
UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 00015685 1

COLLECTIO

SELECTA

SS. ECCLESIÆ PATRUM,

CXXVII.

PATRES QUINTI ECCLESIÆ SÆCULI.

S. AUGUSTINUS.

XX.

PROSTAT INSUPER VENALE

MONTIS PESSULANI,

APUD VIRENQUE, BIBLIOPOLAM;

PARISIIS,

APUD BIBLIOPOLAM, CUI NOMEN GALLICE;

SOCIÉTÉ POUR LA PUBLICATION DES BONS LIVRES,

Rue des Saints-Pères, n° 16.

S.-CLODOALDI, E TYPOGRAPHEO BELIN-MANDAR.

COLLECTIO

SELECTA

SS. ECCLESIÆ PATRUM,

COMPLECTENS

EXQUISITISSIMA OPERA

TUM DOGMATICA ET MORALIA, TUM APOLOGETICA ET ORATORIA;

ACCURANTIBUS

D. A. B. CAILLAU,

CANONICO HONORARIO CENOMANENSI ET CADURCENSI,

NONNULLISQUE CLERI GALLICANI PRESBYTERIS.

OPUS REGI DICATUM.

TOMUS CENTESIMUS VIGESIMUS SEPTIMUS.

PARISIIS,

APUD PARENT-DESBARRES, EDITOREM,

SANCTÆ SEDIS ORDINUM INSIGNIBUS DECORATUM,

VIA VULGO DICTA DE SEINE, 48.

M. DCCC. XXXIX.

Saint Augustine

Opera omnia

SANCTI AURELII

AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

OPERUM

vol 201

PARS IV.

OPERA ORATORIA.

SERMONUM CLASSIS I.

SERMONES DE TEMPORE.

S. AUR. AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

SERMONES

AD POPULUM.

CLASSIS II.

SERMONES DE TEMPORE.

SERMO CLXXXIV[1].

In Natali[2] Domini nostri Jesu Christi, I.

I. Natalis Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi, quo Veritas de terra orta est, et dies ex die in nostrum natus est diem, anniversario reditu nobis hodie celebrandus illuxit : exultemus et jucundemur in eo. Quid enim nobis præstiterit tantæ sublimitatis humilitas, fides habet Chris-

[1] Alias de Diversis 56. — [2] Sermones de *Natali Domini* habitos ab Augustino Possidius in Indiculo cap. 9 testatur, et rursum 10 cap. notat de hoc eodem festo septem; ubi Sermonem tamen aliquem distincte non designat.

tianorum, remotum est a cordibus impiorum; quoniam abscondit Deus hæc a sapientibus, et prudentibus, et revelavit ea parvulis[1]. Teneant ergo humiles humilitatem Dei: ut in hoc tanto adjumento, tanquam in infirmitatis suæ jumento, perveniant ad altitudinem Dei. Sapientes autem illi et prudentes, dum alta Dei quærunt, et humilia non credunt, ista prætermittentes, et propter hoc nec ad illa pervenientes, inanes et leves, inflati et elati, et tanquam inter cœlum et terram in ventoso medio pependerunt. Sunt enim sapientes et prudentes, sed hujus mundi, non illius a quo factus est mundus. Nam si esset in eis vera sapientia, quæ Dei est et Deus est, intelligerent a Deo carnem potuisse suscipi, nec eum in carnem potuisse mutari: intelligerent eum assumpsisse quod non erat, et permansisse quod erat; et in homine ad nos venisse, et a Patre non recessisse; et id eum perseverasse quod est, et nobis apparuisse quod sumus; et corpori infantili potentiam esse inditam, et mundanæ moli non esse subtractam. Cujus opus est apud Patrem manentis mundus universus, hujus opus est ad nos venientis virginis partus. Dedit quippe indicium majestatis ejus virgo mater, quam virgo ante conceptum, tam virgo post partum; a viro prægnans inventa, non facta: gravida masculo, sine masculo: felicior atque mirabilior fœcunditate addita, integritate non perdita. Hoc tam grande miraculum malunt illi fictum putare, quam factum. Ita in Christo homine et Deo, credere quoniam non possunt humana, contemnunt; quoniam non possunt contemnere divina, non credunt. Nobis autem quanto illis abjectius, tanto sit gratius in humilitate Dei hominis corpus: et quanto illis est impossibilior, tanto sit divinior in hominis nativitate virginis partus.

[1] Matth. xi 25.

II. Proinde Natalem Domini frequentia et festivitate debita celebremus. Exultent viri, exultent fœminæ : Christus vir est natus, ex fœmina est natus; et uterque sexus est honoratus. Jam ergo ad secundum hominem transeat, qui in primo fuerat ante damnatus. Mortem nobis persuaserat fœmina : vitam nobis peperit fœmina. Nata est similitudo carnis peccati, qua mundaretur caro peccati. Non itaque caro culpetur, sed ut natura vivat, culpa moriatur : quia sine culpa natus est, in quo is qui in culpa fuerat, renascatur. Exultate, pueri sancti, qui Christum præcipue sequendum elegistis, qui conjugia non quæsistis. Non ad vos per conjugium venit, quem sequendum invenistis; ut donaret vobis contemnere per quod venistis. Vos enim venistis per carnales nuptias, sine quibus ille spiritales venit ad nuptias : et vobis dedit spernere nuptias, quos præcipue vocavit ad nuptias. Ergo unde nati estis, non quæsistis; quia eum qui non ita natus est, plus quam cæteri dilexistis. Exultate, virgines sanctæ : Virgo vobis peperit, cui sine corruptione nubatis, quæ nec concipiendo, nec pariendo potestis perdere quod amatis. Exultate, justi : Natalis est Justificatoris. Exultate, debiles et ægroti : Natalis est Salvatoris. Exultate, captivi : Natalis est Redemptoris. Exultent servi : Natalis est dominantis. Exultent liberi : Natalis est liberantis. Exultent omnes Christiani : Natalis est Christi.

III. Hic de matre natus istum diem sæculis commendavit, qui de Patre natus sæcula cuncta creavit. Nec illa nativitas ullam habere potuit matrem, nec ista quæsivit hominem patrem. Denique natus est Christus et de patre, et de matre; et sine patre, et sine matre : de patre Deus, de matre homo; sine matre Deus, sine patre homo. « Generationem ergo ejus quis enarrabit[1] ? » Sive il-

[1] Isaï. LIII, 8, et Act. VIII, 33.

lam sine tempore, sive istam sine semine; illam sine initio; istam sine exemplo; illam quæ nunquam non fuit, istam quæ nec antea nec postea fuit; illam quæ non habet finem, istam quæ initium illic habet, ubi finem. Merito ergo Prophetæ nuntiaverunt nasciturum, cœli vero atque Angeli natum. Jacebat in præsepio continens mundum: et infans erat et Verbum. Quem cœli non capiunt, unius fœminæ sinus ferebat. Illa regem nostrum regebat; in quo sumus, illa portabat; panem nostrum illa lactabat. O manifesta infirmitas, et mira humilitas, in qua sic latuit tota Divinitas! Matrem cui subjacebat infantia, regebat potentia: et cujus ubera sugebat, eam veritate pascebat. Perficiebat in nobis sua munera, qui sumere non abhorruit, etiam nostra primordia: et ipse faciat nos Dei filios, qui propter nos fieri voluit hominis filius.

SERMO CLXXXV[1].

In Natali Domini, II.

I. Natalis Domini dicitur, quando Dei Sapientia se demonstravit infantem, et Dei Verbum sine verbis vocem carnis emisit. Illa tamen occulta Divinitas, et Magis cœlo teste significata, et pastoribus angelica voce nuntiata est. Hanc igitur anniversaria solemnitate celebramus diem, qua impleta est prophetia dicens: « Veritas de terra orta » est, et justitia de cœlo prospexit[2]. » Veritas quæ est in sinu Patris, de terra orta est, ut esset etiam in sinu

[1] Alias de Diversis 62. — [2] Psal. LXXXIV, 12.

matris. Veritas qua mundus continetur, de terra orta est, ut fœmineis manibus portaretur. Veritas qua beatitudo Angelorum incorruptibiliter alitur, de terra orta est, ut carnalibus uberibus lactaretur. Veritas cui cœlum non sufficit, de terra orta est, ut in præsepio poneretur. Cujus bono in tanta humilitate venit tanta sublimitas? Nulli utique suo; sed magno, si credimus, nostro. Expergiscere, homo : pro te Deus factus est homo. « Surge, qui dor- » mis, et exurge a mortuis, et illuminabit te Christus[1]. » Pro te, inquam, Deus factus est homo. In æternum mortuus esses, nisi in tempore natus esset. Nunquam liberareris a carne peccati, nisi suscepisset similitudinem carnis peccati. Perpetua te possideret miseria, nisi fieret hæc misericordia. Non revixisses, nisi tuæ morti convenisset. Defecisses, nisi subvenisset. Perisses, nisi venisset.

II. Celebremus læti nostræ salutis et redemptionis adventum. Celebremus festum diem, quo magnus et æternus dies ex magno et æterno die venit in hunc nostrum tam brevem temporalem diem. « Hic est nobis factus jus- » titia, et sanctificatio, et redemptio : ut, quemadmo- » dum scriptum est : Qui gloriatur, in Domino glorietur[2]. » Ut enim superbiæ Judæorum similes non essemus, qui « Ignorantes Dei justitiam, et suam volentes constituere, » justitiæ Dei non sunt subjecti[3] : » propterea cum dixisset : « Veritas de terra orta est; » mox addidit : « Et jus- » titia de cœlo prospexit : » ne sibi eam mortalis infirmitas arrogaret, ne ista sua diceret, et se homo a se ipso justificari, hoc est, a se justum fieri credens, Dei justitiam recusaret. « Veritas ergo de terra orta est : » Christus qui dixit : « Ego sum veritas[4], » de Virgine natus est. « Et » justitia de cœlo prospexit : » quoniam credens in eum

[1] Ephes. v, 14. — [2] I Cor. I, 30, 31. — [3] Rom. x, 3. — [4] Joan. xiv, 6.

qui natus est, non homo a se ipso, sed a Deo justificatus est. « Veritas de terra orta est : » quia « Verbum caro » factum est[1]. Et justitia de cœlo prospexit : » quia « Omne » datum optimum et omne donum perfectum desursum » est[2]. Veritas de terra orta est, » caro de Maria. « Et » justitia de cœlo prospexit : » quia « non potest homo » accipere quidquam, nisi fuerit ei datum de cœlo[3]. »

III. « Justificati igitur ex fide, pacem habeamus ad » Deum, per Dominum nostrum Jesum Christum, per » quem et accessum habemus in gratiam istam, in qua » stamus, et gloriamur in spe gloriæ Dei[4]. » His, fratres, quæ mecum recognoscitis, paucis apostolicis verbis, pauca verba Psalmi hujus admiscere delectat, et consonantiam reperire. « Justificati ex fide, pacem habeamus ad Deum : quia « Justitia et pax osculatæ sunt invicem[5]. Per Domi- » num nostrum Jesum Christum : » quia « Veritas de » terra orta est. Per quem et accessum habemus in gra- » tiam istam, in qua stamus, et gloriamur in spe gloriæ » Dei. » Non ait, gloriæ nostræ, sed « gloriæ Dei : » quia « justitia, » non de nobis processit, sed « de cœlo pros- » pexit. Qui ergo gloriatur, non in se, sed in Domino » glorietur[6]. » Hinc enim et nato ex Virgine Domino, cujus diem Natalem hodie celebramus, præconium vocis angelicæ factum est ; « Gloria in excelsis Deo, et in terra » pax hominibus bonæ voluntatis[7]. » In terra enim pax unde, nisi quia « Veritas de terra orta est, » id est, Christus de carne natus est? « Et ipse est pax nostra qui fecit » utraque unum[8] : » ut essemus homines bonæ voluntatis, suaviter connexi vinculis unitatis. In hac igitur gratia gaudeamus, ut sit gloria nostra testimonium conscientiæ

[1] Joan. I, 14. — [2] Jacob I, 17. — [3] Joan. III, 27. — [4] Rom. V, 1, 2. — [5] Psal. LXXXIV, 11, 12. — [6] I Cor. I, 31. — [7] Luc. II, 14. — [8] Ephes. II, 14.

nostræ[1] : ubi non in nobis, sed in Domino gloriemur[2]. Hinc enim dictum est : « Gloria mea, et exaltans caput » meum[3]. » Nam quæ major gratia Dei nobis potuit illucescere, quam ut habens unigenitum Filium, faceret eum hominis filium ; atque ita vicissim hominis filium, faceret Dei Filium ? Quære meritum, quære causam, quære justitiam ; et vide utrum invenias nisi gratiam.

SERMO CLXXXVI[4].

In Natali Domini, III.

I. Gaudemus, fratres : lætentur et exultent gentes. Istum diem nobis non sol iste visibilis, sed Creator ipsius invisibilis consecravit[5], quando eum pro nobis visibilem factum, a quo invisibili et ipsa creata est, visceribus fœcundis et genitalibus integris virgo mater effudit. Concipiens virgo, pariens virgo, virgo gravida, virgo fœta, virgo perpetua. Quid miraris hæc, o homo ? Deum sic nasci oportuit, quando esse dignatus est homo. Talem fecit illam, qui est factus ex illa. Antequam enim fieret, erat : et quia omnipotens erat, fieri potuit manens quod erat. Fecit sibi matrem, cum esset apud Patrem : et cum fieret ex matre, mansit in Patre. Quomodo Deus esse desisteret, cum homo esse cœpit, qui genitrici suæ præstitit ne desisteret virgo esse, cum peperit ? Proinde quod Verbum caro factum est, non verbum in carnem pereundo

[1] 2 Cor. 1, 12. — [2] 1 Cor. 1, 31. — [3] Psal. III, 4. — [4] Alias de Tempore 19. — [5] Cod. Cass. CVI, fol. 159 : Quia Maria istum diem nobis non sol iste visibilis consecravit.

cessit; sed caro ad Verbum, ne ipsa periret, accessit : ut quemadmodum homo est anima et caro, sic esset Christus Deus et homo. Idem Deus qui homo, et qui Deus idem homo : non confusione naturæ, sed unitate personæ. Denique qui Filius Dei generanti est coæternus semper ex Patre, idem filius hominis esse cœpit ex virgine. Ac sic et Filii divinitati est addita humanitas; et tamen non est personarum facta quaternitas, sed permanet Trinitas.

II. Non ergo vobis subrepat quorumdam sententia minus attentorum in regulam fidei et in Scripturarum oracula divinarum. Dicunt enim : Qui filius est hominis, factus est Filius Dei; qui vero Filius est Dei, non est factus filius hominis. Hoc ut dicerent, quod verum est attenderunt; sed verum eloqui non valuerunt. Quid enim attenderunt, nisi quia humana natura potuit in melius commutari, in deterius autem divina non potuit? Hoc verum est : sed etiam sic, id est, nequaquam in deterius divinitate mutata, Verbum tamen caro factum est. Neque enim ait Evangelium : Caro Verbum facta est : sed ait : « Verbum caro factum est[1]. » Verbum autem Deus; quia « Deus erat Verbum. » Et quid caro, nisi homo? Non enim sine anima in Christo hominis caro. Unde ait : « Tristis est anima mea usque ad mortem[2]. » Si ergo Verbum Deus, et homo caro, quid est aliud, « Verbum factum est caro, » nisi, Qui Deus erat, factus est homo? Ac per hoc qui erat Dei Filius, factus est hominis filius, assumptione inferioris, non conversione potioris, accipiendo quod non erat, non amittendo quod erat. Nam quomodo in regula fidei confiteremur, credere nos in Filium Dei qui natus est ex virgine Maria, si non Filius Dei, sed filius hominis natus est ex virgine Maria? Quis enim Christianus neget ex illa fœmina filium hominis natum?

[1] Joan. I, 14. — — [2] Matth. XXVI, 38.

sed tamen Deum hominem factum, et ita hominem Deum factum. « Deus enim erat Verbum, » et « Verbum caro » factum est. » Confitendum est igitur eum, qui Filius Dei erat, ut de virgine Maria nasceretur, assumpta forma servi filium hominis factum, quod erat manentem, quod non erat assumentem : esse incipientem quo minor est Patre, et semper manentem in eo quod unum sunt ipse et Pater.

III. Nam si ille qui semper est Dei Filius, non ipse est factus hominis filius, quomodo de illo dicit Apostolus : « Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est » esse æqualis Deo, sed se ipsum exinanivit formam servi » accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu » inventus ut homo[1] ? » Neque enim alius, sed ipse in forma Dei æqualis Patri, qui est utique unigenitus Dei Filius, « Semetipsum exinanivit, in similitudinem homi- » num factus. » Neque alius, sed idem ipse in forma Dei æqualis Patri, « humiliavit, » non alium, sed, « Semet- » ipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem au- » tem crucis. » Quod totum non fecit Dei Filius, nisi in ea forma qua est hominis filius. Item si ille qui semper est Dei Filius, non est ipse factus hominis filius, quomodo dicit Apostolus ad Romanos : « Segregatus in Evangelium » Dei, quod ante promiserat per Prophetas suos in Scrip- » turis sanctis de Filio suo, qui factus est ei ex semine Da- » vid secundum carnem[2] ? » Ecce Filius Dei, quod utique semper erat, factus est ex semine David secundum carnem, quod non erat. Item si ille qui est Dei Filius, non est ipse factus filius hominis, quomodo « Misit Deus » Filium suum factum ex muliere[3] ? » Quo nomine secundum hebræam linguam non virgineum decus negatur, sed fœmineus sexus ostenditur. Quis enim a Patre est mis-

[1] Philip. II, 6, 7. — [2] Rom. I, 1-3. — [3] Galat. IV, 4.

sus, nisi unigenitus Dei Filius? Quomodo ergo ex muliere factus, nisi quia idem ipse qui erat apud Patrem Dei Filius, missus factus est hominis filius? De Patre natus sine temporis die, de matre natus hoc die. Istum enim diem quem creavit, in quo crearetur elegit, sicut factus est de matre quam fecit. Nam et ipse dies a quo deinceps incrementum lucis accipit dies, opus Christi significat, a quo interior homo noster renovatur de die in diem [1]. Æterno quippe creatori in tempore creato ille dies debuit esse natalis, cui creatura congrueret temporalis.

SERMO CLXXXVII[2].

In Natali Domini, IV.

I. LAUDEM Domini loquetur os meum: ejus Domini per quem facta sunt omnia, et qui factus est inter omnia: qui est Patris revelator, matris creator: Filius Dei de Patre sine matre, filius hominis de matre sine patre: magnus dies Angelorum, parvus in die hominum: Verbum Deus ante omnia tempora, Verbum caro opportuno tempore: conditor solis, conditus sub sole: cuncta sæcula ordinans de sinu Patris, hodiernum diem consecrans de utero matris: ibi manens, hinc procedens: effector cœli et terræ, sub cœlo exortus in terra: ineffabiliter sapiens, sapienter infans: mundum implens, in præsepio jacens: sidera regens, ubera lambens: ita magnus in forma Dei, brevis in forma servi, ut nec ista brevitate magnitudo illa minueretur, nec illa magnitudine ista brevitas premeretur. Ne-

[1] 2 Cor. IV, 16. — [2] Alias de Tempore 27.

que enim quando membra humana suscepit, opera divina deseruit : nec attingere a fine usque ad finem fortiter, et disponere omnia suaviter destitit [1]; quando infirmitate carnis indutus, virginali utero receptus est, non inclusus; ut nec Angelis subtraheretur sapientiæ cibus, et nos gustaremus quam suavis est Dominus.

II. Quid hoc miramur de Verbo Dei, cum sermo iste quem promimus ita liber sensibus influat, ut eum et recipiat, et non includat auditor? Nam nisi reciperetur, neminem instrueret : si includeretur, ad alios non veniret. Et utique sermo iste verbis syllabisque dividitur : nec tamen ex eo tanquam ex cibo ventris singulas particulas tollitis; sed omnes totum auditis, totum singuli capitis. Nec timemus dum loquimur, ne totum audiendo unus absumat, nec alter possit habere quod sumat : sed ita vos attentos esse volumus, nullius aurem mentemque fraudantes, ut et totum singuli audiatis, et totum ad audiendum cæteris relinquatis. Neque hoc fit alternis temporibus, ut cum sermo qui dicitur ad te primum intraverit, exeat a te, ut ad alium possit intrare : sed simul ad omnes venit, et totus ad singulos pervenit, et si totus memoria teneri valuisset, sicut ad totum audiendum omnes venistis, ita cum toto singuli rediretis. Quanto magis Verbum Dei, per quod facta sunt omnia, et quod in se manens innovat omnia; quod nec locis concluditur, nec temporibus tenditur; nec morulis brevibus longisque variatur; nec vocibus texitur, nec silentio terminatur; quanto magis hoc tantum et tale Verbum potuit matris uterum assumpto corpore fœcundare, et de sinu Patris non emigrare? hinc ad oculos humanos exire, inde mentes angelicas illustrare? hinc ad terras procedere, inde cœlos extendere? hinc homo fieri, inde homines facere?

[1] Sap. VIII, 1.

III. Nemo ergo credat Dei Filium conversum et commutatum esse in hominis filium : sed potius credamus et non consumpta divina et perfecte assumpta humana substantia, manentem Dei Filium, factum hominis filium. Neque enim quia dictum est : « Deus erat Verbum, et Verbum » caro factum est[1] ; » sic Verbum caro factum est, ut esse desineret Deus : quando in ipsa carne quod Verbum caro factum est, Emmanuël natum est, nobiscum Deus[2]. Sicut Verbum quod corde gestamus, fit vox cum id ore proferimus, non tamen illud in hanc commutatur, sed illo integro ista in qua procedat assumitur, ut et intus maneat quod intelligatur, et foris sonet quod audiatur : hoc idem tamen profertur in sono, quod ante sonuerat in silentio ; atque ita verbum cum fit vox, non mutatur in vocem ; sed manens in mentis luce, et assumpta carnis voce procedit ad audientem, et non deserit cogitantem. Non cum ipsa vox in silentio cogitatur, quæ vel græcæ est, vel latinæ, vel linguæ alterius cujuslibet : sed cum ante omnem linguarum diversitatem res ipsa quæ dicenda est, adhuc in cubili cordis quodam modo nuda est intelligenti, quæ ut inde procedat loquentis voce vestitur. Verumtamen utrumque hoc, et quod cogitatur intelligendo, et quod sonat loquendo, mutabile atque dissimile est : neque illud manebit, cum oblitus fueris ; neque hoc, cum silueris : Verbum autem Domini manet in æternum, et incommutabiliter manet.

IV. Et cum carnem assumpsit ex tempore, ut ad temporalem vitam nostram procederet, non in carne amisit æternitatem, sed etiam carni præstitit immortalitatem. Ita ipse « Tanquam sponsus procedens de thalamo suo, exul- » tavit ut gigas ad currendam viam[3]. Qui cum in forma » Dei esset, non rapinam arbitratus est esse æqualis Deo : »

[1] Joan. I, 14. — [2] Matth. I, 23. — [3] Psal. XVIII, 6.

sed ut propter nos fieret quod non erat, « Semetipsum exi- » nanivit ; » non formam Dei perdens, sed « formam servi » accipiens : » et per hanc « in similitudinem hominum » factus ; » nec propria substantia, sed « habitu inventus » ut homo [1]. » Hoc enim totum quod sumus vel in anima vel in corpore, nostra natura est, illius habitus : nos nisi hoc essemus, non essemus ; ille si hoc non esset, esset utique Deus. Et cum hoc esse cœpit quod non erat, homo factus est, permanens Deus ; ut non unum horum, sed utrumque verissime diceretur ; et propter quod homo factus est, « Quoniam Pater major me est [2] ; » et propter quod permansit Deus, « Ego et Pater unum sumus [3]. » Nam si Verbum in carnem, hoc est, Deus in hominem mutatus converteretur, non esset verum, nisi « Pater major me est ; » quia homine major est Deus : illud autem falsum esset, « Ego et Pater unum sumus ; » quia non sunt unum Deus et homo. Sed forsitan posset dicere : Ego et Pater, non unum sumus, sed unum fuimus. Quod enim erat et esse destitit, non est utique, sed fuit. Nunc autem, et propter veram formam servi, quam acceperat, verum dixit : « Pa- » ter major me est : » et propter veram formam Dei, in qua permanebat, verum dixit : « Ego et Pater unum su- » mus. » Exinanivit ergo se apud homines, non ita factus quod non erat, ut non esset quod erat : sed occultans quod erat, et domonstrans quod factus erat. Proinde quia virgo concepit et peperit filium, propter manifestam servi formam, « Puer natus est nobis [4]. » Quia vero Dei Verbum quod manet in æternum, caro factum est, ut habitaret in nobis, propter Dei formam latentem ; sed manentem, sicut nuntiavit Gabriel, vocamus nomen ejus Emmanuël. Factus est enim homo, permanens Deus, ut et filius ho-

[1] Philip. II, 6, 7. — [2] Joan. XIV, 28. — [3] Id. X, 30. — [4] Isaï. IX, 6.

minis recte vocetur « Nobiscum Deus [1] : » non alter Deus, alter homo. Exultet itaque in credentibus mundus, quibus salvandis venit per quem factus est mundus, conditor Mariæ, natus ex Maria : filius David, Dominus David : semen Abrahæ, qui est ante Abraham : factor terræ, factus in terra : creator cœli, creatus sub cœlo. Ipse est dies quem fecit Dominus, et dies cordis nostri ipse est Dominus. Ambulemus in lumine ejus, exultemus et jucundemur in eo.

SERMO CLXXXVIII [2].

In Natali Domini, V.

I. Filium Dei, sicuti est apud Patrem æqualis illi et coæternus, in quo condita sunt omnia in cœlo et in terra, visibilia et invisibilia, Verbum Dei et Deum, vitam et lucem hominum, si laudare moliamur, non mirum est quod nulla humana cogitatio, nullus sermo sufficiat. Quomodo enim laudare digne valeat lingua nostra, quem cor nostrum adhuc videre non valet, ubi oculum condidit quo possit videri, si purgetur iniquitas, si sanetur infirmitas, et fiant beati mundo corde, quia ipsi Deum videbunt? Non mirum est, inquam, nos non invenire, quibus verbis unum Verbum dicamus, in quo dictum est ut essemus, qui de illo aliquid diceremus. Hæc enim verba cogitata atque prolata mens nostra format, illo autem Verbo ipsa formatur. Nec eo modo facit homo verba, quo

[1] Matth. 1, 23. — [2] Alias de Tempore 25.

modo est factus ipse per Verbum : quia nec eo modo genuit Pater unicum Verbum, quo modo fecit cuncta per Verbum. Deum quippe genuit Deus ; sed simul gignens et genitus unus est Deus. Mundum autem fecit Deus ; mundus transit, et permanet Deus. Et sicut ea quæ facta sunt, se ipsa utique non fecerunt : sic a nullo factus est, per quem fieri omnia potuerunt. Non igitur mirum, si homo factus inter omnia, verbis non explicat Verbum, per quod facta sunt omnia.

II. Huc itaque paululum aures et animos advertamus, si forte valeamus aliquid congruum dignumque dicere, non ex eo quod « In principio erat Verbum, et Verbum » erat apud Deum, et Deus erat Verbum : » sed ex eo quod « Verbum caro factum est : » si forte dicatur a nobis per quod « habitavit in nobis ; » si forte ibi possit esse dicibilis, ubi voluit esse visibilis. Propter hoc enim et istum celebramus diem, quo nasci est dignatus ex virgine : quam generationem suam fecit ab hominibus utcumque narrari. In illa vero æternitate, in qua Deus de Deo natus est, « Generationem ejus quis enarrabit[1] ? » Ibi talis dies non est, qui solemniter celebretur. Neque enim transit anniversario volumine rediturus ; sed manet sine occasu, quia non cœpit exortu. Est ergo illud unicum Dei Verbum, illa vita, illa lux hominum, æternus quidem dies : iste autem in quo humanæ carni copulatus, factus est tanquam sponsus procedens de thalamo suo, nunc hodiernus est, cras fit hesternus. Verumtamen hodiernus natum ex virgine commendat æternum, quia æternus natus ex virgine consecravit hodiernum. Quas itaque laudes charitati Dei dicamus, quas gratias agamus ? Qui nos ita dilexit, ut propter nos fieret in tempore, per quem facta

[1] Isaï. LIII, 8, et Act. VIII, 33.

sunt tempora ; et multis servis suis in mundo minor esset ætate, ipso mundo antiquior æternitate ; homo fieret qui hominem fecit, crearetur ex matre quam creavit, portaretur manibus quas formavit, sugeret ubera quæ implevit, in præsepi muta vagiret infantia Verbum, sine quo muta est humana eloquentia.

III. Vide, o homo, quid pro te factus est Deus : doctrinam tantæ humilitatis agnosce, etiam in nondum loquente doctore. Tu quondam in paradiso tam facundus fuisti, ut omni animæ vivæ nomina imponeres : propter te autem Creator tuus infans jacebat, et nomine suo nec matrem vocabat. Tu in latissimo fructuosorum nemorum prædio te perdidisti, obedientiam negligendo : ille obediens in angustissimum diversorium mortalis venit, ut mortuum quæreret moriendo. Tu cum esses homo, Deus esse voluisti, ut perires : ille cum esset Deus, homo esse voluit, ut quod perierat inveniret. Tantum te pressit humana superbia, ut te non posset nisi humilitas sublevare divina.

IV. Celebremus ergo cum gaudio diem, quo peperit Maria Salvatorem, conjugata conjugii creatorem, virgo virginum principem ; et data marito, et mater non de marito ; virgo ante conjugium, virgo in conjugio ; virgo prægnans, virgo lactans. Sanctæ quippe matri omnipotens Filius nullo modo virginitatem natus abstulit, quam nasciturus elegit. Bona est enim fœcunditas in conjugio : sed melior integritas in sanctimonio. Homo igitur Christus qui utrumque præstare posset ut Deus, (idem namque homo, idem Deus,) nunquam sic daret matri bonum quod conjuges diligunt, ut auferret melius propter quod virgines matres esse contemnunt. Virgo itaque sancta Ecclesia celebrat hodie virginis partum. Huic enim dicit

Apostolus : « Aptavi vos uni viro virginem castam exhi-» bere Christo[1]. » Unde « virginem castam » in tot populis utriusque sexus, in tot non solum pueris et virginibus, verumetiam conjugatis patribus, matribusque? Unde inquam « virginem castam, » nisi in fidei, spei, et charitatis integritate? Virginitatem proinde Christus Ecclesiæ facturus in corde, prius Mariæ servavit in corpore. Humano quippe conjugio sponso fœmina traditur, ut virgo jam non sit : Ecclesia vero virgo esse non posset, nisi sponsum cui traderetur, filium virginis invenisset.

SERMO CLXXXIX[2].

In Natali Domini, VI.

I. Sanctificavit nobis, fratres, istum diem, dies qui fecit omnem Diem. De quo Psalmus canit : « Cantate Do-» mino Canticum novum; cantate Domino omnis terra. » cantate Domino, et benedicite nomini ejus : benedicite » de die in diem salutare ejus[3]. » Quis est dies de die, nisi Filius de Patre, lumen de lumine? Sed dies ille hunc genuit diem, qui de virgine natus est hodie. Dies ergo ille non habet ortum, non habet occasum. Diem dico Patrem Deum. Quid est dies, nisi lumen? Non oculorum carnalium, non lumen commune cum pecoribus; sed lumen quod Angelis lucet, lumen cui videndo corda purgantur. Transit ista nox in qua modo vivimus, in qua nobis accenduntur lucernæ Scripturarum : et veniet illud quod in

[1] 2 Cor. xi, 2. — [2] Alias de Diversis 55. — [3] Psal. xcv, 1, 2.

Psalmo canitur: « Mane astabo tibi, et contemplabor te[1]. »

II. Dies ergo ille, Verbum Dei, dies qui lucet Angelis, dies qui lucet in illa unde peregrinamur patria, vestivit se carne, natusque est de Maria virgine. Mirabiliter natus. Quid mirabilius virginis partu? Concipit, et virgo est; parit, et virgo est. Creatus est de ea quam creavit: attulit ei fœcunditatem, non corrupit ejus integritatem. Maria unde: Ex Adam. Adam unde? De terra. Si Maria de Adam, et Adam de terra; ergo et Maria terra. Si autem Maria terra, agnoscamus quod cantamus: « Veritas » de terra orta est. » Quale nobis beneficium præstitit? « Veritas de terra orta est, et justitia de cœlo prospexit[2]. » Judæi enim, sicut dicit Apostolus, « Ignorantes Dei jus- » titiam, et suam volentes constituere, justitiæ Dei non » sunt subjecti[3]. » Unde potest homo esse justus? a semetipso? Quis pauper sibi dat panem? Quis nudus cooperitur, nisi acceperit vestem? Unde justitia? Quæ justitia sine fide? « Justus enim ex fide vivit[4]. » Qui sine fide se dicit justum, mentitur. Quoniam mentitur in quo non est fides; si vult dicere verum, convertat se ad veritatem. Longe enim veritas erat, quæ de terra orta est. Dormiebas, venit ad te: gravi opprimebaris somno, excitavit te: viam tibi fecit per se, ne perderet te. Ergo « Veritas de terra orta est, » quia Christus de Virgine natus est: « Justitia de cœlo pros- » pexit, » ut per justitiam homines resipiscerent, qui per injustitiam desipuerunt.

III. Mortales eramus, peccatis opprimebamur, pœnas nostras portabamus. Omnis homo quando nascitur, a miseria inchoat. Noli quærere prophetantem: interroga nascentem, vide flentem. Cum hæc esset in terra Dei indignatio, qualis subito facta est dignatio? « Veritas de terra » orta est. » Creavit omnia, creatus est inter omnia. Fe-

[1] Psal. v, 5. — [2] Id. LXXXIV, 12. — [3] Rom. x, 3. — [4] Id. I, 17.

cit diem, venit in diem. Dominus Christus in æternum sine initio apud Patrem, habet et Natalem. In principio Verbum, qui nisi haberet humanam generationem, nos ad divinam non perveniremus regenerationem, natus est, ut renasceremur. Christus natus est, nemo dubitet renasci: generatus est, non regenerandus. Cui enim necessaria erat regeneratio, nisi cujus damnata est generatio? Fiat itaque in cordibus nostris misericordia ejus. Portavit eum mater in utero: portemus et nos in corde. Gravidata est virgo incarnatione Christi: gravidentur pectora nostra fide Christi. Peperit virgo Salvatorem: pariat anima nostra salutem, pariamus et laudem. Non simus steriles: animæ nostræ Deo sint fœcundæ.

IV. Generatio Christi a patre sine matre, et a matre sine patre: ambæ mirabiles. Prima, æterna, secunda, temporalis. Natus est æternus de æterno. Quid miraris[1]? Deus est. Sit consideratio Divinitatis: et perit causa admirationis. Transeat admiratio, ascendat laudatio: fides adsit, crede quod factum est. Parum-ne pro te humiliatus est Deus? Qui Deus erat, factus est. Angustum erat diversorium, involutus pannis, in præsepe positus est, quis non admiretur? Ille qui mundum implet, in diversorio locum non invenit. In præsepio positus cibus noster est factus. Accedant ad præsepe duo animalia, duo populi. « Cognovit bos possessorem suum, et asinus præsepe do» mini sui[2].» Noli erubescere Dei esse jumentum: Christum portabis, non errabis; ambulas per viam, sedet super te. Sedeat super nos Dominus, et quo vult nos dirigat: jumentum ipsius simus, ad Jerusalem eamus. Ipso insidente non opprimimur, sed elevamur: ipso ducente,

[1] Videtur deesse membrum alterum sententiæ. Sunt et alii quidam loci forte minus integri: sed iis sanandis necessaria exemplaria nos deficiunt. — [2] Isaï. I, 3.

non errabimus, per ipsum ad ipsum eamus, ut cum nato hodie puero in perpetuum gaudeamus.

SERMO CXC[1].

In Natali Domini, VII.

I. Dominus noster Jesus qui erat apud Patrem antequam natus esset ex matre, non solum virginem de qua nasceretur, sed et diem quo nasceretur, elegit. Errantes homines plerumque eligunt dies, alius novellandi, alius ædificandi, alius proficiscendi, et aliquando etiam alius uxorem ducendi. Quod cum facit, ideo facit, ut inde aliquid natum feliciter nutriatur. Nemo tamen potest eligere diem, quo ipse nascatur. Sed ille potuit utrumque eligere, qui utrumque potuit et creare. Nec ita elegit diem, sicut eligunt qui fata hominum inaniter de siderum dispositione suspendunt. Non enim per diem felix factus est qui est natus; sed felicem fecit diem, quo nasci est ipse dignatus. Nam et dies nativitatis ejus habet mysterium lucis ejus. Sic enim dicit Apostolus : « Nox præcessit, dies autem appropinquavit : abjiciamus opera tenebrarum, et induamus nos arma lucis, sicut in die honeste ambulemus[2]. » Agnoscamus diem, et simus dies. Nox enim eramus, cum infideliter vivebamus. Et quoniam ipsa infidelitas quæ totum mundum vice noctis obtexerat, minuenda fuerat fide crescente; ideo die Natalis Domini nostri Jesu Christi, et nox incipit perpeti detrimenta, et

[1] Alias de Diversis 61. — [2] Rom. XIII, 12.

dies sumere augmenta. Habeamus ergo, fratres, solemnem istum diem; non sicut infideles propter hunc solem, sed propter eum qui fecit hunc solem. Quod enim Verbum erat, caro factum est[1], ut propter nos posset esse sub sole[2]. Carne quippe sub sole: majestate autem super universum mundum, in quo condidit solem. Nunc vero et carne super istum solem, quem pro Deo colunt, qui mente cæci verum justitiæ non vident Solem.

II. Diem ergo istum Christiani, non divinæ nativitatis celebremus, sed humanæ, scilicet qua contemperatus est nobis; ut per invisibilem visibilem factum, a visibilibus ad invisibilia transiremus. Debemus enim fide catholica retinere duas esse nativitates Domini; unam divinam, alteram humanam: illam sine tempore, hanc in tempore. Ambas autem mirabiles: illam sine matre, istam sine patre. Si istam non comprehendimus, illam quando enarramus? Quis comprehendat novitatem novam, inusitatam, unicam in mundo, incredibilem credibilem factam, et toto mundo incredibiliter creditam; ut virgo conciperet, virgo pareret, virgo pariens permaneret? Quod humana ratio non invenit, fides capit: et ubi humana ratio deficit, fides proficit. Quis enim dicat non potuisse Dei Verbum per quod facta sunt omnia, facere sibi carnem etiam sine matre, sicut primum hominem sine patre fecit et matre? Sed quoniam utrumque sexum, id est, masculi et fœminæ, ipse utique creavit; ideo utrumque sexum etiam nascendo voluit honorare, quem venerat liberare. Lapsum certe primi hominis nostis, quia non est ausus serpens loqui viro, sed ad eum dejiciendum fœmineo usus est ministerio. Per infirmiorem, obtinuit fortiorem: et qui per alterum penetravit, de utroque triumphavit. Ideo ut non

[1] Joan. I, 14. — [2] Cod. Cass. II, fol. 102: Nec ita sub sole, ut non et super solem. Carne quippe, etc.

possemus mortem nostram in fœmina velut motu justi doloris horrere, eamque credere sine reparatione damnatam; Dominus veniens quærere quod perierat, utrumque voluit honorando commendare, quia utrumque perierat. In nullo igitur sexu debemus injuriam facere Creatori: utrumque ad sperandam salutem commendavit Nativitas Domini. Honor masculini sexus est in carne Christi: honor fœminini est in matre Christi. Vicit serpentis astutiam gratia Jesu Christi.

III. Uterque ergo sexus in eo qui hodie natus est renascatur, et celebret hodiernum diem: quo die non Dominus Christus esse cœpit, sed qui erat semper apud Patrem, carnem quam accepit ex matre, in hanc lucem protulit: matri fœcunditatem afferens, integritatem non auferens. Concipitur, nascitur, infans est. Quis est iste infans? Infans enim dicitur, quod non possit fari, id est, loqui. Ergo et infans, et Verbum est. Per carnem tacet, per Angelos docet. Nuntiatur pastoribus princeps pastorque pastorum: et in præsepi jacet fidelium cibaria jumentorum. Prædictum enim fuerat per Prophetam: « Agno» vit bos possessorem suum, et asinus præsepe Domini » sui[1]. » Ideo in asello sedit, quando Jerusalem cum laudibus multitudinis præcedentis et consequentis intravit. Et nos agnoscamus, ad præsepe accedamus, cibaria manducemus, Dominum rectoremque portemus; ut ad cœlestem Jerusalem illo ducente veniamus. Infirma est Christi ex matre nativitas; sed ex Patre ampla majestas. Habet in diebus temporalibus temporalem diem; sed ipse est dies æternus ex æterno die.

IV. Merito Psalmi ejus tanquam voce tubæ cœlestis accendimur, ubi audimus: « Cantate Domino Canticum » novum, cantate Domino omnis terra. Cantate Domino,

[1] Isaï. I, 3.

» et benedicite nomen ejus [1]. » Agnoscamus ergo, et annuntiemus « diem ex die, » qui in carne natus est isto die. Dies Filius ex die Patre, Deus ex Deo, lumen ex lumine. Hoc est enim salutare, de quo alibi dicitur : « Deus » misereatur nostri, et benedicat nos ; illuminet vultum » suum super nos, ut cognoscamus in terra viam tuam, » in omnibus gentibus salutare tuum [2]. » Quod dixit, « in » terra ; » hoc repetivit, « in omnibus gentibus : » et quod dixit, « viam tuam, » hoc repetivit, « salutare » tuum. » Ipsum Dominum dixisse meminimus : « Ego » sum via [3]. » Et modo cum Evangelium legeretur, audivimus Simeonem beatissimum senem responsum accepisse divinum, quod non gustaret mortem, nisi prius vidisset Christum Domini. Qui cum accepisset in manibus infantem Christum, et cognovisset parvulum magnum : « Nunc dimittis, inquit, Domine, servum tuum, secun» dum verbum tuum in pace : quoniam viderunt oculi » mei salutare tuum [4]. Bene ergo nuntiemus diem ex » die salutare ejus. Annuntiemus in gentibus gloriam » ejus, in omnibus populis mirabilia ejus [5]. » In præsepi jacet, sed mundum continet : ubera sugit, sed Angelos pascit : pannis involvitur, sed immortalitate nos vestit : lactatur, sed adoratur : locum in diversorio non invenit, sed templum sibi in credentium cordibus facit. Ut enim fieret fortis infirmitas, infirma facta est fortitudo. Magis ergo miremur, quam contemnamus ejus etiam carnalem nativitatem, et ibi agnoscamus tantæ propter nos celsitudinis humilitatem. Inde accendamus charitatem, ut perveniamus ad ejus æternitatem.

[1] Psal. xcv, 1, 2.— [2] Id. lxvi, 2, 3.— [3] Joan. xiv, 6.— [4] Luc. ii, 29, 30. — [5] Psal. xcv, 2, 3.

SERMO CXCI[1].

In Natali Domini, VIII.

I. Verbum Patris per quod facta sunt tempora, caro factum, Natalem suum nobis fecit in tempore: et in ortu humano habere voluit unum diem, sine cujus nutu divino nullus volvitur dies. Ipse apud Patrem præcedit cuncta spatia sæculorum : ipse de matre in hac die cursibus se ingessit annorum. Homo factus, hominis factor : ut sugeret ubera, regens sidera; ut esuriret panis, ut sitiret fons, dormiret lux, ab itinere via fatigaretur, falsis testibus veritas accusaretur, judex vivorum et mortuorum a judice mortali judicaretur, ab injustis justitia damnaretur, flagellis disciplina cæderetur, spinis botrus coronaretur, in ligno fundamentum suspenderetur, virtus infirmaretur, salus vulneraretur, vita moreretur. Ad hæc atque hujusmodi sustinenda pro nobis indigna, ut liberaret indignos; quando nec ille aliquid mali, qui propter nos tanta pertulit mala, nec nos boni aliquid merebamur, qui per eum tanta accepimus bona : propter hæc ergo, qui erat ante omnia sæcula sine initio dierum Dei Filius, esse in novissimis diebus dignatus est hominis filius; et qui de Patre natus, non a Patre factus erat, factus est in matre quam fecerat; ut ex illa ortus hic aliquando esset, quæ nisi per illum nunquam et nusquam esse potuisset.

II. Sic adimpletum est quod prædixerat Psalmus : « Ve-

[1] Alias de Diversis 60.

» ritas de terra orta est[1]. » Maria virgo ante conceptum, virgo post partum. Absit enim ut in ea terra, hoc est, in ea carne unde orta est veritas, periret integritas. Nempe post resurrectionem suam, cum spiritus putaretur esse, non corpus, « Palpate, inquit, et videte, quia spiritus » carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere[2]. » Et tamen illius juvenilis corporis soliditas, non patentibus foribus se ad Discipulos intromisit[3]. Cur ergo qui potuit per clausa ostia magnus intrare, non potuit etiam per incorrupta membra parvus exire[4]? Sed neque hoc, neque illud volunt credere increduli. Ideo potius fides utrumque non credit. Ipsa est quippe infidelitas, cui nulla in Christo videtur esse Divinitas. Porro si fides Deum natum credit in carne, Deum non dubitat utrumque possibile; ut et corpus majoris ætatis non reserato aditu domus, intus positis præsentaret, et sponsus infans de thalamo suo[5], hoc est, utero virginali, illæsa matris virginitate procederet.

III. Illic namque unigenitus Dei Filius humanam sibi dignatus est conjungere naturam, ut sibi capiti immaculato immaculatam consociaret Ecclesiam : quam Paulus apostolus virginem vocat, non solas in ea considerans etiam corpore virgines, sed incorruptas omnium desiderans mentes. « Desponsavi enim vos, inquit, uni viro, » virginem castam exhibere Christo[6]. » Ecclesia ergo imitans Domini sui matrem, quoniam corpore non potuit, mente tamen et mater est et virgo. Nullo itaque modo virginitatem matri suæ nascendo Christus ademit, qui Ecclesiam suam de fornicatione dæmonum redimendo virginem fecit. Ex cujus incorrupta virginitate procreatæ virgines sanctæ, quæ terrenas nuptias contemnentes, esse

[1] Psal. LXXXIV, 12. — [2] Luc. XXIV, 39. — [3] Joan. XX, 19. — Vide Epistolam CXXXVII, n. 8. — [5] Psal. XVIII, 6. — [6] 2 Cor. XI, 2, et Florus. Ibid.

etiam carne virgines elegistis, gaudentes celebrate solemniter hodierno die Virginis partum. Ille quippe est natus ex fœmina, qui non est a masculo satus in fœmina. Qui vobis attulit quod amaretis, matri non abstulit quod amatis. Qui sanat in vobis quod traxistis ex Eva, absit ut vitiaret quod dilexistis in Maria.

IV. Illa igitur cujus vestigia sectamini, et ut conciperet, cum viro non mansit; et cum pareret, virgo permansit. Imitamini eam quantum potestis; non fœcunditate, quia hoc non potestis salva virginitate. Sola utrumque potuit, quorum vos unum habere voluistis; quia hoc perditis, si utrumque habere velitis. Sola utrumque potuit, quæ Omnipotentem peperit, per quem potuit. Solum enim unicum Dei Filium, isto unico modo fieri oportebat filium hominis. Nec tamen ideo non est vobis aliquid Christus, quia unius est Virginis fœtus. Ipsum quippe vos, quem filium edere non potuistis carne, sponsum invenistis in corde: et talem sponsum, quem et redemptorem sic teneat felicitas vestra, ut peremptorem non timeat virginitas vestra. Qui enim matri virginitatem nec corporali abstulit partu, multo magis in vobis eam spiritali servat amplexu. Nec propterea vos steriles deputetis, quia virgines permanetis. Nam et ipsa pia integritas carnis, ad fœcunditatem pertinet mentis. Agite quod ait Apostolus: quoniam non cogitatis ea quæ sunt mundi, quomodo placeatis maritis[1]; cogitate quæ Dei sunt, quomodo illi in omnibus placeatis; ut non uterum fœtibus, sed animum fœcundum possitis habere virtutibus. Postremo omnes alloquor, omnibus dico; universam virginem castam, quam desponsavit Apostolus Christo, ista voce compello. Quod miramini in carne Mariæ, agite in penetralibus animæ.

[1] I Cor. VII, 32.

Qui corde credit ad justitiam, concipit Christum : qui ore confitetur ad salutem[1], parit Christum. Sic in mentibus vestris et fœcunditas exuberet, et virginitas perseveret.

SERMO CXCII[2].

In Natali Domini, IX.

I. Hodie « Veritas de terra orta est[3], » Christus de carne natus est. Gaudete solemniter, et sempiternum diem hodierno quoque admoniti cogitate, æterna dona spe firmissima concupiscite; filii Dei esse accepta potestate præsumite. Propter vos temporalis effectus est temporum effector, propter vos in carne, apparuit mundi conditor, propter vos creatus est creator. Quid adhuc mortales mortalibus rebus oblectamini, et fugitivam vitam, si fieri posset, tenere conamini? Spes longe clarior effulsit in terris, ut terrenis vita promitteretur in cœlis. Hoc ut crederetur, res incredibilior prærogata est. Deos facturus qui homines erant, homo factus est qui Deus erat : nec amittens quod erat, fieri voluit ipse quod fecerat. Ipse fecit quod esset, quia hominem Deo addidit, non Deum in homine perdidit. Miramur virginis partum, et novum ipsum nascendi modum incredulis persuadere conamur, quod in utero non seminato germen prolis exortum est, et a complexu carnis viscera immunia filium hominis protulerunt, cujus patrem hominem non tulerunt; quod virginitatis integritas et in conceptu clausa, et in partu

[1] Rom. x, 10. — [2] Alias de Tempore 16. — [3] Psal. LXXXIV, 12.

incorrupta permansit. Mira est ista potentia, sed plus est miranda misericordia, quod ille qui sic nasci potuit, nasci voluit. Erat enim jam unicus Patri, qui unicus natus est matri : et ipse est factus in matre, qui sibi fecerat matrem : sempiternus cum Patre, hodiernus ex matre : post matrem de matre factus, ante omnia de Patre non factus : sine quo Pater nunquam fuit, sine quo mater nunquam fuisset.

II. Exultate, virgines Christi, consors vestra est mater Christi. Christum parere non potuistis, sed propter Christum parere noluistis. Qui non ex vobis natus est, vobis natus est. Verumtamen si verbi ejus memineritis, sicut meminisse debetis ; estis etiam vos matres ejus, quia voluntatem facitis Patris ejus. Ipse enim dixit : « Quicumque » facit voluntatem Patris mei, ipse mihi frater et soror et » mater est[1]. » Exultate, viduæ Christi : qui fœcundam fecit virginitatem, illi vovistis continentiæ sanctitatem. Exulta etiam castitas nuptialis, omnes fideliter viventes cum conjugibus vestris : quod amisistis in corpore, in corde servate. Ubi jam non potest esse a concubitu caro integra, sit in fide virgo conscientia, secundum quam virgo est omnis Ecclesia. In Maria Christum pia virginitas peperit : in Anna Christum viduitas parvum grandæva cognovit : in Elisabeth Christo conjugalis castitas et anilis fœcunditas militavit. Omnes gradus fidelium membrorum capiti contulerunt, quod ipsius gratia conferre potuerunt. Proinde quia veritas et pax et justitia Christus est, hunc fide concipite, operibus edite ; ut quod egit uterus Mariæ in carne Christi, agat cor vestrum in lege Christi. Quomodo autem non ad partum virginis pertinetis, quando Christi membra estis? Caput vestrum peperit Maria, vos Ecclesia. Nam ipsa quoque et mater et virgo est : mater

[1] Matth. XII, 50.

visceribus charitatis, virgo integritate fidei et pietatis. Populos parit, sed unius membra sunt, cujus ipsa est corpus et conjux; etiam in hoc similitudinem gerens illius virginis, quia et in multis mater est unitatis.

III. Omnes itaque unanimes, castis mentibus et affectibus sanctis, diem Natalis Domini celebremus : quo die, sicut istum sermonem exorsi sumus, « Veritas de terra » orta est. » Jam enim et quod in eodem Psalmo sequitur, factum est. Nam ille qui de terra ortus est, hoc est, de carne natus est, quia de cœlo venit, et super omnes est[1]; procul dubio cum ascendit ad Patrem, etiam « Jus» titia de cœlo prospexit[2]. » Hanc enim justitiam verbis suis ipse commendat, promittendo Spiritum sanctum : « Ipse, inquit, arguet mundum de peccato, et de justi» tia, et de judicio. De peccato quidem, quia non credi» derunt in me : de justitia, quia ad Patrem vado, et jam » non videbitis me[3]. » Hæc est justitia, quæ de cœlo prospexit. « A summo enim cœlo egressio ejus, et occursus ejus » usque ad summum cœli[4]. » Ne vero quisquam contemneret veritatem, quia de terra orta est, cum sicut sponsus processit de thalamo suo, id est, de utero virginali, ubi Verbum Dei creaturæ humanæ quodam ineffabili conjugio copulatum est : ne hoc ergo quisquam contemneret, et quamvis mirabiliter natum, et dictis factisque mirabilem, tamen propter similitudinem carnis peccati nihil amplius Christum quam hominem crederet, cum dictum esset : « Tanquam sponsus procedens de thalamo suo, » exultavit ut gigas ad currendam viam[5] : » continuo subjunctum est : « A summo cœlo egressio ejus. » Quod ergo audis : « Veritas de terra orta est, » dignatio est, non conditio; misericordia est, non miseria. Veritas ut de terra

[1] Joan. III, 31. — [2] Psal. LXXXIV, 12. — [3] Joan. XVI, 8-10. — [4] Psal. XVIII, 7. — [5] Ibid. 6.

oriretur, de cœlo descendit : sponsus ut de thalamo suo procederet, a summo cœlo egressio ejus. Inde est quod hodie natus est, quo die minor dies nullus in terris, a quo tamen incrementa dies sumunt. Qui ergo inclinatus est, et nos erexit, minimum elegit diem, sed unde lux crescit : ipso suo tali adventu, nos etiam tacitus tanquam sonitu magni clamoris exhortans, ut qui pauper propter nos factus est, in illo divites esse discamus : qui propter nos formam servi accepit, in illo libertatem accipiamus ; qui propter nos de terra ortus est, in illo cœlum possideamus.

SERMO CXCIII [1].

In Natali Domini, X.

I. Angelorum vocem, per quam Dominus Jesus Christus natus Virginis partu pastoribus nuntiatus est, cum Evangelium legeretur, audivimus : « Gloria in excelsis » Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis [2]. » Festa vox et gratulatoria, non uni fœminæ, cujus uterus prolem ediderat : sed generi humano, cui Virgo pepererat Salvatorem. Dignum enim erat, et hoc prorsus decebat, ut ei fœtæ quæ Dominum cœli et terræ procreaverat, et post editum fœtum integra manserat, non mulierculæ humanis solemnitatibus, sed Angeli divinis laudibus, fœtalia celebrarent. Dicamus ergo et nos, et quanta possumus cum exultatione dicamus, qui non pecorum pastoribus eum natum nuntiamus, sed ejus natalitia cum ejus ovibus celebramus : dicamus, inquam, et nos fideli

[1] Alias de Diversis 38. — [2] Luc. II, 14.

corde, devota voce : « Gloria in excelsis Deo, et in terra » pax hominibus bonæ voluntatis. » Et hæc verba divina, has Dei laudes, hoc Angelicum gaudium, quanta valemus consideratione perspectum, fide et spe et charitate meditemur. Sicut enim credimus et speramus et desideramus, erimus et nos gloria in excelsis Deo, cum resurgente corpore spiritali rapti fuerimus in nubibus obviam Christo : si modo cum in terra sumus, pacem cum bona voluntate sectemur. In excelsis quippe vita, quia ibi regio vivorum; et ibi dies boni, ubi Dominus idem ipse est, et anni ejus non deficiunt[1]. Quisquis autem vult vitam, et diligit videre dies bonos, cohibeat linguam suam a malo, et labia ejus non loquantur dolum; declinet a malo, et faciat bonum : et ita sit homo bonæ voluntatis. Et quærat pacem, ac sequatur eam : quia « In terra pax hominibus » bonæ voluntatis. »

II. Quod si dicis, o homo : « Ecce velle adjaces mihi; » perficere autem bonum non invenio : et condelectaris » legi Dei secundum interiorem hominem, vides autem » aliam legem in membris tuis repugnantem legi mentis » tuæ, et captivum te ducentem in lege peccati quæ est » in membris tuis[2] : » persiste in bona voluntate, et exclama quod sequitur : « Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum » Christum Dominum nostrum[3]. » Ipse est enim pax in terra hominibus bonæ voluntatis, post bellum in quo « Caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus » carnem, ut non quæ vultis illa faciatis : quoniam » ipse est pax nostra, qui fecit utraque unum[4]. » Persistat igitur bona voluntas adversus concupiscentias malas, et persistens imploret auxilium gratiæ Dei, per Jesum Chris-

[1] Psal. XXXIII, 13. — [2] Rom. VII, 18-23. — [3] Galat. V, 17. — [4] Ephes. II, 14.

tum Dominum nostrum. Repugnatur illi a lege membrorum carnalium, et ecce jam etiam captivatur : imploret auxilium, non fidat viribus suis ; et saltem fessa, non dedignetur esse confessa. Aderit enim qui dixit eis quos jam videbat credentes in eum : « Si permanseritis in verbo » meo, vere discipuli mei eritis ; et cognoscetis veritatem, » et veritas liberabit vos[1]. » Aderit et liberabit veritas de corpore mortis hujus. Ideo quippe « Veritas, cujus Na» talitia celebramus, de terra orta est[2], » ut sit pax in terra hominibus bonæ voluntatis. Nam quis idoneus est velle et posse, nisi inspirando adjuvet ut possimus, qui vocando præstitit ut velimus? Quia ubique misericordia ejus prævenit nos, ut vocaremur qui nolebamus, et ut impetremus posse quod volumus. Dicamus ergo ei : « Ju» ravi, et statui custodire judicia justitiæ tuæ[3]. » Statui quidem, et quia imperasti, promisi obedientiam, sed quoniam video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ ; et captivum me ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis : « Humiliatus sum usque» quaque, Domine, vivifica me secundum verbum tuum[4]. » Ecce velle adjacet mihi : » ergo « Voluntaria oris mei » approba, Domine : » ut fiat pax in terra hominibus bonæ voluntatis. Dicamus ista, et si qua alia suggerit pietas, sanctis instructa lectionibus, ut nati ex Virgine Domini celebritatem non inaniter frequentemus, inchoati bona voluntate, perficiendi plenissima charitate ; quæ et diffunditur in cordibus nostris, non per nos ipsos, sed per Spiritum sanctum qui datus est nobis[5].

[1] Joan. VIII, 31, 32. — [2] Psal. LXXXIV, 12. — [3] Id. CXVIII, 106. — [4] Ibid. 107. — [5] Rom. V, 5.

SERMO CXCIV[1].

In Natali Domini, XI.

I. Audite, filii lucis, adoptati in regnum Dei, fratres charissimi, audite, audite, et exultate justi in Domino, ut vos rectos possit decere laudatio[2]. Audite quod nostis, recolite quod audistis, amate quod creditis, prædicate quod amatis. Sicut anniversarium celebramus hunc diem, sic huic diei debitum expectate sermonem. Natus est Christus, Deus de Patre, homo de matre. De Patris immortalitate, de matris virginitate. De patre sine matre, de matre sine patre. De Patre sine tempore, de matre sine semine. De patre principium vitæ, de matre finis mortis. De patre ordinans omnem diem, de matre consecrans istum diem. Præmisit (1) enim hominem Joannem, qui tunc nasceretur, cum dies inciperent minui; et natus est ipse cum dies inciperent crescere : ut ex hoc præfiguraretur quod ait idem Joannes : « Illum oportet crescere, me autem minui. » Debet enim vita humana in se deficere, in Christo proficere, « Ut qui vivunt, jam non sibi vivant, » sed ei qui pro omnibus mortuus est et resurrexit[3] : » et dicat unusquisque nostrum quod dicit Apostolus : « Vivo » autem jam non ego, vivit vero in me Christus[4]. Illum » enim oportet crescere, me autem minui. »

II. Laudant eum condigne omnes Angeli ejus, quorum cibus æternus est, incorruptibili eos sagina vivificans;

[1] Alias de Tempore 23. — [2] Psal. XXXII, 1. — [3] Joan. III, 30. — [4] 2 Cor. V, 15; Florus ibid., et Galat. II, 20.

quia Verbum Dei est, cujus vita vivunt, cujus æternitate semper vivunt, cujus bonitate semper beate vivunt. Illi eum condigne laudant, Deum apud Deum, et dant gloriam in excelsis Deo. « Nos autem plebs ejus et oves manuum » ejus [1], » pro modulo infirmitatis nostræ pacem per bonam voluntatem reconciliati mereamur. Ipsorum enim Angelorum vere hodierna vox est, quam nato nobis Salvatore exultando fuderunt : « Gloria in excelsis Deo, et » in terra pax hominibus bonæ voluntatis [2]. » Laudant ergo illi competenter, laudemus et nos obedienter. Sunt illi nuntii ejus, sumus et nos pecora ejus. Implevit in cœlo mensam ipsorum, implevit in terra præsepe nostrum. Plenitudo enim mensæ ipsorum est, quia « In principio » erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat » Verbum. » Plenitudo præsepii nostri est, quia « Verbum » caro factum est, et habitavit in nobis [3]. » Ut enim panem Angelorum manducaret homo, Creator Angelorum factus est homo. Illi laudant vivendo, nos credendo : illi fruendo, nos petendo : illi capiendo, nos quærendo : illi intrando, nos pulsando.

III. Quis enim hominum omnes thesauros sapientiæ et scientiæ noverit in Christo occultos [4], atque in paupertate carnis ejus absconditos? Quia « Propter nos pauper factus » est, cum dives esset, ut illius paupertate ditaremur [5]. » Cum enim mortalitatem assumeret, mortemque consumeret, in paupertate se ostendit; sed divitias dilatas promisit, non ablatas amisit. Quam multa multitudo dulcedinis ejus, quam abscondit timentibus se, perficit autem sperantibus in se [6]. Ex parte enim scimus, donec veniat quod perfectum est [7]. » Cui capiendo ut idonei præstaremur, ille æqualis Patri in forma Dei, in forma servi factus

[1] Psal. xciv, 7. — [2] Luc. ii, 14. — [3] Joan. i, 1 et 14. — [4] Coloss. ii, 3. — [5] 2 Cor. viii, 9, et Florus ibid. — [6] Psal. xxx, 20. — [7] 1 Cor. xiii, 9, 10.

similis nobis, reformat nos ad similitudinem Dei; et factus filius hominis unicus Filius Dei, multos filios hominum facit filios Dei : et nutritos servos per visibilem formam servi, perficit liberos ad videndam formam Dei. « Filii » enim Dei sumus, et nondum apparuit quod erimus. » Et « Scimus, quoniam cum apparuerit similes ei erimus, » quoniam videbimus eum sicuti est[1]. » Nam qui sunt illi sapientiæ scientiæque thesauri? quæ illæ divitiæ divinæ, nisi quia sufficiunt nobis? Et quæ illa multitudo dulcedinis, nisi quia satiat nos? « Ostende ergo nobis » Patrem, et sufficit nobis[2]. » Et in quodam Psalmo quidam ex nobis, vel in nobis, vel pro nobis, ait illi : « Satiabor, dum manifestabitur gloria tua[3]. » Ipse autem et Pater unum sunt[4] : et qui ipsum videt, videt et Patrem[5]. Ergo « Dominus virtutum, ipse est rex gloriæ[6]. » Convertens nos, ostendet nobis faciem suam; et salvi erimus[7]; et satiabimur, et sufficiet nobis.

IV. Dicat itaque illi cor nostrum : « Quæsivi vultum » tuum; vultum tuum, Domine, requiram[8]; ne avertas » faciem tuam a me. » Et respondeat ipse cordi nostro : « Qui diligit me, mandata mea custodit; et qui diligit me, » diligetur a Patre meo, et ego diligam eum, et ostendam » me ipsum illi[9]. » Videbant utique eum oculis illi quibus hoc dicebat, et sonum vocis ejus auribus audiebant, et humano corde hominem cogitabant : sed quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit[10], eumdem ipsum se promittebat ostendere diligentibus se. Quod donec fiat, donec ostendat nobis quod sufficiat nobis, donec eum fontem vitæ potemus et satiemur; interim dum ambulantes per fidem peregrinamur ab eo, dum esu-

[1] I Joan. III, 2. — [2] Joan. XIV, 6. — [3] Psal. XVI, 15. — [4] Joan. X, 30. — [5] Id. XIV, 9. — [6] Psal. XXIII, 10. — [7] Id. LXXIX, 4. — [8] Id. XXVI, 8. — [9] Joan. XIV, 21. — [10] I Cor. II, 10.

rimus et sitimus justitiam, et formæ Dei pulchritudinem ineffabili ardore desideramus, formæ servi Natalem devoto obsequio celebremus. Nondum contemplari possumus quod genitus est ante Luciferum a Patre, frequentemus quod nocturnis horis est natus ex Virgine. Nondum capimus quod ante solem permanet nomen ejus, agnoscamus in sole positum tabernaculum ejus[1]. Nondum constituemur Unicum permanentem in Patre suo, recordemur sponsum procedentem de thalamo suo[2]. Nondum idonei sumus convivio Patris nostri, agnoscamus præsepe Domini nostri Jesu Christi.

SERMO CXCV[3].

In Natali Domini, XII.

I. Filius Dei idemque Filius hominis Dominus noster Jesus Christus, sine matre de Patre natus, creavit omnem diem; sine Patre de matre natus, consecravit hunc diem; divina nativitate invisibilis, humana visibilis, utraque mirabilis. Proinde quod de illo Propheta prædixit : « Generationem ejus quis enarrabit[4]? » de qua potius dictum sit, judicare difficile est; utrum de illa ubi nunquam non natus coæternum habet Patrem, an de ista ubi aliquando natus, in qua fieret, jam fecerat matrem : utrum de illa ubi semper natus est, qui semper erat; quis enim enarrabit quomodo natum sit lumen de lumine, et unum lumen utrumque sit? quomodo natus sit Deus de Deo, nec deo-

[1] Psal. LXXI, 17. — [2] Id. XVIII, 6. — [3] Alias de Tempore 12. — [4] Isaï. LIII, 8.

rum numerus creverit? quomodo velut de re transacta dicatur quod natus est, cum tempus in illa nativitate nec transierit, quo præterita esset; nec præcesserit, quo futura esset : nec præsens fuerit, quasi adhuc fieret, et perfecta non esset? Hanc ergo generationem quis enarrabit, cum id quod enarrandum est supra tempora maneat, sermo autem enarrantis in tempore transeat? Istam quoque ex Virgine generationem quis enarrabit, cujus conceptus in carne non carnaliter factus, cujus ortus ex carne ubertatem nutrienti attulit, integritatem parienti non abstulit? Quamlibet itaque earum sive utramque « Generationem » ejus quis enarrabit? »

II. Hic est Dominus Deus noster, hic est mediator Dei et hominum homo Salvator noster, qui natus de Patre creavit et matrem; creatus de matre glorificavit et Patrem : sine fœmineo partu unicus Patri, sine virili complexu unicus matri. Hic est speciosus forma præ filiis hominum, sanctæ filius Mariæ, sanctæ sponsus Ecclesiæ, quam suæ genitrici similem reddidit : nam et nobis eam matrem fecit, et virginem sibi custodit. Ad hanc quippe dicit Apostolus : « Aptavi vos uni viro, virginem castam » exhibere Christo [1]. » De qua rursus dicit, matrem nostram non ancillam, sed liberam, cujus multi filii desertæ magis quam ejus quæ habet virum [2]. Est ergo et Ecclesiæ, sicut perpetua integritas, et incorrupta fœcunditas. Quod enim illa meruit in carne, hæc servavit in mente : nisi quod illa peperit unum, hæc parit multos, in unum congregandos per unum.

III. Hic est ergo dies, quo venit in mundum, per quem factus est mundus; quo carne factus est præsens, virtute nunquam absens : quia in hoc mundo erat, et in sua venit [3]. In mundo erat, sed mundum latebat : quia lux lu-

[1] 2 Cor. XI, 2. — [2] Galat. IV, 26, 27. — [3] Joan. I, 4.

cebat in tenebris, et eam tenebræ non comprehendebant. Venit ergo in carne, carnis vitia mundaturus. Venit in medicinali terra, unde curaret interiores oculos nostros, quos exterior nostra excæcaverat terra : ut eis sanatis, qui fuimus antea tenebræ, lux efficiamur in Domino; et non jam lux in tenebris luceat præsens absentibus, sed appareat certa cernentibus. Ad hoc processit sponsus de thalamo suo, et exultavit ut gigas ad currendam viam [1]. Speciosus ut sponsus, fortis ut gigas, amabilis et terribilis, severus, et serenus, pulcher bonis, asper malis. Manens in sinu Patris, implevit uterum matris. In quo thalamo, id est, Virginis utero, natura divina sibi copulavit humanam : ubi Verbum caro factum est pro nobis, ut a matre procedens, habitaret in nobis; ut ad Patrem præcedens, ubi habitemus præparet nobis. Hunc ergo diem læti solemniter celebremus; et æternum diem, per eum qui nobis æternus in tempore natus est, fideliter exoptemus.

SERMO CXCVI[2].

In Natali Domini, XIII.

1. Hodiernus dies Natalis Domini nostri Jesu Christi nobis festus illuxit. Natalis dies, quo natus est dies. Et ideo hodie, quia ex hodierno crescit dies. Nativitates Domini nostri Jesu Christi duæ sunt; una divina, altera humana : ambæ mirabiles; illa sine fœmina matre, ista sine viro patre. Quod ait sanctus Isaïas propheta, « Generationem » ejus quis enarrabit[3]? » ad ambas generationes referri

[1] Psal. XVIII, 6. — [2] Alias de Diversis 59. — [3] Isaï. LIII, 8.

potest : Quis digne enarret generantem Deum ? Quis digne enarret virginis partum ? Illud sine die, hoc certo die : utrumque sine humana æstimatione, et cum magna admiratione. Illam primam attendite generationem : « In » principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et » Deus erat Verbum[1]. » Cujus Verbum ? Ipsius Patris. Quod Verbum ? Ipse Filius. Nunquam Pater sine Filio. Et tamen qui nunquam sine Filio, genuit Filium. Et genuit, et non cœpit. Sine initio generato nullum est initium. Et tamen Filius, et tamen genitus. Dicturus est homo : Quomodo genitus, et non habet initium ? Si genitus, habet initium : si non habet initium, quomodo genitus ? Quomodo, nescio. Quæris ab homine quomodo sit genitus Deus ? Interrogatione tua laboro : sed Prophetam appello : « Generationem ejus quis enarrabit ? » Veni mecum ad istam generationem humanam, veni mecum ad istam, in qua se ipsum exinanivit formam servi accipiens : si forte vel ipsam capere possimus, si forte vel de ipsa aliquid loqui valeamus. Etenim quis capiat, « Qui cum in forma » Dei esset, non rapinam arbitratus est esse æqualis » Deo[2] ? » Quis hoc capiat ? quis hoc digne cogitet ? Cujus mens hoc audeat perscrutari ? cujus lingua audeat pronuntiare ? cujus valeat cogitatio capere ? Interim hoc omittamus : multum est ad nos. Ut autem non multum esset ad nos, « Semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus. » Ubi ? In virgine Maria. Inde ergo aliquid loquamur, si forte possumus. Angelus nuntiat, virgo audit, credit, et concipit. Fides in mente, Christus in ventre. Virgo concepit, miramini : virgo peperit, plus miramini : post partum, virgo permansit. Generationem ergo istam quis enarrabit ?

II. Dico quod vos delectet, charissimi. Tres vitæ sunt

[1] Joan. I, 1. — [2] Philip. II, 6.

in Ecclesia membrorum Christi : conjugalis, vidualis, virginalis. Quia ipsæ vitæ, ipsæ pudicitiæ futuræ erant in sanctis membris Christi; omnes istæ vitæ tres attestatæ sunt Christum. Prima, conjugalis : quando Maria virgo concepit, Elisabeth uxor Zachariæ et ipsa conceperat; hujus Judicis præconem ferebat in utero[1]. Venit ad eam sancta Maria, tanquam ad cognatam suam salutandam. Exultavit infans in utero Elisabeth. Ille exultavit, illa prophetavit. Habes attestantem pudicitiam conjugalem. Ubi vidualis? In Anna. Audistis modo cum Evangelium legeretur, quod esset sancta prophetissa vidua octoginta et quatuor annorum, quæ septem annis vixerat cum viro suo[2]; frequentans templum Domini, serviens in orationibus nocte et die. Et ipsa vidua agnovit Christum. Vidit parvum, agnovit magnum. Et ipsa attestata est. Habes et in ista vitam vidualem. In Maria, virginalem. Eligat sibi quisque de istis tribus quam voluerit. Qui præter istas esse voluerit, in membris Christi esse non disponit. Non dicant conjugatæ: Nos ad Christum non pertinemus. Habuerunt maritos sanctæ fœminæ. Non se extollant virgines. Quanto magnæ sunt, humilient se in omnibus. Omnia exempla salutis proposita sunt ante oculos nostros. Nemo exorbitet. Nemo præter uxorem : melius sine uxore. Si pudicitiam conjugalem quæris, habes Susannam : si vidualem, habes Annam : si virginalem, habes Mariam.

III. Dominus Jesus homo esse voluit propter nos. Non vilescat misericordia : jacet in terra Sapientia. « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et » Deus erat Verbum. » O cibus et panis Angelorum : de te implentur Angeli, de te satiantur, et non fastidiunt : de te vivunt, de te sapiunt, de te beati sunt. Ubi es propter me? In diversorio angusto, in pannis, in præsepio.

[1] Luc. I, passim. — [2] Id. II, 36.

Propter quem? Qui regit sidera, sugit ubera : implet Angelos, fatur in sinu Patris, tacet in sinu matris. Sed locuturus est competente ætate impleturus Evangelium nobis. Propter nos passurus, propter nos moriturus, ad exemplum præmii nostri resurrecturus, ante oculos Discipulorum in cœlum ascensurus, ad judicium de cœlo venturus. Ecce qui in præsepi jacebat, diminutus est, sed non perdidit se : accepit quod non erat, sed mansit quod erat. Ecce habemus infantem Christum, crescamus cum illo.

IV. Satis hæc sint Charitati Vestræ. Quia multos hic video propter solemnitatem, oportet ut dicam. Kalendæ Januariæ venturæ sunt. Christiani estis omnes ; Deo propitio, Christiana est civitas. Duo genera hominum hic sunt, Christiani et Judæi. Non fiant illa quæ odit Deus : per lusum iniquitas, per jocum improbitas. Non ibi faciant homines Judices, ne veniant in manus veri Judicis. Audite, Christiani estis, membra Christi estis. Cogitate quid estis, cogitate quanti empti estis. Postremo si vultis scire quid facitis, ego eis dico, qui faciunt. Nolite ad injuriam vestram referre, quibus ista displicent : eis dico qui faciunt, et quibus placent. Vultis nosse quid facitis, et qualem tristitiam nobis ingeritis? Faciunt illud Judæi. Vel sic erubescite, ne fiat. Natali Joannis, id est, ante sex menses, (tot enim menses inter se habent præco et Judex,) de solemnitate superstitiosa pagana, Christiani ad mare veniebant et ibi se baptizabant. Absens eram : sed sicut comperi per disciplinam Christianorum presbyteri permoti, quibusdam dignam et ecclesiasticam disciplinam dederunt. Murmuraverunt inde homines, et dixerunt quidam : Quantum erat ut indicaretur nobis? Si ante præmoneremur, non faceremus. Ipsi præmonuissent presbyteri, non fecissemus. Ecce episcopus præmonet, moneo, prædico,

denuntio. Audiatur episcopus jubens, audiatur episcopus monens, audiatur episcopus rogans, audiatur episcopus adjurans. Adjuro per ipsum qui hodie natus est, adjuro, obstringo, nemo faciat. Ego me absolvo. Melius est ut monens audiar, quam tristis sentiar.

SERMONIS CXCVII.

De Kalendis Januariis, contra Paganos.

FRAGMENTA,

Reperta in Bedæ et Flori collectione in Paulum.
Ad Rom. cap. I.

I. « Revelatur enim ira Dei de cœlo super omnem im- » pietatem[1]. » Quorum, nisi et Judæorum et Gentium? Sed ne diceretur : Quare super impietatem Gentium? Nunquam enim gentes legem acceperunt et prævaricatores facti sunt? Recte revelatur ira Dei super Judæos, quibus data est lex, et eam observare noluerunt : Gentibus autem non est data. Intuemini, fratres, et intelligite quomodo omnes reos ostendit, et omnes salutis indigere ac misericordiæ Dei. « Revelatur enim ira Dei de cœlo super » omnem impietatem et injustitiam hominum, eorum qui » veritatem in iniquitate detinent. » Videte quemadmodum non dixerit : Non habent veritatem : sed « Veritatem, in- » quit, in iniquitate detinent. » Et quasi quæreres dicens,

[1] Rom. I, 18.

Quomodo possunt habere veritatem, qui legem non acceperunt? Sequitur, « Quia quod notum est, inquit, Dei, » manifestum est in illis. » Et quomodo potuit manifestum esse in illis quod notum est Dei, qui legem non acceperunt? Sequitur, et dicit : « Invisibilia enim ejus a crea- » tura mundi per ea quæ facta sunt intellecta conspiciun- » tur, sempiterna quoque ejus virtus et divinitas[1]. » Utique subaudimus, intellecta conspicitur. Cur enim attendat opera, et non quærat artificem? Attendis terram fructificantem, attendis mare plenum animalibus suis, attendis aërem plenum volatilibus, attendis cœlum fulgere stellis, et cætera, et non quæris tanti operis artificem? Sed dicis mihi : Ista video, illum non video. Ad ista videnda corporis oculos dedit, ad se videndum mentem dedit. Neque enim in animam hominis vides. Sicut ergo ex motibus et administratione corporis animam, quam non vides, intelligis : sic ex administratione totius mundi, et ex regimine ipsarum animarum intellige Creatorem. Sed parum est intelligere. Nam illi intellexerunt : et vide quid ait Apostolus : « Quia cognoscentes Deum, non sicut Deum magni- » ficaverunt, aut gratias egerunt, sed evanuerunt in » cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor » eorum. » Quo merito, nisi superbiæ? Nam vide sequentia : « Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt[2]. » Non enim debebant sibi arrogare quod ille donaverat, nec se jactare ex eo quod non a se ipsis, sed ab illo habebant. Quod illi utique reddendum fuit, ut ad hoc tenendum quod videre poterant, ab illo sanarentur qui dederat ut viderent. Si enim hoc facerent, humilitatem servarent, et possent purgari, atque illi beatissimæ contemplationi cohærerent. Quia vero superbia erat in eis, interposuit se falsus et fallax et superbus, qui eis promitteret quod per

[1] Rom. I, 19, 20. — [2] Ibid. 21, 22.

partes nescio quas superbiæ purgarentur animæ illorum, et fecit cultores dæmoniorum. Inde sacra omnia quæ celebrantur a paganis, quæ valere dicunt ad purgationem animarum suarum. Et audi Apostolum consequenter hæc dicentem, quia pro mercede superbiæ ista receperunt; quia non sic honorificaverunt Deum, ut honorificandus est Deus. « Et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei » in similitudinem imaginis corruptibilis hominis[1]. » Jam simulacra sunt. Et ista quidem omnium Græcorum aliarumque gentium, quæ similitudinem hominum habet. Quia vero non est major et superstitiosior idololatria quam Ægyptiorum; nam Ægyptus perfudit mundum figmentis talibus, qualia deinceps dicit Apostolus : cum dixisset : « In similitudinem imaginis corruptibilis hominis; » addidit, « et volucrum, et quadrupedum, et serpentium. » Numquid enim, fratres, in aliis templis vidistis simulacrum capite canino vel taurino, cæterorumque animalium irrationabilium figmenta? Hæc enim idola Ægyptiorum sunt. Utrumque enim genus complexus, ait Apostolus : « In » similitudinem imaginis corruptibilis hominis, et volucrum, et quadrupedum, et serpentium. Propterea tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam, ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis[2]. » Hæc mala eorum, ex impietate superbiæ sunt. Ista vero peccata quia de superbia, non solum peccata, sed etiam supplicia sunt. Cum enim dicit : « Tradidit illos Deus, » jam de vindicta est cujusdam peccati, ut hæc faciant. « Qui commutaverunt veritatem Dei in mendacium[3]. » Quid est : « Commutaverunt veritatem Dei in mendacium? » In similitudinem scilicet imaginis corruptibilis hominis, » et volucrum, et quadrupedum, et serpentium. » Et ne quisquam eorum diceret : Non simulacrum colo, sed

[1] Rom. 1, 23. — [2] Ibid. 24. — [3] Ibid. 25.

quod significant simulacra, subjecit statim : « Et coluerunt, et servierunt creaturæ potius, quam Creatori. » Intelligite prudenter. Aut simulacrum enim colunt, aut creaturam. Qui simulacrum colit, convertit veritatem Dei in mendacium. Nam mare veritas est : Neptunus autem, mendacium factum ab homine, conversa veritate Dei in mendacium : quia Deus fecit mare; homo autem, simulacrum Neptuni. Sic, Deus fecit solem : homo autem simulacrum solis faciendo, convertit veritatem Dei in mendacium. Sed ne dicant : Non colo simulacrum, sed solem colo; ideo dixit : « Coluerunt creaturam potius, quam » Creatorem. »

Ex eodem Sermone, Beda et Florus ad 1 *Cor.* I.

II. Sed forsitan dicet aliquis : Etsi ipse humiliter natus est, in Discipulorum nobilitate jactare se voluit. Non elegit reges, aut senatores, aut philosophos, aut oratores : imo vero elegit plebeïos, pauperes, indoctos, piscatores. Petrus piscator, Cyprianus orator. Nisi fideliter præcederet piscator, non humiliter sequeretur orator. Non de se quisquam desperet abjectus : teneat Christum, et spes ejus falsa non erit, etc.

Ex eodem Sermone, Beda et Florus ad 1. *Cor.* III.

III. Quid volebat Simon, nisi laudari in miraculis, extolli superbia? Ipsa enim eum compulit, ut pecunia emendum putaret donum Spiritus sancti. Cui superbiæ

contrarius Apostolus, in humilitate manendo, in meridie fervens spiritu, fulgens prudentia, dicit : « Neque qui » plantat est aliquid, neque qui rigat; sed qui incremen- » tum dat Deus. » Quia dixerat : « Ego plantavi, Apollo » rigavit, sed Deus incrementum dedit[1]. » Et iterum, « Numquid Paulus pro vobis crucifixus est? aut in nomine » Pauli baptizati estis[2]? » Vide quomodo se coli respuit pro Christo, et non vult se fornicanti animæ ostentare pro sponso. Nonne magnum videtur plantare et rigare? Sed « Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat. » Quomodo timuit? Non se dicit aliquid ad salutem eorum quos in Christo ædificare cupiebat.

Ex eodem Sermone, Beda et Florus ad Gal. I.

IV. Nec ipse Apostolus voluit in se poni spem, sed in veritate quam annuntiabat. Quod per ipsum dicebatur melius erat, quam ipse per quem annuntiabatur. « Licet » si nos, » inquit. Parum est, audi sequentia : « aut An- » gelus, inquit, de cœlo annuntiaverit vobis aliquid præ- » ter quam quod accepistis, anathema sit[3]. » Videbat posse falsum mediatorem transfigurare se in Angelum lucis, et aliquid falsum annuntiare. Sicut ergo superbi homines volunt se adorari pro Deo, sibi arrogare quidquid possunt, se nominari, et si fieri potest, Christum ipsum gloria transire : ita diabolus et angeli ejus. Donatum Donatistæ pro Christo habent. Si audiant aliquem paganum detrahentem Christo, forsitan patienter ferant, quam si audiant detrahentem Donato.

[1] I Cor. III, 6, 7. — [2] Id. I, 13. — [3] Galat. I, 8.

Ex eodem Sermone, Beda et Florus ad Gal. IV.

V. Quia ipse Christus loquitur in sanctis suis, dicente Apostolo : « An experimentum quæritis ejus qui in me » loquitur Christus[1]? » Et licet dicat : « Neque qui plan- » tat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum » dat Deus[2], » non quia se ipsum, sed quia illum in se diligi volebat : perhibet tamen testimonium quibusdam, dicens : « Quia sicut Angelum Dei excepistis me, sicut » Christum Jesum[3]. » In omnibus ergo sanctis suis ipse est amandus, qui ait : « Esurivi, et dedistis mihi mandu- » care[4]. » Non enim ait : Dedistis illis : sed, « Dedistis » mihi. » Tanta est charitas capitis erga corpus suum.

Ex eodem Sermone, Beda et Florus ad Coloss. II.

VI. Quid est Juno? Juno, inquiunt, est aër. Jam dudum invitabat ut mare coleremus in simulacro Telluris : nunc invitat ut aërem colamus. Elementa sunt ista, quibus mundus iste consistit. Hoc ergo apostolus Paulus in Epistola sua proponens, « Cavete, inquit, ne quis vos de- » cipiat per philosophiam et inanem fallaciam, secundum » elementa mundi hujus[5]. » Ipsos enim tangebat, qui quasi prudentibus idola exponunt. Ideo cum diceret « Philosophiam; » in eodem loco ait : « Secundum ele- » menta hujus mundi : » non quasi qualescumque adoratores simulacrorum, sed quasi doctiores interpretatores signorum cavendos esse admonens.

[1] 2 Cor. XII, 3. — [2] 1 Cor. III, 7. — [3] Galat. IV, 14. — [4] Matth. XXV, 35. — [5] Coloss. II, 8.

SERMO CXCVIII[1].

De Kalendis Januariis, II.

I. Admonemus Charitatem Vestram, fratres, quoniam vos quasi solemniter hodie convenisse conspicimus, et ad hunc diem solito frequentius congregatos, ut memineritis, quod modo cantastis, ne sit lingua perstrepens corde muto; sed quod sonuistis voce ad aures invicem vestras, clametis affectu ad aures Dei. Hoc enim cantabatis: « Salva » nos, Domine Deus noster, congrega nos de gentibus, ut » confiteamur nomini sancto tuo[2]. » Et modo si solemnitas gentium, quæ fit hodierno die in lætitia sæculi atque carnali, in strepitu vanissimarum et turpissimarum cantionum, in conviviis et saltationibus turpibus, in celebratione ipsius falsæ festivitatis, si ea quæ agunt gentes non vos delectent, congregabimini ex gentibus.

II. Vos certe cantavistis, et adhuc divini cantici sonus recens est in auribus vestris: « Salva nos, Domine, Deus » noster, et congrega nos de gentibus. » Quis potest congregari de gentibus, nisi cum fit salvus? Qui ergo miscentur gentibus, salvi non sunt; salvantur autem qui congregantur de gentibus, salute fidei, salute spei, salute sincerissimæ charitatis, salute spiritali, salute promissorum Dei. Qui ergo credit, sperat, et amat, non continuo salvus dicendus est. Interest enim quid credat, quid speret, et quid amet. Nemo quippe vivit in quacumque vita, sine tribus

[1] Alias 7 ex Sirmondianis. — [2] Psal. cv, 17.

istis animæ affectionibus, credendi, sperandi, amandi. Si non credis quod credunt gentes, non speras quod sperant gentes, non amas quod amant gentes; congregaris de gentibus, segregaris, hoc est, separaris de gentibus. Nec te terreat commixtio corporalis in tanta separatione mentis. Quid enim tam separatum, quam ut credant illi dæmones deos, credas tu qui unus et verus est Deus? sperent illi inania sæculi, speres tu æternam vitam cum Christo? ament illi mundum, ames tu artificem mundi? Qui ergo aliud credit, aliud sperat, aliud amat, vita probet, factis ostendat. Acturus es celebrationem strenarum, sicut paganus, lusurus alea, et inebriaturus te : quomodo aliud credis, aliud speras, aliud amas? Quomodo libera fronte cantas : « Salva nos, Domine Deus noster, et congrega » nos de gentibus? » Segregaris enim de gentibus, mixtus corpore gentibus, dissimili vita. Et quanta sit ista segregatio, videte, si modo facitis, si modo probatis. Jam enim Dominus noster Jesus Christus Dei Filius, qui propter nos homo factus est, dedit pro nobis pretium. Itaque suum dedit ille pretium : ad hoc dedit, ut redimat, ut congreget de gentibus. Si autem misceris gentibus, non vis sequi eum qui te redemit : misceris autem gentibus vita, factis, corde, talia credendo, talia sperando, talia diligendo : ingratus es Redemptori tuo, nec agnoscis pretium tuum, sanguinem agni immaculati. Ut ergo sequaris Redemptorem tuum, qui te redemit sanguine suo, noli te miscere gentibus similitudine morum atque factorum. Dant illi strenas, date vos eleemosynas. Avocantur illi cantionibus luxuriarum, avocate vos sermonibus Scripturarum : currunt illi ad theatrum, vos ad Ecclesiam : inebriantur illi, vos jejunate. Si hodie non potestis jejunare, saltem cum sobrietate prandete. Hoc si feceritis, bene

cantastis : « Salva nos, Domine Deus noster, et congrega » nos de gentibus. »

III. Itaque multi luctabuntur hodie in corde suo cum verbo quod audierunt. Diximus enim : Nolite strenas dare, date pauperibus. Parum est ut tantum detis, amplius etiam date. Non vultis amplius? vel tantum date. Sed dicis mihi : Quando strenas do, mihi accipio et ego. Quid ergo, quando das pauperi, nihil accipis? Certe non hoc credas, quod gentes credunt; certe non hoc speres, quod gentes sperant. Ecce si dicis te nihil recipere cum pauperi dederis, factus es pars gentilium : sine causa cantasti : « Salva nos, Domine Deus noster, et congrega nos de » gentibus. » Noli oblivisci illius præscriptionis, ubi dicitur : « Qui dat pauperibus, nunquam egebit[1]. » Oblitus es jam quid dicturus Dominus eis, qui pauperibus dederunt : « Venite benedicti Patris mei, percipite reg» num[2]? » et quid dicitur eis qui non dederint, « Mittite » eos in ignem æternum? » Modo qui libenter audierunt quid dixit : cum his certe stant qui non libenter audierunt. Ego nunc Christianis veris loquor. Si aliud creditis, aliud speratis, aliud amatis; aliter vivite, et distantem fidem, spem, et charitatem vestram distantibus moribus approbate. Audite Apostolum commonentem : « Nolite, » inquit, jugum ducere cum infidelibus. Quæ enim par» ticipatio justitiæ cum iniquitate? aut quæ societas lu» minis ad tenebras? quæ pars fideli cum infideli? qui » autem consensus templi Domini cum idolis[3]? » Et alibi dicit : « Quæ enim immolant gentes, dæmoniis immolant, et » non Deo. Nolo vos, inquit, socios fieri dæmoniorum[4]. » Ergo Deos ipsorum delectant mores eorum. Ille autem

[1] Prov. xxviii, 7. — [2] Matth. xxv, 34.— [3] 2 Cor. vi, 14-16. — [4] 1 Cor. x, 20, 21.

qui dixit : « Nolo vos fieri socios dæmoniorum, » voluit, ut ab illis qui dæmonibus servirent, vita et moribus separarentur. Etenim illa dæmonia delectantur canticis vanitatis, delectantur nugatorio spectaculo, et turpitudinibus variis theatrorum, insania circi, crudelitate amphitheatri, certaminibus animosis eorum, qui pro pestilentibus hominibus lites et contentiones usque ad inimicitias suscipiunt, pro mimo, pro histrione, pro pantomimo, pro auriga, pro venatore. Ista facientes, quasi thura ponunt dæmoniis de cordibus suis. Spiritus enim seductores gaudent seductis, et eorum quos seduxerint atque deceperint, malis moribus et vita turpi infamique pascuntur. « Vos autem, sicut dicit Apostolus, non ita didicistis » Christum : si tamen eum audistis, et in ipso edocti » estis[1]. Nolite ergo effici participes eorum. Eratis enim » aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino; sicut » filii lucis ambulate[2]; » ut et nos, qui vobis verbum Domini prædicamus, possimus vobiscum et de vobis in illa perpetua luce gaudere.

[1] Ephes. IV, 20. 21. — [2] Id. v, 7, 8.

SERMO CXCIX [1].

In Epiphania Domini, I.

I. Nuper celebravimus diem, quo ex Judæis Dominus natus est : hodie celebramus, quo a gentibus adoratus est. « Quoniam salus ex Judæis[2]. sed hæc salus » usque ad fines terræ[3]. » Nam et illo die pastores adoraverunt, hodie Magi. Illis Angeli, istis autem stella nuntiavit. Utrique de cœlo didicerunt, cum regem cœli in terra viderunt, ut esset « Gloria in excelsis Deo, et in » terra pax hominibus bonæ voluntatis[4]. Ipse est enim » pax nostra, qui fecit utraque unum[5]. » Jam hinc infans natus atque annuntiatus ostenditur lapis ille angularis, jam in ipso primordio nativitatis apparuit. Duos ex diverso parietes in se copulare jam cœpit, pastores a Judæa, Magos ab Oriente perducens : ut duos conderet in se in unum novum hominem, faciens pacem, pacem his qui longe, et pacem his qui prope. Ideoque illi ipso die de proximo accedentes, de longinquo isti hodie venientes, duos dies celebrandos posteris signaverunt, unam tamen lucem mundi utrique viderunt.

II. Sed hodie de istis loquendum est, quos de remotis terris fides duxit ad Christum. Venerunt enim et quæsierunt eum dicentes : « Ubi est, qui natus est rex Judæo» rum? Vidimus enim stellam ejus in Oriente, et venimus

[1] Alias de Tempore 34. — [2] Joan. IV, 22. — [3] Isaï. XLIX, 6. — [4] Luc. II, 14. — [5] Ephes. II, 14, etc.

» adorare eum[1]. » Nuntiant et interrogant, credunt et quærunt; tanquam significantes eos qui ambulant per fidem, et desiderant speciem. Nonne alii reges Judæorum jam toties in Judæa nati erant? Quid est, quod iste ab alienigenis in cœlo agnoscitur, in terra quæritur; in alto fulget, in humili latet? In Oriente Magi vident stellam, et in Judæa natum intelligunt regem. Quis est iste rex tam parvus, tam magnus; nondum in terris loquens, jam in cœlis edicta proponens? Verumtamen propter nos, quibus de Scripturis suis sanctis innotescere voluit, ipsos etiam Magos quibus tam clarum signum in cœlo dederat, et quorum cordibus se in Judæa natum esse revelaverat, Prophetis tamen suis de se credere voluit. Quærendo enim civitatem, in qua natus erat, quem videre et adorare cupiebant, necesse habuerunt percontari principes Judæorum; ut illi de sancta Scriptura, quam in ore, non in corde gestabant, infideles fidelibus de gratia fidei responderent, mendaces a se, veraces contra se. Quantum enim erat, ut illis quærentibus Christum comites fierent, cum ab eis audissent, quod visa stella ejus venirent eum adorare cupientes; ipsi eos ad Bethlehem Judæ, quam de libris divinis indicaverant, ducerent, pariter viderent, pariter intelligerent, pariter adorarent? Nunc vero aliis demonstrato vitæ fonte, ipsi sunt mortui siccitate. Facti sunt eis tanquam lapides ad milliaria : viatoribus ambulantibus aliquid ostenderunt; sed ipsi stolidi atque immobiles remanserunt. Magi quærebant, ut invenirent : Herodes quærebat, ut perderet : Judæi civitatem nascentis legebant, tempus venientis non intelligebant. Inter Magorum pium amorem, et Herodis crudelem timorem, illi evanuerunt Bethlehem demonstrantes : Christum autem qui ibi natus est; non tunc quæsitum, sed visum postea nega-

[1] Matth. II, 2.

turi, nec tunc infantem, sed loquentem postea necaturi. Felix potius infantum ignorantia, quos Herodes persecutus est territus, quam istorum scientia quos consuluit perturbatus. Illi pro Christo potuerunt pati, quem nondum poterant confiteri : isti docentis non secuti sunt veritatem, cujus nascentis potuerunt nosse civitatem.

III. Magos[1] sane ad ipsum proprium locum, ubi Deus Verbum infans erat, illa stella perduxit. Hic jam erubescat stultitia sacrilega, et quædam, ut sic dicam, indocta doctrina, quæ ideo putat Christum sub stellarum decreto esse natum, quia scriptum est in Evangelio, quando natus est, stellam ejus Magos in Oriente vidisse. Quod verum non esset, nec si homines sub decreto ejusmodi nascerentur : quia non sicut Dei Filius propria voluntate, sed naturæ mortalis conditione nascuntur. Nunc autem tantum abhorret a vero, sub stellato fato natum esse Christum, ut nullum hominum ita nasci credat quisquis recte credit in Christum. Sed de genituris hominum vani homines loquantur quod insipienter opinantur, negent voluntatem qua peccant, confingant necessitatem qua peccata defendant; perditos mores, per quos in terra ab hominibus detestantur, in cœlo etiam figere conentur, et a sideribus manare mentiantur : videat tamen unusquisque eorum quemadmodum non vitam, sed familiam suam qualicumque potestate regendam putet : quandoquidem ista sentiendo servos suos in domo peccantes verberare non sinitur, nisi prius deos suos in cœlo radiantes blasphemare cogatur. Christum tamen isti nec secundum suas vanissimas conjecturas, et non sane fatidicos, sed plane falsidicos libros, possunt ideo putare sub stellarum decreto esse natum, quia eo nato stellam Magi in Oriente viderunt. Hinc enim potius Christus non sub dominatu ejus, sed

[1] Facundus lib. 1, cap. 4.

Dominus ejus apparuit; quia illa non in cœlo sidereas vias tenuit, sed hominibus quærentibus Christum viam usque ad locum, in quo natus fuerat, demonstravit. Unde non ipsa Christum fecit mirabiliter vivere, sed ipsam fecit Christus mirabiliter apparere : nec ipsa Christi mirabilia decrevit, sed ipsam Christus inter sua mirabilia demonstravit. Ipse enim natus ex Matre, de cœlo terræ novum sidus ostendit, qui natus ex Patre cœlum terramque formavit. Eo nascente lux nova est in stella revelata, quo moriente lux antiqua est in sole velata. Eo nascente Superi novo honore claruerunt, quo moriente Inferi novo timore tremuerunt[1], quo resurgente Discipuli novo amore exarserunt, quo ascendente cœli novo obsequio patuerunt. Celebremus ergo devota solemnitate et hunc diem, quo cognitum Christum Magi ex gentibus adoraverunt; sicut celebravimus illum diem, quo natum Christum pastores ex Judæa viderunt. Ipse enim Dominus Deus noster elegit Apostolos ex Judæa pastores, per quos congregaret salvandos etiam ex gentibus peccatores.

[1] Cod. Cass. xcix, 169, verso : Novo tremore timuerunt.

SERMO CC[1].

In Epiphania Domini, II.

I. Ad partum Virginis adorandum Magi ab Oriente venerunt. Hunc diem hodie celebramus, huic debitam solemnitatem sermonemque persolvimus. Illis dies iste primus illuxit, anniversaria nobis festivitate rediit. Illi erant primitiæ gentium, nos populus gentium. Nobis hoc lingua nuntiavit Apostolorum, stella illis tanquam lingua cœlorum : et nobis iidem Apostoli, tanquam cœli, enarraverunt gloriam Dei[2]. Cur enim non agnoscamus eos cœlos, qui facti sunt sedes Dei? sicut scriptum est : « Anima » justi, sedes est sapientiæ[3]. » Per hos enim cœlos ille cœlorum fabricator et habitator intonuit, quo tonitru mundus contremuit, et ecce jam credit. Magnum sacramentum. In præsepi tunc jacebat, et Magos ab Oriente ducebat. Abscondebatur in stabulo, et agnoscebatur in cœlo; ut agnitus in cœlo manifestaretur in stabulo, et appellaretur « Epiphania » dies iste, quod latine manifestatio dici potest : simul ejus celsitudinem humilitatemque commendans, ut qui in aperto cœlo signis sidereis monstrabatur, in angusto diversorio quæsitus inveniretur; invalidus infantilibus membris, involutus infantilibus pannis : adoraretur a Magis, timeretur a malis.

II. Timuit enim eum rex Herodes, eisdem sibi Magis nuntiantibus, cum adhuc quærerent parvulum, quem cognoverant de cœlo teste jam natum. Quid erit tribunal

[1] Alias de Tempore 30. — [2] Psal. xviii, 2. — [3] Sap. i, 16.

judicantis, quando superbos reges cunæ terrebant infantis? Quanto consultius nunc reges, non sicut Herodes, interficere quærunt; sed sicut Magi potius, adorare delectantur, jam præsertim eum qui et ipsam mortem quam cupiebat inimicus inferre, etiam pro ipsis inimicis ab inimicis sustinuit, eamque in suo corpore occisus occidit. Pie timeant nunc reges ad Patris dexteram jam sedentem, quem rex ille impius timuit adhuc matris ubera lambentem. Audiant quod scriptum est : « Et nunc, reges, in- » telligite, erudimini qui judicatis terram : servite Domino » in timore, et exultate ei cum tremore[1]. » Ille enim rex, ultor impiorum regum, et rector piorum, non ita natus est, ut reges nascuntur in sæculo; quia et ille natus est, cujus regnum non est de hoc sæculo. Nobilitas fuit nascentis, in virginitate parientis; et nobilitas parientis, in divinitate nascentis. Denique cum tam multi jam nati atque defuncti essent reges Judæorum, nunquam quemquam eorum adorandum Magi quæsierunt : quia nec quemquam eorum cœlo loquente didicerunt.

III. Verumtamen, quod prætereundum non est, hæc Magorum illuminatio magnum testimonium cæcitatis extitit Judæorum. In terra eorum isti requirebant, quem illi in sua non agnoscebant. Apud eos isti infantem invenerunt, quem illi apud se docentem negaverunt. In his terris de longinquo isti peregrini puerum Christum nondum verba promentem adoraverunt, ubi cives illi juvenem miracula facientem crucifixerunt. Isti in membris parvis Deum agnoverunt, illi in factis magnis nec tanquam homini pepercerunt : quasi plus fuerit videre novam stellam in ejus nativitate fulgentem, quam solem ejus in morte lugentem. Jamvero quod eadem stella[2], quæ Magos perduxit ad locum, ubi erat cum Matre virgine Deus infans,

[1] Psal. II, 10, 11. — [2] Facundus lib. I, cap. 4.

quæ utique poterat eos et ad ipsam perducere civitatem, se tamen subtraxit, nec eis prorsus apparuit, donec de civitate, in qua Christus nasceretur, iidem ipsi interrogarentur Judæi, ut ipsi eam secundum divinæ Scripturæ testimonium nominarent, ipsi dicerent: « In Bethlehem Judæ. Sic enim » scriptum est: Et tu, Bethlehem, terra Juda, non es mi- » nima in principibus Juda: ex te enim exiet dux qui reget » populum meum Israël[1]: » quid aliud hic significavit divina providentia, nisi apud Judæos solas divinas Litteras remansuras, quibus gentes instruerentur, illi excæcarentur; quas portarent non ad adjutorium salutis suæ, sed ad testimonium salutis nostræ? Nam hodie cum præmissas prophetias de Christo proferimus, jam rerum completarum luce declaratas, si forte Pagani, quos lucrari volumus, dixerint non eas tanto ante prædictas, sed post rerum eventum, ut hæc quæ facta sunt prophetata putarentur, a nobis esse confictas; Judæorum codices recitamus, ut tollatur dubitatio Paganorum: qui jam in Magis illis figurabantur, quos Judæi de civitate, in qua natus est Christus, divinis Eloquiis instruebant, et eum ipsi nec requirebant, nec agnoscebant.

IV. Nunc ergo, charissimi, gratiæ filii et hæredes, videte vocationem vestram, et manifestato Judæis et Gentibus Christo tanquam angulari lapidi perseverantissima dilectione cohærete. Manifestatus enim est in ipsis cunabulis infantiæ suæ his qui prope, et his qui longe erant[2]; Judæis in pastorum propinquitate, gentibus in Magorum longinquitate. Illi ipso die quo natus est, isti ad eum hodie advenisse creduntur. Manifestatus ergo est, nec illis doctis, nec istis justis. Prævalet namque imperitia in rusticitate pastorum, et impietas in sacrilegiis Magorum. Utrosque sibi lapis ille angularis applicuit; quippe qui

[1] Matth. II, 5, 6, et Mich. V, 2. — [2] Ephes. II, 13.

venit stulta mundi eligere, ut confunderet sapientes[1]; et non vocare justos, sed peccatores[2]; ut nullus magnus superbiret, nullus infimus desperaret. Unde Scribæ et Pharisæi dum nimis docti et nimis justi sibi videntur, cujus nascentis civitatem ostenderunt prophetica eloquia recitantes, hunc reprobaverunt ædificantes. Sed quia factus est in caput anguli[3], et quod natus ostendit, passus implevit; huic nos inhæreamus cum alio pariete habente reliquias Israël, quæ per electionem gratiæ salvæ sunt[4]. Eos enim pastores illi præfigurabant de proximo conjungendos, ut et nos, quorum ex longinquo vocationem Magorum significabat adventus, jam non peregrini et inquilini, sed cives sanctorum et domestici Dei maneamus[5], coædificati super fundamentum Apostolorum et Prophetarum, ipso summo angulari lapide existente Christo Jesu, qui fecit utraque unum[6], ut in uno amemus unitatem, et ad colligendos ramos[7] qui etiam de oleastro inserti[8], per superbiam fracti hæretici sunt facti, quoniam potens est Deus iterum inserere illos, habeamus infatigabilem charitatem.

[1] I Cor. I, 27. — [2] Matth. IX, 13. — [3] Psal. CXVII, 22. — [4] Rom. XI, 5. — [5] Ephes. II, 19. — [6] Ibid. 14. — [7] Donatistas intelligit. — [8] Rom. XI, 23.

SERMO CCI[1].

In Epiphania Domini, III.

I. Ante paucissimos dies Natalem Domini celebravimus: hodierno autem die manifestationem, qua manifestari gentibus cœpit, solemnitate non minus debita celebramus. Illo die natum pastores Judæi viderunt: hodie Magi ab Oriente venientes adoraverunt. Natus quippe fuerat lapis ille angularis, pax duorum parietum ex circumcisione et præputio, non ex parva diversitate venientium; ut in illo copularentur, qui factus est pax nostra, et fecit utraque unum[2]. Hoc in pastoribus Judæorum, et Magis gentium præsignatum est. Inde cœpit, quod in universo mundo fructificaret et cresceret. Nos itaque duos dies, nativitatis et manifestationis Domini nostri, spiritali lætitia gratissimos habeamus. Judæi pastores ad eum Angelo nuntiante, gentiles Magi stella demonstrante perducti sunt. Hæc stella vanas computationes astrologorum divinationesque confudit, cum stellarum adoratoribus Creatorem cœli et terræ adorandum potius demonstravit. Nam ipse novam stellam declaravit natus, qui antiquum solem obscuravit occisus. Illa luce inchoata est fides gentium, illis tenebris accusata est perfidia Judæorum. Quid erat illa stella, quæ nec unquam antea inter sidera apparuit, nec postea demonstranda permansit? Quid erat, nisi magnifica lingua cœli, quæ narraret gloriam Dei, quæ

[1] Alias de Tempore 31. — [2] Ephes. II, 14.

inusitatum Virginis partum inusitato fulgore clamaret, cui postea non apparenti Evangelium toto orbe succederet? Quid denique Magi venientes dixerunt? « Ubi est qui » natus est rex Judæorum? » Quid est hoc? Nonne tam multi antea reges erant nati Judæorum[1]? Quid tantopere alienæ gentis regem nosse et adorare cupierunt? « Vidi» mus enim, inquiunt, stellam ejus in Oriente, et veni» mus adorare eum[2]. » Numquid hoc tanta devotione requirerent, tanto pietatis affectu desiderarent, nisi eum agnoscerent regem Judæorum, qui rex est etiam sæculorum?

II. Hinc et Pilatus nonnulla utique aura veritatis afflatus est, quando in ejus passione titulum scripsit: « Rex Ju» dæorum[3]: » quem Judæi conati sunt mendosi emendare. Quibus ille respondit: « Quod scripsi, scripsi: » Quia prædictum erat in Psalmo: « Tituli inscriptionem: Ne » corrumpas[4]. » Advertamus itaque magnum hoc et mirabile sacramentum. Magi ex Gentibus erant, ipse etiam Pilatus ex Gentibus: illi stellam viderunt in cœlo, ille titulum scripsit in ligno: utrique tamen non regem gentium, sed Judæorum vel quærebant, vel agnoscebant. Judæi vero ipsi nec stellam secuti sunt, nec titulo consenserunt. Jam igitur præsignabatur quod postea ipse Dominus dixit: « Multi ab Oriente et Occidente venient, » et recumbent cum Abraham et Isaac et Jacob in regno » cœlorum: filii autem regni ibunt in tenebras exterio» res[5]. » Nam Magi ab Oriente, Pilatus ab Occidente venerat. Unde illi orienti, hoc est, nascenti; ille autem occidenti, hoc est, morienti, attestabantur regi Judæorum: ut cum Abraham et Isaac et Jacob, ex quibus Judæi ducebant originem, recumberent in regno cœlorum; non

[1] Matth. II, 2. — [2] Ibid. — [3] Joan. XIX, 19. — [4] Psal. LVI, 1. — [5] Matth. VIII, 11.

ex eis propagati per carnem, sed eis inserti per fidem : ut ille de quo Apostolus loquitur, olivæ inserendus jam præmonstraretur oleaster[1]. Propterea quippe non rex gentium, sed Judæorum ab eisdem gentibus, vel quærebatur, vel agnoscebatur ; quia oleaster ad olivam, non ad oleastrum oliva veniebat. Rami tamen frangendi, hoc est, infideles Judæi, et Magis inquirentibus ubi Christus nasceretur : « In Bethlehem Judæ[2], » respondebant ; et Pilato exprobrante, quod regem suum crucifigi vellent, pertinacissime sæviebant[3]. Itaque Magi adoraverunt, Judæis ostendentibus locum Christi nascentis ; quia in Scriptura, quam Judæi acceperunt, Christum cognoscimus. Pilatus ex gentibus manus lavit, Judæis mortem Christi petentibus ; quia sanguine quem Judæi fuderunt, nostra peccata diluimus. Sed de testimonio Pilati per titulum, in quo scripsit regem Judæorum esse Christum ; alius est disserendi locus : quo passionis est tempus.

III. Nunc vero quod attinet ad manifestationem nati Christi, de cujus manifestationis die quæ græco vocabulo « Epiphania » nominatur, qua manifestari cœpit gentibus cum eum Magi adoraverunt, quæ restant pauca dicamus. Nam etiam atque etiam considerare delectat ; quemadmodum Magis quærentibus ubi Christus nasceretur, Judæi responderunt : « In Bethlehem Judæ[4] : » nec tamen ad eum venerunt ipsi, sed eis abscedentibus, Magos ad eum locum in quo infans erat, eadem stella perduxit : ut ostenderetur quod et civitatem poterat demonstrare, sed ad hoc se aliquantum subtraxerat, ut Judæi possent interrogari. Ad hoc sunt autem interrogati Judæi, ut demonstraretur eos non ad suam, sed ad gentium salutem et agnitionem testimonia divina portare. Propter hoc enim illa gens regno suo pulsa est et dispersa per terras, ut ejus

[1] Rom. xi, 24. — [2] Matth. ii, 5. — [3] Id. xxvii, 24. — [4] Id. ii, 5.

fidei cujus inimici sunt, ubique testes fieri cogerentur. Perdito quippe templo, sacrificio, sacerdotio, ipsoque regno, in paucis veteribus sacramentis nomen genusque custodiunt, ne permixti gentibus sine discretione dispereant, et testimonium veritatis amittant : velut Caïn accipiente signum[1], ut eum nullus occidat, qui fratrem justum invidus et superbus occidit. Hoc nimirum etiam in quinquagesimo octavo Psalmo non incongruenter intelligi potest, ubi Christus ex persona sui corporis loquitur et dicit : « Deus meus demonstravit mihi in inimicis meis, ne occideris eos, ne quando obliviscantur legis tuæ[2]. » In eis quippe inimicis fidei christianæ demonstratur gentibus quomodo prophetatus est Christus : ne forte, cum vidissent tanta manifestatione impleri prophetias, putarent easdem Scripturas a Christianis esse confictas, cum de Christo prædicta recitarentur, quæ completa cernuntur. Proferuntur ergo codices a Judæis, atque ita Deus demonstrat nobis in inimicis nostris ; quos ideo non occidit, hoc est, de terris non penitus perdidit, ne obliviscerentur legis ipsius : quam propterea legendo, et quædam ejus quamvis carnaliter observando, meminerunt, ut sibi sumant judicium, nobis præbeant testimonium.

[1] Gen. IV, 15. — [2] Psal. LVIII, 12.

SERMO CCII[1].

In Epiphania Domini, IV.

I. Hodierni diei per universum mundum nota solemnitas quid nobis afferat festivitatis, quidve anniversaria repetitione commemoret, anniversario quoque sermone tempus admonet ut loquamur. « Epiphania » quippe græce, latine manifestatio dici potest. Hoc enim die Magi Dominum adorasse perhibentur ; stella scilicet apparente commoniti, et præcedente perducti. Eo quippe die quo natus est, illi stellam in Oriente viderunt ; et quem natum indicaverit, agnoverunt. Ex illo igitur die ad hunc diem occurrerunt, Herodem regem nuntio terruerunt, Judæis ex prophetica Scriptura respondentibus, Bethlehem civitatem, ubi Dominus natus fuerat, invenerunt. Ad ipsum deinde Dominum stella eadem ducente venerunt, demonstratum adoraverunt ; aurum, thus, et myrrham obtulerunt ; alio itinere redierunt. Manifestatus est quidem et die ipso nativitatis suæ Dominus pastoribus ab Angelo admonitis ; quo etiam die per stellam et illis est longe in Oriente nuntiatus ; sed isto die ab eis est adoratus. Suscepit ergo devotissime istum diem celebrandum universa Ecclesia gentium : quia et illi Magi quid jam fuerunt, nisi primitiæ gentium ? Israëlitæ pastores, Magi gentiles : illi prope, isti longe : utrique tamen ad angularem lapidem concurrerunt. « Veniens quippe, sicut Apostolus dicit,

[1] Alias de Tempore 32.

» evangelizavit pacem nobis, qui eramus longe, et pacem » his qui prope. Ipse est enim pax nostra, qui fecit utra-» que unum, et duos condidit in se, in unum novum » hominem, faciens pacem, et commutavit utrosque in » uno corpore Deo, interficiens inimicitias in semetipso[1]. »

II. Merito istum diem nunquam nobiscum hæretici Donatistæ celebrare voluerunt; quia nec unitatem amant, nec Orientali Ecclesiæ, ubi apparuit illa stella, communicant. Nos autem manifestationem Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi, qua primitias gentium delibavit, in unitate gentium celebremus. Tunc enim puer priusquam sciret vocare patrem aut matrem, sicut de illo fuerat prophetatum, accepit virtutem Damasci, et spolia Samariæ[2]: id est, antequam per humanam carnem humana verba proferret, accepit virtutem Damasci, illud scilicet unde Damascus præsumebat. In divitiis quippe civitas illa secundum seculum florens aliquando præsumpserat. In divitiis autem principatus auro defertur, quod Christo Magi suppliciter obtulerunt. Spolia vero Samariæ iidem ipsi erant, qui eam incolebant. Samariam namque pro idololatria posita est. Illic enim populus Israël aversus a Domino, ad idola colenda conversus est. Debellaturus scilicet Christus gladio spiritali per universum orbem regnum diaboli, hæc prima puer spolia idololatriæ dominationi detraxit, ut ad se adorandum Magos conversos a peste illius superstitionis averteret, et in hac terra nondum loquens per linguam, loqueretur de cœlo per stellam; ut et quis esset, et quo, et propter quos venisset, non voce carnis, sed virtute Verbi, quod caro factum est, demonstraret. Hoc enim Verbum, quod in principio erat Deus apud Deum, jam etiam caro factum, ut habitaret in nobis, et ad nos venerat, et apud Patrem manebat; sursum Angelos non deserens, et deor-

[1] Ephes. II, 14-17. — [2] Isaï. VIII, 4.

sum ad se homines per Angelos colligens [1]; et cœlestibus habitatoribus secundum Verbum incommutabili Veritate fulgebat, et propter angustum diversorium in præsepi jacebat. Ab ipso in cœlo demonstrabatur stella, et ipsum adorandum demonstrabat in terra. Et tamen infans tam potens, tam magnus, parvulus propter inimicitias Herodis in Ægyptum portantibus parentibus fugit : ita nondum sermone, sed factis jam suis membris loquens, et tacitus dicens : « Si vos persecuti fuerint in una civitate, fugite » in aliam [2]. » Mortalem quippe carnem, in qua nos præfiguraret, gerebat, in qua erat etiam pro nobis opportuno tempore moriturus. Unde a Magis illis non solum aurum honorandus, et thus adorandus, verumetiam myrrham sepeliendus acceperat. Quales etiam fuissent pro ejus nomine morituri, quam innocentes, quam humiles, ostendit in parvulis, quos Herodes occidit. Nam ex quibus tota lex pendet et Prophetæ [3], etiam illum numerum præceptorum significavit bimatus illorum.

III. Jam vero quem non facit intentum, quid sibi velit quod Magorum inquisitioni, ubi Christus nasceretur, Judæi de Scriptura responderunt, et ipsi cum eis non adoraverunt? Nonne hoc videmus etiam nunc, quando ex ipsis sacramentis, quibus eorum duritia subditur, nihil aliud quam Christus, in quem nolunt credere, ostenditur? Nonne et quando occidunt ovem et Pascha manducant [4], gentibus Christum demonstrant, quem cum eis ipsi non adorant? Nam illud quale est, quod sæpe de testimoniis propheticis, quibus Christus prænuntiatus est, quibusque hominibus dubitantibus, ne forte a Christianis

[1] Cod. Cass. CVI, fol. 248 : Sursum non deserebat Angelos, et deorsum ad se homines vocabat, per Angelos, et cum hominibus secundum hominem in terris degebat, et cœlestibus, etc. — [2] Matth. X, 23. — [3] Id. XXII, 40. — [4] Exod. XII, 9.

illa conscripta sint, non adhuc futura, sed facta, ad Judæorum codices provocamus, ut animos dubitantium confirmemus? Nonne etiam tunc Judæi Christum ostendunt gentibus, quem nolunt adorare cum gentibus?

IV. Nos ergo, charissimi, quorum erant illi Magi primitiæ, nos hæreditas Christi usque ad terminos terræ, propter quos cæcitas ex parte in Israël facta est, ut plenitudo gentium intraret[1], cognito Domino et Salvatore nostro Jesu Christo, qui propter nos consolandos tunc jacuit in angusto diversorio, nunc propter sublimandos sedet in cœlo; sic eum annuntiemus in hac terra, in hac regione carnis nostræ, ut non qua venimus redeamus, nec prioris nostræ conversationis vestigia repetamus. Hoc est enim quod et illi Magi non qua venerant redierunt. Via mutata, vita mutata est. Et nobis cœli enarraverunt gloriam Dei[1]: et nos ad Christum adorandum fulgens ex Evangelio veritas, tanquam de cœlo stella, perduxit; et nos prophetiam in gente Judaïca celebratam, tanquam indicium Judæorum non nobiscum pergentium, fideli aure percepimus; et nos regem et sacerdotem et pro nobis mortuum Christum agnoscentes atque laudantes, tanquam in auro et thure et myrrha honoravimus: superest ut eum evangelizantes novam viam carpamus, non qua venimus redeamus.

[1] Rom. XI, 25. — [2] Psal. XVIII, 2.

SERMO CCIII[1].

In Epiphania Domini, V.

I. Epiphania græcæ linguæ vocabulo, latine manifestatio dici potest. Hodierno igitur die manifestatus Redemptor omnium gentium, fecit solemnitatem omnibus gentibus. Cujus itaque nativitatem ante dies paucissimos celebravimus, ejusdem manifestationem hodie celebramus. Dominus ergo noster Jesus Christus ante dies tredecim natus, a Magis hodie traditur adoratus[2]. Quia factum est, Evangelii loquitur veritas : quo die autem factum sit, ubique clamat tam præclaræ istius solemnitatis auctoritas. Justum enim visum est, quod et vere justum est, ut quoniam illi Magi primi ex gentibus Christum Dominum cognoverunt, et nondum ejus sermone commoti, stellam sibi apparentem et pro infante Verbo visibiliter loquentem, velut linguam cœli, secuti sunt, ut diem salutis primitiarum suarum gentes gratanter agnoscerent, et eum Domino Christo cum gratiarum actione solemni obsequio dedicarent. Primitiæ quippe Judæorum ad fidem revelationemque Christi in illis pastoribus extiterunt, qui ipso die quo natus est, eum de proximo veniendo viderunt. Illis Angeli, istis stella nuntiavit. Illis dictum est : « Gloria » in excelsis Deo[3] : » in istis impletum est : « Cœli enar» rant gloriam Dei[4]. » Utrique sane tanquam initia duorum parietum de diverso venientium, circumcisionis et

[1] Alias. de Diversis 64. — [2] Matth. II. — [3] Luc. II, 14. — [4] Psal. XVIII, 2.

præputii, ac angularem lapidem cucurrerunt : ut esset pax eorum, faciens utraque unum [1].

II. Verumtamen illi Deum, ex eo quod Christum viderant, laudaverunt : isti autem visum Christum etiam adoraverunt. In illis gratia prior, in istis humilitas amplior. Fortasse ergo illi pastores minus rei, de salute alacrius exultabant : isti autem Magi multis onerati peccatis, submissius indulgentiam requirebant. Hæc est illa humilitas, quam plus in eis qui ex gentibus erant, quam in Judæis, divina Scriptura commendat. Ex gentibus enim erat ille Centurio, qui cum Dominum in toto pectore suscepisset, se tamen dixit indignum, ut in domum ejus intraret [2], nec ab eo ægrum suum voluit videri, sed salvum juberi. Sic interius præsentem corde retinebat, cujus a suo tecto præsentiam honorifice revocabat. Denique Dominus : « Non inveni, inquit tantam fidem in Israël. » Illa etiam Chananæa ex gentibus erat, quæ cum se a Domino audisset canem, et cui panis filiorum mitteretur indignam, micas tanquam canis exegit : et ideo non esse meruit, quia id quod fuerat non negavit. Nam et ipsa audivit a Domino, « O mulier, magna est fides tua [3]. » Humilitas in ea fecerat fidem magnam ; quia se ipsam fecerat parvam.

III. Veniunt ergo pastores de proximo videre, et Magi de longinquo veniunt adorare. Hæc est humilitas qua inseri meruit oleaster in olivam [4], et olivam dare contra naturam ; quia naturam meruit mutare per gratiam. Nam cum hoc oleastro totus sylvesceret et amaresceret mundus, per insertionis gratiam pinguefactus enituit. Veniunt enim ab extremo terræ, secundum Jeremiam, dicentes : « Vere » mendacia coluerunt patres nostri [5]. » Et veniunt, non

[1] Ephes. II, 14. — [2] Matth. VIII, 5. — [3] Id. XV, 22. — [4] Rom. XI, 17. — [5] Jerem. XVI, 19.

ab una orbis parte, sed sicut Evangelium secundum Lucam loquitur, « Ab Oriente, et Occidente, ab Aquilone, » et Meridie[1], » qui recumbant cum Abraham et Isaac et Jacob in regno cœlorum. Sic totus orbis ex partibus quatuor Trinitatis gratia vocatur in fidem. Secundum quem numerum, cum quatuor ter ducuntur, duodenarius numerus Apostolicus conseeratus est; tanquam universi orbis salutem ex quatuor mundi partibus, in Trinitatis gratiam præfigurans. Hunc enim numerum etiam discus ille significavit, qui demonstratus est Petro plenus omnibus animalibus, tanquam omnibus gentibus. Nam et ipse quatuor lineis suspensus e cœlo ter submissus assumptus est[2]; ut quaterni duodecim facerent. Ideo fortasse post Natalem Domini duodecim diebus additis, Magi primitiæ gentium ad Christum videndum adorandumque venerunt, et non solum accipere propriam, sed omnium quoque gentium salutem significare meruerunt. Celebremus ergo devotissime etiam istum diem; et Dominum Jesum, quem primitiæ illæ nostræ adoraverunt jacentem in diversorio, nos habitantem adoremus in cœlo. Hoc quippe in eo illi venerati sunt futurum, quod nos veneramur impletum. Adoraverunt primitiæ gentium inhiantem uberibus matris : adorant gentes sedentem ad dexteram Dei Patris.

[1] Luc. XIII, 29. — [2] Act. X, 11.

SERMO CCIV[1].

In Epiphania Domini, VI.

I. Ante paucos dies Natalem Domini celebravimus: Epiphaniam hodie celebramus; quo græco vocabulo significatur manifestatio, et refertur ad illud quod ait Apostolus, « Sine dubio magnum est pietatis sacramentum, quod » manifestatum est in carne[2]. » Ambo itaque dies ad manifestationem pertinent Christi. In illo quippe natus est homo ex homine matre, qui sine initio Deus erat apud Patrem. Sed carni est manifestatus in carne; quia caro eum videre non poterat, sicut erat in spiritu. Et illo quidem die, qui Natalis ipsius nuncupatur, viderunt eum pastores Judæorum : hodierno autem die, qui Epiphania proprie, hoc est, manifestatio dicitur, adoraverunt eum Magi gentium. Illis eum Angeli, istis vero stella nuntiavit. Cœlos Angeli habitant, et sidera exornant : utrisque ergo cœli enarraverunt gloriam Dei[3].

II. Utrisque enim natus est lapis angularis; ut, quemadmodum dicit Apostolus : « Duos conderet in se in » unum novum hominem, faciens pacem et commutaret » utrosque in uno corpore Deo per crucem[4]. » Quid enim est angulus, nisi conjunctio duorum parietum, qui ex diverso veniunt, et illic quodam modo osculum pacis inveniunt? Inimica quippe inter se fuerunt circumcisio et

[1] Alias 7 ex Vignerianis.— [2] I Tim. III, 16.— [3] Psal. XVIII, 2.— [4] Ephes. II, 15, 16.

præputium, hoc est Judæi et gentes, propter duo inter se diversa atque contraria, inde veri unius Dei cultum, hinc multorum atque falsorum. Cum itaque illi essent prope, isti autem longe, utrosque adduxit ad se, qui « Commutavit utrosque in uno corpore Deo, » sicut idem Apostolus consequenter adjungit : « Per crucem interfi- » ciens inimicitias in semetipso. Et veniens evangeli- » zavit pacem, vobis inquit, qui eratis longe, et pacem » iis qui prope; quia per ipsum habemus accessum ambo in » uno spiritu ad Patrem[1]. » Videte si non et duos parietes ex inimicitiarum diversitate venientes, et angularem lapidem demonstravit Dominum Jesum, ad quem de diverso utrique accesserunt, in quo utrique concordaverunt, hoc est, et qui ex Judæis in eum, et qui ex gentibus crediderunt; tanquam diceretur eis : Et vos de propinquo, et vos de longinquo, accedite ad eum, et illuminamini et » vultus vestri non erubescent[2]. » Scriptum est enim, « Ecce pono in Sion lapidem angularem, electum, pre- » tiosum; et qui crediderit in eum, non confundetur[3]. » Qui audierunt et obedierunt, hinc atque inde utrique venerunt, pacem tenuerunt, inimicitias finierunt : utrorumque præmitiæ pastores et Magi fuerunt. In eis cœpit bos agnoscere possessorem suum, et asinus præsepe domini sui[4]. Ex Judæis animal cornutum, ubi Christo crucis cornua parabantur. Ex gentibus animal auritum, unde prædictum erat, « Populus quem non cognovi, servivit » mihi, in auditu auris obaudivit mihi[5]. » Ipse namque possessor bovis et dominus asini in præsepi jacebat, et ambobus alimentum commune præbebat. Quia ergo pax venerat eis qui erant longe, et pax eis qui erant prope; pastores Israëlitæ tanquam prope inventi, eo die quo natus

[1] Ephes. II, 17. — [2] Psal. XXXIII, 6. — [3] I Petr. II, 6. — [4] Isaï. I, 3. — [5] Psal. XVII, 45.

est Christus, ad eum venerunt, viderunt, et exultaverunt : Magi autem gentiles, tanquam longe inventi, tot diebus interpositis ab illo quo natus est, hodie pervenerunt, invenerunt, adoraverunt. Oportebat itaque nos, hoc est, Ecclesiam quæ congregatur ex gentibus, hujus diei celebrationem, quo est Christus primitiis gentium manifestatus, illius diei celebrationi, quo est Christus ex Judæis natus, adjungere, et tanti sacramenti memoriam geminata solemnitate servare.

III. Quando duo parietes isti cogitantur, unus ex Judæis, alius ex gentibus, angulari lapidi cohærendo, servantes unitatem spiritus in vinculo pacis [1]; non offendat animum reproborum multitudo Judæorum, in quibus fuerunt ædificantes, id est, volentes esse Legis doctores : sed quales dicit Apostolus : « Non intelligentes neque quæ » loquuntur, neque de quibus affirmant [2]. » Per hanc enim mentis cæcitatem, lapidem reprobaverunt, qui factus est in caput anguli [3]. Sed non fieret in caput anguli, nisi duobus populis de diverso venientibus præberet pacificam, gratia copulante, juncturam. Non ergo cogitentur in Israëlitico pariete persecutores et interfectores Christi, quasi legem ædificantes et fidem destruentes, angularem lapidem reprobantes et ruinam civitati miseræ fabricantes. Nec ista ibi cogitetur numerositas Judæorum dispersa per terras, ad divinarum, quas nescientes ubique portant, testimonium litterarum. In his enim claudicat Jacob [4], cui tacta et arefacta femoris latitudo, qua significaretur a semitis suis claudicans generis multitudo. Sed in pariete sancto, qui ex eis ad pacem lapidis angularis accessit, illi cogitentur in quibus benedictus est Jacob. Idem quippe et benedictus et claudus : benedictus in sanctificatis, clau-

[1] Ephes. IV, 3. — [2] I Tim. I, 7. — [3] Psal, CXVII, 22. — [4] Gen. XXXII, 25.

dus in reprobatis. Illi in isto pariete cogitentur, quorum abundantia præcedebat et sequebatur asellum Salvatoris, clamans: « Benedictus qui venit in nomine Domini[1]. » Illi cogitentur qui Discipuli inde electi, et Apostoli facti sunt. Cogitetur Stephanus in græca lingua coronæ nomine appellatus, et prior post resurrectionem Domini martyrio coronatus. Cogitentur etiam ex ipsis persecutoribus tot millia credentium, quando venit Spiritus sanctus. Cogitentur Ecclesiæ, de quibus Apostolus dicit : « Eram autem ignotus facie Ecclesiis Judææ, quæ erant » in Christo; tantum autem audientes erant : Quia qui » aliquando nos persequebatur, nunc evangelizat fidem, » quam aliquando vastabat, et in me magnificabant » Deum[2]. » Isto modo Israëliticus paries cogitetur, et parieti ex gentibus venienti, qui nunc est conspicuus, adjungatur : atque ita lapis angularis prius in præsepio positus, usque ad cœli culmen erectus, non frustra prædictus Christus Dominus invenitur.

[1] Matth. XXI, 9. — [2] Galat. I, 22-24.

SERMO CCV[1].

In Quadragesima, I.

I. Observationem Quadragesimæ, solemni reditu præsentatam, hodierno die ingredimur : quo vobis solemniter etiam exhortatio nostra debetur; ut Dei sermo per nostrum officium ministratus, jejunaturos corpore, pascat in corde; ac sic interior homo cibo suo refectus, exterioris castigationem possit agere, et robustius sustinere. Congruit enim nostræ devotioni, ut qui Domini crucifixi passionem jam propinquantem celebraturi sumus, reprimendarum carnalium voluptatum crucem nobis ipsi etiam faciamus, sicut dicit Apostolus : « Qui autem Jesu Christi » sunt, carnem suam crucifixerunt cum passionibus et » concupiscentiis[2]. » In hac quidem cruce, per totam istam vitam, quæ in mediis tentationibus ducitur, perpetuo debet pendere Christianus. Non enim est in hac vita tempus evellendi clavos, de quibus in Psalmo dicitur : « Confige clavis a timore tuo carnes meas[3] : » Carnes, sunt carnales concupiscentiæ; clavi, sunt præcepta justitiæ : his illas timor Domini configit, qui nos illi acceptabilem hostiam crucifigit. Unde item dicit Apostolus : « Obsecro itaque vos, fratres, per miserationem Dei, ut » exhibeatis corpora vestra hostiam vivam, sanctam, Deo » placentem[4]. » Crux ergo ista, in qua Dei servus non so-

[1] Alias de Diversis 68. — [2] Galat. v, 24. Beda et Florus ibid. — [3] Psal. cxviii, 120. — [4] Rom. xii, 1.

lum non confunditur, sed etiam gloriatur dicens : « Mihi au» tem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, » per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo[1] : » crux, inquam, ista non quadraginta dierum est, sed totius hujus vitæ, quæ mystico numero quadraginta istorum significatur dierum ; sive quod homo ducturus hanc vitam, sicut nonnulli asserunt, diebus quadraginta formatur in utero ; sive quod Evangelia quatuor cum denaria lege concordant ; et quater deni istum numerum signant, nobisque in hac vita Scripturas utrasque necessarias esse demonstrant ; sive alia qualibet probabiliore causa, quam potest intellectus melior et luculentior invenire. Unde et Moyses et Elias et ipse Dominus quadraginta diebus jejunaverunt : ut insinuaretur nobis et in Moyse et in Elia et in ipso Christo, hoc est, in Lege et Prophetis et in ipso Evangelio, id nobiscum agi, ne conformemur et hæreamus huic sæculo, sed crucifigamus hominem veterem, non in comessationibus et ebrietatibus, non in cubilibus et impudicitiis, non in contentione et æmulatione agentes[2] ; sed induamus Dominum Jesum ; et carnis curam ne fecerimus in concupiscentiis. Sic semper hic vive, Christiane : si terreno limo gressus non vis immergere, noli de ista cruce descendere. Si autem hoc faciendum est per hanc totam vitam, quanto magis per istos Quadragesimæ dies quibus non solum agitur, verumetiam significatur hæc vita ?

II. Per alios ergo dies non graventur corda vestra in crapula et ebrietate[3] : per hos autem etiam jejunate. Per alios dies, adulteria, fornicationes omnesque illicitas corruptelas nolite contingere : per hos autem etiam a conjugibus abstinete. Quod vobis demitis jejunando, eleemosynis addite prærogando. Tempus quod reddendo con-

[1] Galat. VI, 14. — [2] Rom. XIII, 13, 14. — [3] Luc. XXI, 34.

jugali debito occupabatur, supplicationibus impendatur. Corpus quod carnalibus affectibus solvebatur, puris precibus prosternatur. Manus quæ amplexibus implicabantur, orationibus extendantur. Vos autem qui etiam per alios dies jejunatis, per hos augete quod facitis. Qui per alios dies perpetua continentia crucifigitis corpus, per hos Deo vestro crebrioribus et intentioribus inhærere orationibus. Omnes unanimes, omnes fideles fideliter, omnes in hac peregrinatione unius patriæ desiderio suspirantes, et amore ferventes. Donum Dei, quod ipse non habet, nullus in altero invideat, nullus irrideat. In spiritalibus bonis, tuum deputa, quod amas in fratre: suum deputet, quod amat in te. Nemo sub abstinentiæ specie, mutare affectet potius, quam resecare delicias; ut pretiosos cibos quærat, quia carne non vescitur, et inusitatos liquores, quia vinum non bibit: ne per occasionem quasi domandæ carnis, magis agat negotium voluptatis. Alimenta quidem mundis munda sunt omnia, sed in nullo est munda luxuria.

III. Præ cæteris, fratres, a litibus et discordiis jejunate. Mementote Prophetam quibusdam exprobrantem atque clamantem: « In diebus jejunii vestri, inveniuntur » voluntates vestræ, quod omnes qui sub jugo vestro » sunt stimulatis, et cæditis pugnis; auditur in clamore » vox vestra: » et cætera talia. Quibus commemoratis adjunxit: « Non hoc jejunium ego elegi, dicit Dominus[1]. » Si clamare vultis, illum frequentate clamorem, de quo scriptum est: Voce mea ad Dominum clamavi[2]. » Ille quippe non est litis, sed charitatis; nec carnis, sed cordis. Non est talis ille, de quo dicitur: « Expectavi ut faceret judicium, fecit autem iniquitatem; et non justitiam, sed clamorem[3]. Dimitte, et dimittetur vobis;

[1] Isaï. LVIII, 3-5. — [2] Psal. CXLI, 2. — [3] Isaï. V, 7.

» date, et dabitur vobis [1]. » Hæ sunt duæ alæ orationis, quibus volat ad Deum : si illud quod committitur, ignoscit delinquenti, et donat egenti.

SERMO CCVI [2].

In Quadragesima, II.

I. Anniversario reditu Quadragesimæ tempus advenit, quo vobis exhortatio nostra debetur : quia et vos tempori congrua Domino opera vestra debetis : quæ tamen non Domino utilia possint esse, sed vobis. Orationibus, jejuniis, eleemosynis et alia quidem tempora debent Christiano fervere : verumtamen et illos qui diebus aliis in his pigri sunt, debet ista solemnitas excitare; et ii qui per alios dies ad ista sunt alacres, nunc ea debent ferventius exercere. Tempus quippe humilitatis nostræ vita in hoc sæculo est, quam dies significant isti, Domino pro nobis Christo, qui semel moriendo passus est, velut annis omnibus revoluta solemnitate passuro. Quod enim semel in toto tempore factum est, ut vita nostra novaretur; celebratur annis omnibus, ut in memoriam revocetur. Si ergo veracissimæ pietatis affectu, toto peregrinationis hujus tempore, quo in mediis tentationibus vivimus, humiles corde esse debemus : quanto magis his diebus, quibus ipsum tempus humilitatis nostræ non solum vivendo agimus, sed etiam celebrando significamus? Humiles esse nos docuit humilitas Christi, quia impiis moriendo cessit : excelsos nos facit celsitudo Christi, quia pios resurgendo

[1] Luc. vi, 37, 38. — [2] Alias de Diversis 70.

præcessit. « Si enim commortui sumus, ait Apostolus, et » convivemus : si toleramus, et conregnabimus[1]. » Unum horum modo, tanquam ejus propinquante passione ; alterum post Pascha, tanquam ejus resurrectione completa, devotione debita celebramus. Tunc enim post dies hujus humilitatis, etiam nostræ celsitudinis tempus, etsi nondum videndo agere vacat ; jam tamen præmeditando significare delectat. Nunc itaque orationibus ingemiscamus instantius : tunc uberius exhilarabimur laudibus.

II. Sed orationibus nostris, quibus ad Deum facilius volando perveniant, eleemosynis et jejuniis pennas pietatis addamus. Hinc autem intelligit animus Christianus, quantum remotus esse debet a fraude alienæ rei, quando sentit simile esse fraudi, si superflua sua non tribuerit indigenti. Dominus dicit : « Date, et dabitur vobis ; dimit» tite, et dimittetur vobis[2]. » Hæc duo genera eleemosynarum, tribuendi et ignoscendi, clementer et ferventer operemur ; qui nobis a Domino ut bona tribuantur, et mala non retribuantur, oramus. « Date, inquit, et da» bitur vobis. » Quid verius, quid justius ; ut qui dare detrectat, se fraudet ipse, nec accipiat? Si impudenter agricola quærit messem, ubi se novit non præmisisse semen ; quanto impudentius quærit Deum divitem dantem, qui hominem pauperem noluit exaudire poscentem? In paupere enim se pasci voluit, qui non esurit. Deum ergo nostrum egentem non spernamus in paupere, ut egentes satiemur in divite. Habemus egentes, et egemus : demus ergo, ut accipiamus. Verumtamen quid est quod damus? Et pro isto exiguo, visibili, temporali atque terreno, quid est quod accipere desideramus? « Quod oculus non vidit, » nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit[3]. » Nisi ipse promitteret, impudentiæ fuisset dare ista, et accipere

[1] 2 Tim. II, 11, 12. — [2] Luc. VI, 37, 38. — [3] 1 Cor. II, 9.

velle illa : et nolle dare nec ista : quæ tamen ista nec ipsa haberemus [1], nisi dante illo, qui exhortatur ut demus. Qua igitur fronte in utrisque speramus dantem, si in minimis contemnimus imperantem? « Dimittite et dimitte» tur vobis. » Hoc est, ignoscite, et ignoscetur vobis. Conservus conservo reconcilietur ; ne juste servus a Domino puniatur. In hoc genere eleemosynæ, nullus est pauper. Potest hoc facere ut in æternum vivat, etiam qui ad tempus non habet unde vivat. Gratis datur, dando cumulatur, quæ non consumitur, nisi quando non erogatur. Cujus ergo usque ad hos dies inimicitiæ perdurarunt, confundantur atque finiantur. Finiantur, ne finiant : non teneantur, ne teneant : perimantur per redemptorem, ne perimant retentorem.

III. Jejunia vestra non sint talia, qualia Propheta condemnat, dicens : « Non hoc jejunium elegi, dicit Domi» nus [2]. » Arguit enim jejunia litigiosorum : quærit piorum. Arguit opprimentes : quærit relaxantes. Arguit inimicantes : quærit liberantes. Inde enim per hos dies a rebus licitis desideria vestra frenatis, ne illicita committatis. Nullis diebus se ingurgitet vino, nec adulterio, qui diebus istis temperat a conjugio. Ita oratio nostra humilitate et charitate, jejunando et dando, temperando et ignoscendo, bona tribuendo et mala non retribuendo, a malo declinando et bona faciendo, quærit pacem, et consequitur eam. Volat enim talibus oratio pennis adminiculata virtutum : et quo Christus pax nostra præcessit, facilius perfertur in cœlum.

[1] Aliquid hic supplendum est. — [2] Isaï. LVIII, 5.

SERMO CCVII[1].

In Quadragesima, III.

I. In adjutorio misericordiæ Domini Dei nostri, tentationes sæculi, insidiæ diaboli, mundi labor, carnis illecebra, turbulentorum temporum fluctus, et corporalis omnis atque spiritalis adversitas, eleemosynis, et jejuniis, atque orationibus superandæ sunt. Hæc cum per totam viam fervere debeant Christiano; tum maxime propinquante solemnitate paschali, quæ suo reditu anniversario nostras excitat mentes, innovans in eis memoria salutari, quod Dominus noster unicus Dei Filius misericordiam præstitit nobis, jejunavit oravitque pro nobis. Eleemosyna quippe græce, misericordia est. Quæ autem major esse misericordia super miseros potuit, quam illa quæ cœli creatorem de cœlo deposuit, et terreno corpore terræ induit conditorem; eum qui in æternitate Patris manet æqualis, mortalitate coæquavit et nobis, formam servi mundi Domino imposuit; ut ipse panis esuriret, satietas sitiret, virtus infirmaretur, sanitas vulneraretur, vita moreretur? hoc autem ut nostra pasceretur fames, rigaretur ariditas, consolaretur infirmitas, extingueretur iniquitas, ardesceret charitas. Quæ major misericordia, quam creari creatorem, servire dominatorem, vendi redemptorem, humiliari exultatorem, occidi suscitatorem? Nobis de præbendis eleemosynis præcipitur ut panem de-

[1] Alias de Diversis 71.

mus esurienti : ille se ipsum ut nobis daret esurientibus, prius pro nobis se tradidit sævientibus. Præcipitur nobis ut peregrinum recipiamus : ille pro nobis in sua propria venit, et sui eum non receperunt [1]. Ipsum denique benedicat anima nostra, qui propitius fit omnibus iniquitatibus ejus, qui sanat omnes languores ejus, qui redimit de corruptione vitam ejus, qui eam coronat in miseratione et misericordia : qui satiat in bonis desiderium ejus [2]. Exerceamus itaque eleemosynas nostras tanto impensius, tantoque frequentius, quanto propinquior fit dies, qua nobis prærogata eleemosyna celebratur. Quia jejunium sine misericordia ei nihil est qui jejunat.

II. Jejunemus etiam humiliantes animas nostras, appropinquante die quo magister humilitatis humiliavit semetipsum, factus subditus usque ad mortem crucis [3]. Imitemur ejus crucem, abstinentiæ clavis edomitas concupiscentias configentes. Castigemus corpus nostrum, et servituti subjiciamus : et ne per indomitam carnem ad illicita prolabamur, in ea domanda aliquantum et licita subtrahamus. Crapula et ebrietas etiam per dies cæteros devitanda : per hos autem dies etiam concessa prandia removenda. Adulteria et fornicationes semper execranda atque fugienda : his autem diebus et a conjugibus temperandum est. Facile tibi obtemperabit caro, ne inhæreat alienis, quæ refrenari consueverit et a suis. Sane cavendum est ne mutes, non minuas voluptates. Videas enim quosdam pro usitato vino, inusitatos liquores exquirere, et aliorum expressione pomorum, quod ex uva sibi denegant, multo suavius compensare; cibos extra carnes multiplici varietate ac jucunditate conquirere; et suavitates quas alio tempore consectari pudet, huic tempori quasi opportune colligere : ut videlicet observatio Qua-

[1] Joan. I, 11. — [2] Psal. CII, 2-5. — [3] Philip. II, 8.

dragesimæ non sit veterum concupiscentiarum repressio, sed novarum deliciarum occasio. Hæc, fratres, ne vobis persuasa subrepant, quanta potestis vigilantia providete. Parcimonia jejuniis conjungatur. Sicut ventris castiganda saturitas, ita gulæ irritamenta cavenda sunt. Non humanorum alimentorum genera detestanda, sed carnalis est delectatio refrenanda. Esaü non pingui vitulo vel volatilibus saginatis, sed immoderate concupita lenticula reprobatus est [1]. Sanctum David aquam plus justo desiderasse pœnituit [2]. Non operosis ergo neque pretiosis, sed in promptu positis et quibusque vilioribus alimentis est corpus a jejunio reficiendum, vel potius fulciendum.

III. His diebus adminiculis piarum eleemosynarum et frugalium jejuniorum oratio nostra in superna sustollitur: quia nec impudenter a Deo misericordia petitur, cum ab homine homini non negatur, nec serena cordis petentis intentio carnalium voluptatum phantasmatibus nubilis impeditur. Sit autem oratio casta, ne forte non quod charitas, sed quod cupiditas quærit, optemus; ne inimicis mali aliquid imprecemur; ne in quos nocendo vel vindicando non possumus, orando sæviamus. Certe sicut nos apti efficimur ad orandum eleemosynis et jejuniis, sic et ipsa nostra oratio facit eleemosynas, cum dirigitur atque profunditur, non pro amicis tantum, verumetiam pro inimicis, et jejunat ab ira et odio et a perniciosissimis vitiis. Si enim nos jejunamus a cibis, quanto potius illa a venenis? Denique nos debitis opportunisque temporibus alimentorum perceptione reficimur: nunquam illam escis talibus oblectemus. Perpetua suscipiat ista jejunia: quia est illis cibus proprius, quem sumere sine intermissione præcipitur. Semper ergo jejunet ab odio, semper dilectione pascatur.

[1] Gen. XXV, 30. — [2] I Paral. XI, 18.

SERMO CCVIII[1].

In Quadragesima, IV.

I. Solemne tempus advenit, quo Vestram commoneamus et exhortemur in Domino Charitatem : quanquam ipsum tempus, etiam tacentibus nobis, satis vos admoneat et hortetur; ut jejuniis et orationibus et eleemosynis solito instantius et alacrius ferveatis. Sed ministerium nostri sermonis accedit, ut et vocis hujus tuba, vires suas spiritus vester adversus carnem dimicaturus accipiat. Sint ergo vestra jejunia sine litibus, clamoribus, cædibus : ut etiam qui sub jugo vestro sunt, remissionem cautam sentiant et benignam : ut aspera severitas refrenetur, non ut salubris disciplina solvatur. Cum vero aliquo genere ciborum etiam concessorum atque licitorum causa castigandi corporis abstinetis, mementote omnia munda mundis : ne quid putetis immundum, nisi quod infidelitas inquinaverit. « Immundis enim et infidelibus, ait Apos- » tolus, nihil est mundum[2]. » Sed plane fidelium corpora cum servituti subjiciuntur, proficit spiritali saluti, quidquid corporali minuitur voluptati. Ideoque cavendum est, ne pretiosas escas vel pro aliis alias, vel etiam pretiosiores sine carnibus animalium requiratis. Cum enim corpus castigatur, et servituti subjicitur, restringendæ sunt deliciæ, non mutandæ. Quid enim interest in quali cibo concupiscentia immoderata culpetur? Non utique de solis

[1] Alias de Diversis 72. — [2] Tit. 1, 15.

carnibus, sed etiam de quibusdam pomis et agriculturæ alimentis Israëlitarum concupiscentia divina voce damnata est. Et Esaü, non propter offam suillam, sed propter lenticulam defricatam, sua primogenita perdidit[1]. Ut omittam quid esuriens Dominus tentatori etiam de ipso pane responderit[2] : qui certe non suam carnem quasi rebellem domabat, sed quid in talibus tentationibus respondere debeamus misericorditer admonebat. Quapropter, charissimi, a quibuscumque cibis vobis placuerit abstinere; mementote ut propositum vestrum pia temperantia conservetis, non ut Dei creaturam sacrilego errore damnetis. Quicumque etiam estis conjugibus alligati, nunc maxime apostolica monita nolite contemnere, ut invicem abstineatis ad tempus, ut vacetis orationibus[3]. Quod enim et aliis diebus utiliter fit, nimis inverecundum est si modo non fiat. Arbitror onerosum non esse debere, anniversaria observatione solemnibus diebus hoc facere conjugatos, quod viduæ ex quadam vitæ parte professæ sunt, quod tota vita sanctæ virgines susceperunt.

II. Jamvero eleemosynas his diebus augere, quodam modo ex debito est. Ubi enim justius quam miserendo impenditis, quod vobis abstinendo demitis? Et quid iniquius, quam ut quod minus erogat abstinentia, servet permanens avaritia, aut consumat dilata luxuria? Intendite itaque quibus debeatis quod vobis denegatis : ut quod detrahit temperantia voluptati, addat misericordia charitati. Quid jam dicam de illo opere misericordiæ, ubi nihil de apothecis, nihil de sacculo impenditur, sed ex corde dimittitur; quod magis si maneat, quam si recedat, incipit esse damnosum? Iram dico adversus aliquem in corde servatam. Quid autem stultius, quam inimicum forinsecus devitare, et multo pejorem in præcordiis intimis retinere?

[1] Gen. xxv, 30. — [2] Matth. iv, 3. — [3] I Cor. vii, 5.

Unde Apostolus dicit : « Sol non occidat super iracun- » diam vestram. » Moxque subjungit : « Neque detis lo- » cum diabolo[1].» Tanquam hoc agat, qui non cito iram pellit ex animo, ut per illam velut per januam aditum præstet diabolo. Primitus itaque agendum est, ut super iram non occidat iste sol, ne deserat ipsam mentem justitiæ Sol. Sed in cujus pectore adhuc usque permansit, pellat eam saltem jam proximus dies Dominicæ passionis, qui non est iratus interfectoribus suis, pro quibus in ligno pendens et precem fudit et sanguinem. In cujuscumque ergo vestrum pectore usque ad istos sanctos dies fronte impudentissima perduravit, nunc inde saltem ira discedat, ut oratio secura procedat : nec offendat aut palpitet, aut sub conscientiæ stimulis obmutescat, cum ad eum locum venerit, ubi dicendum est : « Dimitte nobis debita » nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris[2]. » Aliquid petituri estis ne vobis retribuatur, et aliquid ut tribuatur. « Remittite ergo, et remittetur vobis : date et » dabitur vobis[3]. » Hæc, fratres, etiamsi non admoneam, perpetua meditatione curare debetis. Cum vero tot divinorum testimoniorum ministra vox nostra, diei quoque præsentis celebritate juvetur ; timere non debeo ne me, vel potius omnium Dominum in me, aliquis vestrum forte contemnat : sed sperare potius quod grex ejus agnoscens ejus esse quod dicitur, eum efficaciter exaudiendus exaudiat.

[1] Ephes. IV, 26, 27. — [2] Matth. VI, 12. — [3] Luc. VI, 37, 38.

SERMO CCIX[1].

In Quadragesima, V.

I. Solemne tempus advenit, quando de anima attentius cogitanda et corpore castigando Vestram commoneam Charitatem. Hi sunt enim quadraginta dies sacratissimi toto orbe terrarum, quos propinquante Pascha universus mundus, quem Deus in Christo reconciliat sibi, prædicanda devotione concelebrat. Si quæ inimicitiæ, quæ vel nasci non debuerunt, vel cito mori debuerunt; et tamen usque ad hoc tempus sive negligentia, sive pertinacia, sive non modesta, sed superba verecundia, inter fratres perdurare potuerunt; saltem modo finiantur. Super quas sol non debuit occidere, saltem post multos solis ortus et occasus, etiam ipsæ suo tandem aliquando extinguantur occasu, nec ulterius ullo renoventur exortu. Negligens inimicitias finire obliviscitur; pertinax veniam non vult concedere, cum rogatur; superbe verecundus veniam petere dedignatur. His tribus vitiis inimicitiæ vivunt: sed animas in quibus non moriuntur, occidunt. Vigilet contra negligentiam memoria, contra pertinaciam misericordia, contra superbam verecundiam submissa prudentia. Qui se concordiæ recolit neglectorem, excutiat expergiscendo torporem; qui se cupit esse sui debitoris exactorem, Dei se cogitet debitorem: qui erubescit petere ut sibi frater ignoscat, vincat per bonum timorem malum pudorem:

[1] Alias de Diversis 73.

ut noxiis inimicitiis finitis, ut eis mortuis, vos vivatis. Totum hoc charitas agit, quæ non agit perperam[1]. Charitas, fratres mei, in quantum adest, exerceatur bene vivendo : in quantum autem minus est, impetretur petendo.

II. Ut autem nostræ orationes congruis adminiculis adjuventur, quoniam in his diebus ferventiores eas habere debemus ; etiam eleemosynas ferventius erogemus. Ipsis adjiciatur, quod nobis jejunando et a cibis solitis abstinendo detrahitur. Quamvis eas debeat largiores habere, qui propter aliquam necessitatem corporis sui et consuetudinem alimentorum non potest abstinere, ut hoc addat pauperi, quod sibi detrahit : sed ideo plus det pauperi, quia sibi non detrahit ; ut quoniam minus potest orationes suas castigatione corporis adjuvare, abundantiorem in corde pauperis includat eleemosynam, quæ pro illo possit orare. De Scripturis sanctis hoc est saluberrimum amplectendumque consilium : « Include, inquit, eleemosynam » in corde pauperis, et hæc pro te exorabit[2]. »

III. Admonemus etiam eos qui se a carnibus abstinent, ne vasa in quibus sunt coctæ tanquam immunda devitent. Sic enim loquens Apostolus ait : « Omnia munda mundis[3]. » Quod enim fit in hujusmodi observationibus sana doctrina, non fit causa immunditiæ devitandæ, sed concupiscentiæ refrenandæ. Unde et illi qui sic se a carnibus temperant, ut alias escas et difficilioris præparationis et pretii majoris inquirant, multum errant. Non enim est hoc suscipere abstinentiam, sed mutare luxuriam. Quomodo istis dicturi sumus, ut quod sibi detrahunt dent pauperi ; a quibus solitus ita cibus relinquitur, ut in alio comparando sumptus augeatur? Estote ergo his diebus et crebrius jejunantes, et vobis parcius impendentes, et egenis largius tribuentes. A conjugali quoque concubitu, hi

[1] I Cor. XIII, 4. — [2] Eccli. XXIX, 15. — [3] Tit. I, 15.

dies postulant continentiam : « Ad tempus, ait Apostolus, ut vacetis orationi : et iterum revertimini in idipsum, ne tentet vos Satanas propter intemperantiam » vestram[1]. » Non est hoc arduum atque difficile diebus paucis fidelibus conjugatis, quod a certo vitæ articulo usque in finem sanctæ viduæ susceperunt, quod tota vita sanctæ virgines faciunt. Atque in his omnibus ferveat devotio, comprimatur elatio. Nemo sic gaudeat de bono largitatis, ut bonum amittat humilitatis. Omnia vero cætera Dei dona non faciunt prodesse aliquid, nisi adsit vinculum charitatis.

SERMO CCX[2].

In Quadragesima, VI.

I. Solemne tempus advenit, quod amplius quam per anni cætera spatia, nos orationibus atque jejuniis animam humiliare, et corpus castigare commoneat. Cur autem hoc propinquante solemnitate Dominicæ passionis, et cur quadragesimi numeri mysterio celebretur, quoniam solet movere nonnullos, merito de hac re quod dicendum Dominus donare dignatus est, ad Vestram Charitatem proferre suscipimus. Quos autem ista non ad litigandum, sed ad cognoscendum quærere novimus, eorum fide atque pietate multum adjuvamur, ut dicenda impetrare possimus.

II. Hoc enim solet facere quæstionem, cur ipse Domi-

[1] I Cor. VII, 5. — [2] Alias de Diversis 74.

nus Jesus Christus, qui humano corpore assumpto ad hoc utique hominibus homo factus apparuit, ut nobis et vivendi et moriendi et resurgendi præberet exemplum, non antequam baptizaretur, sed posteaquam baptizatus est jejunavit. Sic enim scriptum est in Evangelio : « Baptizatus autem confestim ascendit de aqua, et ecce aperti sunt ei cœli, et vidit Spiritum Dei descendentem super se. Et ecce vox de cœlis dicens : Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui[1]. Tunc Jesus ductus est in desertum a Spiritu, ut tentaretur a diabolo. Et cum jejunasset quadraginta diebus et quadraginta noctibus, postea esuriit[2]. » Nos autem cum eis qui baptizandi sunt, ante diem baptismi eorum, qui dies paschalis appropiat, jejunamus, post quem diem per dies quinquaginta jejunia relaxamus. Quod merito movere deberet, si baptizare vel baptizari nisi die paschali solemnissimo non liceret. At cum per totum annum, sicut unicuique vel necessitas fuerit vel voluntas, non prohibeatur a baptismo, id donante illo qui dedit eis potestatem filios Dei fieri[3]; anniversariam vero Domini passionem, nonnisi certo anni die, quod Pascha dicitur, liceat celebrari : baptismi sacramentum a Pascha procul dubio distinguendum est. Hoc enim omni die licet accipere : illud uno et certo anni die fas est agere. Hoc ad innovandam vitam datur : illud ad religionis memoriam commendatur. Sed quod ad illum diem longe major baptizandorum numerus confluit, non gratia uberior salutis hic distat, sed lætitia major festivitatis invitat.

III. Quid quod etiam baptismus Joannis, quem tunc Christus accepit, a baptismo ipsius Christi, quem fideles ejus accipiunt, discernendus est; nec ideo ille quo baptizatus est Christus, melior est isto quo baptizatur Chris-

[1] Matth. III, 16, 17. — [2] Id. IV, 1, 2. — [3] Joan. I, 12.

tianus, quia Christiano melior est Christus; sed ideo magis istud baptismum, quia Christi est, illi præponitur? Joannes enim baptizavit Christum, cum se Christo confiteretur minorem : Christus autem baptizat Christianum, qui se ostendit et Joanne majorem. Sicut circumcisione carnis, quamvis eam et Christus accepit, et nemo Christianus nunc accipit, melius est sacramentum resurrectionis Christi. quo ad expoliandam carnalem ac veterem vitam circumciditur Christianus, ut audiat Apostolum dicentem : « Sicut Christus resurrexit a mortuis per gloriam Patris, » sic et nos in novitate vitæ ambulemus[1]. » Sicut ipsum vetus Pascha, quod agni occisione celebrare præceptum est, non ideo quia hoc cum Discipulis celebravit Christus, melius est quam Pascha nostrum, quo immolatus est Christus. Pertinuit enim ad præbendum nobis humilitatis et devotionis exemplum : ut illa etiam sacramenta veniens suscipere dignaretur, quibus venturus ipse prænuntiabatur : ut hinc ostenderet quanta religione nos oportet hæc suscipere sacramenta, quibus jam venisse nuntiatur. Non ergo quia Christus post acceptum Joannis baptismum continuo jejunavit, tanquam regulam observationis dedisse credendus est, ut post ipsius Christi baptismum acceptum, continuo jejunare necesse sit : sed plane illo exemplo docuit jejunandum esse, quando forte acriore luctamine cum tentatore confligimus. Ob hoc enim Christus, qui sicut homo dignatus est nasci, non respuit sicut homo tentari, ut Christianus magisterio ejus instructus non possit a tentatore superari. Sive ergo continuo post baptismum, sive quolibet intervallo temporis interposito, quando simile prælium tentationis infertur homini, jejunandum est : ut et corpus impleat de castigatione militiam, et animus impetret de humiliatione victoriam. In illo ergo

[1] Rom. VI, 4.

dominico exemplo illius causa jejunii, non Jordanis tinctio, sed diaboli tentatio fuit.

IV. Cur autem nos ante solemnitatem passionis Dominicæ jejunemus, et illa jejuniorum relaxatio quinquagesimo die perficiatur, hæc ratio est. Omnis qui recte jejunat, aut animam suam in gemitu orationis et castigatione corporis humiliat ex fide non ficta, aut ab illecebra carnali inopia aliqua spiritali veritatis et sapientiæ delectatione suspensa ad famem sitimque sentiendam descendit ejus intentio. De utroque jejunii genere Dominus respondit interrogantibus cur Discipuli ejus non jejunarent. Nam de illo primo, quod habet animæ humiliationem : « Non possunt, inquit, lugere filii sponsi, quandiu cum eis est sponsus. Sed veniet hora quando auferetur ab eis sponsus, et tunc jejunabunt. » De illo autem altero, quod habet epulas mentis, ita consequenter locutus est : « Nemo assuit pannum novum vestimento veteri, ne major scissura fiat : neque mittunt vinum novum in utres veteres, ne et utres rumpantur, et vinum effundatur; sed vinum novum in utres novos mittunt, et utraque servantur[1]. » Proinde quia jam sponsus ablatus est, utique nobis filiis illius pulchri sponsi, lugendum est. Speciosus enim forma præ filiis hominum, cujus diffusa gratia in labiis ejus[2], inter manus persequentium non habuit speciem neque decorem[3], et ablata est de terra vita ejus. Et recte lugemus, si flagramus desiderio ejus. Beati quibus eum licuit ante passionem tunc habere præsentem, interrogare sicut vellent, et audire sicut audire deberent. Illos dies concupierunt videre patres ante adventum ejus, neque viderunt : quia in alia dispensatione fuerant ordinati, per quos venturus annuntiaretur, non a quibus veniens audiretur. De his enim ad Discipulos loquitur di-

[1] Matth. IX, 15-17. — [2] Psal. XLIV, 3. — [3] Isaï. LIII, 2 et 8.

cens : « Multi justi et Prophetæ voluerunt videre quæ vos » videtis, et non viderunt; et audire quæ auditis, et non » audierunt[1]. » In nobis autem illud impletum est, quod ipse itidem dicit : « Venient dies, quando desiderabitis » videre unum de diebus istis, et non poteritis[2]. »

V. Quis non sancti desiderii flamma uratur ? quis non hic lugeat ? quis non laboret in gemitu suo ? quis non dicat : « Factæ sunt mihi lacrymæ meæ panis die ac nocte, » dum dicitur mihi quotidie : Ubi est Deus tuus[3] ? » Credimus quippe in eum jam sedentem ad dexteram Patris : sed tamen quandiu sumus in corpore, peregrinamur ab eo[4], nec eum dubitantibus vel negantibus et dicentibus : « Ubi est Deus tuus, » valemus ostendere. Merito Apostolus ejus concupiscebat dissolvi, et esse cum illo : manere autem in carne non sibi optimum ducebat, sed necessarium propter nos[5]. Ubi cogitationes mortalium timidæ, et incertæ providentiæ nostræ, « Quoniam deprimit ter- » rena inhabitatio sensum multa cogitantem[6]. Inde ten- » tatio est vita humana super terram[7] : » et in hac sæculi nocte circuit leo quærens quem devoret[8]. Non Leo de tribu Juda, rex noster : sed leo diabolus, adversarius noster. Ille autem quatuor animalium de Apocalypsi Joannis figuras in se uno exprimens, natus ut homo, operatus ut leo, immolatus ut vitulus, volavit ut aquila[9]. « Vola- » vit super pennas ventorum, et posuit tenebras latibu- » lum suum[10]. Posuit tenebras, et facta est nox, in qua » pertranseunt omnes bestiæ sylvæ. Catuli leonum ru- » gientes[11], » tentatores videlicet per quos diabolus quærit quem devoret; non quidem habentes potestatem ; nisi in eis quos acceperint : quia et in Psalmo ipso ita sequi-

[1] Matth. XIII, 17, et Luc. X, 24. — [2] Luc. XVII, 22. — [3] Psal. XLI, 4. — [4] 2 Cor. V, 6.— [5] Philip. I, 23.— [6] Sap. IX, 14.— [7] Job. VII, 1. — [8] I Petr. V, 8. — [9] Apoc. IV. — [10] Psal. XVII, 11, 12. — [11] Id. CIII, 20, 21.

tur : « Quærentes a Deo escam sibi[1]. » In tam periculosa et tentationibus plena hujus sæculi nocte quis non timeat, quis non medullis omnibus contremiscat, ne dignus judicetur qui devorandus dimittatur in fauces tam crudelis inimici? Unde jejunandum et orandum est.

VI. Et quando potius, quando instantius, quam propinquante ipsa Dominicæ passionis solemnitate, qua celebritate anniversaria quodam modo nobis ejusdem noctis memoria resculpitur, ne oblivione deleatur, ne nos non corpore, sed spiritu dormientes, ille rugiens devorator inveniat. Nam et ipsa Dominica passio, quid nobis aliud in capite nostro Christo Jesu, quam ipsam vitæ hujus tentationem maxime commendavit? Unde adveniente jam mortis suæ tempore, Petro dixit : « Postulavit Satanas » vexare vos sicut triticum ; et ego rogavi, Petre, pro te, » ne deficiat fides tua : vade et conforta fratres tuos[2]. » Et plane confortavit nos per apostolatum, per martyrium, per Epistolas suas. Ubi etiam noctem, de qua loquor, admonens formidandam, consolatione prophetiæ tanquam nocturni luminis, ut cauti vigilaremus edocuit. « Habe» mus, inquit, certiorem propheticum sermonem, cui » benefacitis intendentes, tanquam lucernæ lucenti in » obscuro loco, donec dies lucescat, et Lucifer oriatur » in cordibus vestris[3]. »

VII. Sint ergo lumbi nostri accincti, et lucernæ ardentes[4], et nos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando veniat a nuptiis. Nec dicamus invicem nobis : « Manducemus et bibamus, cras enim moriemur[5]. » Sed eo magis, quo incertus est mortis dies, et molestus est vitæ dies, jejunemus et oremus, cras enim moriemur. « Pusillum, inquit, et non videbitis me ; et iterum pusil-

[1] Psal. CIII, 20. — [2] Luc. XXII, 31, 32. — [3] 2 Petr. I, 19. — [4] Luc. XII, 35. — [5] 1 Cor. XV, 32.

» lum, et videbitis me[1]. » Hæc est hora de qua dixit : « Vos tristes eritis, sæculum autem gaudebit : » id est, vita ista tentationibus plena, in qua peregrinamur ab eo. « Sed iterum, inquit, videbo vos, et gaudebit cor ves- » trum; et gaudium vestrum nemo auferet a vobis[1].» In hac spe fidelissimi promissoris etiam nunc utcumque gaudemus, donec veniat illud uberrimum gaudium, cum similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est, et gaudium nostrum nemo auferet a nobis[1]. Hujus enim spei tam gratum et gratuitum etiam pignus Spiritum sanctum accepimus, qui in cordibus nostris inenarrabiles gemitus operatur sanctorum desideriorum. « Concepimus enim, » sicut ait Isaïas, et parturivimus spiritum salutis[3]. Et » mulier cum parturit, ait Dominus, tristitia est illi, quo- » niam venit dies ejus : sed cum peperit, fit gaudium » magnum, quoniam natus est homo in sæculum[4].» Hoc erit gaudium, quod nemo auferet a nobis; quo in æternum lumen ex hac fidei conceptione transfundemur. Nunc ergo jejunemus, et oremus, cum dies parturitionis est.

VIII. Hoc totum corpus Christi per totum orbem diffusum, id est, tota hoc agit Ecclesia, et illa unitas quæ dicit in Psalmo : « A finibus terræ ad te clamavi, dum » angeretur cor meum[5]. » Unde jam nobis elucet cur Quadragesima instituta sit hujus humiliationis solemnitas. Quæ enim a finibus terræ clamat, cum angitur cor ejus, a quatuor orbis terræ partibus clamat, quas frequenter etiam Scriptura commemorat, Oriente et Occidente, Aquilone et Meridie. Per hoc totum ille Decalogus Legis, jam non per litteram tantummodo metuendus, sed per gratiam charitatis implendus, indictus est. Unde quater multiplicatis decem, videmus quadraginta compleri. Sed ad-

[1] Joan. XVI, 19, 20. — [2] I Joan III, 2. — [3] Isai. XXVI, 18. — [4] Joan. XVI, 21. — [5] Psal. LX, 3.

huc in labore tentationis, cum venia delictorum. Quis enim perfecte implet, « Non concupisces [1] ? » Unde jejunandum et orandum est : a bono tamen opere non cessandum. Cui labori merces illa redditur in fine quæ denarii nomine nuncupatur. Sicut autem ternarius a tribus, quaternarius a quatuor ; ita denarius a decem nomen accepit : qui conjunctus quadragenario tanquam merces labori redditur. Quinquagenarii numeri figura tempus illius gaudii significat, quod nemo auferet a nobis : cujus in hac vita nondum functionem habemus ; sed tamen post solemnitatem Dominicæ passionis a die resurrectionis ejus per dies quinquaginta, quibus jejunia relaxamus, hoc in Dominicis laudibus personante Alleluia celebramus.

IX. Nunc itaque, in persona Christi, ut non circumveniamini a Satana, exhortor vos, dilectissimi, ut quotidianis jejuniis, largioribus eleemosynis, ferventioribus orationibus Deum propitietis. Nunc tempus est, quo et conjugati ab uxoribus, et nuptæ a suis viris abstineant, ut orationibus vacent : quanquam et per totum annum certis diebus hoc facere debeant : et quanto crebrius, tanto utique melius : quia et qui concessa immoderate appetit, eum qui concessit offendit. Oratio quippe spiritalis res est, et ideo tanto est acceptior, quanto magis suæ naturæ implet effectum. Tanto magis autem spiritali opere funditur, quanto magis animus qui eam fundit, a carnali voluptate suspenditur. Quadraginta diebus jejunavit Moyses Legis administrator, quadraginta Elias excellentissimus Prophetarum, quadraginta ipse Dominus testimonium habens a Lege et Prophetis. Inde cum his duobus in monte se ostendit. Nos autem qui tam longum jejunium perpetuare non possumus, ut per tot dies et noctes nihil alimentorum, sicut et illi, accipiamus, sal-

[1] Exod. xx, 17, et Deut. v, 23.

tem quantum possumus faciamus; ut exceptis diebus per quos certis de causis mos Ecclesiæ prohibet jejunare, Domino Deo nostro vel quotidiano, vel crebro jejunio placeamus. Sed numquid sicut a cibo et potu abstinentia per tot dies non potest esse continua, sic et a concubitu non potest? cum videamus in nomine Christi multos utriusque sexus ab hac re penitus immunia membra Deo dicata servare. Puto non esse magnum, ut tota paschali solemnitate possit conjugum castitas, quod potest tota vita virginitas.

X. Jamvero illud, quanquam admonere non debui, quandoquidem tempus humiliandæ animæ quantum potui maxime commendavi; tamen propter hominum errores, qui per vaniloquas seductiones et pravas consuetudines nobis molestam pro vobis curam inferre non cessant, tacere non possum. Sunt quidam observatores Quadragesimæ deliciosi potius quam religiosi, exquirentes novas suavitates magis quam veteres concupiscentias castigantes; qui copiosis pretiosisque apparatibus fructuum diversorum, quorumlibet obsoniorum varietates et sapores superare contendunt: vasa in quibus coctæ sunt carnes tanquam immunda formidant, et in sua carne ventris et gutturis luxuriam non formidant: jejunant, non ut solitam temperando minuant edacitatem; sed ut immoderatam differendo augeant aviditatem. Nam ubi tempus reficiendi advenerit, opimis mensis tanquam pecora præsepibus irruunt; numerosioribus ferculis corda obruunt ventresque distendunt; artificiosis et peregrinis condimentorum diversitatibus gulam, ne vel copia compescatur, irritant. Denique tantum capiunt manducando, quantum digerere non sufficiant jejunando.

XI. Sunt etiam qui vinum ita non bibunt, ut aliorum expressione pomorum alios sibi liquores, non salutis cau-

sa, sed jucunditatis, exquirant : tanquam non sit Quadragesima piæ humilitatis observatio, sed novæ voluptatis occasio. Quanto enim honestius, si stomachi infirmitas aquam potare non tolerat, vino usitato et modico sustentetur, quam quærantur vina quæ vindemiam nesciunt, quæ torcularia non noverunt ; non ut potus mundior eligatur, sed ut frugalior improbetur ? Quid autem absurdius, quam tempore quo caro arctius castiganda est, tantas carni suavitates procurare, ut ipsa faucium concupiscentia nolit Quadragesimam præterire ? Quid inconvenientius, quam in diebus humilitatis, quando pauperum victus omnibus imitandus est, ita vivere, ut si toto tempore sic vivatur, vix possint divitum patrimonia sustinere ? Cavete ista, dilectissimi : cogitate quod scriptum est : « Post concupiscentias tuas non eas [1]. » Quod saluberrimum præceptum si omni tempore observandum est, quanto amplius his diebus, quando ita turpe est si cupiditas nostra ad inusitatas laxetur illecebras, ut merito culpetur qui non restrinxerit usitatas.

XII. Præcipue sane pauperum mementote, ut quod vobis parcius vivendo subtrahitis, in cœlesti thesauro reponatis. Accipiat esuriens Christus, quod jejunans minus accipit Christianus. Castigatio volentis, fiat sustentatio non habentis. Voluntaria copiosi inopia, fiat necessaria inopis copia. Sit etiam in animo placabili et humili misericors ignoscendi facilitas. Petat veniam, qui fecit injuriam : det veniam qui accepit injuriam : ut non possideamur a Satana, cujus triumphus est dissentio Christianorum. Et hæc enim magni lucri eleemosyna est, debitum relaxare conservo, ut tibi relaxetur a Domino. Utrumque opus bonum cœlestis Magister Discipulis commendavit dicens : « Remittite, et remittetur vobis ; date, et dabitur

[1] Eccli. XVIII, 30.

» vobis[1]. » Mementote servi illius, cui omne debitum dominus ejus quod donaverat, replicavit, quia conservo ipse debenti sibi centum denarios misericordiam non rependit, quam de talentorum decem millibus quæ debebat accepit[2]. In hoc genere operis boni excusatio nulla est, ubi sola voluntas tota facultas est. Potest quisque dicere : Ne stomachus doleat, jejunare non possum. Potest etiam dicere : Volo dare pauperi ; sed unde, non habeo : aut tantum habeo, ut timeam egere, si dedero. Quanquam et in his operibus excusationes plerumque sibi homines falsas faciunt, quia veras non inveniunt. Verumtamen quis est qui dicat : Ideo non ignovi veniam petenti, quia me valetudo impedivit, aut quia manus qua porrigerem non fuit ? Dimitte, ut dimittatur tibi. Carnis hic opus nullum est, nullum vel carnis suæ membrum in adjutorium animæ assumitur, ut hoc impleatur, quod rogatur. Voluntate agitur, voluntate perficitur. Fac securus, da securus, nihil in corpore dolebis, nihil in domo minus habebis. Jamvero, fratres, videte quid mali sit, ut pœnitenti fratri non ignoscat, cui præceptum est ut inimicum adhuc diligat. Quæ cum ita sint, cum scriptum sit : « Sol non occidat super iracundiam vestram[3] : » considerate, charissimi, utrum Christianus dicendus sit, qui saltem his diebus inimicitias non vult finire quas nunquam debuit exercere.

[1] Luc. vi, 37, 38. — [2] Matth. xviii, 27. — [3] Ephes. iv, 26.

SERMO CCXI[1].

In Quadragesima, VII.

De fraterna concordia, et condonatione offensarum.

I. Dies isti sancti, quos agimus in observatione Quadragesimæ, commonent nos de fraterna concordia loqui vobis, ut quicumque habet adversus alium querelam, finiat, ne finiatur. Nolite ista contemnere, fratres mei. Cum enim vita ista mortalis et fragilis, quæ inter tot terrenas tentationes periclitatur, et orat ne submergatur, non potest esse in quovis justo sine qualibuscumque peccatis; unum est remedium per quod vivere possimus, quia docuit nos magister Deus dicere in Oratione : « Dimitte nobis » debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nos- » tris[2]. » Pactum et placitum cum Deo fecimus, et conditionem solvendi debiti in cautione subscripsimus. Dimitti nobis plena fiducia petimus, si et nos dimittimus : si autem non dimittimus, dimitti nobis peccata non putemus; ne nos ipsos fallamus. Homo se non fallat, Deus neminem fallit. Humanum est irasci; et utinam nec hoc possemus! Humanum est irasci; sed non debet iracundia tua, natus surculus brevis, suspicionibus irrigari, et ad trabem odii pervenire. Aliud est enim ira, aliud odium. Nam sæpe etiam pater irascitur filio, sed non odit filium : irascitur, ut corrigat. Si propterea irascitur, ut corrigat, amando irascitur. Propterea dictum est : « Festucam in

[1] Alias 40 inter Homilias. — [2] Matth. VI, 12.

» oculo fratris tui vides; trabem autem in oculo tuo non » vides[1]. » Culpas in alio iram, et tenes odium in te ipso. In comparatione odii, ira festuca est. Sed festucam si nutrias, trabes erit. Si evellas et projicias, nihil erit.

II. Si advertistis, beati Joannis, cum ejus Epistola legeretur, debuit vos terrere sententia. Ait enim : « Tenebræ » transierunt, lux vera jam lucet. » Deinde secutus adjunxit : « Qui se dicit in lumine esse, et fratrem suum » odit, in tenebris est usque adhuc[2]. » Sed forte tales tenebras esse homo putet, quales patiuntur in carceribus inclusi. Utinam tales essent! Et tamen in talibus nemo vult esse. In his autem carcerum tenebris possunt includi et innocentes. In talibus enim tenebris inclusi sunt Martyres. Tenebræ circumquaque fundebantur, et lux fulgebat in cordibus. In illis tenebris carceris oculis non videbant, sed amore fraternitatis Deum videbant. Vultis scire quales sunt istæ tenebræ, de quibus dictum est : « Qui odit » fratrem suum, in tenebris est usque adhuc? » In alio loco dicit : « Qui odit fratrem suum, homicida est[4]. » Qui odit fratrem suum, ambulat, exit, intrat, procedit, nullis catenis oneratus, nullo carcere inclusus : reatu tamen ligatus est. Noli illum putare sine carcere esse : carcer ejus, cor ejus est. Cum audis : « Qui odit fratrem » suum, in tenebris est usque adhuc : » ne forte contemnas tales tenebras, adjungit, et dicit : « Qui odit fratrem » suum, homicida est. » Odis fratrem tuum, et securus ambulas? et concordare non vis, quamvis ideo Deus spatium det tibi? Ecce jam homicida es, et adhuc vivis : si Dominum iratum haberes, cum odio fratris subito rapereris. Parcit Deus tibi, parce tu tibi, concorda cum fratre tuo. At forte tu vis, et ille non vult? Sufficiat tibi. Habes unde illum doleas : te solvisti. Dic, si vis concordare, et

[1] Matth. VII, 3. — [2] I Joan. II, 8, 9. — [3] Id. III, 15.

ille non vult; dic securus: « Dimitte nobis debita nostra, » sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. »

III. Forte peccasti in illum, vis cum illo concordare, vis ei dicere: Frater, ignosce mihi quod peccavi in te. Ille non vult ignoscere, non vult dimittere debitum : quod ei debes, non vult tibi dimittere. Ipse observet, quando habet orare. Quando venturus est, qui tibi noluit dimittere quod in eum forte peccasti, quando venturus est ad Orationem, quid facturus est? « Dicat: « Pater noster, » qui es in cœlis. » Dicat, accedat: « Sanctificetur nomen » tuum. » Adhuc dic: « Veniat regnum tuum. » Sequere: « Fiat voluntas tua, sicut in cœlo et in terra[1]. » Adhuc ambula: « Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. » Dixisti : quod sequitur vide ne forte velis transcendere, et aliud dicere. Non est qua transire possis, ibi teneris. Dic ergo, et verum dic : aut si non habes quare dicas : « Dimitte nobis debita nostra, » noli dicere. Et ubi est illud quod idem Apostolus dixit : « Si dixerimus, quia » peccatum non habemus, nos ipsos decipimus, et veritas » in nobis non est[2]? » Si autem mordet conscientia fragilitatis, et in hoc sæculo ubique abundantia iniquitatis; dic ergo: « Dimitte nobis debita nostra. » Sed quod sequitur vide. Noluisti enim dimittere peccatum fratri tuo, et dicturus es: « Sicut et nos dimittimus debitoribus nos» tris. » Annon es dicturus? Si non es dicturus, nihil es accepturus: si autem dicturus, falsum es dicturus. Ergo dic, et verum dic. Quomodo dicturus es verum, qui fratri noluisti relaxare peccatum?

IV. Illum admonui: modo te consolor, o quisquis es, si tamen es, qui dixisti fratri tuo : Dimitte mihi quod in te peccavi: si dixisti ex toto corde, si vera humilitate, non ficta charitate, quomodo Deus videt in corde unde dixisti,

[1] Matth. vi, 9-12. — [2] I Joan. I, 8.

sed ille noluit tibi dimittere, noli esse sollicitus. Servi estis ambo, habetis Dominum : conservo tuo debes, noluit tibi dimittere : interpella Dominum amborum. Quod tibi dimiserit Dominus, si potest, exigat servus. Dico aliud : Admonui ergo eum, qui noluit dimittere fratri suo, cum petat ille dimitti sibi, ut faciat quod nolebat; ne, quando orat, non accipiat quod desiderat. Admonui et illum, qui petivit veniam peccati sui a fratre suo, et non accepit; ut in eo quod non impetravit a fratre suo, securus sit de Domino suo. Est et aliud quod admoneam : Peccavit in te frater tuus, et noluit tibi dicere : Dimitte mihi quod in te peccavi. Abundant verba ista : utinam illa Deus eradicet de agro suo, hoc est, de cordibus vestris. Quam multi sunt enim, qui sciunt se peccasse in fratres suos, et nolunt dicere : Dimitte mihi. Non erubuerunt peccare, et erubescunt rogare : non erubuerunt de iniquitate, et erubescunt de humilitate. Ipsos ergo imprimis admoneo. Quicumque habetis discordiam cum fratribus vestris, et revocatis vos ad vos, et consideratis vos, et justum judicium fertis in vos intus in cordibus vestris, et invenitis vos non debuisse facere quod fecistis, non debuisse dicere quod dixistis, petite veniam fratres a fratribus vestris, facite fratribus quod ait Apostolus : « Donantes vobis ipsis, » sicut et Deus in Christo donavit vobis [1] : facite, nolite erubescere veniam petere. Perinde omnibus dico, viris et fœminis, minoribus et majoribus, laïcis et clericis : dico et mihi ipsi. Omnes audiamus, omnes timeamus. Si peccavimus in fratres nostros, si adhuc inducias vivendi accepimus, non ideo morimur : adhuc enim vivimus, nondum damnati sumus : dum vivimus, faciamus quod jubet Pater, qui erit Deus judex : et petamus veniam a fratribus, quos forte peccando in eos aliquid offendimus, aliquid

[1] Ephes. IV, 32.

læsimus. Sunt personæ humiles pro ordine sæculi hujus, a quibus si petas veniam, extolluntur in superbiam : hoc est quod dico, aliquando dominus peccat in servum suum : quia etsi ille dominus est, ille servus; ambo tamen alieni servi sunt, quia ambo Christi sanguine redempti sunt. Tamen durum videtur, ut hoc etiam jubeam, hoc præcipiam, ut si forte dominus peccat in servum suum injuste litigando, injuste cædendo; dicat ille : Ignosce mihi, da mihi veniam. Non quia non debet facere, sed ne ille incipiat superbire. Quid ergo? Ante oculos Dei pœniteat eum, ante oculos Dei puniat cor suum : et si non potest servo dicere, quia non oportet : Da mihi veniam; blande illum alloquatur. Blanda enim appellatio, veniæ est postulatio.

V. Restat ut eos alloquar, in quos alii peccaverunt, et illi qui in eos peccaverunt, veniam petére noluerunt. Illos enim jam sum allocutus, qui petentibus veniam fratribus dare noluerunt. Nunc ergo cum alloquor vos omnes, quoniam dies sancti sunt, ne discordiæ vestræ remaneant; credo quia cogitastis aliqui in cordibus vestris, qui scitis vos cum fratribus vestris aliquas habere discordias, et invenistis quod non ipsi vos in eos peccaveritis, sed illi in vos. Etsi non modo mihi loquimini, quia meum est loqui in hoc loco, vestrum autem tacere et audire : tamen forte cogitando loquimini, et dicitis vobis : Volo concordare, sed ille me læsit, ille in me peccavit, et non vult veniam postulare. Quid ergo? dicturus sum : Vade ad illum, et tu pete veniam? Absit. Nolo mentiaris : nolo dicas : Da mihi veniam, qui te nosti non peccasse in fratrem tuum. Quid enim tibi prodest, cum tu fueris tuus accusator? Quid expectas tibi ignosci, ab eo quem non læsisti, aut in quem non peccasti? Nihil tibi prodest, nolo facias : nosti, bene discussisti, scis quia in te peccavit, non tu in illum.

Scio, inquit. In ista tuta scientia, sit tua conscientia. Noli venire ad fratrem tuum qui in te peccavit, et ultro ab illo petere veniam. Debent inter vos esse alii pacifici, qui illum objurgent, ut a te prius veniam petat : tu tantum paratus esto ignoscere, prorsus paratus esto ex corde dimittere. Si paratus es dimittere, jam dimisisti. Habes adhuc quod ores : ora pro illo, ut petat a te veniam ; quia scis ei nocere si non petat, ora pro illo ut petat. Dic Domino in oratione tua : Domine, scis me non peccasse in illum fratrem meum, sed illum potius peccasse in me, et obesse illi quod peccavit in me, si veniam non petat a me ; ego bono animo peto ut ignoscas ei.

VI. Ecce dixi vobis quod maxime per istos dies jejuniorum vestrorum, observationum vestrarum, continentiæ vestræ, mecum agere debeatis, ut cum fratribus vestris concordetis. Gaudeam et ego de pace vestra, qui contristor litibus vestris : ut omnes donantes vobismetipsis, si quis habet adversus aliquem querelam, securi agamus Pascha, securi celebremus ejus passionem, qui nihil cuiquam debebat, et pretium pro debentibus solvit : Dominum Jesum Christum dico, qui in neminem peccavit, et prope in illum omnis mundus peccavit; nec exegit supplicia, sed promisit præmia. Habemus ergo ipsum testem in cordibus nostris, quia si in aliquem peccavimus, vero corde veniam postulemus; si aliquis in nos peccavit, veniam dare parati simus, et pro inimicis nostris oremus. Non expectemus vindicari, fratres. Quid est, vindicari, nisi malo alieno pasci ? Scio quotidie venire homines, genua figere, frontem terræ concutere, aliquando vultum suum lacrymis rigare ; et in ista tanta humilitate ac perturbatione dicere : Domine, vindica me, occide inimicum meum. Plane ora, ut occidat inimicum tuum, et salvet fratrem

tuum : occidat inimicitias, salvet naturam. Sic ora, ut vindicet te Deus : pereat qui te persequebatur, sed maneat qui tibi reddatur.

SERMO CCXII[1].

In traditione Symboli, I.

Feria secunda post Dominicam quintam Quadragesimæ (2).

I. Tempus est ut Symbolum accipiatis, quo continetur breviter, propter æternam salutem, omne quod creditis. Symbolum autem nuncupatur a similitudine quadam, translato vocabulo; quia symbolum inter se faciunt mercatores, quo eorum societas, pacto fidei teneatur. Et vestra societas est commercium spiritalium, ut similes sitis negotiatoribus bonam margaritam quærentibus[2]. Hæc est charitas, quæ diffundetur in cordibus vestris per Spiritum sanctum, qui dabitur vobis[3]. Ad hanc pervenitur ex fide, quæ isto Symbolo continetur : ut credatis « In » Deum Patrem omnipotentem » invisibilem, immortalem, regem sæculorum, visibilium et invisibilium creatorem : et quidquid aliud digne de illo vel ratio sincera, vel Scripturæ sanctæ auctoritas loquitur. Nec ab ista excellentia Dei Filium separetis. Neque enim sic ista de Patre dicuntur, ut ab illo aliena sint qui dixit : « Ego et Pater » unum sumus[4]. » Et de quo Apostolus ait : « Qui cum

[1] Alias de Diversis 75. — [2] Matth. xiii, 45. — [3] Rom. v, 5. — [4] Joan. x, 39.

» in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse » æqualis Deo[1]. » Rapina quippe usurpatio est alieni : cum illa æqualitas natura sit. Ac per hoc quomodo non erit omnipotens Filius, per quem facta sunt omnia? Cum etiam sit virtus et sapientia Dei[2], de qua scriptum est, quod cum sit una, omnia potest[3]. Est autem etiam natura invisibilis, in ea ipsa forma, in qua æqualis est Patri. Natura quippe invisibile est Verbum Dei, quod in principio erat, et Deus erat[4] : in qua natura etiam immortalis omnino, id est, omni modo incommutabilis manet. Nam et anima humana secundum quemdam modum dicitur immortalis; sed non est vera immortalitas, ubi tanta est mutabilitas, per quam et deficere et proficere potest. Unde mors ejus est, alienari a vita Dei per ignorantiam quæ est in illa : vita vero ejus, currere ad fontem vitæ, ut in lumine Dei videat lumen. Secundum quam vitam etiam vos per Christi gratiam reviviscetis a morte quadam, cui renuntiatis, Verbum autem Dei quod est unigenitus Filius; cum Patre semper incommutabiliter vivit; nec deficit, quia permansio non minuitur ; nec proficit, quia perfectio non augetur. Est etiam ipse sæculorum visibilium et invisibilium Creator : quia sicut dicit Apostolus : « In ipso condita sunt omnia in cœlo et in terra, visibilia » et invisibilia, sive Throni, sive Dominationes, sive » Principatus, sive Potestates; omnia in ipso et per ipsum » creata sunt, et omnia illi constant[5]. » Sed quoniam semetipsum exinanivit, non formam Dei amittens, sed formam servi accipiens; per hanc formam servi invisibilis visus est : quia « Natus est de Spiritu sancto, ex Maria » virgine. » In hac forma servi infirmatus est Omnipotens : quia « Passus est sub Pontio Pilato. » Per hanc for-

[1] Philip. II, 6. — [2] I Cor. I, 24. — [3] Sap. VII, 27. — [4] Joan. I, 1. — [5] Coloss. I, 16.

mam servi; immortalis mortuus est : quia « Crucifixus » est et sepultus. » Per hanc formam servi, rex sæculorum « Die tertio resurrexit. » Per hanc formam servi visibilium et invisibilium Creator « Ascendit in cœlum, » unde nunquam recessit. Per hanc formam servi, « Sedet » ad dexteram Patris, » qui est brachium Patris : de quo dicit Propheta : « Et brachium Domini cui revelatum » est[1] ? » In hac forma servi, « Venturus est judicare vivos » et mortuos : » in qua particeps esse voluit mortuorum, cum sit vita vivorum. Per ipsum nobis Spiritus sanctus missus est a Patre, et ab ipso. Spiritus Patris et Filii ab utroque missus, a nullo genitus : unitas amborum, æqualis ambobus. Hæc Trinitas unus Deus est, omnipotens, invisibilis, rex sæculorum, visibilium et invisibilium Creator. Neque enim tres dominos, aut tres omnipotentes, aut tres creatores, aut quidquid aliud de excellentia Dei dici potest dicimus : quia nec tres dii, sed unus Deus. Quamvis in hac Trinitate Pater non sit Filius, et Filius non sit Pater, et Spiritus sanctus nec Filius sit nec Pater; sed ille Pater Filii, ille Filius Patris, ille Spiritus Patris et Filii. Credite, ut intelligatis. « Nisi enim credideritis, non in» telligetis[2]. Ex hac fide gratiam sperate : in qua vobis « Peccata omnia dimittentur. » Hinc enim salvi eritis, non ex vobis : Dei enim donum est. Post hanc etiam mortem, quæ in omnes pertransit, quæ vetustati primi hominis debetur, sperate etiam in fine « Vestrorum corpo» rum resurrectionem : » non ad passiones dolorum, sicut resurrecturi sunt impii; nec ad gaudia carnalium desideriorum, sicut putant stulti; sed sicut Apostolus ait : « Se» minatur corpus animale, surget corpus spiritale[3], » ut jam non aggravet animam[4], nec ullam quærat refectionem, quia nullam patietur defectionem.

[1] Isaï. LIII, 1. — [2] Id. VII, 9. — [3] I Cor. XV, 54. — [4] Sap. IX, 15.

II. Hinc igitur brevem sermonem de universo Symbolo vobis debitum reddidi in quo Symbolo quod audieritis, totum in isto sermone nostro breviter collectum agnoscetis. Nec ut eadem verba Symboli teneatis, ullo modo debetis scribere ; sed audiendo perdiscere : nec cum didiceritis, scribere ; sed memoria semper tenere atque recolere. Quidquid enim in Symbolo audituri estis, in divinis sacrarum Scripturarum litteris continetur. Sed quod ita collectum et in formam quamdam redactum non licet scribi, commemoratio fit promissionis Dei, ubi per Prophetam prænuntians Testamentum novum dixit : « Hoc est Testa- » mentum quod ordinabo eis post dies illos, dicit Domi- » nus, dando legem meam in mente eorum, et in corde » eorum scribam eam[1]. » Hujus rei significandæ causa, audiendo Symbolum discitur : nec in tabulis, vel in aliqua materia ; sed in corde scribitur. Præstabit ille qui vos vocavit ad suum regnum et gloriam, ut ejus gratia regeneratis vobis, etiam Spiritu sancto scribatur in cordibus vestris ; ut quod creditis diligatis, et fides per dilectionem operetur in vobis ; ac sic Domino Deo largitori bonorum omnium placeatis, non serviliter timendo pœnam, sed liberaliter amando justitiam. Hoc est ergo Symbolum, quod vobis per Scripturas et sermones ecclesiasticos insinuatum est : sed sub hac brevi forma fidelibus consistendum et proficiendum est.

[1] Jerem. xxxi, 33.

SERMO CCXIII[1].

In traditione Symboli, II.

I. Symbolum est breviter complexa regula fidei, ut mentem instruat, nec oneret memoriam; paucis verbis dicitur, unde multum acquiratur. « Credo in Deum Pa» trem omnipotentem. » Vide quam cito dicitur, et quantum valet. Deus est, et Pater est : Deus potestate, Pater bonitate. Quam felices sumus, qui Dominum nostrum patrem invenimus. Credamus ergo in eum, et omnia nobis de ipsius misericordia promittamus, quia omnipotens est : ideo in Deum Patrem omnipotentem credimus. Nemo dicat : Non mihi potest dimittere peccata. Quomodo non potest omnipotens? Sed dicis : Ego multum peccavi. Et ego dico : Sed ille omnipotens est. Et tu : Ego talia peccata commisi, unde liberari et mundari non possum. Respondeo : Sed ille omnipotens est. Videte quid ei cantetis in Psalmo; « Benedic, inquit, anima mea Domino, et » noli oblivisci omnes retributiones ejus[2] » : qui propitius fit omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes languores tuos. Ad hoc nobis est ejus omnipotentia necessaria. Nam universæ creaturæ ad hoc erat necessaria, ut crearetur. Omnipotens est ad facienda majora et minora ; omnipotens est ad facienda cœlestia et terrestria : omnipotens est ad facienda immortalia et mortalia : omnipotens est ad facienda spiritalia et corporalia : omnipotens est ad fa-

[1] Alias de Tempore 119. — [2] Psal. CII, 2, 3.

cienda spiritalia et corporalia : omnipotens est ad facienda visibilia et invisibilia : magnus in magnis, nec parvus in minimis. Postremo omnipotens est ad facienda omnia, quæ facere voluerit. Nam ego dico quanta non possit. Non potest mori, non potest peccare, non potest mentiri, non potest falli. Tanta non potest : quæ si posset, non esset omnipotens. Credite ergo in eum, et confitemini : « Corde » enim creditur ad justitiam ; ore autem confessio fit ad » salutem[1]. » Ideo cum credideritis, oportet ut confiteamini, quando Symbolum reddetis. Accipite modo quod teneatis, et postea reddatis, et nunquam obliviscamini.

II. Post hoc quid ? « Et in Jesum Christum. Credo, » dicis, in Deum Patrem omnipotentem, et in Jesum » Christum Filium ejus unicum, Dominum nostrum. » Si Filium unicum, ego Patri æqualem. Si Filium unicum, ergo ejusdem substantiæ cujus est Pater. Si Filium unicum, ergo ejus omnipotentiæ cujus est Pater. Si Filium unicum, ergo Patri coæternum. Hoc in se, et apud se, et apud Patrem. Propter nos quid ? ad nos quid ? « Qui conceptus » est de Spiritu sancto, natus ex virgine Maria. » Ecce qua venit, quis ad quos. Per virginem Mariam, in qua operatus est Spiritus sanctus, non homo maritus ; qui fœcundavit castam, et servavit intactam. Sic ergo carne indutus est Dominus Christus, sic factus est homo qui fecit hominem, assumendo quod non erat, non perdendo quod erat. Verbum enim caro factum est, et habitavit in nobis[2]. Non verbum in carnem versum est, sed Verbum manens carne accepta, invisibilis semper, factus est visibilis quando voluit, et habitavit in nobis. Quid est, in nobis ? In hominibus. Factus unus ex hominum numero, unus et unicus. Unicus Patri. Nobis quid ? Et nobis unicus Salvator : nemo enim præter ipsum salvator noster. Et nobis

[1] Rom. x, 10. — [2] Joan. i, 14.

unicus Redemptor : nemo enim præter ipsum redemptor noster : non auro, non argento, sed sanguine suo.

III. Ergo ipsa, ubi empti sumus, ejus commercia videamus. Cum enim dictum esset in Symbolo, « Qui conceptus » est de Spiritu sancto, natus ex virgine Maria : » jam quid pro nobis? « Passus est, sequitur, sub PontioPilato, cruci- » fixus, mortuus, et sepultus. » Qui Filius Dei unicus Dominus noster crucifixus (3), Filius Dei unicus Dominus noster sepultus est. Homo crucifixus est, homo sepultus : Deus non est mutatus, Deus non est occisus, et tamen secundum hominem occisus. « Si enim cognovissent, ait Apostolus, » nunquam Dominum gloriæ crucifixissent [1] : » Et Dominum gloriæ ostendit, et crucifixum confessus est. Quia si quis etiam tuam tunicam illæsa carne tua conscindat, tibi facit injuriam : nec sic clamas pro veste tua, ut dicas : Conscidisti tunicam meam; sed, Conscidisti me, fila de me fecisti. Loqueris ista integer, et verum dicis, et de carne tua nihil detraxit qui læsit. Sic et Dominus Christus crucifixus est. Dominus est, unicus Patri est; Salvator noster est, Dominus gloriæ est : tamen crucifixus est; sed in carne, et sepultus in sola carne. Nam ubi sepultus est, et quando sepultus est, tunc ibi nec anima fuit. Sola carne in sepulcro jacebat, et tamen confiteris « Jesum Christum Filium ejus unicum, Dominum nos- » trum, qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex » virgine Maria, » qui Jesus Christus, unicus Filius Dei, Dominus noster. « Sub Pontio Pilato crucifixus, » qui Jesus Christus, unicus Dei Filius, Dominus noster. « Et » sepultus, » qui Jesus Christus, unicus Dei Filius, Dominus noster. Sola caro jacet, et tu dicis : Dominus noster? Dico, plane dico quia vestem intueor, et vestitum adoro. Caro illa illius vestimentum fuit : « Quia cum in

[1] I Cor. II, 8.

» forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse æqua-
» lis Deo; sed semetipsum exinanivit, formam servi acci-
» piens, non formam Dei amittens; in similitudine ho-
» minum factus, et habitu inventus ut homo[1]. »

IV. Non contemnamus solam carnem : quando jacuit, tunc nos emit. Quare nos emit? Quia non semper jacuit : « Tertia enim die resurrexit a mortuis. » Hoc sequitur in Symbolo. Cum confessi fuerimus ejus passionem, confitemur et resurrectionem. In passione quid egit? Docuit quid toleremus. In resurrectione quid egit? Ostendit quid speremus. Hic opus, ibi merces : opus in passione, merces in resurrectione. Nec, quia resurrexit a mortuis, hic remansit. Sed quid sequitur? « Ascendit in cœlum. » Et modo ubi est? « Sedet ad dexteram Patris. » Intellige dexteram, ne quæras ibi sinistram. Dextera Dei dicitur æterna felicitas. Dextera Dei dicitur ineffabilis inæstimabilis, incomprehensibilis beatitudo atque prosperitas. Hæc est dextera Dei. Ibi sedet. Quid est, Ibi sedet? Ibi habitat. Sedes enim dicuntur, ubi quisque habitat. Num enim quando illum vidit Stephanus sanctus, mentiebatur qui dicebat : Sedet ad dexteram Patris? Quomodo enim dicit Stephanus. « Ecce ego video cœlum apertum, et Filium » hominis stantem ad dexteram Dei[2]? » Quia ille vidit stantem, mentiebatur forte qui dicebat tunc : Sedet ad dexteram Patris? Sedet ergo, dictum est, manet, habitat. Quomodo? Quomodo tu. Quo statu? Quis dicet? Dicamus quod docuit, dicamus quod novimus.

V. Quid? « Inde venturus judicaturus vivos et mor» tuos. » Confiteamur Salvatorem, ne timeamus judicem. Qui enim modo in eum credit, et præcepta ejus facit, et diligit eum, non timebit quando veniet judicare vivos et mortuos : non solum non timebit, sed ut veniat optabit.

[1] Philip. II, 9. — [2] Act. VII, 55.

Quid enim nobis felicius, quam quando venit quem desideramus, quando venit quem amamus? Sed timeamus, quia judex noster erit. Qui modo est advocatus noster, ipse tunc erit judex noster. Audi Joannem : « Si dixerimus » quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, et » veritas in nobis non est. Si autem confessi fuerimus » peccata nostra, dixit, fidelis est et justus, qui dimittat » nobis peccata, et mundet nos ab omni iniquitate. Hæc » scripsi vobis, ut non peccetis : et si quis peccaverit, » advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum jus» tum, et ipse est exoratio peccatorum nostrorum[1]. » Si haberes causam apud aliquem judicem agendam, et instrueres advocatum, esses susceptus ab advocato, ageret causam tuam sicut posset; et si non illam finisset, et audires illum judicem venturum; quantum gauderes, quia ipse potuit esse judex tuus, qui fuit paulo ante advocatus tuus? Et modo ipse pro nobis orat, ipse pro nobis interpellat. Advocatum eum habemus, et judicem timeamus? Imo qui advocatum præmisimus, securi judicem venturum speremus.

VI. Transitum est in Symbolo quod pertinet ad Jesum Christum Filium Dei unicum Dominum nostrum : sequitur : « Et in Spiritum sanctum, » ut compleatur Trinitas, Pater et Filius et Spiritus sanctus. Et de Filio multa sunt dicta, quia Filius suscepit hominem, Filius Verbum caro factum est, non Pater, non Spiritus sanctus : sed carnem Filii tota Trinitas fecit. Inseparabilia enim sunt opera Trinitatis. Sic ergo accipite Spiritum sanctum, ut non credatis minorem esse quam Filium, et minorem esse quam Patrem. Pater enim et Filius et Spiritus sanctus tota Trinitas unus Deus. Nihil ibi distat, nihil varium, nihil defectivum, nihil alteri contrarium; æquale semper,

[1] I Joan. I, 8-10.

invisibile et incommutabile Pater et Filius et Spiritus sanctus. Liberet nos Trinitas a multitudine peccatorum.

VII. Jam quod sequitur ad nos pertinet. « Sanctam » Ecclesiam. » Sancta Ecclesia nos sumus; sed non sic dixi, nos, quasi ecce qui hic sumus, qui me modo audistis. Quotquot hic sumus, Deo propitio, Christiani fideles in hac ecclesia, id est, in ista civitate, quotquot sunt in ista regione, quotquot sunt in ista provincia, quotquot sunt et trans mare, quotquot sunt et in toto orbe terrarum : « Quoniam a solis ortu usque ad occasum » laudatur nomen Domini[1]. » Sic se habet Ecclesia catholica mater nostra vera, vera illius sponsi conjux. Honoremus eam, quia tanti Domini matrona est. Et quid dicam? Magna est sponsi et singularis dignatio; meretricem invenit, virginem fecit. Quia meretrix fuit, non debet negare, ne obliviscatur misericordiam liberantis. Quomodo non erat meretrix, quando post idola et dæmonia fornicabatur? Fornicatio cordis in omnibus fuit : in paucis carne, in omnibus corde. Et venit, et virginem fecit. Ecclesiam virginem fecit. In fide virgo est. In carne paucas habet virgines sanctimoniales : in fide omnes virgines debet habere et fœminas, et viros. Ibi enim debet esse castitas et puritas et sanctitas. Nam vultis nosse quam virgo sit? Apostolum Paulum audite, amicum sponsi audite zelantem sponso, non sibi. « Aptavi vos, inquit, uni » viro. » Ecclesiæ dicebat : et cui Ecclesiæ? Quocumque litteræ illæ pervenire potuerunt. « Aptavi vos uni viro » virginem castam exhibere Christo. Timeo autem, dixit, » ne sicut serpens Evam decepit astutia sua[2]. » Serpens ille numquid corporaliter concubuit cum Eva? Et tamen virginitatem cordis ejus extinxit. « Hoc timeo, dicit, ne » corrumpantur mentes vestræ a castitate, quæ est in

[1] Psal cxii, 3. — [2] i Cor. i, 2, 3.

» Christo. » Virgo est ergo Ecclesia : virgo est, virgo sit. Caveat seductorem, ne inveniat corruptorem. Virgo est Ecclesia. Dicturus es mihi forte : Si virgo est, quomodo parit filios? Aut si non parit filios, quomodo dedimus nomina nostra, ut de ejus visceribus nasceremur? Respondeo : Et virgo est, et parit. Mariam imitatur, quæ Dominum peperit. Numquid non virgo sancta Maria et peperit, et virgo permansit? Sic et Ecclesia, et parit, et virgo est. Et si consideres : Christum parit : quia membra ejus sunt qui baptizantur. « Vos estis, inquit Apostolus, corpus » Christi et membra[1]. » Si ergo membra Christi parit, Mariæ simillima est.

VIII. « Remissionem peccatorum. » Hæc in Ecclesia si non esset, nulla spes esset : remissio peccatorum si in Ecclesia non esset, nulla futuræ vitæ et liberationis æternæ spes esset. Gratias agimus Deo, qui Ecclesiæ suæ dedit hoc donum. Ecce venturi estis ad fontem sanctum, diluemini baptismo, salutari lavacro regenerationis renovabimini; eritis sine ullo peccato, ascendentes de illo lavacro. Omnia quæ vos præterita persequebantur, ibi delebuntur. Ægyptiis insequentibus Israëlitas similia erant vestra peccata, persequentibus, sed usque ad mare Rubrum[2]. Quid est, usque ad mare Rubrum? Usque ad fontem Christi cruce et sanguine consecratum. Quod enim rubrum est, rubet. Non vides quomodo rubeat pars Christi? Interroga oculos fidei. Si crucem vides, attende quod fudit. Lancea perforatum est latus Christi, et manavit pretium nostrum[3]. Ideo signo Christi signatur baptismus, id est, aqua ubi tinguimini, et quasi in mari Rubro transitis. Peccata vestra, hostes vestri sunt. Sequuntur, sed usque ad mare. Cum vos intraveritis, evadetis, illa delebuntur : quomodo evadentibus per siccum

[1] I Cor. XII, 27. — [2] Exod. XIV. — [3] Joan XIX, 34.

Israëlitis, aqua cooperuit Ægyptios. Et quid dicit Scriptura? « Unus ex eis non remansit[1]. » Peccasti multa, peccasti pauca ; peccasti magna, peccasti parva : quod est minus ex eis non remansit[2]. Sed quoniam victuri sumus in isto sæculo, ubi quis non vivit sine peccato, ideo remissio peccatorum non est in sola ablutione sacri baptismatis, sed etiam in Oratione dominica et quotidiana, quam post octo dies accepturi estis. In illa invenietis quasi quotidianum baptismum vestrum, ut agatis Deo gratias qui donavit hoc munus Ecclesiæ suæ, quod confitemur in Symbolo : ut cum dixerimus : « Sanctam Ecclesiam ; » adjungamus : « Remissionem peccatorum. »

IX. Post hæc : « Carnis resurrectionem. » Iste jam finis est. Sed finis sine fine erit resurrectio carnis. Sed erit postea nulla mors carnis, nullæ angustiæ carnis, nulla fames et sitis carnis, nullæ afflictiones carnis, nulla senectus et lassitudo carnis. Noli ergo horrere carnis resurrectionem. Bona ejus vide, mala obliviscere. Prorsus quidquid querelarum est carnalium modo, tunc ibi non erit. Æterni erimus, æquales Angelis Dei[3]. Unam cum Angelis sanctis civitatem habebimus, a Domino possidebimur, hæreditas ejus erimus, et ipse hæreditas nostra erit : quoniam ipsi dicimus modo : « Dominus pars hære» ditatis meæ[4]. » Et de nobis dictum est Filio ipsius : « Postula a me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam[5]. » Possidebimus, et possidebimur ; tenebimus, et tenebimur. Quid dicam? Colimur et colimus. Sed colimus ut Deum, colimur ut ager. Ut sciatis quia colimur, Dominum audite. « Ego sum vitis vera, vos estis sarmenta, Pater meus » agricola[6]. » Si agricola dicitur, agrum colit. Quem

[1] Psal. cv, 11. — [2] *Forte* delebuntur omnia, et magna et parva : quod est : *Unus ex eis non remansit.* — [3] Matth. xxii, 30. — [4] Psal. xv, 5. — [5] Id. ii, 8. — [6] Joan. xv, 1.

agrum? Colit nos. Et agricola terræ hujus visibilis arare potest, fodere potest, plantare potest; rigare, si aquam invenerit, potest : numquid potest incrementum dare, germen educere in terram, radicem figere, in auras promovere, robur addere ramis, fructibus onerare, foliis honestare, numquid agricola potest? Agricola tamen noster Deus Pater omnia ista potest in nobis. Quare? Quia credimus in Deum Patrem omnipotentem. Ergo tenete quod et proposuimus vobis, et quomodo Deus dare dignatus est exposuimus.

SERMO CCXIV.

In traditione Symboli, III.

Prodit nunc primum ex Remigiano libro ante annos circiter octingentos descripto.

I. Pro modulo ætatis rudimentorumque nostrorum (4), pro tyrocinio suscepti muneris atque in vos dilectionis affectu, qui jam ministrantes altari, quo accessuri estis, assistimus, nec ministerio sermonis vos fraudare debemus. Apostolus dicit : « Quoniam si confessus fueris in ore tuo » quia Dominus est Jesus, et credideris in corde tuo quia » Dominus illum suscitavit a mortuis, salvus eris. Corde » enim creditur ad justitiam, ore confessio fit ad salu- » tem[1]. » Hoc in vobis ædificat Symbolum, quod et credere et confiteri debetis, ut salvi esse possitis. Et ea quidem, quæ breviter accepturi estis, mandanda memoriæ

[1] Rom. x, 9, 10.

et ore proferenda, non nova vel inaudita sunt vobis. Nam in sanctis Scripturis et in Sermonibus ecclesiasticis ea multis modis posita soletis audire. Sed collecta breviter et in ordinem certum redacta atque constricta tradenda sunt vobis, ut fides vestra ædificetur, et confessio præparetur, et memoria non gravetur. Hæc sunt quæ fideliter retenturi estis, et memoriter reddituri. (Post hanc prælocutionem pronuntiandum est totum Symbolum (5), sine aliqua interposita disputatione: « Credo in Deum Patrem » omnipotentem, » et cætera quæ sequuntur in eo. Quod Symbolum nostis quia scribi non solet: quo dicto, adjungenda est hæc disputatio.)

II. Ista quæ breviter audistis, non solum credere, sed etiam totidem verbis memoriæ commendare et ore proferre debetis. Sed quoniam munienda sunt adversus diversa sentientes et a diabolo captivatos, qui insidiantur fidei, cum adversantur saluti: mementote ita credere « Omnipotentem Deum, » ut nulla omnino natura sit, quam ipse non condidit. Et ideo peccatum punit, quod ipse non fecit; quia eo fœdatur natura, quam fecit. Omnes ergo visibiles invisibilesque creaturas, vel quidquid rationabili mente potest esse particeps incommutabilis veritatis, sicuti Angelus et homo; quidquid vivit et sentit, quamvis careat intellectu, sicut sunt cuncta animalia, in terra, in aquis, in aëre, gradientia, reptilia, natalitia; quidquid sine intellectu, sine aliquo sensu, quoquo modo dicitur vivere, sicut sunt ea quæ radicibus figuntur in terra, et in auras germinando erumpunt atque consurgunt; quidquid sola corpulentia locum occupat, sicut lapis, atque ipsius mundanæ molis quæcumque cernuntur vel etiam tanguntur elementa; hæc omnia fecit omnipotens, mediis ima et summa conjungens, et universa quæ creavit locis congruis temporibusque disponens. Fecit autem non ex

aliqua materie, quam ipse non fecit. Non enim aliena formavit, sed ipse quod formaret instituit. Qui enim dicit quod aliud facere de nihilo non potuerit, quomodo credit quod omnipotens fecerit. Sine dubio quippe negat omnipotentem, qui dicit quod mundum Deus facere non posset, si unde faceret non haberet. Nam quæ est omnipotentia, ubi tanta est indigentia, ut ad sui operis effectum, quemadmodum faber pervenire non posset, nisi eum materies quam ipse non instituit adjuvaret? Ab his igitur opinionibus et erroribus purget animum, qui credit in omnipotentem Deum. Illa enim quæ dicitur informis rerum materies, formarum capax et subjecta operi Creatoris, in omnia est convertibilis, quæ placuerit facere Conditori. Non eam Deus velut sibi coæternam, unde mundum fabricaret, invenit; sed eam ipse ex omnino nihilo, cum rebus quas de illa fecit, instituit. Nec fuit ante res ipsas, quæ factæ videntur ex ipsa : ac per hoc omnipotens ex nihilo primitus cuncta fecit, cum quibus fecit pariter unde fecit. Materies itaque cœli et terræ, sicut hæc in principio sunt creata, simul cum ipsis est creata : nec fuit unde fierent quæ Deus in principio fecit : et tamen facta sunt quæ omnipotens fecit, quæ facta composuit, implevit, ornavit. Si enim quæ in principio fecit, ex nihilo utique fecit, etiam ex his quæ fecit quidquid voluerit facere potens est, quia omnipotens est.

III. Nec ideo credant iniqui Deum non esse omnipotentem, quia multa contra ejus faciunt voluntatem. Quia et cum faciunt quod non vult, hoc de eis facit quod ipse vult. Nullo modo igitur omnipotentis vel mutant, vel superant voluntatem : sive homo juste damnetur, sive misericorditer liberetur, voluntas omnipotentis impletur. Quod ergo non vult omnipotens, hoc solum non potest. Utitur ergo malis, non secundum eorum pravam, sed

secundum suam rectam voluntatem. Nam sicut mali natura sua bona, hoc est, bono ejus opere male utuntur; sic ipse bonus etiam eorum malis operibus bene utitur, ne omnipotentis voluntas aliqua ex parte vincatur. Si enim non haberet, quod bonus de malis juste ac bene faceret, nullo modo eos vel nasci vel vivere sineret; quos malos ipse non fecit, quia homines fecit: quia non peccata quæ sunt contra naturam, sed naturas ipsas creavit. Malos tamen eos futuros præscius ignorare non potuit: sed sicut noverat quæ ipsi essent mala facturi; sic etiam noverat quæ bona de illis esset ipse facturus. Quis verbis explicet, quis æquiperet laudibus, quantum nobis bonum contulerit passio Salvatoris, cujus in remissione peccatorum sanguis effusus est? Et tamen tantum hoc bonum per malitiam Zabuli, per malitiam Judæorum, per malitiam Judæ traditoris impletum est. Nec eis juste tribuitur bonum, quod per illos Deus, non ipsi hominibus contulerint: sed eis juste retribuitur supplicium, quoniam nocere voluerunt. Sicut autem aliquid invenire potuimus, quo manifestum esset nobis, quemadmodum Deus etiam malis operibus et Judæorum et Judæ traditoris bene usus est ad nostram redemptionem ac salutem: sic in universa creatura occultis atque subditis sinibus, quos nec oculorum nec mentis acie penetramus, novit quemadmodum malis Deus bene utatur, ut in omnibus quæ nascuntur et administrantur in mundo, voluntas omnipotentis impleatur.

IV. Sed quoniam dixi hoc solum omnipotentem non posse, quod non vult: ne quis me temere dixisse arbitretur aliquid omnipotentem non posse; hoc et beatus Apostolus dixit: « Si non credimus, ille qui fidelis permanet, » negare se ipsum non potest [1]. » Sed quia non vult, non potest; quia et velle non potest. Non enim potest justitia

[1] 2 Tim. II, 13.

velle facere quod injustum est, aut sapientia velle quod stultum est, aut veritas velle quod falsum est. Unde admonemur Deum omnipotentem, non hoc solum quod ait Apostolus : Negare se ipsum non potest, sed multa non posse. Ecce ego dico, et ejus veritate dicere audeo, quod negare non audeo : Deus omnipotens non potest mori, non potest mutari, non potest falli, non potest miser fieri, non potest vinci. Hæc atque hujusmodi absit ut possit omnipotens. Ac per hoc non solum ostendit veritas omnipotentem esse, quod ista non possit; sed etiam cogit veritas omnipotentem non esse, qui hæc possit. Volens enim est Deus quidquid est; æternus ergo, et incommutabilis, et verax, et beatus, et insuperabilis volens est. Si ergo potest esse quod non vult, omnipotens non est : est autem omnipotens; ergo quidquid vult potest. Et ideo quod non vult, esse non potest; qui propterea dicitur omnipotens, quoniam quidquid vult potest. De quo et Psalmus dicit : « In cœlo et in terra omnia quæcumque » voluit fecit[1]. »

V. Deus igitur omnipotens, qui quæcumque voluit fecit omnia, genuit unicum Verbum per quod facta sunt omnia ; sed hoc non de nihilo, sed de se ipso ; ideo non fecit, sed genuit. « In principio enim fecit cœlum et terram[2] : » non autem fecit in principio Verbum, quia ; « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus » erat Verbum[3]. » Hic est Deus de Deo. Pater autem Deus, sed non de Deo. Hic est Filius Dei unicus; quia de substantia Patris, coæternus, æqualis Patri filius nullus alius est. Verbum Deus : non sicut verbum, cujus sonus et corde cogitari potest, et ore proferri; sed, sicut dictum est, quod brevius et melius dici non potest, « Deus erat » Verbum. » Apud Patrem incommutabiliter manens, et

[1] Psal. cxxxiv, 6. — [2] Gen. i, i. — [3] Joan. i, i.

incommutabilis etiam ipse cum Patre : de quo dicit Apostolus : « Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbi» tratus est esse æqualis Deo[1]. » Esse quippe æqualem Patri, natura illi est, non rapina. Sic credimus « In Je» sum Christum Filium Dei Patris unicum, Dominum » nostrum. »

VI. Sed quia ille, qui in forma Dei non rapinam arbitratus est esse æqualis Deo, per quem creati sumus, ut quod perierat quæreret et salvaret, semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus et habitu inventus ut homo : sic in eum credimus quod « Natus sit de Spiritu sancto et virgine Maria. » Utraque enim ejus nativitas mira est, et divinitatis et humanitatis. Illa est de patre sine matre, ista de matre sine Patre : illa est sine aliquo tempore, ista in acceptabili tempore : illa æterna, ista opportuna : illa sine corpore in sinu Patris, ista cum corpore, quo non violata est virginitas matris : illa sine ullo sexu, ista sine ullo virili complexu. Ideo autem dicimus « Natum de Spiritu sancto et » Maria virgine, » quia cum sancta Virgo inquisisset ab Angelo : « Quomodo fiet istud ? » ille respondit : « Spiritus » sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit » tibi. » Deinde addidit : « Propterea quod nascetur ex » te sanctum, vocabitur Filius Dei[2] ? » Non ait : Quod nascetur ex te, vocabitur Filius Spiritus sancti. Susceptus quippe a Verbo totus homo, id est, anima rationalis et corpus ; ut unus Christus, unus Deus Dei Filius non tantum Verbum esset, sed Verbum et homo, totum hoc Dei Patris est Filius propter verbum, et hominis filius propter hominem. Per id quod Verbum est, æqualis est Patri : per[3] id quod homo est, major est Pater. Et simul cum homine Filius Dei est, sed propter Verbum, a quo sus-

[1] Philip. II, 6. — [2] Luc. I, 34, 35. — [3] *Forte* propter.

ceptus est homo : et simul cum Verbo filius hominis est, sed propter hominem, qui est susceptus a Verbo. Propter cujus sanctam in Virginis utero conceptionem, non concupiscentia carnis urente factam, sed fidei charitate fervente, ideo dicitur « Natus de Spiritu sancto et virgine » Maria : ut unum eorum pertineat, non ad gignentem, sed ad sanctificantem, alterum vero ad concipientem atque parientem. « Propterea, inquit, quod nascetur ex te » sanctum, vocabitur Filius Dei. » Quia sanctum, ideo de Spiritu sancto; quia nascetur ex te, ideo de virgine Maria; quia Filius Dei, ideo « Verbum caro factum est[1]. »

VII. Oportebat autem ut in homine assumpto, non solum invisibilis videretur, et Patri coæternus temporaliter nasceretur; verumetiam incontrectabilis teneretur, insuperabilis ligno suspenderetur, inviolabilis clavis configeretur, et vita et immortalis in cruce moreretur, in monumento sepeliretur : hoc totum Dei Filius Dominus noster Jesus Christus. Unde consequens est ut eumdem ipsum Filium Dei unigenitum Dominum nostrum Jesum Christum, non solum hominem ex homine natum, verumetiam usque ad mortem et sepulturam humana passum, et corde credamus ad justitiam, et ore confiteamur ad salutem. Cum enim sit totus Filius Dei unicus Dominus noster Jesus Christus Verbum et homo, atque ut expressius dicam, Verbum, anima, et caro; ad totum refertur quod in sola anima tristis fuit usque ad mortem; quia Filius Dei unicus Jesus Christus tristis fuit[2] : ad totum refertur quod in solo homine « Crucifixus est, quoniam Filius Dei unicus Jesus Christus crucifixus est : ad totum refertur quod in sola carne « Sepultus est. » Ex quo enim cœpimus dicere credere nos « In Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum, » ex illo

[1] Joan. I, 14. — [2] Matth. XXVI, 38.

quidquid aliud de illo dicimus, non subauditur nisi Jesus Christus Filius Dei unicus Dominus noster. Nec miremini : sic enim dicimus Filium Dei unicum Jesum Christum Dominum nostrum sepultum, cum sola caro ejus sepulta sit; quemadmodum, verbi gratia, dicimus apostolum Petrum hodie jacere in sepulcro, cum et illud verissime dicamus eum in requie cum Christo gaudere. Eumdem quippe Apostolum dicimus : non enim duo apostoli Petri, sed unus est. Eumdem ergo ipsum dicimus, et in solo corpore jacere in sepulcro, et in solo spiritu gaudere cum Christo. Additur autem « Sub Pontio Pilato, » sive unde colligatur temporis veritas, sive unde Christi plus commendetur humilitas, quod sub homine judice sit tanta perpessus, qui judex vivorum et mortuorum est cum tanta potestate venturus.

VIII. « Tertio vero die resurrexit » in carne vera, sed nequaquam ulterius moritura. Hoc Discipuli ejus oculis manibusque probaverunt; nec eorum fidem deciperet tanta bonitas, nec falleret veritas. Sed propter brevitatem cito subjungitur quod « Ascendit in cœlum. » Nam quadraginta diebus fuit cum Discipulis suis; ne tam magnum resurrectionis ejus miraculum, si eorum oculis cito subtraheretur, ludificatio putaretur. Ubi nunc « Sedet ad » dexteram Patris : » quod fidei oculis prudenter debemus intueri; ne arbitremur in aliqua sede immobiliter fixum, ut ei stare vel ambulare non liceat. Non enim quia Stephanus sanctus eum stantem videre se dixit[1], ideo vel ille falsum vidit, vel Symboli hujus verba turbavit. Absit hoc putare, absit hoc dicere. Sed illius habitatio in excelsa et ineffabili beatitudine ita significata est, ut illic sedere diceretur. Unde etiam sedes habitationes dicuntur; velut cum interrogamus ubi sit aliquis, et respondetur : In sedi-

[1] Act. VII, 55.

bus suis. Et de servis Dei maxime ac sæpissime dicitur: Tot annos ille in illo vel illo monasterio sedit, hoc est, requievit, commoratus est, habitavit. Nec sancta Scriptura hoc genus locutionis ignorat. Ille quippe Semeï a rege Salomone in Jerusalem civitate jussus habitare, addita comminatione, ut si quando inde auderet exire, pœnas debitas lueret, per tres ibi annos sedisse perhibetur, quod intelligitur habitasse[1]. Dextera vero ipsa Patris non ita dicitur secundum humani corporis situm, tanquam Filio sit ipse ad sinistram, si ei secundum istos corporeos situs habitusque membrorum Filius collocatur ad dexteram. Sed « Ad dexteram Dei » dicitur, honoris et felicitatis inenarrabilis celsitudo. Sicut de Sapientia dictum legitur: « Sinistra ejus sub capite meo, et dextera ejus amplectitur » me[2]. » Si enim subter jacuerit terrena commoditas, tum desuper amplectitur æterna felicitas.

IX. De sublimi ergo habitatione cœlorum, ubi nunc est ejus etiam immortale jam corpus, Dominus noster Jesus Christus « Ad judicandos vivos mortuosque venturus » est, » secundum evidentissimum angelicum testimonium, quod scriptum est in Actibus Apostolorum. Intuentes enim Discipuli Dominum ascendentem in cœlum, et eum suspensis aspectibus deducentes, audierunt Angelos dicere: « Viri Galilæi, quid hic statis? Hic Jesus, qui » receptus est a vobis, sic veniet, quemadmodum vidis» tis eum euntem in cœlum[3]. » Repressa est multa et diversa continens humana præsumptio. In ea forma judicabit Christus, in qua judicatus est. Sic enim eum viderunt Apostoli ascendentem in cœlum, quando audierunt sic esse venturum. Illa forma erit conspicua vivis et mortuis, bonis et malis: sive bonos intelligamus nomine appellatos esse vivorum, malosque mortuorum; sive illos accipia-

[1] 3 Reg. II, 38, ἐκάθισε, juxta LXX. — [2] Cant. II, 6. — [3] Act. I, 11.

mus, quos nondum finisse istam vitam inveniet ejus adventus, mortuos autem quos ejus præsentia suscitabit, sicut ipse in Evangelio loquitur, dicens : « Veniet hora, » quando omnes qui sunt in monumentis, audient vocem » ejus, et procedent qui bene fecerunt in resurrectio- » nem vitæ; qui mala egerunt, in resurrectionem judicii[1].» Et illi videbunt in forma hominis in quem crediderunt, et illi quem contempserunt. Formam vero Dei, qua æqualis est Patri, impii non videbunt. Tolletur enim impius, sicut dicit Propheta, ne videat claritatem Domini[2]. Et, « Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt[3]. » Hæc de Jesu Christo Filio Dei unico Domino nostro satis dicta sint.

X. Credimus enim « In Spiritum sanctum, » de Patre procedentem[4], nec tamen filium : super Filium manentem[5], nec Filii patrem : de Filii accipientem[6], nec tamen Filii filium : sed Spiritum Patris et Filii; Spiritum sanctum et ipsum Deum. Non enim haberet tale templum, si non esset Deus, unde dicit Apostolus : « Nescitis quia » corpora vestra templum in vobis Spiritus sancti est, » quem habetis a Deo[7]? » Non creaturæ templum, sed Creatoris. Absit enim a nobis, ut templum simus creaturæ : cum dicat Apostolus : « Templum enim Dei sanctum » est, quod estis vos[8].» In hac Trinitate non est aliud alio majus aut minus, nulla operum separatio, nulla dissimilitudo substantiæ. Unus Pater Deus, unus Filius Deus, unus Spiritus sanctus Deus. Nec tamen Pater et Filius et Spiritus sanctus tres dii, sed unus Deus. Ita ut non sit ipse Pater qui Filius, nec Filius sit qui Pater, nec Spiritus sanctus sit aut Pater aut Filius : sed Pater Filii Pater, et

[1] Joan. v, 28, 29. — [2] Isai. xxvi, 10, juxta LXX. — [3] Matth v, 8. — [4] Joan. xv, 26. — [5] Id. I, 32. — [6] Id. xvi, 14. — [7] I Cor. vi, 19. — [8] Id. III, 17.

Filius Patris Filius, et Spiritus sanctus Patris et Filii Spiritus : et singulus quisque Deus, et ipsa Trinitas unus Deus. Hæc fides imbuat corda vestra, et confessionem dirigat. Hoc audiendo credite, ut intelligatis; ut quod creditis, intelligere proficiendo valeatis.

XI. « Sanctam quoque Ecclesiam, » matrem vestram, tanquam supernam Jerusalem sanctam civitatem Dei, honorate, diligite, prædicate. Ipsa est quæ in hac fide, quam audistis, fructificat et crescit in universum mundum [1], Ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis [2] : quæ malos in fine separandos, a quibus interim discedit disparilitate morum, tolerat in communione sacramentorum. Hæc propter sua frumenta inter paleas modo gementia, quorum in novissima ventilatione massa horreis debita declarabitur, claves accepit regni cœlorum; ut in illa per sanguinem Christi, operante Spiritu sancto, fiat « Remissio peccatorum. » In hac Ecclesia reviviscet anima, quæ mortua fuerat peccatis, ut convivificetur Christo, cujus gratia sumus salvi facti.

XII. Sed nec de ista carne mortali, quod resurrectura sit in sæculi fine, dubitare debemus. « Oportet enim cor-
» ruptibile hoc induere incorruptionem, et mortale hoc
» induere immortalitatem [3]. Seminatur in corruptione,
» surget in incorruptione : seminatur in contumelia, sur-
» get in gloria : seminatur corpus animale, surget corpus
» spiritale [4]. » Hæc est christiana, hæc catholica, hæc apostolica fides. Credite Christo dicenti : « Capillus ca-
» pitis vestri non peribit [5] : » et infidelitate depulsa, quanti valeatis, potius cogitate. Quid enim nostrum a Redemptore nostro contemni potest, quorum capillus contemni non potest? Aut quomodo dubitabimus quod animæ et

[1] Coloss. I, 6. — [2] I Tim. III, 15. — [3] I Cor. XV, 53. — [4] Ibid. 42, 43. — [5] Luc. XXI, 18.

carni nostræ vitam daturus sit æternam, qui pro nobis animam et carnem, et suscepit in qua moreretur, et posuit cum moreretur, et recepit ne mors timeretur? Omnia quæ traduntur in Symbolo pro modulo nostro, fratres mei, Vestræ exposui Charitati. Quod ideo Symbolum dicitur, quia ibi nostræ societatis fides placita continetur, et ejus confessione tanquam signo dato Christianus fidelis agnoscitur. Amen.

SERMO CCXV[1].

In redditione Symboli.

I. Sacrosancti martyrii Symbolum, quod simul accepistis, et singuli hodie reddidistis, verba sunt in quibus matris Ecclesiæ fides, supra fundamentum stabile, quod est Christus Dominus, solidata firmatur: « Fundamentum » enim aliud nemo potest ponere, præter id quod positum » est, quod est Christus Jesus[2]. » Accepistis ergo, et reddidistis, quod animo et corde semper retinere debetis, quod in stratis vestris dicatis, quod in plateis cogitetis, et quod inter cibos non obliviscamini; in quo etiam dormientes corpore, corde vigiletis. Renuntiantes enim diabolo, pompis et angelis ejus mentem atque animam subtrahentes, oblivisci oportet præteritorum, et vetustate prioris vitæ contempta, cum novo homine vitam quoque ipsam sanctis moribus innovare; et sicut Apostolus dicit, quæ retro sunt obliti, atque in ea quæ ante sunt extenti, sequi ad palmam su-

[1] Alias ex Vignerianis 16. — [2] 1 Cor. III, 11.

pernæ vocationis Dei [1]; et credere quod nondum vides, ut merito possis ad id quod credideris pervenire : « Quod » enim videt quis, quid sperat ? Si autem quod non vide- » mus speramus, per patientiam expectamus [2]. »

II. Fides ergo hæc et salutis est regula, « Credere nos » in Deum Patrem omnipotentem, universorum creato- » rem, » regem sæculorum, immortalem et invisibilem. Ipse est quippe Deus omnipotens, qui in primordio mundi cuncta ex nihilo fecit, qui est ante sæcula, qui fecit et regit sæcula. Non enim tempore augetur, aut loco distenditur, aut aliqua materia concluditur aut terminatur : sed manet apud se et in se ipso plena et perfecta æternitas, quam nec comprehendere humana cogitatio potest, nec lingua narrare. Nam si munus quod promittit sanctis suis, nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit [3] : quomodo potest ipsum qui promittit, aut mens concipere, aut cor cogitare, aut lingua narrare?

III. « Credimus et in Filium ejus Dominum nostrum » Jesum Christum, » Deum verum de Deo vero, Dei Patris Filium Deum : sed non duos Deos. Ipse enim et Pater unum sunt [4] : et per Moysen populo insinuat dicens : « Audi, Israël, mandata vitæ, Dominus Deus tuus » Deus unus est [5]. » Si autem vis cogitare quemadmodum æternus Filius de æterno Patre sine tempore natus sit; redarguit te Isaïas propheta, qui dicit : « Generationem » ejus quis enarrabit [6] ? Nativitatem itaque Dei ex Deo nec cogitare poteris, nec narrare : credere tantum tibi permittitur, ut salvus esse possis : sicut Apostolus dicit : « Credere enim oportet qui ad Deum accedit, quia est, et » quærentibus eum mercedis redditor erit [7]. » Si vero nativitatem ejus secundum carnem, quam pro nostra salute

[1] Philip. III, 13. — [2] Rom. VIII, 24, 25. — [3] I Cor. II, 9. — [4] Joan. X, 30. — [5] Deut. VI, 4. — [6] Isaï. LIII, 8. — [7] Hebr. XI, 6.

dignatus accepit, scire desideras; audi, et crede natum de Spiritu sancto ex Maria virgine. Quanquam et hanc ipsam nativitatem ejus quis enarrabit? Quis enim digne æstimare potest Deum propter homines nasci voluisse, sine virili semine virginem concepisse, sine corruptione peperisse, et post partum in integritate permansisse? Dominus enim noster Jesus Christus uterum virginis dignatus intravit, membra fœminæ immaculatus implevit, matrem sine corruptione fœtavit, a se ipso formatus exivit, atque integra genitricis viscera reservavit[1], ut eam de qua nasci dignatus est, et matris honore perfunderet, et virginis sanctitate. Quis hoc cogitat? quis enarrat? Ergo et hanc nativitatem ejus quis enarrabit? Cujus enim mens ad cogitandum, cujus ad enuntiandum lingua sufficiat, non solum quod in principio erat Verbum[2], non habens ullum nascendi principium; verum etiam quod Verbum caro factum est[3], eligens virginem quam sibi faceret matrem, faciens matrem quam servaret et virginem; Dei Filius nulla matre concipiente, hominis Filius nullo homine seminante; fœcunditatem fœminæ veniendo afferens, integritatem nascendo non auferens? quid est hoc? quis dicat? quis taceat? Et mirum dictu : quod eloqui non valemus, silere non sinimur; sonando prædicamus, quod nec cogitando comprehendimus. Tantum quippe Dei donum nec effari possumus, quoniam sumus ad ejus enarrandam magnitudinem parvuli; et tamen laudare compellimur, ne tacendo remaneamus ingrati. Sed Deo gratias, quia id quod competenter non potest dici, potest fideliter credi.

IV. « Credimus ergo in Jesum Christum Dominum nostrum, natum de Spiritu sancto ex virgine Maria. » Nam

[1] *Forte* reseravit. — [2] Joan. I, 2. — [3] Ibid. 14.

et ipsa beata Maria, quem credendo peperit, credendo concepit. Cum enim promisso sibi filio, quæsisset quemadmodum fieret, quoniam virum non cognosceret; utique solus ei modus cognoscendi atque pariendi notus erat, quem quidem ipsa experta non fuerat, sed ex aliis fœminis natura frequentante didicerat, ex viro scilicet et fœmina hominem nasci : responsum ab Angelo accepit : « Spiritus sanctus su- » perveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi; prop- » terea quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei[1]. » Quæ cum dixisset Angelus, illa fide plena, et Christum prius mente quam ventre concipiens : « Ecce inquit, an- » cilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum[2]. » Fiat, inquit, sine virili semine conceptus in virgine; nascatur de Spiritu sancto et integra fœmina, in quo renascatur de Spiritu sancto integra Ecclesia. Sanctum quod nascetur de homine matre sine homine patre, vocetur Dei Filius; quoniam qui natus est de Deo Patre sine ulla matre, mirabiliter oportuit ut fieret hominis filius; in ea carne natus, ut per clausa viscera parvus exiret, in qua resuscitatus per clausa ostia magnus intraret. Mira sunt hæc, quia divina sunt, ineffabilia, quia et inscrutabilia : non sufficit explicando os hominis, quia nec investigando cor hominis. Credidit Maria, et in ea quod credidit factum est. Credamus et nos, ut et nobis possit prodesse quod factum est. Quamvis ergo mirabilis sit etiam ista nativitas : tamen cogita, o homo, quid pro te Deus tuus, Creator pro creatura susceperit; ut Deus in Deo manens, æternus cum æterno vivens, æqualis Filius Patri, pro reis et pro peccatoribus servis formam servi non dedignaretur induere. Neque enim hoc meritis humanis est exhibitum. Nam pro iniquitatibus nostris pœnas potius merebamur : sed si ini-

[1] Luc. I, 35. — [2] Ibid. 38.

quitates observasset, quis sustinuisset? Pro impiis ergo et pro peccatoribus servis Dominus factus est homo, de Spiritu sancto et virgine Maria nasci dignatus est.

V. Parum hoc forsitan videatur, quod pro hominibus Deus, pro peccatoribus justus, pro reis innocens, pro captivis rex, pro servis Dominus carne humanitatis indutus advenit, in terris visus est et cum hominibus conversatus est: « Crucifixus insuper, mortuus et sepultus est. » Non credis? Dicis forte: Quando hoc factum est? Audi quo tempore: « Sub Pontio Pilato. » In significatione tibi etiam nomen judicis positum est, ne vel de tempore dubitares. Crede ergo Filium Dei crucifixum sub Pontio Pilato et sepultum. « Majorem autem hac charitatem nemo habet, » ut animam suam ponat quis pro amicis suis[1]. » Putas, nemo? Omnino nemo. Verum est, Christus hoc dixit. Interrogemus Apostolum, etiam respondeat nobis. « Christus, inquit, pro impiis mortuus est[2]. » Et iterum dicit: » Cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus[3]. » Ecce ergo in Christo majorem invenimus charitatem, quia animam suam non pro amicis, sed pro suis tradidit inimicis. Quantus ergo Dei amor erga homines et qualis affectio, sic amare etiam peccatores, ut amore eorum moreretur. « Commendat enim charitatem » suam in nobis, Apostoli verba sunt, quia cum adhuc » peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est[4]. » Crede ergo hoc et tu, et pro salute tua noli erubescere confiteri. « Corde enim creditur ad justitiam, ore autem » confessio fit ad salutem[5]. » Denique ne dubitares, ne erubesceres, quando primum credidisti, signum Christi in fronte tanquam in domo pudoris accepisti. Recole frontem tuam, ne linguam expavescas alienam. « Qui

[1] Joan. XV, 13. — [2] Rom. V, 6. — [3] Ibid. 10. — [4] Ibid. 8, 9. — [5] Id. X, 10.

» enim, inquit ipse Dominus, confusus me fuerit coram » hominibus, confundet illum Filius hominis coram An» gelis Dei [1]. » Noli ergo erubescere ignominiam crucis, quam pro te Deus ipse non dubitavit excipere; et dic cum Apostolo : « Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Do» mini nostri Jesu Christi [2]. » Et respondet tibi idem ipse Apostolus : « Non me judicavi aliquid scire in vobis, nisi » Jesum Christum, et hunc crucifixum [3]. » Ille qui ab uno populo est tunc crucifixus, in omnium populorum est nunc cordibus fixus.

VI. Tu autem, quisquis es qui de potentia magis quam de humilitate vis gloriari, accipe consolationem, habe exultationem. Qui enim crucifixus sub Pontio Pilato et sepultus est, « Tertia die resurrexit a mortuis. » Forte et hic dubitas, forte trepidas. Quando tibi dictum est : Crede natum, crede passum, crucifixum, mortuum et sepultum; quasi de homine facilius credidisti : nunc quia dicitur : « Tertia die resurrexit a mortuis, » dubitas, o homo? Ut de multis unum proferamus exemplum; Deum attende, omnipotentem cogita, et noli dubitare. Si enim potuit te, cum non esses, ex nihilo facere, cur non potuit hominem suum, quem jam fecerat, a mortuis excitare? Credite ergo, fratres : ubi de fide agitur, longo uti sermone non opus est. Sola hæc fides est, quæ Christianos ab omnibus hominibus discernit et separat. Nam quia mortuus est et sepultus, et Pagani modo credunt, et Judæi tunc viderunt : quia vero tertia die resurrexit a mortuis, nec Paganus, nec Judæus admittit. Discernit ergo a mortuis perfidis vitam fidei nostræ, resurrectio mortuorum. Nam et apostolus Paulus cum Timotheo scriberet : « Memento, » inquit, Jesum Christum resurrexisse a mortuis [4]. » Credamus ergo, fratres, et quod in Christo factum credimus,

[1] Marc. VIII, 38. — [2] Galat. VI, 14. — [3] I Cor. II, 2. — [4] 2 Tim. II, 8.

hoc futurum speremus in nobis. Deus enim qui promittit, non fallit.

VII. Postquam ergo resurrexit a mortuis, « Ascendit » ad cœlos, sedet ad dexteram Dei Patris. » Adhuc forte non credis. Audi Apostolum : « Qui descendit, inquit, » ipse est et qui ascendit super omnes cœlos, ut adimple- » ret omnia[1]. » Vide ne quem non vis credere resurgentem, sentias vindicantem : « Qui enim non crediderit, » jam judicatus est[2]. » Nam qui modo sedet ad dexteram Patris advocatus pro nobis, inde « venturus est judicare » vivos et mortuos. Credamus ergo ; ut sive vivamus, sive » moriamur, Domini simus[3]. »

VIII. « Credamus et in Spiritum sanctum. » Deus enim est ; quia scriptum est : « Deus spiritus est[4]. » Per ipsum » remissionem accipimus peccatorum ; per ipsum resur- » rectionem credimus carnis ; per ipsum vitam spera- » mus æternam. » Sed videte ne numerando errorem patiamini, et me putetis tres Deos dixisse, quia unum Deum tertio nominavi. Una est in Trinitate substantia Deitatis, una virtus, una potestas, una majestas, unum nomen Divinitatis ; sicut ipse Christus dixit Discipulis suis, cum resurrexisset a mortuis : « Ite, baptizate Gentes[5], » non in multis nominibus, sed in uno nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Credentes ergo divinam Trinitatem, et trinam unitatem, cavete, dilectissimi, ne quis vos ab Ecclesiæ catholicæ fide ac unitate seducat. « Qui enim » vobis aliter evangelizaverit, præter quam quod accepis- » tis, anathema sit[6]. » Apostolum, non me audite, qui ait : « Sed et si nos, aut Angelus de cœlo aliter vobis evan- » gelizaverit, præter quam quod accepistis, anathema sit. »

IX. Videtis certe, charissimi, etiam in ipsis sancti

[1] Ephes. IV, 10. — [2] Joan. III, 18. — [3] Rom. XIV, 8. — [4] Joan. IV, 24. — [5] Matth. XXVIII, 19. — [6] Galat. I, 8, 9.

Symboli verbis, quomodo conclusioni omnium regularum, quæ ad sacramentum fidei pertinent, quasi supplementum quoddam additum, ut diceretur : « Per sanctam » Ecclesiam. » Fugite ergo, quantum potestis, diversos et varios deceptores, quorum sectas et nomina præ multitudine sui, nunc longum est enarrare. Multa enim habemus dicere vobis; sed non potestis illa portare modo. Unum vestris precibus commendo, ut ab eo qui catholicus non est, animum et auditum vestrum omnimodis avertatis : quo « remissionem peccatorum et resurrectionem » carnis et vitam æternam, » per unam veram et « sanc- » tam Ecclesiam catholicam » apprehendere valeatis; in qua discitur Pater et Filius et Spiritus sanctus unus Deus, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum.

SERMO CCXVI[1].

Ad Competentes.

I. Rudimenta ministerii nostri, et vestri conceptus quo fidei concipitis utero generari cœlesti gratia, adjuvanda sunt ore : ut et noster vos sermo salubriter alloquatur, et nos vester conceptus utiliter consoletur. Nos instruimus sermonibus, vos proficite moribus. Spargimus sermonem verbi, fructum reddite fidei. Omnes secundum vocationem, qua vocati sumus a Domino, in ejus via semitaque curramus; nullus retro respiciat. Veritas enim, quæ nec fallere potest, aperte denuntiat :« Nemo ponens manum » super aratrum, et respiciens retro, aptus erit regno

[1] Alias de Diversis 8.

» cœlorum [1]. » Hoc nempe vos concupiscere, ad hoc ambire omnibus mentis vestræ conatibus, ipsum vestrum nomen, quod Competentes vocamini, ostendit. Quid enim aliud sunt Competentes, quam simul petentes? Nam quomodo condocentes, concurrentes, considentes, nihil aliud sonat, quam simul docentes, simul currentes, simul sedentes : ita etiam Competentium vocabulum non aliunde quam de simul petendo atque unum aliquid appetendo compositum est. Et quod illud est unum, quod petitis vel concupiscitis, nisi quod quidam abjectis desideriis carnalibus et superatis terroribus sæculi clamat intrepidus? « Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum : » si exurgat in me bellum, in hoc ego sperabo. » Et quæ illa sit exprimens, adjunxit et dixit : « Unam petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini » omnes dies vitæ meæ. » Atque hujus regionis et habitationis beatitudinem explanans, connectit et exprimit : « Ut contempler delectationem Domini, et protegar a templo ejus [2]. »

II. Videtis, contyrones mei, ad quam delectationem Domini venietis, cum delectationem sæculi abjicitis? Si despicitis mundum, habebitis cor mundum, et videbitis eum qui fecit mundum : et sicut ille vicit, ita et vos in ejus gratia vincetis hunc mundum. Quem profecto jamjamque superabitis atque calcabitis, si non de vestris viribus, sed de Dei misericordissimi adjutorio præsumatis. Nolite vos despicere, quia nondum apparuit quod eritis. « Scitote » autem, quoniam cum apparuerit, similes ei eritis, dum » apparuerit quod eritis [3], » Scitote autem, quoniam videbitis eum, non qualis in temporis plenitudine venit ad nos, sed qualis semper manens condidit nos. Exuite vos veterem hominem, ut induamini novo [4]. Pactum vobiscum

[1] Luc. IX, 62.— [2] Psal. XXVI, 3, 4. — [3] I Joan. III, 2.— [4] Coloss. III, 9.

Dominus inchoat. Vixistis sæculo, carni vos et sanguini dedistis, imaginem hominis terreni portastis. Sicut ergo imaginem portastis ejus qui de terra est, ita etiam ejus qui de cœlo est ultra portate. « Humanus sermo, » quia ideo Verbum caro est factum : « Ut sicut exhibuistis corpora » vestra arma iniquitatis peccato, ita nunc exhibeatis » membra vestra arma justitiæ Deo [1]. » In perniciem adversus vos vester oppugnator vestris jaculis armabatur : in salutem vestram adversus eum vicissim membris vestris vester protector armetur. Nihil vobis ille nocebit, si membra vestra vobis auferentibus non tenebit. Iste vos jure derelinquet, si ab eo vestrum votum voluntasque dissentiet.

III. Ecce cum auctione et mercatu fidei, regnum vobis cœlorum venale proponitur : inspicite et congerite vestræ conscientiæ facultates, thesauros cordis vestri unanimiter congregate. Et tamen gratis emitis, si gratam gratiam quæ vobis offertur, agnoscitis. Nihil impenditis, et tamen magnum est quod acquiritis. Non sitis viles vobis, quos cunctorum Creator et vester tam charos æstimat, ut vobis quotidie Unigeniti sui pretiosissimum sanguinem fundat. Non sic eritis viles si pretiosum distinguatis a vili; si non creaturæ, sed Creatori serviatis : si vobis inferiora vestra non fuerint dominata [2], ut immaculati a capitali magnoque peccato mundemini; si non in vobis semen verbi Dei, quod etiam nunc spargit cœlestis agricola in agro cordis vestri [3], aut tanquam in via indignorum transitu conculcetur [4], aut tanquam inter petrosa durissime conscientiæ vestræ stoliditate jam germinans comprimatur, aut inter spinas cupiditatum vestrarum perniciosis aculeis suffocetur. Si a tam damnosæ damnandæque terræ sterilitate abhorreatis, fructifera vos profecto terra uberrimaque sus-

[1] Rom. VI, 19. — [2] Psal. XVIII, 14. — [3] Matth. XIII, — [4] Luc. VIII.

cipiet, et cum magno gaudio seminatori et complutori vestro multiplicatam centeni reddetis ubertatem, aut si ad hoc impares forte fueritis, sexageni fructus usuras exolvetis : quod si nec ad hoc occurretis, non erit vester ingratus etiam trigeni proventus : quia cœlestibus omnes horreis excipientur, omnes in æterna requie recondentur. De omnium fructibus cœlestis panis ille conficietur, et omnis operarius in Dominica vinea sine dolo laborans, ipso abundanter ac salubriter saturabitur : dum tanti seminatoris, plutoris, et rigatoris, atque ipsius incrementi datoris, evangelica prædicatione gloria diffamatur.

IV. Accedite ergo ad eum in obtritione cordis : quoniam prope est omnibus qui obtriverunt cor, et ipse vos humiles spiritu salvos faciet[1]. Certatim accedite, ut illuminemini. Estis enim adhuc in tenebris, et tenebræ in vobis. Eritis autem lux in Domino, qui « Illuminat omnem hominem » venientem in hunc mundum[2]. » Confortamini sæculo, reformamini Deo. Babylonicæ captivitatis vos aliquando jam tædeat. Ecce Jerusalem mater illa cœlestis, in viis hilariter invitans occurrit, et obsecrat ut velitis vitam, et diligatis videre dies bonos, quos nunquam habuistis, nec unquam in hoc sæculo habebitis. Ibi enim deficiebant, sicut fumus, dies vestri : quibus augeri, minui; et quibus crescere, deficere; et quibus ascendere, vanescere fuit. Qui vixistis peccato annos multos et malos, desiderate vivere Deo : non multos annos quandoque finiendos, et ad intereundum in umbra mortis currentes; sed bonos, et in veritate vivacis vitæ propinquos; ubi nulla fame, nulla siti lassabitis : quia cibus vester fides, potus sapientia erit. Nunc enim in Ecclesia in fide benedicitis Dominum : tunc autem in specie affluentissime rigabimini de fontibus Israël.

[1] Psal. XXXIII, 19. — [2] Joan. I, 9.

V. Sed in hac interim peregrinatione sint vobis lacrymæ vestræ panis die ac nocte; dum dicentibus vobis quotidie : « Ubi est Deus vester[1]? » non potestis carnalibus demonstrare quod oculus non vidit, nec auris audivit, aut in cor hominis ascendit[2]. Donec veniatis et appareatis ante oculos Dei vestri, nolite deficere. Veniet enim et ipse promissa persolvere, qui se sponte professus est debitorem : qui nihil ab aliquo mutuatus est, et suo promisso debitor esse dignatus est. Nos debebamus; et tantum debebamus, quantum peccaveramus. Venit ille sine debito; quia sine ullo peccato : invenit nos damnoso ac damnando fœnore oppressos, et quæ non rapuerat exolvens, nos a sempiterno debito misericorditer liberavit. Nos admiseramus culpam, expectabamus pœnam : ille non factus socius culpæ nostræ, sed factus particeps pœnæ; simul et culpæ esse voluit donator et pœnæ. Ipse est enim qui ex usuris et iniquitate eruet animas credentium, atque ex corde in unoquoque dicentium : « Credo videre bona Do- » mini in terra viventium[3]. » Hæc terra, non terreno vel mortuo, sed cœlesti quodam modo ac vivo corde concupiscenda est. Ipsa est enim, cui in Psalmo alio flagrans quidam ejus amore et alacriter cantans dicit : « Spes mea » es tu, portio mea in terra viventium[4]. » Ad quam illi tendunt, qui vitaliter mortificant membra sua super terram : non membra quibus corporis mundi hujus compago consistit, sed illa membra quibus animæ virilitas miserabiliter infirmatur. Apertissime ea dinumerans ac designans Vas electionis Paulus apostolus dicit : « Mortificate » membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, » immunditiam, perturbationem, concupiscentiam ma- » lam, et avaritiam, quæ est idolorum servitus[5]. » Ecce

[1] Psal. XLI, 4. — [2] I Cor. II, 9. — [3] Psal. XXVI, 13. — [4] Id. CXLI, 6. — [5] Coloss. III, 5.

quæ in hac terra morientium mortificare debeatis, qui in illa terra viventium vivere concupiscitis. Sic ergo efficiamini membra Christi, ut non ea tollatis, et faciatis membra meretricis. Quæ enim turpior, quæ dedecorosior est meretrix, quam ipsa quæ prima posita est fornicatio, et ultima avaritia? Quam idolorum servitutem veraciter appellavit; quia non solum in corporis luxu, sed etiam in animæ fluxu agnoscere et vitare debetis, ne illam perditionem minacis et casti sponsi ac justi judicis incurratis, cui dicitur : « Perdidisti omnem qui fornicatur abs te[1]. » Quando justius, quando utilius, in cordis ad eum castitate singuli quique clamabitis : « Mihi adhærere Deo, » bonum est[2]? » Hanc adhæsionem illa dilectio præstat, de qua similiter dicitur : « Dilectio sine simulatione, odio » habentes malum adhærentes bono[3]. »

VI. Ecce ubi est stadium vestrum, ecce ubi lucta certantium, ecce ubi cursus currentium, ecce ubi ferientium pugillatus. Si vultis perniciosissimum colluctatorem fidei lacertis elidere, prosternite mala, complectimini bona. Si vultis sic currere, ut comprehendatis; fugite iniquum, consequimini justum. Si vultis sic pugillare, ut non aërem cædatis, sed hostem viriliter feriatis; castigate corpus vestrum, et in servitutem redigite, ut ab omnibus abstinentes ac legitime certantes, bravii cœlestis et incorruptæ coronæ participes triumphetis. Quod in vobis adjurato vestri Redemptoris nomine facimus, hoc vestri cordis scrutatione et contribulatione complete. Nos precibus ad Deum et increpationibus inveterati hostis dolis resistimus : vos votis et vestri cordis contritione persistite, ut eruamini de potestate tenebrarum, et transferamini in regnum claritatis ejus. Hoc est nunc opus vestrum, et hic labor vester.

[1] Psal. LXXII, 27. — [2] Ibid. 28. — [3] Rom. XII, 9.

Digna in eum nos suis nequitiis maledicta congerimus : vestra vos potius aversione ac pia renuntiatione gloriosissimum ei certamen indicite. Atterendus, vinciendus, excludendus est Dei et vester, ac sui potius inimicus. Nam furor ejus et in Deum protervus, et adversum vos nefarius, et in se perniciosus ostenditur. Anhelet usquequaque cædes, supponat muscipulas, exacuat multiplices et dolosas linguas suas : omnia venena ejus, obtestato nomine Salvatoris, vestris cordibus effundite.

VII. Quidquid facinorosissimis suggestionibus, quidquid flagitiosissimis illecebris immittebat, nunc exhaurietur, nunc publicabitur. Nunc populabitur captivitas ejus, qua vos tyrannice possidebat. Avertetur a vobis jugum; quo vos immaniter deprimebat, et ejus cervicibus imponetur : tantum vos in liberationem vestram, Redemptori vestro vestrum præbete consensum. Sperate in eum omne concilium novæ plebis, et popule, qui pasceris, quem fecit Dominus, enitere ut salubriter pariaris, ne feraliter abortiaris. Ecce uterus matris Ecclesiæ, ecce ut te pariat, atque in lucem fidei producat, laborat in gemitu suo. Nolite vestra impatientia viscera materna concutere, et partus vestri januas angustare. Popule qui crearis, lauda Deum tuum : lauda qui crearis, lauda Dominum tuum. Quia lactaris, lauda : quia aleris, lauda : quia nutriris, profice sapientia et ætate. Ille quoque has moras partus temporalis admisit, qui nec brevitate temporis deficit, nec longitudine ulla temporis proficit, sed a diebus æternis cunctas angustias et tempus exclusit. Nolite hic, sicut benignus parvulum nutritor admonet, pueri effici mentibus, sed malitia parvuli estote, mentibus perfecti sitis[1]. Ut Competentes competenter adolescite in Christo, ut in virum perfectum

[1] Cor. XIV, 20.

juveniliter accrescatis. Lætificate, ut scriptum est, profectu sapientiæ vestræ patrem vestrum, et nolite defectu vestro contristare matrem vestram[1].

VIII. Amate quod eritis. Eritis enim filii Dei, et filii adoptionis. Hoc vobis gratis dabitur, gratisque conferetur. In quo largius uberiusque abundabitis, quanto plus grati ei, a quo hæc accepistis, fueritis. Ad eum ambite, qui novit qui sint ejus. Tunc autem non dedignabitur vos inter eos qui ejus sunt nosse, si nominantes nomen Domini, ab injustitia recedatis. Parentes carnis vestræ habetis, vel habuistis in sæculo, qui vos in laborem atque ad pœnam mortemque genuerunt : sed quia feliciori orbitate potest unusquisque vestrum de talibus dicere : « Pater » meus et mater mea dereliquerunt me[2] ; » illum Patrem, Christiane, agnosce, qui illis relinquentibus suscepit te ex utero matris tuæ, cui quidam fidelis fideliter dicit : « De » ventre matris meæ tu es protector meus[3]. » Pater Deus est, mater Ecclesia. Longe aliter ab his generabimini, quam ab illis geniti fueratis. Hos partus, non labor, non miseria, non fletus, non mors; sed facilitas, felicitas, gaudium, vitaque suscipiet. Per illos lamentabilis generatio, per hos optanda generatio est. Illi nos generando in æternam pœnam generant, propter veterem culpam : isti regenerando, nec pœnam faciunt remanere, nec culpam. « Hæc est illa regeneratio quærentium eum, quærentium » faciem Dei Jacob[4]. » Humiles quærite : quod cum inveneritis, ad securam altitudinem venietis. Infantia vestra innocentia erit, pueritia reverentia, adolescentia patientia, juventus virtus, senium meritum, senectus nihil aliud quam canus sapiensque intellectus. Per hos articulos vel gradus ætatis, non tu evolveris, sed permanens innovaris. Non enim ut decidat prior secunda succe-

[1] Prov. x, 1, et xv, 20.— [2] Psal. xxvi, 10.— [3] Id. xxi, 11.— [4] Id. xxiii, 6.

det, aut tertiæ ortus secundæ erit interitus, aut quarta jam nascitur ut tertia moriatur : non quinta quartæ invidebit ut maneat, nec quintam sexta sepeliet. Cum simul ætates istæ non veniant, tamen in anima pia et justificata pariter et concorditer perseverant. Hæ te ad septimam perennem quietem pacemque perducent. Tamen sexties, ut legimus, de necessitatibus ætatis mortiferæ liberatum, jam in septima non te tangent mala[1]. Non enim certabunt quæ non erunt, aut prævalebunt quæ nec audebunt. Ibi secura immortalitas, ibi immortalis securitas.

IX. Et unde hæc, nisi de immutatione dexteræ Excelsi, qui benedicet filios tuos in te, qui ponet terminos tuos pacem[2]? Excitamini ergo ad hæc, concreti, discreti; concreti bonis, discreti a malis : electi, dilecti, præsciti, vocati, justificandi, glorificandi : ut crescentes, juvenescentes, ac senescentes in fide ac maturitate virium, non corruptione membrorum, in senecta uberi, tranquilli annuntietis opera Domini, qui fecit vobis magna, qui potens est : quia magnum nomen ejus, et sapientiæ ejus non est numerus. Vitam quæritis, currite ad eum qui est fons vitæ : et fugatis tenebris fumosarum cupiditatum vestrarum, videbitis lumen in lumine Unigeniti illius vestri atque clementissimi Redemptoris, et fulgentissimi illuminatoris. Si salutem quæritis, sperate in eum qui salvos facit sperantes in se. Si ebrietatem deliciasque sectamini, nec ipsas negabit. Tantum venite et adorate, procidite et plorate ante eum qui fecit vos : et inebriabit vos ab ubertate domus suæ, et torrente deliciarum suarum potabit vos.

X. Sed cavete, ne veniat vobis pes superbiæ; et vigilate, ne vos manus moveant peccatorum. Primum ne contingat, orate ut ab occultis vestris mundet vos : se-

[1] Job. v, 19. — [2] Psal. CXLVII, 13.

cundum vero ne irruat et dejiciat vos, petentes ut ab alienis parcat vobis; jacentes surgite, surgentes state, stantes assistite, assistentes persistite. Nolite ultra ferre jugum : disrumpite potius vincula eorum, et abjicite a vobis jugum ipsorum, ne iterum servitutis jugo attineamini. « Dominus in » proximo est; nihil solliciti fueritis[1]. » Manducate nunc panem doloris : veniet tempus, quando post panem tristitiæ panis vobis lætitiæ ministretur. Sed meritum illius, hujus est tolerantia. Aversio et fuga tua panem luctus commeruit : convertere, compungere, et redi ad Dominum tuum. Paratus est ille compuncto et redeunti panem gaudii erogare, si non dissimules nec differas pro fuga tua flebiliter ærumnosus orare. In tantis ergo catervis molestantium induite vos cilicio, et humiliate in jejunio animam vestram. Redditur humilitati, quod superbiæ denegatum est. Et vos quidem cum scrutaremini, atque ipsius fugæ ac desertionis persuasor in Trinitatis tremendæ omnipotentia debite increparetur, non estis induti cilicio : sed tamen vestri pedes in eodem mystice constiterunt.

XI. Calcanda sunt vitia velleraque caprarum : sinistrorum hœdorum conscendendi sunt panni. Cum prima stola ultro vobis occurret misericors pater, qui ad vestram depellendam pestiferam famem etiam saginatum vitulum non distulit immolare[2]. Ejus carnibus pascemini, ejus sanguine potabimini : cujus effusione peccata dimittuntur, debita donantur, maculæ deterguntur. Ut pauperes manducate, et tunc saturabimini : ut et vos de illis sitis, de quibus dicitur : « Manducabunt pauperes, et saturabun» tur[3] : » ac saturati salubriter ejus panem gloriamque ructate. Currite ad eum, et convertimini : ille est enim qui convertit aversos, prosequitur fugitivos, invenit perditos, humiliat superbos, pascit famelicos, solvit compe-

[1] Philip. IV, 5. — [2] Luc. XV. — [3] Psal. XXI, 27.

ditos, illuminat cæcos, purgat immundos, recreat fatigatos, suscitat mortuos, atque nequitiæ spiritibus possessos et captos eripit. A quibus quia vos nunc immunes esse probavimus, gratulantes vobis admonemus vos, ut sanitas, quæ apparuit in vestro corpore, hæc in vestris cordibus conservetur.

SERMO CCXVII[1].

De oratione Christi, Joan. XVII : *Pater quos dedisti mihi, volo ut ubi ego sum, ibi sint ipsi.*

Habitus paulo ante Pascha.

Prodit nunc primum ex MSS. Germanensi et Floriacensi.

I. Dominus Christus, qui nos exaudit cum Patre, orare pro nobis dignatus est Patrem. Quid felicitate nostra certius, quando ille pro nobis orat, qui dat quod orat? Est enim Christus homo et Deus : orat ut homo, dat quod orat ut Deus. Quod autem tenere debetis, ideo totum Patri assignat, quia Pater non de illo est, ipse de Patre est. Fonti unde natus est, totum dat. Sed et ipse fons natus est. Ipse est enim fons vitæ. Ergo Pater fons fontem genuit. Genuit quidem fontem fons; sed et generans fons et genitus fons : quemadmodum generans Deus et genitus Deus, unus est Deus. Pater non est Filius, Filius non est Pater, Spiritus sanctus amborum nec Pater nec Filius : sed Pater et Filius et Spiritus sanctus unus est Deus. Ædificamini in unitate, ne cadatis in separatione.

II. Audistis quid pro nobis oraret, imo quid vellet. Dixit : « Pater, quos dedisti mihi, volo ut ubi ego sum, » ibi sint ipsi. Volo, inquit, ut ubi ego sum, et ipsi sint » mecum[1]. » O domus beata ! o patria secura ! Non habet hostem, non habet pestem. Securi ibi vivemus, migrare non quæremus, tutiorem locum non inveniemus. Quidquid hic elegeris in terra, ad timorem eligis, non ad securitatem. Elige tibi locum, dum es in malo loco, id est, in hoc sæculo, in hac vita tentationibus plena, elige in hac mortalitate gemitibus et timoribus plena : dum es in malo loco, elige tibi locum, quo migres de malo loco. Non poteris ad locum bonum migrare de loco malo, nisi bene feceris in loco malo. Qualis locus est ille, ubi nemo esurit ? Ergo si vis habitare in loco bono, ubi nemo esurit ; in loco malo frange panem tuum esurienti. In loco illo beato nemo est peregrinus : omnes in patria sua vivunt. Si ergo vis esse in loco bono, ubi nemo est peregrinus ; in loco malo non habentem quo intret, suscipe in domum tuam. Peregrino præbe hospitium in loco malo, ut venias ad locum bonum, ubi hospes esse non possis. In loco bono nemo indiget vestimento : frigus ibi non est, æstus ibi non sunt : ut quid tectum, ut quid indumentum ? Ibi non erit tectum, sed protectio. Ecce et ibi invenimus tectum : « Sub umbra alarum tuarum sperabo[2]. » Ergo in hoc loco malo præbe non habenti tectum, ut sis in loco bono, ubi habeas tale tectum, ut non quæras facere sarta tecta : quia non ibi stillat imber. Est perpetuus fons veritatis : sed imber ille lætificat, non humectat : imber iste, ipse est fons vitæ. » Quid est enim, « Apud te est fons vitæ[3] ; » et Verbum erat apud Deum[4] ? »

III. Ergo, charissimi, facite bene in loco malo, ut veniatis ad locum bonum, de quo ait qui nobis eum præparat :

[1] Joan. XVII, 24. — [2] Psal. LVI, 2. — [3] Id. XXXV, 20. — [4] Joan. I, 14.

« Volo ut ubi ego sum, et ipsi sint mecum.» Ascendit præparare, ut nos ad paratum securi veniamus. Ipse præparavit : in illo manete. Parva tibi domus est Christus? Jam-ne passionem ipsius times? Resurrexit a mortuis, et non moritur, et mors ei ultra non dominabitur[1]. Locus malus, dies mali, sæculum hoc. Sed bene faciamus in loco malo, et bene vivamus in diebus malis. Transit locus malus et dies mali : et veniet locus bonus æternus, et dies boni æterni : et ipsi dies boni unus dies erunt. Hic enim quare sunt mali dies? Quia transit unus, ut veniat alius. Transit hodiernus, ut veniat crastinus : transit hesternus, ut veniat hodiernus. Ubi nihil transit, unus est dies. Et dies Christus est, et Pater dies : sed Pater dies de nullo die, Filius dies ex die. Commendavit ergo nobis Dominus Jesus Christus in passione sua labores et contritiones præsentis sæculi : in resurrectione sua commendavit æternam vitam et beatam futuri sæculi. Toleremus præsentia, speremus futura. Ideo in diebus istis dies agimus significantes laborem præsentis sæculi, in jejuniis et observatione conterentes animas nostras : in diebus autem venturis dies significamus futuri sæculi, nondum ibi sumus. Significamus dixi, non tenemus. Usque ad passionem enim contritio : post resurrectionem laudatio.

[1] Rom. VI, 9.

SERMO CCXVIII[1].

De Passione Domini in Parasceve.

I. Cujus sanguine delicta nostra deleta sunt, solemniter legitur passio, solemniter celebratur; ut annua devotione memoria nostra lætius innovetur, et ipsa frequentatione populorum fides nostra clarius illustretur. Exigit ergo a nobis solemnitas, ut de passione Domini vobis sermonem, qualem donat ipse, reddamus. Et quidem ad salutem nostram et vitæ hujus transigendæ utilitatem, in his quæ passus est ab inimicis Dominus noster exemplum patientiæ nobis præbere dignatus est; ut pro evangelica dignitate, si hoc ipse voluerit, nihil tale perpeti recusemus. Verumtamen quia nec in ipsa carne mortali aliud ille necessitate, sed omnia voluntate perpessus est, recte creditur etiam significare aliquid voluisse in singulis quibusque factis, quæ circa ejus passionem gesta atque conscripta sunt

II. Ac primum, quod traditus ut crucifigeretur crucem suam ipse portavit, continentiæ signum dedit, et demonstravit præcedens, quid facere debeat qui eum sequi voluerit. Hoc etiam verbo commonuit, ubi ait : « Qui diligit me, tollat crucem suam, et sequatur me[2]. » Tollit enim quodam modo crucem suam, qui regit mortalitatem suam.

[1] Alias de Diversis 76. — [2] Matth. xvi, 24.

III. Quod in loco Calvariæ crucifixus est, significavit in passione sua remissionem omnium peccatorum, de quibus in Psalmo dicitur : « Multiplicatæ sunt iniquitates » meæ super capillos capitis mei [1]. »

IV. Quod duo cum illo ab utroque latere crucifixi sunt, ostendit alios sibi dextros, alios sinistros esse passuros : dextros, de quibus dicitur : « Beati, qui persecutionem » patiuntur propter justitiam [2] : » sinistros autem, de quibus dicitur : « Et si tradidero corpus meum, ut ar- » deam, charitatem autem non habuero, nihil mihi pro- » dest [3]. »

V. Quod titulus est positus super ejus crucem, in quo scriptum erat : « Rex Judæorum, » illud ostendit, quia nec occidendo efficere potuerunt, ut eum regem non haberent, qui eis manifestissime eminentissima potestate secundum sua opera redditurus est. Unde in Psalmo canitur : « Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion » montem sanctum ejus [4]. »

VI. Quod tribus linguis titulus conscriptus erat, hebræa, græca, et latina; non solum Judæis, sed etiam Gentibus eum regnaturum fuisse declaratum est. Proinde in eodem Psalmo cum dixisset : « Ego autem constitutus » sum rex super Sion montem sanctum ejus, » ubi scilicet hebræa lingua regnavit; continuo tanquam græca, latinaque subjungens : « Dominus, inquit, dixit ad me; » Filius meus es tu, ego hodie genui te : pete a me, et » dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et possessionem » tuam fines terræ [5]. » Non quia græca et latina solæ sunt gentium linguæ : sed quia ipsæ maxime excellunt; græca, propter studium litterarum; latina, propter peritiam [6] Romanorum. Quamvis in illis tribus linguis Christo sub-

[1] Psal. XXXIX, 13. — [2] Matth. V, 10. — [3] I Cor. XIII, 3. — [4] Psal. II, 6o. — [5] Ibid. 7. — [6] *Forte* potentiam.

juganda universitas gentium omnium monstraretur : non tamen illic scriptum est et rex Gentium, sed tantummodo Judæorum ; ut commendaretur origo seminis, in proprietate nominis. « Lex enim a Sion prodiet, dictum est, » et verbum Domini ab Jerusalem[1]. » Nam qui sunt qui dicunt in Psalmo : « Subjecit plebes nobis, et gentes sub » pedibus nostris[2] ; » nisi de quibus dicit Apostolus : « Si enim spiritalibus eorum communicaverunt gentes, » debent et in carnalibus ministrare eis[3] ? »

VII. Quod suggesserunt principes Judæorum Pilato, ne absolute scriberet quod sit rex Judæorum, sed quod ipse regem se dixerit Judæorum ; ramis illis fractis ita Pilatus inserendum figurabat oleastrum : quia homo erat ex gentibus, gentium scribens confessionem, de quibus merito ipse Dominus dixit : « Auferetur a vobis regnum, et da» bitur genti facienti justitiam[4]. Nec ideo tamen, non est rex ille Judæorum. Radix enim portat oleastrum, non oleaster radicem. Et quamvis illi rami per infidelitatem fracti sint, non ideo Deus repulit plebem suam, quam præsciit. « Et ego, inquit, Israëlita sum[5]. » Et quamvis filii regni, qui noluerunt Dei Filium regnare sibi, eant in tenebras exteriores : tamen multi ab Oriente et Occidente venient, et recumbent, non cum Platone et Cicerone, sed cum Abraham et Isaac et Jacob in regno cœlorum[6]. Pilatus quidem regem Judæorum scripsit, non regem Græcorum aut Latinorum, quamvis Gentibus regnaturum. Et quod scripsit, scripsit ; neque infidelium suggestione mutavit : cui tanto ante prædictum erat in Psalmis : « Tituli inscriptionem : ne corrumpas[7]. » Omnes gentes credunt in regem Judæorum : omnibus gentibus regnat, sed tamen rex Judæorum. Tantum valuit illa radix, ut

[1] Isaï. II, 3. — [2] Psal. XLVI, 4. — [3] Rom. XV, 27. — [4] Matth. XXI, 43. — [5] Rom. XI, 1. — [6] Matth. VIII, 11, 12. — [7] Psal. LVI, 1, et LVII, 1, etc.

insertum oleastrum in se possit ipsa mutare, oleaster autem olivæ nomen non possit auferre.

VIII. Quod in quatuor partes divisa vestimenta ejus milites abstulerunt; per quatuor orbis partes peragratura sacramenta ejus significaverunt.

IX. Quod unam tunicam inconsutilem desuper textam sortiti sunt, potius quam partiti, satis demonstratum est sacramenta visibilia, quamvis et ipsa indumenta sint Christi, posse tamen habere quoslibet hæc, sive bonos, sive malos; sincerissimam vero fidem, quæ per dilectionem operatur unitatis integritatem, quia dilectio Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis[1]; non pertinere ad quoslibet, sed occulta Dei gratia tanquam sorte donari. Unde Simoni qui baptismum habebat, et istam non habebat, a Petro dictum est: « Non » est tibi sors, neque pars in ista fide[2]. »

X. Quod in cruce cognitam matrem dilecto Discipulo commendavit; congruenter tunc humanum affectum, quando ut homo moriebatur, ostendit. Ista hora nondum venerat, quando aquam in vinum conversurus eidem matri dixerat: « Quid mihi et tibi est, mulier? Nondum ve» nit hora mea[3]. » Non enim de Maria sumpserat quod habebat in Divinitate, sicut de Maria sumpserat quod pendebat in cruce.

XI. Quod dixit: « Sitio[4]; » fidem quærebat a suis: sed quia « In propria venit, et sui eum non receperunt[5]; » pro suavitate fidei, acetum perfidiæ dederunt, et hoc in spongia. Vere spongiæ comparandi, non solidi, sed tumidi; non recto confessionis aditu aperti, sed insidiarum tortuosis anfractibus cavernosi. Sane ille potus habebat et hyssopum, quæ humilis herba radice fortissima petræ

[1] Rom. v, 5. — [2] Act. viii, 21. — [3] Joan. ii, 4. — [4] Id. xix, 28. — [5] Id. i, 11.

dicitur inhærere. Erant quippe in illo populo, quibus hoc facinus ad humiliandam pœnitendo animam post abjiciendo servabatur. Noverat eos ipse, qui hyssopum cum aceto accipiebat. Nam et pro eis oravit, sicut alius Evangelista testatur, cum pendens in cruce dixit : « Pater, » ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt [1]. »

XII. Quod ait : « Perfectum est, et inclinato capite » reddidit spiritum [2]; » non necessitatem, sed potestatem suæ mortis ostendit, donec omnia quæ pro illo prophetata erant perficerentur expectans : quia et hoc scriptum erat : « Et in siti mea potaverunt me aceto [3] : » tanquam potestatem habens ponendi animam suam, sicut et ipse testatus est. Et reddidit Spiritum per humilitatem, hoc est, capite inclinato; recepturus eum per resurrectionem, capite sublevato [4]. Istam mortem et capitis inclinationem magnæ potestatis fuisse, Jacob ille Patriarcha in Judæ benedictione prænuntians : « Ascendisti, inquit, recum» bens, dormisti sicut leo [5] : » per ascensionem mortem, per leonem significans potestatem.

XIII. Jamvero quod illis duobus crura confracta sunt, illi autem non, quia defunctus est; quare factum sit, ipsum Evangelium declaravit. Oportebat enim ut isto etiam signo demonstraret in ejus prænuntiata prophetia commendatum esse Pascha Judæorum, ubi hoc præceptum est, ut ovis ossa non frangerent.

XIV. Quod latus lancea percussum in terra sanguinem et aquam manavit; procul dubio sacramenta sunt quibus formatur Ecclesia; tanquam Eva facta de latere dormientis Adam, qui erat forma futuri.

XV. Quod Joseph et Nicodemus eum sepeliunt; sicut nonnulli nomina interpretati sunt, Joseph interpretatur

[1] Luc. XXIII, 34. — [2] Joan. XIX, 30. — [3] Psal. LXVIII, 22. — [4] Joan. X, 18. — [5] Gen. XLIX, 9.

auctus; Nicodemus autem, quia nomen est Græcum, pluribus notum est, quod ex victoria et populo sit compositum; quia νῖκος victoria est, δῆμος populus. Quis est ergo moriendo auctus, nisi qui dixit: « Granum tritici si non » moriatur, solum remanet; si autem moriatur, multipli» catur [1]? » Et quis etiam moriendo persecutorem populum vicit, nisi qui eos resurgendo judicabit?

SERMO CCXIX[2].

In vigiliis Paschæ, I.

Beatus Paulus apostolus exhortans nos ad imitationem suam, inter alia multa suæ virtutis insignia, dicit etiam, « In vigiliis sæpius. » Quanto ergo alacrius in hac vigilia, velut matre omnium sanctarum vigiliarum, vigilare debemus, in qua totus vigilat mundus? Non ille mundus, de quo scriptum est: « Si quis dilexerit mundum, non » est charitas Patris in illo; quoniam omnia quæ in » mundo sunt, concupiscentia carnis est, et concupiscen» tia oculorum, et ambitio sæculi, quæ non est a Patre [3]. » Talem quippe mundum, id est, filios infidelitatis, regunt diaboli et angeli ejus: contra quos nobis esse colluctationem idem dicit Apostolus, ubi ait: « Non est nobis col» luctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus » principes et potestates, et rectores mundi, tenebrarum » harum [4]. » Quod et nos fuimus aliquando, nunc autem

[1] Joan. XII, 24. — [2] Alias de Diversis 77. — [3] I Joan. II, 15, 16. — [4] Ephes. VI, 12.

lux in Domino. Luce itaque vigiliarum, resistamus rectoribus tenebrarum. Non ergo ille mundus in hac solemnitate vigilat : sed ille de quo dicitur : » Deus erat in Christo » mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta eo- » rum[1]. » Quanquam tam clara sit vigiliæ hujus celebritas toto orbe terrarum, ut etiam illos vigilare carne compellat, qui corde, non dicam, dormiunt, sed tartarea impietate sepulti sunt. Vigilant etiam ipsi nocte ista, de qua etiam visibiliter redditur, quod tanto ante promissum » est : « Et nox tanquam dies illuminabitur[2]. » Fit hoc in cordibus piorum, quibus dictum est : « Fuistis ali- » quando tenebræ, nunc autem lux in Domino[3]. » Fit hoc etiam in æmulis omnium, et qui vident in Domino, et qui invident Domino. Vigilat ergo ista nocte et mundus inimicus, et mundus reconciliatus. Vigilat iste, ut laudet medicum liberatus : vigilat ille, ut blasphemet judicem condemnatus. Vigilat iste, mentibus piis fervens et lucescens : vigilat ille, dentibus suis frendens et tabescens. Denique istum charitas, illum iniquitas : istum christianus vigor, illum diabolicus livor nequaquam dormire in hac celebritate permittit. Unde ab ipsis etiam nostris inimicis nescientibus admonemur quemadmodum debeamus vigilare pro nobis, si propter nos vigilant etiam qui invident nobis. Eorum quippe qui nullo modo Christi sunt nomine consignati, tamen ista nocte multi dolore, multi pudore; nonnulli etiam qui fidei propinquant, Dei jam timore non dormiunt. Diversis causis excitat eos ista solemnitas. Quomodo ergo debet gaudendo vigilare Christi amicus, quando et dolendo vigilat inimicus? Quomodo in tanta Christi gloria inardescat vigilare Christianus, quando erubescit dormire Paganus? Quomodo decet eum, qui hanc domum magnam intravit, in tanta ejus festivitate

[1] 2 Cor. v, 19. — [2] Psal. cxxxviii, 12. — [3] Ephes. v, 8.

vigilare, quando jam vigilat qui disponit intrare? Vigilemus ergo, et oremus; ut et forinsecus et intrinsecus hanc vigiliam celebremus. Deus nobis loquatur in lectionibus suis; Deo loquamur in precibus nostris. Si eloquia ejus obedienter audiamus, in nobis habitat quem rogamus.

SERMO CCXX[1].

In vigiliis Paschæ, II.

Scimus, fratres, et fide firmissima retinemus, semel Christum mortuum esse pro nobis; pro peccatoribus justum, pro servis Dominum, pro captivis liberum, pro ægrotis medicum, pro miseris beatum, pro egenis opulentum, pro perditis quæsitorem, pro venditis redemptorem, pro grege pastorem, et quod est omnibus mirabilius, pro creatura creatorem : servantem tamen quod semper est, tradentem quod factus est : Deum latentem, hominem apparentem; virtute vivificantem, infirmitate morientem; divinitate immutabilem, carne passibilem, ut ait Apostolus : « Qui traditus est propter delicta nostra, et resur» rexit propter justificationem nostram[2]. » Hoc semel factum esse, optime nostis. Et tamen solemnitas tanquam sæpius fiat, revolutis temporibus iterat, quod veritas semel factum tot Scripturarum vocibus clamat. Nec tamen contraria sunt veritas et solemnitas, ut ista mentiatur, illa verum dicat. Quod enim semel factum in rebus veritas indicat, hoc sæpius celebrandum in cordibus piis solemni-

[1] Alias de Diversis 78. — [2] Rom. IV, 25.

tas renovat. Veritas quæ facta sunt, sicut facta sunt aperit : solemnitas autem non ea faciendo, sed celebrando, nec præterita præterire permittit. Denique « Pascha nos» trum immolatus est Christus[1]. » Ille utique semel occisus, qui jam non moritur, mors ei ultra non dominabitur. Proinde secundum vocem veritatis, semel Pascha dicimus factum, et ulterius non futurum : secundum autem vocem solemnitatis, omni anno dicimus Pascha venturum. Sic intelligi arbitror quod in Psalmo scriptum est: « Cogitatio hominis confitebitur tibi, et reliquiæ cogita» tionis diem solemnem celebrabunt tibi[2]. » Nisi enim quod de rebus temporaliter gestis dicitur cogitatio memoriæ commendaret, nullas post tempus reliquias inveniret. Ideo cogitatio hominis intuens veritatem Domino confitetur : reliquiæ vero cogitationis quæ sunt in memoria, notis temporibus non cessant celebrare solemnia, ne ingrata cogitatio judicetur. Ad hoc pertinet noctis hujus tam præclara solemnitas, ubi vigilando tanquam resurrectionem Domini per cogitationis reliquias operemur, quam semel factam cogitando verius confitemur. Quos ergo fecit doctos prædicata veritas, absit ut faciat irreligiosos deserta solemnitas. Hæc istam noctem per totum mundum fecit illustrem. Hæc demonstrat Christianorum agmina populorum, hæc confundit tenebras Judæorum, hæc evertit idola Paganorum.

[1] I Cor. V, 7. — [2] Psal. LXXV, 11.

SERMO CCXXI[1].

In vigiliis Paschæ, III.

Dicendum est cur tanta celebritate hodierna potissimum nocte vigilemus. Quod die tertio resurrexerit a mortuis Dominus Christus, nullus ambigit Christianus. Hac autem nocte hoc factum esse, sanctum Evangelium contestatur. Totum enim diem a præcedente nocte computari non dubium est : non secundum dierum ordinem qui commemoratur in Genesi : quanquam et illic tenebræ præcesserunt. Nam tenebræ erant super abyssum, cum dixit Deus : « Fiat lux, et facta est lux[2]. » Sed quia illæ tenebræ nondum erat nox, nondum enim præcesserat dies : divisit quippe Deus inter lucem et tenebras, et prius lucem vocavit diem, deinde tenebras noctem; et facta luce usque ad alterum mane commemoratus est dies unus : manifestum est illos dies a luce cœpisse, et transacta luce usque ad mane singulos terminatos. Sed posteaquam creatus homo a luce justitiæ ad peccati tenebras declinavit, a quibus eum Christi gratia liberat, factum est ut nunc dies a noctibus computemus : quia non a luce ad tenebras, sed a tenebris ad lucem venire conamur, et Domino adjuvante fieri speramus. Sicut et Apostolus dicit : « Nox » præcessit, dies autem appropinquavit : abjiciamus itaque opera tenebrarum, et induamus nos arma lucis[3]. » Dies igitur Dominicæ passionis quo crucifixus est, jam

[1] Alias de Diversis 79. — [2] Gen. I, 3. — [3] Rom. XIII, 12.

transactam noctem propriam sequebatur; ideoque clausus et terminatus est usque ad Parasceven, quam Judæi etiam cœnam puram vocant, ab ejus noctis exordio incipientes sabbati observationem. Deinde sabbati dies a sua nocte incipiens, finitus est vespere incipientis noctis, quæ pertinet ad initium Dominici diei: quoniam eum Dominus suæ resurrectionis gloria consecravit. Illius itaque noctis ad initium Dominici diei pertinentis, nunc ista solemnitate memoriam celebramus: illam noctem agimus vigilando, qua Dominus resurrexit; et illam vitam, de qua paulo ante dicebamus, meditamur, ubi nec mors ulla, nec somnus est, quam in sua carne nobis inchoavit, quam sic excitavit a mortuis, ut jam non moriatur, et mors ei ultra non dominetur. Nam quando venientes ad sepulcrum ejus, a quibus diligentibus quærebatur, diliculo corpus non invenerunt, responsumque acceperunt ab Angelis, quod jam resurrexerat; manifestum est quod ea nocte resurrexit, cujus extremitas illud diluculum fuit. Deinde cui resurgenti paulo diutius vigilando concinimus, præstabit ut cum illo sine fine vivendo regnemus. Sed et si forte his horis, quibus nos ducimus istam vigiliam, illius adhuc corpus in sepulcro erat, nondumque resurrexerat; nec sic vigilando sumus incongrui: quia ille dormivit ut vigilemus, qui est mortuus ut viveremus.

SERMO CCXXII [1].

In Vigiliis Paschæ, IV.

Cum vos, dilectissimi, ad vigilandum et orandum ipsa solemnitas sanctæ hujus noctis hortetur; etiam nostrum vobis tamen solemniter debetur alloquium, ut adversus contrarias et invidas potestates rectoresque tenebrarum, velut contra nocturnas bestias, dominicum gregem etiam vox pastoralis exsuscitet. « Non est enim nobis colluctatio » adversus carnem et sanguinem, » sicut Apostolus dicit, id est, adversus homines mortali corpore infirmos, « Sed » adversus principes et potestates, et rectores mundi te- » nebrarum harum, adversus spiritalia nequitiæ in cœ- » lestibus[2]. » Nec ideo sane diabolum et angelos ejus, quos Apostolus his verbis significat, mundi hujus existimetis esse rectores, de quo scriptum est : « Et mundus » per eum factus est[3]. » Nam eos rectores mundi cum etiam ipse dixisset, ne quis mundum intelligeret, qui plerisque Scripturarum locis cœli et terræ nomine nuncupatur, continuo tanquam exponendo addidit, « tene- » brarum harum, » hoc est, infidelium, propter quod jam fidelibus dicit : « Fuistis aliquando tenebræ, nunc » autem lux in Domino[4]. » Sunt ergo ista spiritalia nequitiæ in cœlestibus; non ubi sidera disposita effulgent, et sancti Angeli commorantur; sed in hujus aëris infimi

[1] Alias de Diversis 80. — [2] Ephes. vi, 12, et Florus ibid. — [3] Joan. i, 10. — [4] Ephes. v, 8.

caliginoso habitaculo, ubi et nebula conglobatur : et tamen scriptum est : « Qui cooperit cœlum nubibus[1]. » Ubi et aves volitant : et tamen dicuntur volatilia cœli[2]. In his ergo cœlestibus, non in illa superiore tranquillitate cœlestium, habitant isti nequissimi spiritus, contra quos nobis colluctatio spiritalis indicitur : ut devictis angelis malis, illo præmio perfruamur, quo Angelis bonis incorrupta æternitate sociemur. Unde alio loco idem Apostolus, cum significaret tenebrosum diaboli principatum : « Secundum spiritum, inquit, mundi hujus, secundum » principem potestatis aëris hujus, qui nunc operatur in » filiis infidelitatis[3]. » Quod ergo est spiritus mundi hujus, hoc sunt rectores mundi. Et sicut illic exposuit quid dixerit mundum, « in filiis infidelitatis : » sic etiam hic cum addidit, « tenebrarum harum. » Et quod ibi ait : « Principem potestatis aëris ; » hoc isto loco, « in cœles» tibus. Gratias itaque Domino Deo nostro, qui nos eruit » de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum Filii » charitatis suæ[4]. » Ab illis ergo tenebris evangelica luce distincti, et ab illis potestatibus sanguine pretioso redempti, vigilate et orate, ne intretis in tentationem. Nam quicumque habetis fidem quæ per dilectionem operatur, missus est princeps hujus mundi foras a cordibus vestris : sed forinsecus tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret. Non ergo detis locum diabolo, quacumque ex parte penetrare volenti : sed qui eum foras misit patiendo pro vobis, adversus eum habitet intus in vobis. Cum vobis ille dominaretur : « Fuistis aliquando tenebræ ; nunc » autem lux in Domino : sicut filii lucis ambulate. » Adversus tenebras earumque rectores in matre luce vigilate, et Patrem luminum de sinu matris lucis orate.

[1] Psal. CXLVI, 8. — [2] Id. XLIX, 11. — [3] Ephes. II, 2. — [4] Coloss. I, 13.

SERMO CCXXIII [1].

In Vigiliis Paschæ, V.

I. In libro qui appellatur Genesis, Scriptura dicit : « Et » vidit Deus lucem quia bona est. Et divisit Deus inter » lucem et tenebras : et vocavit Deus lucem Diem, et te- » nebras vocavit Noctem [2]. » Si ergo Deus vocavit diem lucem, sine dubio illi quibus dicit apostolus Paulus : « Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domi- » no [3], » dies erant : quoniam ille qui jussit de tenebris lumen clarescere, illuminavit eos [4]. Infantes isti, quos cernitis exterius dealbatos interiusque mundatos, qui candore vestium splendorem mentium præfigurant, cum peccatorum suorum nocte premerentur, tenebræ fuerunt. Nunc autem quia mundati sunt lavacro indulgentiæ, quia irrigati fonte sapientiæ, quia perfusi luce justitiæ : « Hic » est dies quem fecit Dominus, exultemus et lætemur in » eo [5]. » Audiat nos dies Domini, audiat nos dies factus a Domino : audiat, et obaudiat, ut exultemus et lætemur in eo. « Quoniam, sicut ait Apostolus, hoc est gaudium » et corona nostra, si vos statis in Domino [6]. » Audite ergo nos, o novelli filii castæ matris : imo audite nos, filii virginis matris. « Quoniam fuistis aliquando tenebræ, » nunc autem lux in Domino : ut filii lucis ambulate, » filiis lucis adhærete ; atque ut hoc ipsum planius dicam,

[1] Alias de Diversis 81. — [2] Gen. I, 4. — [3] Ephes. V, 8, et Florus ibid. — [4] 2 Cor. IV, 6. — [5] Psal. CXVII, 24. — [6] Philip. IV, 1.

bonis fidelibus adhærete. Sunt enim, quod pejus est, fideles mali. Sunt fideles qui vocantur, et non sunt. Sunt fideles, in quibus Sacramenta Christi patiantur injuriam : qui sic vivunt, ut et ipsi pereant, et alteros perdant. Pereunt quippe ipsi, male vivendo : perdunt vero alios, male vivendi exempla præbendo. Vos ergo, dilectissimi, nolite talibus jungi. Bonos quærite, bonis adhærete : boni estote.

II. Neque miremini multitudinem Christianorum malorum, qui ecclesiam implent, qui ad altare communicant, qui episcopum, vel presbyterum de bonis moribus disputantem magnis vocibus laudant : per quos impletur quod congregator noster prædixit in Psalmo : « Annun-» tiavi, et locutus sum, multiplicati sunt super nume-» rum[1]. » In Ecclesia hujus temporis possunt esse nobiscum : in illa vero, quæ post resurrectionem futura est, congregatione sanctorum esse non poterunt. Ecclesia enim hujus temporis areæ comparatur, habens mixta grana cum paleis, habens permixtos bonis malos ; habitura post judicium sine ullis malis omnes bonos. Hæc area continet messem ab Apostolis seminatam, a sequentibus usque in præsens tempus bonis doctoribus irrigatam, non parum etiam inimicorum persecutione contritam ; sed quod solum restat, nondum superna ventilatione purgatam. Veniet autem ille de quo reddidistis in Symbolo : « Inde » venturus est judicare vivos et mortuos : » et sicut Evangelium loquitur : « Habebit ventilabrum in manu sua, et » expurgabit aream suam, et congregabit triticum suum » in horreum, paleas autem comburet igni inextingui-» bili[2]. » Quod dico audiant et antiqui fideles. Qui granum est, cum tremore gaudeat, et permaneat, et ab area non recedat. Non se judicio suo velut a palea conetur

[1] Psal. XXXIX, 6. — [2] Matth. III, 12.

exuere : quoniam si se voluerit modo a palea separare, non poterit in area permanere. Et cum venerit ille qui sine errore discernit, quod in area non invenerit, ad horreum non levabit. Incassum se de spica tunc grana jactabunt, quæcumque nunc ab area recesserunt. Implebitur illud horreum, atque claudetur. Quidquid extra remanserit, flamma vastabit. Qui ergo bonus est, charissimi, toleret malum : qui malus est, imitetur bonum. In hac quippe area possunt in paleas grana deficere; possunt rursus grana de paleis consuscitari. Quotidie fiunt ista, fratres mei : plena est vita hæc suppliciis atque solatiis. Quotidie qui videbantur boni, labuntur et pereunt : et rursus qui videbantur mali, convertuntur et vivunt. « Non vult » enim Deus mortem impii, tantum ut revertatur et vi- » vat[1].» Audite me, grana, audite me qui estis quod esse desidero : audite me, grana. Nolite contristari de permixtione palearum : non erunt vobiscum in æternum. Quantum est hoc quod premit palea? Deo gratias, quia levis est. Nos tantum grana simus, et quantacumque fuerit, non gravabit. « Fidelis est enim Deus, qui non permit- » tet nos tentari supra id quod possumus; sed faciet cum » tentatione etiam exitum, ut sustinere possimus[2]. » Audiant nos et paleæ; ubicumque sunt, audiant. Nolo hic sint : alloquamur eas tamen, ne forte sint. Ergo audite me paleæ : quamvis, si auditis, paleæ non eritis. Audite ergo. Prosit vobis Dei patientia. Granorum conjunctio, commonitio, grana vos faciat. Non vobis desunt imbres verborum Dei : non sit sterilis in vobis ager Dei. Ergo revirescite, granascite, maturascite. Qui enim vos seminavit, spicas vult invenire, non spinas.

[1] Ezech. xviii, 23. — [2] 1 Cor. x, 13.

SERMO CCXXIV [1].

In die Paschæ, I.

Ad populum et ad Infantes, seu eo die baptizatos.

I. Hodierno die qui baptizati sunt, et renati sunt in Christo Jesu, alloquamur eos, et vos in eis, et ipsos in vobis. Ecce facti estis membra Christi. Si cogitetis quid facti estis, omnia ossa vestra dicent : « Domine, quis si- » milis tibi [2] ? » Non enim digne cogitari potest illa dignatio Dei, et deficit omnis sermo sensusque humanus, venisse vobis gratuitam gratiam nullis meritis præcedentibus. Ideo et gratia dicitur, quia gratis datur. Quam gratiam? Ut sitis membra Christi, filii Dei, ut sitis fratres Unici. Si ille Unicus, unde vos fratres, nisi quia ille Unicus natura, vos gratia fratres facti? Quia ergo membra Christi facti estis, admoneo vos : timeo vobis, non tantum a Judæis, non tantum ab hæreticis, quantum a malis catholicis. Eligite vobis in populo Dei quos imitemini. Nam si turbam imitari volueritis, inter paucos angustam viam ambulantes non eritis. Abstinete vos a fornicatione, a rapinis, a fraudibus, a perjuriis, ab illicitis rebus, a jurgiis : ebrietas repellatur a vobis : adulterium sic timete quomodo mortem ; mortem, non quæ animam solvit a corpore, sed ubi anima semper ardebit cum corpore.

II. Fratres mei, filii mei, filiæ meæ, sorores meæ, scio

[1] Alias de Tempore 164. — [2] Psal. XXXIV, 10.

agere diabolum partes suas, nec quiescere loqui in cordibus eorum, quos obligatos suis vinculis tenet: scio fornicatoribus, adulteris qui contenti non sunt conjuge sua, dicere diabolum in cordibus eorum: Non sunt magna carnis peccata. Contra hanc diaboli susurrationem debemus habere Christi incarnationem. Hoc est, unde Christianos decipit inimicus per carnis illecebras, cum eis facit leve quod grave est, lene quod asperum, dulce quod amarum est. Sed quid prodest quia Satanas facit leve, quod Christus ostendit grave? Numquid novum aliquid facit diabolus dicere Christianis fidelibus: Nihil grave est quod facis? In carne tua peccas: numquid in spiritu? Facile deletur carnis peccatum, facile a Deo venia datur? Quid magnum facit? Artificium suum facit, quod in paradiso dixit: « Manducate, et eritis sicut dii: nequaquam moriemini. » Deus dixerat: « Qua die manducaveritis, » morte moriemini. » Venit inimicus, et ait: « Non moriemini, sed aperientur oculi vestri, et eritis sicut dii [1].» Dimissa est jussio Dei, et audita est persuasio diaboli. Tunc inventa est vera jussio Dei, et falsa deceptio diaboli. Numquid profuit, obsecro vos, quia dixit mulier: « Serpens seduxit me? » Numquid valuit excusatio? Si valuit excusatio, quare secuta est damnatio?

III. Ideo vobis dico, fratres mei, filii mei, qui habetis uxores, ut nihil aliud noveritis: et qui non habetis, et ducere vultis, integros vos ad eas servate, sicut integras vultis eas invenire. Vos qui continentiam Deo vovistis, nolite retro respicere. Ecce dico vobis, ecce clamo vobis, ego me absolvo: erogatorem me Deus posuit, non exactorem. Et tamen ubi possumus, ubi datur locus, ubi conceditur, ubi scimus, corripimus, objurgamus; anathemamus, excommunicamus: et tamen non corrigimus.

[1] Gen. III, 4, 5.

Quare? « Quia neque qui plantat est aliquid, neque qui » rigat; sed qui incrementum dat Deus[1]. » Modo quia loquor, quia moneo, quid opus est nisi exaudiat me Deus pro vobis, et agat aliquid in vobis, hoc est, in cordibus vestris? Breviter dico, et vobis commendo, et fideles terreo, et vos ædifico. Membra Christi estis: nolite me, sed Apostolum audite: « Tollens, inquit, membra Christi, » faciam membra meretricis[2]? » Sed dicit nescio quis: Meretrix non est quam habeo, concubina mea est. O sancte episcope, meretricem fecisti concubinam meam! Numquid ego dixi? Apostolus clamat, et ego incurri calumniam. Ego te volo esse sanum: in me quare furis sicut insanus? Habes uxorem, qui hoc dicis? Habeo, inquis. Bene: velis nolis, illa quæ præter uxorem tecum dormit, jam dixi, meretrix est. Ecce vade, et dic ei, quia injuriam tibi fecit episcopus. Habes uxorem tuam legitimam, et alia tecum dormit: quæcumque est illa, jam dixi, meretrix est. Sed servat tibi uxor tua fidem, nec novit alium nisi te solum, et non disponit se nosse alterum. Cum sit ergo illa casta, tu quare fornicaris? Si illa te unum, tu quare duas? Sed dicis: Ancilla mea concubina mea est, numquid ad uxorem alienam vado? numquid ad meretricem publicam vado? Annon licet mihi in domo mea facere quod volo? Dico tibi, non licet. In gehennam vadunt, qui hoc faciunt, in sempiterno igne ardebunt.

IV. Vel hic liceat mihi loqui; et dicere. Corrigant se qui tales sunt, dum vivunt; ne postea velint, et non possint: quia subito venit mors, et non est qui corrigatur, sed qui in ignem mittatur. Et quando veniat ipsa novissima hora, nescitur, et dicitur: Corrigo. Quando corrigis, quando mutaris? Cras, inquis. Ecce quoties dicis:

[1] I Cor. III, 7. — [2] Id. VI, 15.

Cras, cras : factus es corvus. Ecce dico tibi, cum facis vocem corvinam, occurrit tibi ruina. Nam ille corvus, cujus vocem imitaris exiit de arca, et non rediit[1]. Tu autem, frater, redi in Ecclesiam, quam tunc illa arca significabat. Sed vos me audite, o baptizati; audite me, vos per sanguinem Christi renati : obsecro vos per nomen quod super vos invocatum est, per illud altare ad quod accessistis, per sacramenta quæ accepistis, per judicium futurum vivorum et mortuorum; obsecro vos, obstringo vos per nomen Christi, ut non imitemini eos quos tales esse cognoscitis; sed illius sacramentum maneat in vobis, qui de ligno descendere noluit, sed voluit de sepulcro resurgere.

SERMO CCXXV[2].

In die Paschæ, II.

Ad Infantes.

I. Commendat nobis divinæ circa nos altitudinem gratiæ Filius Dei sine tempore natus ex Patre. Quid enim erat antequam esset in homine? Putate vos quæsisse atque dixisse. Putamus enim, fratres mei, antequam Christus de Maria virgine nasceretur, erat, annon erat? Putate nos quærere, unde non licet dubitare. His itaque cogitationibus ipse Dominus respondit, quando ei dictum est : « Quinquaginta annos nondum habes, et Abraham vi-

[1] Gen. VIII, 7. — [2] Alias de Diversis 53.

» disti? » Respondit enim, et dixit: « Amen, amen dico » vobis, antequam Abraham fieret, ego sum[1]. » Ergo erat, sed homo nondum erat. Ne forte aliquis dicat: Angelus erat: sanctum Evangelium dixit vobis, quia Christus erat. Et quæritis quid erat? « In principio erat Ver- » bum, et Verbum erat apud Deum[2]. » Ecce quod erat, « In principio erat Verbum. » Non est in principio factum Verbum, sed « erat Verbum. » De isto autem mundo audi quid dicit Scriptura: « In principio fecit Deus cœ- » lum et terram[3]. » Quæritis per quod fecit? « In prin- » cipio erat Verbum, » per quod fieret cœlum et terra. Non est factum, sed « erat Verbum. » Jam restat quærere quale verbum: quia verba dicuntur et nostra. Nostra quidem verba cogitatione concipiuntur, voce pariuntur; et tamen cogitata et prolata transeunt. Illud autem quid? « Et verbum erat apud Deum. » Dic ubi erat, dic quid erat. Jam dixi. Sanctum Evangelium dixit tibi: « In prin- » cipio erat Verbum. » Dic ubi erat, dic quid erat. « Et » Verbum erat apud Deum. » Sed ego quæsivi quale Verbum. Vultis audire quid erat? « Et Deus erat Verbum. » O Verbum, quale Verbum? Quis explicet Verbum? « Et » Deus erat Verbum. » Sed forte factum a Deo? Absit. Audi quid dicit sanctum Evangelium: « Omnia per ip- » sum facta sunt. » Quid est, « omnia? » Quidquid factum est a Deo, per ipsum factum est. Et quomodo ipse factus est, qui omnia fecit? Numquid ipse se fecit? Postremo si ipse se fecit, qui se faceret erat. Si ergo erat qui se faceret, nunquam non erat.

II. Quomodo in virgine tale Verbum? « Omnia per ip- » sum facta sunt. » Quid est, « omnia? » Quidquid factum est a Deo, per ipsum factum est. Noli, frater, ab isto tanto opere separare Spiritum sanctum. A quo tanto ope-

[1] Joan. VIII, 53. — [2] Id. I, 1. — [3] Gen. I, 1.

re[1]? Non parvum opus, magnum opus sunt Angeli : carnem Christi sedentem ad dexteram Patris adorant Angeli. Tale ergo opus operatus est maxime Spiritus sanctus. In isto opere cognominatus est, quando sanctæ Virgini per Angelus futurus nuntiatus est filius. Illa quia proposuerat virginitatem, et erat maritus ejus, non ablator, sed custos pudoris : imo non custos, quia Deus custodiebat; sed testis pudoris virginalis fuit maritus, ne de adulterio gravida putaretur : quando ei nuntiavit Angelus, ait : « Quomodo fiet istud? quoniam virum non cognosco.» Si cognoscere disponeret, non miraretur. Illa admiratio, propositi est testificatio. « Quomodo fiet istud? quoniam » virum non cognosco. » Quomodo fiet? Et Angelus ad eam : « Spiritus sanctus superveniet in te. » Ecce quomodo fiet quod quæris : « Et virtus Altissimi obumbrabit » tibi. Ideoque quod nascetur ex te sanctum, vocabitur » Filius Dei[2]. » Et bene dixit : « Obumbrabit tibi : » ne tua virginitas æstum libidinis sentiat. Et cum prægnans esset, dictum est de illa : « Inventa est Maria habens de » Spiritu sancto in utero[3]. » Operatus est ergo Spiritus sanctus carnem Christi. Operatus est et ipse unigenitus Filius Dei carnem suam. Unde probamus? Quia inde ait Scriptura : « Sapientia ædificavit sibi domum[4]. »

III. Ergo animadvertite : Tantus Deus, Deus apud Deum, Verbum Dei per quod facta sunt omnia, quomodo in utero includitur? Primum ut ibi esset Verbum, deseruit cœlum? Ut esset in utero Virginis Verbum, deseruit cœlum? Et unde Angeli viverent, si Verbum deseruit cœlum? Sed ut panem Angelorum manducaret homo, Dominus Angelorum factus est homo. Adhuc cogitatio humana erret per nebulas suas, deficiat, quærat, dicat,

[1] Cod. Cass. XCIX, fol. 37 verso : A quo tanto opere? a carne Christi. Non, etc. — [2] Luc. I, 34, 35. — [3] Matth. I, 18. — [4] Prov. IX, I.

ut inveniat, quomodo Verbum Dei in utero Virginis, per quod facta sunt omnia, Angelos non deseruit, Patrem non deseruit. Quomodo in illo utero includi potuit? Esse potuit, includi non potuit. Quomodo, inquit, esse potuit tantus in loco tantillo? Ergo cepit uterus, quod non capit mundus. Nec minoratus est, ut esset in utero. In utero erat, et tantus erat. Quantus erat? Dic quantus erat, dic quod erat. « Et Verbum erat apud Deum. » Dic quod erat. « Et Deus erat Verbum. » Et ego scio, inquam, qui tecum loquor; nec ego comprehendo : sed cogitatio facit nos extendi, extensio dilatat nos, dilatatio nos capaces facit. Nec facti capaces totum comprehendere poterimus : sed verbo meo vobiscum ago. Ecce quod dico, quod dicturus sum, hoc audite, hoc comprehendite verbum meum, hoc est, verbum humanum. Si autem nec hoc comprehendere poteritis, videte ab illo quam longe sitis. Certe miramur quomodo Christus carnem accepit, de Virgine natus est, et a Patre non recessit : ecce ego qui vobiscum loquor, antequam ad vos venirem, cogitavi ante quod vobis dicerem. Quando cogitavi quod vobis dicerem, jam in corde meo verbum erat. Non enim vobis dicerem, nisi ante cogitarem. Inveni te latinum, latinum tibi proferendum est verbum. Si autem Græcus esses, græce tibi loqui deberem, et proferre ad te verbum græcum. Illud verbum in corde nec latinum est, nec græcum : prorsus antecedit linguas istas quod est in corde meo. Quæro illi sonum, quæro quasi vehiculum; quæro unde perveniat ad te, quando non recedit a me. Ecce audistis quod est in corde meo, jam est et in vestro. In meo est, et in vestro est : et vos habere cœpistis, et ego non perdidi. Sicut verbum meum assumpsit sonum, per quem audiretur : sic Verbum Dei assumpsit carnem, per quam videretur. Quantum potui, dixi. Et quid dixi? Quoniam

quis dixi? Homo loqui volui de Deo. Tantus est, talis est, ut nec eum loqui possimus, nec eum tacere debeamus.

IV. Gratias tibi ago, Domine, quia quod dico, vel dicere volui, tu scis: tamen de micis mensæ tuæ pavi conservos meos: pasci et tu ac nutri interius quos regenerasti. Ecce multitudo ista quid fuit? « Tenebræ: nunc autem » lux in Domino. » Talibus enim Apostolus dicit: « Fuis» tis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino [1]. » O vos, qui baptizati estis, « Fuistis aliquando tenebræ, » nunc autem lux in Domino.» Si lux, utique dies: « vo» cavit enim Deus lucem Diem [2]. » Fuistis tenebræ, fecit vos lucem, fecit vos diem: de vobis cantavimus: « Hic » est dies quem fecit Dominus, exultemus, et jucunde» mur in eo [3]. » Fugite tenebras. Ebrietas ad tenebras pertinet. Nolite discedere sobrii, et redire ebrii: et post meridiem videbimus vos. Spiritus sanctus habitare cœpit, non migret: nolite illum excludere de cordibus vestris. Bonus hospes, inanes invenit, implet vos: esurientes invenit, pascit vos: postremo sitientes invenit, inebriat vos. Ipse vos inebriet: Apostolus enim ait: « Nolite inebriari » vino, in quo est omnis luxuria. » Et quasi volens nos docere unde inebriari debeamus: « Sed implemini, inquit, » Spiritu sancto; cantantes vobismetipsis, hymnis, et » psalmis, et canticis spiritalibus, cantantes in cordibus » vestris Domino [4]. » Qui lætatur in Domino, et cantat laudes Domino magna exultatione, nonne ebrio similis est? Probo istam ebrietatem: « Quoniam apud te, Deus, » fons vitæ est, et torrente voluptatis tuæ potabis eos. » Unde? « Quia apud te, Deus, fons vitæ est, et in lumine » tuo videbimus lumen [5]. » Spiritus Dei et potus et lux est. Si invenires fontem in tenebris, lucernam accenderes,

[1] Ephes. v, 8. — [2] Gen. I, 5. — [3] Psal. CXVII, 24. — [4] Ephes. v, 18, 19. — [5] Psal. XXXV, 9, 10.

ut pervenires ad eum. Noli accendere lucernam ad lucis fontem : ipse tibi lucet, et ad se te ducet. Cum veneris ad bibere, accede et illuminare. « Accedite ad eum, et » illuminamini[1] : » nolite recedere, ne contenebremini. Domine Deus, voca, et accedatur ad te : firma, ne recedatur. Fac filios tuos novos, de parvulis senes, sed non de senibus mortuos. In ista enim sapientia senescere licet, mori non licet.

SERMO CCXXVI[2].

In die Paschæ, III.

Ad populum et ad infantes.

Sic audistis prædicari Dominum Christum, quia « In » principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et » Deus erat Verbum[3]. » Ipse est enim Dominus Christus, qui si non se humiliaret, sed semper sic manere voluisset, homo perisset. Agnoscimus Verbum Deum apud Deum, agnoscimus Patri æqualem unigenitum Filium, agnoscimus lumen de lumine, diem ex die. Ipse est dies, qui fecit diem : a die non factus, sed genitus. Si ergo dies de die, non factus, sed genitus est; quis est dies quem fecit Dominus? Quare dies? Quia lux est. « Et vocavit » Deus lucem diem[4]. » Quæramus quem diem fecit Dominus, ut exultemus et jucundemur in eo. In prima conditione mundi legitur, quia « Tenebræ erant super abys-

[1] Psal. XXXIII, 6. — [2] Alias de Diversis 82. — [3] Joan. I, I. — [4] Psal. CXVII, 24.

» sum, et Spiritus Dei ferebatur super aquam. Et dixit » Deus : Fiat lux. Et facta est lux. Et divisit Deus inter » lucem et tenebras ; et lucem vocavit Diem, et tenebras » vocavit Noctem [1]. » Ecce dies quem fecit Dominus. Sed numquid ipse est, in quo exultare et jucundari debemus? Est alius dies quem fecit Dominus, quem magis debemus agnoscere, et in eo jucundari et exultare. Quoniam dictum est fidelibus in Christum credentibus : « Vos estis lux » mundi [2]. » Si lux, utique dies : quia lucem vocavit diem. Ferebatur ergo etiam hic hesterno die Dei Spiritus super aquam, et tenebræ erant super abyssum, quando isti Infantes adhuc sua peccata portabant. Quando ergo illis per Spiritum Dei peccata dimissa sunt, tunc dixit Deus : « Fiat lux : et facta est lux. Ecce dies quem fecit » Dominus, exultemus et jucundemur in eo [3]. » Alloquamur istum diem apostolicis verbis. O dies, quem fecit Dominus, fuisti aliquando tenebræ : nunc autem lux in Domino. « Fuistis, inquit, aliquando tenebræ. » Fuistis, aut non? Recolite facta vestra, si non fuistis. Respicite conscientias vestras, quibus renuntiastis. « Quia ergo fuis- » tis aliquando tenebræ, nunc autem lux, non in vobis, » sed in Domino, sicut filii lucis ambulate [4]. » Satis sint vobis pauca ista, quoniam et post laboraturi sumus, et de Sacramentis altaris hodie Infantibus disputandum est.

[1] Gen. I, 2-5. — [2] Matth. V, 14. — [3] Psal. CXVII, 24. — [4] Ephes. V, 8.

SERMO CCXXVII [1].

In die Paschæ, IV.

Ad Infantes, de Sacramentis.

Memor sum promissionis meæ. Promiseram enim vobis, qui baptizati estis, Sermonem quo exponerem mensæ Dominicæ Sacramentum, quod modo etiam videtis, et cujus nocte præterita participes facti estis. Debetis scire quid accepistis, quid accepturi estis, quid quotidie accipere debeatis. Panis ille quem videtis in altari, sanctificatus per verbum Dei, corpus est Christi. Calix ille, imo quod habet calix, sanctificatum per verbum Dei, sanguis est Christi. Per ista voluit Dominus Christus commendare corpus et sanguinem suum, quem pro nobis fudit in remissionem peccatorum. Si bene accepistis, vos estis quod accepistis. Apostolus enim dicit : « Unus panis, unum » corpus, multi sumus [2]. » Sic exposuit Sacramentum mensæ Dominicæ : « Unus panis, unum corpus, multi su» mus. » Commendatur vobis in isto pane quomodo unitatem amare debeatis. Numquid enim panis ille de uno grano factus est? Nonne multa erant tritici grana? Sed antequam ad panem venirent, separata erant : per aquam conjuncta sunt, et post quamdam contritionem. Nisi enim molatur triticum, et per aquam conspergatur, ad istam formam minime venit, quæ panis vocatur. Sic et vos ante

[1] Alias de Diversis 3. — [2] I Cor. x, 7.

jejunii humiliatione et exorcismi sacramento quasi molebamini. Accessit Baptismum et aqua ; quasi conspersi estis, ut ad formam panis veniretis. Sed nondum est panis sine igne. Quid ergo significat ignis? Hoc est Chrisma. Oleum etenim ignis nostri, Spiritus sancti est sacramentum. In Actibus Apostolorum advertite, quando legitur. Modo incipit liber ipse legi[1]. Hodie cœpit liber, qui vocatur Actuum Apostolorum. Qui vult proficere, habet unde. Quando convenitis ad Ecclesiam, tollite fabulas vanas : intenti estote ad Scripturas. Codices vestri nos sumus. Attendite ergo, et videte, quia venturus est Pentecoste Spiritus sanctus. Et sic veniet : in linguis igneis se ostendit. Inspirat enim charitatem, qua ardeamus in Deum, et contemnamus mundum, et fœnum nostrum exuratur, et cor quasi aurum purgetur. Accedit ergo Spiritus sanctus, post aquam ignis : et efficimini panis, quod est corpus Christi. Et ideo unitas quodam modo significatur. Tenetis sacramenta ordine suo. Primo post orationem, admonemini sursum habere cor. Hoc decet membra Christi. Si enim membra Christi facti estis, caput vestrum ubi est? Membra habent caput. Si caput non præcessisset, membra non sequerentur. Quo ivit caput vestrum? Quid reddidistis in Symbolo? « Tertia die resurrexit a mortuis, » ascendit in cœlum, sedet ad dexteram Patris. » Ergo in cœlo est caput nostrum. Ideo cum dicitur : « Sursum » cor ; » respondetis : « Habemus ad Dominum. » Et ne hoc ipsum quod cor habetis sursum ad Dominum, tribuatis viribus vestris, meritis vestris, laboribus vestris, quia Dei donum est sursum habere cor, ideo sequitur episcopus, vel presbyter qui offert, et dicit, cum responderit populus : « Habemus ad Dominum sursum cor : Gratias » agamus Domino Deo nostro, » quia sursum cor habe-

[1] Vide Ser. alias 93 de Diversis.

mus. Gratias agamus, quia nisi donaret, in terra cor haberemus. Et vos attestamini : « Dignum et justum est » dicentes, ut ei gratias agamus qui nos fecit sursum ad nostrum caput habere cor. Deinde post sanctificationem sacrificii Dei, quia nos ipsos voluit esse sacrificium suum, quod demonstratum est, ubi impositum est primum illud, sacrificium Dei et nos, id est, signum rei quod sumus : ecce ubi est peracta sanctificatio, dicimus Orationem Dominicam, quam accepistis et reddidistis. Post ipsam dicitur : « Pax vobiscum : » et osculantur se Christiani in osculo sancto. Pacis signum est : sicut ostendunt labia, fiat in conscientia. Id est, quomodo labia tua ad labia fratris tui accedunt, sic cor tuum a corde ejus non recedat. Magna ergo sacramenta, et valde magna. Vultis nosse quomodo commendentur? Ait Apostolus : « Qui manducat corpus » Christi, aut bibit calicem Domini indigne, reus erit » corporis et sanguinis Domini. » Quid est indigne accipere? Irridenter accipere, contemptibiliter accipere. Non tibi videatur vile, quia vides. Quod vides, transit : sed quod significatur invisibile, non transit; sed permanet. Ecce accipitur, comeditur, consumitur : numquid corpus Christi consumitur? numquid Ecclesia Christi consumitur? numquid membra Christi consumuntur? Absit. Hic mundantur : ibi coronantur. Manebit ergo quod significatur æternaliter, quanquam transire videatur. Sic ergo accipite, ut vos cogitetis, ut unitatem in corde habeatis, sursum cor semper figatis. Spes vestra non sit in terra, sed in cœlo : fides vestra firma sit in Deum, acceptabilis sit Deo. Quia quod modo hic non videtis, et creditis, visuri estis illic, ubi sine fine gaudebitis.

SERMO CCXXVIII[1].

In die Paschæ, V.

Ad populum et ad Infantes.

1. Post laborem noctis præteritæ, quoniam etsi spiritus promptus est, caro tamen infirma, diu vos tenere sermone non debeo, et tamen sermonem vobis debeo. Dies istos, quibus post passionem Domini nostri Deo cantamus Alleluia, festos habemus in lætitia usque ad Pentecosten, quando missus est de cœlo promissus Spiritus sanctus. Ex his diebus, septem vel octo qui nunc aguntur, Sacramentis Infantium deputantur. Qui paulo ante vocabantur Competentes, modo vocantur Infantes. Competentes dicebantur, quoniam materna viscera, ut nascerentur, petendo pulsabant : Infantes dicuntur, quia modo nati sunt Christo, qui prius nati fuerant sæculo. In illis est novata[2], quæ in vobis debet esse firmata : et qui jam fideles estis, non eis exempla, quibus pereant, sed quibus proficiant præbeatis. Intendunt enim vos modo nati, quomodo vivatis olim nati. Hoc faciunt qui etiam secundum Adam nascuntur : prius parvuli sunt ; post mores majorum cum sentire cœperint, quid imitentur attendunt. Et quoniam quo duxerit major, sequitur minor ; optandum est ut bona via major eat, ne sequendo major et

[1] Alias 17 ex Vignerianis. — [2] Cod. Cass. VII : In illis nova vita.

minor pereant. Itaque vos, fratres, qui jam quodam modo per ætatem regenerationis parentes estis, alloquor vos, ac exhortor, ut ita vivatis, ut cum eis qui vos imitantur, gaudeatis, non pereatis. Attendit modo natus nescio quem fidelem ebriosum : timeo ne dicat sibi : Quare ille fidelis est, et tantum bibit? Attendit nescio quem fœneratorem, tristem datorem, truculentum exactorem, et dicit sibi : Faciam et ego. Respondetur ei : Jam fidelis es, noli facere [1]; baptizatus es, renatus es, mutata est spes, mutentur mores. Et ille : Quare ille et ille fideles sunt? Nolo dicere alia; quis enim commemoret omnia? Ideo, fratres mei, quando male vivitis, qui jam fideles estis, et de vobis et de istis malam rationem Deo redditis.

II. Jam ipsos alloquor, ut grana sint in area, ut paleam quæ vento circumfertur, non sequantur, cum qua pereant; sed maneant pondere charitatis, ut perveniant ad regnum immortalitatis. Vos ergo fratres, vos filii, vos novella germina matris Ecclesiæ, obsecro vos per quod accepistis, ut attendatis in eum qui vos vocavit, qui dilexit vos, qui perditos quæsivit vos, qui inventos illuminavit vos, ut non sectemini vias perditorum, in quibus errat nomen fidelium : non enim quæritur quid vocentur, sed utrum nomini suo consonent. Si natus est, ubi est nova vita? Si fidelis est, ubi est fides? Audio nomen, agnoscam et rem. Eligite vobis quos imitemini, Deum timentes, Ecclesiam Dei cum timore intrantes, verbum Dei diligenter audientes, memoria retinentes, cogitatione ruminantes, factis implentes, ipsos eligite quos imitemini. Non dicat cor vestrum : Et ubi inveniemus tales? Estote tales, et invenietis tales. Omnis res similis ad similem cohæret : si perditus vixeris, non se tibi junget nisi perditus. Incipe bene vivere, et videbis quanti socii te

[1] Cod. Cass. VII : Noli peccare.

circumdent, de quanta fraternitate gratuleris. Postremo, non invenis quod imiteris? Esto quod alius imitetur.

III. Sermonem ad altare Dei debemus hodie Infantibus de Sacramento altaris. Tractavimus ad eos de sacramento Symboli, quod credere debeant : tractavimus de sacramento Orationis dominicæ, quomodo petant; et de sacramento Fontis et Baptismi [1]. Omnia hæc et disputata audierunt, et tradita perceperunt : de Sacramento autem altaris sacri, quod hodie viderunt, nihil adhuc audierunt; hodie illis de hac re Sermo debetur. Propterea hic Sermo brevis esse debet, et propter laborem nostrum, et propter ædificationem illorum.

SERMO CCXXIX.

De Sacramentis fidelium, feria II Paschæ,

FRAGMENTUM,

In Bedæ et Flori Collectione repertum, ad 1 Cor. x.

Quia passus est pro nobis, commendavit nobis in isto Sacramento corpus et sanguinem suum; quod etiam fecit et nos ipsos. Nam et nos corpus ipsius facti sumus, et per misericordiam ipsius quod accipimus, nos sumus. Recordamini, et vos non fuistis, et creati estis. Ad aream

[1] Cod. Cass. vii : Tractavimus de Sacramento Orationis Dominicæ, quem, et quomodo, et quales debeant invocare, tractavimus de sacramento fontis et Baptismi.

Dominicam comportati estis : laboribus boum, id est, annuntiantium Evangelium, triturati estis. Quando Catechumeni differebamini, in horreo servabamini. Nomina vestra dedistis; cœpistis moli jejuniis et exorcismis. Postea ad aquam venistis, et conspersi estis, et unum facti estis: accedente fervore Spiritus sancti cocti estis : et panis Dominicus facti estis. Ecce quod accepistis. Quomodo ergo unum videtis esse quod factum est, sic unum estote vos, diligendo vos, tenendo unam fidem, unam spem, individuam charitatem. Hæretici quando hoc accipiunt, testimonium contra se accipiunt : quia illi quærunt divisionem, cum panis iste indicet unitatem. Sic et vinum in multis racemis fuit, et modo in unum est. Unum est in suavitate calicis, post pressuram torcularis. Et vos post illa jejunia, post labores, post humilitatem et contritionem, jam in nomine Christi tanquam ad calicem Domini venistis : et ibi vos estis in mensa, et ibi vos estis in calice. Nobiscum vos estis. Simul enim hoc sumimus, simul bibimus : quia simul vivimus.

SERMO CCXXX[1].

In diebus Paschalibus, I.

De versu Psalmi CXVII : *Hic est dies, quem fecit Dominus.*

Sicut Domino nostro cantavimus, ita illo adjuvante faciamus. Omnis enim dies a Domino factus est : non tamen sine causa de aliquo præcipue scriptum est : « Hic est dies » quem fecit Dominus[2]. » Legimus cum Deus conderet cœlum et terram, quia dixit : « Fiat lux. Et facta est lux. » Et vocavit Deus lucem, Diem ; et tenebras, Noctem[3]. » Sed est alius dies certus nobis et præcipue commendandus, de quo dicit Apostolus : « Sicut in die honeste am» bulemus[4]. » Dies iste vulgaris quotidianus, oriente sole et occidente perficitur. Est alius dies, quo fulget verbum Dei in cordibus fidelium, et pellit tenebras, non oculorum, sed morum malorum. Ipsum ergo agnoscamus, in ipso gaudeamus. Audiamus Apostolum dicentem : « Filii » enim lucis sumus, et filii diei : non sumus noctis, ne» que tenebrarum[5]. Sicut in die honeste ambulemus. Non » in comessationibus et ebrietatibus, non in cubilibus » et impudicitiis, non in contentione et æmulatione : sed » induite Dominum Jesum Christum. Et carnis providen» tiam, ne feceritis in concupiscentiis[6]. » Hoc si facitis, toto corde cantatis : « Hic est dies, quem fecit Dominus. » Quod enim cantatis, vos estis, si bene vivatis. Quam

[1] Alias de Diversis 89. — [2] Psal. CXVII, 24. — [3] Gen. I, 3-5. — [4] Rom. XIII, 13. — [5] I Thess. V, 5. — [6] Rom. XIII, 13, 14.

multi per hos dies inebriantur? Quam multi per hos dies, parum est quia inebriantur, insuper etiam turpiter crudeliterque rixantur? Tales non cantant : « Hic est dies, » quem fecit Dominus. » Respondet eis Dominus : Tenebræ estis : non ego feci vos. Si vultis esse dies, quem fecit Dominus, bene vivite : et habebitis lucem veritatis, quæ nunquam occasum faciet in cordibus vestris.

SERMO CCXXXI[1].

In diebus Paschalibus, II.

De resurrectione Christi secundum Marcum.

I. Resurrectio Domini nostri Jesu Christi ex more legitur his diebus ex omnibus libris sancti Evangelii. In hac lectione animadvertimus, quomodo ipse Discipulos suos prima membra sua, hærentes lateri suo objurgavit Dominus Jesus : quia quem dolebant occisum fuisse, non credebant vivum esse[2]. Patres fidei nondum fideles : magistri, ut crederet totus orbis terrarum quod prædicaturi fuerant, et propter quod fuerant morituri, nondum credebant. Quem viderant mortuos suscitasse, non credebant resurrexisse. Merito ergo objurgabantur : ostendebantur sibi ut innotescerent sibi qui essent per se ipsos, qui futuri essent per illum. Sic etiam Petrus demonstratus est sibi, quando Domini imminente passione præsumpsit, et veniente ipsa passione titubavit[3]. Vidit se in se, doluit se in se, flevit se in se : conversus est ad eum qui fecerat se.

[1] Alias de Tempore 141. — [2] Marc. XVI, 14. — [3] Matth. XXVI.

Ecce isti adhuc non credebant, cum jam viderent. Qualis illius dignatio, qui nobis dedit credere quod non videmus? Nos credimus eorum verbis, illi non credebant oculis suis.

II. Resurrectio autem Domini nostri Jesu Christi nova vita est credentium in Jesum, et hoc est sacramentum passionis et resurrectionis ejus, quod valde nosse et agere debetis. Non enim sine causa vita venit ad mortem. Non sine causa fons vitæ unde bibitur ut vivatur, bibit hunc calicem qui ei non debebatur. Non enim Christo debebatur mori. Unde venerit mors, originem ipsius quæramus. Pater mortis peccatum est. Si enim nunquam peccaretur nemo moreretur. Legem Dei, hoc est, præceptum Dei cum conditione homo primus accepit; ut si servaret, viveret; si corrumperet, moreretur. Non se se credendo moriturum, fecit unde moreretur; et invenit verum fuisse quod dixerat qui legem dederat. Inde mors, inde mortalis, inde labor, inde miseria, inde etiam post mortem primam mors secunda, id est, post mortem temporalem mors sempiterna. Huic ergo conditioni mortis, his legibus inferni obstrictus nascitur omnis homo : sed præter illum hominem, qui homo factus est, ne periret homo. Non enim legibus mortis venit obstrictus : ideo dicitur in Psalmo : « Inter mortuos liber[1]. » Quem sine concupiscentia virgo concepit, quem et virgo peperit, et virgo permansit. Qui vixit sine culpa, qui non est mortuus propter culpam : communicans nobiscum pœnam, non communicans culpam. Pœna culpæ mors : Dominus Jesus Christus mori venit, peccare non venit : communicando nobiscum sine culpa pœnam, et culpam solvit et pœnam. Quam pœnam solvit? Quæ nobis debebatur post istam vitam. Ergo crucifixus est, ut in cruce ostenderet veteris homi-

[1] Psal. LXXXVII, 6.

nis nostri occasum : et resurrexit, ut in sua vita ostenderet nostræ vitæ novitatem. Sic enim doctrina docet apostolica : « Traditus est, inquit, propter peccata nostra, et re- » surrexit propter justificationem nostram[1]. » Hujus rei signum circumcisio data erat Patribus, ut octavo die circumcideretur omnis masculus[2]. Circumcisio fiebat in cultellis petrinis[3] : quia petra erat Christus[4]. In ista circumcisione significabatur expoliatio carnalis vitæ octavo die per Christi resurrectionem. Septimus enim dies hebdomadis sabbato completur. Sabbato Dominus jacuit in sepulcro, septima sabbati : resurrexit octava. Resurrectio ipsius innovat nos. Ergo octavo die resurgendo circumcidit nos. In ipsa spe vivimus.

III. Audiamus Apostolum dicentem : « Si resurrexistis » cum Christo. » Quomodo resurgimus, qui nondum mortui sumus? Quid est ergo quod voluit dicere Apostolus, « Si resurrexistis cum Christo? » Numquid ille resurrexisset, nisi prius mortuus fuisset? Viventibus loquebatur, nondum morientibus, et jam resurgentibus? Quid sibi vult? Videte quid dicat : « Si resurrexistis cum Christo, » quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera » Dei sedens : quæ sursum sunt sapite, non quæ super » terram. Mortui enim estis[5]. » Ipse dicit Apostolus, non ego : sed tamen verum dicit ; et ideo dico et ego. Quare illud dico et ego? « Credidi propter quod locutus sum[6]. » Si bene vivimus, mortui sumus, et resurreximus. Qui autem nondum mortuus est, nec resurrexit, male adhuc vivit : et si male vivit, non vivit : moriatur, ne moriatur. Quid est, moriatur, ne moriatur? Mutetur, ne damnetur, « Si resurrexistis cum Christo, » verba repeto Apostoli, « Quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera

[1] Rom. IV, 25. — [2] Gen. XVII, 12. — [3] Josue. V, 2. — [4] I Cor. X, 4. — [5] Coloss. III, 1-3. — [6] Psal. CXV, 10.

» Dei sedens; quæ sursum sunt sapite, non quæ super » terram. Mortui enim estis, et vita vestra abscondita est » cum Christo in Deo. Cum Christus apparuerit vita vestra, tunc et vos cum illo apparebitis in gloria[1]. » Hæc sunt verba Apostoli. Ei qui nondum mortuus est, dico ut moriatur : ei qui adhuc male vivit, dico ut mutetur. Si enim male vivebat, et jam non male vivit, mortuus est : si bene vivit, resurrexit.

IV. Sed quid est bene vivere? Quæ sursum sunt sapere, non quæ sunt super terram. Quandiu terra es, et in terram vadis[2]? Quandiu lingis terram? Amando terram, utique lingis terram, et efficeris ejus inimicus, de quo dicit Psalmus : « Et inimici ejus terram lingent[3]. » Quid eratis? Filii hominum. Quid estis? Filii Dei. « Filii hominum quo » usque graves corde? Ut qui diligitis vanitatem, et » quæritis mendacium[4]? » Quod mendacium quæritis? Dico modo. Beati esse vultis, scio. Da mihi hominem latronem, sceleratum, fornicatorem, maleficum, sacrilegum, omnibus vitiis inquinatum, omnibus flagitiis seu facinoribus obrutum, qui non velit beate vivere. Scio, omnes vultis beate vivere : sed unde homo beate vivit, hoc non vultis quærere. Quæris aurum, quia putas te de auro beatum futurum : sed aurum te non facit beatum. Quare quæris mendacium? Quare vis esse in isto sæculo sublimatus? Quia honore hominum et pompa sæculi putas te beatum futurum : sed pompa sæculi non te facit beatum. Quare quæris mendacium? Et quidquid hic aliud quæris, cum sæculariter quæris, cum amando terram quæris, cum lingendo terram quæris; propterea quæris, ut sis beatus : sed nulla res terrena te facit beatum. Quare non cessas quærendo mendacium? Unde ergo eris beatus? « Filii hominum quo usque graves corde? » Non vultis

[1] Coloss. III, 1-4. — [2] Gen. III, 19. — [3] Psal. LXXI, 9. — [4] Id. IV, 3.

esse graves corde, qui terrra oneratis cor vestrum? Quo usque fuerunt graves corde homines? Antequam veniret Christus, antequam resurgeret Christus, fuerunt homines graves corde. « Quo usque graves corde? Ut quid di» ligitis vanitatem, et quæritis mendacium? » Volentes beati esse, eas res quæritis unde miseri sitis. Fallit vos quod quæritis : mendacium est, quod quæritis.

V. Beatus vis esse? Ostendo, si vis, unde sis beatus. Sequere ibi : « Quo usque graves corde? Ut quid diligitis » vanitatem, et quæritis mendacium? Scitote. Quid? Quo» niam Dominus magnificavit sanctum suum[1]. » Venit Christus ad miserias nostras, esurivit, sitivit, fatigatus est, dormivit, mira fecit, mala passus est, flagellatus est, spinis coronatus est, sputis illitus est, alapis cæsus, ligno confixus, lancea vulneratus, in sepulcro positus; sed tertio die resurrexit, finito labore, mortua morte. Ecce ibi oculum habete in ejus resurrectione; quia ita magnificavit sanctum suum, ut resuscitaret eum a mortuis, et daret ei honorem in cœlo sedendi ad dexteram suam. Ostendit tibi quid debeas sapere, si vis beatus esse : hic enim esse non potes. In hac vita beatus esse non potes : nemo potest. Bonam rem quæris, sed terra ista non est regio hujus rei quam quæris. Quid quæris? Beatam vitam. Sed non est hic. Aurum si quæreres in loco ubi non est, ille qui novit quia non est ibi, nonne diceret tibi : Quid fodis, quid terram sollicitas? Fossam facis quo descendas, non ubi aliquid invenias. Quid es responsurus admonenti te? Aurum quæro. Et ille : Non tibi dico, nihil est quod quæris : sed, non est ubi quæris. Sic et tu quando dicis : Beatus esse volo : bonam rem quæris, sed non est hic. Si habuit hic illud Christus, habebis et tu. In regione mortis tuæ, quid ille invenit, attende : veniens de alia regione

[1] Psal. IV, 4.

quid hic invenit, nisi quod hic abundat? Manducavit tecum, quod abundat in cella miseriæ tuæ. Acetum hic bibit, fel hic habuit. Ecce quid in cella tua invenit. Sed ad magnam mensam suam te invitavit, mensam cœli, mensam Angelorum, ubi ipse panis est. Descendens ergo et ista mala inveniens in cella tua, et non dedignatus est talem mensam tuam, et promisit tibi suam. Et quid nobis dicit? Credite, credite vos venturos ad bona mensæ meæ, quando non sum dedignatus mala mensæ vestræ. Malum tuum tulit, et bonum suum non dabit? utique dabit. Vitam suam promisit nobis : sed incredibilius est quod fecit. Mortem suam prærogavit nobis : tanquam diceret : Ad vitam meam vos invito, ubi nemo moritur, ubi vere vita beata est, ubi cibus non corrumpitur, ubi reficit et non deficit. Ecce quo vos invito, ad regionem Angelorum, ad amicitiam Patris et sancti Spiritus, ad cœnam sempiternam, ad fraternitatem meam ; postremo ad me ipsum, ad vitam meam vos invito. Non vultis credere, quia dabo vobis vitam meam? Tenete pignus mortem meam. Modo ergo cum in ista carne corruptibili vivimus, morum mutatione cum Christo moriamur, amore justitiæ cum Christo vivamus : beatam vitam non accepturi, nisi cum ad illum venerimus, qui venit ad nos, et cum illo esse cœperimus, qui mortuus est pro nobis.

SERMO CCXXXII[1].

In diebus Paschalibus, III.

De resurrectione Christi secundum Lucam.

I. Resurrectio Domini nostri Jesu Christi et hodie recitata est; sed de altero libro Evangelii, qui est secundum Lucam. Primo enim lecta est secundum Matthæum, hesterno autem die secundum Marcum, hodie secundum Lucam : sic habet ordo Evangelistarum. Sicut enim passio ipsius ab omnibus Evangelistis conscripta est, sic dies isti septem vel octo dant spatium, ut secundum omnes Evangelistas resurrectio Domini recitetur. Passio autem quia uno die legitur, non solet legi, nisi secundum Matthæum. Volueram aliquando, ut per singulos annos secundum omnes Evangelistas etiam passio legeretur : factum est; non audierunt homines quod consueverant, et perturbati sunt. Qui autem amat litteras Dei, et non vult esse semper idiota, omnia novit, et omnia diligenter inquirit. Sed sicut cuique Deus partitus est mensuram fidei, sic quisque proficit[2].

II. Nunc attendamus quod hodie, cum legeretur, audivimus: nam quod heri commendavi Charitati Vestræ, expressius hodie audivimus, infidelitatem Discipulorum : ut intelligamus quantum ejus beneficio nobis præstitum est, ut quod non vidimus, sic credamus. Vocavit eos, instru-

[1] Alias de Tempore 144. — [2] Rom. xii, 3.

xit eos, vixit cum eis in terra, fecit ante eorum oculos tanta mirabilia usque ad mortuos suscitandos. Mortuos resuscitavit, carnem suam posse resuscitare non credebatur. Venerunt mulieres ad monumentum : corpus in monumento non invenerunt; resurrexisse Dominum ab Angelis audierunt : fœminæ viris nuntiaverunt. Et quid scriptum est? quid audistis? « Visa sunt ista ante oculos » eorum quasi deliramenta[1]. » Magna infelicitas conditionis humanæ. Quando locuta est Eva quod dixerat serpens[2], audita est cito. Mulieri mentienti creditum est, ut moreremur : non est creditum fœminis vera dicentibus, ut viveremus. Si non erat credendum fœminis, quare Adam credidit Evæ? Si fœminis credendum, quare sanctis mulieribus non crediderunt Discipuli ? Et ideo in hoc facto consideranda est benigna dispensatio Domini nostri. Nam hoc est quod egit Dominus Jesus Christus, ut prius illum sexus fœmineus resurrexisse nuntiaret. Quia per sexum fœmineum cecidit homo, per sexum fœmineum reparatus est homo : quia virgo Christum pepererat, fœmina resurrexisse nuntiabat. Per fœminam mors, per fœminam vita. Sed non crediderunt Discipuli ut dixerant fœminæ : delirare putaverunt, quando tamen vera nuntiabant.

III. Ecce alii duo ambulabant in via, et loquebantur secum de his quæ acciderant in Jerusalem, de iniquitate Judæorum, de morte Christi : ambulabant fabulantes, et quasi mortuum dolentes, resurrexisse nescientes. Apparuit et ipsis, factus est tertius viator, miscuit cum eis amica colloquia. Oculi eorum tenebantur, ne agnoscerent eum. Oportebat enim, ut melius cor instrueretur : cognitio differtur : quærit ab eis quid inter se loquerentur, ut quod ipse sciebat illi faterentur. Et quod audistis, mirari cœperunt, quia de re clara et tam manifesta velut a nesciente

[1] Luc. xxiv, 11. — [2] Gen. iii, 6.

interrogabantur. « Tu solus, inquiunt, peregrinus es in » Jerusalem, et nescis quæ ibi gesta sunt? » At ille dixit : « Quæ? De Jesu Nazareno, qui fuit propheta potens » factis et dictis[1]. » Hoc est, o Discipuli? Propheta erat Christus, Dominus Prophetarum? Judici vestro nomen præconis imponitis. Ad alienorum verba devenerant. Quid est quod dixi, alienorum verba? Recolite, quando ipse Jesus ait Discipulis suis : « Quem me homines esse dicunt » Filium hominis? » Responderunt opiniones alienas. « Alii » dicunt quod Elias es, alii quia Joannes Baptista, alii » quia Jeremias, aut unus ex Prophetis. » Verba ista alienorum erant, non Discipulorum. Ecce ad ipsa verba Discipuli venerunt. « Nunc ergo vos quem me esse dicitis? » Respondistis mihi opiniones alienas, fidem vestram volo audire. Tunc ait Petrus, unus pro omnibus, quia unitas in omnibus : « Tu es Christus Filius Dei vivi. » Non quicumque unus ex Prophetis; sed Filius Dei vivi; adimpletor Prophetarum, creator et Angelorum. « Tu es Christus » Filius Dei vivi. » Audivit quod decuit illum audire ex hac voce, et tali voce. « Beatus es Simon Bar-Jona; quia » non tibi revelavit caro et sanguis, sed Pater meus qui » in cœlis est. Et ego dico tibi : Tu es Petrus, et super » hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ in» ferorum non vincent eam. Tibi dabo claves regni cœ» lorum; et quæcumque solveris in terra, soluta erunt et » in cœlo; et quæcumque ligaveris in terra, ligata erunt » et in cœlo[2]. » Fides hoc meruit audire, non homo. Nam ipse homo quid erat, nisi quod ait Psalmus : « Omnis homo » mendax[3]? »

IV. Denique continuo post hæc verba denuntiavit illis passionem suam et mortem. Expavit Petrus, et ait : « Ab» sit a te, Domine, non fiet istud. » Tunc Dominus : « Redi

[1] Luc. XXIV, 18, 19. — [2] Matth. XVI, 13-19. — [3] Psal. CXV, 11.

» post me, Satanas. » Petrus Satanas? Ubi sunt illa verba : « Beatus es Simon Bar-Jona? » Numquid beatus Satanas? « Beatus, » de Dei : « Satanas, » de hominis. Denique ipse Dominus exposuit quare illum dixerit Satanam : « Non » enim sapis quæ sunt Dei, sed quæ sunt hominis[1]. » Unde tunc beatus? « Quia non tibi revelavit caro et san- » guis, sed Pater meus qui in cœlis est. » Unde postea Satanas? « Non sapis quæ Dei sunt ; » quæ quando sapiebas, beatus eras : « Sed sapis quæ hominum sunt. » Ecce quomodo alternabat anima Discipulorum, quasi ex ortu et occasu : modo stabat, modo jacebat; modo illuminabatur, modo tenebrabatur; quia de Dei illuminabatur, de suo tenebrabatur. Unde illuminabatur? « Accedite ad » eum, et illuminamini[2]. » Unde tenebrabatur? « Qui loquitur mendacium, de suo loquitur[3]. Filium Dei vivi dixerat : et timebat ne moreretur, cum Filius Dei esset, et ad hoc venisset, ut moreretur. Nisi ille venisset ut moreretur, nos unde viveremus?

V. Unde nobis vita, unde illi mors? Ipsum attende : « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, » et Deus erat Verbum[4]. » Quære ibi mortem. Ubi? unde? quomodo? Erat Verbum, Verbum apud Deum, Deus Verbum. Si invenis ibi carnem et sanguinem, invenis mortem. Ergo illi Verbo unde mors? Nobis autem hominibus in terra positis, mortalibus, corruptibilibus, peccatoribus, unde vita? Non erat illi unde haberet mortem, non habebamus nos unde haberemus vitam : accepit ille mortem de nostro, ut daret nobis vitam de suo. Quomodo ille mortem de nostro? « Verbum caro factum est, et habitavit in nobis[5]. » Accepit hinc a nobis, quod offerret pro nobis. Vita autem unde nobis? « Et vita erat lux hominum. » Ipse nobis

[1] Matth. xvi, 22, 23. — [2] Psal. xxxiii, 6. — [3] Joan. viii, 44. — [4] Id. i, 1. — [5] Ibid. 14.

vita, nos illi mors. Sed qualis mors? Dignatione, non conditione; quia dignatus est, quia voluit, quia misertus est : potestate mortuus est. « Potestatem, inquit, habeo » ponendi animam meam, et potestatem habeo iterum » sumendi eam[1]. » Hoc Petrus nesciebat, quando audita morte Domini expavit. Sed ecce jam dixerat Dominus moriturum se, et resurrecturum tertia die. Factum est quod prædixerat, et non credebant qui audierant. « Ecce » jam triduum est, ex quo ista facta sunt; et nos putabamus quia ipse esset redempturus Israël[2]. » Sperabatis, jam desperatis? de spe cecidistis? Levat vos qui vobiscum ambulat. Discipuli erant, ipsum audierant, cum ipso vixerant, magistrum ipsum noverant, ab illo instructi erant, et non potuerunt imitari et habere fidem latronis pendentis in cruce.

VI. Sed forte aliqui vestrum nesciunt quod dixit de latrone, non audiendo passionem secundum omnes Evangelistas. Iste enim evangelista Lucas narravit quod dico. Quia duo latrones crucifixi sunt cum Christo, dixit hoc et Matthæus : sed unus eorum latronum quia insultavit Domino, et alter eorum quia credidit in Christum, Matthæus non dixit : Lucas dixit[3]. Recolamus fidem latronis, quam non invenit Christus post resurrectionem in Discipulis suis. Pendebat in cruce Christus, pendebat et latro : in medio ille, illi a lateribus[4]. Insultat unus, credit alter, judicat medius ille. Ille enim qui insultabat, hoc dixit : « Si Filius Dei es, libera te. » Et alius ad illum : « Tu » non times Deum. Si nos propter facta nostra merito » patimur, ipse quid fecit? » Et conversus ad eum, » Memento mei, Domine, cum veneris in regnum tuum[5]. » Magna fides : huic fidei quid addi possit, ignoro. Tituba-

[1] Joan. x, 18.— [2] Luc. xxiv, 21.— [3] Id. xxiii, 40.— [4] Matth. xxvii, 38. — [5] Luc. xxiii, 39-43.

verunt ipsi qui viderunt Christum mortuos suscitantem : credidit ille qui videbat secum in ligno pendentem. Quando illi titubaverunt, tunc ille credidit. Qualem fructum Christus de arido ligno percepit? Quid ei dixerit Dominus audiamus. « Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. » Tu differs te, ego agnosco te. Quando speraret latro, de latrocinio ad judicem, de judice ad crucem, de cruce ad paradisum? Denique ipse attendens merita sua, non dixit : Memento mei, ut liberes me hodie : sed, « Cum veneris » in regnum tuum, tunc mei memor esto ; » ut si mihi tormenta debentur, vel quo usque veneris in regnum tuum. Et ille : Non sic : invasisti in regnum cœlorum, vim fecisti, credidisti, rapuisti. « Hodie mecum eris in » paradiso. « Non te differo : tantæ fidei hodie reddo quod debeo. Latro dicit : « Memento mei, cum veneris » in regnum tuum. » Non solum credebat resurrecturum, sed etiam regnaturum. Pendenti, crucifixo, cruento, hærenti : « Cum veneris, inquit, in regnum tuum : » Et illi, « Nos sperabamus. » Ubi spem latro invenit, Discipulus perdidit.

VII. Deinde jam, charissimi, magnum sacramentum quod cognovimus, audite. Ambulabat cum illis, suscipitur hospitio, panem frangit, et cognoscitur. Et nos non dicamus quia Christum non cognovimus : novimus si credimus. Parum est, novimus si credimus : habemus si credimus. Habebant illi Christum in convivio, nos intus in animo. Plus est Christum habere in corde, quam in domo. Cor enim nostrum interius nobis est, quam sit domus nostra. Jam vero ubi eum debet fidelis agnoscere? Agnoscit qui fidelis est : qui autem catechumenus est, ignorat. Sed januam contra illum nemo claudat, ut noverit.

VIII. Hesterno die monui[1], et admoneo Charitatem

[1] Vide in superiori Sermone CCXXXI, n. 2, 3.

Vestram, quia resurrectio Christi est in nobis, si bene vivamus; si vita vetus nostra mala moriatur, et quotidie nova proficiat. Abundant hic pœnitentes : quando illis imponitur manus, fit ordo longissimus. Orate pœnitentes, et eunt orare pœnitentes. Discutio pœnitentes, et invenio male viventes. Quomodo pœnitet quod fit? Si pœnitet, non fiat. Si autem fit, nomen errat, crimen manet. Aliqui ipsi sibi pœnitentiæ locum petierunt; aliqui excommunicati a nobis in pœnitentiæ locum redacti sunt : et qui sibi petierunt, hoc volunt facere quod faciebant; et qui a nobis excommunicati in pœnitentiæ locum redacti sunt, nolunt inde surgere, quasi electus sit locus pœnitentium. Qui debet esse locus humilitatis, fit locus iniquitatis. Vobis dico, qui vocamini pœnitentes, et non estis : vobis dico. Quid vobis dicam? Laudo vos, in hoc non laudo : sed gemo et plango. Et quid faciam, factus vile canticum? Mutamini, mutamini, rogo. Vitæ finis, incertus est. Omnis homo cum casu suo ambulat. Quid differtis bene vivere, cum putatis, quia longa erit vita? Longam vitam putatis, et mortem subitaneam non timetis? Sed ecce longa sit : et quæro unum pœnitentem, et non invenio [1]. Quanto melius longa bona, quam mala vita erit? Longam cœnam malam nemo ferre, longam vitam malam omnes volunt habere. Utique si grande est quod vivimus, bonum sit ipsum grande. Quid enim vis mali, dic mihi, in omnibus tuis actibus, cogitationibus, cupiditatibus? Terram malam non vis, segetem malam non vis utique, sed bonam; arborem bonam, equum bonum, servum bonum, amicum bonum, filium bonum, uxorem bonam. Et quid hæc magna commemoro? quandoquidem vestem ipsam malam non vis habere, sed bonam; caligam postremo ipsam non vis nisi bonam? Aut da mihi aliquid te velle quod ma-

[1] Vide Ser. LXXII, n. 5, et Ser. LXXXII, n. 14.

lum est, nec te velle aliquid bonum. Puto, villam malam non vis, sed bonam; solam animam malam vis? Quid te offendisti? Quid de te male tu ipse meruisti? Inter bona tua non vis esse malum, nisi te solum. Putate quia dico quod soleo, et facitis quod soletis. Ego coram Deo excutio vestimenta mea. Timeo ne mihi imputetur, quia non dico. Officium meum impleo, fructum vestrum quæro, de bonis operibus vestris gaudium habere volo, non pecuniam. Non enim qui bene vivit, divitem me facit. Et tamen bene vivat, et facit. Divitiæ meæ nonnisi spes vestra est in Christo. Gaudium meum, solatium meum, et respiramentum periculorum meorum in his tentationibus nullum est, nisi bona vita vestra. Obsecro vos, fratres, si obliti estis vestri, misereminí mei.

SERMO CCXXXIII[1].

In diebus Paschalibus, IV.

De resurrectione Christi secundum Marcum.

I. Audistis lectionem sancti Evangelii de resurrectione Christi. In resurrectione Christi constabilita est fides nostra. Passionem Christi et Pagani et impii et Judæi crediderunt : resurrectionem nonnisi Christiani. Passio Christi significat miserias hujus vitæ; resurrectio Christi ostendit beatitudinem futuræ vitæ. In præsenti laboremus : in futura speremus. Modo tempus est operis : tunc mercedis.

[1] Alias de Diversis 86.

Qui piger est in exhibendo opere, impudens est in exigenda mercede. Audistis quid dixerit Discipulis suis post resurrectionem. Misit eos ad Evangelium prædicandum, et factum est : prædicatum est Evangelium, pervenit ad nos. Et ecce, « In omnem terram exiit sonus eorum, et » in fines orbis terræ verba eorum [1]. « Ambulando et ambulando, Evangelium pervenit ad nos, et ad fines terræ. Breviter constituit nobis, loquens Discipulis suis, quid faciamus, quid speremus. Ait enim, sicut audistis quando loquebatur : « Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus » erit [2]. » Exigitur a nobis fides, offertur salus : « Qui » crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit. » Pretiosum est quod nobis promittitur, gratis fit quod jubetur.

II. « Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit. » Quid enim? qui hæc audiebant, salvi non erant? Nonne multi salvi credunt, salvi sunt et antequam credant? Salvi plane : sed vana salus hominum. Qualis est ista salus hominum. Qualis est ista salus, quæ tibi cum jumento tuo communis est? Verumtamen ipsa unde, nisi ab illo, de quo scriptum est : « Homines et jumenta salvos facies, » Domine [3]? » Et addidit : « Secundum multitudinem » misericordiæ tuæ, Deus. » Tanta est enim multitudo misericordiæ tuæ, ut veniat a te salus in istam carnem mortalem hominum, veniat et ad carnem pecorum. Hæc est multitudo misericordiæ tuæ. Filiis tuis quid? Ecce « Homines et jumenta salvos facies, Domine. » Nihil nobis amplius? Quod hominibus quibuscumque, quod pecoribus, hoc præstatur et nobis? Non plane hoc. Sed quid? Audi : « Filii autem hominum sub tegmine alarum tua- » rum sperabunt : inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, » et torrente voluptatis tuæ potabis eos. Quoniam apud te » est fons vitæ [4]. » Christus est fons vitæ. Habebamus sa-

[1] Psal. XVIII, 5.— [2] Marc XVI, 16.— [3] Psal. LIX, 13.— [4] Id. XXXV, 7, etc.

lutem cum jumentis, quo usque veniret ad nos fons vitæ : fons vitæ venit ad nos, et fons vitæ mortuus est propter nos. Negabit vitam suam, qui nobis erogavit mortem suam? Ipsa est salus, quæ non est vana. Quare? Quia non transit.

III. Bene animadvertenda est ista distinctio : « Homi- » nes et jumenta salvos facies, Domine : Homines, » pertinentes ad hominem. « Filii autem hominum, » pertinentes ad filium hominis, « Sub tegmine alarum tuarum » sperabunt. » Constituite vobis ante oculos duos homines. Erigite fidem, evigilet cor vestrum : recordamini hominem, in quo decepti sumus : recordamini hominem, a quo redempti sumus. Ille homo numquid filius hominis? Adam homo erat, filius hominis non erat. Ideo Dominus Christus assidue se dicit filium hominis, ut faciat nos recordari hominem, qui non fuit filius hominis : ut recordemur in illo mortem, in isto vitam; in illo peccatum, in isto remissionem peccatorum; in illo vinculum, in isto libertatem; in illo damnationem, in isto absolutionem. Duo ergo isti homines significati sunt in his verbis : « Homines et jumenta salvos facies, Domine. Ho- » mines, » pertinentes ad hominem : « Et jumenta, » simul cum jumentis eos « salvos facies. » Homo enim in honore positus non intellexit, sicut scriptum est : « Homo » in honore positus non intellexit, comparatus est ju- » mentis insensatis, et similis factus est eis[1]. » Propterea, » Homines et jumenta, » quibus similes facti sunt homines, quia non intellexerunt, et eis quibus dominari creati sunt, comparati sunt, « Salvos facies. »

IV. Numquid ipsa est salus, de qua dictum est : « Qui » crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit? » Alia est illa salus, longe alia. Angeli hanc habent : nolite eam

[1] Psal. XLVIII, 13.

quærere in terra. Magna est, sed non est hic. Non est ista res de ista regione, non est hic talis salus. Sursum cor. Quid hic quæris in terra salutem hanc? Ipsa salus huc venit, et mortem nostram hic invenit. Numquid Dominus noster Jesus Christus, quando venit ad nos in carne, invenit hic salutem istam in regione nostra? Magnum quid huc attulit mercator iste de regione sua veniens : mercator iste invenit in regione nostra quod hic abundat[1]. Quid hic abundat? Nasci et mori. Plena est terra his mercibus, nasci et mori. Natus est, et mortuus est. Sed qua via natus est? Ad istam regionem venit, sed non ea via qua et nos venit. De cœlo enim venit a Patre. Et tamen natus est mortalis. Natus est de Spiritu sancto ex virgine Maria. Numquid nos sic de Adam et Eva? Nos per concupiscentiam carnis, ille autem non per ipsam. Maria enim virgo sine virili amplexu, sine concupiscentiæ æstu; quoniam ne pateretur hunc æstum, ideo ei dictum est : « Spiritus » sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit » te[2]. » Virgo ergo Maria non concubuit, et concepit : sed credidit et concepit. Natus est enim mortalis mortalibus. Quare mortalis? Quia in similitudine carnis peccati[3] : non in carne peccati, sed in similitudine carnis peccati. Quid habet caro peccati? Mortem et peccatum. Quid habuit similitudo carnis peccati? Mortem sine peccato. Si haberet peccatum, caro esset peccati : si mortem non haberet, non esset similitudo carnis peccati. Talis venit, Salvator venit : mortuus est, sed mortem occidit : finivit in se quam timebamus; suscepit illam, et occidit illam; quomodo summus venator leonem cepit, et necavit.

V. Ubi est mors? Quære in Christo, jam non est : sed fuit, et mortua est ibi. O vita mors mortis? Bono animo

[1] Florus ad Rom. VIII. — [2] Luc. I, 35. — [3] Rom. VIII, 3.

estote, morietur et in nobis. Quod præcessit in capite, reddetur in membris : morietur et in nobis mors. Sed quando? In fine sæculi, in resurrectione mortuorum, quam credimus, et de qua non dubitamus. « Qui enim » crediderit, et baptizatus fuerit, ipse salvus erit. » Sequere quod timeas : « Qui autem non crediderit, condem- » nabitur. » Ergo mors morietur in nobis, victura est in damnatis. Ubi mors nesciet mortem, sempiterna mors erit : quia æterna tormenta erunt. In nobis morietur, et non erit. Vultis nosse? Dico vobis pauca verba triumphantium, ut habeatis quod meditemini, quod corde cantetis, quod toto animo speretis, quod fide et bono opere requiratis. Audite verba triumphantium, quando non erit mors : quando et in nobis, sicut in capite nostro, morietur mors. Paulus apostolus dicit : « Oportet corruptibile hoc » induere incorruptionem, et mortale hoc induere im- » mortalitatem. Tunc fiet sermo qui scriptus est : Absorpta » est mors in victoriam. » Dixi vobis quia morietur mors in nobis : « Absorpta est mors in victoriam. » Ista est mors mortis. Absorbebitur, ut non appareat. Quid est, ut non appareat? Ut non sit, nec intus, nec foris. « Absorpta est » mors in victoriam. » Gaudeant triumphantes; gaudeant, dicant quod sequitur : « Ubi est, mors, victoria tua? Ubi » est, mors, aculeus tuus[1]? » Ubi est? Cœpisti, possedisti, vicisti, et tibi addixisti; percussisti, et occidisti; « Ubi est, mors, victoria tua? Ubi est, mors, aculeus » tuus? » Nonne confregit illum Dominus meus? O mors, quando Domino meo hæsisti, tunc et mihi peristi. Ita salute « Salvus erit, qui crediderit, et baptizatus fuerit. Qui » autem non crediderit, condemnabitur. » Fugite condemnationem, amate et sperate salutem æternam.

[1] I Cor. xv, 53-55.

SERMO CCXXXIV[1].

In diebus Paschalibus, V.

De resurrectione Christi secundum Lucam.

I. Resurrectio Domini secundum omnes quatuor Evangelistas legitur his diebus. Ideo enim necessarium est, ut legantur omnes, quia singuli non dixerunt omnia; sed quæ alius prætermisit, alius dixit : et quodam modo sibi dederunt locum omnes, ut necessarii essent omnes. Marcus evangelista, cujus hesterno die Evangelium recitatum est, breviter dixit quod Lucas uberius prosecutus est, de duobus quibusdam Discipulis, qui non erant de numero quidem duodecim, sed tamen Discipuli erant : quibus iter agentibus Dominus apparuit, et cum eis ambulavit. Ille enim tantummodo dixit, quia apparuit duobus iter agentibus : iste vero evangelista Lucas, et quid illis dixerit, et quid eis responderit, et quo usque cum eis ambulaverit, et quomodo eum in panis fractione cognoverint; omnia hæc dixit, sicut audivimus.

II. Quid ergo, fratres, quid hic discutimus? Ædificamur ad credendum resurrexisse Dominum Christum. Jam credebamus quando Evangelium audivimus, et in hanc ecclesiam hodie credentes ingressi sumus : et tamen nescio quomodo cum gaudio auditur, quod memoria renovatur. Quomodo vultis lætificetur cor nostrum quando videmur

[1] Alias de Diversis 87.

istis qui in via ambulabant, et quibus Dominus apparuit, esse meliores? Nos enim credimus, quod illi nondum credebant. Spem perdiderant, et nos non dubitamus, unde illi dubitabant. Crucifixo Domino spem perdiderant : hoc apparuit in verbis illorum, quando eis dixit : « Qui sunt » isti sermones, quos habetis inter vos, et quare tristes » estis? » Et illi : « Tu solus peregrinaris in Jerusalem, et » nescis quæ ibi contigerunt? » Et respondit ille : « Quæ? » Sciens omnia de se ipso quærebat : quia se in ipsis esse cupiebat. « Quæ, » dixit. Et illi, « De Jesu Nazareno, » qui fuit vir propheta, magnus in dictis et factis. » Ecce meliores sumus. Illi dicebat Christum prophetam : nos eum novimus Dominum Prophetarum. « Fuit, inquiunt, pro» pheta, magnus in factis et dictis. Et quomodo eum » principes sacerdotum crucifixerunt : et ecce tertia dies » est, ex quo hæc omnia facta sunt. Nos autem sperabamus [1]. » Sperabatis : jam non speratis? Hic est omnis discipulatus vester? In cruce latro vos vicit. Vos obliti estis eum qui docebat : ille agnovit cum quo pendebat. » Nos sperabamus. » Quid sperabatis? « Quia ipse erat » redempturus Israël. » Quod sperabatis, et illo crucifixo perdidistis, hoc latro crucifixus agnovit. Ait enim Domino : « Domine, memento mei, cum veneris in reg» num tuum [2]. » Ecce quia ipse erat redempturus Israël. Crux illa, schola erat. Ibi docuit Magister latronem. Lignum pendentis, cathedra factum est docentis. Sed qui reddidit se vobis, revocet spem vobis [3]. Sic et factum est. Mementote tamen, charissimi, quemadmodum Dominus Jesus ab eis, quorum oculi tenebantur ne illum agnoscerent, in fractione panis voluit se agnosci. Norunt fideles quid dicam : norunt Christum in fractione panis. Non enim omnis panis, sed accipiens benedictionem Christi,

[1] Luc. XXIV, 17-19. — [2] Id. XXIII, 42. — [3] Florus ad I Cor. X.

fit corpus Christi. Ibi illi agnoverunt, exultaverunt, ad alios perrexerunt : jam scientes invenerunt, narrantes quod viderant, Evangelio addiderunt. Dicta sunt, facta sunt, scripta sunt : pervenerunt ad nos.

III. Credamus in Christum crucifixum; sed eum, qui die tertio resurrexit. Ipsa est fides, quæ nos distinguit ab eis, distinguit a Paganis, distinguit a Judæis; fides qua credimus Christum resurrexisse a mortuis. Apostolus dicit Timotheo : « Memor esto Christum Jesum resurrrexisse » a mortuis, ex semine David, secundum Evangelium » meum [1]. » Itemque ipse Apostolus, « Quia si credideris » in corde tuo, inquit, quia Dominus est Jesus, et con- » fessus fueris ore tuo, quia Deus illum suscitavit a mor- » tuis, salvus eris [2]. » Ipsa est salus, de qua hesterno die disputavi [3]. « Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus » erit [4]. » Scio vos credere ; salvi eritis. Corde retinete, ore proferte, quia Christus resurrexit a mortuis. Sed fidem habete Christianorum, non dæmoniorum. Ecce enim distinguo ista vobis : quod meum est, distinguo ; secundum gratiam Dei, quæ data est mihi, distinguo vobis. Cum distinxero, eligite, diligite. Ecce dixi : Fides ista, qua credimus Christum Jesum resurrexisse a mortuis, distinguit nos a Paganis. Quære a Pagano, utrum crucifixus fuerit Christus : clamat, Valde. Utrum resurrexerit, negat. Quære a Judæo, utrum crucifixus sit Christus : confitetur crimen parentum suorum ; confitetur crimen, ubi habet et partem. Bibit enim quod ei parentes sui propinaverunt : « Sanguis ejus super nos, et super filios nos- » tros [5]. » Sed quære ab illo, utrum resurrexerit a mortuis : negabit, irridebit, accusabit. Distincti sumus. Credimus enim nos Christum ex semine David secundum carnem

[1] 2 Tim. II, 8, et Florus ibid. — [2] Rom. X, 9. — [3] Vide superiorem Sermonem. — [4] Marc. XVI, 16. — [5] Matth. XXVII, 25.

resurrexisse a mortuis. Numquid hoc dæmones nescierunt, aut ista demones non crediderunt, quæ et viderunt? Adhuc antequam resurrexisset, clamabant et dicebant : « Sci» mus qui sis, Filius Dei[1]. » Discernebamus nos a Paganis, credendo Christum resurrexisse : si aliquid possumus, a dæmonibus nos discernamus. Quid est, obsecro vos, quid est quod dixerunt dæmones? « Scimus, qui sis, Fi» lius Dei. » Et audiunt : « Obmutescite. » Nonne hoc dixerunt quod et Petrus, quando quæsivit ab eis et dixit : « Quem me dicunt homines esse? » Et cum opiniones respondissent alienas, addidit et interrogavit dicens : « Vos autem quem me esse dicitis? » Respondit Petrus : « Tu es Christus Filius Dei vivi[2]? Hoc dæmones, hoc Petrus : hoc maligni spiritus, hoc Apostolus. Et audiunt dæmones, « Obmutescite : » audit Petrus, « Beatus es. » Quod discernebat illos, hoc discernat et nos. Unde hoc dæmones clamabant? Timendo. Unde Petrus? Diligendo. Eligite, diligite. Ipsa est fides, quæ Christianos a dæmonibus discernit; fides non quæcumque. Nam ait apostolus Jacobus : « Tu credis : » Epistola hoc habet apostoli Jacobi : « Tu credis, quia unus est Deus : bene facis. Et » dæmones credunt, et contremiscunt[3]. » Ipse hoc dixit, qui in eadem Epistola scripsit : « Si fidem habeat ali» quis, opera autem non habeat, numquid potest fides » salvare eum[4]? » Et apostolus Paulus discernens, ait : « Neque circumcisio aliquid valet, neque præputium; sed » fides quæ per dilectionem operatur[5]. » Discrevimus, distinximus; imo distinctam invenimus, distinctam legimus, distinctam esse didicimus. Quomodo distinguimur fide : sic distinguamur et moribus, sic distinguamur et operibus, accensi charitate, quam dæmones non habe-

[1] Marc. I, 24. — [2] Matth. XVI, 15, etc. — [3] Jacob. II, 19. — [4] Ibid. 14. — [5] Galat. V, 8.

bant. Quo igne et illi duo in via ardebant. Cognito enim Christo et ab eis discedente, dixerunt apud se : « Nonne » cor nostrum erat ardens in via, cum aperiret nobis » Scripturas [1] ? » Ardete, ne ardeatis igne quo arsuri sunt dæmones. Ardete igne charitatis, ut a dæmonibus vos discernatis. Ardor iste sursum vos rapit, sursum tollit, in cœlum levat. Quidquid molestiarum passi fueritis in terra, quantumcumque Christianum cor deorsum humiliatum premat inimicus, summa petit ardor dilectionis. Similitudinem accipite. Si faculam teneas ardentem, rectam capite sursum teneas; flammæ crinis surgit in cœlum : deprime faculam, flamma in cœlum it : fac faculam capite deorsum, numquid et flammam deponis in terram? Quacumque ardens vergit, flamma aliam viam nescit, cœlum petit. Spiritu ferventes accendimini igne charitatis : fervere facite vos laudibus Dei, et moribus optimis. Alter calidus, alter frigidus : calidus frigidum accendat : et qui parum ardet, optet augmentum, oret adjumentum. Dominus paratus est dare : nos pansis cordibus optemus accipere. Conversi ad Dominum, etc.

[1] Luc xxiv, 32.

SERMO CCXXXV[1].

In diebus Paschalibus, VI.

De eadem lectione Evangelii Luc. XXIV.

1. Hesterno die, id est, nocte, lecta est ex Evangelio resurrectio Salvatoris. Lecta est autem ex Evangelio secundum Matthæum : hodie vero, sicut audistis pronuntiare lectorem, recitata est nobis Domini resurrectio, sicut Lucas evangelista conscripsit. Quod sæpe admonendi estis, et memoriter tenere debetis; non vos debet movere quod alius Evangelista dicit, si quid alius prætermittit : quia et ille qui prætermittit quod alius dicit, dicit aliquid quod ille prætermiserat. Aliqua vero singuli dicunt; et alii tres non dicunt, aliqua duo dicunt, et alii non dicunt: aliqua tres dicunt, et unus non dicit. Auctoritas autem tanta est Evangelii sancti, ut quia in eis loquebatur Spiritus unus, verum sit etiam quod dixerit unus. Hoc ergo quod modo audistis, quia Dominus Jesus, posteaquam resurrexit a mortuis, invenit duos in via ex Discipulis suis, colloquentes invicem de his quæ contigerant, et dixit illis : « Qui sunt sermones isti, quos loquimini vobis» cum, et estis tristes[2], etc. » solus dixit Lucas evangelista. Breviter hoc attigit Marcus, quia apparuit duobus in via[3] : sed quid illi dixerint Domino, vel quid eis dixerit Dominus, prætermisit.

[1] Alias de Tempore 140. — [2] Luc. XXIV, 17. — [3] Marc. XVI, 12.

II. Quid ergo ista lectio contulit nobis? Magnum aliquid, si intelligamus. Apparuit Jesus : videbatur oculis, et non agnoscebatur. Magister ambulabat cum illis in via, et ipse erat via : et nondum illi ambulabant in via : sed invenit eos exorbitasse de via : « Quando enim cum illis » fuerat ante passionem, omnia prædixerat, passurum se » fuisse, moriturum, tertio die resurrecturum : omnia » prædixerat[1], » sed mors illius, illorum oblivio fuit. Sic perturbati sunt, quando eum viderunt in ligno pendentem, ut obliviscerentur docentem, non expectarent resurgentem, nec tenerent promittentem. « Nos, inquiunt, spera- » bamus quia ipse erat redempturus Israël[2]. O Discipuli, sperabatis; ergo jam non speratis? Ecce Christus vivit, et spes mortua est in vobis. Prorsus vivit Christus. Vivens Christus mortua Discipulorum corda invenit : quorum oculis et apparuit et non apparuit; et videbatur et abscondebatur. Nam si non videbatur, quomodo illum interrogantem audiebant, interroganti respondebant? In via cum illis tanquam comes ambulabat, et ipse dux erat. Utique videbant, sed non agnoscebant. « Tenebantur » enim oculi eorum, sicut audivimus, ne eum agnosce- » rent. » Non tenebantur, ne viderent : « Sed teneban- » tur, ne eum agnoscerent. »

III. Eia, fratres, ubi voluit Dominus agnosci? In fractione panis. Securi sumus, panem frangimus, et Dominum agnoscimus. Noluit agnosci, nisi ibi, propter nos, qui non eum visuri eramus in carne, et tamen manducaturi eramus ejus carnem. Quisquis ergo fidelis es, quisquis non inaniter Christianus vocaris, quisquis ecclesiam non sine causa ingrederis, quisquis verbum Dei cum timore et spe audis, consoletur te fractio panis. Absentia Domini, non est absentia : habeto fidem, et tecum est

[1] Matth. xx, 18. — [2] Luc. xxiv, 21.

quem non vides. Illi, quando cum eis Dominus loquebatur, nec fidem habebant : quia eum resurrexisse non credebant, non resurgere posse sperabant. Perdiderant fidem, perdiderant spem. Ambulabant mortui cum vivente, ambulabant mortui cum ipsa vita. Cum illis ambulabat vita; sed in eorum cordibus nondum renovata erat vita. Et tu ergo, si vis habere vitam, fac quod fecerunt, ut agnoscas Dominum. Hospitio susceperunt. Similis enim erat Dominus tanquam in longinqua pergenti, illi vero tenuerunt eum. Et posteaquam venerunt ad locum, quo tendebant, dixerunt : « Jam hic nobiscum mane, declinavit enim in vesperum dies. » Tene hospitem, si vis agnoscere Salvatorem. Quod tulerat infidelitas, reddidit hospitalitas. Dominus ergo præsentavit se ipsum in fractione panis. Discite ubi Dominum quæratis, discite ubi habeatis, discite ubi agnoscatis, quando manducatis. Norunt enim fideles aliquid quod melius intelligunt in ista lectione, quam illi qui non noverunt.

IV. Dominus Jesus cognitus est, et posteaquam cognitus est, nusquam comparuit. Abscessit ab eis corpore, qui tenebatur fide. Ideo enim Dominus absentavit se corpore ab omni Ecclesia, et ascendit in cœlum, ut fides ædificetur. Si enim non nosti nisi quod vides, ubi est fides? Si autem credis et quod non vides, cum videris gaudebis. Ædificetur fides, quia reddetur species. Veniet quod non videmus, veniet, fratres, veniet : sed vide quomodo te inveniet. Nam veniet quod dicunt homines, Ubi est? quândo est? quomodo est? quando erit? quando venturum est? Certus esto, veniet : nec solum veniet, sed et si nolis veniet. Væ qui non crediderunt : erit enim his magnus tremor; et magnum gaudium eis qui crediderunt.

[1] Cod. Cass. cccv, fol. 23 a tergo : Erit enim his magnus tremor, qui non crediderunt.

Gaudebunt fideles, confundentur infideles. Fideles dicturi sunt : Gratias tibi, Domine : vera audivimus, vera credidimus, vera speravimus, vera cernimus. Infideles autem dicturi sunt: Ubi est, quod non credebamus? ubi est, quod illa quæ legebantur, mendacia putabamus? (Laudandi ergo qui non vident et credunt : quia cum viderint, gaudebunt. Causa salutis nostræ suscepit Dominus carnem, in qua suscepit et mortem. Resurrexit die tertio, jam non ulterius moriturus; et recepta quam deposuerat carnis substantia, primus nobis resurrectionis incorruptibilis fecit exemplum. Ascendens in eodem corpore ad Patrem, sedet ad dexteram Dei, judicium Patris communicans potestate, quem venturum ad judicium speramus vivorum ac mortuorum : ut et nos de nobis credamus, de ipso pulvere eamdem carnem accipere, eadem ossa, eamdem semper mansuram membrorum reparationem. Omnes sumus resurrecturi : sed non omnes lætaturi. « Veniet » dies, inquit, quando omnes qui in monumentis sunt, » audient vocem Filii Dei; et procedent qui bona ege» runt, in resurrectionem vitæ; qui vero male egerunt, » in resurrectionem judicii[1].) » Ita fiet, ut confusioni reddatur supplicium, fiduciæ reddatur præmium : « Ibunt » enim illi in ambustionem æternam, justi autem in vitam » æternam[2]. » Conversi ad Dominum, etc.

[1] Joan. v, 28, 29. — [2] Matth. xxviii, 46.

SERMO CCXXXVI[1].

In diebus Paschalibus, VII.

De eadem lectione Evangelii Luc. XXIV.

I. DOMINUS noster Jesus Christus, sicut Apostolus dicit: « Mortuus est propter delicta nostra, et resurrexit prop- » ter justificationem nostram[2]. » Sicut morte ipsius seminamur, sic resurrectione ipsius germinamus. Etenim morte ipsius significatur mors vitæ nostræ. De hac re audi Apostolum : « Consepulti, inquit, sumus Christo per baptis- » mum in mortem, ut quemadmodum Christus resurrexit » a mortuis, sic et nos in novitate vitæ ambulemus[3]. » Ille non habuit quod emendaret in cruce : quia sine peccato ascendit in crucem. Nos in cruce ejus emendemur, et ibi ponamus quod male contraximus, ut justificari ejus resurrectione possimus. Distinguere enim ita debetis : « Traditus est propter delicta nostra, et resurrexit prop- » ter justificationem nostram. » Non dixit : Traditus est propter justificationem nostram, et resurrexit propter delicta nostra. In ejus traditione delictum sonat, in ejus resurrectione justitia sonat. Ergo moriatur delictum, et resurgat justitia.

II. Istam spem, hoc donum, hanc promissionem, hanc tantam gratiam, quando mortuus est Christus, Discipuli ejus de animo perdiderunt, et in ejus morte ab spe deci-

[1] Alias de Diversis 88. — [2] Rom. IV, 25. — [3] Id. VI, 4.

derunt. Ecce annuntiabatur illis resurrectio ejus, et videbantur illis verba nuntiantium quasi deliramentum. Quasi deliramentum facta erat veritas. Si quando prædicatur resurrectio in isto tempore, et videtur alicui esse deliramentum, nonne omnes dicunt habere illum grande tormentum? Nonne omnes detestantur, abhorrent, aversantur, aures claudunt, audire nolunt? Ecce quod erant Discipuli, mortuo Christo : quod nos exhorremus, hoc erant illi. Hoc malum habebant arietes, quod horrent agni. Deinde isti duo, quibus apparuit in via, et tenebantur oculi eorum, ne illum agnoscerent, ubi erat cor, indicant verba; et quid agatur in animo, vox testis est, sed nobis : nam illi etiam cor patebat. De illius morte loquebantur inter se. Adjunxit se illis ipse quasi tertius viator; et via in via cœpit colloqui, commiscuit sermonem. Quærit quid inter se loquerentur cum omnia sciret; ut eos ad confessionem tanquam nesciens provocaret. Et dicunt illi : « Tu » solus peregrinaris in Jerusalem, et nescis quid actum » sit in illa istis diebus, de Jesu Nazareno, qui fuit pro» pheta magnus? » Jam non Dominus, sed propheta. Hoc enim eum putabant fuisse, cum mortuus esset. Adhuc honorabant quasi prophetam; nondum agnoscebant Dominum, non solum Prophetarum, sed etiam Angelorum. « Quomodo, inquiunt, seniores nostri et principes sacer» dotum tradiderunt eum in damnationem mortis. Et » ecce jam tertius est dies, ex quo ista gesta sunt. Nos » autem sperabamus, quia ipse erat redempturus Israël[1]. » Ipse est totus labor? Sperabatis, jam desperatis? Videtis quia perdiderant spem. Cœpit ergo eis exponere Scripturas, ut illic magis agnoscerent Christum, ubi deseruerant Christum. Ideo enim desperaverant Christum, quia viderant mortuum. Ille vero aperuit eis Scripturas, ut

[1] Luc. XXIV, 18-21.

agnoscerent quia si mortuus non fuisset, Christus esse non posset. Docuit de Moyse, docuit de subsequentibus Scripturis, docuit de Prophetis, quod illis dixerat : « Quia » oportebat Christum mori, et sic intrare in gloriam » suam[1]. » Audiebant, gaudebant, suspirabant; et quomodo ipsi confessi sunt, ardebant : et præsentem lucem non agnoscebant.

III. Quale autem mysterium, fratres mei? Intrat ad eos, fit eis hospes; et qui per totam viam non agnoscebatur, in fractione panis agnoscitur. Discite hospites suscipere, ubi agnoscitur Christus. An nescitis quia si quem Christianum susceperitis, ipsum suscipitis? Nonne ipse dicit : « Hospes fui, et suscepistis me? » Et quando ei dicitur : «Domine, quando te vidimus hospitem ?» Respondet : «Cum uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis[2].» Cum ergo Christianus Christianum suscipit, serviunt membra membris; et gaudet caput, et sibi imputat datum, quod membro ejus fuerit erogatum. Hic ergo pascatur Christus esuriens, accipiat potum sitiens, vestiatur nudus, suscipiatur peregrinus, visitetur ægrotus. Hoc habet necessitas itineris. Sic in ista peregrinatione vivendum est, ubi eget Christus. Eget in suis, plenus est in se. Sed qui eget in suis, et plenus est in se, egentes adducit ad se. Ibi non erit fames, non erit sitis, non erit nuditas, non erit ægritudo, non erit peregrinatio, non erit labor, non erit dolor. Scio quia ista ibi non erunt, et nescio quid ibi erit. Ista enim quæ ibi non erunt, novi : illud autem quod ibi inventuri sumus, « Nec oculus vidit, nec auris audivit, » nec in cor hominis ascendit[3]. » Amare possumus, desiderare possumus, in hac peregrinatione tanto bono suspirare possumus : digne hoc cogitare et verbis explicare non possumus. Certe ego non possum. Ergo, fratres mei,

[1] Luc. xxiv, 26. — [2] Matth. xxv, 35, 36. — [3] 1 Cor. ii, 9.

quærite quis possit. Si invenire potestis, et me vobiscum discipulum trahite. Illud scio, quoniam « Qui potens est, » sicut Apostolus ait, facere super quam petimus, aut in- » telligimus[1], » illuc perducet, ubi fiat quod scriptum est : « Beati qui habitant in domo tua, in sæcula sæculo- » rum laudabunt te[2]. » Totum negotium nostrum, laus Dei erit. Quid laudabimus, si non amabimus ; et illud amabimus, quod videbimus? Verum enim videbimus, et ipsum verum Deus erit, quem laudabimus. Ibi inveniemus quod hodie cantavimus : Amen, Verum est : Alleluia, Laudate Dominum.

SERMO CCXXXVII[3].

In diebus Paschalibus, VIII.

De ultima lectione Evangelii Luc. XXIV, cum refutatione Manichæorum.

I. De resurrectione Domini quod sequebatur in Evangelio secundum Lucam, hodie terminatum est, ubi audivimus apparuisse Dominum in medio Discipulorum suorum disceptantium de resurrectione ejus, et non credentium. Tam vero eis inopinatum fuit et incredibile, ut nec videntes viderent. Videbant enim vivum, quem planxerant mortuum : videbant in medio sui stantem, quem doluerant in cruce pendentem. Videbant ergo ; et quia suis oculis non credebant, ut verum viderent, falli se putabant.

[1] Ephes. III, 20. — [2] Psal. LXXXIII, 5. — [3] Alias de Tempore 145.

« Existimabant enim, sicut audistis, se spiritum videre[1].» Quod postea crediderunt de Christo pessimi hæretici, prius hoc crediderunt titubantes Apostoli. Sunt enim hodie qui non credunt carnem habuisse Christum : quia et partum virginis destruunt, et nolunt eum natum ex fœmina credere. « Verbum caro factum est[2], » prorsus alienant a sua fide, vel potius a sua infidelitate. Totam istam dispensationem salutis nostræ, quod factus est homo pro inveniendo homine, qui Deus fecerat hominem ; totum hoc, quod Christus in remissionem peccatorum nostrorum verum, non falsum sanguinem fudit, et de vero suo sanguine chirographum peccatorum nostrorum delevit ; hoc totum hæretici damnabiles evacuare conantur. Totum hoc, ut Manichæi credunt, quod apparuit oculis hominum, spiritus fuit, caro non fuit.

II. Ecce loquitur Evangelium. Stabat Dominus inter Discipulos suos, nondum credentes quod resurrexerat. Videbant eum, et putabant se spiritum videre. Si nihil mali est, credere Christum spiritum fuisse, non carnem ; si nihil mali est, dimittantur in ista opinione Discipuli. Attendite, ut intelligatis quod volo dicere : Deus autem donet ut dicam, id est, sic dicam, quomodo vos audire expedit. Ecce hoc ipsum repeto. Aliquando ipsi detestabiles, carnem detestantes, et secundum carnem viventes, aliquando hoc dicunt, et sic decipiunt : Qui melius credunt de Christo, illi qui dicunt quia carnem habuit, an nos qui dicimus, Deus erat, spiritus erat, et oculis hominum non corpus, sed Deus apparebat? Quid est melius, caro, an spiritus? Quid responsuri sumus, nisi spiritum carne esse meliorem? Si ergo, dicit, confiteris quia spiritus melior sit quam caro ; melius ego de Christo sentio, qui eum spiritum fuisse dico, non carnem. O infelix er-

[1] Luc. xxiv, 37. — [2] Joan. i, 14.

ror! Quare? Ego carnem dico fuisse Christum? Tu dicis spiritum: ego spiritum et carnem. Non tu melius dicis, sed minus dicis. Audi ergo totum quod dico ego: id est, quod dicit catholica fides, quod dicit fundatissima et serenissima veritas. Tu qui dicis spiritum tantum fuisse Christum; quod est et spiritus noster, id est, anima nostra, hoc dicis tantum fuisse Christum: audi quid dicas. Dico quod dicis. Erat ipse spiritus ex ea natura et substantia, unde et noster est spiritus. Quanto minus dicas, attende. Erat ibi Verbum, erat ibi caro. Tu dicis: Humanus spiritus solus. Ego dico: Verbum, spiritus, corpus: Deus et homo. Si duo nolo dicere, si duas res nolo dicere; isto utor compendio, Deus et homo. Et verus Deus, et verus homo. Nihil falsum in humanitate, nihil falsum in divinitate. Sed de ipso homine si quæris a me, duo iterum dico: Anima humana, et caro humana. Tu homo es propter animam et carnem: ille Christus propter Deum et hominem. Ecce quod dico.

III. Sed tu melius te dicere putas, quia dicis: Spiritus erat, spiritus apparebat, spiritus videbatur, spiritus in homine conversabatur. Hoc dicis: ut dixi, hoc putabant et Discipuli. Si nihil mali dicis, si bonum est quod dicis: bonum erat et quod Discipuli putabant. Si Dominus sic eos dimisit, ut hoc putarent, dimittendus es et tu. Hoc enim credebant quod et tu: si bonúm est quod tu credis, bonum erat quod illi credebant. Sed non erat bonum. Ait illis Dominus: « Quid turbati estis? » Perturbatio credidit, quod credis. Quid? Putabant se spiritum videre. Et Dominus ad hæc: « Quid turbati estis, et cogitationes ascendunt in cor vestrum? » Cogitationes istæ terrenæ sunt. Si enim cœlestes essent, descenderent in cor, non ascenderent. Quare enim dicitur nobis: Sursum cor, nisi ut terrenæ cogitationes non ante se inveniant

cor nostrum, quod sursum posuerimus? Ergo, « Quid » turbati estis, et cogitationes ascendunt in cor vestrum? » Videte manus meas et pedes meos, palpate et videte. » Si parum est vobis attendere; manus mittite. Si parum est attendere, nec sufficiat tangere; palpate. Nec, Tangite, solum dixit: sed, Palpate et contrectate. Probent sibi manus vestræ, si mentiuntur oculi vestri: « Palpate, » et videte, » oculos in manibus habete. Quid palpate, et quid videte? « Quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut » me videtis habere[1]. » Errabas cum Discipulis, corrigere cum Discipulis. Humanum est, concedo. Putatis spiritum Christum: hoc et Petrus, hoc et cæteri qui spiritum putaverunt se videre; sed in isto errore non remanserunt, ut scias prorsus hoc fuisse in cordibus eorum. Medicus eos non dimisit sic: accessit, medicamentum adhibuit: vulnera in cordibus videbat; et unde vulnera cordium curaret, in corpore cicatrices ferebat.

IV. Sic ergo credamus. Scio quia sic creditis: sed ne forte in agro isto Domini sit herba mala, etiam eos alloquor quos non video. Nemo credat de Christo, nisi quod de se credi voluit Christus: ante quem nobis expedit, ut credamus quod credi de se voluit, qui nos redemit, qui salutem nostram quæsivit, qui pro nobis sanguinem fudit; qui pro nobis quod non ei debebatur pertulit, qui nobis quod nobis non debebatur attulit: hoc credamus. Christus quid est? Filius Dei, Verbum Dei. Quid est Verbum Dei? Quod dici non potest per verbum hominis, hoc est Verbum Dei. Quæris a me, quid sit Verbum Dei? Si tibi vellem dicere quid sit verbum hominis, non explico, fatigor, hæsito, succumbo, non possum explicare vim verbi humani. Ecce antequam dicam vobis, quod volo dicere, jam verbum est in corde meo; nondum a me dic-

[1] Luc. XXIV, 38, 39.

tum est, et apud me est : dicitur a me, et pervenit ad te, et non recedit a me. Intenditis, ut audiatis verbum a me, mentes vestras pasco, cum loquor. Divideretis inter vos cibum, si afferrem ventribus, nec totus perveniret ad singulos; sed quanto plures estis, tanto in plura frusta quod ponerem divideretis, et tanto minus quisque acciperet, quanto major esset accipientium multitudo. Modo autem cibum attuli mentibus; dico : Accipite, sumite, comedite : accepistis, comedistis, et non divisistis. Quidquid loquor, et omnibus totum est, et singulis totum est. Ecce quomodo non potest satis explicari, quantam vim habet hominis verbum : et dicitis mihi : Quid est Verbum Dei? Verbum Dei pascit Angelorum tot millia. Mente enim pascuntur, mente implentur. Implet Angelos, implet mundum, implet virginis uterum : nec ibi spatiatur, nec hic angustatur. Quid est Verbum Dei? Ipse dicat : breviter de se dicit; sed magnum est quod dicit : « Ego et Pa» ter unum sumus[1]. » Nolo numeres, verba appende. Quid ergo? Plura verba de uno verbo non sufficiunt explicando. « Verbum ergo quod non potest explicari, caro » factum est, et habitavit in nobis[2]. » Suscepit totum quasi plenum hominem, animam et corpus hominis. Et si aliquid scrupulosius vis audire; quia animam et carnem habet et pecus : cum dico animam humanam et carnem humanam, totam animam humanam accepit. Fuerunt enim qui hinc hæresim facerent, et dicerent quia anima Christi non habuit mentem, non habuit intellectum, non habuit rationem; sed Verbum Dei fuit illi pro mente, pro intellectu, pro ratione. Nolo sic credas. Totum redemit, qui totum creavit : totum suscepit, totum liberavit Verbum. Ibi mens hominis et intellectus, ibi anima vivificans carnem; ibi caro vera et integra : peccatum solum non ibi.

[1] Joan. x, 30. — [2] Id. I, 14.

SERMO CCXXXVIII.

In diebus paschalibus, IX.

De eadem lectione Evangelii Luc. xxiv.

Prodit nunc primum ex veteri Vindocinensis Abbatiæ codice annorum fere 800.

I. Sic sacra perennisque evangelica lectio nobis demonstrat verum Christum, et veram Ecclesiam, ne in aliquo eorum erremus, aut sancto sponso aliam pro alia subponamus, aut sanctæ sponsæ non suum virum, sed alium importemus. Ergo ne in aliquo eorum erremus, tanquam matrimoniales eorum Evangelii tabulas audiamus.

II. De Domino Christo non defuerunt, nec desunt, qui sic falluntur, ut eum veram carnem habuisse non crederent. Audiant, quod modo audivimus. In cœlo est, sed hic sonat: ad dexteram Patris sedet, sed inter nos loquitur. Ipse se indicet, ipse se manifestet. Quid opus est ut alium de illo testem quæramus? Ipsum potius audiamus. Apparuit Discipulis suis, et subito stetit in medio eorum. Cum legeretur audistis. Illi autem turbati sunt: existimabant enim se spiritum videre. Hoc est quod putant, qui eum veram carnem habere non credunt: Manichæi sunt, Priscillianistæ sunt, et aliæ quæcumque nec nominandæ pestes. Non enim putant Christum nihil esse, hoc non putant: sed spiritum putant esse, carnem non habuisse.

Quid tu catholica? quid tu sponsa, non adultera? Ergo quid tu, nisi quod ab eo didicisti? Non enim alium meliorem de illo quam ipsum testem invenire potuisti. Ergo quid tu? Et Verbum et spiritum hominis et carnem hominis Christum esse didicisti. Quid didicisti de Verbo? « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, » et Deus erat Verbum : hoc erat in principio apud » Deum[1]. » Quid didicisti de spiritu hominis? « Et inclinato capite tradidit spiritum[2]. » Quid didicisti de carne? Modo audi. Ignosce illis qui hoc putant, quod prius errantes Discipuli putaverunt. Sed illi in errore non perseveraverunt. Nam hoc putaverunt Discipuli, quod hodie putant Manichæi, quod hodie putant Priscillianistæ, non fuisse veram carnem in Domino Christo, sed tantummodo spiritum. Videamus si dimisit eos errare. Videte quam malus sit error, quem medicus festinabat sanare, noluit confirmare. Putaverunt ergo se spiritum videre : et ille qui sciebat malas istas cogitationes esse, de eorum cordibus eradicans : « Quid turbati estis? dixit, quid turbati » estis, et cogitationes ascendunt in cor vestrum? Videte » manus meas et pedes meos : tangite, et videte quia spi» ritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis ha» bere[3]. » Tene contra omnes omnium insanas cogitationes, tene quod accepisti : alioquin peristi. Christus verum Verbum, Unigenitum, æqualis Patri, verus humanus spiritus, vera caro sine peccato. Hæc mortua est, hæc resurrexit, hæc pependit in ligno, hæc jacuit in sepulcro, hæc sedet in cœlo. Volebat Dominus Christus persuadere Discipulis, quia illud quod videbant, ossa et caro erant : sed tu contradicis. Ille ergo mentitur, et tu verum dicis? tu ædificas, et ille decipit? Quare mihi hoc voluit persuadere Christus, nisi quia sciebat quid mihi prodest credere,

[1] Joan. I, 1, 2. — [2] Id. XIX, 30. — [3] Luc. XXIV, 38, 39.

et quid mihi nocet non credere? Sic ergo credite. Ipse est sponsus.

III. Audiamus et de sponsa : quia nescio qui rursus faventes adulteris, volunt veram subvertere, falsamque subponere. Audiamus et de sponsa. Cum ergo tetigissent pedes, manus, carnem, ossa; adjecit Dominus, et ait : « Habetis hic aliquid quod manducare[1]? » ut etiam communicato cibo probaretur verus homo. Accepit, manducavit, dedit; et cum adhuc trepidarent præ gaudio, ait illis : « Nonne hæc dicebam vobis, cum adhuc essem vo- » biscum. » Quare modo non cum illis erat? Quid est, « Cum adhuc essem vobiscum? » Cum adhuc mortalis essem, quod et vos estis. Quid ergo dicebam vobis? « Quia » oportebat impleri omnia, quæ scripta sunt in Lege et » in Prophetis et in Psalmis de me. Tunc aperuit illis sen- » sum, ut intelligerent Scripturas; et dixit eis : Quia sic » oportebat Christum pati, et resurgere a mortuis die ter- » tia[2]. » Tollite veram carnem, non erit vera passio, non erit vera resurrectio. Ecce habes sponsum : « Oportebat » Christum pati, et resurgere a mortuis tertia die. » Tene caput : audi de corpore. Quid enim modo debemus ostendere? Qui audivimus sponsum, agnoscamus et sponsam. « Et prædicari in nomine ejus pœnitentiam et remissio- » nem peccatorum. » Ubi? unde? quousque? « Per omnes » gentes incipientibus ab Jerusalem[3]. » Ecce habes sponsam. Nemo tibi fabulas vendat, non latret rabies hæreticorum de angulo. Toto terrarum orbe Ecclesia diffusa est : omnes gentes habent Ecclesiam[4]. Nemo vos fallat : ipsa est vera, ipsa est catholica. Christum non vidimus, hanc videmus : de illo credamus. Apostoli e contra illum videbant, de ista credebant. Unam rem illi videbant, aliam

[1] Luc. XXIV, 41. — [2] Ibid. 42-46. — [3] Ibid. 47. — [4] *Forte* habet Ecclesia.

credebant : et nos e contra unam rem videmus, aliam credamus. Videbant illi Christum, credebant Ecclesiam, quam non videbant : videmus et nos Ecclesiam, credamus in Christum, quem non videmus; et tenentes quod videmus, perveniemus ad eum quem nondum videmus. Cognoscentes itaque sponsum et sponsam, in tabulis eorum eos agnoscamus, ne in tam sanctis nuptiis litigemus.

SERMO CCXXXIX[1].

In diebus Paschalibus, X.

De resurrectione Christi secundum Marcum et Lucam.

I. Hodierno die jam ecce tertio audivimus ex Evangelio Domini nostri resurrectionem : quemadmodum me vobis locutum esse meministis : quoniam hoc moris est, ut secundum omnes Evangelistas resurrectio Domini recitetur. Marci Evangelium est, quod modo, cum legeretur, audivimus. Marcus autem meruit istam dispensationem, cum in numero illorum duodecim non fuisset, quemadmodum et Lucas. Nam cum sint quatuor Evangelistæ, Matthæus, Joannes, Marcus et Lucas; duo sunt ex illis duodecim Apostolis, id est, Matthæus et Joannes. Sed illorum præcessio infœcunda non fuit, ut consequentes comites non haberent. Marcus et Lucas Apostolorum non pares, sed suppares fuerunt. Ideo namque voluit Spi-

[1] Alias de Tempore 146.

ritus sanctus etiam ex his qui inter duodecim non fuerunt, eligere ad Evangelium conscribendum duos, ne putaretur gratia evangelizandi usque ad Apostolos pervenisse, et in illis fontem gratiæ defecisse. Cum enim dicat Dominus de spiritu suo et de verbo suo, quod si quis perceperit digneque habuerit, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam[1] : fons utique manando se indicat, non remanendo : per Apostolos pervenit gratia ad alios, et missi sunt evangelizare. Quoniam qui vocavit primos, ipse vocavit secundos : ipse vocavit etiam usque ad novissimum tempus corpus Unigeniti sui, id est, Ecclesiam toto orbe diffusam.

II. Quid ergo audivimus Marcum dicentem? Quod apparuerit Dominus in via duobus[2], sicut dixit et Lucas, cujus Evangelium heri audivimus : « Apparuit, inquit, » duobus in via in alia effigie[2]. » Lucas autem hoc ipsum aliis verbis dixit, sed ab eadem sententia non deviavit. Lucas enim quid dixit? « Tenebantur oculi eorum, ne eum » agnoscerent[3]. » Marcus autem quid dixit? « Apparuit » eis in alia effigie. » Quod ille dixit : « Tenebantur oculi » eorum, ne eum agnoscerent, » hoc iste dixit : « In alia » effigie. » Alia enim effigies visa est, retentis oculis, non apertis. Quid ergo, fratres, quoniam Lucas dixit, quod credo vos de lectione hesterna recentissime meminisse, quod cum benedictum frangeret panem, aperti sunt oculi eorum ; quid putamus, si tunc aperti sunt oculi eorum, ergo clausis oculis in via cum illo comitabantur, et poterant scire ubi gressus ponerent, si clausos oculos haberent? Aperti sunt ergo ad cognitionem, non ad visionem. Dominus itaque noster Jesus Christus ante panis fractionem ignotus loquitur cum hominibus, in panis fractione cognoscitur : quia ibi percipitur, ubi vita æterna perci-

[1] Joan. IV, 14. — [2] Marc. XVI, 12. — [3] Luc. XXIV, 16.

pitur. Hospitio suscipitur, qui domum parat in cœlo. Ait enim secundum evangelistam Joannem : « Multæ mansio- » nes sunt apud Patrem meum : alioquin dicerem vobis : » Ibo parare vobis locum. Sed si iero et paravero, ite- » rum veniens assumam vos[1]. » Hospes in terra esse voluit Dominus cœli, peregrinus in mundo, per quem factus est mundus : hospes esse dignatus est, ut tu haberes suscipiendo benedictionem ; non quia ille indigebat, cum hospes intrabat.

III. Eliam sanctum famis tempore per corvum Dominus pascebat[2] : et quem persequebantur homines, ei serviebant aves. Afferebat servo Dei corvus mane panes, et ad vesperam carnes. Non indigebat ergo ille, quem Deus ministris avibus pascebat : et tamen quamvis Elias non indigeret, mittitur ad viduam in Sarepta, et dicitur ei : « Vade ad illam viduam, pascet te. » Defecerat Deus, ut Elias ad viduam mitteretur? Sed si Deus servo suo sine humano ministerio semper præberet panem, vidua unde haberet mercedem? Mittitur ergo non indigens ad indigentem, non esuriens ad esurientem ; et dicit ad eam : « Vade, et affer mihi pusillum, ut manducem. » Illa modicum habebat, quod consumptura fuerat, et moritura. Respondit, quantum haberet, Prophetæ intimavit : et ait illi Propheta : « Vade, prius affer mihi. » Illa non dubitavit, sed attulit. Obtulit refectionem, et meruit benedictionem. Benedixit sanctus Elias hydriam farinæ, et capsacem olei. Illud in domo repositum erat consumendum ; et illud oleum in palo pendebat finiendum : accessit benedictio, et vasa illa thesauri facti sunt. Laguncula olei facta est fons olei, farina parva uberrimas segetes superavit.

IV. Si Elias non indigebat, Christus indigebat? Ideo,

[1] Joan. XIV, 2. — [2] 3 Reg. XVII.

fratres mei, admonet nos Scriptura sancta, quia plerumque servos suos quos potest pascere Deus, ideo facit indigentes, ut inveniat operantes. Nemo superbiat, quia dat pauperi : Christus pauper fuit. Nemo superbiat, quia hospitem suscipit : Christus hospes fuit. Melior est susceptus, quam suscipiens; ditior accipiens, quam tradens. Qui accipiebat, cuncta possidebat : qui dabat, ab illo cui dabat, acceperat quod dabat. Nemo ergo superbiat, fratres mei, quando dat pauperi : non dicat in animo suo : Ego do, ille accipit : ego suscipio, ille indiget tecto. Forte quo tu indiges, plus est. Forte quem suscipis justus est : ille indiget pane, tu veritate; ille indiget tecto, tu cœlo; ille indiget pecunia, tu justitia.

V. Fœnerator esto, eroga quod recipias. Noli timere, ne te fœneratorem judicet Deus[1]. Prorsus, prorsus esto fœnerator. Sed Deus tibi dicit : Quid vis? Fœnerare vis? Quid est fœnerare? Minus dare, et plus accipere. Ecce mihi da, dicit tibi Deus : ego accipio minus, et do plus. Quid? Centuplicia, et vitam æternam. Quem quæris cui des, unde crescat pecunia tua, homo quem quæris, quando accipit, gaudet; quando reddit, plorat : ut accipiat, precatur; ne reddat, calumniatur. Da quidem et homini, et noli te avertere ab eo qui mutuum petit[2]. Sed tantum accipe, quantum dedisti. Non ploret cui dedisti : nam beneficium perdidisti. Et si hoc ipsum quod datum est, vel quod accepit exigitur, forte ad manum nondum habet : pertulisti petentem, expecta non habentem : cum habuerit, reddet tibi. Noli facere angustias ei, cujus angustias relaxasti. Ecce tu dedisti, et exigis : sed non habet unde reddat : cum habuerit, reddet tibi. Noli clamare et dicere : Numquid fœnus quæro? Tantum peto, quantum dedi : quod dedi, hoc accipiam. Bene facis, sed nondum

[1] Vide Serm. III, n. 6, in Psal. XXXVI. — [2] Matth. V, 32.

habet. Non es fœnerator, et vis cui præstitisti, ut quærat fœneratorem, ut tibi reddat. Si propterea fœnus non exigis, ne te fœneratorem patiatur; quare vis ut propter te alium fœneratorem patiatur? Premis, suffocas : etsi tantum exigis, quantum dedisti; suffocando tamen et angustias faciendo, non beneficium dedisti, sed potius majores angustias intulisti. Sed forte dicis : Habet unde reddat: habet domum, vendat : habet possessionem, vendat. Quando a te petivit, ideo petivit ne venderet: propter te non faciat, qui subvenisti ne fieret. Hoc fiat ita circa homines, hoc jubet Deus, hoc vult Deus.

VI. Sed avarus es? Dicit tibi Deus : Esto avarus, esto quantum potes avarus : sed me conveni pro avaritia tua. Dicit tibi Deus : Me conveni, ego filium meum divitem pauperem pro te feci. Propter nos enim pauper factus est Christus, cum dives esset [1]. Aurum quæris? ille fecit. Argentum quæris? ille fecit. Familiam quæris? ille fecit. Pecora quæris? ille fecit. Possessiones quæris? ille fecit. Quid quæris tantum quæ fecit? Ipsum accipe qui fecit. Cogita quemadmodum te dilexit. « Omnia per ipsum facta » sunt, et sine ipso factum est nihil [2]. » Omnia per ipsum, et ipse inter omnia. Qui fecit omnia, factus est inter omnia. Qui fecit hominem factus est homo : factus est quod fecit, ne periret quem fecit. Qui fecit omnia, factus est inter omnia. Attende divitias : quid ditius eo, per quem facta sunt omnia? Et tamen ille cum dives esset, mortalem carnem accepit in utero virginis. Infans natus est, pannis infantilibus involutus est, in præsepi positus est, patienter expectavit ætates, patienter tempora pertulit, per quem facta sunt tempora. Suxit, vagivit, infans apparuit. Sed jacebat, et regnabat : in præsepi erat, et mundum continebat : a matre nutriebatur, et a gentibus

[1] 2 Cor. VIII, 9. — [2] Joan. I, 3

adorabatur : a matre nutriebatur, et ab Angelis nuntiabatur : a matre nutriebatur, et stella fulgente declarabatur. Tales divitiæ, talis paupertas : divitiæ, ut creareris; paupertas, ut restituereris. Quod ille ergo pauper susceptus est hospitio quasi pauper, dignatio fuit suscipientis, non miseria egentis.

VII. Forte dicis tibi : O beati qui meruerunt Christum suscipere! O si ego tunc fuissem! O si unus fuissem de duobus illis, quos invenit in via! Tu esto in via, non deerit hospes Christus. Putas enim jam non tibi licere suscipere Christum? Unde, inquis, licet? Jam resurgens manifestatus est Discipulis suis, ascendit in cœlum, ibi est ad dexteram Patris; non est venturus nisi in ultimo sæculo ad judicandos vivos et mortuos : venturus autem in claritate, non in infirmitate; daturus regnum, non quæsiturus hospitium. Quando dabit regnum, excidit tibi quod dicturus est : « Cum uni ex minimis meis fecistis, » mihi fecistis[1]? » Ille dives, egens est usque in finem sæculi. Eget prorsus, non in capite, sed in membris suis. Ubi eget? In quibus doluit, quando dixit : « Saule, Saule, » quid me persequeris[2]? » Obsequamur ergo Christo. Nobiscum est in suis, nobiscum est in nobis : nec frustra dixit : « Ecce ego vobiscum sum usque ad consummatio- » nem sæculi[3]. » Hæc faciendo agnoscimus Christum in bonis operibus, non corpore, sed corde; non oculis carnis, sed oculis fidei. « Quia vidisti, credidisti, ait cui- » dam Discipulo suo incredulo, qui dixerat : Non credam, » nisi tetigero. » Et Dominus, « Veni, tange, et noli esse » incredulus. » Tetigit, et clamavit : « Dominus meus et » Deus meus. » Et Dominus : « Quia vidisti me, credi- » disti[4]. » Ipsa est tota fides tua, quia credis quod vides :

[1] Matth. xxv, 40. — [2] Act. ix, 4. — [3] Matth. xxviii, 20. — [4] Joan. xx, 27-29.

laudo eos qui non vident, et credunt; quia cum viderint, gaudebunt.

SERMO CCXL[1].

In diebus Paschalibus, XI.

De resurrectione corporum, contra Gentiles.

I. Per hos dies, sicut recolit Charitas Vestra, solemniter leguntur evangelicæ lectiones ad resurrectionem Domini pertinentes. Omnes enim Evangelistæ quatuor, neque de passione, neque de resurrectione ejus tacere potuerunt. Nam quia multa fecit Dominus Jesus, non omnes omnia conscripserunt: sed alius ista, alius illa; summa tamen concordia veritatis. Multa etiam commemorat Joannes evangelista facta esse a Domino Jesu Christo, quæ a nullo eorum conscripta sunt. Tanta facta sunt, quanta tunc fieri debuerunt: tanta scripta sunt, quanta nunc legi debuerunt. Ut autem ostendantur Evangelistæ omnes quatuor, in eo quod simul omnes dicunt et non prætermittunt, id est, vel de passione, vel de resurrectione Christi, non inter se dixisse contraria, valde operosus est labor. Nonnulli enim putaverunt eos inter se esse contrarios, cum ipsi essent contrarii animæ suæ. Et ideo data est opera ab eis qui potuerunt, adjuvante Domino, ut ostenderentur inter se non esse contrarii. Sed, sicut dixi, si hoc vobis ostendam, et in populo velim ista trac-

[1] Alias de Tempore 139.

tare, multitudo audientium prius obruitur tædio, quam reveletur scientia veritatis. Sed scio fidem vestram, id est, fidem hujus totius multitudinis, et eorum qui hodie hic non sunt, et tamen fideles sunt; novi fidem eorum sic esse certam de veritate Evangelistarum, ut expositione mea non indigeant. Qui novit quomodo ista defendat, doctior est, non fidelior. Habet fidem, habet facultatem defendendi fidem. Alius non habet facultatem et copiam et doctrinam defendendi fidem, sed habet ipsam fidem. Ille autem qui novit defendere fidem, titubantibus est necessarius, non credentibus. In defensione enim fidei, curantur vulnera dubitationis vel infidelitatis. Qui ergo defendit fidem, bonus est medicus : sed in te non est infidelitatis morbus. Quando ille novit curare quod tu non habes? Novit ille ponere medicamentum, sed in te non est vitium. « Non est opus sanis medicus, sed male habentibus [1]. »

II. Tamen quæ possunt expeditius dici pro tempore, et commodius audiri, subticere vobis non est consilii. De ipsa resurrectione, cujus in se ipso Dominus præmisit exemplum, ut sciremus quid etiam in corporibus nostris in fine sæculi sperare debeamus, multi multa disputant; aliqui fideliter, aliqui infideliter. Qui fideliter disputant, scire volunt diligentius quid respondeant infidelibus : qui autem infideliter disputant, argumentantur contra animas suas, disputando contra potentiam omnipotentis, dicentes : Unde fieri potest, ut mortuus resurgat? Dico ego, Deus est qui facit, et tu dicis : Fieri non potest? Non dico : Da mihi Christianum, da mihi Judæum : sed, da mihi paganum, idolorum cultorem, dæmonum servum, qui non dicat Deum esse omnipotentem. Negare Christum potest, negare omnipotentem Deum non potest. Quem

[1] Matth. IX, 12.

tu ergo credis, (quasi pagano loquor :) quem tu credis Deum omnipotentem, ipsum ego dico mortuorum suscitatorem. Si dixeris : Non potest fieri, derogas omnipotenti. Si autem credis illum omnipotentem, me quare respuis ista dicentem?

III. Si diceremus carnem resurrecturam, ut esuriat, ut sitiat, ut ægrotet, ut laboret, ut corruptionibus subjiciatur; merito credere non deberes. Habet enim modo caro ista has vel necessitates, vel calamitates. Et hoc unde? Causa peccatum est. In uno peccavimus, et omnes ad corruptionem nati sumus. Malorum omnium nostrorum causa peccatum est. Non enim sine causa homines mala ista patiuntur. Justus est Deus, omnipotens est Deus : nullo modo ista pateremur, si non mereremur. Sed cum essemus in pœnis, ad quas venimus de peccatis, Dominus noster Jesus Christus voluit esse in pœnis nostris sine peccatis suis. Sustinendo sine culpa pœnam, et culpam solvit et pœnam. Culpam solvit, peccata donando : pœnam solvit, a mortuis resurgendo. Hoc promisit, et nos in spe ambulare voluit : perseveremus, et ad rem perveniemus. Caro resurget incorruptibilis, caro resurget sine vitio, sine deformitate, sine mortalitate, sine onere, sine pondere. Quæ nunc tibi facit tormentum, postea tibi erit ornamentum. Ergo si bonum est habere corpus incorruptibile, quare hoc facturum Deum volumus desperare?

IV. Philosophi sæculi hujus, qui magni fuerunt et docti, et cæteris meliores, animam humanam immortalem esse senserunt : nec solum senserunt, sed quantis potuerunt argumentationibus defenderunt, et ipsas defensiones suas conscriptas posteris reliquerunt. Sunt libri, leguntur. Ideo istos philosophos dixi aliis fuisse meliores in comparatione pejorum; quia fuerunt philosophi qui dicerent, homini, cum mortuus fuerit, nullam vitam postea remanere. Ta-

libus illi utique præponendi sunt. Et in quo erant illi meliores, quamvis in multis a veritate deviantes, tamen in quo erant isti superiores, veritati fuerant propinquantes. Hi ergo qui senserunt atque dixerunt animas humanas immortales, de malis hominum, de ærumnis erroribusque mortalium quæsierunt causas, quantum homines potuerunt; et dixerunt, sicut potuerunt, præcessisse nescio quæ in alia vita peccata, quorum peccatorum merito ista corpora velut carcerem animæ mererentur. Deinde quæsitum est ab eis, quid postea cum fuerit homo mortuus, quid erit. Et hic contriverunt ingenia sua; et laboraverunt, quantum potuerunt, reddere hominibus rationem, vel sibi, vel aliis: et dixerunt, animas hominum male viventium immundas pessimis moribus, cum exierint de corporibus, rursus continuo revolvi ad alia corpora, et pœnas hic luere quas videmus: eas vero animas quæ bene vixerunt, cum exierint de corporibus, ire ad superna cœlorum, requiescere ibi in stellis et luminibus istis conspicuis, vel quibuscumque cœlestibus abditisque secretis, oblivisci omnium præteritorum malorum, et rursus delectari redire ad corpora, et venire iterum ad ista patienda. Hoc ergo interesse voluerunt inter animas peccatorum et animas justorum, qui peccatorum animas de proximo statim cum exierint de corporibus, dicunt revolvi ad altera corpora, justorum autem animas diu esse in requie; non tamen semper, sed rursus delectari corporibus, et de summis cœlis post tantam justitiam ad ista mala facere ruinam.

V. Hoc dixerunt valde magni philosophi. Isto plus invenire nihil potuerunt philosophi mundi hujus, de quibus dicit Scriptura nostra: « Stultam fecit Deus sapien» tiam hujus mundi. » Si sapientiam, quanto magis stultitiam? Si sapientia mundi stultitia est apud Deum,

vera stultitia mundi quam longe est a Deo? Est tamen quædam stultitia mundi hujus, quæ pervenit ad Deum, de qua dicit Apostolus : « Quoniam in sapientia Dei non » cognovit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo » per stultitiam prædicationis salvos facere credentes. » Et dicit : « Quoniam Judæi signa petunt; et Græci sa- » pientiam quærunt : nos autem prædicamus Christum » crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus stul- » titiam, ipsis autem vocatis Judæis et Græcis Christum » Dei virtutem et Dei sapientiam [1].» Venit Dominus Christus, sapientia Dei : cœlum tonat, ranæ taceant. Quod dixit veritas, hoc est verum. Quod dixit, in malo quidem esse genus humanum causa peccati, manifestum est. Sed qui crediderit in mediatorem, qui constitutus est medius inter Deum et homines : (inter Deum justum et homines injustos, medius homo justus, humanitatem habens de imo, justitiam de summo; et ideo medius : hinc unum, et inde unum; quia si utrumque inde, ibi esset; si utrumque hinc, nobiscum jaceret, et medius non esset :) qui ergo crediderit in mediatorem, et fideliter ac bene vixerit, exiet quidem de corpore, et erit in requie; postea vero recipiet corpus, non ad tormentum, sed ad ornamentum, et vivet cum Deo in æternum. Non est quod eum delectet ut redeat : quia secum habet corpus. Ergo, charissimi, quoniam proposui vobis hodie quid dicant etiam philosophi mundi hujus, quorum Deus sapientiam tanquam veram stultitiam reprobavit, crastino, adjuvante Domino, exponere poterimus.

[1] I Cor. I, 20-24.

SERMO CCXLI[1].

In diebus Paschalibus, XII.

De resurrectione corporum, contra Gentiles.

I. PROPRIA fides est Christianorum, resurrectio mortuorum. Hanc in se ipso, id est, resurrectionem mortuorum, caput nostrum Christus ostendit, et exemplum fidei nobis præstitit; ut hoc sperent membra in se, quod præcessit in capite. Hesterno die vobis insinuavimus, sapientes gentium, quos philosophos dicunt, ipsos qui in eis excellentissimi fuerunt, scrutatos fuisse naturam, et de operibus artificem cognovisse. Prophetas non audierunt, legem Dei non acceperunt : sed eis Deus quodam modo silens ipsius mundi operibus loquebatur, et eos ad quærendum artificem rerum, mundi species invitabat : nec potuerunt in animum inducere, cœlum et terram sine auctore constare. De his beatus Paulus apostolus ita loquitur : « Revelatur, inquit, ira Dei de cœlo super omnem impietatem[2]. » Quid est, « Super omnem impietatem? » Non solum super Judæos, qui Dei legem acceperunt, et legis datorem offenderunt; verumetiam super omnem impietatem gentium revelatur ira Dei de cœlo. Et ne quisquam diceret : Quare cum ipsi legem non acceperint? secutus adjunxit : « Et injustitiam eorum, qui veritatem in iniquitate detinent. » Jam tu responde : Quam

[1] Alias de Tempore 143. — [2] Rom. 1, 18.

veritatem? Non enim acceperunt legem, non enim audierunt Prophetam. Audi quam veritatem: « Quoniam quod » notum est, inquit, Dei manifestum est in illis. » Unde manifestum? Adhuc audi: « Deus enim illis manifestavit. » Si adhuc quæris: Quomodo manifestavit, quibus legem non dedit? Audi quomodo: « Invisibilia enim ejus a cons» titutione mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta » conspiciuntur. Invisibilia enim ejus, » hoc est, invisibilia Dei: « A constitutione mundi, » id est, ex quo constituit mundum: « Per ea quæ facta sunt intellecta cons» piciuntur, » illa per hæc intellecta conspiciuntur. « Sempiterna quoque, » verba Apostoli dico, ipsa attexo: « Sempiterna quoque virtus ejus et Divinitas, » subaudis, intellecta conspiciuntur. « Ut sint inexcusabiles. » Quare inexcusabiles? « Quia cognoscentes Deum, non sicut Deum » glorificaverunt, aut gratias egerunt[1]. » Non dixit, nescientes Deum: sed, « cognoscentes. »

II. Unde cognoscentes? Ex his quæ fecit. Interroga pulchritudinem terræ, interroga pulchritudinem maris, interroga pulchritudinem dilatati et diffusi aëris, interroga pulchritudinem cœli, interroga ordinem siderum, interroga solem fulgore suo diem clarificantem, interroga lunam splendore subsequentis noctis tenebras temperantem, interroga animalia quæ moventur in aquis, quæ morantur in terris, quæ volitant in aëre; latentes animas, perspicua corpora; visibilia regenda, invisibiles regentes: interroga ista. Respondent tibi omnia: Ecce vide, pulchra sumus. Pulchritudo eorum, confessio eorum. Ista pulchra mutabilia quis fecit, nisi incommutabilis pulcher? In ipso denique homine, ut possent intelligere et cognoscere Deum universi mundi creatorem; in ipso, inquam, homine interrogaverunt hæc duo, corpus et ani-

[1] Rom. I, 19-21.

mam. Hoc interrogabant quod et ipsi gestabant : videbant corpus, animam non videbant. Sed corpus nisi de animo non videbant. Videbant enim per oculum, sed intus erat qui per fenestras aspiciebat. Denique discedente habitatore, jacet domus : discedente qui regebat, cadit quod regebatur : et quoniam cadit, cadaver vocatur. Nonne ibi oculi integri? Etsi pateant, nihil vident. Aures adsunt; sed migravit auditor : linguæ organum manet; sed abscessit musicus, qui movebat. Interrogaverunt ergo ista duo, corpus quod videtur, animam quæ non videtur : et invenerunt melius esse illud quod non videtur, quam illud quod videtur; meliorem animam latentem, deteriorem carnem apparentem. Viderunt ista, intuiti sunt, discusserunt utrumque, et invenerunt utrumque mutabile in ipso homine. Mutabile corpus per ætates, per corruptiones, per alimenta, per refectiones, per defectiones, per vitam, per mortem. Transierunt ad animam, quam utique comprehenderant meliorem, et etiam invisibilem mirabantur : invenerunt et ipsam mutabilem; modo velle, modo nolle; modo scire, modo nescire; modo meminisse, modo oblivisci; modo timere, modo audere; modo ire in sapientiam, modo in stultitiam deficere. Viderunt et ipsam mutabilem, transierunt et ipsam : quæsierunt enim aliquid immutabile.

III. Sic ergo pervenerunt ad cognoscendum Deum qui fecit, per ista quæ fecit. « Sed non sicut Deum honorificaverunt, aut gratias egerunt, ipse dicit Apostolus, » sed evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum » est insipiens cor eorum. Dicentes se esse sapientes, stulti » facti sunt. » Sibi arrogando quod acceperant, perdiderunt quod tenebant. Dicentes se quasi magnos esse, stulti facti sunt. Et quo pervenerunt? « Et immutaverunt, inquit, gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem ima-

» ginis corruptibilis hominis.» Idola dicit. Et parum erat facere idolum ad speciem hominis, et ad sui operis similitudinem addicere artificem : parum fuit hoc. Sed insuper quid? « Et volucrum et quadrupedum et serpentium. » Omnia quippe ista muta animalia et irrationabilia, illi quasi magni sapientes, deos sibi fecerunt. Reprehendebam, quando adorabas imaginem hominis : quid tibi faciam, quando adoras imaginem canis, imaginem colubri, imaginem crocodili? Pervenerunt usque ad ista. Quantum quærentes in superna evecti sunt, tantum cadentes in profunda demersi sunt. Altius enim mergitur, quod de alto cadit.

IV. Hi ergo, sicut hesterno die vos commonui, quæsierunt quid postea, id est, quid post hanc vitam. Quæsierunt sicut homines : sed quando invenirent, cum homines essent? Doctrinam Dei non habuerunt, Prophetas non audierunt : non potuerunt invenire, suspicati sunt. Retuli vobis heri suspiciones illorum. Exeunt animæ malæ, inquiunt; et quia immundæ sunt, continuo in alia corpora revolvuntur : exeunt animæ sapientium atque justorum; et quia bene vixerunt, volant ad cœlum. Age belle, belle illis invenisti locum : volantes ad cœlum perveniunt. Et quid ibi? Ibi erunt, inquiunt, et requiescent cum diis : sedes eorum erunt stellæ. Non malum habitaculum illis invenistis : vel ibi illas dimittite, nolite illas dejicere. Sed, inquiunt, post longa tempora, facta penitus oblivione veterum miseriarum, incipiunt velle reverti in corpora; et delectabit eas venire, et rursus veniunt ad ista patienda, ad ista toleranda, ad obliviscendum Deum, ad blasphemandum Deum, ad sequendas corporis voluptates, ad pugnas contra libidines. Veniunt ad istas miserias, unde, et quo? Dic mihi, quare? Quia obliviscuntur. Si omnia mala obliviscuntur, obliviscantur et delectatio-

nem carnis. Hoc solum malo suo meminerunt, unde ruerunt. Veniunt : quare? Quia delectat eas rursus in corporibus habitare. Unde delectat, nisi per memoriam, quia ibi aliquando habitaverunt? Dele totam memoriam, et forte residuam facies sapientiam : nihil remaneat quod revocet.

V. Exhorruit quidam auctor ipsorum, cui demonstrabatur, vel qui inducebat apud inferos demonstrantem patrem filio suo. Nostis enim hoc prope omnes; atque utinam pauci nossetis. Sed pauci nostis in libris, multi in theatris, quia Æneas descendit ad inferos, et ostendit illi pater suus animas Romanorum magnorum venturas in corpora : expavit ipse Æneas, et ait :

O pater, anne aliquas ad cœlum hinc ire putandum est
Sublimes animas, iterumque ad tarda reverti
Corpora [1]? . . . .

Credendum-ne est, inquit, quod eant ad cœlum, et iterum redeant? Quæ lucis miseris tam dira cupido? Melius filius intelligebat, quam pater exponebat. Reprehendit cupiditatem animarum rursus in corpora redire volentium. Dixit diram cupiditatem, dixit eas miseras, nec erubuit eas. Ad hoc philosophi perduxistis, ut purgentur animæ, perveniant ad summam munditiam, et per ipsam munditiam obliviscantur omnia, et per obliviones miseriarum redeant ad miserias corporum. Dicite, obsecro : Nonne hæc etiam si vera essent, melius nescirentur? Etiam si vera essent, inquam, quæ sine dubio falsa, quia fœda sunt; nonne melius nescirentur? An forte dicturus es mihi : Non eris sapiens, si ista nescieris? Ut quid illa sciam? possum-ne esse modo melior, quam tunc ero in cœlo? Si in cœlo, quando ero melior et perfectior, obliviscar omnia quæ hic didici, et hæc ibi melior nesciturus

[1] Virg. Æneid. VI, vers. 719 et 720.

sum; sine me modo illa nescire. In cœlo habitantem dicis omnia obliviscentem : sine in terra esse horum omnium nescientem. Deinde rogo te : Sciunt se istæ animæ in cœlo, passuras esse rursus hujus vitæ miserias, an nesciunt? Elige quod volueris. Si sciunt se passuras esse tantas miserias, quomodo sunt beatæ, miserias suas futuras cogitantes? quomodo sunt beatæ, ubi sunt sine securitate? Sed video quid eligas; dicturus es : Nesciunt. Laudas ergo ibi hanc ignorantiam, quam me nunc habere non sinis, docendo me in terra, quod me nesciturum dicis in cœlo. Nesciunt, inquis. Si nesciunt, et non se putant esse passuras, errando sunt beatæ. Quod enim passuræ sunt, putant se non passuras : quod falsum putare, quid est aliud quam errare? Erunt ergo errore felices; erunt beatæ, non æternitate, sed falsitate. Liberet nos veritas, ut vere beati esse possimus : quoniam non vacat sermo Redemptoris nostri : « Si vos Filius liberaverit, tunc vere liberi eritis. » Ipse enim dixit : « Si manseritis in verbo meo, vere Discipuli mei estis, et cognoscetis veritatem, et veritas liberabit vos[1]. »

VI. Deinde audite aliud pejus, aliud dolendum vel potius irridendum. Hic sapiens, hic philosophe, hoc est, in terra, (verbi gratia, Pythagoras, Plato, Porphyrius, et nescio quis alius ipsorum,) quare philosopharis? Propter vitam, inquit, beatam. Quando habebis istam vitam beatam? Cum hoc corpus, inquit, reliquero in terra. Modo ergo misera vita geritur, sed spes est beatæ vitæ : ibi beata vita geritur, sed spes est miseræ vitæ. Ergo spes nostræ infelicitatis est felix, et felicitatis infelix. Abjiciamus hæc, et vel rideamus quia falsa sunt, vel doleamus quia magna existimantur. Sunt enim ista, fratres mei, magna magnorum deliramenta doctorum. Quanto melius

[1] Joan. VIII, 31 et 36.

tenemus magna magnorum sacramenta sanctorum? Amore corporum dicunt redire animas purgatas, mundatas, sapientes, purgatas animas amore corporum redire ad corpora. Ergo anima purgata sic amat? Nonne amor iste magnæ sunt sordes?

VII. Sed corpus est omne fugiendum. Magnus eorum philosophus posterius Porphyrius[1], fidei christianæ acerrimus inimicus, qui jam christianis temporibus fuit; sed tamen ab ipsis deliramentis erubescendo, a Christianis ex aliqua parte correptus, dixit, scripsit. Corpus est omne fugiendum. Omne dixit, quasi omne corpus vinculum ærumnosum sit animæ. Et prorsus si corpus qualecumque est fugiendum, non est ut laudes ei corpus, et dicas, quomodo Deo docente fides nostra laudat corpus: quia et corpus quod modo habemus, quamvis habeamus hinc pœnam de peccato, et corpus quod corrumpitur, aggravet animam[2]: tamen habet corpus istud speciem suam, dispositionem membrorum, distinctionem sensuum, erectam staturam, et cætera quæ bene considerantes stupent. Verumtamen illud omnino incorruptibile, omnino immortale, omnino ad movendum agile et facile erit. Sed ait Porphyrius: Sine causa mihi laudas corpus: qualecumque sit corpus; si vult esse beata anima, corpus est omne fugiendum. Hoc dicunt philosophi: sed errant, sed delirant. Cito probo: nolo diutius disputare; quia illa quæ prædicata est debet habere subditum. Duo enim sunt invicem sibi connexa, prædicata et subdita. Superat omnia Deus: huic cuncta sunt subdita. Et anima si habet aliquem honorem apud Deum, debet habere aliquid subditum. Sed nolo hinc diutius disputare, libros vestros lego: mundum istum animal dicitis, id est, cœlum, terram, maria, omnia quæ sunt ingentia corpora, immensa us-

[1] Vid. lib. de Civit Dei lib. XXII, cap. 26. — [2] Sap. IX, 15.

quequaque elementa ; totum hoc, universumque corpus, quod ex his elementis omnibus constat, dicitis esse animal magnum, id est, habere animam suam, sed sensus corporis non habere ; quia extrinsecus nihil est quod sentiri possit : habere tamen intellectum, hærere Deo : et ipsam animam mundi vocari Jovem, vel vocari Hecatem, id est, quasi animam universalem mundum regentem, et unum quoddam animal facientem. Eumdemque mundum æternum esse dicitis, semper futurum, finem non habiturum. Si ergo æternus est mundus, et sine fine manet mundus, et animal est mundus ; anima ista semper tenetur in mundo : certe corpus est omne fugiendum ? Quid est quod dicebas : Corpus est omne fugiendum ? Ego dico beatas animas incorruptibilia corpora semper habituras. Tu qui dicis : Corpus est omne fugiendum, occide mundum. Tu dicis ut fugiam de carne mea : fugiat Jupiter tuus de cœlo et terra.

VIII. Quid quod invenimus eumdem Platonem, magistrum istorum omnium, in libro quodam suo quem scripsit de Constitutione mundi, inducere Deum fabricatorem deorum, facientem scilicet deos cœlestes, stellas omnes, solem et lunam ? Dicit ergo Deum opificem deorum cœlestium : dicit ipsas stellas habere animas intellectuales, quæ intelligunt Deum, et corpora visibilia quæ cernuntur. Dico, ut intelligatis : Sol iste quem videtis, non videretur, nisi corpus esset : hoc verum est. Stella ulla vel luna non videretur, nisi corpus esset : verum dicit. Ideo dicit et Apostolus : « Et corpora cœlestia, et » corpora terrestria. » Et sequitur : « Alia gloria cœles- » tium, alia et terrestrium. » Et rursus dicens de gloria cœlestium corporum Apostolus adjunxit, et ait : « Alia » gloria solis, alia gloria lunæ, alia gloria stellarum. » Stella enim ab stella differt in gloria : sic et resurrec-

» tio mortuorum[1]. » Videtis, quia promissa est sanctorum corporibus claritas, et diversa species claritatis, quia diversa sunt merita charitatis. Sed illi quid dicunt? Stellæ istæ quas videtis, corpora quidem sunt, sed habent suas animas intellectuales, et sunt dii. Interim de corporibus, quia corpora sunt, verum dicunt : sed utrum habeant animas suas, ut quid discutio? Modo veniamus ad rem. Inducitur Deus a Platone ipso alloqui deos, quos fecit de corporali et de incorporali substantia, atque inter cætera dicere illis : « Quoniam estis orti, immortales esse et indissolubiles non potestis. » Jam ad istam vocem illi intremiscere poterant. Quare? Quia immortales esse cupiebant, et mori nolebant. Ergo ut eis auferret timorem, secutus adjunxit atque ait : « Non tamen dissolvemini, neque vos ulla mortis fata periment, nec erunt valentiora quam consilium meum, quod majus est vinculum ad perpetuitatem vestram, quam illa quibus colligati estis. » Ecce Deus dat securitatem diis a se factis : securitatem illis dat immortalitatis : securitatem illis dat, quod non relinquant globos corporum suorum. Certe corpus est omne fugiendum? Quantum existimo, responsum est illis, sicut intelligere potestis : sicut et nos loqui possumus, quantum hora sermonis permittit, quantum vestra capacitas sinit, responsum est eis. Jamvero quid et ipsi dicant de resurrectione corporum quasi acute, ut non eis, sicut arbitrantur, etiam nos respondere possimus, multum est ut hodie vobis dicam. Sed quia semel promisi vobis, per istos dies istam de resurrectione carnis quæstionem esse versandam, ad ea quæ restant, adjuvante Domino, et aures et corda in crastinum præparate.

[1] I Cor. xv, 39-42.

SERMO CCXLII[1].

In diebus Paschalibus, XIII.

De resurrectione corporum, contra Gentiles.

I. Diebus his sanctis resurrectioni Domini dedicatis, quantum donante ipso possumus, de carnis resurrectione tractemus. Hæc enim fides est nostra, hoc donum in Domini nostri Jesu Christi nobis carne promissum est, et in ipso præcessit exemplum. Voluit enim nobis quod promisit in fine, non solum prænuntiare, sed etiam demonstrare. Illi quidem qui tunc fuerunt cum illo, viderunt; et cum expavescerent, et spiritum se videre crederent, soliditatem corporis tenuerunt. Locutus est enim non solum verbis ad aures eorum, sed etiam specie ad oculos eorum: parumque erat se præbere cernendum, nisi etiam offerret pertractandum atque palpandum. Ait enim: « Quid turbati estis, et cogitationes ascendunt in cor vestrum? » Putaverunt enim se spiritum videre. « Quid turbati estis, inquit, et cogitationes ascendunt in cor vestrum? Videte manus meas et pedes meos: palpate, et videte, quia spiritus ossa et carnem non habet, sicut me videtis habere[2]. » Contra istam evidentiam disputant homines. Quid enim aliud facerent homines, qui ea quæ sunt hominum sapiunt, quam disputarent de Deo contra Deum? Ille enim Deus est, illi homines sunt. « Sed Deus

[1] Alias de Tempore 147. — [2] Luc XIV, 38, 39.

» novit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt[1]. » In homine carnali tota regula intelligendi est consuetudo cernendi. Quod solent videre, credunt : quod non solent, non credunt. Præter consuetudinem facit Deus miracula, quia Deus est. Majora quidem miracula sunt, tot quotidie homines nasci qui non erant, quam paucos resurrexisse qui erant : et tamen ista miracula non consideratione comprehensa sunt, sed assiduitate viluerunt. Resurrexit Christus, absoluta res est. Corpus erat, caro erat, pependit in cruce, emisit animam, posita est[2] in sepulcro. Exhibuit illam vivam, qui vivebat in illa. Quare miramur? Quare non credimus? Deus est qui fecit : considera auctorem, et tolle dubitationem.

II. Quærunt ergo homines, utrum corruptio ista corporis, quam sentiunt in carne sua, futura sit in resurrectione mortuorum. Dicimus non futuram. Respondent nobis : Si corruptio non erit, quare manducabitur ? Aut si non manducabitur, quare post resurrectionem Dominus manducavit? Modo Evangelium cum legeretur, audivimus, quia cum exhiberet se vivum oculis manibusque Discipulorum suorum, parum illi visum est ad demonstrandam evidentiam corporalem : sed addidit : « Habetis » hic aliquid quod manducetur? Et obtulerunt ei partem » piscis assi, et favum mellis : et manducavit, et reliquias » dedit illis. » Dicitur ergo nobis : Si corruptio corporis non resurget, quare manducavit Dominus Christus? Legistis quia manducavit, numquid legistis quia esurivit? Quod manducavit, potestatis fuit, non egestatis. Si desideraret manducare, egeret. Rursus si manducare non posset, minus valeret. Numquid et Angeli, quando suscepti sunt hospitio a patribus nostris, non manducaverunt, et tamen corruptibiles non fuerunt[3]?

[1] Psal. XCIII, 11. — [2] *Subaudi* caro. — [3] Gen. XVIII, et Tob. XII.

III. Rursus dicunt : Resurgent vitia, quæ erant in corpore humano, cum quibus moritur homo? Respondemus : Non resurgent vitia. Et dicitur nobis : Quare ergo Dominus cum suorum vulnerum cicatricibus resurrexit? Quid ad hoc dicimus, nisi quia et hoc potestatis fuit, non necessitatis? Sic resurgere voluit, sic se voluit quibusdam dubitantibus exhibere. In illa carne cicatrix vulneris, sanavit vulnus incredulitatis.

IV. Adhuc disputant, et quærunt a nobis : Parvuli qui moriuntur parvuli resurrecturi sunt? an ætas erit plena reviviscentium, quorum erat parva morientium? Hoc quidem in Scripturis definitum non invenimus. Incorruptibilia corpora et immortalia resurrectura promissa sunt. Sed si parva ætas redditur, si statura pusilla revocatur, numquid et propterea infirmitas revocatur? Si parvi erunt, numquid jacebunt, et ambulare non poterunt? Credibilius tamen accipitur et probabilius et rationabilius, plenas ætates resurrecturas, ut reddatur munere, quod accessurum erat tempore. Non enim credituri sumus etiam senectam resurrecturam anhelam et curvam. Postremo corruptionem tolle, et quod vis adde.

V. Sed, inquis, quomodo erit terrenum corpus in cœlo? Philosophi enim gentium, illi valde magni, quorum vobis jam vel insanas vel certe humanas sententias intimavi; (quæsierunt quippe ista non spiritu Dei, sed conjectura cordis humani;) hinc maxime faciunt quæstionem ; tractant subtiliter de momentis ponderum et ordine elementorum : et dicunt, quod etiam videmus, mundum sic esse dispositum, ut ima sit terra tanquam in fundo ejus, secunda aqua superfundatur terræ, tertius aër veniat, quartus æther cuncta cooperiat. Illud elementum supernum, quod æthera appellant, ignem dicunt esse liquidum et purum, inde sidera esse formata, ibi nihil posse esse

terrenum, quoniam ordo ponderum non admittit. Si dicamus eis nostra corpora in terra nova esse victura, et in cœlo non futura; audacter et temere, imo infideliter dicimus. Credere enim debemus talia corpora nos habituros, ut ubi velimus, quando voluerimus, ibi simus. Nam si respondemus, ad solvendam de ordine ponderum quæstionem, in terra nos esse victuros; de se ipso corpore Domini nobis est quæstio, cum quo ascendit in cœlum.

VI. Audistis quod de Evangelio modo recens sonuit in auribus nostris: « Elevatis manibus suis benedixit eis; et » factum est, dum benediceret eis, recessit ab eis, et » ferebatur in cœlum[1]. » Qui ferebatur in cœlum? Dominus Christus. Qui Dominus Christus? Dominus Jesus. Quid enim, separaturus es hominem a Deo, et facturus es aliam personam Dei, aliam hominis, ut jam non sit Trinitas, sed quaternitas? Quomodo tu homo anima es et corpus: sic Dominus Christus Verbum, anima et corpus. Sed Verbum non recessit a Patre: et ad nos venit, et Patrem non deseruit; et in utero carnem accepit, et mundum rexit. Quid ergo levatum est in cœlum, nisi quod sumptum est de terra? id est, caro illa, corpus illud, de quo loquens ad Discipulos ait: « Palpate, et videte, quia » spiritus ossa et carnem non habet, sicut me videtis habere[2]. » Credamus hoc, fratres, etsi argumenta philosophorum difficile solvimus; illud quod demonstratum est in Domino, sine difficultate fidei teneamus. Illi garriant, nos credamus.

VII. Sed non potest, inquiunt, esse terrenum corpus in cœlo. Quid si hoc velit Deus? Responde contra Deum, et dic: Non potest Deus[3]. Nonne et tu quicumque paganus, dicis omnipotentem Deum? Nonne in libro Platonis,

[1] Luc. XXIV, 50, 51. — [2] Ibid. 39. — [3] Vide de Civit. Dei lib. XXII, cap. 26.

quod hesterno die demonstravi[1], legitur dixisse Deus non factus diis a se factis : « Quoniam estis orti, immortales quidem esse et indissolubiles non potestis; non tamen dissolvemini, neque ulla vos mortis fata periment ; nec erunt valentiora quam consilium meum, quod majus est vinculum ad perpetuitatem vestram, quam illa quibus estis colligati ? » Totum ad voluntatem suam redegit Deus, qui potest et quod impossibile est. Nam quid est aliud : Non potestis esse immortales, sed ut non moriamini ego facio ; nisi et quod fieri non potest ego facio ?

VIII. Volo tamen aliquid etiam de diversitate ponderum disputare. Rogo te, dic mihi : Terra, terra est : Aqua, aqua est : Aër, aër est : Æther, id est, cœlum, et ignis ille liquidus cœlum est. Quatuor nempe ista quasi gradatim construxerunt et ædificaverunt mundum, hoc est, ex his quatuor ædificatus est mundus. Quære quid in imo sit, terra est : quid desuper, aqua est : quid super aquam, aër est : quid super aërem, cœlum est, æther est. Quid corpora solida quæ tenentur atque tractantur ? Non humida dico, quæ labuntur et fluunt; corpora dico tractabilia unde sunt ? Terræ deputanda sunt, an aquæ, an aëri, an ætheri ? Responsurus es : Terræ. Terrenum ergo corpus est lignum ? Plane terrenum. In terra nascitur, in terra alitur, in terra crescit. Tractabile est, non fluxibile. Redi mecum ad illum ordinem ponderum. Terra in fundamento est : ordinem sequere. Quid super terram ? Aqua. Quare lignum natat super aquam ? Terrenum est corpus : si revoces ad illum ordinem ponderum, sub aqua esse debuit, non supra. Invenimus inter terram et lignum aquam mediam : subter terram, super aquam, et super aquam iterum terram, quandoquidem lig-

[1] Vide superiorem Sermonem, n. 8.

num terra est. Perdidisti illum ordinem, tene fidem. Ergo terrena corpora inventa sunt super elementum, quod secundum est in ordine elementorum, quando natant ligna, neque merguntur.

IX. Attende aliud quod plus mireris. Corpora ipsa gravissima, et tamen terrena, quæ mox ut dimissa fuerint super aquam, continuo demerguntur, et ad ima profunda perveniunt, sicut est ferrum, postremo sicut est plumbum. Quid enim plumbo gravius? Accedit tamen manus artificis ad plumbum, facit inde aliquod vas concavum, et natat plumbum super aquam. Ergo-ne non dabit Deus corpori meo, quod dat artifex plumbo? Deinde aquam ipsam ubi ponitis? Redite ad ordinem elementorum. Certe respondebitis, quod aqua sit super terram. Quare ergo antequam currant in terra, pendent in nubibus flumina?

X. Revoca inde considerationem tuam et cogitationem ad ea quæ dicturus sum, si Domino adjuvante potuero. Quid facilius movetur, quid velocius agitatur, gravius corpus an levius? Quis non respondeat, Levius? Leviora enim corpora facilius moventur, velocius aguntur : graviora difficilius atque tardius. Certe regulam fixisti, certe considerasti, et circumspectis omnibus respondisti, quia facilius moventur et velocius aguntur corpora leviora, quam graviora. Ita est, dicis. Responde ergo mihi. Quare levissima aranea tarde se movet, et gravis equus velociter currit? De ipsis hominibus loquar : majus corpus hominis gravius est; brevius corpus quod minus habet ponderis, levius est. Ita vero est, sed si alius portet. Si autem ipse homo corpus suum portet, validus currit, macer languore vix ambulat. Appende macrum et robustum hominem, illum languore vix paucas libellas appendentem, illum salubritate corporis multa pondo in carne sua gerentem : tenta tu ambos tollere; gravis est validus, levis est maci-

lentus. Recedat portator, appareat ambulator; ipsos dimitte sibi, agant corpora sua : video macrum vix passum moventem, video validum robustumque currentem. Si hoc valet sanitas, immortalitas quid valebit?

XI. Dabit ergo Deus miram facilitatem, miram levitatem. Non sine causa illa corpora spiritalia nuncupata sunt. Non ideo dicta sunt spiritalia, quia erunt spiritus, non corpora. Nam ista quæ modo habemus, dicuntur animalia corpora : et tamen animæ non sunt, sed corpora. Quomodo nunc ista animalia dicuntur, et animæ non sunt : sic illa spiritalia dicuntur, sed non sunt spiritus, quia corpora erunt. Quare dicitur spiritale corpus, charissimi, nisi quia ad nutum spiritus serviet? Nihil tibi contradicet ex te, nihil in te rebellabit adversus te. Non ibi erit quod Apostolus gemit : « Caro concupiscit adversus spiritum, » et spiritus adversus carnem [1]. » Non ibi erit : « Video » aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis » meæ [2]. » Hæc bella non ibi erunt : pax ibi erit, pax perfecta ibi erit. Ubi volueris, eris : sed a Deo non recedes. Ubi volueris, eris : sed quocumque ieris, Deum tuum habebis. De quo beatus eris, semper cum illo eris.

XII. Nemo ergo fallat, nemo argumentetur, nemo sua suspicione deliret : quod nobis promisit Deus, venturum esse certissime teneamus. Quando videbatur Christus, fratres mei, quando spiritus putabatur, ut se corpus esse persuaderet, non solum præbebat oculis videndum, sed etiam manibus contrectandum. Quibus ad exhibendam fidei veritatem in corpore, dignatus est etiam non necessitate, sed potestate cibum sumere : tamen adhuc illis præ gaudio trepidantibus, firmamentum cordis adhibuit de sanctis Scripturis, et ait illis : « Hæc sunt verba, quæ

[1] Galat. v, 17. — [2] Rom. vii, 2.

» locutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum : quo-
» niam necesse est impleri omnia, quæ scripta sunt in
» Lege Moysi et Prophetis et Psalmis de me. Tunc ape-
» ruit illis sensum, sicut Evangelium loquitur, quod
» modo lectum est, » ut intelligerent Scripturas; et dixit
» eis : Quia sic scriptum est, et sic oportebat Christum
» pati, et resurgere a mortuis tertio die, et prædicari in
» nomine ejus pœnitentiam et remissionem peccatorum
» per omnes gentes, incipientibus ab Jerusalem[1]. » Illud non vidimus, sed hoc videmus. Quando ista promittebantur, nondum videbantur. Apostoli Christum præsentem videbant : sed toto orbe terrarum diffusam Ecclesiam non videbant : videbant caput, et de corpore credebant. Habemus vices nostras, habemus gratiam dispensationis et distributionis nostræ : ad credendum certissimis documentis, tempora nobis in una fide sunt distributa. Illi videbant caput, et credebant de corpore : nos videmus corpus, credamus de capite.

[1] Luc. XXIV, 44-47.

SERMO CCXLIII[1].

In diebus Paschalibus, XIV.

De resurrectione Domini secundum Joannem, in illud cap. XX: *Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum.* Et de membrorum usu post resurrectionem.

I. Narratio resurrectionis Domini nostri Jesu Christi secundum evangelistam Joannem hodie legi cœpit. Hoc enim scitis, et commendaveram vobis, secundum omnes quatuor Evangelistas istis diebus resurrectionem Domini recitari. In his ergo quæ audivimus, illud tantum solet movere, quare dixerit Dominus Jesus mulieri quærenti corpus ejus, et eum jam vivum agnoscenti: « Noli me » tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum[2]. » Dixi autem vobis, et meminisse debetis, non omnia omnes dicere; sed dici ab aliis, quæ ab aliis prætermissa sunt. Non tamen ita ut inter se repugnare credendi sint, si absit contentio, et adsit pietas intelligentis. Nam sicut legitur apud evangelistam Matthæum, posteaquam resurrexit, occurrit duabus mulieribus, in quibus et ista erat; et dixit eis: « Avete. Illæ autem accesserunt, et » tenuerunt pedes ejus, et adoraverunt eum: » et utique ad Patrem nondum ascenderat. Quomodo huic nunc dicitur: « Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem » meum[3]? » Sic enim verba ista videntur sonare, quasi

[1] Alias de Diversis 6. — [2] Joan. XX, 17. — [3] Matth. XXVIII, 9, 10.

tunc eum posset tangere Maria, quando ascendisset in cœlum. Si in terra positum non tangit, in cœlo sedentem quis mortalium potest tangere?

II. Sed ille tactus fidem significat. Tangit Christum, qui credit in Christum. Nam et illa mulier quæ fluxum sanguinis patiebatur, dixit apud se ipsam : « Si tetigero » fimbriam vestimenti ejus, salva ero [1]. » Fide tetigit, et sanitas subsecuta est, quam præsumpsit. Denique ut nossemus quid sit vere tangere, Dominus continuo dixit Discipulis suis : « Quis me tetigit? Et dixerunt Discipuli : » Turbæ te comprimunt, et dicis : Quis me tetigit? Et » ille : Tetigit me aliquis [2]. » Quasi dicens : Turba premit, fides tangit. Videtur ergo ista Maria, cui dixit Dominus : « Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem » meum, » Ecclesiæ gestare personam, quæ tunc in Christum credidit, cum ascendisset ad Patrem. Ecce vos interrogo, quando credidistis; interrogo Ecclesiam toto orbe terrarum diffusam, cujus persona erat in una fœmina : et una voce mihi respondet : Tunc credidi, cum Jesus ascendisset ad Patrem. Quid est : Tunc credidi, nisi tunc tetigi? Multi carnales Christum tantummodo hominem putaverunt, Divinitatem in illo latentem non intellexerunt. Non bene tetigerunt, quia non bene crediderunt. Vis bene tangere? Intellige Christum ubi est Patri coæternus, et tetigisti. Si autem hominem putas, et nihil amplius putas, tibi nondum ascendit ad Patrem.

III. Adhibuit ergo Dominus Jesus speciem corporis sui humanis sensibus, ad confirmandam carnis resurrectionem. Nihil nos aliud docere voluit, ostendendo se vivum in corpore post resurrectionem suam, nisi ut credatur a nobis resurrectio mortuorum. Cum ergo integra instauranda sint omnia, quæri solet ab eis qui scire desiderant,

[1] Matth. IX, 21. — [2] Luc. VIII, 45, 46.

et rursus proponi solet ab eis qui litigare desiderant, quæstio difficilis de usu membrorum. Dicunt enim, corpus nostrum habere omnia membra sua, et apparere quæ membra quibus sint operibus necessaria. Quis enim nesciat, quis non videat, ad videndum nos habere oculos, aures ad audiendum, linguam ad loquendum, nares ad olfaciendum, dentes ad mandendum, manus ad operandum, pedes ad ambulandum, illa etiam membra quæ pudenda dicuntur, ad generandum? Porro autem interiora etiam viscera, quæ ne horrerent aspectibus, voluit Deus esse contecta; interiora nostra et intestina quæ dicuntur, ad quos usus valeant, et multi hominum, et melius medici cognoverunt. Argumentantur ergo et dicunt nobis : Si aures habebimus ut audiamus, oculos ut videamus, linguam ut loquamur; dentes quare habebimus, si non manducabimus, fauces, pulmones, stomachum, intestina qua cibi transeunt; et pro nostræ valetudinis temperie commutantur; postremo illa ipsa membra quæ vocantur pudenda, quare, inquiunt, habebimus, ubi nulla erit generatio, nulla digestio?

IV. Quid eis respondeamus? numquidnam dicturi sumus sine intestinis nos resurrecturos, ad similitudinem statuarum? Nam de dentibus facile respondetur. Dentes enim non tantum nos adjuvant ad mandendum, verumetiam ad loquendum; sicut plectrum nervos, sic linguam nostram, ut syllabas sonet, percutientes. Cætera ergo membra nostra erunt ad speciem, non ad usum; ad commendationem pulchritudinis, non ad indigentiam necessitatis. Numquid quia vacabunt, ideo indecora erunt? Et quidem nunc quia imperiti sumus, et causas rerum ignoramus, si videantur interiora nostra, horrentur potius quam diliguntur. Quis enim novit, quemadmodum sibi invicem connexa sint membra, et quibus numeris coapta?

Unde vocatur etiam harmonia; quod verbum dictum est de musica : ubi videmus certe in cithara nervos distentos. Si omnes nervi similiter sonent, nulla est cantilena. Diversa distentio diversos edit sonos : sed diversi soni ratione conjuncti pariunt, non videntibus pulchritudinem, sed audientibus suavitatem. Istam rationem quisquis in membris humanis didicerit, tantum miratur, tantum delectatur, ut omni visibili pulchritudini ista ratio ab intelligentibus præferatur. Modo eam nescimus; sed tunc sciemus : non quia nudabuntur, sed quia etiam cooperta latere non poterunt.

V. Respondebit mihi aliquis, et dicet : Quomodo si cooperta erunt, latere non poterunt? Corda nostra non latebunt, et viscera latebunt? Cogitationes, fratres mei, cogitationes quas modo non videt nisi Deus, omnes invicem videbunt in illa societate sanctorum. Nemo ibi vult tectum esse quod cogitat, quia nemo ibi male cogitat. Unde ait Apostolus : « Nolite ante tempus quidquam judicare; » id est, ne temere judicetis, quod non videtis quo corde quis faciat. Si aliquid fit, quod et bono corde fieri potest, noli reprehendere : noli tibi amplius quam humanitas exigit usurpare. Cor videre, Dei est : hominum autem non est, nisi de his quæ manifesta sunt judicare. « Nolite ergo, inquit, ante tempus quidquam judicare. » Quid est « Ante tempus? « Sequitur, et dicit : « Donec veniat Dominus, et illuminet abscondita tenebrarum. » Quas dixerit tenebras, consequentibus verbis evidenter ostendit : « Illuminet, inquit, abscondita tenebrarum. » Quid est hoc? Audi quod sequitur : « Et manifestabit cogitationes cordis[1]. » Hoc est illuminare abscondita tenebrarum; manifestas facere cogitationes cordis. Modo ergo cogitationes nostræ nobis ipsis, singulis quibusque

[1] I Cor. IV, 5.

in luce sunt, quia novimus eas : sed proximis nostris in tenebris sunt, quia non vident eas. Ibi quod nosti te cogitare, et alter sciturus est. Quid times? Modo vis abscondere, modo times publicari cogitationes tuas : forte enim aliquid mali aliquando cogitas, forte aliquid turpe, forte aliquid vanum. Nihil ibi nisi bonum, nihil nisi honestum, nihil nisi verum, nihil nisi purum, nihil nisi sincerum, quando ibi fueris, cogitabis. Quomodo vis videri modo faciem tuam, sic tunc voles videri conscientiam tuam. Nam et ipsa agnitio, charissimi, ipsa agnitio nonne omnium nostrum erit? Putatis quia me cognituri estis, ideo quia me nostis, et patrem meum non estis cognituri, quem non nostis, aut nescio quem episcopum, qui ante multos annos in hac Ecclesia fuit? Omnes noscetis. Qui ibi erunt, non ideo se agnoscent, quia facies videbunt : majori notitia ibi erit invicem agnitio. Sic videbunt omnes, et multo excellentius, quomodo hic solent videre Prophetæ. Divine videbunt, quando Deo pleni erunt. Nec quod offendat erit, nec quod lateat cognitorem.

VI. Erunt ergo ibi membra integra, etiam quæ hic pudenda sunt, sed ibi pudenda non erunt. Non ibi erit sollicitum integritatis decus, ubi non erit libidinis dedecus. Ecce etiam hic, ubi omnium quodam modo nostrorum operum necessitas mater est; quæ necessitas tunc non erit, tamen invenimus aliqua quæ Deus posuit in corporibus ad nullos usus, sed ad solum decus. Jam dudum per membra currebam : et nunc ea paulo diligentius retexamus. Oculos habemus ad videndum, aures ad audiendum, nares ad olfaciendum, os et linguam ad loquendum, dentes ad mandendum, guttur ad vorandum, stomachum ad suscipiendum et coquendum, intestina ad trajiciendos cibos ad ima, et illa quæ pudenda appellantur, vel ad egestionem, vel ad generationem : ad operandum manus, ad ambulandum pe-

des. Barbæ quis usus, nisi sola est pulchritudo? Quare Deus barbam creavit in homine? Speciem video, usum non quæro. Apparet fœminæ quare habeant ubera, utique ut parvulos lactent: mammillas viri quare habent? Interroga usum, nullus est: interroga speciem, decet mammillatum pectus et viros. Virili pectori mammillas detrahe, et vide quantam pulchritudinem dempseris, quantam ingesseris fœditatem.

VII. Sic ergo, charissimi, sic credite, sic tenete, multorum membrorum ibi usum non futurum, sed decus nullius defuturum. Nihil indecorum erit ibi, summa pax erit, nihil discordans, nihil monstruosum, nihil quod offendat aspectum, in omnibus Deus laudabitur. Nam si nunc in ista infirmitate carnis et tenera operatione membrorum apparet tanta corporis pulchritudo, quæ illicit libidinosos, et ad quærendum excitat sive studiosos sive curiosos: et si inveniatur in corpore ratio numerorum, non alius artifex horum, alius invenitur esse cœlorum, sed idem ipse creator infimorum atque summorum: quanto magis ibi, ubi erit libido nulla, nulla corruptio, nulla deformis pravitas, nulla ærumnosa necessitas, sed interminata æternitas, pulchra veritas, summa felicitas?

VIII. Sed dicis mihi, quid acturus sum? Usus membrorum ibi non erit, quid acturus sum? Nulla actio tibi videtur stare, videre, amare, laudare? Ecce dies isti sancti, qui post resurrectionem Domini celebrantur, significant futuram vitam post resurrectionem nostram. Sicut enim Quadragesimæ dies ante Pascha significaverunt laboriosam vitam in hac ærumna mortali: sic isti dies læti significant futuram vitam, ubi erimus cum Domino regnaturi. Vita quæ significatur Quadragesima ante Pascha, modo habetur: vita quæ significatur quinquaginta diebus post resurrectionem Domini, non habetur, sed speratur, et spe-

rando amatur; et in ipso amore Deus qui promisit ista, laudatur, et ipsæ laudes Alleluia sunt. Quid est enim Alleluia? Verbum est Hebræum, Alleluia; Laudate Deum. Allelu, Laudate; ia, Deum : Alleluia ergo laudate Deum sonamus, et invicem nos excitamus ad laudandum Deum : concordibus cordibus melius quam citharæ chordis, dicimus laudes Deo, cantamus Alleluia. Et cum cantaverimus, propter infirmitatem recedimus, ut corpora reficiamus. Quare reficimus, nisi quia deficimus? Deinde tanta est infirmitas carnis, tanta hujus vitæ molestia, ut quælibet magna res veniat in fastidium. Quomodo desideravimus istos dies ad annum venturos, cum modo abirent; et quanta aviditate ad illos venimus per temporis intervallum? Si diceretur nobis : Sine cessatione dicite Alleluia, excusaremus. Quare excusaremus? Quia lassi non possemus, quia et ad ipsum bonum fastidio fatigaremur. Ibi nullus defectus, nulla fastidia. State, laudate : « Qui statis in domo Do-» mini, in atriis domus Dei nostri [1]. » Quid quæris, quid ibi facturus sis? « Beati, ait, qui habitant in domo tua, » Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te [2]. »

[1] Psal. CXXXIII, 1. — [2] Id. LXXXIII, 5.

SERMO CCXLIV[1].

In diebus Paschalibus, XV.

De eadem lectione Evangelii Joan. xx.

I. Ex Evangelio secundum Joannem resurrectio Domini cœpit hodie recitari. Audivimus, et fidei oculis vidimus erga Dominum Jesum piæ mulieris affectum. Quærebat Jesum, sed tamen adhuc tanquam corpus requirebat hominis mortui, et diligebat tamen tanquam magistrum bonum. Non intelligebat eum resurrexisse a mortuis, non credebat, et quod a monumento remotum lapidem vidit, credens ablatum inde corpus quod quærebat, nuntiavit Discipulis rem dolendam. Cucurrerunt duo, quorum unus erat Petrus, alius Joannes. Ipse est enim quem diligebat Jesus, utique præ cæteris : nam omnes ut Dominus diligebat. Cucurrerunt, ut viderent utrum verum diceret mulier, sublatum esse corpus de monumento. Venerunt, attenderunt, non invenerunt corpus, et crediderunt. Sed quid crediderunt? Quod credere non debuerunt. Quando ergo audistis : « Et crediderunt, » forte putastis eos credidisse quod credere debuerunt, hoc est, resurrexisse Dominum a mortuis. Non hoc crediderunt, sed quod nuntiaverat mulier. Denique ut sciatis hoc eos credidisse, subjecit mox Evangelista, et ait : « Nondum enim noverant Scrip- » turas, quia oportebat eum a mortuis resurgere[2]. » Ubi

[1] Alias 17 ex Sirmondianis. — [2] Joan. xx, 8, 9.

est fides ? ubi est toties veritas contestata ? Nonne eis ipse Dominus Jesus ante passionem aliquoties dixit tradendum se esse, occidendum, et resurrecturum ? Loquebatur adhuc surdis. Jam Petrus ei dixerat : « Tu es Christus » Filius Dei vivi. » Jam audierat : « Beatus es Simon » Bar-Jona, quia non tibi revelavit caro et sanguis, sed » Pater meus qui in cœlis est. Et ego dico tibi, quia tu » es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam » meam, et portæ inferorum non vincent eam[1]. » Talis fides Domino crucifixo absorpta est. Tandiu enim Petrus Filium Dei credidit, donec videret in ligno pendentem, donec videret clavis affixum, donec videret mortuum, donec videret sepultum. Tunc perdidit quod tenebat. Ubi petra ! ubi firmitas petræ? Petra erat ipse Christus, ille autem a petra Petrus. Ideo surrexerat petra, ut firmaret Petrum : nam perierat Petrus, nisi viveret petra.

II. Postea tamen, quando Dominus dixit mulieri, « Maria, » conversa agnovit eum, et appellavit Magistrum, « Raboni. » Manifestata est huic mulieri resurrectio Domini. Quid sibi ergo vult : « Noli me tangere, nondum » enim ascendi ad Patrem meum[2]? » Quæstio mirabilis multis modis. Primo quia vetuit se tangi, quasi male posset tangi a tangente. Deinde quia rationem reddens quare se tangi noluerit et prohibuerit, ait : « Nondum enim » ascendi ad Patrem meum : » quasi diceret : Tunc me tanges, cum ascendero ad Patrem meum. In terra positum tangere prohibebatur, et eum tangere poterat in cœlo sedentem ? Dixeram enim : Quid est : « Noli me tangere, » nondum enim ascendi ad Patrem meum ? » Plus addo : Quando resurrexit, sicut et ipse dicit, et alii Evangelistæ, et audivimus jam, cum Lectiones sanctæ legerentur, apparuit Discipulis suis; et cum spiritum eum putarent, ait

[1] Matth. xvi, 17, 18. — [2] Joan. xx, 16, 17.

illis : « Quid turbati estis, et quare cogitationes ascendunt » in cor vestrum? Videte manus meas et pedes meos. » Palpate; et videte[1]. » Numquid jam ascenderat? Nondum ascenderat ad Patrem suum, et dixit Discipulis suis: « Palpate, et videte. » Ubi est, « Noli me tangere? » Hic forte aliquis dicturus est. Tangi a viris voluit, a mulieribus noluit. Si fœminam horreret, non nasceretur ex fœmina. Verumtamen quidquid hoc est quod potest facere qualemcumque quæstionem, ut dicatur Dominum se, antequam ad Patrem ascenderet, a viris tangi voluisse, a mulieribus noluisse[2], ait evangelista Matthæus. Ipse enim narravit occurrisse mulieres Domino resurgenti, in quibus erat et ipsa Maria, et tenuisse pedes ejus. Coarctata est quæstio multis modis, quid sibi velit : « Noli me tangere, » nondum enim ascendi ad Patrem meum. » Totum quidquid locutus sum, ad hoc locutus sum, ut quæstionis difficultas augeretur : videtis validam, et quasi insolubilem. Adjuvet me Dominus, ut solvatur. Qui dignatus est eam proponere, dignetur exponere. Orate mecum effectum : ad me aures, ad illum cor. Quod mihi suggerere dignatur, communicabo vobis. Qui melius intelligit, doceat me : sic doctor sum, ut indocilis non sim. Qui autem melius non intelligit, quod intelligit audiat a me.

III. Dominum Jesum, sicut audivimus, sicut apparet, hominem putabant Discipuli, et secundum hoc fidem suam librabant : altius non erigebant. In terra cum Christo ambulabant. Quod factus erat propter nos, hoc noverant : quod nos fecit, non noverant. Ipse est Christus et factor, et factus. Vide factorem : « In principio erat Verbum, et » Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum : hoc » hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt[3]. » Vide factum : « Et Verbum caro factum

[1] Luc. XXIV, 38. — [2] Matth. XXVIII, 9. — [3] Joan. I, 1, et seq.

» est, et habitavit in nobis. » Videmus ergo Jesum, sed prædicata jam nobis fide Apostolorum[1]. Quod nos novimus, illi nondum noverant. Non facio injuriam. Non audeo dicere ignorantes : sed tamen video ignorantiam confitentes. Non noverant, postea didicerunt, quod jam nos novimus. Christum et Deum et hominem, Christum et factorem rerum et factum in rebus, Christum et creatorem hominis et creatum hominem, nos novimus, illi nondum. Deus Christus æqualis est Patri : tantus est, quantus ille; talis est, qualis ille : hoc est quod ille; non hic est, qui ille. Hoc est quod ille; quia ille Deus, et ille Deus; ille omnipotens, et ille omnipotens; ille immutabilis, et ille immutabilis : hoc est quod ille. Non hic est, qui ille; quia ille Pater, hic Filius. Hoc quicumque novit, illi ascendit ad Patrem : qui hoc non novit, nondum illi ascendit Christus ad Patrem; parvulus cum illo est, in terra cum illo est, æqualis omnipotenti nondum illi est. Proficienti ascendit, cum illo qui proficit ascendit. Quid est ergo : « Noli me tangere? » Tactus fidem significat. Tangendo enim acceditur ad eum, qui tangitur. Mulierem illam videte, quæ fluxum sanguinis patiebatur. Dixit in corde suo : « Sanabor, si tetigero fimbriam vestimenti » ejus[2]. » Accessit et tetigit, sanata est. Quid est, accessit et tetigit? Propinquavit et credidit. Ut sciatis eam credendo tetigisse, Dominus dixit : « Tetigit me aliquis. » Quid est : « Tetigit me, » nisi credidit in me? Et ut noveritis hoc esse « Tetigit me, » quod est credidit in me; « Responderunt Discipuli, et dixerunt ei : Turbæ te com- » primunt, et dicis : Quis me tetigit[3]? » Si solus ambulares, si spatium tibi ambulandi turba fecisset, si nemo juxta te esset, bene diceres : « Tetigit me aliquis. » Turba premit te, tu unum tangentem commemoras. Et ille re-

[1] Florus ad Philip. II. — [2] Matth. IX, 21. — [3] Luc. VIII, 45, 46.

petiit : « Tetigit me aliquis. » Prius enim dixerat : « Quis » me tetigit ? » et postea, « Tetigit me aliquis. » Nostis, quia dicitis : « Turbæ te comprimunt. Tetigit me aliquis. » Turba ista premere novit, tangere non novit. Constat hoc eum significare voluisse dicendo : « Quis me tetigit ? Te- » tigit me aliquis. » Ut illum tactum fidem credamus esse tangentis, vel potius credentis accessum. Quid sibi ergo vult : « Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem » meum ? » Quod me vides, hoc me putas : « Nondum » ascendi ad Patrem. » Hominem me vides, hominem me putas : sum quidem homo ; sed non hic stet fides tua. Noli me sic tangere, ut hominem tantummodo credas. « Non- » dum enim ascendi ad Patrem meum. » Ascendo ad Patrem meum, et tange me : id est, profice, intellige me æqualem Patri, et tunc tange, et salva eris. « Noli me » tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum. » Quod descendi vides, quod ascendi nondum vides : « Non- » dum enim ascendi ad Patrem meum. » Memetipsum exinanivi « Formam servi acccipiens, in similitudinem ho- » minum factus, et habitu inventus ut homo [1]. » Hoc crucifixum est, hoc sepultum, hoc resuscitatum. Illud autem, « Cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus » est esse æqualis Deo [2], » nondum vides. Quod ascendi nondum vides. Noli tangendo terram, cœlum perdere : noli remanendo in homine, in Deum non credere. « Noli » me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem. »

IV. Procedat Arianus ; prius procedat Photinianus. Respondemus Photiniano : Noli tangere. Quid est : Noli tangere? Noli sic credere : nondum tibi Christus ascendit ad Patrem. Procedat Arianus. Ego, inquit, Deum credo Christum, sed minorem. Nec tibi adhuc ascendit ad Patrem. Cum ascenderit ad Patrem, extende te, ut tangas ;

[1] Philip. II, 7. — [2] Ibid. 6.

extende te, tange Deum. Et ego, inquit, Deum profiteor; sed alterius naturæ, et alterius substantiæ; creatum, non per quem creata sunt omnia; factum, non in principio Verbum sine tempore. Adhuc ergo infra es; nondum tibi ascendit ad Patrem. Vis ascendat tibi ad Patrem? Crede, « Cum in forma Dei esset non rapinam arbitratus est esse » æqualis Deo. Rapina non erat, quia natura erat.» Rapina usurpatur, natura cognoscitur. « In forma Dei non rapinam » arbitratus est esse æqualis Deo. » Sic est natus, et semper natus; et natus, et semper natus, et sine initio natus. Tu quid dicis, Ariane? Erat tempus, quando non erat Filius. Vides quia nondum tibi ascendit ad Patrem? Noli tangere, noli sic credere. Non est tempus inter Patrem et Filium. Genuit Pater, natus est Filius : sine tempore ille genuit, sine tempore natus est, per quem facta sunt tempora. Sic tange, et ascendit tibi ad Patrem. Verbum, sed coæternum Deo : Sapientia Dei, sed sine qua nunquam Pater fuit. Respondere tibi habet caro tua, et confabulatura tecum, dictura tibi in tenebris : Quomodo natus is fuit? Tenebræ tecum loquuntur. Exponatur mihi, clamas : clamo, exponatur mihi. Quid tibi vis exponatur? Natus est, an non natus? Non enim esset Filius, nisi natus. Si ergo natus est, fuit tempus quando non erat. Falsum est hoc : terra loqueris, de terra loqueris. Expone ergo mihi, ait, quomodo natus, si semper fuit. Non expono, non expono; non possum. Non expono : sed pro me Prophetam oppono, « Generationem ejus quis enarrabit[1]?

[1] Isaï. LIII, 8.

SERMO CCXLV[1].

In diebus Paschalibus, XVI.

De eadem lectione Evangelii Joan. XX.

I. Et hodie resurrectio Domini recitata est de sancto Evangelio. Lectum est autem Evangelium secundum Joannem. Audivimus quæ in aliis libris Evangelii non audieramus. Omnibus quidem communis est prædicatio veritatis, et de uno fonte omnes biberunt: sed in prædicatione Evangelii, sicut sæpe commonui Charitatem Vestram, alia omnes, alia tres, alia duo, alia singuli posuerunt. Modo ergo quod audivimus secundum Joannis Evangelium, quia Maria vidit Dominum, et dixit ad eam Dominus: « Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Pa» trem[2], » solus evangelista Joannes commemorat. Hinc ergo loquendum est Sanctitati Vestræ. Visis etiam linteaminibus in sepulcro, Dominum non resurrexisse crediderant, sed ablatum esse. Ipse Joannes, (se ipsum enim dicit: « Quem diligebat Jesus,) » cum audisset nuntiantibus mulieribus et dicentibus: « Tulerunt Dominum » meum de monumento[2], » cucurrit cum Petro, et attendit in monumentum, vidit sola linteamina, et credidit. Quid credidit? Non quia resurrexerat, sed quia de monumento perierat. Hoc sequentia verba testantur. Sic

[1] Alias de Tempore 155. — [2] Joan. xx, 17. — [3] Ibid. 2.

enim scriptum est, quod modo audivimus : « Attendit, » vidit, et credidit : nondum enim sciebat Scripturas, » quia oportebat eum a mortuis resurgere [1]. » Apparuit ergo quid credidit : quod fidei non erat, hoc credidit : credidit, sed falsum credidit. Apparuit ei postea Dominus, fugavit falsum, inseruit verum.

II. Tamen illud quod solet movere lectorem et auditorem non incuriosum neque negligentem, quomodo sit dictum : « Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Pa- » trem : » hic videamus, Domino ipso adjuvante, quid dictum sit. Movet enim hoc, quid est : « Noli me tangere, » nondum enim ascendi ad Patrem. » Quando enim ascendit ad Patrem? Sicut indicant Actus Apostolorum, quadragesimo die post resurrectionem suam, quem diem in nomine ipsius celebraturi sumus : tunc ascendit ad Patrem; tunc eum Discipuli qui manibus tetigerunt, oculis deduxerunt. Tunc sonuit angelica vox : « Viri Galilæi, » quid statis, intuentes in cœlum? Hic Jesus qui assump- » tus est a vobis, sic veniet quomodo eum vidistis euntem » in cœlum [2]. » Si ergo tunc ascendit ad Patrem, quid dicimus, fratres mei? Maria non poterat eum tangere in terra stantem, et poterat tangere in cœlo sedentem? Si hic non poterat, quanto minus poterat ibi? Quid est ergo : « Noli me tangere, non enim ascendi ad Patrem? » Sic enim sonant verba, tanquam diceret : Tunc me tange, cum ascendero; antequam ascendam, noli me tangere. O Domine, hic es, et non tango; cum ascenderis, tangam? Deinde si antequam ad Patrem ascenderet, tactum horrebat humanum, quomodo se Discipulis non solum videndum, sed etiam contrectandum præbuit, quando dixit : « Quid cogitatis in cordibus vestris? Videte manus » meas et pedes meos : palpate, et videte quia spiritus

[1] Joan. xx, 8, 9. — [2] Act. I, 11.

» carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere[1]. » Incredulus etiam ille Discipulus Thomas tetigit latus perforatum, et exclamavit : « Dominus meus et Deus meus[2]. » Quando tetigit, nondum ascenderat Jesus ad Patrem. An forte aliquis insipiens dixerit : Antequam ad Patrem ascenderet, viri eum poterant tangere, mulieres autem non poterant, nisi cum ad Patrem ascenderet? Absurda est ista cogitatio, et perversa sententia. Prorsus quod audivit Maria, audiat Ecclesia. Hoc omnes audiant, omnes intelligant, omnes faciant. Quid ergo est : « Noli me tan» gere, nondum enim ascendi ad Patrem? » Quod me vides, hominem solum putas, Patri æqualem esse adhuc nescis; noli me tangere talem, noli in hominem solum credere, sed Verbum æquale Genitori intellige. Quid ergo est : « Noli me tangere? » Noli credere. Quid noli credere? Quia hoc solum sum quod vides. Ascendam ad Patrem, et tunc tange. Tibi ascendo, quando intellexeris æqualem. Quando enim me putas minorem, nondum ascendo tibi.

III. Tangere autem, credere esse, puto quia facile possumus intelligere de illa muliere, quæ tetigit fimbriam vestimenti Christi, et salva facta est. Recordamini Evangelium : Dominus Jesus Christus ibat ad visitandam Archisynagogi filiam, quæ primo nuntiata fuit infirma, postea mortua. Illo pergente, ecce mulier de transverso venit, quæ fluxu sanguinis laborabat per duodecim annos, et in medicis frustra curantibus et non sanantibus, omnia sua consumpserat : dixit quæ in corde suo : « Si tetigero fim» briam vestimenti ejus, salva ero[3]. » Hoc ipsum dicere, jam tangere fuit. Denique audi sententiam : cum salva facta esset secundum fidem suam, ait Dominus Jesus Christus : « Tetigit me aliquis. Et Discipuli : Turbæ te com-

[1] Luc. XXIV, 38, 39. — [2] Joan. XX, 28. — [3] Matth. IX, 21.

» primunt, et dicis : « Quis me tetigit? Et ille : Teti- » git me aliquis; nam ego scio virtutem exiisse de me[1]. » Gratia processit, ut illa sanaretur, non ut ille minueretur. Dicunt ergo Discipuli : « Premunt te turbæ, » et tu unum aut unam sensisti? Et ille : « Tetigit me aliquis; » illi premunt, ista tetigit. Quid est, illi premunt, ista tetigit? Judæi affligunt, Ecclesia credidit.

IV. Secundum hunc ergo intellectum, quo videmus mulierem tetigisse, quod est credidisse, secundum hoc dictum est ad Mariam : « Noli me tangere : » ascendam, et tange. Tunc enim tange, quando cognoveris, « In principio » erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat » Verbum[2]. » Verbum quidem caro factum est, Verbum incontaminatum, immaculatum, immutabile manet, et integrum. Sed quia tu hominem solum vides, Verbum non vides; nolo credas in carnem, et relinquas Verbum. Totus Christus tibi appareat, quia æqualis est Patri in Verbo. Noli ergo, inquit, modo tangere : quia nondum vides qui sim. Ecclesia ergo, cujus figuram Maria gerebat, audiat quod audivit Maria. Tangamus omnes, si credamus. Jam ascendit ad Patrem, sedet ad dexteram Patris. Confitetur hoc hodie universa Ecclesia : Ascendit in cœlum, sedet ad dexteram Patris. Hoc audiunt qui baptizantur : hoc credunt antequam baptizentur. Quando ergo credunt, Maria tangit Christum. Intellectus obscurus, sed sanus : incredulis clausus, fide pulsanti est apertus. Ipse ergo Dominus Jesus Christus et ibi est, et nobiscum est; et cum Patre est, et in nobis est; et ab illo non recedit, et nos non deserit : et orare docet, ut magister; et cum Patre exaudit, ut Filius.

[1] Luc. VIII, 45, 46. — [2] Joan. I, 1.

SERMO CCXLVI[1].

In diebus Paschalibus, XVII.

De eadem lectione Evangelii Joan. xx.

I. Multis modis Dominus Jesus post resurrectionem apparuit fidelibus suis : habuerunt unde scriberent omnes Evangelistæ, sicut eis subministrabat spiritus recordationis rerum, quas scriberent. Alius aliud dixit, alius aliud. Prætermittere aliquis potuit aliquid verum, non dicere aliquid falsum. Omnia ista computate unum dixisse : vere enim unus dixit, quia unus Spiritus in omnibus fuit. Hodie quid audivimus? Illud, quod non credebant Discipuli resurrexisse Jesum. Et non ei crediderunt, hoc ipsum ante prænuntianti. Res manifesta est, et propterea scripta est, ut Deo magnas gratias agamus, quia in eum credidimus, quem in terra non vidimus : illorum oculis et manibus vix persuasum est, quod nos credimus.

II. Audistis quia intravit in monumentum Discipulus ejus : « Et vidit linteamina posita, et credidit : nondum » enim noverat Scripturas, quia oportebat eum a mortuis » resurgere. » Sic audistis, sic lectum est : « Vidit et credi- » dit; nondum enim noverat Scripturas[2]. » Ergo debuit dici : Vidit et non credidit; nondum enim noverat Scripturas. Quid ergo est : « Vidit linteamina, et credidit : » Quid credidit? Quod dixerat mulier : « Tulerunt Domi-

[1] Alias 19 ex Vignerianis. — [2] Joan. xx, 8, 9.

» num de monumento. » Si enim audistis, imo quia audistis, hoc dixerat illa mulier : « Tulerunt Dominum de » monumento, et nescio ubi posuerunt eum [1]. » Hoc audito cucurrerunt : et intravit in monumentum, vidit linteamina, et credidit quod dixerat mulier, ablatum esse Christum de monumento. Quare credidit ablatum esse et furatum Christum de monumento? quare? « Nondum enim » noverat Scripturas, quia oportebat eum a mortuis re- » surgere. » Intraverat, non invenerat. Resurrexisse eum credere debuit, non furatum esse.

III. Quid sibi ergo vult? Solemus vobis inde omni animo loqui. Sed lectio ipsa solemniter legitur, et Sermo ipse solemniter reddatur. Quare dixit Dominus Christus mulieri jam agnoscenti. Primo enim dixerat : « Quem quæ- » ris? quid ploras? Illa autem putabat eum esse hortu- » lanum [2]. » Et revera; si consideres quomodo olera ipsius simus, hortulanus est Christus. Nonne est hortulanus, qui posuit granum sinapis in horto suo? id est, semen minimum et fervidum : et crevit et ascendit, et fecit arborem tantam, ut etiam volucres cœli requiescerent in ramis ejus. « Si habueritis, ipse dicit, fidem, sicut gra- » num sinapis [3]. » Modicum videtur granum sinapis, nihil contemptibilius aspectu, nihil fortius gustu. Quod quid est aliud, nisi maximus ardor et intima vis fidei in Ecclesia? Ergo merito putavit eum hortulanum; et ait illi, « Domine, » honorificentiæ causa : quia beneficium petebat, ideo Dominum vocabat. « Si tu abstulisti eum, » inquit, ostende mihi ubi posuisti eum, et ego eum tol- » lam [4]. » Quasi diceret : Mihi necessarius est, tibi non. O mulier, necessarium tibi putas mortuum Christum : vivum agnosce. Tu mortuum quæris : sed ipse tecum vivus

[1] Joan. xx, 2. — [2] Ibid. 15. — [3] Matth. xvii, 19. — [4] Joan. xx, 55, etc.

loquitur. Nihil autem nobis mortuus prodesset, nisi a mortuis resurrexisset. Et qui quærebatur mortuus, vivum se ostendit. Quomodo vivum? Proprio nomine ipsam appellavit : « Maria. » Et continuo illa nomine suo audito, « Ra» boni » respondit. Hortulanus enim potuit dicere : « Quem » quæris? quid ploras? Maria, » non posset dicere nisi Dominus. Nomine ipse appellavit, qui ad regnum cœlorum vocavit. Hoc nomen dixit, quod in libro suo ipse scripserat, « Maria. » Et illa, « Raboni : » quod est magister. Ipsum cognoverat, a quo ut cognosceretur illuminabatur : jam qui prius hortulanus putabatur, Christus videbatur. Et Dominus ad illam : « Noli me tangere, non» dum enim ascendi ad Patrem meum. »

IV. Quid sibi hoc vult? « Noli me tangere, nondum » enim ascendi ad Patrem meum. » Si non illum poterat tangere in terra stantem, poterat tangere in cœlo sedentem? Tanquam diceret : Modo noli me tangere, tunc me tanges cum ascendero ad Patrem. Recolat Charitas Vestra hesternam lectionem, quando apparuit Discipulis Dominus, et putaverunt se spiritum videre; ille autem volens eis hunc tollere errorem, præbuit se tangendum. Quid dixit? Heri lectum est : inde Sermo fuit. « Quid turbati es» tis, inquit, et cogitationes ascendunt in cor vestrum? » Videte manus meas et pedes meos : palpate et videte[1]. » Numquid jam ascenderat ad Patrem, quando dicebat : « Palpate et videte? » Præbet se tangendum Discipulis suis, non tangendum, sed palpandum, ut fides fiat veræ carnis, veri corporis, ut exhibeatur etiam tactibus humanis soliditas veritatis : præbet ergo se palpandum manibus Discipulorum; et mulieri dicit : « Noli me tangere, » nondum enim ascendi ad Patrem meum. » Quid sibi vult? Viri non potuerunt eum tangere nisi in terra, mu-

[1] Luc. XXIV, 38, 39.

lieres eum habebant tangere in cœlo? Quid est ergo tangere, nisi credere? Fide enim tangimus Christum : et melius est manu non tangere, et fide tangere, quam manu palpare, et fide non tangere. Non magnum fuit manu Christum tangere. Judæi tetigerunt quando comprehenderunt, tetigerunt quando ligaverunt, tetigerunt quando suspenderunt : tetigerunt, et male tangendo, quod tetigerunt, perdiderunt. Tangendo fide, o Ecclesia catholica fides te salvam facit? Tu tantum fide tange, id est, fideliter accede, et firmiter crede. Si Christum tantummodo hominem putaveris, in terra tetigisti. Si Christum Deum credideris æqualem Patri, tunc tetigisti quando ascendit ad Patrem. Ergo ascendit nobis, quando illum recte intelligimus. Semel tunc in tempore ascendit, sed modo quotidie ascendit. O quam multis necdum ascendit, et quam multis adhuc in terra jacet? Quam multi dicunt : Homo fuit magnus? Quam multi dicunt : Propheta fuit? Quam multi antichristi extiterunt, qui dicerent, ut Photinus : Homo fuit, plus nihil habuit; sed omnes homines pios et sanctos excellentia sapientiæ et justitiæ superavit : nam Deus non fuit. O Photine, in terra tetigisti, festinasti tangere, præcipitasti te : et ideo ad patriam non pervenisti, quia in via errasti.

V. Deinde verba ipsius audiamus. « Ascendo ad Patrem » meum et Patrem vestrum, Deum meum et Deum ves» trum[1]. » Quare non ad Patrem nostrum et Deum nostrum; sed cum distinctione « Patrem meum et Patrem vestrum? » Patrem meum, » quia unicus sum; « Patrem vestrum, » gratia, non natura. « Patrem meum, » quia hoc semper fui : « Patrem vestrum, » quia ego vos elegi. « Deum meum et » Deum vestrum : » Unde Deus Christi Pater? Pater ejus, quia genuit eum : unde Deus ejus? Quia et creavit. Genuit

[1] oan. xx, 17.

eum Verbum unigenitum, creavit eum ex semine David secundum carnem. Ergo et Pater Christi, et Deus Christi : Pater Christi, secundum Divinitatem; Deus Christi, secundum infirmitatem. Audi unde Deus Christi; Psalmum interrogemus : « De ventre matris meæ, inquit, Deus » meus es tu[1]. » Ante ventrem matris meæ Pater meus, de ventre matris meæ Deus meus. Quare ergo et ibi distinctio, puta « Patrem meum et Patrem vestrum? » Est distinctio, quia aliter Pater unigeniti Filii, aliter Pater noster : illius Pater per naturam, noster per gratiam. Debuit ergo dicere : « Ad Patrem meum et Patrem vestrum, » et Deum nostrum. » Quia Deus creaturæ, si sit Deus, et ideo Christi, quia et creatura Christus secundum hominem : Pater Christi distincte, quia creator Christus; Deus Christi, quare distincte, cum secundum hominem creatura Christus, creatura et nos? Secundum hominem » Christus utique servus : « Formam servi accipiens[2], » juxta Apostolum. Quare ergo « Deum meum et Deum ves- » trum » ibi distincte? Distincte plane. Nos enim omnes Deus noster per propaginem peccati formavit : ille et homo aliter factus est. Ille de Virgine natus est : illum mulier non concupiscendo, sed credendo concepit. Ille propaginem peccati ex Adam non traxit. Nos omnes per peccatum nati sumus : ille sine peccato natus est, qui peccata mundavit. Ergo et ibi distinctio, « Deum meum et Deum » vestrum. » Ex semine enim creati estis, ex masculo et fœmina, ex concupiscentia carnis venistis cum propagine peccati, quibuscumque Scriptura dicit : « Quis mundus » in conspectu tuo? Nec infans, cujus unius diei est vita » super terram[3]. » Denique cum infantibus curritur, ut solvatur illis quod non vivendo addiderunt, sed quod nascendo traxerunt. Non sic Christus. « Deum meum et Deum

[1] Psal. XXI, 11. — [2] Philip. II, 7. — [3] Job. XIV, 4, juxta LXX

» vestrum : Deum meum, » propter similitudinem carnis peccati : « Deum vestrum, » propter carnem peccati.

VI. Huc usque de lectione evangelica, quæ pertinet ad resurrectionem Domini, quam scripsit Joannes evangelista, sermonem fecisse suffecerit : propterea quia legendæ erunt aliæ lectiones ipsius Evangelii Joannis de ipsa resurrectione Domini. Nemo enim de resurrectione ejus copiosius narravit quam sanctus Joannes, ita ut uno die legi non possit : sed legitur et alio, legitur et tertio, quo usque finiatur quidquid et Joannes sanctus de Domini resurrectione scripsit.

SERMO CCXLVII[1].

In diebus Paschalibus, XVIII.

De alia lectione Evangelii Joan. XX.

Augustino restitutus nunc primum ex veteri codice PP. Cisterciensium S. Crucis in Jerusalem de Urbe. Erat olim inter Sermones Fulgentii, sed nova demum ipsius operum editione collocatur in supposititiorum Appendice.

I. Resurrectio Domini nostri Jesu Christi secundum veritatem quatuor Evangelistarum hesterno die videtur esse completa. Primo enim die lecta est resurrectio secundum Matthæum, alio die secundum Lucam, tertio secundum Marcum, quarto, id est, hesterno secundum Joannem. Sed quoniam Joannes et Lucas de ipsa resurrectione et quæ contigerunt post resurrectionem plurima

scripserunt, quæ non possunt una lectione recitari; et heri audivimus aliquid secundum Joannem, et hodie, et adhuc aliæ lectiones restant. Hodie ergo quid audivimus? Quia ipso die quo resurrexit, id est, Dominico die, cum sero factum esset, et essent Discipuli in uno loco, et ostia clausa essent propter timorem Judæorum, apparuit Dominus in medio eorum[1]. Ipso ergo die, sicut evangelista Joannes testis est, bis apparuit Discipulis suis, mane et sero. Ex eo quod mane apparuit, etiam ipsa lectio recitata est; quod vero eodem die sero rursus apparuerit, modo cum recitaretur audivimus. Non opus erat ut a me ista commemorarentur, sed ut a vobis adverterentur: propter quorumdam vero minorem intelligentiam vel majorem negligentiam oportuit commemorare, ut sciatis non solum quid audistis, sed etiam de qua Scriptura vobis legitur quod audistis.

II. Videamus ergo quid nobis ad loquendum hodierna lectione proponitur. Ipsa quippe lectio admonet nos, et quodam modo loquitur nobis, ut aliquid dicamus, quemadmodum Dominus qui in ea soliditate corporis resurrexit, ut non solum videretur a Discipulis, sed etiam tangeretur, potuerit illis apparere ostiis clausis. Nonnulli enim de hac re ita moventur, ut pene periclitentur, afferentes contra miracula divina præjudicia ratiocinationum suarum. Sic enim disputant: Si corpus erat, si caro et ossa erant, si hoc surrexit de sepulcro, quod pependit in ligno; quomodo per clausa ostia intrare potuit? Si non potuit, dicunt: Non est factum. Si potuit, quomodo potuit? Si comprehendis modum, non est miraculum: et si miraculum tibi non videtur, propinquas ut neges quia et de sepulcro resurrexit. Respice ab initio miracula Domini tui, et redde mihi de singulis rationem. Vir non accessit,

[1] Joan. xx, 19.

et virgo concepit. Redde rationem, quomodo sine masculo virgo conceperit. Ubi defecerit ratio, ibi est fidei ædificatio. Ecce habes unum in Domini conceptu miraculum : audi etiam in partu. Virgo peperit, et virgo permansit. Jam tunc Dominus antequam resurgeret, per clausa ostia natus est. Quæris a me et dicis: Si per clausa ostia intravit, ubi est corporis modus[1]? Et ego respondeo : Si super mare ambulavit, ubi est corporis pondus? sed fecit illud Dominus tanquam Dominus. Numquid ergo cum resurrexit, destitit esse Dominus? Quid quod et Petrum fecit ambulare super mare? Quod in illo Divinitas potuit, in isto fides implevit. Sed Christus, quia potuit; Petrus, quia Christus adjuvit. Si ergo cœperis[2] humano sensu miraculorum discutere rationem, timeo ne perdas fidem. Nescis nihil esse impossibile Deo? Quicumque ergo tibi dixerit: Si intravit per ostia clausa, non erat corpus : responde tu illi a contrario : Imo si tactus est, corpus erat; si manducavit, corpus erat : et fecit illud miraculo, non natura. Nonne admirandus est quotidianus cursus ipse naturæ? Omnia miraculis plena sunt : sed assiduitate viluerunt. Redde mihi rationem : aliquid interrogo de consuetis et solitis : redde rationem, quare tam magnæ arboris fici semen tam modicum est, ut videri vix possit, et humilis cucurbita tam grande semen parit. In illo tamen grano seminis exiguo, vix visibili, si consideres animo, non oculis; in illa exiguitate, illis angustiis, et radix latet, et robur insertum est, et folia futura alligata[3] sunt et fructus qui apparebit in arbore, jam est præmissus[4] in semine. Non opus est multa percurrere : de quotidianis rebus nemo reddit rationem, et exigis a me de miraculis rationem. Evangelium ergo lege et crede facta, quæ

[1] Matth. xiv, 25. — [2] *Alias* coneris. — [3] *Alias* occulta.— [4] *Alias* promissus.

mira sunt. Plus est quod fecit Deus et non miraris quod excedit omnia opera : nihil erat, et mundus est.

III. Sed non potuit, inquis, corporis moles transire per ostia, quæ clausa erant. Quanta erat illa moles, rogo te? Tanta utique, quanta est in omnibus : numquid tanta quanta est in camelo? Non utique tanta. Lege Evangelium, audi ipsum : difficultatem divitis intrantis in regnum cœlorum cum voluiset ostendere, ait : « Facilius intrat camelus per foramen acus, quam dives in regnum » cœlorum[1]. » Hoc audito Discipuli, considerantes nullo modo fieri posse, ut camelus per foramen acus intraret, contristati sunt apud se dicentes : « Si ita est, quisnam » poterit salvare semetipsum[2]? » Si facilius intrat camelus per foramen acus quam dives in regnum cœlorum, nullo modo potest camelus intrare per foramen acus; nullus ergo divitum salvari potest. Respondit Dominus : « Quæ » hominibus impossibilia sunt, Deo facilia sunt[3]. » Potest Deus et camelum per foramen acus trajicere et divitem introducere in regnum cœlorum. Quid mihi de ostiis clausis calumniaris? Ostia clausa habent vel rimam : compara rimam ostiorum foramini acus, compara molem carnis humanæ magnitudini camelorum; et noli calumniari divinitati miraculorum.

[1] Luc. XVIII, 25. — [2] Ibid. 26. — [3] Ibid. 27.

SERMO CCXLVIII[1].

In diebus Paschalibus, XIX.

De lectione Evangelii Joan. XXI, et de duabus piscationibus, una ante passionem, altera post resurrectionem.

I. Et hodie lectio recitata est de his quæ facta sunt post resurrectionem Domini secundum evangelistam Joannem. Audivit nobiscum Charitas Vestra, Dominum Jesum Christum ad mare Tiberiadis ostendisse se Dicipulis suis; et qui eos jam fecerat piscatores hominum, invenit eos adhuc piscatores piscium. Per totam noctem nihil ceperunt : viso autem Domino, et eo jubente retia mittentes, ceperunt quantum numerum audistis. Nunquam hoc Dominus juberet, nisi aliquid significare vellet, quod nobis nosse expediret. Quid ergo pro magno potuit ad Jesum Christum pertinere, si pisces caperentur, aut si non caperentur? Sed illa piscatio, nostra erat significatio. Recolamus ergo vobiscum duas illas piscationes Discipulorum factas jubente Domino Jesu Christo, unam ante passionem, alteram post resurrectionem. In his ergo duabus piscationibus tota figuratur Ecclesia, et qualis est modo, et qualis erit in resurrectione mortuorum. Modo enim habet sine numero multos, et bonos et malos : post resurrectionem autem habebit certo numero solos bonos.

II. Recordamini ergo primam piscationem, ubi videamus Ecclesiam qualis est in isto tempore. Dominus Jesus

[1] Alias de Tempore 148.

invenit Discipulos suos piscantes, quando primum eos vocavit, ut sequerentur eum. Tunc tota nocte nihil ceperunt. Eo autem viso, audierunt ab illo: « Mittite retia. « Domine, inquiunt, per totam noctem nihil cepimus, » sed ecce in verbo tuo rete mittimus [1]. » Miserunt, jubente Omnipotente. Quid potuit aliud fieri, nisi quod ille voluisset? Sed tamen eodem ipso facto aliquid nobis, ut dixi, quod nosse expediat, significare dignatus est. Missa sunt retia. Adhuc Dominus nondum erat passus, nondum resurrexerat. Missa sunt retia: ceperunt tantum piscium, ut duo navigia implerentur, et ipsa retia eadem piscium multitudine scinderentur. Tunc illis dixit? « Venite, et faciam vos piscatores hominum [2]. » Acceperunt ab illo retia verbi Dei, miserunt in mundum tanquam in mare profundum: ceperunt quantam multitudinem Christianorum cernimus et miramur. Duo autem illa navigia, duos populos significabant, Judæorum et Gentium, Synagogæ et Ecclesiæ, circumcisionis et præputii. Illorum enim duorum navigiorum, tanquam duorum parietum de diverso venientium, lapis angularis est Christus [3]. Sed quid audivimus? Ibi premebantur navigia præ multitudine. Sic fit modo: multi Christiani qui male vivunt, Ecclesiam premunt. Parum est quia premunt et retia disrumpunt. Nam si non essent retia scissa, schismata non essent commissa.

III. Transeamus ergo ab ista piscatione, quam toleramus, et ad illam veniamus, quam ardenter optamus et fideliter exoptamus. Ecce Dominus mortuus est, sed resurrexit: apparuit ad mare Discipulis suis, jubet eos retia mittere, non quomodocumque. Intendite. Nam in prima piscatione non illis dixit: Mittite retia in dexteram, aut in sinistram. Quia si diceret, in sinistram; soli mali

[1] Luc. v, 4, 5. — [2] Matth. iv, 19. — [3] Ephes. ii.

significarentur : si diceret, in dexteram ; soli boni figurarentur. Ideo non dixit, vel in dexteram, vel in sinistram, quia permixti erant capiendi boni cum malis. Jam modo post resurrectionem qualis erit Ecclesia, audite, discernite, gaudete, sperate, comprehendite. « Mittite, inquit, retia in dexteram partem [1]. » Jam dexteri capiuntur : nulli mali timeantur. Scitis enim quia dixit se separaturum esse oves ab hœdis ; oves positurum ad dexteram, hœdos ad sinistram : sinistris dicturum : « Ite in ignem æternum ; » dexteris dicturum : « Accipite regnum [2]. » Ecce unde, « Mittite retia in dexteram partem. » Miserunt, ceperunt : certus est numerus ; nemo est ibi super numerum [3]. Modo autem quanti super numerum accedunt ad altare, in populo Dei videntur, et in libro vitæ non scribuntur. Ibi ergo certus numerus est. De quibus piscibus et vos esse affectate, non audiendo tantum et laudando, sed intelligendo et bene vivendo. Mittuntur ergo retia, capiuntur pisces magni. Quis est enim ibi tunc parvus, quando erunt æquales Angelis Dei [4] Capiuntur ergo pisces magni [5],) centum quinquaginta et tres [6]. Dicet mihi aliquis : Et tot erunt sancti ? Absit a nobis, ut tantam paucitatem esse sanctorum et in illo regno futurorum etiam de sola ista Ecclesia suspicemur. Certus numerus erit : sed millia millium erunt de populo israëlitico. Joannes sanctus in Apocalypsi de solo populo Israël duodecies duodena millia dicit futuros, qui se cum mulieribus non coinquinaverunt, virgines enim permanserunt. At vero de cæteris gentibus venire dicit cum stolis albis tanta millia hominum, quæ numerare nemo potest [7].

IV. Aliquod ergo signum vult iste numerus, et anni-

[1] Joan. XXI, 6. — [2] Matth. XXV, 34-40. — [3] Psal. XXXIX, 6. — [4] Matth. XXII. — [5] Joan. XXI, 11. — [6] Cod. Cass. VII : Capiuntur ergo pisces magni; quot ? centum quinquaginta et tres. — [7] Apoc. VII, et XIV.

versaria solemnitate sermonis hujus commemorare vobis debeo, quod omni anno soletis audire. Centum quinquaginta et tres pisces, numerus est significans millia millium sanctorum atque fidelium. Quare autem isto numero tot millia, quæ futura sunt in regno cœlorum, Dominus significare dignatus est? Audite quare. Scitis Legem datam esse per Moysen populo Dei, et in ipsa Lege præcipuum commemorari Decalogum, id est, decem præcepta Legis. Quorum est unum præceptum de colendo uno Deo; secundum præceptum: « Ne accipias nomen Domini Dei tui » in vanum[1]: » tertium præceptum de observatione sabbati, quod Christiani spiritaliter observant, Judæi carnaliter violant. Ista tria præcepta ad Deum pertinent, reliqua septem ad homines: propter illa duo principalia, « Diliges Dominum Deum tuum in toto corde tuo, et ex » tota anima tua, et ex tota mente tua, et diliges proximum tuum tanquam te ipsum. In his duobus mandatis, tota Lex pendet et Prophetæ[2]. » Quia ergo duo sunt ista præcepta, in illo Decalogo tria pertinent ad dilectionem Dei, et septem ad dilectionem proximi. Quæ sunt septem pertinentia ad hominem? « Honora patrem » tuum et matrem: Non mœchaberis: Non occides: Non » furaberis: Non falsum testimonium dixeris: Non con» cupisces uxorem proximi tui: Non concupisces rem » proximi tui. » Hæc decem præcepta nemo implet viribus suis, nisi adjuvetur gratia Dei. Si ergo Legem nemo implet viribus suis, nisi Deus adjuvet Spiritu suo; jam recolite quemadmodum Spiritus sanctus septenario numero commendatur, sicuti sanctus Propheta dicit, implendum hominem Spiritu Dei, sapientiæ et intellectus, consilii et fortitudinis, scientiæ et pietatis, Spiritu timoris Dei[3]. Istæ septem operationes commendant septenario

[1] Exod. xx, 3. — [2] Matth. xx, 37-40. — [3] Isaï. xi, 2.

numero Spiritum sanctum, qui quasi descendens ad nos, incipit a sapientia, finit ad timorem. Nos autem ascendentes incipimus a timore, perficimur in sapientia. « Initium enim sapientiæ timor Domini[1]. » Si ergo Spiritu opus est, ut lex possit impleri, accedant septem ad decem, fit numerus decem et septem[2]. Si computes ab uno usque ad decem et septem, fiunt centum-quinquaginta et tres. Non opus est omnia nunc numerare, apud vos numerate : sic computate, unum et duo et tria et quatuor sunt decem. Quomodo decem sunt unum et duo et tria et quatuor, sic adde cæteros numeros usque ad decem et septem : et invenis numerum sacrum fidelium atque sanctorum in cœlestibus cum Domino futurorum.

SERMO CCXLIX[3].

In diebus Paschalibus, XX.

De eadem lectione et duabus piscationibus.

I. Audivimus Evangelium, quemadmodum Dominus Jesus, post resurrectionem apparuit Discipulis piscantibus ad mare Tiberiadis. Quando eos vocavit primum, dixerat eis : « Venite post me, et faciam vos piscatores » hominum[4]. » Et tunc quidem quando vocati sunt, ad ejus verbum mittentes retia, ceperunt magnam multitudinem piscium, sed numerus non est dictus. Deinde in ipsa piscatione prima, non eis dixerat : « Mittite rete in

[1] Eccli. I, 16. — [2] Cod. Cass. VII : Jam iste numerus, quid est, decem et septem? — [3] Alias 21 ex Vignerianis. — [4] Matth. IV, 9.

» dexteram partem[1] : » sed tantum dixerat : « Mittite ; » nec in dexteram dixit, nec in sinistram. Captus est autem tantus piscium numerus, ut esset sine numero, et onerata sunt navigia eorum. Et quomodo onerata sunt? Sic loquitur Evangelium, « ut pene mergerentur[2]. » Tunc eis dixit quod commemoravi : « Venite post me, et » faciam vos piscatores hominum. » Ad ipsa retia pertinemus, sumus quidem illis retibus capti ; sed non remanemus captivi. Non timeat capi homo : si capi potest, decipi non potest. Sed quid sibi vult ista postrema piscatio, de qua hodie lectum est Evangelium? Apparuit Dominus piscatoribus stans in littore, et quæsivit ab eis utrum haberent pulmentarium. Dixerunt se non habere ; nihil enim ceperant tota nocte. Et ait illis : « Mittite in » dexteram partem[3] : » quod tunc non dixerat. Et fecerunt ; et non poterant trahere retia præ multitudine piscium. Inventi sunt autem pisces centum-quinquaginta-tres. Et quoniam in illa prima piscatione dictum erat quia præ multitudine piscium retia rumpebantur, pertinuit ad curam Evangelistæ in ista piscatione dicere : « Et cum tam » magni essent, non est scissum rete[4]. »

II. Discernamus piscationes duas, unam ante resurrectionem, alteram post resurrectionem. In illa mittuntur passim retia : non nominatur dextera, ne intelligantur soli boni : non nominatur sinistra, ne intelligantur soli mali : ergo permixti boni et mali. Et retia præ multitudine rumpebantur. Rupta retia significant schismata. Videmus, sic est, sic fit. Implentur navigia duo, propter populos duos de circumcisione et præputio : et sic implentur, ut premantur, et pene mergantur. Hoc quod significat, gemendum est. Turba turbavit Ecclesiam. Quam magnum numerum fecerunt male viventes, prementes et gemen-

[1] Luc. v, 4. — [2] Ibid. 7. — [3] Joan. xxi, 6. — [4] Ibid. 11.

tes[1]? Sed propter pisces bonos non sunt mersa navigia. Disseramus[2] illam piscationem novissimam post resurrectionem. Malus ibi nullus, magna securitas, sed si bonus eris. Inter malos estote boni, et eritis sine malis boni. In ista piscatione est quod moveamini : inter malos estis. O qui fideliter me auditis, o vos ad quos non perit quod dico, o vos, quibus verbum non per aures transit, sed in cor descendit, o vos, qui plus timetis male vivere quam male mori : (quia si bene vixeris, male mori non poteris :) vos ergo qui me auditis, ut non solum credatis, sed etiam bene vivatis ; vivite bene, et inter malos vivite bene, retia nolite disrumpere. Qui multum sibi placuerunt, et quasi malos sustinere noluerunt, retia ruperunt, in mari perierunt. Vivite inter malos bene, non vobis suadeant mali Christiani male vivere. Non dicat cor tuum : Ego solus sum bonus ; si cœperis esse bonus, crede esse et alios, si tu esse potueris. Ne adulteretis, ne fornicemini, ne fraudem faciatis, ne furemini, ne falsum testimonium dicatis, ne falsum juretis, ne inebriemini, ne commendatum negetis, ne inventum alicujus in vico non reddatis. Hæc et talia facite, securi inter malos pisces. Intra eadem retia natatis ; sed venietis ad littus, post resurrectionem in dextera inveniemini. Ibi nullus est malus. Quid enim, quia legem nostis, quia Dei mandata cognoscitis, quia scitis quid sit bonum et malum, quid vobis prodest, si non faciatis? Nonne ipsa scientia punitur conscientia? Sic discite, ut faciatis.

III. Mandata Dei propter magnum perfectionis mysterium Decalogo continentur. Decem præcepta Legis sunt scripta in tabulis lapideis digito Dei, hoc est, Spiritu sancto : in una tabula præcepta quæ ad Deum pertinent, in altera quæ ad hominem pertinent. Quare hoc? Quia in

[1] *Forte* pene mergentes. — [2] *Forte* discernamus.

dilectione Dei et proximi tota Lex pendet et Prophetæ[1]. Sed quid valent ista decem? Data est lex, sed, « Si data » esset lex, quæ posset vivificare, omnino ex lege esset » justitia[2]. » Nosti legem, et non facis legem; « Littera » occidit: » ut autem facias quod nosti, « Spiritus au- » tem vivificat[3]. » Accedant ad decem septem. Sicut enim lex Decalogo significatur, ita Spiritus sanctus septiformis ostenditur. Ipse invocatur super baptizatos, ut det illis Deus, secundum Prophetam, Spiritum sapientiæ et intellectus[4] : ecce duo. Spiritum consilii et fortitudinis : ecce quatuor. Spiritum scientiæ et pietatis : ecce sex. Spiritum timoris Domini : ecce septem. Quando ista septem accesserunt, fiunt decem. Quid dixi? Quasi absurdum est: Cum septem ad decem accesserunt, fiunt decem: quasi oblitus sum numerare. Ergo dicere debui : Cum septem ad decem accesserunt, fiunt decem et septem. Hoc omnes norunt : nam cum dicerem : Cum septem ad decem accesserunt, fiunt decem; pueri isti non me ridebant? Et tamen dico, et repeto, nec erubesco. Cum intellexeritis, non reprehendetis computantem, sed amabitis disputantem. Decem sunt illa præcepta legis : sed enumeravi et septem cooperationes Spiritus sancti. Cum ista septem accesserint, fiunt decem : cum Spiritus sanctus accesserit, impletur lex. Si autem ista septem non accesserint, non fiunt illa decem : in littera erunt, sed littera occidit; scientia prævaricatorem facit. Accedat Spiritus, et impletur lex, adjutorio Dei, non viribus tuis. Ergo vide : non valde amemus pertinere ad illa decem. « Si enim ex lege justitia, ergo Christus gratis mortuus » est[5]. » Sed quo pertineamus? ad illa septem? Tale est ac si facere possimus, sed quid facimus nesciamus. Ergo

[1] Matth. XXII, 40. — [2] Galat. III, 2. — [3] 2 Cor. III, 6. — [4] Isaï. XI, 2.— [5] Galat. II, 21.

ad decem septem pertineamus. Lex jubet, Spiritus juvat: lex agit tecum, ut scias quid facias; Spiritus, ut facias. Ergo ad decem-septem pertineamus, et computemus decem-septem, et inveniemus nos in centum-quinquagintatribus. Jam nostis, sæpe dixi, sæpe ostendi. Ab uno usque ad quatuor decem sunt: sed si omnes addas. Unum sequantur duo: adde et duo, jam tria sunt: post duo sequantur tria, jam sex sunt: post tria sequantur quatuor, jam decem sunt. Quid me rumpo? Quod nostis loquor. Addite cæteros numeros, et pervenietis. Cum perveneritis ad decem et septem, ad centum et quinquaginta et tres crescendo pervenietis. Quid est crescendo? Proficiendo tanquam gradatim pervenietis ad dexteram. Obedite nobis, computate vobis.

SERMO CCL [1].

In diebus Paschalibus, XXI.

De eadem lectione et duabus piscationibus.

I. Dominus Jesus infirma mundi eligens, ut confunderet fortia, et colligens Ecclesiam suam de toto orbe terrarum, non cœpit ab imperatoribus, aut a senatoribus, sed a piscatoribus. Quæcumque enim dignitates fuissent prius electæ, sibi hoc auderent tribuere, non Dei gratiæ. Hoc consilium secretum Dei, hoc consilium Salvatoris nostri exponit Apostolus, ubi dicit: « Videte enim vocationem » vestram, fratres, Apostoli verba sunt, quia non multi

[1] Alias 22 ex Vignerianis.

» sapientes secundum carnem, non multi potentes, non » multi nobiles : sed infirma mundi elegit Deus, ut confunderet fortia; et ignobilia mundi et contemptibilia » elegit Deus, et ea quæ non sunt tanquam ea quæ sunt, » ut quæ sunt evacuentur, ut non glorietur omnis caro » coram illo[1]. » Hoc et Propheta dixit : « Omnis vallis » implebitur, omnis mons et collis humiliabitur, æqua- » litas campi constituetur[2]. » Denique hodie ad gratiam Domini pariter accedunt nobiles et ignobiles, doctus et imperitus, pauper et dives. Ad istam gratiam accipiendam non se præponit superbia humilitati, nihil scienti, nihil habenti. Sed quid eis dixit? « Venite post me, fa- » ciam vos piscatores hominum[3]. » Si illi piscatores non præcessissent, nos quis cepisset? Modo magnus est quilibet orator, si potuerit bene exponere de quo scripsit piscator.

II. Cum ergo piscatores piscium elegisset Dominus Jesus Christus, et fecisset piscatores hominum, in ipsis etiam piscationibus eorum aliquid nos voluit admonere de vocatione populorum. Duas piscationes attendite necessaria distinctione discretas : unam, quando Dominus elegit eos de piscatoribus, et fecit eos Discipulos suos; alteram, quam modo audivimus, cum sanctum Evangelium legeretur, post resurrectionem Domini nostri Jesu Christi; illam ante resurrectionem, istam post resurrectionem. Quid intersit inter ambas piscationes, valde debemus attendere: navigium est instructionis nostræ nova Evangelii prædicatio, in quo et piscantes invenit, quibus et ait : « Mit- » tite retia. » Dixerunt illi : « Tota nocte nil cepimus, » frustra laboravimus; « Ecce in nomine tuo mittemus re- » tia[4]. » Miserunt, et tantum ceperunt, ut implerent

[1] I Cor. I, 26-29. — [2] Isaï. XL, 4. — [3] Matth. IV, 19. — [4] Luc. V, 4, 5.

duas naviculas, quæ piscium multitudine ita premebantur, ut propemodum mergerentur. Deinde ipsa multitudine piscium disrupta sunt retia. Tunc ait illis : « Venite » post me, et faciam vos piscatores hominum. » Tunc relictis retibus et naviculis, secuti sunt Christum. Modo post resurrectionem exhibuit nobis Dominus Christus aliam piscationem, distantem ab illa superiore. Tunc enim, « Mittite retia, » dixit : nec in sinistram, nec in dexteram partem ; sed tantum, « Mittite retia, » dictum est. Si enim diceret in sinistram, malos solos significaret ; si in dexteram, solos bonos. Quia ergo nec in dexteram nec in sinistram dixit, boni et mali significantur, de quibus loquitur Evangelium alio loco : quia misit paterfamilias servos suos parata cœna, et adduxerunt quos invenire potuerunt, bonos et malos, et impletæ sunt nuptiæ discumbentibus[1]. Talis est modo Ecclesia, plena bonis et malis. Multitudine impletur Ecclesia : sed multitudo ista aliquando premit, et prope ad naufragium conatur adducere. Male viventium multitudo bene viventes ita perturbat, ut qui bene vivit, stultum se putet, quando attendit alios male vivere : maxime quia secundum bona hujus sæculi inveniuntur multi felices nocentes, et inveniuntur multi infelices innocentes. Et quam metuendum est ne naufragio prematur atque mergatur ! Quam metuendum est, charissimi, ne dicat qui bene vivit : Quid mihi prodest, quia bene vivo ? Ecce enim ille male vivit et honoratior est me. Mihi quid prodest quia bene vivo ? Periclitatur : timeo ne mergatur. Alloquar eum, ut de profundo erigatur. Qui bene vivis, bene vive : noli fatigari, noli retro respicere. Vera est promissio Domini tui dicentis : « Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus » erit[2]. » Attendo, inquis, quod alius male vivit, et felix

[1] Matth. XXII, 10. — [2] Id. XXIV, 13.

est. Falleris, infelix est : et eo est infelicior, quo sibi videtur felicior. Insania est, quod non agnoscit miseriam suam. Si videres febrientem ridentem, tu plangeres insanientem. Quod tibi promissum est, nondum venit. Ille qui tibi felicior videtur, rebus visibilibus et temporalibus pascitur, ipsis lætatur : nec attulit ea, nec auferet ea. Nudus ingressus est, nudus est exiturus. A falsis gaudiis venturus est ad veros dolores. Tibi autem quod promissum est, nondum venit. Dura, ut pervenias; persevera, ne deficiendo te ipsum fraudes : nam Deus te fallere non potest. Ecce dixi breviter, ne navigia mergantur. Accessit aliud ad illam piscationem detestabilius, ut retia rumperentur. Rupta sunt retia, hæreses factæ sunt. Quid enim aliud sunt schismata, nisi scissuræ ? Sic ferenda et toleranda est prima piscatio, ut nemo tædio fatigetur : quamvis scriptum sit : « Tædium tenuit me pro peccatoribus relinquen- » tibus legem tuam [1]. » Navigium clamat, quod prematur a multitudine, tanquam ipsa navis habet hanc vocem : « Tædium tenuit me, pro peccatoribus relinquentibus le- » gem tuam. » Etsi premeris, vide semper ne mergaris. Tolerandi sunt mali modo, non separandi. Misericordiam et judicium Domino canto [2] : prius misericordia prærogatur, et postea judicium exercetur. Separatio in judicio fiet. Modo audiat me bonus, ut sit melior : audiat et malus, ut sit bonus; cum tempus est pœnitentiæ, nondum sententiæ. Transeamus ab ista piscatione, quæ habet gaudia mixta lacrymis : gaudia, quia colliguntur boni : mixta lacrymis, quia vix feruntur mali.

III. Ad illam piscationem novissimam animum convertamus : ibi reficiamur, ibi consolemur. Et ideo ipsa post resurrectionem Domini facta est, quia significavit Ecclesiam, qualis post resurrectionem futura est. Ecce dicitur

[1] Psal. CXVIII, 53. — [2] Id. C, 1.

Discipulis piscantibus; Dominus dicit, qui et prius dixit : sed prius, quid mitterent; modo, quo mitterent, id est, in dexteram partem navigii. Ergo illi modo capiuntur, qui ad dexteram stabunt : illi capiuntur, quibus dictum est : « Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum[1]. » Mittunt, et capiunt. Ibi numerus non est dictus in prima piscatione, sola multitudo dicta est, numerus non est definitus. Multi sunt enim super numerum modo, id est, veniunt, intrant, implent ecclesias. Ipsi implent theatra, qui ecclesiam. Super numerum implent : ad numerum illum qui futurus est in vita æterna, non pertinent, nisi mutentur, cum vivunt. Et numquid omnes mutantur? Quomodo nec illi boni omnes perseverant. Ideo illis dictum est : « Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus » erit[2]. » Et illis qui adhuc mali sunt, dicitur : « Nolo » mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat[3]. » Ergo ibi numerus non est dictus, quia multi super numerum facti sunt. Dixit Psalmus : « Annuntiavi, et locutus sum, » multiplicati sunt super numerum[4]. » Modo in dexteram, non super numerum : centum-quinquaginta-tres sunt, sed magni. Hoc enim dictum est : « Et cum tam » magni essent, non est scissum rete[5]. » Tunc enim congregatio sanctorum erit, divisiones et scissuræ hæreticorum non erunt : pax erit, et perfecta unitas erit. Nemo minus, nemo plus erit, integer numerus erit. Sed valde pauci sunt; si centum-quinquaginta-tres tantum sunt. Absit a nobis, ut tot soli sint in hac plebe : quanto magis in universa Ecclesia Dei? Apocalypsis ipsius Joannis evangelistæ ostendit, visam fuisse tantam multitudinem sanctorum et in illa æternitate felicium, quantam numerare nemo possit[6]. Sic ibi habetur scriptum. Et tamen omnes

[1] Matth. xxv, 34. — [2] Id. xxiv, 13. — [3] Ezech. xxxiii, 11. — [4] Psal. xxxix, 6. — [5] Joan. xxi, 11. — [6] Apoc. vii, 9.

ad numerum istum pertinent, ad centum-quinquaginta-tres. Ad paucitatem ampliorem volo redigere numerum istum. Centum-quinquaginta-tres sunt, pauciores illos faciamus. Decem et septem sunt isti centum-quinquaginta-tres. Quare decem? quare septem? Decem, propter legem : septem, propter Spiritum. Septenaria enim forma, propter perfectionem quæ prædicatur in donis Spiritus sancti. « Requiescet, inquit Isaïas propheta, super eum » Spiritus sanctus. » Et cum dixisset Spiritum sanctum, enumeravit septem virtutes. « Spiritus sapientiæ et intel» lectus, Spiritus consilii et fortitudinis : » habes quatuor. « Spiritus scientiæ et pietatis, Spiritus timoris Domini[1]. » A sapientia cœpit, ad timorem terminavit : tanquam descendens locutus est a summis ad ima, a sapientia ad timorem. Ab imis ad summa, a timore ad sapientiam : « Ini» tium enim sapientiæ timor Domini[2]. » Hoc est donum gratiæ : ista septenaria virtute in dilectis Dei operatur Spiritus sanctus, ut aliquid lex valeat ibi. Nam si tollas Spiritum, quid valet lex? Prævaricatorem facit. Ideo dictum est : Littera occidit[3].» Jubet, et non facit. Non occidebat, antequam tibi juberetur; et si tenebat providentia peccatorem, non tamen tenebat prævaricatorem. Jubetur, et non facis; prohibetur, et facis : ecce littera occidit. Lex autem decem præcepta habet. Præceptum primum legis est, colendum esse unum Deum, nullum alium, nullum idolum faciendum. Præceptum secundum est. « Non acci» pies nomen Dei tui in vanum.» Præceptum tertium est : Observa diem sabbati, sed spiritaliter, non carnaliter quomodo Judæi. Ista tria præcepta ad dilectionem Dei pertinent. Sed quia, « In his duobus præceptis, ait, tota » Lex pendet et Prophetæ[4], » id est, in dilectione Dei, et in dilectione proximi : cum audisti quid pertineat ad di-

[1] Isaï. XI, 2. — [2] Psal. CX, 10. — [3] 2 Cor. III, 6. — [4] Matth. XXII, 40.

lectionem Dei, unitas, veritas, quies; attende quid pertineat ad dilectionem proximi. « Honora patrem tuum et » matrem tuam : » habes quartum præceptum. « Non mœ» chaberis : » habes quintum. « Non homicidium facies : » habes sextum. « Non furtum facies : » habes septimum. « Non falsum testimonium dices : » habes octavum. « Non » concupisces rem proximi tui : » habes nonum. « Non » concupisces uxorem proximi tui : » habes decimum. Qui dicit : « Non concupisces, » interna pulsat, interiora percutit. Concupiscentia negotium agit. Ecce ista Lex est in decem : quid prodest cum didiceris, et non feceris? Prævaricator eris. Ut autem facias, auxilium necessarium est. Unde auxilium? De Spiritu. Ergo « Littera occidit, Spiri» tus autem vivificat. » Ad decem accedant septem, fiunt decem et septem. In isto numero est omnis multitudo perfectorum, sed quomodo perveniant ad centum-quinquaginta-tres, soleo vobis dicere, et multi præveniunt me : solemniter tamen Sermo reddendus est. Multi obliti sunt, aliqui nec audierunt : qui autem non sunt obliti et audierunt, patienter ferant, ut alii commemorentur, et instruantur. Quando duo ambulant in via, unus celerior et alter tardior, in potestate celerioris est, ut comes non deseratur. Nihil perdit, qui audit quod sciebat; et in eo quod nihil perdit etiam gaudere debet, quia instruitur qui nesciebat. Decem et septem numera, ab uno usque ad decem et septem, ita ut omnes addas, et pervenies ad centum-quinquaginta-tres. Quid a me expectatis? Numeràte vobis.

SERMO CCLI[1].

In diebus Paschalibus, XXII.

De eadem lectione et duabus piscationibus.

I. Liberatoris nostri piscatio, nostra est liberatio. Duas autem advertimus in sancto Evangelio Domini piscationes, id est, quando ad verbum ipsius missa sunt retia[2]: unam prius, quando Discipulos elegit; et hanc alteram, quando a mortuis resurrexit. Illa piscatio significavit Ecclesiam: qualis est modo: ista vero post resurrectionem Domini, significavit Ecclesiam, qualis futura est in fine sæculi. Denique in illa priori piscatione, jussit mitti retia, et non dixit in quam partem; sed tantummodo ut mitterentur, præcepit. Miserunt Discipuli: non dictum est, in dexteram; non dictum est, in sinistram. Pisces enim homines significabant: si ergo diceretur in dexteram, soli boni futuri erant; si diceretur in sinistram, soli mali. Quia vero permixti futuri erant in Ecclesia et boni et mali, sine differentia missa sunt retia; ut caperentur pisces significantes mixturam bonorum et malorum. Deinde et hoc ibi scriptum est, quia tantum ceperunt piscium, ut duæ naviculæ impletæ mergerentur[3], hoc est, ad submersionem premerentur. Non enim submersa sunt illa duo navigia, sed periclitata. Unde periclitata? Multitudine piscium.

[1] Alias de Diversis 4. — [2] Luc. v, et Joan. xxi. — [3] Luc. v, 7.

Significatum est hinc, quia per multitudinem quam collectura erat Ecclesia, periclitatura erat disciplina. Et hoc adjunctum est in illa piscatione, atque narratur, quia et retia præ multitudine piscium disrupta sunt. Disrupta retia quid significaverunt, nisi futura schismata? Tria ergo ista in illa piscatione significata sunt, mixtura bonorum et malorum, pressura turbarum, separationes hæreticorum. Mixtura bonorum et malornm; quia nec in dexteram, nec in sinistram missa sunt retia : pressura turbarum; quia tantum captum est, ut naviculæ premerentur : separationes hæreticorum; quia tanta fuerat multitudo, ut retia rumperentur.

II. Respicite nunc ad piscationem istam, quæ hodie recitata est. Facta est enim post resurrectionem Domini, ut significaret talem futuram Ecclesiam post nostram resurrectionem. « Mittite, inquit, rete in dexteram partem [1].» Discretus est ergo numerus eorum, qui ad dexteram stabunt. Meministis enim, Dominum dixisse venturum se esse cum Angelis suis, et quod congregabuntur ante eum omnes gentes; et dividet eas, sicut pastor dividit oves ab hœdis : oves ponet ad dexteram; hœdos ad sinistram. Ovibus dicturus est : « Venite, percipite regnum : » hœdis dicturus est : « Ite in ignem æternum [2]. Mittite in dexteram.» Tanquam diceret : Jam resurrexi, Ecclesiam volo significare, quæ erit in resurrectione mortuorum. « Mittite in » dexteram.» Missa sunt retia in dexteram : nec poterant ea levare præ multitudine piscium. Et ibi dicta est multitudo : sed hic certus numerus, et multitudo, et magnitudo : ibi autem non est dictus numerus. Modo enim antequam veniat resurrectio, et separentur boni a malis, illud impletur quod ait Propheta : « Annuntiavi, et locutus » sum. » Quid est, « Annuntiavi, et locutus sum? » Re-

[1] Joan. XXI, 7. — [2] Matth. XXV, 31-40.

tia misi. Et quid? « Multiplicati sunt super numerum[1]. » Est numerus, sunt super numerum. Numerus ad sanctos pertinet, qui sunt regnaturi cum Christo. Super numerum modo in Ecclesiam intrare possunt, in regnum cœlorum non possunt. Quare admoneo, ut eripiatis vos de præsenti sæculo malo. Quare admoneo, ut qui vultis vivere, non imitemini malos Christianos. Non dicatis: Quare? ille non fidelis est, et inebriatur? Quare? ille non fidelis est, et concubinas habet? Quare? ille non fidelis est, et quotidie fraudes facit? Quare? ille non fidelis est, et mathematicos consulit? Modo enim qui volueritis esse grana, tunc inveniemini in massa. Qui autem volueritis palea esse, inveniemini in magno acervo, sed magno igne incendendo.

III. Quid ergo? « Adduxerunt, inquit, retia ad littus. » Petrus attraxit retia ad littus: modo cum Evangelium legeretur, audistis. Ubi audis littus, intellige finem maris: ubi audis finem maris, intellige sæculi finem. In illa piscatione non ad littus attracta sunt retia: sed ipsi pisces qui capti sunt, in naviculas fusi sunt. Hic autem traxerunt ad littus. Spera finem sæculi. Venturus est finis; bono dextrorum, malo sinistrorum. Et quot pisces? « Attraxerunt, » inquit, retia habentia pisces centum-quinquaginta- » tres. » Et adjecit Evangelista rem necessariam: « Et » cum tanti, id est, tam magni essent, non est scissum » rete[2]. » Magni erunt, sed hæreses non erunt: et ideo magis hæreses non erunt, quia magni erunt. Qui sunt magni? Lege verba ipsius Domini in Evangelio, et invenies magnos. Ait enim quodam loco: « Non veni Legem et Pro- » phetas solvere, sed adimplere. Amen enim dico vobis, » quoniam quicumque solverit unum de mandatis istis » minimis, et docuerit[3]: » solverit et docuerit sic; solverit male vivendo, et docuerit bona dicendo: « mini-

[1] Psal. XXXIX, 6. — [2] Joan XXI, 8, 11, et seqq. — [3] Matth. V, 17, 18.

» mus vocabitur in regno cœlorum. » Sed in quo regno cœlorum? In Ecclesia quæ modo est; quia et ipsa vocatur regnum cœlorum. Nam si non vocaretur regnum cœlorum et ista Ecclesia, quæ colligit bonos et malos, non diceret ipse Dominus in parabola loquens : « Simile est » regnum cœlorum sagenæ missæ in mare, quæ congre- » gat omnia genera piscium. » Sed ecce quid sequitur? « Simile est regnum cœlorum sagenæ missæ in mare. » Sagenæ, retia sunt : « Congregat omnia genera piscium. » Sed quid? Trahunt illa ad littus. Hoc in parabola Dominus dicit. Et cum traxerint ad littus, sedent, « Et colligunt » bonos, et mittunt in vascula, malos autem projiciunt. » Et exposuit quod proposuit. Quid enim ait? « Sic erit in » consummatione sæculi. » Intellexistis littus? « Veniunt, » inquit, Angeli, et colligunt malos de medio justorum, » et mittunt in caminum ignis ardentis : ibi erit fletus et » stridor dentium[1]. » Tamen regnum cœlorum est appellata Ecclesia. Et quandoquidem mare habet pisces simul natantes et bonos et malos, in isto regno cœlorum, id est, in Ecclesia hujus temporis minimus vocatur ille, qui docet bona, et agit mala : quia ibi est et ipse. Non enim non est ibi : ibi est in regno cœlorum, id est, in Ecclesia, qualis est isto tempore. Docet bona, agit mala : necessarius est, mercenarius est. « Amen dico vobis, ait, » perceperunt mercedem suam[2]. » Prodest aliquid. Nam si nihil prodessent, qui bona docent et male vivunt, non diceret ipse Dominus suo populo : « Scribæ et Pharisæi » cathedram Moysi sedent : quæ dicunt, facite ; quæ au- » tem faciunt, facere nolite. » Quare? « Dicunt enim, et » non faciunt[3]. »

IV. Intendat ergo Charitas Vestra : volo enim exponere qui sunt pisces magni. « Qui solverit, inquit, unum de

[1] Matth. XIII, 47-49. — [2] Id. VI, 2. — [3] Id. XXIII, 2, 3.

» mandatis istis minimis, minimus vocabitur in regno » cœlorum. » Ibi erit, sed minimus. « Qui autem fece» rit, et sic docuerit, magnus vocabitur in regno cœlo» rum [1].» Ecce sunt illi pisces magni, ad dexteram capti: « Qui fecerit, et sic docuerit: » bona fecerit, bona docuerit; non sibi loquenti male vivendo contradixerit, cum malæ vitæ testem habeat linguam bonam. « Qui ergo fe» cerit, et sic docuerit, magnus vocabitur in regno cœ» lorum. » Et sequitur : « Dico enim vobis, quia nisi » abundaverit justitia vestra super Scribarum et Phari» sæorum, non intrabitis in regnum cœlorum. » Modo quomodo intelligis regnum cœlorum? Illud unde dicitur dextris : « Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum [2]. » Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum et » Pharisæorum [3]. » Quid est, « Plus quam Scribarum et » Pharisæorum? » Respice Scribas illos et Pharisæos, qui cathedram Moysi sedent, de quibus dictum est: « Quæ » dicunt facite; quæ faciunt, facere nolite: dicunt enim, » et non faciunt [4]. » Ergo justitia Pharisæorum est, dicere et non facere Abundet justitia vestra super Scribarum et Pharisæorum, ut et bona dicatis, et bene vivatis.

V. Jam ergo de numero centum-quinquaginta-trium piscium quid opus est eadem retexere? Nostis illa. A decem et septem nascitur numerus crescens. Incipe ab uno, perveni ad decem et septem, ut omnes addas; id est, unum addas ad duos, et fiant tres; addas tres : et fiant sex : addas quatuor, et fiant decem. Sic omnes adde usque ad decem et septem et pervenis ad centum-quinquaginta-tres. Tota ergo intentio nostra esse non debet, nisi quid sibi volunt decem et septem: ibi est enim fundamentum centum-quinquaginta-trium. Quid sibi volunt decem et sep-

[1] Matth. v, 19, et seqq. — [2] Id. xxv, 34. — [3] Id. v, 20. — [4] Id. xxiii, 3.

tem? In Lege agnosce decem. Decem præcepta data sunt prima: Decalogus dicitur scriptus in tabulis digito Dei. In decem agnosce Legem, in septem agnosce Spiritum sanctum. Septenario enim numero commendatur Spiritus sanctus. Ideo non nominatur in Lege sanctificatio, nisi septimo die. Fecit Deus lucem [1] : non dictum est : Sanctificavit eam. Fecit firmamentum : non dictum est : Sanctificavit firmamentum. Discrevit mare a terra, jussit germinare terram : non dictum est : Sanctificavit. Fecit lunam et sidera : non dictum est : Sanctificavit. Jussit animalia procedere de aquis natantia et volantia : non dictum est : Sanctificavit. Jussit de terra exire animalia quadrupedia et omnia repentia : non dictum est : Sanctificavit. Fecit ipsum hominem : non dictum est : Sanctificavit. Ventum est ad septimum diem, ubi requievit; et ipsum sanctificavit. Per requiem suam Deus sanctificavit requiem nostram. Ibi ergo erit sanctificatio nostra plena, ubi cum illo sine fine requiescemus. Nam quare Deus requiesceret? Non enim operando fatigatus est. Tu si verbo facias, non fatigaris : si jubeas, et continuo fiat, stas, integer manes. Pauca verba dixit, unde totum fecit, et subito lassatus est?

VI. Ergo Legem agnosce in decem; Spiritum sanctum agnosce in septem. Jungatur Spiritus Legi. Quia si acceperis Legem, et defuerit tibi adjutorium Spiritus, non imples quod legis, non imples quod tibi jubetur : sed homo sub Lege insuper prævaricator tenetur. Accedat Spiritus, adjuvet; et fit quod jubetur. Si desit Spiritus, littera occidit te. Quare littera occidit te? Quia prævaricatorem te faciet. Nec potes te excusare de ignorantia, quia legem accepisti. Jam quod faceres didicisti, ignorantia te non excusat, Spiritus te non adjuvat : ergo periisti. Sed quid

[1] Gen. I, per totum.

ait apostolus Paulus? « Littera occidit, Spiritus autem » vivificat[1]. » Unde Spiritus vivificat? Quia facit impleri litteram, ne occidat. Isti sunt sancti, qui faciunt Legem Dei ex dono Dei. Lex jubere potest, juvare non potest. Accedit adjutor Spiritus; et fit jussum Dei cum gaudio, cum delectatione. Nam multi faciunt ex timore. Sed qui faciunt Legem, timendo pœnam, mallent non esse quod timerent. Qui autem faciunt Legem amando justitiam, gaudent et ibi, quia non habent inimicam.

VII. Ideo dicit Dominus: « Concorda cum adversario » tuo cito, dum es cum illo in via[2]. » Quis est adversarius tuus? Sermo Legis. Quæ est via? Vita ista. Quomodo est ille adversarius? Dicit: « Non mœchaberis: » et tu vis mœchari. Dicit: « Non concupiscas rem proximi tui: » et tu vis rapere res alienas. Dicit: « Honora patrem et ma- » trem: » et tu contumeliosus es in parentes. Dicit Lex: « Noli dicere falsum testimonium[3]: » tu a mendacio non recedis. Quando vides quia ille sermo aliud jubet, et tu aliud facis, est adversarius tuus. Adversarium habes malum, non tecum intret in secretarium: compone dum es cum illo in via. Adest Deus qui vos concordet. Quomodo vos concordat Deus? Donando peccata, et inspirando justitiam, ut fiant opera bona. Cum ergo concordaveris cum adversario, id est, cum Decalogo Legis, per Spiritum sanctum, pertinebis ad decem et septem. Cum pertinueris ad decem et septem, jam exinde excrescet numerus ad centum-quinquaginta-tres. Eris ad dexteram coronandus: ne remaneas ad sinistram damnandus.

[1] I Cor. III, 6. — [2] Matth. V, 25. — [3] Exod. XX.

SERMO CCLII[1].

In diebus Paschalibus, XXIII.

De eadem lectione et duabus piscationibus.

I. Multis et variis modis, et altitudinem Divinitatis suæ, et misericordiam humanitatis, in Scripturis sanctis Dominus noster Jesus Christus ostendit, quemadmodum solet, in mysteriis et sacramentis ; ut petentes accipiant, et quærentes inveniant, et pulsantibus aperiatur. Hoc enim etiam quod lectum est hodie de sancto Evangelio quærit intellectorem, et facit gaudium spiritale, cum fuerit intellectum. Intendat Sanctitas Vestra quid sibi velit, quod eo modo se Dominum Discipulis demonstrasse sancta Scriptura testatur, quomodo Evangelista narrat. Perrexerunt enim Discipuli piscatum, et tota nocte nihil ceperunt. Dominus autem apparuit eis mane in littore, interrogavit utrum haberent pulmentarium : illi se dixerunt non habere. Ait illis : « Mittite retia in dexteram partem, et in» venietis[2]. » Qui quasi empturus venerat, gratis tanta largitus est ; et largitus de mari, tanquam de creatura sua. Magnum quidem miraculum. Miserunt statim, et tantum ceperunt, ut præ multitudine piscium extrahere retia non possent. Sed hoc tantum miraculum si attendas quis fecerit ; non est mirum : multa enim majora jam fecerat. Non enim qui ante resurrectionem mortuos suscitaverat, magnum aliquid post resurrectionem fuit quod pisces capi fe-

[1] Alias de Diversis 5. — [2] Joan. xxi, 6.

cit. Ergo interrogare debemus ipsum miraculum, quid nobis interius loquatur. Non enim sine causa non dixit utcumque : Mittite retia : sed, « Mittite in dexteram par» tem. » Deinde pertinuit ad Evangelistam dicere et numerum piscium. Pertinuit etiam dicere : « Et cum tanti » essent, id est, tam magni, retia non sunt disrupta. » Hoc loco recordari nos fecit, aliquando ad jussum Domini missa esse retia, quando elegit Discipulos, antequam pateretur ipse. Ibi erat Petrus, Joannes et Jacobus. Miserunt retia, ceperunt pisces innumerabiles [1], et cum unum navigium impletum esset, quæsierunt se adjuvari a vicino navigio : et impleta sunt duo navigia piscibus, (hoc ante resurrectionem) sane tam multis, ut retia rumperentur. Quare ibi numerus nullus dicitur? Quare ibi retia rumpebantur, hic non rupta sunt? Quare ibi non dictum est, ut ad dexteram partem mitterentur retia, hic autem dixit : « Mittite retia in dexteram partem? » Non est utique sine causa. Non enim faciebat ista Dominus quasi frustra et inaniter. Verbum Dei est Christus, qui non solum sonis, sed etiam factis loquitur hominibus.

II. Hoc ergo nobis propositum est, quod cum Vestra Charitate tractemus, quid sibi velit ista diversitas. Etenim retia illa quæ missa sunt antea, et ceperunt innumerabilem piscium numerum, et oneraverunt duas naves, et retia rumpebantur, et non sunt missa in dexteram partem retia; sed neque dictum est, in sinistram. Jam mysterium captionis illius impletur hoc tempore. Illud autem alterum mysterium, quod non sine causa post resurrectionem fecit, jam non moriturus, sed semper vivus futurus; non solum Divinitate, qua nunquam mortuus est, sed etiam corpore, quo pro nobis mori dignatus est. Non ergo frustra illud ante passionem, hoc post resurrectionem. Illic

[1] Luc. v, 4.

nec in dexteram, nec in sinistram, sed tantum, « Mittite » retia : » hic autem, « Mittite in dexteram. » Ibi nullus numerus, sed sola copiosa multitudo, ut duas naves pene mergeret; nam et hoc dictum est ibi : est hic autem et numerus, et magnitudo piscium. Deinde ibi retia rumpebantur, hic pertinuit ad Evangelistam dicere : « Et cum » tam magni essent, retia non sunt disrupta. » Numquid non videmus, fratres, verbum Dei retia esse, et hoc sæculum mare, et omnes qui credunt intra illa retia includi? Si forte quis dubitat hoc significare, attendat ipsum Dominum in parabola hoc dixisse, quod in miraculo ostendit. Ait enim : « Simile est regnum cœlorum sagenæ missæ » in mare, quæ congregat ex omni genere piscium. Quam, » cum impleta esset, educentes, traxerunt illam ad lit» tus; et juxta littus sedentes elegerunt bonos in vasa, » malos autem foras miserunt. Sic erit in fine sæculi : exi» bunt Angeli, et separabunt malos de medio justorum, et » mittent eos in caminum ignis : ibi erit fletus, et stridor » dentium [1]. » Apparet ergo signum habere fidei, retia missa in mare. Annon est mare hoc sæculum, ubi se invicem homines quasi pisces devorant? An parvæ procellæ et fluctus tentationis perturbant hoc mare? An parva pericula sunt navigantium, id est, in ligno crucis patriam cœlestem quærentium? Manifestissima ergo similitudo est.

III. Illud tantum videamus, fratres, (quia resurrectio Domini novam vitam significat, quam habebimus, cum hoc sæculum transierit,) quomodo primum verbum Dei missum est in hoc mare, id est, in hunc mundum. In hoc sæculum fluctibus turbulentum, et tempestatibus periculosum, et naufragiis molestum; missum est verbum Dei, et cepit multos, ita ut implerentur duo navigia. Quæ sunt duo navigia? Populi duo. Quibus populis duobus, tan-

[1] Matth. XIII, 47-50.

quam duobus parietibus lapis angularis factus est Dominus[1], ut eos in se conjungeret ex diverso venientes. Venit enim populus Judæorum ex alia longe consuetudine: venit autem populus Gentium ab idolis. Venit ex circumcisione populus Judæorum : venit ex præputio populus Gentium. Ex diverso venerunt : sed in lapide angulari junguntur. Nunquam enim angulum faciunt parietes, nisi e diverso venientes. In Christo ergo concordaverunt duo populi, vocati ex Judæis qui erant prope, et ex Gentibus qui erant longe. Nam quia prope erant Judæi, (jam enim unum Deum colebant,) quando crediderunt in Christum, attende quid fecerint. Quidquid habuerunt, vendiderunt, et posuerunt pretia prædiorum suorum ante Apostolorum pedes[2] : et distribuebatur unicuique, pro ut cuique opus erat. Liberati sunt sarcinis negotiorum sæcularium, et levibus humeris secuti sunt Christum : subdiderunt collum jugo leni, et amplectentes lapidem angularem ex propinquo, pacati sunt. Venit autem et populus Gentium ex longinquo, et ipse pervenit ad illum lapidem, et convenit in pace. Istos duos populos significant duæ illæ naves. Sed tanta multitudine piscium impletæ sunt, ut pene mergerentur. Legimus enim et inter ipsos, qui de Judæis crediderant, extitisse carnales, qui pressuram faciebant Ecclesiæ, et prohibebant Apostolos Gentibus loqui Evangelium, dicentes : Non est missus Christus nisi circumcisis : ut si vellent Evangelium accipere Gentes, circumciderentur. Unde apostolus Paulus missus ad Gentes, odiosus eis factus erat verum prædicans, qui de Judæa crediderant[3]. Volebat enim Apostolus, ut ex diverso veniens populus Gentium, tamen angulum tangeret, ubi firma pax erat. Carnales ergo illi exigentes circumcisionem, non pertinebant ad numerum spiritalium ; neque

[1] Ephes. II. — [2] Act. IV, 34. — [3] Galat. IV, 16.

jam videbant transactis sacramentis carnalibus venisse illum, cujus præsenti luce umbræ fugarentur. Tamen quia seditiones faciebant, quasi multitudine sua mergebant navem.

IV. Attendamus etiam navem Gentium. Videamus si non tanta multitudo collecta est in Ecclesiam, ut vix ibi appareant grana frumenti in tam multo numero palearum. Quam multi raptores, quam multi ebriosi, quam multi maledici, quam multi spectatores theatrorum! Nonne ipsi implent ecclesias, qui implent et theatra. Et talia plerumque seditionibus quærunt in Ecclesiis, qualia solent in theatris. Et plerumque si aliquid spiritaliter dicatur aut jubeatur, resistunt, reluctantur, sequentes carnem, repugnantes Spiritui sancto. Unde Judæos quoque Stephanus accusabat [1]. In ista civitate, fratres mei, nonne experti sumus, quod recordatur nobiscum Sanctitas Vestra, quanto periculo nostro de ista basilica ebriositates expulerit Deus [2]? Nonne seditione carnalium pene mergebatur nobiscum navis? Unde hoc, nisi de illo numero piscium innumerabili? Deinde etiam illud ibi dictum est, quia retia rumpebantur. Disruptis retibus, hæreses et schismata facta sunt. Retia quidem omnes concludunt: sed impatientes pisces, nolentes venire ad cibum Domini, ubi possunt impinguunt se, et rumpunt, et exeunt. Et retia quidem illa per totum expanduntur: qui rumpunt autem, per loca rumpunt. Donatistæ ruperunt in Africa, Ariani ruperunt in Ægypto, Photiniani ruperunt in Pannonia, Cataphryges ruperunt in Phrygia, Manichæi ruperunt in Perside. Quot locis sagena illa disrupta est? Et tamen quos includit, perducit ad littus. Perducit quidem, sed numquid qui ruperunt retia? Omnes mali exeunt. Non quidem exeunt, nisi mali: remanent autem et boni et mali. Nam

[1] Act. VII, 51. — [2] Vide Epistolas Augustini XXII, et XXIX.

unde perducitur sagena ad littus cum piscibus et bonis et malis, de qua in parabola locutus est Dominus?

V. Hanc enim similitudinem habet etiam area, cum trituratur. Est palea, sunt frumenta : sed tamen qui attendunt aream, difficile vident nisi paleam. Diligentia opus est, ut frumenta in palea inveniantur. Venti autem perflant undique aream. Et cum trituratur, antequam subrigatur ut possit ventilari, numquid non patitur ventos? Ventus flat ex hac parte, verbi gratia, tollit paleas : inde rursus flat, tollit ad alteram partem. A quacumque parte tollit paleas, et mittit in sepem, et in spinas, et quolibet. Non potest frumentum inde tollere : non tollit ventus nisi paleas. Sed tamen cum tulerint undique flantes venti paleas, numquid solum triticum in area remanebit? Non inde it nisi palea : remanet autem et palea et frumentum. Quando it omnis palea? Quando venerit Dominus ferens ventilabrum in manu sua, et mundabit aream suam, frumenta recondet in horreum, paleam autem comburet igni inextinguibili[1]. Melius intendat Sanctitas Vestra quid dicam. Aliquando enim venti qui tollunt paleam de area, iterum flant a sepe ubi hæserat palea, et eam revocant in aream. Sicut, verbi gratia, nescio quis homo in Catholica constitutus, passus est aliquam tentationem tribulationis. Vidit sibi carnaliter subveniri posse in negotio suo apud Donatistas : dictum est illi : Non tibi subvenietur, nisi hic communicaris. Flavit ventus, projecit in spinas. Si contingat illi negotium habere sæculare rursus, quod non possit finiri nisi in Ecclesia catholica, non attendens ubi sit, sed ubi negotia sua commodius explicet, quasi flante vento ab altera parte sepis, revocatur ad aream Domini.

VI. Isti ergo, fratres, qui carnalia quærunt in Ec-

[1] Matth. III, 12.

clesia, et non sibi proponunt quid promittat Deus : quia hic sunt tentationes, pericula, difficultates; post temporales autem labores, requiem sempiternam promittit, et Angelorum sanctorum societatem : sibimet ergo ista non proponentes, sed carnalia desiderantes in Ecclesia, sive sint in area, sive sint foris, palea sunt. Nec ad illos valde gaudemus, nec palpamus eos vanis adulationibus. Bonum est illis, ut fiant frumentum. Hoc enim interest inter illas veras paleas, et istos carnales homines quia paleæ illæ non habent liberum arbitrium, homini autem Deus dedit liberum arbitrium. Et si vult homo, heri fuit palea, hodie fit frumentum : si a verbo Dei se avertat, hodie fit palea. Et non est quærendum nisi quales inveniat ultima ventilatio.

VII. Attendite jam, fratres, etiam illam Ecclesiam beatam, mysticam, magnam, quam significant centum-quinquaginta-tres pisces. Ista enim qualis sit, audivimus, et novimus, et videmus : illa autem qualis futura sit, in prophetia nobis est; sed adhuc nondum pervenit experimento. Sed tamen licet de futura gaudere, quamvis præsentem nondum videamus. Missa sunt tunc retia, nec in dexteram, nec in sinistram; captura enim erant et bonos et malos. Si enim diceretur, in dexteram, non ibi intelligerentur mali : si diceretur, in sinistram, non ibi intelligerentur boni. Quando autem bonos et malos habitura erant, passim missa sunt retia, et ceperunt, ut tractavimus, iniquos et justos. Nunc autem jam futura Ecclesia in illa Jerusalem sancta, ubi patebunt omnium corda mortalium, non est metuendum ne intret aliquis in illam Ecclesiam qui malus est. Non enim sub pelle mortalitatis teget astutiam cordis nequissimi. Jam enim venit Dominus : et ideo post resurrectionem jubet ut mittantur hæc retia in dexteram, jam non moriturus. Et fit quod

Apostolus ait : « Quousque veniat Dominus, et illuminet » abscondita tenebrarum, et manifestabit cogitationes » cordis : et tunc laus erit unicuique a Deo [1] : » quando publicabuntur conscientiæ, quæ modo teguntur. Tunc ergo boni soli erunt ibi, pellentur mali. Ad dexteram enim missa sunt retia, iniquos habere non potuerunt.

VIII. Quare ergo centum-quinquaginta-tres? Numquid tot erunt sancti? Nam si computentur, non solum omnes fideles, qui in bona vita exierunt de corpore, sed soli Martyres; unus dies passionis Martyrum si computetur, millia hominum inveniuntur coronatorum. Ergo centum - quinquaginta - tres pisces, quid sibi voluit, sine dubio conquirendum est. Quid sibi volunt quinquaginta? In isto enim numero, id est, in quinquaginta mysterium est : quia ter multiplicati quinquaginta, fiunt centum-quinquaginta. Nam ideo videtur additus ternarius numerus, ut admoneamur ex qua multiplicatione facti sint centum-quinquaginta-tres : ac si diceretur, centum-quinquaginta in tria divide. Nam si diceretur centum-quinquaginta-duo, ex illo numero qui supercrevit admoniti, divideremus in septuaginta quinque : quoniam septuaginta-quinque bis ducti, faciunt centum-quinquaginta. Divisionem quippe binariam binarius numerus additus indicaret. Si diceretur centum - quinquaginta - sex, in vigenos-quinos partiri debuimus, ut fierent eorum sex partes. Nunc autem quia dictum est centum-quinquaginta-tres, in tres partes debemus dividere totum illum numerum, id est, centum-quinquaginta. Hujus ergo numeri pars tertia, quinquaginta sunt. Itaque nostra tota consideratio in quinquagenario numero figenda est.

IX. Numquid forte ipsi sunt quinquaginta isti dies, quos nunc celebramus? Non enim sine causa, fratres

[1] I Cor. IV, 5.

mei, consuetudinem antiquæ traditionis tenet Ecclesia, ut per istos quinquaginta dies Alleluia dicatur. Alleluia enim laus est Dei. Significatur ergo nobis laborantibus actio quietis nostræ. Cum enim post istum laborem ad illam requiem veniemus, solum negotium laus Dei erit, actio nostra ibi Alleluia est. Quid est Alleluia? Laudate Deum. Quis laudet Deum sine defectu, nisi Angeli? Non esuriunt, non sitiunt, non ægrotant, non moriuntur. Nam et nos diximus Alleluia, et cantatum est mane hic, et cum jam adessemus, paulo ante diximus Alleluia. Odor nos quidam divinæ laudis, et illius quietis attingit, sed ex majore parte mortalitas premit. Lassamur enim dicendo, et membra nostra reficere volumus: et si diu dicatur Alleluia, onerosa nobis est laus Dei, propter molem corporis nostri. Nam plenitudo sine cessatione in Alleluia, post hoc sæculum et post laborem erit. Quid ergo, fratres? Dicamus quantum possumus, ut semper dicere mereamur. Ibi cibus noster Alleluia, potus Alleluia, actio quietis Alleluia, totum gaudium erit Alleluia, id est, laus Dei. Quis enim laudat aliquid sine defectu, nisi qui fruitur sine fastidio? Quantum ergo erit robur in mente, quanta immortalitas et firmitas in corpore, ut neque mentis deficiat intentio in contemplatione Dei, neque membra succumbant in continuatione laudis Dei?

X. Quare ergo quinquaginta dies in hoc mysterio celebrantur? Dominus quadraginta dies fecit cum Discipulis post resurrectionem, sicut Actus Apostolorum testantur post quadraginta dies ascendit in cœlum, et decimo die posteaquam ascendit, misit Spiritum sanctum. Quo impleti Apostoli, et omnes qui convenerant in unum, locuti sunt linguis, et fecerunt illa magnalia[1], quæ legentes et credentes amplectimur, cum magna fiducia loquentes ver-

[1] Act. 1.

bum Dei. Quadraginta dies fecit in terra cum Discipulis, ante passionem autem quadraginta dies jejunavit [1] : non invenis alium jejunasse quadraginta diebus, præter Dominum, et Moysen, et Eliam. Dominus tanquam Evangelium, Moyses tanquam Lex, Elias tanquam Prophetia : quia Evangelium testimonium habet a Lege et Prophetis. Ideo et in monte, quando voluit ostendere Dominus noster Jesus gloriam suam, inter Moysen et Eliam stetit. Medius in honore ipse fulgebat : Lex et Prophetæ a lateribus attestabantur. Quadragenarius ergo numerus tempus hoc significat, in quo laboramus in sæculo : quia sapientia nobis hic dispensatur temporaliter. Aliter enim visio sapientiæ immortalis sine tempore, aliter autem temporaliter dispensatur. Fuerunt enim Patriarchæ, et transierunt hinc : temporalis fuit dispensatio ipsorum. Non dico, temporaliter vivunt; nam semper vivunt, et cum Deo vivunt. Sed temporalis dispensatio verbi per eos facta est. Non enim modo loquuntur hic; sed scripta sunt quæ locuti sunt, et leguntur in tempore. Venerunt Prophetæ tempore proprio, et abierunt. Venit Dominus tempore proprio : nam nunquam recessit præsentia majestatis, nunquam recedit divinitate ubique constitutus; sed quomodo in Evangelio dictum est : « In hoc mundo » erat, et mundus per eum factus est, et mundus eum » non cognovit : in sua propria venit, et sui eum non » receperunt [2]. » Quomodo hic erat, et quomodo venit, nisi quia hic erat majestate, venit humanitate? Quod enim venit in carne, temporaliter nobis sapientiam ipse ministravit : temporaliter per Legem, temporaliter per Prophetas, temporaliter per Scripturas Evangelii. Cum transierint enim tempora, videbimus ipsam sapientiam sicut est, quæ retribuit denarium numerum. Septenarius enim nu-

[1] Act. II. — [2] Joan. I, 10, 11.

merus indicat creaturam : quia sex diebus Deus operatus est, et septimo ab operibus quievit. Ternarius vero numerus conditorem Patrem et Filium et Spiritum sanctum insinuat. Perfecta est sapientia, creaturam creatori pie subdere; discernere conditorem a conditione; artificem ab operibus. Qui commiscet artifici opera, nec artem intelligit, nec artificem : qui autem discernit, impletur sapientia. Iste est ergo denarius plenitudo sapientiæ. Sed quando temporaliter distribuitur; quia in quaternario numero est insigne temporalium, quater ductus denarius, quadragenarium numerum facit, et annus quadrifarie variatur, verno, æstate, autumno et hyeme : et maxime apparet in tempore quaternaria quædam vicissitudo. Quatuor etiam ventos Scriptura commemorat. Per quatuor enim cardines perrexit Evangelium, quod in tempore dispensatur : et ipsa est catholica Ecclesia, quæ quatuor partes orbis obtinuit. Ergo denarius hoc modo quadragenarium numerum facit.

XI. Ideo quadraginta diebus illi jejunaverunt, significantes in isto tempore necessariam esse abstinentiam ab amore rerum temporalium. Hoc enim significant per tot dies perpetua illa jejunia, quadraginta diebus. Unde et populus ille Israël quadraginta annos per eremum ductus est, antequam terram promissionis regnaturus intraret. Sic et nos in vita ista, ubi maxima sollicitudo est, ubi timor, ubi pericula tentationum, temporali dispensatione quasi per eremum ducimur. Sed cum bene gesserimus quadragenarium numerum, id est, bene vixerimus in ista temporali dispensatione, secundum præcepta Dei ambulantes, accipiemus mercedem denarium illum fidelium. Quia et Dominus quando ad vineam mercenarios conduxit, mercedem illis denarium dedit[1]. Omnibus de-

[1] Matth. xx, 2.

narium, et quos mane conduxerat, et quos medio die, et quos fine diei, omnibus denarium dedit. Quia si fuerit ab ineunte ætate quisque fidelis, denarium accepturus est; jam non per temporum distributionem, sed in æterna contemplatione sapientiam discernentem creatorem a creatura; ut creatore perfruatur, de creatura laudet creatorem. Sed credidit aliquis juvenis, et priore tempore suo non fuit fidelis; denarium est accepturus. Sed credidit senex, jam in occasu diei quasi hora undecima conductus ad vineam; et ipse denarium percepturus est. Itaque ad quadragenarium illum bene gestum, adde mercedem denarii, et fiet quinquagenarius numerus, qui significat Ecclesiam futuram ubi semper laudabitur Deus. Sed quia in nomine Trinitatis vocati sunt omnes, ut in quadragenario numero bene vivant, et denarium accipiant, ipsum quinquagenarium ter multiplica, et fiunt centum-quinquaginta. Adde ipsum mysterium Trinitatis, fiunt centum-quinquaginta-tres, qui piscium numerus in dextera inventus est : in quo tamen numero innumerabilia sunt millia sanctorum. Unde nulli mali projicientur, quia non ibi erunt : nec ullo schismate retia disrumpentur, quæ sunt vincula unitatis et pacis.

XII. Satis esse arbitror expositum grande mysterium. Sed scitis, quod ad nos pertinet bene operari tempore quadragesimo, ut possimus Dominum laudare in quinquagesimo. Ideo quadraginta illos dies, antequam vigilemus, in labore et jejunio et abstinentia celebramus : significant enim præsentiam hujus temporis. Post resurrectionem autem Domini, quia isti dies significant lætitiam sempiternam : (Nondum hoc sunt, sed hoc significant. In mysterio res est, fratres, nondum in effectu. Non enim quando celebratur Pascha, crucifigitur Dominus : sed quomodo præterita anniversaria celebratione signifi-

camus, sic et futura quæ nondum sunt.) Isto ergo tempore relaxantur jejunia; significat enim numerus dierum istorum quietem futuram. Sed videte, fratres, ne per multam ebriositatem quasi permissi magna effusione, carnaliter volentes celebrare istos dies, non mereamini quod significant in sempiternum cum Angelis celebrare. Forte enim quemcumque ebrium reprehendero, dicturus est: Tu nobis tractasti, quia isti dies lætitiam sempiternam significant; tu nobis insinuasti, quia hoc tempus gaudium angelicum et cœleste prænuntiat: non ergo debui mecum bene facere? Utinam bene, et non male. Significat enim tibi gaudium, si fueris templum Dei. Si autem immunditia vinolentiæ impleas templum Dei, sonat tibi Apostolus: « Quisquis templum Dei corruperit, corrum» pet illum Deus[1]. » Sit hoc conscriptum in cordibus Sanctitatis Vestræ, meliorem esse hominem minus intelligentem et melius viventem, quam multum intelligentem et non bene viventem. Plenitudo quidem est et beatitudo perfecta, ut cito quisque intelligat et bene vivat: sed si forte utrumque non potest, melius est bene vivere, quam cito intelligere. Qui enim bene vivit, meretur amplius intelligere: qui male vivit, et quod intelligit perdet. Sic dictum est: « Qui habet, dabitur ei; qui autem non ha» bet, et id quod videtur habere, auferetur ab eo[2]. »

[1] I Cor. III, 17. — [2] Matth. XXV, 39.

SERMO CCLIII [1].

In diebus Paschalibus, XXIV.

De ultima lectione Evangelii Joan. XXI.

I. EVANGELIUM sancti Joannis apostoli, quod dicitur « Secundum Joannem, » hodie terminatum est, de his quæ narravit, quomodo apparuerit Dominus post resurrectionem Discipulis suis. Compellavit ergo apostolum Petrum, illum præsumptorem et negatorem, cum loqueretur ei jam vivus morte devicta, et dicebat : « Simon » Joannis, (sic enim appellabatur Petrus,) amas me? » Respondebat ille quod erat in corde ipsius. Si Petrus respondebat quod in corde habebat, Dominus quare quærebat, qui cor videbat? Denique ipse etiam Petrus mirabatur, et cum quodam tædio audiebat quærentem, quem noverat scientem. Semel dictum est : « Amas me? » Responsum est : « Diligo te, Domine, tu scis. » Et iterum, « Amas me? Domine, tu omnia nosti; tu scis quia diligo » te. » Et tertio, « Amas me? » Contristatus est Petrus. Quid contristaris, Petre, quia ter respondes amorem? Oblitus es trinum timorem? Sine interroget te Dominus : medicus est qui te interrogat : ad sanitatem pertinet quod interrogat. Noli tædio affici. Expecta, impleatur numerus dilectionis, ut deleat numerum negationis.

[1] Alias de Tempore 149. — [2] Joan. XXI, 15, 16.

II. Ubique tamen, ubique, id est, in ipso ternario numero interrogationis suæ Dominus Jesus respondenti amorem commendat agnos suos, et dicit : « Pasce agnos meos, » pasce oves meas : » tanquam diceret : Quid mihi retribuis, quia diligis me? Dilectionem tuam ostende in ovibus meis. Quid mihi præstas, quia diligis me; quando ego tibi præstiti, ut diligeres me? Sed dilectionem tuam erga me, habes ubi ostendas; habes ubi exerceas. « Pasce » agnos meos. » Qualiter autem essent pascendi agni Dominici, oves tanto pretio comparatæ quanta essent dilectione pascendæ, in consequentibus demonstravit. Postquam enim Petrus impleto legitimo numero trinæ responsionis professus est se esse Domini dilectorem, commendatis sibi ovibus ejus, audit de sua futura passione. Hic demonstravit Dominus, sic diligendas oves suas ab eis quibus eas commendat, ut parati sint mori pro eis. Sic idem Joannes in Epistola sua ait : « Sicut pro nobis Christus » animam suam posuit, sic et nos debemus pro fratribus » animas ponere[1]. »

III. Responderat ergo Domino Petrus per superbam quamdam præsumptionem, quando ei dixerat : « Animam » meam pro te ponam[2].» Nondum acceperat vires, quibus impleret promissum. Modo jam ut possit hoc facere, impletur charitate. Ideo ei dicitur : « Amas me? » Et respondet, « Amo : » quia hoc non implet nisi charitas. Quid est ergo, Petre? quando negasti, quid timuisti? Totum quod timuisti, hoc erat, mori. Vivus tecum loquitur, quem mortuum vidisti : noli jam timere mortem; in illo victa est, quam timebas. Pependit in cruce, confixus est clavis, spiritum reddidit, lancea percussus est, in sepulcro positus. Hoc timuisti, quando negasti; ne hoc patereris, timuisti; et mortem timendo, vitam negasti. Modo intellige :

[1] I Joan. v, 16. — [2] Joan. xiii, 37.

quando timuisti mori, tunc es mortuus. Mortuus est enim negando : sed resurrexit plorando. Quid deinde ait illi ? « Sequere me[1] : » sciens ejus maturitatem. Si enim meministis, imo quia meminerunt, qui legerunt; commemorentur etiam qui non meminerunt, aut cognoscant qui non legerunt. Dixerat Petrus, « Sequar te quocumque » ieris. » Et Dominus ad illum : « Non potes me sequi » modo; sequeris autem postea[2]. » Modo, inquit, non potes : promittis, sed ego video vires tuas. Ego venam cordis inspicio, et quod verum est ægroto renuntio. « Non potes me sequi modo. » Sed ista medici renuntiatio, non est desperatio : adjunxit, et ait : « Sequeris au- » tem postea. » Eris sanus, et sequeris me. Jam quia videt quid agatur in corde ipsius, et videt quod donum dederit dilectionis animæ ipsius, dicit ei : « Sequere me. » Ego certe dixeram : « Non potes modo : » ego modo dico : « Sequere me. »

IV. Sed nata est quædam quæstio non omittenda. Cum dixisset Dominus Petro : « Sequere me : » respexit Petrus ad Discipulum quem diligebat Jesus, id est, ad ipsum Joannem, qui Evangelium hoc scripsit; et ait Domino : « Domine, iste quid ? » Scio quia diligis eum ; quomodo ego sequor, et ipse non sequitur ? Ait Dominus : Sic eum » volo manere, donec veniam : tu me sequere. » Ipse vero Evangelista, ipse qui scripsit, de quo dictum est hoc, « Sic eum volo manere, donec veniam : » secutus adjunxit verba sua in Evangelio, et ait, natam fuisse famam inter fratres propter hoc verbum, quia Discipulus ille non esset moriturus. Et ut tolleret istam opinionem adjunxit : « Non » autem dixit eum non fuisse moriturum, sed tantum » dixit : Sic eum volo manere, donec veniam : tu me se- » quere[3]. » Hanc ergo opinionem, qua putabatur Joan-

[1] Joan. XXI, 19. — [2] Id. XIII, 36. — [3] Id. XXI, 22, 23.

nes non moriturus, abstulit Joannes ipse consequentibus verbis suis, et ne hoc credatur, ait : Non hoc dixit Dominus, sed dixit hoc. Quare illud autem dixerit, Joannes non exposuit, sed nobis reliquit propter quod pulsemus, si forte aperiatur nobis.

V. Quantum mihi Dominus donare dignatur, quantum mihi videtur, (videtur autem et melius melioribus,) sic puto istam solvi quæstionem duobus modis : aut de passione Petri dixit Dominus, quod dixit; aut de Evangelio Joannis. Quod est de passione : ut sit, « Sequere me, » patere pro me, patere quod ego. Crucifixus est enim Christus, crucifixus est et Petrus. Expertus est clavos, expertus est cruciatus. Joannes autem nihil eorum expertus est : hoc est, « Sic eum volo manere, » sine vulnere, sine cruciatu dormiat, et expectet me. « Tu me sequere, » patere quod ego : sanguinem fudi pro te, funde pro me. Uno ergo isto modo exponi potest, quod dictum est : « Sic eum volo manere, » donec veniam : tu me sequere. » Nolo ut ipse patiatur, tu patere. Secundum autem Evangelium Joannis, hoc mihi videtur intelligi : quoniam Petrus scripsit de Domino, scripserunt et alii : sed scriptura eorum magis circa humanitatem Domini est occupata. Dominus enim Christus et Deus est, et homo. Quid est homo? Anima et caro. Quid est ergo Christus? Verbum, anima et caro. Sed qualis anima? quia et pecora habent animas. Verbum, rationalis anima et caro : hoc totum Christus. Sed de Divinitate Christi in Litteris Petri aliquid : in Evangelio autem Joannis multum eminet. « In principio erat Verbum, » ipse dixit. Transcendit nubes, et transcendit sidera, transcendit Angelos, transcendit omnem creaturam, pervenit ad Verbum, per quod facta sunt omnia. « In principio erat Verbum, et » Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum : hoc » erat in principio apud Deum : omnia per ipsum facta

» sunt[1]. » Quis videt, quis cogitat, quis digne suscipiat, quis digne pronuntiet? Tunc habet bene intelligi, quando venerit Christus. « Sic eum volo manere, donec veniam. » Exposui sicut potui : potest ipse melius in cordibus vestris.

SERMO CCLIV[1].

In diebus Paschalibus, XXV.

I. Sic se habet, fratres mei, sic se habet miseria nostræ conditionis et Dei miseratio, ut tempus mœstitiæ tempus lætitiæ præcedat : id est, ut prius sit tempus mœstitiæ, posterius tempus lætitiæ; prius sit tempus laboris, posterius quietis; prius sit tempus calamitatis, posterius felicitatis. Sic se habet miseria nostræ conditionis, ut diximus, et divina miseratio. Tempus enim mœstitiæ, laboris, miseriæ, peccata nostra nobis pepererunt; tempus vero lætitiæ, quietis, felicitatis, non venit de meritis nostris, sed de gratia Salvatoris. Aliud meremur, aliud speramus : meremur mala, speramus bona. Hoc facit misericordia ejus, qui creavit nos.

II. Sed tempore miseriæ nostræ, et, sicut Scriptura loquitur, diebus nativitatis nostræ, nosse debemus unde debeat esse ipsa tristitia. Tristitia enim sic est, quomodo stercus. Stercus non loco suo positum, immunditia est. Stercus non loco suo positum, immundam facit domum : loco suo positum, fertilem facit agrum. Videte stercoris locum ab agricola provisum. Ait Apostolus : « Et quis est

[1] Alias de Tempore 151.

» qui me lætificet, nisi qui contristatur ex me[1]? » Et alio loco : « Tristitia, inquit, secundum Deum pœnitentiam in » salutem impœnitendam operatur[2]. » Qui secundum Deum tristis est, in pœnitentiam tristis est de peccatis suis. Tristitia de iniquitate propriam[3] justitiam parturit. Prius tibi displiceat quod es, ut possis esse quod non es. « Quæ secun- » dum Deum est, inquit, tristitia, pœnitentiam in salutem » impœnitendam operatur. Pœnitentiam, inquit, in salu- » tem. » Qualem salutem ? « Impœnitendam. » Quid est : « Impœnitendam ? » Cujus te omnino pœnitere non possit. Habuimus enim vitam, cujus nos debuimus pœnitere : habuimus vitam pœnitendam. Sed non possumus pervenire ad vitam impœnitendam, nisi per malæ vitæ pœnitentiam. Numquid, fratres, ut dicere cœperam, in massa tritici purgata invenies stercus? Tamen ad illum nitorem, ad illam speciem et pulchritudinem per stercus pervenitur : rei pulchræ fœditas via fuit.

III. Merito etiam Dominus dicit in Evangelio de quadam arbore infructuosa : « Jam ecce triennium est, quod » venio ad eam, et fructum in ea non invenio : præcidam » illam, ne mihi agrum impediat. » Intercedit colonus : intercedit jam securi imminente infructuosis radicibus, et pene feriente : intercedit colonus, quomodo intercessit Deo Moyses : intercedit colonus, et dicit : « Domine, di- » mitte illam et hoc anno, circumfodio ei, et adhibeo » cophinum stercoris ; si fecerit fructum, bene ; si quo- » minus, præcides eam[4]. » Arbor ista genus est humanum. Visitavit istam arborem Dominus tempore Patriarcharum, quasi primo anno. Visitavit eam tempore Legis et Prophetarum, quasi secundo anno. Ecce in Evangelio tertius annus illuxit. Jam quasi præcidi debuit : sed interpellat misericors misericordem. Qui enim se volebat

[1] 2 Cor. II, 2. — [2] Id. VII, 10. — [3] *Forte* propria. — [4] Luc. XIII, 7-9.

exhibere misericordem, ipse sibi opposuit intercessorem. Dimittatur, inquit, et hoc anno : circumfodiatur ei fossa; signum est humilitatis : adhibeatur cophinus stercoris, si forte det fructum. Imo quia dat fructum, ex parte non dat fructum, veniet Dominus ejus, et dividet eam [1]. Quid est, dividet? Quia sunt boni, et sunt mali : modo autem in uno cœtu, tanquam in uno corpore sunt constituti.

IV. Ergo, fratres mei, ut dixi, stercoris locus opportunus dat fructum, importunus autem locum facit immundum. Nescio quis tristis est, inveni nescio quem tristem : stercus video, locum quæro, dic amice, unde tristis es? Perdidi, inquit, pecuniam. Locus immundus, fructus nullus. Audiat Apostolum : « Tristitia mundi mortem operatur [2]. » Non solum fructus nullus, sed et magna pernicies. Sic et de cæteris rebus ad gaudia sæcularia pertinentibus, quas res longum est enumerare. Video alium tristantem, gementem, flentem : multum stercoris video, et ibi locum quæro. Et cum viderem tristem, flentem; inspexi et orantem. Orans nescio quid mihi bonæ significationis ingessit : sed adhuc locum quæro. Quid enim si iste orans, gemens, magno fletu mortem roget inimici sui? Etiamsi sic jam plorat, jam rogat, jam orat; locus immundus, fructus nullus. Plus est quod invenimus in Scripturis : rogat ut moriatur inimicus ipsius, incidit in maledictionem Judæ : « Oratio ejus fiat in peccatum [3]. » Inspexi alium rursus gementem, flentem, orantem : stercus agnosco, locum quæro. Intendi autem orationi ejus, et audio dicentem : « Ego dixi : Domine, miserere mei, » sana animam meam, quoniam peccavi tibi [4]. » Gemit peccatum : agnosco agrum, expecto fructum. Deo gratias : bono loco est stercus; non ibi vacat; fructum parturit. Hoc est vere tempus fructuosæ mœstitiæ, ut conditionem

[1] Luc. XII, 46. — [2] 2 Cor. VII, 10. — [3] Psal. CVIII, 7. — [4] Id. XL, 5.

mortalitatis nostræ, abundantiam tentationum, subreptiones peccatorum, adversitates cupiditatum, rixas concupiscentiarum contra bonas cogitationes semper tumultuantium doleamus ; hinc tristes simus.

V. Hoc tempus miseriæ nostræ et gemitus nostri, quadraginta dies illi significant ante Pascha : lætitiæ vero, quæ posterior erit, quietis, felicitatis, vitæ æternæ, regni sine fine, quod nondum est, his diebus quinquaginta, quibus diebus Deo laudes dicuntur, significatur. Significantur enim nobis duo tempora; unum ante resurrectionem Domini, alterum post resurrectionem Domini : unum in quo sumus, alterum in quo nos futuros esse speramus. Tempus mœroris, quod significant dies Quadragesimæ, et significamus et habemus : tempus autem lætitiæ et quietis et regni, quod significant dies isti, significamus per Alleluia, sed nondum habemus laudes. Sed nunc suspiramus ad Alleluia. Quid est, Alleluia? Laudate Deum. Sed nondum habemus laudes : in Ecclesia frequentantur laudes Dei post resurrectionem, quia nobis erit perpetua laus post resurrectionem nostram. Domini passio tempus nostrum significat, in quo nunc flemus. Flagella, vincula, contumeliæ, sputa, spinea corona, vinum fellitum, in spongia acetum, insultationes, opprobria, postremo ipsa crux, in ligno membra sacra pendentia, quid nobis significant, nisi tempus quod agimus, tempus mœroris, tempus mortalitatis, tempus tentationis? Ideo fœdum tempus : sed fœditas ista stercoris sit in agro, non in domo. Mœror sit de peccatis, non de cupiditatibus fraudatis. Fœdum tempus : sed si bene utamur, fidele tempus. Quid fœtidius agro stercorato. Pulchrior fuit ager, antequam cophinum stercoris haberet; perductus est ager ad fœditatem, ut veniret ad ubertatem. Ergo fœditas hujus temporis signum est : sed nobis sit ista fœditas tempus fertilitatis.

Videamus ergo cum Propheta, quid dicat : « Vidimus » eum. » Qualem ? « Non habentem speciem neque de» corem[1]. » Quare? Alium Prophetam interroga . « Di» numeraverunt omnia ossa mea[2]. » Dinumerata sunt ossa pendentis. Fœda species, crucifixi species : sed ista fœditas pulchritudinem parturit. Quam pulchritudinem? Resurrectionis. Quia « Speciosus forma præ filiis ho» minum[3]. »

VI. Laudemus ergo, fratres, Dominum ; quia ejus fidelia promissa retinemus, nondum accepimus. Parum putatis, quia promissorem tenemus, ut jam debitorem exigamus? Promissor Deus debitor factus est bonitate sua, non prærogantia nostra. Quid ei dedimus, ut eum debitorem teneamus? An forte quod audistis in Psalmo, « Quid » retribuam Domino? » Primo quando dicit : « Quid re» tribuam Domino, » verba sunt debitoris, non debitum exigentis. Prærogatum est illi : « Quid retribuam Do» mino? » Quid est : « Quid retribuam? Rependam. Pro qua re? « Pro omnibus quæ retribuit mihi. » Quid retribuit mihi? Primo nihil eram, et fecit me; perieram, quæsivit me; quærens invenit me, captivum redemit me, emptum liberavit me, de servo fratrem fecit me. « Quid » retribuam Domino? » Non habes quod retribuas. Quando ab illo totum expectas, quid habes retribuere? Sed expecta : nescio quid vult dicere. Cur quærit « Quid » retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? » Circumspiciens undique quid retribuat, quasi invenit. Quid invenit? « Calicem salutaris accipiam[4]. » Retribuere cogitabas, adhuc accipere quæris. Vide, rogo. Si adhuc accipere quæris, adhuc debitor eris, quando retributor? Si ergo semper debitor eris, quando retribues? Non invenis quod retribuas : nisi quod dederit, non habebis.

[1] Isaï. LIII, 2. — [2] Psal. XXI, 18. — [3] Id. XLIV, 3. — [4] Id. CXV, 12.

VII. Vide, quando dicebas : « Quid retribuam? » ad illud pertinet quod dixisti : « Omnis homo mendax[1] : » Qui enim voluerit dicere, quia retribuet aliquid Deo, mendax est : (Omnia ab illo speranda sunt; a nobis ipsis præter illum nihil nisi forte peccatum :) et mendacium de suo loquitur. Vere plene de suo abundat homo; memdacium omnino hic habet et thesaurum mendaciorum : cor suum mentiatur, quantum potest, non deficit; fingat quidquid potest, mentiatur quidquid potest. Quare? Quia quod gratis habet, de se habet, non illud emit. Quando venitur ad veritatem, si verax vult esse, non erit de suo. Mendax Petrus de suo. Ubi mendax? Promisit nobis Dominus passionem : et dicit : « Absit a te, non fiat illud. » Omnis homo mendax. » Unde mendax? Ipsum Dominum audi : « Non sapis quæ Dei sunt, sed quæ sunt ho- » minis[2]. » Verax autem Petrus, quando? « Tu es Chris- » tus Filius Dei vivi. » Unde ista veritas homini mendaci? Ecce homo dicit : « Tu es Christus Filius Dei vivi. » Quis dicit? Petrus. Quid erat Petrus? Homo, qui dixit verum. Certe, « Omnis homo mendax. » Ecce, ecce lingua ejus, ecce lingua[3] de lingua ejus : quomodo, « Omnis homo » mendax? » Audi, quia « Omnis homo mendax, » quia de suo. Ergo unde Petrus verax? Audi ipsam veritatem, « Beatus es, Simon Bar-Jona. » Unde beatus? de suo? Absit. « Quia tibi non revelavit caro et sanguis, sed Pater » meus qui in cœlis est[4]. »

VIII. Laudemus ergo Dominum, charissimi, laudemus Deum, dicamus Alleluia. Significemus istis diebus diem sine fine; significemus locum immortalitatis, tempus immortalitatis : festinemus ad domum æternam. « Beati qui habitant in domo tua, in sæcula sæculorum laudabunt

[1] Psal. cxv, 11. — [2] Matth. xvi, 22, 23. — [3] *Forte* veritas. — [4] Matth xvi, 19.

» te[1]. » Lex dicit, Scriptura dicit, veritas dicit. Venturi sumus ad domum Dei, quæ est in cœlis. Ibi non quinquaginta diebus Deum laudabimus : sed quemadmodum scriptum est, « In sæcula sæculorum. » Videbimus, amabimus, laudabimus. Nec quod videbimus deficiet, nec quod amabimus peribit, nec quod laudabimus tacebit : sempiternum totum erit, sine fine erit. Laudemus, laudemus ; sed non solis vocibus, laudemus et moribus : laudet lingua, laudet vita : sed habeat charitatem infinitam. Conversi ad Dominum, etc.

SERMO CCLV[2].

In diebus Paschalibus, XXVI.

De Alleluia.

I. Quoniam voluit Dominus, ut Charitatem Vestram in Alleluia videremus[3], de Alleluia vobis verbum debemus. Non sim oneri, si commemoro quod nostis : quia et ipsum Alleluia quotidie dicimus, et quotidie delectamur. Nostis enim quia Alleluia, Latine dicitur, Laudate Deum : et in hoc verbo consonantes ore et consentientes corde, exhortamur nos invicem ad laudandum Deum. Eum tantum homo securus laudat, qui non habet unde displiceat. Et in hoc quidem tempore peregrinationis nostræ ad solatium

[1] Psal. LXXXIII, 5. — [2] Alias de Diversis I. — [3] Habuit ergo Sermonem in loco peregrino, forte Carthagine anno 418, quo Synodus ibi contra Pelagianos Kalendis Maii celebrata est.

viatici dicimus Alleluia; modo nobis Alleluia canticum est viatoris : tendimus autem per viam laboriosam ad quietam patriam, ubi retractis omnibus actionibus nostris, non remanebit nisi Alleluia.

II. Istam partem suavissimam sibi Maria elegerat, quæ vacabat, discebat, laudabat[1] : Martha vero soror ejus, circa plurima fuerat occupata. Equidem agebat rem necessariam, sed non permansuram : agebat rem viæ, nondum patriæ : agebat rem peregrinationis, nondum possessionis. Susceperat enim Dominum, et eos qui cum illo erant. Et Dominus carnem habebat : et sicut pro nobis dignatus est carnem suscipere, ita dignatus est esurire et sitire. Et ex eo quod dignatus est esurire et sitire, dignatus est pasci ab eis quos ipse ditavit; dignatus est suscipi, non inopia, sed gratia. Agebat ergo Martha quod pertinebat ad necessitatem esurientium et sitientium : parabat conversatione sollicita, quod manducaretur et biberetur a sanctis et ab ipso Sancto sanctorum in domo ejus. Magnum opus, sed transitorium. Numquid esurire et sitire semper erit? Quando inhærebimus purissimæ illi et perfectissimæ bonitati, non erit quare servire necessitati. Beati erimus, nullo indigentes; multum habentes, nihil quærentes. Et quid est quod habebimus, ut nihil quæramus? Dixi : quod creditis, postea videbitis. Quod ergo diximus, multum habentes et nihil quærentes, id est, nullo indigentes; quid est ipsum quod habebimus? Servientibus sibi Deus, colentibus eum, credentibus in eum, sperantibus in eum, amantibus eum quid dabit?

III. Videmus enim quanta det in hoc tempore diffidentibus de illo, desperantibus de illo, aversis ab illo, blasphemantibus illum, videmus quanta dona largiatur. Ab illo est enim primo sanitas : quæ sic dulcis est, ut in fas-

[1] Luc. x, 39.

tidium nunquam veniat. Quando hanc habet, quid deest pauperi? Quando istam non habet, quidquid habet quid prodest diviti? Ab illo est ergo, id est, a Domino Deo nostro quem colimus, a vero Deo in quem credimus, et in quo speramus, et quem diligimus; ab illo est tanta res, sanitas. Videte tamen, cum sit magna res sanitas, quomodo eam det et bonis et malis, et blasphematoribus suis et laudatoribus suis. Et quid dicam? Utrique homines sunt. Omni pecore melior est et malus homo. Dat sanitatem etiam jumentis et draconibus, usque ad muscas et vermiculos donat sanitatem; et salvat omnia qui creavit omnia. Ut ergo alia omittamus; quia nihil melius invenimus quam est sanitas : non solum eam dat Deus hominibus, sed et pecoribus, sicut dicit Psalmus : « Homines et » jumenta salvos facies, Domine, sicut multiplicata est mi» sericordia tua, Deus[1]. » Sic enim es, quia Deus es; ut bonitas tua non remaneat in summis, et deserat infima. Pervenit ab Angelis usque ad extrema et minuta animalia. Pervenit enim a fine usque in finem pertendens fortiter sapientia, et disponit omnia suaviter[2] : et in ipsa dispositione suavitatis ejus, suavis est omnibus sanitas.

IV. Cum ergo tantum bonum det et bonis et malis, et hominibus et jumentis, quid est, fratres mei, quod servat bonis? Jam enim dixerat : « Homines et jumenta salvos » facies, Domine, sicut multiplicata est misericordia tua, » Deus. » Et deinde adjunxit : « Filii autem hominum. » Qui sunt isti? Quasi alii sunt homines, de quibus paulo ante dixerat : « Homines et jumenta salvos facies, Do» mine : et alii filii hominum. « Aliud enim sunt homines quam filii hominum, et aliud sunt filii hominum quam homines? Quid sibi ergo vult ista distinctio? Nisi forte quia homines pertinent ad hominem, filii hominum ad filium

[1] Psal. xxxv, 7, 8. — [2] Sap. viii, 1.

hominis : homines ad hominem, filii hominum ad filium hominis. Est enim quidam homo, qui non fuit filius hominis. Qui enim primus factus est, homo fuit, filius hominis non fuit. Quid ergo nobis venit per hominem, et quid nobis venit per filium hominis? Commemoro quod venit per hominem, et Apostoli verba dico : « Per unum homi- » nem peccatum intravit in mundum, et per peccatum » mors : et ita in omnes homines pertransiit, in quo om- » nes peccaverunt[1]. » Ecce quod nobis propinavit homo ; ecce quod de parente bibimus, et vix digerimus. Si hoc per hominem, quid per filium hominis? « Proprio, inquit, Fi- » lio non pepercit. Si proprio Filio non pepercit, sed pro » nobis omnibus tradidit eum ; quomodo non et cum illo » omnia nobis donabit[2]? » Item, « Sicut per inobedien- » tiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, sic » et per obedientiam unius hominis justi constituentur » multi[3]. » Per illum ergo peccatum, per Christum justitia. Omnes ergo peccatores ad hominem pertinent : omnes justi ad filium hominis. Quid ergo miramini, quia peccatores, quia impii, quia iniqui, quia Dei contemptores, a Deo aversi, sæculi dilectores, amplectentes iniquitatem, odio habentes veritatem, hoc est, homines pertinentes ad hominem ; quid miramini, quia habent istam sanitatem, cum audiatis Psalmum : « Homines et jumenta salvos facies, » Domine[4]. » Ne extollerent se ipsi homines, quia habent temporalem sanitatem, addita sunt illis jumenta. Quid est ergo unde gaudes, homo? Nonne tibi cum asino tuo commune est, et cum gallina tua, cum quocumque animante in domo tua, cum istis passeribus? nonne tibi sanitas corporis cum his omnibus communis est?

V. Quære ergo quod promissum est filiis hominum, et

[1] Rom. v, 12. — [2] Id. viii, 32. — [3] Id. v, 19. — [4] Psal. xxxv, 7.

audi quod sequitur : « Filii autem hominum sub tegmine » alarum tuarum sperabunt[1]. » Interim sperabunt, quandiu in via sunt. « Filii autem hominum sub tegmine ala» rum tuarum sperabunt. Spe enim salvi facti sumus[2]. » Hoc non pertinet ad homines et jumenta, sperare sub tegmine alarum Dei. Et ecce spes lactat nos, nutrit nos, confirmat nos, et in ista laboriosa vita consolatur nos, in ipsa spe cantamus Alleluia. Ecce spes quantum gaudium habet. Res ipsa quid erit? Quid erit quæris? Audi quod sequitur : « Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ[3] : » Hujus rei spes est. Sitimus, esurimus, opus est ut satiemur : sed in via fames, in patria satietas. Quando satiabimur? « Satiabor cum manifestata fuerit gloria tua[4]. » Modo autem gloria Dei nostri, gloria Christi nostri latet : et cum illo abscondita est et nostra. « Sed cum Christus » apparuerit vita vestra, tunc et vos cum illo apparebitis » in gloria[5]. » Tunc erit Alleluia in re : modo autem in spe. Spes illam cantat, amor cantat modo, amor cantabit et tunc : sed modo cantat amor esuriens, tunc cantabit amor fruens. Quid est enim Alleluia, fratres mei? Dixi vobis, laus Dei est. Ecce modo verbum auditis, et in audiendo delectamini, et in delectatione laudatis. Si rorem sic amatis, fontem ipsum quomodo amabitis? Quod est enim stomacho ructanti ructatio, hoc est cordi saginato laudatio. Si enim laudamus quod credimus, quomodo laudabimus cum viderimus? Ecce quod sibi Maria elegerat : sed significabat vitam illam, nondum tenebat.

VI. Duæ sunt vitæ : una pertinens ad delectationem, altera pertinens ad necessitatem. Quæ ad necessitatem, laboriosa est : quæ ad delectationem, voluptuosa est. Sed

[1] Psal. xxxv, 8. — [2] Rom. viii, 24. — [3] Psal. xxxv, 9. — [4] Id. xvi, 15. — [5] Colos. iii, 4.

intra intro, noli foris quærere delectationem : ne tumescas de illa, et per angustum intrare non possis. Ecce quomodo Maria Dominum videbat in carne, et Dominum audiebat per carnem, sicut audistis, cum Epistola ad Hebræos legeretur quasi per velum[1]. Nullum erit velum, quando videbimus facie ad faciem. Maria ergo sedebat, hoc est, vacabat, et audiebat, et laudabat : Martha vero circa plurimum ministerium occupata erat. Et dicit ei Dominus : « Martha, Martha, circa multa es occupata : porro » unum est necessarium[2]. » Unum verum : multa non erunt necessaria. Antequam perveniamus ad unum, multis indigemus. Unum nos extendat, ne multa distendant et abrumpant ab uno. Ipsum unum dixit apostolus Paulus, quia nondum perceperat. « Ego, inquit, non me arbitror » apprehendisse. Unum autem, quæ retro oblitus, in ea » quæ ante sunt extentus[3]. » Non distentus, sed extentus. Unum enim extendit, non distendit. Multa distendunt, unum extendit. Et quandiu extendit? Quandiu hic sumus. Cum venerimus, colligit, non extendit. « Unum » autem, quæ retro oblitus, in ea quæ ante sunt extentus, » secundum intentionem : » Ecce extentionem : nunquam distentionem. « Secundum intentionem sequor, ad pal- » mam supernæ vocationis Dei in Christo Jesu[4]. » Ordo verborum est : « Unum autem sequor. » Tunc ergo veniemus, et uno perfruemur : sed ipsum unum omnia nobis erit. Quid enim diximus, fratres, quando cœpi loqui? Quid est ipsum multum quod habebimus, quando non indigebimus? quid est multum quod habebimus? Hoc proposueram dicere : quid nobis dabit Deus, quod non dabit illis? « Tollatur impius, ne videat claritatem Dei[5]. » Ergo claritatem suam nobis dabit Deus, qua fruamur : unde

[1] Hebr. x, 20. — [2] Luc. x, 41, 42. — [3] Philip. III, 13. — [4] Ibid. 14. — [5] Isaï. XXVI, 10.

tolletur impius, ne videat claritatem Dei. Totum multum nostrum quod habebimus, ipse Deus erit. Avare, quid quærebas accipere? Quid quærit a Deo, cui non sufficit Deus?

VII. Sed quando dicitur, quia Deum habebimus, et ipso solo contenti erimus, imo ipso solo sic delectabimur, ut nihil aliud requiramus; quia et in uno ipso fruemur, et in nobis invicem ipso fruemur: (Quid enim sumus, si Deum non habemus? aut quid aliud in nobis quam Deum debemus diligere, aut quia habemus, aut ut habeamus?) quando ergo dicitur quia cætera subtrahuntur, et solus Deus erit quo delectemur; quasi angustatur anima, quæ consuevit multis delectari; et dicit sibi anima carnalis, carni addicta, carnalibus cupiditatibus implicata, visco malarum cupiditatum involutas pennas habens, ne volet ad Deum, dicit sibi: Quid mihi erit, ubi non manducabo, ubi non bibam, ubi cum uxore mea non dormiam, quale mihi gaudium erit? Hoc gaudium tuum de ægritudine est; non de sanitate. Certe ipsa caro tua in hoc tempore aliquando ægrotat, aliquando sana est. Intendite, ut aliquid dicam, unde capiatis, exemplum rei quam non possum dicere. Sunt quædam ægrotantium desideria: ardent desiderio aut alicujus fontis, aut alicujus pomi; et sic ardent, ut existiment quia si sani fuerint, frui debeant ipsis desideriis suis. Venit sanitas, et perit cupiditas. Quod desiderabat, fastidit: quia hoc in illo febris quærebat. Et qualis est ista sanitas, in qua convalescit ægrotus? Sanitas ista qua dicimur sani, quid est? Sed tamen hinc capite exemplum. Quia cum multa sint ægrotantium desideria, quæ ista sanitas tollit; quomodo illa tollit ista sanitas, sic omnia tollit immortalitas: quia sanitas nostra immortalitas est. Recolite Apostolum, et

videte quid erit : « Oportet corruptibile hoc induere in- » corruptionem, et mortale hoc induere immortalita- » tem[1]. Et erimus æquales Angelis Dei[2]. » Numquid illi miseri sunt, qui non epulantur? Nonne ideo beatiores, quia istis non indigent? An vero quilibet dives æquabitur Angelis? Angeli vere divites sunt. Quid dicuntur divitiæ? Facultates. Angeli habent magnas facultates qui habent magnas facilitates. Audis cum laudatur dives : Quantum magnus est, dominus est, dives est, potens est. Quantum magnum, ut eat quo vult, jumenta adsunt, sumptus adsunt, servi adsunt, ministeria adsunt. Omnia ista habet dives : quo vult it, laborem non patitur. Angelus ubi voluerit, ibi erit : nec dicit : Junge; nec dicit : Sterne; quod cum superbia dicunt divites, et tumescere inde volunt, quia habent quibus dicant : Junge et sterne. Infelix, verba ista sunt infirmitatis, non facultatis. Non ergo indigebimus : et ideo beati erimus. Pleni enim erimus, sed Deo nostro : et omnia quæ hic pro magno desideramus, ipse nobis erit. Pro magno cibum hic quæris : Deus tibi cibus erit. Amplexum carnis hic quæris : « Mihi » autem adhærere Deo, bonum est[3]. » Divitias hic quæris : quomodo tibi deerunt omnia, quando illum habebis qui fecit omnia? Et ut verbis Apostoli te faciam securum, de illa vita hoc dixit : « Ut sit Deus omnia in omnibus[4]. »

[1] I Cor. XV, 55. — [2] Matth. XXII, 30. — [3] Psal. LXXII, 28. — [4] I Cor. XV, 28.

SERMO CCLVI[1].

In diebus Paschalibus, XXVII.

De Alleluia.

I. QUONIAM placuit Domino Deo nostro, ut hic constituti præsentia corporali, etiam cum Vestra Charitate illi cantaremus Alleluia, quod latine interpretatur, Laudate Dominum; laudemus Dominum, fratres, vita et lingua, corde et ore, vocibus et moribus. Sic enim sibi dici vult Deus Alleluia, ut non sit in laudante discordia. Concordent ergo prius in nobis ipsis lingua cum vita, os cum conscientia. Concordent, inquam, voces cum moribus : ne forte bonæ voces testimonium dicant contra malos mores. O felix Alleluia in cœlo, ubi templum Dei Angeli sunt! Ibi enim concordia summa laudantium, ubi est exultatio secura cantantium : ubi nulla lex in membris repugnat legi mentis; ubi non est rixa cupiditatis, in qua periclitetur victoria charitatis. Hic ergo cantemus Alleluia adhuc solliciti, ut illic possimus aliquando cantare securi. Quare hic solliciti? Non vis ut sim sollicitus, quando lego : « Numquid » non tentatio est vita humana super terram[2]? » Non vis ut sim sollicitus, quando mihi adhuc dicitur : « Vigilate » et orate, ne intretis in tentationem[3]? » Non vis ut sim sollicitus, ubi sic abundat tentatio, ut nobis ipsa præscribat oratio, quando dicimus : « Dimitte nobis debita nostra,

[1] Alias ex Sirmondianis 18. — [2] Job. VII, 1. — [3] Marc. XIV, 38.

» sicut et nos dimittimus debitoribus nostris[1] ? » Quotidie petitores, quotidie debitores. Vis ut sim securus, ubi quotidie peto indulgentiam pro peccatis, adjutorium pro periculis ? Cum enim dixero propter præterita peccata : « Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus » debitoribus nostris : » continuo propter futura pericula addo et adjungo : « Ne nos inferas in tentationem. » Quomodo est autem populus in bono, quando mecum clamat : « Libera nos a malo? » Et tamen, fratres, in isto adhuc malo cantemus, Alleluia Deo bono, qui nos liberat a malo. Quid circum inspicis unde te liberet, quando te liberat a malo? Noli longe ire, noli aciem mentis circumquaque distendere. Ad te redi, te respice. Tu es adhuc malus. Quando ergo Deus te ipsum liberat a te ipso, tunc te liberat a malo. Apostolum audi ; et ibi intellige a quo malo sis liberandus. « Condelector, inquit, » legi Dei secundum interiorem hominem ; video autem » aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis » meæ, et captivantem me in lege peccati, quæ est. » Ubi ? « Captivantem, inquit, me in lege peccati, quæ est » in membris meis[2]. » Putavi quia captivavit te sub nescio quibus ignotis barbaris : putavi quia captivavit te sub nescio quibus gentibus alienis, vel sub nescio quibus hominibus dominis. « Quæ est, inquit, in membris meis. » Exclama ergo cum illo : « Miser ego homo, quis me li- » berabit? » Unde quis liberabit? Dic unde. Alius dicit ab Optione, alius de carcere, alius de barbarorum captivitate, alius de febre atque languore : dic tu, Apostole, non quo mittamur, aut quo ducamur ; sed quid nobiscum portemus, quid nos ipsi simus, dic : « De corpore » mortis hujus? De corpore, inquit, mortis hujus[3]. »

II. Alius dicit : Corpus mortis hujus non ad me perti-

[1] Matth. vi, 12. — [2] Rom. vii, 22, 23. — [3] Ibid. 24.

net : carcer meus est ad tempus, catena mea est ad tempus : in corpore mortis sum ego; non corpus mortis sum ego. Argumentaris, ideo non liberaris. Ego enim, inquit, spiritus sum; caro non sum, sed in carne sum : cum fuero liberatus a carne, quid erit mihi deinde cum carne? Huic argumentationi vultis, fratres, ut ego respondeam, an Apostolus? Si ego respondero, contemnetur fortassis magnitudo verbi propter vilitatem ministri. Taceo potius. Audi mecum Doctorem gentium : audi mecum Vas electionis, ut a te tollatur controversia dissensionis. Audi, sed dic prius quod dicebas. Nempe hoc dicebas : Non sum ego caro, sed spiritus sum. In carcere meo gemo : quando fuerit hoc vinculum et hoc ergastulum dissolutum, ego liber abscedo. Terra terræ redditur, spiritus cœlo recipitur : vado ego, dimitto quod non sum. Ergo hoc dicebas? Hoc, inquit. Non tibi ego respondeo : responde, Apostole, responde, obsecro te. Prædicasti, ut audireris; scripsisti, ut legereris; totum factum est, ut crederceris. Dic, « Quis me liberabit de » corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum » Dominum nostrum[2]. » Unde te liberat? « De corpore » mortis hujus. » Sed non es tu ipse corpus mortis hujus? Respondet : « Igitur ipse ego mente servio legi Dei, carne » autem legi peccati[1]. » Sed « ipse ego : » quomodo per diversa ipse tu? Mente, inquit, quia diligo : carne, quia concupisco : victor quidem, si non consentio adhuc tamen luctator, urgente adversario. Et quomodo cum fueris, o Apostole, ab hac carne liberatus, jam non eris tu nisi spiritus? Respondet Apostolus, morte jam imminente, debito quod nemo evadit : Carnem non in æternum pono, sed ad tempus sepono. Ergo rediturus es ad corpus mortis hujus? Et quid? Ipsius verba potius audiamus. Quomodo

[1] Rom. vii, 25. — [2] Ibid.

redis ad corpus, unde tam pia voce liberandum te esse clamasti? Respondet : Redeo quidem ad corpus, sed jam non mortis hujus. Audi, imperite, contra quotidianas lectionum voces surde : audi quomodo redit ad corpus quidem, sed non mortis hujus. Non quia aliud erit corpus, sed quia « Oportet corruptibile hoc induere incorruptio- » nem, et mortale hoc induere immortalitatem. » Fratres mei, quando dicebat Apostolus corruptibile hoc, mortale hoc, quodam modo carnem sua voce tangebat. Non ergo aliud. Non, inquit, pono corpus terrenum, et accipio corpus aëreum, aut accipio corpus æthereum. Ipsum accipio, sed non jam mortis hujus. « Quia oportet cor- » ruptibile, » non aliud, sed « hoc, induere incorruptio- » nem; et mortale, » non aliud, sed « hoc, induere im- » mortalitatem. Tunc fiet sermo qui scriptus est : Absorpta » est mors in victoriam. » Cantetur Alleluia. « Tunc » fiet sermo qui scriptus est : » qui sermo, non jam pugnantium, sed triumphantium : « Absorpta est mors in vic- » toriam. » Cantetur Alleluia. « Ubi est, mors, aculeus » tuus? » Cantetur Alleluia. « Aculeus autem mortis est » peccatum[1]. Sed quæres locum ejus, et non invenies[2]. »

III. Sed etiam hic inter pericula, inter tentationes, et ab aliis, et a nobis cantetur Alleluia. « Fidelis enim Deus, » qui non permittat, inquit, vos tentari super id quod » potestis. » Ergo et hic cantemus Alleluia. Adhuc est homo reus, sed fidelis est Deus. Non ait : « Non permittat » vos tentari; sed, non permittat vos tentari super id » quod potestis; sed faciat cum tentatione etiam exitum, » ut possitis sustinere[3]. » Intrasti in tentationem : sed faciet Deus etiam exitum, ne pereas in tentatione : ut quomodo vas figuli, formeris prædicatione, coquaris tribulatione. Sed quando intras, exitum cogita : quia

[1] I Cor. XV, 43-56. — [2] Psal. XXXVI, 10. — [3] I Cor. X, 13.

fidelis est Deus, « Custodiet Dominus introitum tuum, » et exitum tuum[1]. » Porro autem, cum factum fuerit corpus hoc immortale et incorruptibile, quando perierit tota tentatio; quia « Corpus quidem mortuum est : » quare mortuum est? « Propter peccatum. Spiritus autem vita » est, » Apostoli verba sunt : quare? « Propter justitiam. » Remittimus ergo mortuum corpus? Non, sed audi : « Si » autem spiritus ejus, qui suscitavit Christum a mortuis, » habitat in vobis; qui suscitavit Christum a mortuis, vi- » vificabit et mortalia corpora vestra[2]. » Modo enim corpus animale, tunc spiritale. « Factus est enim primus » homo in animam viventem, novissimus homo in spi- » ritum vivificantem. Ideo vivificabit et mortalia cor- » pora vestra propter inhabitantem Spiritum ejus in vo- » bis[3]. » O felix illic Alleluia! o secura! o sine adversario! ubi nemo erit inimicus, nemo perit amicus. Ibi laudes Deo, et hic laudes Deo : sed hic a sollicitis, ibi a securis; hic a morituris, ibi a semper victuris; hic in spe, ibi in re; hic in via, illic in patria. Modo ergo, fratres mei, cantemus, non ad delectationem quietis, sed ad solatium laboris. Quomodo solent cantare viatores; canta, sed ambula : laborem consolare cantando, pigritiam noli amare : canta, et ambula. Quid est, ambula? Profice, in bono profice. Sunt enim, secundum Apostolum, quidam proficientes in pejus[4]. Tu si proficis, ambulas : sed in bono profice, in recta fide profice, in bonis moribus profice : canta, et ambula. Noli errare, noli redire, noli remanere. Conversi ad Dominum, etc.

[1] Psal. cxx, 8.— [2] Rom. VIII, 10, 11.— [3] 1 Cor. XV, 45.— [4] 2 Tim. III, 13.

SERMO CCLVII.

In diebus Paschalibus, XXVIII.

De versu Psalmi CXV : *Omnis homo mendax.*

Prodit nunc primum ex veteri libro Floriacensi ante annos circiter 800 *descripto.*

I. Quod hebraïca lingua dicitur Alleluia, latine est, Laudate Dominum. Laudemus ergo Dominum Deum nostrum, non tantum voce, sed etiam corde. Quoniam qui corde laudat, interioris hominis voce laudat. Vox ad homines, sonus est; vox ad Deum, affectus est.

II. Dixit quidam in extasi sua , sicut legistis; sicut audistis: « Omnis homo mendax[1]. » Inde fuit, qui non credebat, nisi tetigisset corpus Domini[2]. Mendacium ei videbatur, quod condiscipuli ejus verum loquebantur: et parum illi erat veritatem audire, volebat et tangere. Exhibuit autem illi hoc Dominus in his quæ sequuntur in Evangelio postea recitanda. Quicumque autem audit : « Omnis homo » mendax, » non se debet figere in mendacio, et nolle inde surgere, tanquam ratiocinari apud se rationem inaniter, tanquam homo mendax, et dicere sibi : Quando non ero homo? Si autem quandiu hic sum homo, ero mendax, melius ego mendax ero, quam mentiatur Scriptura quæ

[1] Psal. CXV, 11. — [2] Joan. XX, 25.

dicit : « Omnis homo mendax. » Si enim ero verax, Scriptura mendax erit. Sed quia Scriptura mendax esse non potest, ego mendax ero. Hæc ibi garriens requiescere sibi securus videtur, tanquam in portu mendacii, ubi faciat naufragium. Bene tibi requiescere, quasi in isto portu, cupiebas ; audi scopulum, in quem incurras : « Perdes om- » nes qui loquuntur mendacium[1]. » Et ista Scriptura Dei est, quæ dicit : « Perdes omnes qui loquuntur mendacium. » Ergo omnes perditurus est, « Quia omnis homo mendax. » Sed quid nobis dictum est? quid admoniti sumus? Quia de nostro mendaces sumus. Si autem veraces esse volumus, ad Dominum confugiamus. De illius veraces sumus, de nostro mendaces.

III. Audite hoc uno exemplo, brevi et magno : brevi, quia cito dicitur ; magno, quia sapienter appenditur. Petrus unus ostendit hoc quod volo dicere. Quando dixit Domino Christo : « Tu es Christus Filius Dei vivi : » quid respondit? « Beatus es Simon Bar-Jona, quia non tibi re- » velavit caro et sanguis, sed Pater meus qui in cœlis » est. » Verum dixisti, sed non de tuo. Unde ergo? « Pater » meus qui in cœlis est, tibi revelavit. » Inde beatus, quia de Dei ; non nisi miser de tuo? Post hæc, ubi ei Dominus ait : « Beatus es, quia non tibi revelavit caro et sanguis, » sed Pater meus qui in cœlis est[2] ; » post hæc verba, cœpit Dominus Christus prænuntiare passionem et mortem suam. Ibi continuo Petrus : « Absit a te, Domine. Omnis » homo mendax. » Ecce paulo ante Petrus verax, ecce modo Petrus mendax : Sed unde Petrus verax? « Non tibi » revelavit caro et sanguis, sed Pater meus qui in cœlis » est. » Unde Petrus mendax? « Redi post me, Satanas ; » non enim sapis quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum. » Omnis homo mendax. » Dictum est ergo nobis : « Omnis

[1] Psal. v, 7. — [2] Matth. xvi, 17-19.

» homo mendax, » ut fugiamus nos ipsos, et curramus ad Deum, qui solus est verax.

SERMO CCLVIII.

In diebus Paschalibus, XXIX.

Quem dixit ad Basilicam majorem.

De versu Psalmi CXVII : *Hic est dies quem fecit Dominus.*

Prodit nunc primum ex Floriacensi libro supra laudato.

1. Quod cantavimus Deo : « Hic est dies quem fecit » Dominus, » hinc loquamur quod dederit. Hic Scriptura utique prophetica aliquid nos intelligere voluit, aliquem diem non vulgarem, non conspicuum oculis carnis, non eum diem qui oritur et occidit, sed diem qui potuit scire ortum, nescire occasum. Videamus quod supra dixerat idem Psalmus : « Lapidem quem reprobaverunt ædifican- » tes, hic factus est in caput anguli. A Domino factus est, » iste est mirabilis in oculis nostris. » Et sequitur : « Hic » est dies quem fecit Dominus[1]. » Exordium diei hujus a lapide angulari sumamus. Quis est lapis angularis, quem reprobaverunt Judæorum doctores? Legis enim periti doctores Judæorum reprobaverunt eum, dicentes : « Non » est iste a Deo, qui solvit sabbatum[2]. » Jam dixistis : « Non » est iste a Deo, qui solvit sabbatum. Lapidem quem re-

[1] Psal. CXVIII, 22-24. — [2] Joan. IX, 16.

» probaverunt ædificantes, his factus est in caput anguli. » Quomodo in caput anguli? Quare angularis lapis dictus est Christus? Quia omnis angulus duos parietes de diverso pacificat. Venerunt Apostoli de circumcisione, venerunt de gente Judæorum; venerunt inde et illæ turbæ, quæ præcedebant et sequebantur jumentum ejus, dicentes quod in hoc ipso Psalmo est: « Benedictus qui venit in nomine » Domini[1]. » Venerunt inde tot Ecclesiæ, de quibus dicit apostolus Paulus: « Eram ignotus facie Ecclesiis Judææ, » quæ sunt in Christo: tantum autem audiebant, quia » ille qui aliquando nos persequebatur, nunc evangelizat » fidem, quam aliquando vastabat; et in me magnifica- » bant Deum[2]. » Judæi, sed adhærentes Christo, sicut Apostoli, venientes et credentes Christo, et unum parietem facientes. Restabat alius paries, Ecclesia de gentibus veniens: invenerunt se. Pax in Christo, unitas in Christo, qui fecit utraque unum[3]. Ipse est dies, quem fecit Dominus. Totum diem intellige, caput et corpus: caput Christus, corpus Ecclesia. Iste est dies quem fecit Dominus.

II. Recolite primam mundi conditionem. « Tenebræ » erant super abyssum, et Spiritus Dei superferebatur su- » per aquam. Et dixit Deus: Fiat lux, et facta est lux. » Et divisit Deus lucem a tenebris, et lucem vocavit Diem, » tenebras autem vocavit Noctem[4]. » Cogitate tenebras istorum, antequam venirent ad remissionem peccatorum. Tenebræ ergo erant super abyssum, antequam ista[5] fuissent dimissa peccata. Sed Spiritus Dei superferebatur super aquas: descenderunt isti in aquam, super aquas ferebatur Spiritus Dei, pulsæ sunt tenebræ peccatorum. Iste est dies quem fecit Dominus. Huic diei Apostolus dicit: « Fuistis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Do-

[1] Matth. xxi, 9, et Psal. cxvii, 26.— [2] Galat. i, 22-24.— [3] Ephes. ii, 14. — [4] Gen. i, 2-5. — [5] *Forte* istis, id est, baptizatis.

» mino[1]. » Numquid dixit : Fuistis tenebræ in Domino? « Tenebræ in vobis; lux in Domino. Vocavit autem Deus » lucem Diem ; » quia ipsius gratia fit quod fit. Illi per se ipsos tenebræ esse potuerunt : lux fieri, nisi Dominus fecisset, non potuerunt. « Quia iste est dies, quem fecit Do» minus; » non ipse dies, sed Dominus.

III. Num non homo erat Thomas, unus de Discipulis, quasi homo de turba? Dicebant ei condiscipuli ejus : « Vi» dimus Dominum. » Et dicebat ipse : « Nisi tetigero, nisi » digitum misero in latus ejus, non credam[2]. » Evangelistæ tibi annuntiant, et non credis. Ipsis credidit mundus, et non credit Discipulus. De ipsis dictum est : « In omnem » terram exiit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba » eorum[3]. » Exeunt verba eorum, perveniunt usque in fines terræ ; credit totus mundus : annuntiant omnes uni, et non credit. Nondum erat dies, quem fecerat Dominus. Adhuc tenebræ erant in abysso, in profunditate cordis humani : tenebræ ibi erant. Veniat ille, caput diei hujus veniat, et dicat patiens, mitis, non iratus, quia medicus : Veni, inquit, veni, tange hoc, et crede. Dixisti : « Nisi te» tigero, nisi digitum misero, non credam. » Veni, tange : « Mitte digitum, et noli esse incredulus, sed fidelis. » Veni, mitte digitum. Sciebam vulnera tua, servavi tibi cicatricem meam. Sed plane mittens manum suam complevit fidem. Quæ est enim fidei plenitudo? Ut non credatur Christus tantum homo, nec credatur Christus tantummodo Deus, sed homo et Deus. Ipsa est fidei plenitudo : « Quia Verbum caro factum est, et habitavit in nobis[4]. » Ergo iste Discipulus oblatis sibi tangendis cicatricibus et membris Salvatoris sui, ubi tetigit, exclamavit : « Dominus » meus, et Deus meus[5]. » Hominem tetigit, Deum cogno-

[1] Ephes. v, 8. — [2] Joan. xx, 25. — [3] Psal. xviii, 5. — [4] Joan. i, 14. — [5] Id. xx, 28.

vit : et tetigit carnem, respexit ad Verbum : « Quia Verbum » caro factum est, et habitavit in nobis. » Verbum hoc passum est carnem suam suspendi in ligno : Verbum hoc passum est in carne sua clavos figi : Verbum hoc passum est carnem suam lancea transforari : Verbum hoc passum est carnem suam in sepulcro poni : Verbum hoc resuscitavit carnem suam, obtulit aspectibus Discipulorum videndam, præbuit manibus contrectandam. Tangunt, exclamant : « Dominus meus et Deus meus. » Iste est dies quem fecit Dominus.

SERMO CCLIX[1].

In die Dominico octavarum Paschæ.

I. Hodiernus dies magno sacramento perpetuæ felicitatis est nobis. Non enim sicut iste dies transiturus est, sic transitura est et vita, quam dies iste significat. Itaque, fratres, exhortamur et obsecramus vos in nomine Domini nostri Jesu Christi, per quem nobis peccata dimissa sunt, qui voluit pretium nostrum esse sanguinem suum, qui nos indignos qui vel servi ejus diceremur, fratres facere dignatus est, ut omnis intentio vestra, quare Christiani estis, et nomen ejus in fronte et in corde portatis, non dirigatur nisi ad illam vitam, quæ nobis cum Angelis est futura : ubi perpetua quies, sempiterna lætitia, indeficiens beatitudo, nulla perturbatio, nulla tristitia, nulla mors. Quam vitam nosse non possunt, nisi qui experiuntur : experiri

[1] Alias ex Sirmondianis 19

autem non poterunt, nisi qui credunt. Si enim exigatis, ut quod vobis promittit Deus, demonstremus vobis, non possumus. Sed audistis quomodo conclusit Evangelium Joannis : « Beati qui non vident, et credunt[1]. » Et videre vultis, et ego. Pariter credamus, et simul videbimus. Non simus duri adversus verbum Dei. Numquid enim, fratres, dignum est, ut Christus descendat modo de cœlo, et cicatrices suas nobis ostendat? Ideo illi incredulo ostendere dignatus est, ut objurgaret dubios, et instrueret credituros.

II. Octavus ergo iste dies in fine sæculi novam vitam significat : septimus quietem futuram sanctorum in hac terra. Regnabit enim Dominus in terra (6) cum sanctis suis, sicut dicunt Scripturæ, et habebit hic Ecclesiam, quo nullus malus intrabit, separatam atque purgatam ab omni contagione nequitiæ ; quam significant centum-quinquaginta-tres illi pisces, de quibus jam, quantum memini, aliquando tractavimus. Nam Ecclesia hic primo apparebit in magna claritate et dignitate et justitia. Non ibi libebit decipere, non mentiri, non sub ovis pelle lupum latere. « Veniet enim Dominus, sicut scriptum est, et illuminabit » abscondita tenebrarum, et manifestabit cogitationes » cordium : et tunc laus erit unicuique a Deo[2]. » Iniqui ergo non ibi erunt : jam enim separabuntur. Tunc tanquam massa purgata apparebit, veluti in area, multitudo sanctorum, et sic mittetur in horreum cœleste immortalitatis. Sicut enim frumentum prius ubi trituratur, ibi purgatur ; et locus ubi frumenta pertulerunt trituram, ut a palea mundarentur, decoratur dignitate massæ purgatæ. Videmus quippe in area post ventilationem, acervum palearum ex una parte, et acervum frumenti ex alia. Quo autem palea destinata sit, novimus ; et quemadmodum agricolis

[1] Joan. xx, 29. — [2] I Cor. iv, 5.

faciant frumenta lætitiam. Quomodo ergo apparet in area prius frumentum a palea separatum, et cum gaudium fecerit post tantos labores inspecta illa congeries, quæ latebat in palea, quæ non videbatur, quando triturabatur; deinde in horreum mittitur, atque in secreto servatur : sic in isto sæculo, videtis quomodo trituratur hæc area; sed palea frumento ita permixta est, ut difficile discernatur, quia nondum ventilata est. Sic ergo post ventilationem diei judicii apparebit massa sanctorum, fulgens dignitate, præpotens meritis, et misericordiam liberatoris sui præ se gerens. Et ipse erit septimus dies. Quasi primus dies sit in toto sæculo tempus quod est ab Adam usque ad Noë, secundus a Noë usque ad Abraham, et quomodo jam dividit Evangelium Matthæi, tertius ab Abraham usque ad David, quartus a David usque ad transmigrationem in Babyloniam, quintus a transmigratione usque ad adventum Domini nostri Jesu Christi[1]. Ab adventu ergo Domini sextus agitur, in sexto die sumus. Et ideo quomodo formatus est homo in Genesi sexto die ad imaginem Dei[2], sic et in isto tempore, quasi sexto die totius sæculi, renovamur in baptismo, ut recipiamus imaginem Conditoris nostri. Sextus autem dies iste cum transierit, veniet requies post illam ventilationem, et sabbatizabunt sancti et justi Dei. Post septimum autem, cum apparuerit in area dignitas messis, fulgor, meritumque sanctorum, ibimus in illam vitam et in illam requiem, de qua dictum : « Quia oculus » non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis as» cendit, quæ præparavit Deus diligentibus se[3]. » Tunc velut ad caput reditur. Quomodo enim cum peracti fuerint isti septem dies, octavus ipse est qui primus : sic post terminatas et peractas ætates septem sæculi transeuntis, ad illam immortalitatem beatitudinemque rediemus, de qua

[1] Matth. I, 1-17. — [2] Gen. I, 26. — [3] I Cor. II, 9.

lapsus est homo. Et ideo octavæ complent sacramenta infantium. Hinc et ipse septenarius numerus septies multiplicatus facit quadraginta-novem ; et addito uno tanquam reditur ad caput, et fiunt quinquaginta : qui numerus a nobis usque ad Pentecosten in mysterio celebratur. Qui etiam secundum illam divisionem quadragesimi numeri, cui accedit tanquam merces denarius, diversa ratione idem rursus apparet. Ambæ quippe rationes ad eumdem quinquagenarium numerum redeunt. Qui ter multiplicatus propter mysterium Trinitatis, facit centum-quinquaginta. Addito quippe ipso ternario, tanquam teste atque indice triplicationis et Trinitatis, intelligimus Ecclesiam in illis piscibus centum-quinquaginta-tribus.

III. Sed interim modo, donec veniamus ad illam requiem, isto tempore quo laboramus, et in nocte sumus, quandiu non videmus quod speramus, et in eremo iter agimus, donec ad Jerusalem cœlestem, veluti ad terram promissionis fluentem lac et mel, veniamus : nunc ergo cum tentationes non cessant, bene operemur. Medicina semper adsit, veluti prope quotidianis adhibenda vulneribus. Est autem medicina in bonis operibus misericordiæ. Si enim vis impetrare misericordiam Dei, esto misericors. Si tu negas homini, cum tu homo sis, humanitatem, negabit tibi et Deus divinitatem, hoc est, incorruptionem immortalitatis, qua nos facit deos. Non enim a te quidquam indiget Deus : tu autem indiges a Deo. Nihil a te ille petit, ut beatus sit : tu autem, nisi ab illo accipias, beatus esse non poteris. Quid ab illo accipis? Nescio utrum auderes conqueri si ab illo, qui omnia condidit, acciperes aliquid quod excellentissimum condidit. At ille non aliquid ex iis quæ condidit ; sed se ipsum tibi dat ad fruendum, se ipsum omnium conditorem. Quid enim ex iis quæ facta sunt ab illo, pulchrius et melius potest esse eo qui fecit ?

Et quomodo tibi dabit, an quasi meritis tuis? Si quæris quid merueris, attende peccata tua : audi sententiam Dei in transgressorem hominem latam : « Terra es, et in terram » ibis[1]. » Quoniam comminatio præcessit, cum præceptum daretur : « Qua die tetigeritis, morte moriemini[2]. » Si peccatorum meritum quæris, quid occurrit nisi supplicium? Obliviscere ergo merita tua, ne tibi faciant in corde terrorem : aut noli potius oblivisci, ne per superbiam repellas misericordiam. Commendamus nos, fratres, Deo operibus misericordiæ. « Confitemini Domino, quoniam bonus, » quoniam in sæculum misericordia ejus[3]. » Confitere, quoniam habet Deus misericordiam, et vult peccata donare confessis. Sed offer illi sacrificium. Miserere hominis homo, et tui miserebitur Deus. Tu homo, et alter homo, duo miseri. Deus autem non est miser, sed misericors. Si autem miser non miseratur miserum, quomodo exigit misericordiam ab illo qui nunquam erit miser? Videte quid dicam, fratres. Quicumque est contra naufragum crudelis, verbi gratia, tandiu crudelis est, donec contingat illi naufragium. Si autem contigerit, recordatus in pristinam vitam, quando viderit naufragum, percutit illum similis aliquando miseria; et quem non poterat ad misericordiam flectere societas humanitatis, flectit consortium calamitatis. Servo quam cito miseretur, qui aliquando servivit. Mercenarium mercede fraudatum quam cito dolet, qui mercenarius fuit. Homini filium suum plangenti amarissime compatitur, qui aliquando tale aliquid planxit. Ergo quantamvis duritiam cordis humani solvit similitudo miseriæ. Si ergo tu, qui aut miser fuisti, aut times ne miser sis : (quandiu enim hic vivis, et timere debes quod non fuisti, et meminisse quod fueris, et cogitare quid sis :) positus ergo et in memoria præteritarum miseriarum, et in timore futurarum, et afflic-

[1] Gen III, 19. — [2] Id II, 17. — [3] Psal. CV, 1.

tione præsentium, non misereris calamitosi hominis et egentis ope tua, et expectas ut misereatur tibi ille, quem nunquam tangit miseria? Et tu non das ex eo quod a Deo accepisti : et vis ut det tibi Deus ex eo quod a te non accepit.

IV. Misericordiam, fratres mei, omnes qui ituri estis ad domos vestras, et ex hoc vix nos videbimus, nisi per aliquam solemnitatem, misericordiam operamini, quia abundant peccata. Alia requies, alia via non est, qua perveniamus ad Deum, qua redintegremur, qua concilicmur ei, quem periculosissime offendimus. Venturi sumus in conspectum ejus : loquantur ibi pro nobis opera nostra; et ita loquantur, ut superent offensiones nostras. Quod enim amplius fuerit, hoc obtinebit, vel ad pœnam, si peccata meruerint; vel ad requiem, si opera bona. Misericordia autem gemina est in Ecclesia : una in eo titulo, quo nemo impendit pecuniam, nemo etiam vel laborem; altera quæ de nobis exigit aut officium operis, aut impendia pecuniæ. Illa quæ a nobis exigit nihil erogationis vel laboris, in animo constituta est, ut ignoscas ei qui in te peccavit. Ad hanc eleemosynam impendendam thesaurus tuus in corde tuo est : ibi te explicas coram Deo. Non tibi dicitur : Profer sacculum, aperi arcam, resigna horreum : neque hoc tibi dicitur : Veni, ambula, curre, festina, intercede, loquere, visita, labora. Stans uno loco projecisti de pectore tuo quod tenes contra fratrem tuum, fecisti misericordiam, nullo sumptu, nullo labore, sola bonitate, sola misericordiæ cogitatione. Nam si dicamus : Erogate res vestras pauperibus; duri videbimur. Certe vel nunc lenes et faciles sumus, quando dicimus : Impendite unde nihil minuetis, dimittite ut dimittatur vobis. Dicamus tamen etiam istud : Date et dabitur vobis. Conjunxit hæc Dominus in præcepto, et ista duo misericordiæ genera expres-

sit. « Dimittite, et dimittetur vobis : » misericordia est ignoscentis. « Date et dabitur vobis[1] : » misericordia est erogantis. Vide si non amplius Deus dat nobis. Tu ignoscis homini, in quo te læsit homo hominem : ignoscit tibi Deus, in quo offendisti homo Deum. Numquid enim hoc est hominem lædere, quod est Deum offendere? Ergo plus tibi dedit : quia tu hoc dimisisti, in quo homo læsus est; hoc ille dimittit, in quo Deus offensus est. Attendite aliam misericordiam dispensationis. Tu das panem, ille dat salutem; tu das sitienti poculum liquoris alicujus, ille tibi dat poculum sapientiæ suæ. Numquid ista vel comparanda sunt, quod das, et quod accipis? Ecce quomodo fœnerandum est. Si quis vult esse fœnerator, omnino non prohibemus : sed illum fœneretur, qui non sit pauper plura et majora reddendo, et cujus est etiam hoc ipsum qualecumque quod ei das, ut amplius meliusque recipias.

V. Illud etiam moneo Sanctitatem Vestram, ut sciatis eum duplam misericordiam facere, qui pauperibus sic dat aliquid, ut ipse eroget. Non enim debet esse sola benignitas largientis, sed et humilitas ministrantis. Nescio quomodo, fratres mei, animus ejus qui porrigit pauperi, velut communi humanitati atque infirmitati compatitur, quando ponitur manus habentis in manum indigentis. Quamvis ille det, ille accipiat, conjunguntur minister et cui ministratur. Non enim jungit nos calamitas, sed humilitas. Abundantia vestra erit vobis, si Domino placet, et filiis vestris. Sed de ista terrena abundantia nulla mentio est, quam videtis obnoxiam tantis casibus. Jacet in domo thesaurus quietus, Dominum quietum esse non sinit. Timetur latro, timetur effractor, timetur servus infidelis, timetur vicinus malus et potens. Quanto plus te-

[1] Luc. vi, 38.

netur, tanto plus timetur. Si autem erogas Deo in pauperes, non perdis, et securus efficeris, quia ipse Deus custodit tibi in cœlo, qui et tibi necessaria dat super terram. An forte times, ne perdat Christus quod illi commendaveris? Nonne dispensatorem unusquisque eligit de familia sua fidelem, cui committat pecuniam suam? Qui etsi habet in potestate non auferre, non tamen habet in potestate non perdere. Quid fide Christi prolixius? quid omnipotentia divinius? Nec auferre tibi aliquid potest, quia ipse dedit tibi spe quod illi dares : nec aliquid perdere, quia universa omnipotens tenet. Reficitis viscera, quando agapes facitis. Quia videmur nos ministrare, et nostra dantur, et per nos dantur; et tamen ea dantur, quæ nobis Deus dedit. Bonum est, fratres, etiam manu vestra dispensetis : valde gratum est Deo. Ipse accipit, et dabit tibi, qui ante tibi quam deberet quod dares dedit. Debet erogationis officio conjungi ministrationis officium. Cum tibi liceat duas mercedes habere, quare perdis unam? Sed quisquis minus idoneus est omnibus dare, det pauperibus pro viribus, cum hilaritate. « Hilarem autem da» torem diligit Deus[1]. » Omni pretio comparandum propositum est regnum cœlorum. Non est ut dicat aliquis habens duos denarios, idoneum se non esse ad comparandum. Tanto evangelica illa vidua comparavit[2].

VI. Peracti sunt dies feriati (7), succedent jam illi conventionum, exactionum, litigiorum : videte quomodo in his vivatis, fratres mei. De vacatione dierum istorum mansuetudinem debetis concipere, non jurgiorum consilia meditari. Sunt enim homines, qui propterea vocaverunt per dies istos, ut cogitarent malitias, quas exercerent post dies istos. Petimus vos, ut ita vivatis, tanquam qui Deo rationem reddituros vos sciatis de tota vita, non

[1] 2 Cor. IX, 7. — [2] Luc. XXI, 2.

de solis istis quindecim diebus. Deinde Scripturarum quæstiones, quas hesterna die proposui, et angustia temporis impediente non solvi, fateor me debere. Sed certe, quia dies qui sequuntur jam exactiones etiam pecuniæ permittunt jure forensi et publico, hoc a me potius vos exigite jure christiano. Modo enim omnes solemnitatis gratia veniunt : post istos dies amor legis adducat a me exigi quod promisi. Qui enim dat, per me dat vobis : ipse utique dat omnibus nobis. Novi quippe Apostolum dicentem : « Reddite omnibus debita, cui tributum tributum, » cui vectigal vectigal, cui honorem honorem, cui timo- » rem timorem : nemini quidquam debeatis, nisi ut in- » vicem diligatis [1]. » Sola dilectio est semper reddenda ; nemo a tali debito alienus est. Quod enim debeo, fratres, in nomine Domini redditurus sum. Sed fateor vobis, non officio segnibus, sed exigentibus reddo.

SERMO CCLX [2].

Habitus eodem die in ecclesia Leontiana, de monitis baptizatorum.

Ne moras faciamus, acturi multa, regeneratis in baptismo, qui hodie miscendi sunt populo, brevis, sed gravis Sermo reddendus est. Vos qui baptizati estis, et hodie completis sacramentum octavarum vestrarum, breviter accipite et intelligite translatam fuisse figuram circumcisionis carnis, ad circumcisionem cordis. Die octavo cir-

[1] Rom. XIII, 7, 8. — [2] Alias de Diversis 11.

cumciduntur carne secundum veterem Legem : et hoc propter Dominum Christum, qui post diem septimum sabbatorum, octavo Dominico resurrexit. Cultellis petrinis jussum est circumcidi : « Petra erat Christus [1]. » Infantes appellamini, quoniam regenerati estis, et novam vitam ingressi estis, et ad vitam æternam renati estis, si hoc quod in vobis renatum est, male vivendo non suffocetis. Reddendi estis populis, miscendi estis plebi fidelium : cavete ne imitemini malos fideles, imo falsos fideles quasi confitendo fideles, sed male vivendo infideles. Videte, quia testificor vobis coram Deo et Angelis ejus : castitatem servate, sive conjugalem, sive omnimodæ continentiæ. Quisque quod vovit reddat. Qui non habetis uxores, licet vobis ducere uxores, sed quarum mariti non vivunt. Fœminæ quæ non habent viros, licet eis nubere, sed eis viris quorum uxores non vivunt. Qui habetis uxores, nihil mali faciatis præter uxores. Reddite quod exigitis. Fides vobis debetur, fidem debetis. Fidem debet maritus uxori, uxor marito ; ambo Deo. Quicumque continentiam vovistis, reddite quod vovistis : quia non exigeretur, si non vovissetis. Quod potuit licere, non licet : non quia nuptiæ damnantur, sed qui retro respicit damnatur. Cavete a fraudibus in negotiis vestris. Cavete a mendaciis et perjuriis. Cavete a verbositate et luxuria. Quæcumque non vultis fieri vobis, nolite facere aliis, et hominibus et Deo. Quid vos onerem ? « Hæc agite, et Deus pacis erit vo- » biscum [2]. »

[1] I Cor. x, 4. — [2] Philip. iv, 9.

SERMO CCLXI[1].

In die quadragesimo Ascensionis Domini, I.

Habitus Carthagine in basilica Fausti.

I. Resurrectio Domini, spes nostra : ascensio Domini, glorificatio nostra. Ascensionis enim hodie solemnia celebramus. Si ergo recte, si fideliter, si devote, si sancte, si pie ascensionem Domini celebramus, ascendamus cum illo, et sursum cor habeamus. Ascendentes autem non extollamur, nec de nostris quasi de propriis meritis præsumamus. Sursum enim cor habere debemus, sed ad Dominum. Sursum enim cor non ad Dominum, superbia vocatur : sursum autem cor ad Dominum, refugium vocatur. Illi enim dicimus qui ascendit : « Domine, refugium factus es » nobis[2]. » Resurrexit enim, ut spem nobis daret, quia resurgit quod moritur : ne moriendo desperamus, et totam vitam nostram morte finitam putaremus. Solliciti enim eramus de ipsa anima; et ille nobis resurgendo et de carne securitatem dedit. Ergo ascendit, quis? Qui descendit. Descendit, ut sanaret te : ascendit, ut levaret te. Cadis, si levaveris te : manes, si levaverit te. Sursum ergo cor, sed ad Dominum, refugium est : sursum cor, sed non ad Dominum, superbia est. Dicamus ergo illi resurgenti : « Quoniam tu es, Domine, spes mea : » ascendenti autem, « Altissimum posuisti refugium tuum[3]. » Quomodo enim

[1] Alias de Diversis 12. — [2] Psal. LXXXIX, 1. — [3] Psal. XC, 9.

ad eum cor sursum habentes, superbi erimus, qui propter nos humilis factus est, ne superbi remaneremus?

II. Deus Christus, hoc semper : nunquam hoc desinet, quia nunquam cœpit. Si enim per gratiam ejus aliquid incipit, quod nunquam desinat; ille quomodo desinet, qui nunquam cœpit? Quid est quod incipit, et nunquam desinet? Immortalitas nostra initium habebit, finem non habebit. Non enim jam habemus, quod cum habere cœperimus, non amittemus. Semper ergo Deus Christus. Et qualis Deus? Quæris qualis? Patri æqualis. Noli ergo quærere in æternitate qualitatem, sed felicitatem. Qualis Deus Christus, cape, si potes. Ecce dico, non te fraudabo. Quæris qualis Deus Christus? Audi me, imo audi mecum : simul audiamus, simul discamus. Non enim quia loquor et vos auditis, ideo vobiscum non audio. Quæris ergo, cum audis, Deus est Christus, Qualis Deus Christus? Audi mecum : Non, inquam, me audi, sed mecum. In hac enim schola omnes sumus condiscipuli. Cœlum est cathedra magistri nostri. Audi ergo qualis Deus Christus. « In » principio erat Verbum. » Ubi? « Et Verbum erat apud » Deum [1]. » Sed verba quotidie solemus audire. Noli sic cogitare, quomodo soles audire, « Deus erat Verbum. » Qualis quæro. Nam ecce jam Deum credo : sed qualis Deus sit, quæro. « Quærite faciem ejus semper [2]. » Nemo quærendo deficiat, sed proficiat. Proficit quærens, si pietas quærat. Quomodo quærit pietas, quomodo vanitas? Pietas quærit credendo, vanitas litigando. Si enim litigare mecum velis, mihique dicere : Quem Deum colis? Qualem Deum colis? Ostende mihi quod colis : respondebo, Etsi est quod ostendam, non est cui.

III. Nec ego audeo dicere, jam me cepisse quod quæris. Ingredior enim, quantum possum, post vestigia illius

[1] Joan. I, I. — [2] Psal. CIV, 4.

tanti athletæ Christi, apostoli scilicet Pauli dicentis : « fra-» tres, ego me ipsum non arbitror apprehendisse[1]. Ego » me ipsum : Ego, » quid est, et me ipsum ? » Ego qui » plus omnibus illis laboravi. » Novi, Apostole ; quomodo dicas, « Ego. » Expressio est, non elatio. Nam vis audire quomodo dicat, « Ego ? » Cum dixisset : Plus omnibus » illis laboravi : » et quasi nos ad illum, Quis ? et ille ad nos : « Non ego autem, sed Dei gratia mecum[2]. » Ille ergo cum quo tanta gratia Dei erat, ut posterius vocatus plus præcedentibus laboraret ; dicit tamen : « Fratres, ego me » ipsum non arbitror apprehendisse. » Ibi ego, ubi non apprehendit. Humanæ quippe infirmitatis est non apprehendere. Ubi autem levatus est in tertium cœlum, et audivit ineffabilia verba, quæ non licet homini loqui, non dixit : « Ego. » Sed quid dixit ? « Scio hominem ante » annos quatuordecim[3]. Scio hominem : » et ipse homo erat qui loquebatur, et quod in eo factum est, quasi alterum fecit, ideo non defecit. Noli ergo contendere, noli litigare, exigendo a me qualem Deum colo. Non enim idolum est, et digitum extendo, et dico tibi : Ecce Deum quem colo : aut aliquod fidus est, aut aliqua stella, aut sol, aut luna ; et extendo digitum in cœlum, et dico : Ecce quod colo. Non est quo digitus extendatur : sed est quo mens extendatur. Vide ipsum non comprehendentem, et tamen quærentem ; sequentem, inhiantem, suspirantem, desiderantem : vide illum, quid intendat vide, ad Deum suum, utrum digitum, an vero animum. Quid ait ? « Non » me arbitror apprehendisse. Unum autem, quæ retro » oblitus ; in ea quæ sunt ante extentus, secundum in-» tentionem sequor ad palmam supernæ vocationis Dei » in Christo[4]. Sequor, » inquit : ambulo, inquit, in via

[1] Philip. III, 13. — [2] 1 Cor. XV, 10. — [3] 2 Cor. XII, 2. — [4] Philip. III, 13, 14.

sum. Sequere, si potes : simul ad patriam veniamus, ubi non a me quæras, nec ego a te. Simul ergo modo credendo quæramus, ut simul postea videndo gaudeamus.

IV. Nam quis tibi ostendit, qualis sit Deus Christus? Ecce quod dignatus est dicere per servum suum, dicat et per istum servum suum, conservis meis, servis suis. Dictum est tibi : « In principio erat Verbum. » Quærebas ubi esset, responsum est : « Verbum erat apud Deum, » Et ne verba contemneres ex consuetudine locutionis humanæ, audisti, « Deus erat Verbum. » Adhuc quæris qualis Deus? « Omnia per ipsum facta sunt. » Ama illum, quidquid amas, ab illo est. Non amemus creaturam, neglecto Creatore : sed attendamus creaturam, et laudemus Creatorem. Non tibi possum ostendere Deum meum : ostendo quæ fecit, recolo quæ fecit. « Omnia per ipsum facta sunt. » Fecit nova non novus; fecit temporalia sempiternus; fecit mutabilia, qui nescit mutari. Facta inspice, lauda factorem : crede, ut munderis. Videre enim vis? Bonam rem, magnam rem vis : hortor, ut velis. Videre vis? « Beati mundo corde, quia ipsi Deum videbunt[1]. » Prius ergo cogita de corde mundando : hoc habeto negotium, ad hoc te advoca, insta huic operi. Quod vis videre mundum est, immundum est unde vis videre. Cogitas Deum quasi aliquam istorum oculorum immensam vel multiplicem lucem, auges tibi spatia quanta vis : non ponis finem ubi non vis, ponis ubi vis. Phantasmata sunt ista cordis tui, immunditia est ista cordis tui. Tolle, abjice. Si terra tibi in oculum caderet, et velles ut ostenderem tibi lucem, prius tui oculi quærerent mundatorem. Tantum immunditiæ est in corde tuo : ibi avaritia non parva immunditia est. Congeris quod tecum non tollas. Nescis quia

[1] Matth. v, 8.

cum congeris, ad cor tuum lutum trahis? Unde videbis ergo quod quæris?

V. Tu mihi dicis : Ostende mihi Deum tuum. Ego tibi dico : Attende paululum ad cor tuum. Ostende, inquis, mihi Deum tuum. Attende, inquio, paululum ad cor tuum. Quidquid ibi vides quod displicet Deo, tolle inde. Venire ad te vult Deus, Dominum ipsum Christum audi : « Ego » et Pater veniemus ad eum, et mansionem apud eum » faciemus [1]. » Ecce quid promittit Deus. Si ego promitterem venturum me in domum tuam, mundares eam : Deus in cor tuum venire vult, et piger es ei domum mundare? Non amat habitare cum avaritia, cum muliere immunda et insatiabili, cui tu jubenti serviebas, et Deum videre quærebas. Quid fecisti, quod Deus jussit? Quid non fecisti, quod avaritia jussit? Quid fecisti, quod Deus jussit? Ego ostendo quid habitet in corde tuo, qui vis videre Deum. Hoc enim dixeram : Est quod ostendere, sed cui non est. Quod Deus jussit, quid fecisti? Quod avaritia jussit, quid distulisti? Jussit Deus ut nudum vestires, tremuisti : jussit avaritia ut vestitum expoliares, insanisti. Si fecisses quod Deus jussit, quid tibi dicam, haberes illud et illud? Ipsum Deum haberes. Si fecisses quod Deus jussit, Deum haberes. Fecisti quod avaritia jussit, quid habes? Scio, dicturus es mihi : Habeo quidquid abstuli. Ergo auferendo habes. Habes aliquid apud te, qui perdidisti te? Habeo, inquis. Ubi, ubi, rogo te? Certe aut in cubiculo, aut in saccello, aut in arca : nolo amplius dicere. Ubicumque habes, modo certe tecum non habes. Certe modo cogitas in arca te habere : forte periit, et nescis : forte cum redis, non invenis quod dimisisti. Cor tuum quæro : ibi quid habeas, interrogo. Ecce im-

[1] Joan. xiv, 23.

plesti arcam tuam, et fregisti conscientiam tuam. Vide plenum : disce esse plenus. « Dominus dedit, Dominus » abstulit; sicut Domino placuit, ita factum est : sit no- » men Domini benedictum[1]. » Nempe omnia perdiderat. Unde ergo istas gemmas laudis Domino proferebat?

VI. Munda ergo cor, quantum potes : id age, id operare. Et ut ille mundet ubi maneat, roga, supplica, humiliare. Non capis : « In principio erat Verbum, et Ver- » bum erat apud Deum, et Deus erat Verbum : hoc era » in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, » et sine ipso factum est nihil. Quod factum est in ipso » vita erat; et vita erat lux hominum : et lux in tenebris » lucet, et tenebræ eam non comprehenderunt[2]. » Ecce quare non capis. « Lux in tenebris lucet, et tenebræ eam » non comprehenderunt. » Quæ sunt tenebræ, nisi opera mala? Quæ sunt tenebræ, nisi cupiditates malæ, superbia, avaritia, ambitio, invidentia? Omnia ista tenebræ sunt : ideo non comprehendis. Nam lux lucet in tenebris : sed da qui comprehendat.

VII. Vide ergo, ne forte hoc quomodocumque possis accipere : « Verbum caro factum est, et habitavit in no- » bis. » Per hominem Christum tendis ad Deum Christum. Multum est ad te Deus : sed homo factus est Deus. Quod longe erat a te, per hominem factum est juxta te. Ubi maneas, Deus est : qua eas, homo est. Idem ipse Christus, et qua eas, et quo eas. Ipse ergo « Verbum caro factum » est, et habitavit in nobis. » Assumpsit quod non erat, non amisit quod erat. Apparebat homo, et latebat Deus. Occisus est homo, et offensus est Deus : sed resurrexit homo, et inventus est Deus. Cogita ergo quanta fecit ut Deus, quanta passus est ut homo. Occisus est, sed non in Divinitate : ipse Christus occisus est. Non enim duo, Deus

[1] Job. 1, 21. — [2] Joan. 1, 1-5.

et homo; ut jam non faciamus vel noverimus Trinitatem, sed quaternitatem. Homo quidem homo, et Deus Deus; sed totus Christus homo et Deus : ipse ergo Christus homo et Deus. Quomodo tu homo corpus et animus : sic totus Christus homo et Deus. Ergo totus Christus, caro, anima, et Deus. Idem ipse aliquid dicit, quod ad Deum pertinet; aliquid dicit, quod ad animam pertinet; aliquid dicit, quod ad carnem pertinet : totum ad Christum pertinet. Quid dicit ut Deus? « Sicut Pater habet vitam in semetipso, sic dedit Filio habere vitam in semetipso. Quæcumque Pater » facit, hæc eadem et Filius facit similiter[1]. Ego et Pater » unum sumus[2]. » Quid dicit Christus secundum animam suam? « Tristis est anima mea usque ad mortem[3]. » Quid dicit Christus secundum carnem? « Solvite templum hoc, » et in triduo suscitabo illud[4]. Palpate et videte, quia spi» ritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis ha» bere[5]. » Hæc sunt thesauri sapientiæ et scientiæ.

VIII. Certe tota Lex in duobus præceptis pendet, « Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et » ex tota anima tua, et ex tota mente tua; et diliges » proximum tuum tanquam te ipsum. In his duobus præ» ceptis tota Lex pendet et Prophetæ[6]. » In Christo habes totum. Deum tuum vis diligere? Habes in Christo. « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, » et Deus erat Verbum. » Proximum vis diligere? Habes in Christo? « Verbum caro factum est, et habitavit » in nobis. »

IX. Mundet nos gratia sua : mundet nos opitulationibus et consolationibus suis. Fratres mei, per ipsum et in ipso obsecro vos, in bonis operibus abundetis, in misericordia, benignitate, bonitate. Cito dimittite quod in vos peccatur.

[1] Joan. v, 19-26. — [2] Id. x, 30. — [3] Matth. xxvi, 38. — [4] Joan. ii, 19. — [5] Luc. xxiv, 39. — [6] Matth. xxii, 37-39.

Nemo teneat iram adversus alium, ne intercludat sibi orationem ad Deum. Hæc enim omnia, quia in hoc sæculo sumus, quia etsi proficimus, etsi juste vivimus, sine peccato hic non vivimus. Non enim peccata sola sunt illa quæ crimina nominantur, adulteria, fornicationes, sacrilegia, furta, rapinæ, falsa testimonia : non ipsa sola peccata sunt. Attendere aliquid quod non debebas, peccatum est : audire aliquid libenter, quod audiendum non fuit, peccatum est : cogitare aliquid, quod non fuit cogitandum, peccatum est.

X. Sed dedit Dominus noster post illud lavacrum regenerationis alia quotidiana remedia. Quotidiana nostra mundatio, Dominica oratio. Dicamus, et verum dicamus, quia et ipsa eleemosyna est : « Dimitte nobis debita nos- » tra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris[1]. Date » eleemosynas, et omnia munda sunt vobis[2]. » Mementote, fratres, ad dexteram staturis quid dicturus est. Non dicet : Illa et illa magna fecistis : sed, « Esurivi, et de- » distis mihi manducare. » Ad sinistram staturis non est dicturus : Illa et illa mala fecistis : sed, « Esurivi, et non » dedistis mihi manducare[3]. » Illi pro eleemosyna, in vitam æternam : isti propter sterilitatem, in ignem æternum. Modo eligite aut dextram aut sinistram. Nam rogo vos, quam habere poterit spem salutis piger in remediis, creber in morbis? Sed parvi morbi sunt? Congerie premunt. Minora peccata sunt quæ habeo. Non sunt multa? Nam quomodo minora sunt, quæ premunt, obruunt : quid minutius pluviæ guttis? Flumina implent. Quid minutius granis tritici? Horrea implent. Tu attendis quia minora sunt, et non attendis quia multa sunt. Attendere nosti : numera, si potes. Sed plane quotidianum remedium dedit Deus.

[1] Matth. VI, 12. — [2] Luc. XI, 41. — [3] Matth. XXV, 35-40.

XI. Magna misericordia ejus qui « Ascendit in altum, et » captivavit captivitatem [1]. » Quid est, « Captivavit cap» tivitatem ? » Occidit mortem. Captivitas captivata est : mors mortua est. Quid ergo ? Hoc solum fecit qui « As» cendit in altum, et captivavit captivitatem ? » Ergo dimisit nos ? « Ecce ego vobiscum sum usque in consummationem sæculi [2]. » Ergo illud attende : « Dedit dona » hominibus [3]. » Aperi sinum pietatis, excipe donum felicitatis.

SERMO CCLXII [4].

In diebus Ascensionis Domini, II.

Habitus in basilica Leontiana.

I. Dominus Jesus, Patris unigenitus et gignenti coæternus, pariter invisibilis, pariter immutabilis, pariter omnipotens, pariter Deus; propter nos, ut nostis, et accepistis, et tenetis, factus est homo, forma assumpta humana, non amissa divina : potens occultus, infirmus manifestus; sicut nostis, natus est, ut renasceremur; mortuus est, ne nos in æternum moreremur. Ille continuo, id est, die tertio resurrexit : nobis resurrectionem carnis in fine promisit. Exhibuit se Discipulorum oculis videndum, manibusque tractandum; persuadens quod factus erat, non auferens quod semper erat. Conversa-

[1] Psal. LXVII, 19.— [2] Matth. XXVIII, 20.— [3] Luc. LXVII, 19. — [4] Alias de Diversis 13.

tus est cum eis diebus quadraginta, sicut audistis, intrans et exiens, manducans et bibens; non jam indigentia, sed totum potentia : et manifestans eis carnis veritatem, in cruce infirmitatem, a sepulcro immortalitatem.

II. Hodiernum ergo diem ascensionis ipsius celebramus. Occurrit autem huic Ecclesiæ alia vernacula solemnitas. Conditoris basilicæ hujus sancti Leontii hodie depositio est. Sed dignetur obscurari stella a sole. Ergo de Domino potius, quod cœperamus, loquamur. Gaudet bonus servus, quando laudatur Dominus.

III. Hodierno ergo die, hoc est, quadragesimo post resurrectionem suam, Dominus ascendit in cœlum. Non vidimus : sed credamus. Qui viderunt prædicaverunt, et orbem terrarum impleverunt. Scitis qui viderunt, et qui nobis indicaverunt : de quibus prædictum est : « Non sunt » loquelæ neque sermones, quorum non audiantur voces » eorum. In omnem terram exiit sonus eorum, et in fines » orbis terræ verba eorum[1]. » Ergo et ad nos venerunt, et nos de somno excitaverunt. Ecce celebratur hodiernus dies toto orbe terrarum.

IV. Recolite Psalmum. Cui dictum est : « Exaltare su» per cœlos Deus[2]? » Cui dictum est? Numquid Deo Patri diceretur : « Exaltare, » qui nunquam est humiliatus? Exaltare tu; tu qui fuisti in ventre matris inclusus; tu qui in illa factus es, quam fecisti; tu qui in præsepi jacuisti; tu qui ubera tanquam parvulus in vena carnis suxisti; tu qui portans mundum, portabaris a matre : tu quem Simeon senex parvulum agnovit, magnumque laudavit : tu quem vidua Anna vidit sugentem, et cognovit omnipotentem : tu qui esuristi propter nos, sitisti propter nos, fatigatus es in via propter nos : (Numquid esurit panis, aut sitit fons, aut fatigatur via?) tu qui omnia ista pertulisti prop-

[1] Psal. XVIII, 4, 5. — [2] Id. LVI, 12.

ter nos : tu qui dormisti, et tamen non dormitas, custodiens Israël : postremo, tu quem vendidit Judas, quem Judæi emerunt, et non possederunt : tu apprehense, ligate, flagellate, spinis coronate, in ligno suspense, lancea percusse, tu mortue, tu sepulte : « Exaltare super » cœlos Deus. » Exaltare, inquit, exaltare super cœlos, quia Deus es. Sede in cœlo, qui pependisti in ligno. Judex expectaris venturus, qui expectatus est judicatus. Quis ista credat, nisi illo faciente, qui erigit de terra inopem, et de stercore exaltat pauperem[1]? Ille ipse inopem carnem suam erigit, et collocat eam cum principibus populi sui, cum quibus judicaturus est vivos et mortuos. Cum eis collocavit hanc inopem carnem, quibus dicit : « Sedebitis super duodecim sedes, judicantes duodecim tri- » bus Israël[2]. »

V. « Exaltare ergo super cœlos Deus. » Jam factum est, jam impletum est. Sed dicimus : Quomodo futurum prædictum est : « Exaltare super cœlos Deus ; » non vidimus, sed credimus : ecce ante oculos nostros est quod sequitur : « Exaltare super cœlos Deus, et super omnem terram » gloria tua. » Non credat illud, qui non videt istud. Quid est enim, « Et super omnem terram gloria tua ? » nisi super omnem terram Ecclesia tua, super omnem terram matrona tua, super omnem terram sponsa tua, dilecta tua, columba tua, conjux tua. Ipsa est gloria tua. « Vir » quidem, ait Apostolus, non debet velare caput, cum » sit imago et gloria Dei : mulier autem gloria viri[3]. » Si mulier gloria viri, Ecclesia gloria Christi.

[1] Psal. CXII, 7. — [2] Matth. XIX, 28. — [3] I Cor. XI, 7.

SERMO CCLXIII[1].

De Ascensione Domini, III.

1. Glorificatio Domini nostri Jesu Christi resurgendo et ascendendo completa est. Resurrectionem ipsius Paschæ Dominico celebravimus : ascensionem hodie celebramus. Festus nobis dies uterque. Ideo enim resurrexit, ut nobis exemplum resurrectionis ostenderet : et ideo ascendit, ut nos desuper protegeret. Habemus ergo Dominum et Salvatorem nostrum Jesum Christum prius pendentem in ligno, nunc sedentem in cœlo. Pretium nostrum dedit, cum penderet in ligno : colligit quod emit, cum sedet in cœlo. Cum enim omnes collegerit, quos utique per tempora colliget, in fine temporis veniet, et quomodo scriptum est : « Deus manifestus veniet[2] : » non quemadmodum primitus venit occultus, sed sicut dictum est, manifestus. Occultum enim oportebat eum venire, ut judicaretur : manifestus autem veniet, ut judicet. Si enim prius manifestus venisset, judicare manifestum quis auderet? Quandoquidem dicit apostolus Paulus : « Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent[3]. » Sed si ille non occideretur, mors non moreretur. Trophæo suo diabolus victus est. Exultavit enim diabolus, quando primum hominem seducendo dejecit in mortem. Seducendo primum homi-

[1] Alias de Tempore 174 et de Diversis 90. — [2] Psal. XLIX, 3. — [3] I Cor. II, 8.

nem, occidit : occidendo novissimum, primum de laqueis perdidit. Facta est ergo victoria Domini nostri Jesu Christi, cum resurrexit et ascendit in cœlum ; et impletum est quod audistis, cum Apocalypsis legeretur : « Vicit leo de » tribu Juda[1]. » Ipse leo dictus est, qui agnus occisus est : leo propter fortitudinem, agnus propter innocentiam : leo quia invictus, agnus quia mansuetus. Et ipse agnus occisus morte sua vicit leonem, qui circuit quærens quem devoret. Dictus est enim diabolus leo, feritate, non virtute. Apostolus quippe Petrus ait : « Vigilare vos oportet » adversus tentationes, quia adversarius vester diabolus » circuit, quærens quem devoret[2]. » Sed quomodo circuit, dixit : « Sicut leo rugiens circuit, quærens quem » devoret. » Quis non incurreret in dentes leonis hujus, nisi vicisset leo de tribu Juda? Contra leonem leo, contra lupum agnus. Exultavit diabolus, quando mortuus est Christus, et ipsa morte Christi est diabolus victus; tanquam in muscipula escam accepit. Gaudebat ad mortem, quasi præpositus mortis. Ad quod gaudebat, inde illi tensum est. Muscipula diaboli, crux Domini : esca qua caperetur, mors Domini. Et ecce surrexit Dominus noster Jesus Christus. Ubi est mors quæ pependit in ligno? Ubi est insultatio Judæorum? Ubi est typhus et superbia caput ante crucem agitantium et dicentium : « Si Filius Dei est, » descendat de cruce[3]? » Et plus fecit, quam illi insultando exigebant. Plus enim est de sepulcro resurgere, quam de ligno descendere.

II. Jam vero quanta gloria est quod ascendit in cœlum? quod sedet ad dexteram Patris? Sed hoc oculis non videmus, quia nec pendentem in ligno vidimus. Totum hoc fide tenemus, oculis cordis intuemur. Hodie enim, sicut audistis, fratres, Dominus noster Jesus Christus ascendit

[1] Apoc. v, 5. — [2] I Petr. v, 8. — [3] Matth. xxvii, 40.

in cœlum, ascendat cum illo et cor nostrum. Audiamus Apostolum dicentem : « Si consurrexistis cum Christo, » quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera » Dei sedens : quæ sursum sunt sapite, non quæ super » terram[1]. » Sicut enim ille ascendit, nec recessit a nobis : sic et nos cum illo ibi jam sumus, quamvis nondum in corpore nostro factum sit quod promittitur nobis. Ille jam exaltatus est super cœlos. Neque enim propterea nobis desperanda est perfecta et angelica cœlestis habitatio, quia dixit : « Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit » de cœlo, filius hominis qui est in cœlo[2]. » Sed hoc dictum est propter unitatem, qua caput nostrum est, et nos corpus ejus. Cum ascendit in cœlum, nos ab illo non separamur. Qui de cœlo descendit, non nobis invidet cœlum : sed quodam modo clamat : Membra mea estote, si ascendere vultis in cœlum. In hoc ergo ipsi interim roboremur, in hoc votis omnibus æstuemus. Hoc meditemur in terris, quod computamur in cœlis. Tunc exuturi carnem mortalitatis, nunc exuamus animi vetustatem. Facile corpus levabitur in alta cœlorum, si non premat spiritum sarcina peccatorum.

III. Nam et illud nonnullos calumniantibus hæreticis movet[3], quemadmodum Dominus sine corpore descenderit, cum corpore ascenderit ; velut contrarium sit illis verbis quibus ait : « Nemo ascendit in cœlum, nisi qui de cœlo » descendit. » Corpus, inquiunt, quod non descendit de cœlo, quomodo potuit ascendere in cœlum ? Quasi ille dixerit : Nihil ascendit in cœlum, nisi quod de cœlo descendit : sed ait : « Nemo ascendit, nisi qui descendit. » Hoc enim ad personam, non ad personæ habitum retulit. Descendit sine corporis indumento, ascendit cum corporis

[1] Coloss. III, 1, 2. — [2] Joan. III, 13. — [3] Vide lib. de Agone Christ. cap. XXV.

indumento. Nemo tamen nisi qui descendit, ascendit. Nam si nos sibimet tanquam sua membra ita coaptavit, ut etiam nobis conjunctis idem ipse sit, quanto magis illud corpus quod de virgine assumpsit, aliam non potest in illo habere personam? Quis enim vel in montem, vel in murum, vel in aliquem superiorem locum dicit non eum solum qui descenderit ascendisse, si cum descendisset exutus, ascendat indutus; aut cum descendisset inermis, ascendat armatus? Quemadmodum ergo de hoc dicitur : Nemo ascendit nisi qui descendit, quamvis cum ea re cum qua non descendit ascenderit : sic nemo in cœlum nisi Christus ascendit; quia de cœlo, nisi Christus, nemo descendit; quamvis sine corpore descenderit, cum corpore ascenderit, ascensuris et nobis non virtute nostra, sed nostra et illius unitate. Duo quippe sunt in carne una, sacramentum magnum est in Christo et in Ecclesia[1]. Unde et ipse dicit : « Igitur jam non duo, sed una caro[2]. »

IV. Et ideo jejunavit, cum tentaretur ante mortem cibo adhuc indigens : manducavit autem et bibit, cum glorificaretur post resurrectionem jam cibo non indigens. Illic enim ostendebat in se nostrum laborem, hic autem in nobis suam consolationem, quadraginta diebus utrumque definiens. Nam quadraginta diebus jejunavit, cum tentaretur in eremo, sicut in Evangelio scriptum est, ante mortem carnis suæ; et rursum quadraginta diebus cum Discipulis fuit, sicut Petrus in Actibus Apostolorum loquitur, intrans et exiens, manducans et bibens, post resurrectionem carnis suæ. Quo numero quadragesimo hujus sæculi significare videtur excursus in his qui vocantur ad gratiam, per eum qui non venit legem solvere, sed adimplere. Decem namque sunt præcepta legis. Jam gratia Christi diffusa per mundum et quadripartitus

[1] Ephes. v, 31, 32. — [2] Matth. xix, 6.

mundus, et decem quadriplicata quadraginta faciunt: quoniam « Qui redempti sunt a Domino, de regionibus » congregavit eos, ab Oriente et Occidente et Aquilone » et Mari[1]. » Jejunans itaque quadraginta diebus ante mortem carnis, velut clamabat: « Abstinete vos a de» sideriis hujus sæculi. » Manducans autem et bibens quadraginta diebus post resurrectionem carnis, velut clamabat: « Ecce ego vobiscum sum usque ad consummatio» nem sæculi[2]. » Jejunium quippe est in tribulatione certaminis: quoniam qui in agone contendit, ab omnibus abstinens est[3]: cibus autem in spe pacis, quæ perfecta non erit, nisi cum corpus nostrum cujus expectamus redemptionem, induerit immortalitatem. Quod nondum adipiscendo gloriamur, sed sperando jam pascimur. Utrumque Apostolus simul nos agere ostendit dicens: « Spe gau» dentes, in tribulatione patientes[4]: » tanquam illud esset in cibo, hoc in jejunio. Simul enim cum viam Domini carpimus, et a vanitate præsentis sæculi jejunemus, et futuri promissione reficiamur; hic non apponentes cor, illuc pascentes sursum cor.

[1] Psal. CVI, 2, 3. — [2] Matth. XXVIII, 20. — [3] I Cor. IX, 25. — [4] Rom. XII, 12.

SERMO CCLXIV.

De Ascensione Domini, IV.

Prodit nunc primum ex veteri Vindocinensis Abbatiæ codice annorum fere 800.

I. Multa sunt divinarum Scripturarum recondita sacramenta, sive quæ adhuc nos ipsi quærenda habemus, sive quæ jam humilitati nostræ Dominus revelare dignatus est : sed aperiendi hæc Sanctitati Vestræ tempus non sufficit. Novi enim maxime his diebus impleri ecclesiam talibus, qui citius vellent discedere, quam venire; et onerosos nos habent, si aliquando diutius colloquamur : qui tamen in prandiis suis, ad quæ festinant, si teneantur usque ad vesperam, nec laborant, nec recusant, nec saltem aliquando ullo pudore discedunt. Tamen ne fraudemus eos, qui esurientes veniunt, etsi breviter, non tacebimus hujus rei sacramentum, quod Dominus noster Jesus Christus cum eo corpore, in quo resurrexit, ascendit.

II. Sane propter infirmitatem Discipulorum suorum; (non enim deerant etiam in illo numero, quos diabolus infidelitate tentaret, ita ut quidam Discipulus ejus in ipsa specie in qua noverat, non tamen magis fidem haberet viventibus membris, quam recentibus cicatricibus :) ergo ad eorum confirmationem dignatus est post resurrectionem vivere cum illis quadraginta diebus integris, ab ipso die passionis suæ usque in hodiernum diem, intrans et

exiens, manducans et bibens, sicut dicit Scriptura [1]; confirmans hoc redditum esse oculis eorum post resurrectionem, quod ablatum erat per crucem. Verumtamen non illos voluit in carne remanere, nec carnali dilectione diutius retinere. Eo enim animo volebant eum esse semper carnaliter secum, quo animo etiam Petrus timebat eum pati. Videbant enim secum magistrum, confortatorem et consolatorem et protectorem hominem, quales videbant se ipsos. Si tale aliquid non viderent, absentem credebant; cum ubique ille majestate sit præsens. Tuebatur autem eos revera, quemadmodum ipse dicere dignatus est, tanquam gallina pullos suos. Sicut enim gallina propter infirmitatem pullorum et ipsa infirmatur [2]. Si enim recordamini, ante oculos nostros sunt tantæ aves, quæ pullos faciunt; non videmus aliquam avem infirmari cum pullis, nisi gallinam : et ideo de illa Dominus similitudinem duxit; quia propter infirmitatem nostram et ipse susceptione carnis infirmari dignatus est. Oportebat autem ut erigerentur aliquantum, et jam inciperent eum spiritaliter cogitare, tanquam Verbum Patris, Deum apud Deum, per quem facta sunt omnia : et non eos sinebat caro, quam videbant. Proderat ergo illis confirmari in fide per conversationem ejus secum quadraginta diebus : sed plus proderat eis, ut se ab oculis eorum subtraheret; et qui in terra tanquam frater conversatus fuerat, de cœlo tanquam Dominus subveniret; discerentque illum cogitare secundum Deum. Hoc enim Evangelista Joannes sonuit : si quis advertat, si quis intelligat. Ait enim Dominus : « Non turbetur cor vestrum. Si me diligeretis, » inquit, gauderetis, quia vado ad Patrem; quoniam » Pater major me est [3]. » Et alio loco dicit : « Ego et Pa- » ter unum sumus [4]. » Tantamque sibi æqualitatem vin-

[1] Act. I, 3. — [2] Matth. XXIII, 37. — [3] Joan. XIV, 1 et 28. — [4] Id. X, 30.

dicat, non rapina, sed natura, ut hoc diceret cuidam Discipulo dicenti sibi : « Domine, ostende nobis Patrem, » et sufficit nobis : » et ille, « Philippe, tanto tempore » vobiscum sum, et Patrem nescitis? Qui me vidit, vidit » et Patrem [1].» Quid est, « Qui me vidit? » Si secundum oculos carnis, viderunt et qui crucifixerunt. Quid est ergo, « Qui me vidit, » nisi qui intellexit, qui oculo cordis vidit. Quomodo enim sunt aures interiores, quas quærebat Dominus, cum diceret : « Qui habet aures audiendi, » audiat [2], » cum ante illum nullus surdus staret : sic est etiam aspectus interior cordis, quo si quis viderat Dominum, viderat Patrem : quia æqualis est Patri.

III. Audi Apostolum volentem nobis commendare misericordiam ipsius, quia propter nos infirmatus est, ut sub alis suis pullos colligeret, docens alios etiam Discipulos, ut et ipsi compaterentur infirmitati infirmorum, qui ad aliquam infirmitatem de infirmitate communi ascendissent : cum ille de cœlesti firmitate ad infirmitatem nostram descenderit : ait illis : « Hoc sentite in vobis, quod et in Christo » Jesu[3].» Dignamini, inquit, imitari Filium Dei per compassionem cum parvulis. « Qui cum in forma Dei esset. » Jam dicendo : « In forma Dei esset, » æqualem ostendit Deo. Non enim forma minor est quam ille cujus forma est. Si enim minor est, forma non est. Tamen ne aliquis dubitaret, adjecit, et posuit ipsum Verbum, unde ora sacrilegis clauderet : « Qui cum in forma Dei esset, inquit, non ra- » pinam arbitratus est esse æqualis Deo [4]. » Quid est, fratres charissimi, quod ait Apostolus : « Non rapinam arbi- » tratus est? » Quia naturaliter æqualis. Cui ergo erat rapina æqualitas Dei? Primo homini, cui dictum est : « Gustate, et eritis sicut dii [5]. » Voluit per rapinam ten-

[1] Joan. xv, 8, 9. — [2] Matth. xi, 15. — [3] Philip. ii, 6. — [4] Ibid. 6. — [5] Gen. iii, 5.

dere se ad æqualitatem, et per pœnam perdidit immortalitatem. Ille enim cui rapina non erat, « Non rapinam » arbitratus est esse æqualis Deo. » Si ergo non rapina, natura, integra societas et summa ipsa comparatio. Sed quid fecit? « Semetipsum, ait, exinanivit formam servi » accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu » inventus ut homo : humiliavit se, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis[1]. » Parum erat dicere mortem, et genus mortis ostendit. Quare et genus mortis? Quia multi ad mortem sunt parati : multi enim dicunt : Non timeo mori, sed vellem in lectulo meo mori, circumdatus filiis, nepotibus, lacrymis uxoris. Mortem quidem videntur isti non recusare, sed eligendo genus mortis, de timore puniuntur. Ille autem elegit genus mortis, sed quod est deterius omnibus. Quomodo sibi eligunt homines melius genus mortis, sic ipse deterius elegit, hoc quod execrabile erat omnibus Judæis. Non enim timuit mori per falsos testes, per sententiam judicis, qui veniet judicare vivos et mortuos : non timuit mori per ignominiam crucis, ut omnes credentes ab omni ignominia liberaret. « Ergo factus obediens usque ad mortem, mor» tem autem crucis : » tamen naturaliter æqualis Deo; fortis in virtute majestatis, infirmus compassione humanitatis; fortis, ut faceret omnia; infirmus, ut reficeret omnia.

IV. Quod ergo ait Joannes attendite : « Si diligeretis » me, gauderetis, quia vado ad Patrem; quoniam Pater » major me est[2]. » Quomodo æqualis, sicut dicit Apostolus? Sicut ipse Dominus : « Ego et Pater unum sumus[3]. » Et alio loco : « Qui me vidit, vidit et Patrem[4]. » Quomodo hic, « Quia Pater major me est? » Vox ista, fratres, quantum Dominus aspirat advertere, quodam

[1] Philip. II, 6-8. — [2] Joan. XIV, 28. — [3] Id. X, 30. [4]— Id. XIV, 9.

modo exprobrantis fuit et consolantis. Fixi enim erant in homine, et Deum cogitare non poterant. Tunc enim cogitarent Deum, si ab illis et ab eorum oculis homo auferretur, ut amputata familiaritate quæ cum carne erat facta, discerent vel absente carne Divinitatem cogitare. Ergo hoc eis ait : « Si me diligeretis, gauderetis, quia » eo ad Patrem. » Quare ? Ut cum eo ad Patrem, possitis me cogitare æqualem Patri[1]. Propterea enim « major me » est : » adhuc cum videtis me in carne, adhuc major me est Pater. Videte si suscepistis : non enim noverant nisi hominem cogitare. Hoc dico aliquanto planius, propter fratres nostros tardiores : qui autem intellexerunt, ferant tarditatem cæterorum , et imitentur ipsum Dominum : « Qui cum in forma Dei esset, humiliavit se, factus obe- » diens usque ad mortem. Si me diligeretis, » quid est hoc ? « Si me diligeretis, gauderetis, quia eo ad Patrem. » Si me diligeretis, » quid aliud est, quam non me diligitis ? Quid ergo diligitis ? Carnem quam videtis. Ipsam enim non vultis ab oculis discedere. « Si autem me diligere- » tis : quid est me ? In principio erat Verbum, et Ver- » bum erat apud Deum, et Deus erat Verbum[2] : » quod ait ipse Joannes. Si ergo sic me diligeretis, quomodo per me facta sunt omnia, « Gauderetis, quoniam vado ad » Patrem. » Quare ? « Quoniam Pater major me est. » Adhuc cum me videtis in terra, major me est Pater. Discedam ab oculis vestris; tollatur ab aspectibus caro mortalis, quæ propter vestram mortalitatem suscepta est ; indumentum hoc, quod humilitate suscepi, incipiatis non videre ; levetur tamen in cœlum, ut discatis quid speretis. Non enim dimisit hic ipsam tunicam, quam hic voluit indui. Nam si hic illam dimisisset, desperarent omnes de resurrectione carnis. Modo enim levavit eam in cœlum,

[1] Vide lib. I de Trinitate cap. VII. — [2] Joan. I, I.

et sunt qui dubitent de carnis resurrectione. Si Deus in se illam ostendit, homini negaturus est illam? Deus enim accepit illam miseratione, homo autem conditione. Et tamen ostendit illam, confirmavit illos, et levavit illam. Subducto autem ab oculis carnali aspectu, jam illi hominem non viderunt. Si quid erat in cordibus eorum tractum de desiderio carnali, quasi contristatum est in ipsis. Congregati sunt tamen in unum, et cœperunt orare. Ille autem missurus erat post istum decem diebus interpositis Spiritum sanctum, ut Spiritus sanctus impleret eos amore spiritali, auferens eis desideria carnalia. Faciebat eos jam sic intelligere Christum quomodo erat Verbum Dei, Deus apud Deum, per quod facta sunt omnia. Non autem possent impleri tali intellectu, nisi carnalis charitas ab eorum oculis discessisset. Et ideo dixit: « Si me diligeretis, gau» deretis, quia eo apud Patrem; quoniam Pater major me » est. » Secundum hominem major me est, æqualis secundum Deum: æqualis secundum naturam, major secundum Filii misericordiam. Humiliavit enim eum, non infra se tantum, sed et infra Angelos [1], sicut Scriptura dicit. Non est minor; et si aliquantum susceptione carnis ab æqualitate Patris videtis recessisse Filium, unde nunquam recedit: sed accipiendo carnem, (accepit enim hominem,) non mutatus est. Quomodo qui accipit vestem, non vertitur in vestem, sed manet ipse integer homo intus: et si senator accipiat vestem servilem, si forte non potest intrare ad consolandum aliquem in carcere compeditum cum ipsa senatoria veste, accipit habitum carceris, videtur sordidus habitus per humanitatem, sed intus manet dignitas senatoria tanto magis integra, quanto majore misericordia voluit quod humilitatis erat induere. Sic et Dominus manens Deus, manens Verbum, manens sa-

[1] Psal. VIII, 6.

pientia, manens virtus divina, manens in gubernatione cœlorum, manens in administratione terrarum, implens Angelos, totus ubique, totus in mundo, totus in Patriarchis, totus in Prophetis, totus in omnibus sanctis, totus in utero Virginis, ad induendam carnem, ad conjungendam sibi tanquam sponsam, ut procederet de thalamo suo sponsus, ut desponsaret Ecclesiam virginem castam. Ad hoc ergo minor Patre, quia homo : æqualis autem Patri, quia Deus. Tollite ergo de medio desideria carnalia. Tanquam hoc diceret Apostolis suis : Non vultis me dimittere : (quomodo unusquisque non vult dimittere amicum suum, tanquam dicens : Esto nobiscum aliquantum, refrigeratur anima nostra quando te videmus :) sed melius est ut istam carnem non videatis, et divinitatem cogitetis. Tollo me a vobis exterius, et me ipso impleo vos interius. Numquid enim secundum carnem et cum carne intrat in cor Christus? Secundum divinitatem possidet cor : secundum carnem per oculos loquitur ad cor, et admonet foras; habitans intus, ut interius nos convertamur, et vivificemur ex ipso, et formemur ex ipso; quia forma est omnium infabricata.

V. Ergo si quadraginta dies fecit cum Discipulis suis, non sine causa quadraginta dies fecit. Forte sufficerent viginti, sufficerent triginta: quadraginta dies dispensatio est totius hujus sæculi. Aliquando inde tractavimus propter denarium numerum quater ductum. Commemoro vos qui audistis. Denarius enim numerus totam sapientiam significat. Hæc sapientia dispensata est per quatuor partes mundi, per totum orbem terrarum : et tempora quadrifaria dispositione dispertiuntur. Nam annus quatuor tempora habet : et mundus quatuor cardines habet. Decem ergo quater ducti quadragenarium numerum habent. Ideo autem quadraginta diebus jejunavit Dominus, ostendens

nobis abstinentiam ab omni corruptione esse debere fidelibus, quandiu sunt in hoc mundo. Quadraginta diebus jejunavit Elias, gestans personam prophetiæ, ostendens quia et in prophetia hoc docetur. Quadraginta diebus jejunavit Moyses, qui gerebat personam Legis, ostendens quia et in Lege hoc docetur. Quadraginta annis ductus est populus Israël in eremo. Quadraginta diebus arca in diluvio fluctuavit, quæ arca Ecclesia est : lignis imputribilibus facta, ligna imputribilia sunt animæ sanctorum et justorum : habens tamen animalia munda et immunda; quia quandiu vivitur in hoc sæculo et per baptismum tanquam per diluvium Ecclesia purgatur, non potest nisi habere bonos et malos : ideo arca illa et munda et immunda habebat. Sed posteaquam exivit inde Noë, non fecit sacrificium Deo nisi de mundis animalibus. Unde debemus intelligere quia in arca ista et munda et immunda animalia sunt, sed post diluvium istum non accipit Deus nisi eos qui se mundaverunt. Ergo totum hoc tempus quod videtur, fratres, pro quadraginta diebus habetote. Totum hoc tempus, quandiu hic sumus, arca est in diluvio : quandiu baptizantur Christiani et per aquam mundantur, natare videtur arca in fluctibus, quæ quadraginta diebus in aqua versabatur. Dominus autem manens cum Discipulis per quadraginta dies, significare dignatus est quia per istud tempus necessaria est omnibus fides Incarnationis Christi : quæ infirmis est necessaria. Si esset jam oculus, qui videret « In principio erat » Verbum, » qui videret, qui teneret, qui amplecteretur, qui frueretur, non opus erat ut Verbum caro fieret et habitaret in nobis : sed quia ad illud tenendum et fruendum excæcatus erat oculus interior pulvere peccatorum, jam non erat unde intelligeretur Verbum; quod dignatus est caro fieri, ut mundaretur quo possit postea

videri, quod modo non potest. Quia ergo dispensatio carnis Christi huic vitæ fidelibus necessaria est, per quam tendant ad Dominum; cum autem ventum fuerit ad speciem illam Verbi, omnis carnalis dispensatio non erit necessaria : ideo conversatio ipsius in carne post resurrectionem per quadraginta dies erat necessaria, ut demonstraret tandiu esse necessariam fidem Incarnationis Christi, quandiu in ista vita docetur arca in diluvio fluctuare. Ecce quod dico, fratres : credite in Jesum Christum natum de Maria virgine, crucifixum resurrexisse. Non opus est ut interrogemus post istud sæculum, quia jam illud accepimus in fide : tenemus illud; infirmitati nostræ necessarium est. Putate ergo charitatem gallinæ illius, quæ protegit infirmitatem nostram : putate esse jumentum misericordis illius transeuntis, in quod levavit languidum, qui vulneratus erat[1]. Levavit enim illum, quo? In jumentum suum. Jumentum Domini caro est. Ergo cum transierit hoc sæculum, quod tibi dicetur? Quia recte credidisti in carnem Christi, modo fruere majestate et Divinitate Christi. Necessarius fuit infirmus infirmo, necessarius erit fortis forti.

VI. Quia et tu deponere habes ipsam infirmitatem, juxta quod audisti in Apostolo: « Oportet corruptibile hoc » induere incorruptionem, et mortale hoc induere im» mortalitatem. Quia caro et sanguis, ait, regnum Dei » non possidebunt[2]. » Quare non possidebunt? Quia non resurget caro? Absit : resurget caro, sed quid fit? Immutatur, et fit ipsa corpus cœleste et angelicum. Numquid carnem habent Angeli? Sed hoc interest, quia ista caro resurget, ista ipsa quæ sepelitur, quæ moritur; ista quæ videtur, quæ palpatur, cui opus est manducare et bibere, ut possit durare; quæ ægrotat, quæ dolores pati-

[1] Luc. x, 33. — [2] I Cor. xv, 50-53.

tur, ipsa habet resurgere, malis ad pœnas sempiternas, bonis autem ut commutentur. Cum fuerit commutata, quid fiet? Jam corpus cœleste vocabitur, non caro mortalis : quia, « Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, et mortale hoc induere immortalitatem. » Mirantur autem si facit Deus de carne corpus cœleste, qui de nihilo fecit omnia. In carne constitutus Dominus de aqua vinum fecit, et mirum est si de carne corpus cœleste facere potuerit? Nolite ergo dubitare de Deo quia potens est illud facere. Angeli ut essent nihil erant, sed ipsius majestate sunt quod sunt. Qui potuit te facere cum non esses, non potest reparare quod fueras, et non potest dare honorem claritatis fidei tuæ propter ipsam incarnationem suam? Ergo cum transierint ista, veniet nobis illud quod ait Joannes : « Dilectissimi, filii Dei sumus, et nondum apparuit quod erimus : scimus quia cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicut est [1]. » Ad istam visionem vos parate, interim quandiu in carne estis credite in Christum incarnatum ; et sic credite, ut non putetis seductos vos esse aliqua falsitate. Nunquam enim mentitur veritas : nam si mentitur, quo imus ad consilium? quid facimus? cui nos credimus? Ergo veritas, Verbum verum, sapientia vera, virtus Dei vera. « Verbum caro factum est [2], » vera caro. « Palpate, et videte, ait, quia spiritus ossa et nervos non habet, sicut me videtis habere [3]. » Vera enim ossa erant, veri nervi, veræ cicatrices : verum quidquid tangebatur, verum quidquid intelligebatur. Tangebatur homo, intelligebatur Deus : tangebatur caro, intelligebatur sapientia : tangebatur infirmitas, intelligebatur potentia. Totum verum. Tamen deinde caro in cœlum præcessit, id est, caput. Sequentur cætera membra. Quare? Quia oportet

[1] I Joan. III, 2. — [2] Joan. II, 14. — [3] Luc. XXIV, 39.

ut dormitionem accipiant membra ista aliquantum, et resurgant tempore suo omnes. Si et Dominus tunc vellet resurgere, non esset in quem crederemus. Ideo voluit primitias dormientium liberare[1] Deo in se ipso, ut cum in illo videres quod redditum est, in te sperares quod donandum est. Erit omnis populus Dei æquatus Angelis et sociatus. Nemo ergo vobis dicat, fratres : Credunt stulti Christiani quia caro resurget : quis resurgit ? aut quis resurrexit ? aut quis huc inde venit ab inferis, et dixit vobis ? Christus inde venit : o miser, o cor humanum perversum et præposterum. Si avus ipsius resurgeret, crederet illi : Dominus mundi resurrexit, et non vult credere.

VII. Tenete itaque, fratres mei, veram, germanam, catholicam fidem. Filius æqualis est Patri, donum Dei Spiritus sanctus æqualis est Patri, et ideo Pater et Filius et Spiritus sanctus unus Deus, non tres dii : non gradibus sibi adjecti, sed majestate adunati, et unus Deus. Sed Filius tamen propter nos : « Verbum caro factum est et » habitavit in nobis. Nam rapinam arbitratus est esse » æqualis Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi » accipiens, et habitu inventus ut homo. » Et ut noveritis, fratres, quia vere Trinitas ista æqualis est, et non est dictum quia « Pater major me est, » nisi propter carnem, quam suscepit Dominus : quare de Spiritu sancto nunquam dictum est : Minor est, nisi quia ipse non suscepit carnem ? Videte quid dixi : perscrutamini omnes Scripturas, levate omnes paginas, legite omnes versus ; nunquam invenietis quia Spiritus sanctus minor sit quam Deus. Ille ergo dictus est minor, qui propter nos factus est minor, ut per illum nos efficeremur majores.

[1] *Forte* libare.

SERMO CCLXV[1].

De Ascensione Domini, V.

I. Solemnitate diei hujus admonemus scientes, instruimus negligentes. Ascensum Domini in cœlum hodie solemniter celebramus. Dominus enim Salvator noster, posito corpore, et recepto corpore, posteaquam resurrexit a mortuis, exhibuit se Discipulis viventem, quem desperaverant morientem. Posteaquam se reddidit oculis intuendum, manibus contrectandum, ædificans fidem, exhibendo veritatem; quoniam parum fuit humanæ fragilitati et infirmæ trepidationi tam magnum miraculum uno die exhibere, et inde subtrahere; conversatus est cum eis in terra, sicut audivimus cum liber Actuum Apostolorum legeretur, conversatus est cum eis in terra quadraginta diebus, intrans et exiens, manducans et bibens[2]: ut exhiberet veritatem, non quod haberet necessitatem. Ipso ergo quadragesimo die, quem hodie celebramus, eis videntibus, et videndo deducentibus, ascendit in cœlum.

II. Tunc ergo posteaquam id quod videbant ascendere mirabantur, sursum tamen ire gaudebant; capitis enim præcessio, spes membrorum est; audierunt et angelicam vocem: « Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum? » Hic Jesus sic veniet, quemadmodum vidistis eum eun-

[1] Alias 6 inter additos a Parisiensibus. — [2] Act. 1, 3.

» tem in cœlum[1]. » Quid est, « Sic veniet? » In ea forma veniet : ut impleatur quod scriptum est : « Videbunt » in quem pupugerunt[2]. Sic veniet. » Ad homines veniet, homo veniet ; sed Deus homo veniet. Veniet verus homo et Deus, ut faciat homines deos. Ascendit judex cœli, sonuit præco cœli. Bonam causam habeamus, ut futurum judicium non timeamus. Ascendit enim : viderunt qui nobis nuntiaverunt. Qui non viderunt, crediderunt : alii non credentes irriserunt[3]. « Non enim omnium » est fides[4]. » Et quia « Non omnium est fides, et novit » Dominus qui sunt ejus[5] ; » qui disceptamus quod ascendit in cœlum Deus ? Miremur potius quia descendit in infernum Deus. Mortem Christi miremur, resurrectionem vero laudemus potius quam miremur. Perditio nostra, peccatum nostrum : sanguis Christi, pretium nostrum. Resurrectio Christi, spes nostra : adventus Christi, res nostra. Ille ergo qui est ad dexteram Patris, expectandus est donec veniat. Dicat anima nostra sitiens illi : Quando veniet ? Et, « Sitivit anima mea ad Deum vivum[6]. » Quando veniet ? Veniet : sed quando veniet ? Optas ut veniat : utinam paratum te inveniat.

III. Verumtamen ne putemus nos solos habere hoc desiderium de Domino nostro, ut dicamus : Quando veniet ? Habuerunt hoc desiderium et Discipuli ejus. Si possem vobis dicere inhiantibus, expectantibus, suspensis, nosse cupientibus, quando veniat Dominus Deus noster, si possem vobis dicere, qualis vobis viderer ? Sed si hoc ex me non vos speratis audire posse ; qui si speratis, desipitis : ipsum certe Dominum Jesum Christum, in corpore præsentem, viventem, loquentem, si ante oculos ves-

[1] Act. I, 11. — [2] Zach. XII, 10. — [3] Cod. Cass. VII : Alii videntes irriserunt. Non enim de tali facto quod ascendit in cœlum omnium est fides. — [4] 2 Thess. III, 2. — [5] 2 Tim. II, 19. — [6] Psal. XLI, 3.

tros et ante manus vestras haberetis, scio quia præ isto desiderio interrogaretis, et diceretis ei : Domine, quando venturus es? Discipuli ipsi Dominum Jesum Christum præsentem interrogaverunt. Non potestis interrogare quod interrogaverunt, audite quod audierunt. Etenim illi tunc erant, nos nondum eramus : quibus tamen si credamus, et nobis interrogaverunt, et nobis audierunt. Ergo Discipuli Christi deducturi aspectu ascensurum Christum interrogaverunt, et dixerunt ei : « Domine, si hoc tempore præsentaberis[1]? » Cui dicebant? Quem præsentem videbant. « Si » hoc tempore præsentaberis? » Et quid est illud? Nonne præsentem videbant? nonne præsentem audiebant? nonne præsentem etiam tangebant? Quid est hoc, « Si hoc tem» pore præsentaberis? » nisi quia noverant præsentia Christi futurum judicium, ut videretur a suis et ab alienis? Nam quando resurrexit, non est visus nisi a suis. Hoc ergo sciebant, et fide retinebant, futurum esse tempus quando judicatus judicaret, quando reprobatus probaret et reprobaret; quando conspicuus utrique hominum generi alios poneret ad dexteram, alios ad sinistram, dicturus quod utrique audirent, oblaturus quod non utrique acciperent, comminaturus quod non utrique pertimescerent. Sciebant futurum; sed quando quærebant. « Si hoc » tempore præsentaberis? » Non utique nobis; nam et modo videmus te : sed præsentaberis etiam his, qui non crediderunt in te. « Si hoc tempore præsentaberis, dic » nobis, et quando regnum Israël? » Hoc quæsierunt, « Si hoc tempore præsentaberis, et quando regnum Is» raël? » Quod regnum? De quo dicimus : « Veniat reg» num tuum[2]. » Quod regnum? de quo audituri sunt ad dexteram positi : « Venite, benedicti Patris mei, perci» pite regnum quod vobis paratum est ab origine mun-

[1] Act. I, 6. — [2] Matth. VI, 10.

» di[1]. » Quando dicturus est etiam sinistris : « Ite in ig-» nem æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus[2]. » Terribilis vox, tremenda vox; sed, « In memoria æterna » erit justus, ab auditu malo non timebit[3]. » Istis hoc, illis illud : in utroque verax, quia in utroque justus.

IV. Sed quod quærebant, si audierunt, audiamus : si non audierunt, quod audierunt teneamus; et[1] quod venturum est, non timeamus. « Domine, si hoc tempore præ-» sentarebis? » Et nos æstimantes nos præsentem videre Dominum in corpore constitutum, dicamus illi : « Domine, » si hoc tempore præsentaberis, et quando regnum Israël[2]. » Quando regnum tuorum, quando regnum humilium, quandiu typhus superborum? Certe hoc est quod quærebatis, hoc est quod audire desiderabatis. Videamus quid responderit. Non dedignentur audire agni, quod audierunt arietes. Audiamus quid dixit ipse Dominus. Quibus? Petro, Joanni, Andreæ, Jacobo, cæteris tantis et talibus, tam dignis : sed quos invenit indignos, et fecit dignos. Quid eis respondit dicentibus : « Si hoc tempore præsentaberis, et » quando regnum Israël? Non est vestrum scire tempora, » quæ Pater posuit in sua potestate[3]. » Quid est hoc? Dicitur Petro : « Non est vestrum, » et dicis tu : Meum est? « Non est vestrum scire tempora, quæ Pater posuit in sua » potestate. » Quod creditis, bene creditis : quia venturum est. Quando venturum sit, quid ad te? Quando venerit, præpara te. « Non est vestrum scire tempora, quæ Pater » posuit in sua potestate. » Curiositas abscedat, pietas succedat. Quid ad te quando veniet? Sic vive, quasi hodie venturum sit; et non timebis, cum venerit.

V. Videte autem ordinem et disciplinam magistri boni, magistri singularis, magistri solius. Non dixit quod inter-

[1] Matth. xxv, 34. — [2] Ibid. 41. — [3] Psal. cxi, 7. — [4] *Forte* ut. — [5] Act. i, 6. — [6] Ibid. 7.

rogaverunt, et dixit quod non interrogaverunt. Sciebat enim quod interrogaverunt non eis expedire ut nossent : quod autem sciebat eis expedire, etiam non eis interrogantibus dixit. « Non est vestrum scire, inquit, tempora. » Quo tibi tempora? Hoc agitur ut evadas tempora, et quæris tempora. « Non est vestrum scire tempora, quæ Pater po- » suit in sua potestate. » Et quasi diceretur ei : Et quid est nostrum? Modo audiamus quid ad nos maxime pertineat, modo audiamus. Quæsitum est quod non oporteat dici : sed dictum est quod oporteat audiri. « Non est vestrum » scire tempora, quæ Pater posuit in sua potestate. » Sed quid est vestrum scire?

VI. « Sed accipietis virtutem Spiritus sancti superve- » nientem in vos, et eritis mihi testes, » Ubi? « In Jerusa- » lem. » Consequens erat ut hoc audiremus : his enim verbis Ecclesia prædicatur, Ecclesia commendatur, unitas annuntiatur, divisio accusatur. Apostolis dictum est : « Et » eritis mihi testes. » Fidelibus dicitur, vasis Dei dicitur, vasis misericordiæ dicitur : « Eritis mihi testes. » Ubi? « In » Jerusalem, » ubi occisus sum : « Et in tota Judæa et Sa- » maria, et usque in fines terræ[1]. » Ecce quod audite, ecce quod tenete. Sponsa estote, et sponsum securi expectate. Sponsa Ecclesia est. Ubi futura prædicata est, quam illi testes annuntiarent; ubi futura prædicata est? Multi enim dicturi sunt : Ecce hic est. Audirem, si non et alius diceret : Ecce hic est. Quid tu dicis? Ecce hic est. Jam ibam : sed revocat alius simili voce : Ecce hic est. Tu ex una parte : Ecce hic est, alius ex parte alia : Ecce hic est. Dominum interrogemus, Dominum interpellemus. Sileant partes, totum audiamus. Dicit unus ex uno angulo : Ecce hic est, alius ex alio angulo : Non, sed ecce hic est. Tu Domine dic : tu assere quam redemisti, ostende quam di-

[1] Act. I, 8.

lexisti. Ad nuptias tuas invitati sumus, ostende sponsam tuam, ne vota tua litigando turbemus. Dicit plane, ostendit plane : non deserit inquirentes, non amat litigantes. Dicit discipulis suis, et non quærentibus, dicit; quia contendentibus contradicit. Et ideo fortasse hoc ab Apostolis nondum quærebatur, quia grex Christi nondum a latronibus dividebatur. Nos experti dolores divisionis, studiose coagulum quæramus unitatis. Apostoli quærunt tempus judicii, et Dominus respondet locum Ecclesiæ. Non respondit quod quæsierunt, sed nostros prævidebat dolores. « Eritis, inquit, mihi testes in Jerusalem. » Parum est. Non pro hoc tantum pretium dedisti, ut hoc solum emeres. « In » Jerusalem. » Dic adhuc : « Et usque in fines terræ. » Venisti ad fines : quare contentiones non finis? Nemo mihi dicat jam : Ecce hic est : Non, sed ecce hic. Sileat humana præsumptio, audiatur divina prædicatio, teneatur vera promissio : « In Jerusalem, et in tota Judæa et Samaria, et » usque in fines terræ. » His dictis : « Nubes suscepit eum. » Jam non opus erat, ut aliquid adderetur, ne aliunde cogitaretur.

VII. Fratres, pro magno audiri solent verba novissima parentis ituri in sepulcrum, et contemnuntur Domini verba novissima ascendentis in cœlum? Existimemus Dominum nostrum testamentum scripsisse, et in testamento suo novissima verba posuisse. Prævidit enim malorum filiorum futura litigia, prævidit homines partes sibi conantes facere de possessione aliena. Quare enim non dividant, quod non emerunt? Quare non concidant, pro quo pretium non dederunt? Sed ille tunicam desuper textam nusquam consutilem dividi noluit : sorte provenit. In illa veste unitas commendata est, in illa veste charitas prædicata est[1], ipsa est desuper texta. De terra est cupiditas, desuper charitas.

[1] Joan. XIX, 23.

Agite, fratres : testamentum scripsit Dominus, novissima verba posuit. Videte, obsecro vos, et moveat vos, quomodo et nos, moveat, si fieri potest.

VIII. Duæ sunt glorificationes secundum suscepti hominis formam : una, qua surrexit a mortuis tertio die; alia, qua ascendit in cœlum ante oculos Discipulorum suorum. Duæ sunt istæ, quæ commendantur, glorificationes ejus jam factæ. Restat una et ipsa in conspectu hominum, cum se judicio præsentabit. De Spiritu sancto hoc erat dictum per Joannem evangelistam : « Spiritus autem non» dum fuerat datus, quia Jesus nondum erat glorificatus[1]. » Spiritus autem nondum fuerat datus : » quare nondum fuerat datus? « Quia Jesus nondum erat glorificatus. » Expectabatur ergo, ut glorificato Jesu daretur Spiritus. Meritoque bis glorificatus, resurgendo et ascendendo, bis dedit Spiritum. Unum dedit, et unus dedit, unitati dedit, et tamen bis dedit. Primo posteaquam resurrexit, dixit Discipulis suis : « Accipite Spiritum sanctum[2]. » Et insufflavit in faciem eorum. Habes semel. Deinde promittit adhuc se missurum Spiritum sanctum, et dicit : « Accipietis » virtutem Spiritus sancti supervenientem in vos[3]. » Et alio loco : « In civitate sedete : ego enim impleam promis» sionem Patris, quam audistis, inquit, ex ore meo[4]. » Posteaquam ascendit, decem diebus ibi factis misit Spiritum sanctum : ipse est solemnis futurus Pentecostes.

IX. Videte, fratres mei. Quærat a me aliquis, quare bis dedit Spiritum sanctum? Multi multa dixerunt, et sicut homines quæsierunt : et aliquid dixerunt quod non est contra fidem; alius hoc, alius illud, utrumque quod non excederet regulam veritatis. Si dicam me scire, quare bis dederit, mentiar vobis. Nescio. Qui se dicit scire quod nescit, temerarius est : qui se negat scire quod scit, ingra-

[1] Joan. VII, 39. — [2] Id. XX, 22. — [3] Act. I, 8. — [4] Luc. XXIV, 49.

tus est. Ergo fateor vobis, quare bis dederit Dominus Spiritum sanctum, adhuc quæro : ad aliquid certius pervenire cupio. Adjuvet me Dominus orantibus vobis, ut quod donare dignatur, et vobis non taceatur. Ergo nescio. Quid tamen existimem nondum sciens, nondum pro certo tenens, sicut certissimum teneo dedisse; quid ergo existimem, non tacebo[1]. Si hoc est, confirmet Dominus : si aliud est quod verius appareat, donet Dominus. Ergo arbitror, sed arbitror, ideo bis datum esse Spiritum sanctum, ut commendarentur duo præcepta charitatis. Duo sunt enim præcepta, et una est charitas : « Diliges Dominum Deum tuum ex toto » corde tuo, et ex tota anima tua; » et : « Diliges proximum » tuum tanquam te ipsum. In his duobus præceptis tota » Lex pendet et Prophetæ[2]. » Una charitas, et duo præcepta : unus Spiritus, et duo data. Non enim alius datus est prius, et alius datus est postea : quia non alia charitas diligit proximum, quam illa quæ diligit Deum. Non ergo alia charitas est. Qua charitate proximum, ipsa charitate diligimus et Deum. Sed quia aliud est Deus, aliud proximus; una charitate diliguntur, non sunt tamen unum qui diliguntur : quia ergo magna est primitus commendanda dilectio Dei, secunda dilectio proximi; a secunda autem incipitur, ut ad primam perveniatur : « Si enim fratrem » quem vides non diligis, Deum quem non vides quomodo » diligere poteris[3]? » ideo forte informans nos ad dilectionem proximi, dedit in terra conspicuus et proximis proximus Spiritum sanctum, insufflando in faciem eorum[4]; et ab hac maxime charitate quæ in cœlis est, de cœlo misit Spiritum sanctum. Spiritum sanctum accipe in terra, et diligis fratrem : accipe de cœlo, et diligis Deum. Quia et

[1] Florus ad Rom. v. — [2] Matth. xxii, 37, 38. — [3] i Joan. iv, 20. — [4] Cod. Cass. vii : Ut ab hac charitate proximi proficiamus ad ejus charitatem qui in cœlis est ; et ab hac, etc.

in terra quod accepisti, de cœlo est. In terra Christus dedit, sed de cœlo est quod dedit. Ille enim dedit, qui de cœlo descendit. Hic invenit cui daret, sed inde attulit quod daret.

X. Quid est ergo, fratres? An forte commemoro et hoc, quomodo charitas ad Spiritum sanctum pertineat? Paulum audite : « Non solum autem, inquit, sed et gloriamur in » tribulationibus, scientes quia tribulatio patientiam ope- » ratur, patientia probationem, probatio vero spem ; spes » autem non confundit : quia charitas Dei diffusa est in » cordibus nostris[1]. » Unde charitas Dei diffusa est in cordibus nostris? Unde? Quid tibi dabas? Quid quasi de tuo præsumebas? « Quid enim habes, quod non accepisti[2]? » Ergo unde, nisi quod sequitur : « Per Spiritum sanctum » qui datus est nobis? »

XI. Charitas ista non tenetur, nisi in unitate Ecclesiæ. Non illam habent divisores, sicut dicit apostolus Judas : « Hi sunt qui se ipsos segregant, animales, Spiritum non » habentes. Qui se ipsos segregant[3] : » quare segregant? « Quia animales, Spiritum non habentes. » Ideo defluunt, quia coagulum non habent charitatis. Ipsa charitate plena est gallina illa propter pullos infirmata[4]; cum pullis humilians vocem suam, extendens alas suas : « Quoties, » inquit, volui colligere filios tuos[5]? » Colligere, non dividere[6]. « Quia habeo, inquit, alias oves, quæ non sunt » de hoc ovili : oportet me et ipsas adducere, ut sit unus » grex et unus pastor[7]. » Merito non audivit fratrem contra fratrem interpellantem, et dicentem : « Domine, dic

[1] Rom. v, 3-5. — [2] I Cor. IV, 7. — [3] Jud. I, 19. — [4] Cod. Cass. VII : Congregat nos ipsa charitate plena gallina illa propter pullos infirmata. — [5] Matth. XXIII, 37. — [6] Cod Cass. VII, fol. 254 : Colligere, non dividere. Qui enim extra colligit, dividit, et qui mecum, inquit, non colligit, spargit. Colligere, non dividere. Quia, etc. — [7] Joan. X, 16.

» fratri meo dividat mecum hæreditatem[1]. Domine, inquit, » dic fratri meo. » Quid? « Dividat mecum hæreditatem. » Et Dominus : « Dic homo. » Quare enim vis dividere, nisi quia homo? Cum enim dicit alius : « Ego sum Pauli ; alius » autem : Ego Apollo : nonne homines estis? Dic homo : » Quis constituit me divisorem hæreditatis inter vos[2]. » Colligere veni, non dividere. « Ideo, inquit, dico vobis » cavete ab omni cupiditate[3]. » Cupiditas enim cupit dividere, sicut charitas colligere. Quid est autem : « Cavete » ab omni cupiditate, » nisi, implemini charitate? Nos charitatem pro captu nostro habentes interpellamus Dominum contra fratrem, sicut et ille contra fratrem : sed non hac voce, non hac postulatione. Ille enim dixit : « Do- » mine, dic fratri meo dividat mecum hæreditatem. » Nos dicimus : Domine, dic fratri meo teneat mecum hæreditatem.

XII. Videte ergo, fratres, quid maxime diligatis, quid fortiter teneatis. Glorificatus Dominus resurgendo, commendat Ecclesiam : glorificandus ascendendo, commendat Ecclesiam : Spiritum sanctum mittens de cœlis commendat Ecclesiam. Resurgens enim, quid dicit Discipulis suis? « Hæc dicebam vobis, cum adhuc essem apud vos, quia » oportebat impleri omnia quæ scripta sunt in Lege et » Prophetis et Psalmis de me. Et tunc aperuit illis sensum, » ut intelligerent Scripturas, et dixit eis : Quoniam sic » scriptum est, et sic oportebat Christum pati, et resurgere » a mortuis tertio die. » Ubi est Ecclesiæ commendatio? « Et prædicari in nomine ejus pœnitentiam et remissio- » nem peccatorum. » Et hoc ubi? « Per omnes gentes, in- » cipientibus ab Jerusalem[4]. » Hoc resurrectione glorificatus. Quid ascensione glorificandus? Quod audistis :

[1] Luc. XII, 13, 14. — [2] 1 Cor. III, 4. — [3] Luc. XII, 15. — [4] Id. XXIV, 44-47.

« Eritis mihi testes in Jerusalem, et in tota Judæa et Samaria, et usque in fines terræ[1]. » Quid ipso adventu Spiritus sancti? Venit Spiritus sanctus : quos primum implevit, linguis omnium gentium loquebantur. Unusquisque homo loquens omnibus linguis, quid aliud significavit, quam unitatem in omnibus linguis? Hoc tenentes, in hoc firmati, in hoc roborati, in hoc inconcussa charitate defixi, laudemus pueri Dominum, et dicamus Alleluia. Sed in una parte? Et unde? et quo usque? « A solis ortu usque » ad occasum laudate nomen Domini[2]. »

SERMO CCLXVI[3].

In vigiliis Pentecostes.

De versu Psalmi CXL : *Emendabit me justus, etc.* Contra Donatistas.

I. Inter alia divina Eloquia, quæ, cum Psalmus cantaretur, audivimus, placet adjuvante Domino istam potissimum discutere et pertractare sententiam, qua dictum est : « Emendabit me justus in misericordia, et arguet me, » oleum autem peccatoris non impinguet caput meum[4]. » Nonnulli enim crediderunt oleum peccatoris, oleum esse hominis : quia « Omnis homo mendax[5]. » Oleum autem Christi, quia nullum habuit omnino peccatum, etsi per peccatorem ministretur, non est oleum peccatoris. Cum tres considerandi animo occurrant, a quo datur, cui da-

[1] Act. I, 8. — [2] Psal. CXII, 3. — [3] Alias 5 inter editos ex majoris Carthusiæ MSS. — [4] Psal. CXL, 5. — [5] Id. CXV, 11.

tur, per quem datur : non timeamus oleum peccatoris, quia non intercipit medius minister beneficium largitoris.

II. Certe enim solemnitatem modo celebramus adventus Spiritus sancti : nam die Pentecostes, qui dies jam cœpit, erant uno in loco centum-viginti animæ, in quibus Apostoli et mater Domini et alii utriusque sexus orantes et expectantes promissum Christi, hoc est, adventum Spiritus sancti. Non erat inanis spes expectantis, quia non erat fallax pollicitatio promittentis : quod expectabatur advenit, et vasa munda, a quibus susciperetur, invenit : « Visæ sunt illis linguæ divisæ velut ignis, qui et insedit » super unum quemque eorum, et cœperunt loqui linguis » sicut Spiritus dabat eis pronuntiare [1]. » Unusquique homo linguis omnibus loquebatur, quia futura Ecclesia in omnibus linguis prænuntiabatur. Unus homo signum erat unitatis : omnes linguæ in uno homine, omnes gentes in unitate. Qui pleni erant, loquebantur : et qui inanes erant, mirabantur et quod est reprehensibilius, mirabantur et calumniabantur. Dicebant enim : « Hi ebrii sunt et musto » pleni. » Quam stulta et calumniosa reprehensio! Homo ebrius non alienam linguam discit, sed suam perdit. Verumtamen per ignorantes et calumniantes veritas loquebatur. Jam quippe illi pleni erant vino novo, quia facti erant utres novi [2]. Sed utres novos utres veteres mirabantur, et calumniando nec innovabantur, nec implebantur. Sed repressa tandem calumnia, mox ubi sermocinantibus rationemque reddentibus et Christi gratia prædicantibus aures Apostolis præbuerunt, audiendo compuncti sunt, compunctione mutati sunt, mutati crediderunt; credentes, hoc quod in aliis mirabantur, accipere meruerunt.

III. Deinde cœpit Spiritus sanctus dari per ministerium Apostolorum. Illi manus imponebant, et ille veniebat.

[1] Act. II, 3. — [2] Matth. IX, 17.

Sed hoc non erat hominum : non sibi arroget minister plus quam quod ut minister. Alius est donator, alius ministrator. Hoc quippe testatus est Spiritus, ne homines sibi arrogarent quod Dei erat. Hinc enim voluit Simon inflari, qui existimans hoc hominibus esse tribuendum, pecuniam promisit Apostolis, ut et ad ipsius manus impositionem veniret Spiritus sanctus [1]. Gratiam non noverat. Nam si gratiam agnosceret, gratis haberet. Ideo quia voluit emere Spiritum, non meruit redimi abs Spiritu. Quid es, homo, quod te inflare vis? Sufficit tibi ut implearis, non ut infleris. Qui impletur, dives est : qui inflatur, inanis est. Sed per homines, inquiunt, dabatur. Numquid ideo erat hominum quod dabatur? Sed non poterat dari, inquiunt, nisi per homines sanctos. Numquid in ipsos per homines venerat? Apostoli manus imponebant, et Spiritus sanctus veniebat : quando ad ipsos venit, ipsis quis manus imposuit?

IV. Accipite et tenete divina exempla : sed eloquia Dei sunt, Scripturæ auctoritas, fides verborum, veritas exemplorum. Totum legimus, totum credamus. Per manus impositionem Apostolorum datus est multis Spiritus sanctus : sed per quos dabatur, acceperant. Quando acceperant? Quando in uno conclavi centum-viginti homines erant : unusquique eorum orabat, nullus manum imponebat: orantibus supervenit, orantes implevit, impletos ministros fecit, et per ipsos suum dedit. Adhuc audite. Philippus evangelista, qui prædicavit Evangelium in Samaria, unus erat de septem diaconibus : nam in ministerii necessitate duodecim Apostolis septem diacones additi erant; ex quibus erat unus, ut dixi, Philippus, qui propter promptum prædicationis eloquium, Evangelista proprie meruit appellari. Quamvis omnes hoc agerent; iste,

[1] Act. VIII, 18.

ut dixi, in Samaria Evangelium prædicavit [1] : crediderunt multi in Samaria, credentes baptizati sunt[2]. Ut autem audierunt Apostoli, miserunt ad eos Petrum et Joannem, ut baptizatis manus imponerent, et eis manus imponendo impetrarent Spiritum sanctum invocantes. Simon admiratus tantam gratiam Apostolorum, pecuniam dare voluit, quasi illud, quod invocabatur, venale proponeretur; sed repulsus est, et tanta gratia indignus inventus est. Acceperunt ergo illi Spiritum sanctum per manus Apostolorum. Tunc ergo quia Simon ille hominum esse putaverat donum Dei, ne apud infirmos hæc suspicio firmaretur : postea Eunuchus quidam Candacæ reginæ veniebat de Jerusalem quo ierat ut oraret, et sedens in curru legebat Isaïam prophetam [3]. Tunc Spiritus sanctus ait Philippo, ut accederet ad currum. Ille qui in Samaria baptizaverat [4], et nemini manum imposuerat, et Apostolis nuntiaverat, ut per illorum adventum et manus impositionem ab eo baptizati Spiritum sanctum accipere mererentur, accedit ad currum, interrogat Eunuchum utrum intelligeret, quod legebat. Respondet ille posse se intelligere, si habeat expositorem; rogat Philippum, ut currum ascenderet; ascendit, sedit cum illo, invenit eum legentem in Isaïa propheta quod de Christo fuerat prænuntiatum ; « Sicut » ovis ad immolandum ductus est [5], » et cætera quæ sunt ejusdem circumstantia lectionis. Tunc interrogans utrum de se ipso Propheta diceret, an de alio; aperta

[1] Act. VIII, 3 et seqq. — [2] Cod. Cass. VII, fol. 266 : Ut autem manus imponeret Philippus, et imponendo impetraret Spiritum sanctum, plus erat ad diaconi ministerium. Proinde consequens erat ut fides Samariæ ab Apostolis nuntiaretur. Nuntiata est; venerunt, et baptizatis manus imposuerunt. Benedictione sua super illos Spiritum sanctum invitaverunt. Venit ad manus impositionem Apostolorum super illos Spiritus sanctus, sed voluntarius, non coactus. Tunc Simon, etc.— [3] Act. VIII, 27, etc.— [4] Cod. Cass. VII, fol. 266 : Ille qui in Samaria prædicaverat, qui in Samaria baptizaverat.— [5] Isaï. LIII, 7.

occasionis janua evangelizavit Christum januam salutis. Cum hæc in itinere aguntur, ventum est ad aquam, et ait Eunuchus Philippo : « Ecce aqua, quis me prohibet » baptizari[1]? » Ait Philippus ; « Si credis, fieri potest. » Et ille : « Credo Filium Dei esse Jesum. » Descenderunt in aquam, baptizavit eum Philippus. Posteaquam ascenderunt ab aqua, venit super Eunuchum Spiritus sanctus. Ecce Philippus ibi erat, qui in Samaria baptizaverat, et ad eos baptizatos Apostolos duxerat, baptizavit, nec manus imposuit : sed ut ostenderet Spiritus non verum suspicatum esse Simonem, quod hominum donum esset Spiritus Dei, in hominem venit liberaliter, et liberum fecit. Venit, ut Deus, et implevit; venit ut Dominus, et redemit.

V. Forte aliquis dicat de contentiosis, quia Philippus non erat diaconus qui baptizaverat in Samaria, sed Apostolus erat ; quia et inter Apostolos Philippus nominatur[2] et qui proprie Evangelista appellatus est unus de diaconibus septem. Sed suspicentur quod volunt, cito solvo quæstionem. Apostolus fuerit, an diaconus, quod lectio tacuit, sit hoc incertum. Illud tamen scriptum est, quia mox ut ascenderet de aqua, venit Spiritus sanctus super spadonem[3]. Nemo ibi commemorat manus impositionem. Forte et hoc parum est : dicit enim ille : Aliquis prorsus imposuit illi manum, sed hoc tacuit Scriptura.

VI. Ergo quid dicis? Hoc, inquit, dico, quia in primos illos centum-viginti revera, quia tunc primum veniebat Spiritus sanctus, sine impositione manus advenit, ex illo

[1] Act. VIII, 36, etc. — [2] Cod. Cass. VII, fol. 266 : Inter Apostolos Philippus nominatur. Legant textum lectionis, et videant eumdem Philippum nominari, qui proprie Evangelista appellatus est, unus de diaconibus septem. — [3] Non sic hodie Vulgata ; sed Augustino consentiunt libri aliquot Græci, ipseque Hieronymus in Dialogo contra Luciferianos, cap. 4.

autem jam in neminem venit, nisi fuisset manus imposita. Oblitus es Cornelium centurionem : lege diligenter, et intellige prudenter. Cornelius centurio, sicut in eodem libro Actuum Apostolorum legitur, ubi etiam adventus Spiritus sancti prædicatur. Ad centurionem Cornelium Angelus missus est, nuntiavit illi acceptas eleemosynas ejus, exauditas orationes : proinde eum debere mittere ad Petrum, qui habitaret in Joppe in domo Simonis coriarii, eumque accersendum [1]. Tunc autem magna quæstio inter Judæos et Gentes versabatur; id est, inter eos qui de Judæis, et eos qui de Gentibus crediderunt, utrum Evangelium ministrandum esset incircumcisis. Erat inde magna cunctatio, cum mittit Cornelius. Interim admonetur Petrus, agitur negotium regni cœlorum, et hic et ibi, ab illo qui ubique est. Cum enim hæc apud Cornelium aguntur, interim et Petrus in Joppe esurivit, ascendit orare cum ei refectio pararetur, orantis mens alienata est; sed ab infimis ad superna; non ut deviaret, sed ut videret. Venit illi discus de cœlo submissus, quasi esurienti cœleste ferculum. Erat autem discus iste quatuor lineis alligatus, habens omnia genera animalium, munda et immunda, et voce superna pulsatus est esuriens : « Petre, surge, macta et » manduca. » Attendit ille, vidit in disco immunda animalia, quæ non solebat tangere, et respondit voci : « Absit a me, Domine : nunquam commune et immundum » intravit in os meum. » Et vox ad illum, « Quæ Deus » mundavit, tu immunda ne dixeris [2]. » Non Petro carnalis cibus offerebatur, sed mundatus Cornelius nuntiabatur. Hoc autem factum est ter, et receptum est vas in cœlum. Evidens mysterium. Discus est orbis terrarum. Quatuor lineæ discum continentes, quatuor orbis cardines,

[1] Cod. Cass. vii, fol. 266 : Accersendum, et quod præciperet faciendum. Tunc autem, etc. — [2] Act. x, 13-15.

quos Scriptura commemorat, dicens : « Ab Oriente et » Occidente, et ab Aquilone et Mari [1]. » Animalia, omnes gentes. Ter submissus discus, commmendatio Trinitatis. Petrus, Ecclesia ; esuriens Petrus, Ecclesia desiderans fidem Gentium. Vox cœlestis, sanctum Evangelium : « Macta, » et manduca : » occide quod sunt, fac quod es. Petro discrepante de jussu, subito nuntiatum est quod quidam milites missi a Cornelio vellent eum videre. Et Spiritus sanctus Petro : « Vade cum eis, ego eos misi. » Pergit Petrus jam de visione non cunctabundus, sed certus : et sicut legitur, nuntiatur Cornelio, occurrit humiliter, prosternitur humiliter : levatur humilius. Pervenitur domum, inveniuntur multi alii congregati. Narratur Petro quæ causa fuerit mittendi ad eum, et gratiæ aguntur quod venerit Petrus. Ergo aperto ore suo evangelizare cœpit Gentibus incircumcisis, unde illa magna quæstio versabatur, gratiam Domini Jesu Christi. Erant quidam cum Petro, qui ex Judæis crediderant, qui possent moveri, si baptizarentur incircumcisi : ibi plane Petrus ait : « Vos scitis, fratres. » quemadmodum abominandum sit Judæo accedere vel » conjungi Gentili ; sed mihi Deus ostendit neminem » communem aut immundum hominem dicere [3]. » Ille esuriens respexit ad discum.

VII. Ubi sunt qui dicebant, (propterea enim totum narravi, propter quod volo dicere :) ubi sunt qui dicebant per hominis potestatem dari Spiritum sanctum? Evangelizante Petro, Cornelius et omnes qui cum illo erant gens [4], hoc est, gentiles, crediderunt, et subito antequam baptizarentur impleti sunt Spiritu sancto ? Quid hic respondet humana præsumptio? Non solum ante impositas manus,

[1] Luc. XIII, 29. — [2] Act. X, 13, etc. — [3] Cod. Cass. VII, fol. 266 : Mihi Deus ostendit ; quando ostendit ? ubi ostendit ? Neminem communem aut immundum hominem dicere. — [4] *Forte* erant audientes.

sed ante ipsum baptismum venit Spiritus sanctus, de potestate, non de necessitate. Venit ante baptismi ablutionem, ut auferret controversiam circumcisionis. Posset enim a calumniantibus vel non intelligentibus dici Petro: Male fecisti dare Spiritum sanctum[1]. Ecce impletum est, ecce demonstratum est quod Dominus ait : « Spiritus ubi » vult inspirat[2]. » Ecce impletum est, ecce monstratur quam verum Dominus dixerit : « Spiritus ubi vult ins» pirat. » Et tamen arrogantiæ spiritum nondum hæreticus superbus expirat. Adhuc dicit: Meum est, noli ab illo accipere, sed a me. Respondes : Quæro quod Dei est. Ille : Non legisti : «Oleum autem peccatoris non impin» guet caput meum[3]. » Ergo oleum tuum est? si tuum est, nolo : si tuum est, malum est. Si autem Dei est, et per te malum bonum est. Cœnum non inquinat solis radium, et tu inquinas Dei oleum? Ideo autem malo tuo habes, quia quod bonum est malus habes; quod Dei est, malus accepisti : quia separatus non collegisti, sed sparsisti. Qui manducant indigne, judicium sibi manducant et bibunt[4] : quia manducant indigne, non manducant? Indigno bucellam Christus Judæ dedit, et ille hanc ad judicium accepit[5]. Numquid a malo accepit? numquid malum accepit? Sed ideo reus est, quia a bono bonum malus accepit. Non est ergo oleum peccatoris, oleum salutaris. Bene accipiatur, et bonum est : et si male accipiatur, bonum est. Væ hominibus bonum male accipientibus.

VIII. Vide tamen Scripturæ sènsum, ne forte aliquid admoneat, quod intelligentiæ pateat meliori : «Emenda» bit me, inquit, justus in misericordia : » et si cæ-

[1] Cod. Cass. VII, fol. 266 : Male fecisti incircumcisis dare baptismum. Numquid posset dici Deo : Male fecisti dare Spiritum sanctum? Ecce, etc. — [2] Joan. III, 8. — [3] Psal. CXL, 5. — [4] I Cor. I, 29. — [5] Joan. XIII, 26.

dit, amat; diligit objurgator; decipit adulator : ille miseretur, ille circumvenit. Dura est virga cædentis; molle est oleum blandientis. Etenim omnes adulatores caput ungunt, non viscera sanant. Ama objurgatorem, cave adulatorem. Si enim amas veridicum objurgatorem et caves fallacem adulatorem, potes dicere quod cantatum est : « Emen- » dabit me justus in misericordia, et arguet me, oleum » autem peccatoris, hoc est blandimentum adulatoris, » non impinguet caput meum. » Pingue caput, grande caput est : grande caput, superbum caput est. Melius est cor sanum, quam grande caput : sed cor sanum facit virga objurgantis, grande caput facit oleum peccatoris, hoc est assentatio adulatoris. Si caput grande fecisti, cave pondus capitis, ne in præcipitium perducaris. Hæc, quantum existimo, pro tempore de hac una Psalmi sententia sufficienter locuti sumus, Domino adjuvante, et corda vestra in secreto ædificante.

SERMO CCLXVII[2].

In die Pentecostes, I.

I. Hodierni diei solemnitas Domini Dei magni et magnæ gratiæ, quæ superfusa est super nos, recordationem facit. Ideo enim solemnitas celebratur, ne quod semel factum est, de memoria deleatur. Solemnitas enim ab eo

[1] Cod. Cass. VII, fol. 266 addit in fine : Domino adjuvante et corda vestra in secreto ædificante. Ergo deinceps lectiones audivimus. — [2] Alias de tempore 186.

quod solet in anno, nomen accepit : quomodo perennitas fluminis dicitur. Quia non siccatur æstate, sed per totum annum fluit : ideo perenne, id est, per annum; sic et solenne, quod solet in anno celebrari. Celebramus hodie adventum Spiritus sancti. Dominus enim Spiritum sanctum de cœlo misit, quem in terra promisit. Et quia sic promiserat de cœlo esse missurum : « Non potest ille venire, » ait, nisi ego abiero; dum autem abiero, mittam illum » ad vos[1] : » passus est, mortuus est, resurrexit, ascendit; restabat ut impleret quod promisit. Hoc expectantes Discipuli ejus, animæ, ut scriptum est, centum-viginti, decuplato numero Apostolorum[2]; duodecim enim elegit, et in centum-viginti Spiritum misit : hoc ergo promissum expectantes in una domo erant, orabant : quia desiderabant jam ipsa fide, quod ipsa oratione, ipso spiritali desiderio; utres novi erant, vinum novum de cœlo expectabatur, et venit. Jam enim fuerat magnus botrus ille calcatus et glorificatus. Legimus enim in Evangelio : « Spiritus » enim nondum erat datus, quia Jesus nondum fuerat » glorificatus[3]. »

II. Jam quid respondit, audistis, magnum miraculum. Omnes qui aderant, unam linguam didicerant. Venit Spiritus sanctus, impleti sunt, cœperunt loqui linguis variis omnium gentium, quas non noverant, nec didicerant : sed docebat ille qui venerat; intravit, impleti sunt, fudit. Et tunc hoc erat signum, quicumque accipiebat Spiritum sanctum, subito impletus Spiritu, linguis omnium loquebatur, non illi solum centum-viginti. Docent nos litteræ ipsæ, postea crediderunt homines, baptizati sunt, acceperunt Spiritum sanctum, linguis omnium gentium locuti sunt[4]. Expaverunt qui aderant, alii admirantes, alii irridentes : ita ut dicerent : « Isti ebrii sunt, musto

[1] Joan. XVI, 17. — [2] Act. I, 15. — [3] Joan. VII, 39. — [4] Act. X, 46-48.

» pleni sunt[1]. » Ridebant, et aliquid verum dicebant. Impleti enim erant utres novo vino. Audistis cum Evangelium legeretur : «Nemo mittit vinum novum in utres » veteres[2], » spiritualia non capit carnalis. Carnalitas vetustas est, gratia novitas est. Quantocumque homo in melius fuerit innovatus, tanto amplius capit, quod verum sapit. Bulliebat mustum, et musto bulliente linguæ gentium profluebant.

III. Numquid modo, fratres, non datur Spiritus sanctus? Quisquis hoc putat, non est dignus accipere. Datur et modo. Quare ergo nemo loquitur linguis omnium gentium, sicut loquebatur qui tunc Spiritu sancto implebatur? Quare? Quia quod illud significabat, impletum est. Quid est illud? Quando celebravimus Quadragesimam[3], recolite, quia commendavimus vobis Dominum Jesum Christum Ecclesiam suam commendasse et ascendisse. Quærebant Discipuli, quando erit finis sæculi? Et ille : «Non » est vestrum scire tempora vel momenta, quæ Pater po» suit in sua potestate. » Adhuc promittebat quod hodie complevit : « Accipietis virtutem Spiritus sancti superve» nientis in vos, et eritis mihi testes in Jerusalem, et in tota » Judæa et Samaria, et usque in fines terræ[4]. » Ecclesia tunc in una domo erat, accepit Spiritum sanctum : in hominibus paucis erat, in linguis totius orbis erat. Ecce quod prætendebat modo. Nam quod illa Ecclesia parva linguis omnium gentium loquebatur, quid est, nisi quod Ecclesia ista magna a solis ortu usque ad occasum linguis omnium gentium loquitur? Modo impletur quod tunc promittebatur. Audivimus, videmus. « Audi, filia, et » vide[5] : » Ipsi reginæ dictum est : « Audi, filia, et vide: »

[1] Act. II, 13. — [2] Matth. IX, 17. — [3] *Forte* diem quadragesimam. — [4] Act. I, 7, 8. — [5] Psal. XLIV, 11.

Audi promissum, vide completum. Non te fefellit Deus tuus, non te fefellit sponsus tuus, non te fefellit qui suo sanguine te dotavit : non te fefellit qui de fœda pulchram, de immunda virginem fecit. Tu tibi promissa es : sed promissa in paucis, impleta in multis.

IV. Nemo ergo dicat: Accepi Spiritum sanctum, quare non loquor linguis omnium gentium? Si vultis habere Spiritum sanctum, intendite, fratres mei : spiritus noster quo vivit omnis homo, anima vocatur; spiritus noster quo vivit singulus quisque homo, anima vocatur : et videtis quid faciat anima in corpore. Omnia membra vegetat, per oculos videt, per aures audit, per nares olfacit, per linguam loquitur, per manus operatur, per pedes ambulat : omnibus simul adest membris, ut vivant : vitam dat omnibus, officia singulis. Non audit oculus, non videt auris, non videt lingua, nec loquitur auris et oculus; sed tamen vivit : vivit auris, vivit lingua : officia diversa sunt, vita communis. Sic est Ecclesia Dei : in aliis sanctis facit miracula, in aliis sanctis loquitur veritatem, in aliis sanctis custodit virginitatem, in aliis sanctis custodit pudicitiam conjugalem, in aliis hoc, in aliis illud : singuli propria operantur, sed pariter vivunt. Quod autem est anima corpori hominis, hoc est Spiritus sanctus corpori Christi quod est Ecclesia : hoc agit Spiritus sanctus in tota Ecclesia, quod agit anima in omnibus membris unius corporis. Sed videte quid caveatis, videte quid observetis, videte quid timeatis. Contingit ut in corpore humano, imo de corpore aliquod præcidatur membrum, manus, digitus, pes; numquid præcisum sequitur anima? Cum in corpore esset, vivebat; præcisum amittit vitam. Sic et homo Christianus catholicus est, dum in corpore vivit; præcisus hæreticus factus est, membrum amputatum non

sequitur spiritus. Si ergo vultis vivere de Spiritu sancto, tenete charitatem, amate veritatem, desiderate unitatem, ut perveniatis ad æternitatem. Amen.

SERMO CCXLVI[1].

In die Pentecostes, II.

I. Propter adventum Spiritus sancti hodiernus dies solemnis est nobis, a resurrectione Domini quinquagesimus septem septimanis multiplicatus. Sed computantes septem septimanas, quadraginta-novem invenietis : unus additur, ut nobis unitas commendetur. Quid ipse adventus Spiritus sancti, quid egit? Præsentiam suam unde docuit? unde monstravit? Linguis omnium gentium locuti sunt omnes. Erant autem in uno loco centum-viginti : per decem duodenarius Apostolorum numerus sacratus mysterio est decuplatus. Quid ergo, singuli in quos venit Spiritus sanctus, singulis linguis omnium gentium sunt locuti, illi alia lingua, et illi alia, et quasi diviserunt inter se linguas omnium gentium? Non sic : sed unusquisque homo, unus homo linguis omnium gentium loquebatur. Loquebatur unus homo linguis omnium gentium : unitas Ecclesiæ in linguis omnium gentium. Ecce et hic unitas Ecclesiæ catholicæ commendatur toto orbe diffusæ.

II. Qui ergo habet Spiritum sanctum, in Ecclesia est, quæ loquitur omnium linguis. Quicumque præter hanc Ecclesiam est, non habet Spiritum sanctum. Ideo enim

[1] Alias 20 ex Sirmondianis.

Spiritus sanctus in omnium linguis gentium se demonstrare dignatus est, ut ille se intelligat habere Spiritum sanctum, qui in unitate Ecclesiæ continetur, quæ linguis omnibus loquitur. « Unum corpus, Paulus dicit apostolus : « Unum corpus, et unus spiritus[1]. » Membra nostra attendite. Multis membris constitutum est corpus, et vegetat membra omnia unus spiritus. Ecce humano Spiritu, quo sum ego ipse homo, membra omnia colligo : impero membris ut moveantur, intendo oculos ad videndum, aures ad audiendum, linguam ad loquendum, manus ad operandum, pedes ad ambulandum. Officia membrorum dispartita sunt, sed unus spiritus continet omnia. Multa jubentur, multa fiunt : unus jubet, uni servitur. Quod est spiritus noster, id est anima nostra, ad membra nostra; hoc Spiritus sanctus ad membra Christi, ad corpus Christi, quod est Ecclesia. Ideo Apostolus, cum corpus unum nominasset, ne intelligeremus mortuum corpus : « Unum, inquit, corpus. » Sed rogo te, vivit hoc corpus? Vivit. Unde? De uno spiritu. « Et unus spi» ritus. » Attendite ergo, fratres, in nostro corpore, et dolete eos, qui de Ecclesia præciduntur. In membris nostris, quandiu vivimus, cum sani sumus, implent omnia membra officia sua. Si unum membrum dolet alicunde, compatiuntur omnia membra. Tamen quia in corpore est, dolere potest, expirare non potest. Quid est enim expirare, nisi spiritum amittere? Jam vero si membrum præcidatur de corpore, numquid sequitur spiritus? Et tamen membrum agnoscitur quid est; digitus est, manus est, brachium est, auris est : præter corpus habet formam, sed non habet vitam. Sic et homo ab Ecclesia separatus. Quæris ab illo sacramentum, invenis : quæris baptismum, invenis : quæris symbolum, invenis. Forma

[1] Ephes. IV, 4. — [2] Florus et Beda ibid.

est : nisi intus spiritu vegeteris, frustra foris de forma gloriaris.

III. Charissimi, multum Deus commendat unitatem. Hoc ipsum vos moveat, quod in principio creaturarum, quando Deus cuncta constituit, fecit sidera in cœlo, in terra autem herbas et ligna, dixit : « Producat terra, » et producta sunt ligna, et cuncta virentia ; dixit : « Produ- » cant aquæ natantia et volatilia, » et factum est sic : « Pro- » ducat terra animam vivam omnium pecorum et bestia- » rum[1], » et factum est sic. Numquid Deus de ave una fecit cæteras aves? numquid de uno pisce omnes pisces? de uno equo omnes equos? de una bestia omnes bestias? Numquid non multa simul terra produxit, et multiplicibus fœtibus multa complevit? Ventum est ad hominem faciendum, et factus est unus, de uno genus humanum. Nec duos facere voluit separatim, masculum et fœminam : sed unum, et de uno unam. Quare sic? Quare ab uno genus humanum inchoatur, nisi quia generi humano unitas commendatur? Et Dominus Christus ex una, unitas[2] virgo est; tenet virginitatem, servat incorruptionem.

IV. Ipse Dominus Ecclesiæ unitatem commendat Apostolis : ostendit se, putant illi spiritum se videre : expavescunt, confirmantur, dicitur eis : « Quid turbati estis, » et cogitationes ascendunt in cor vestrum? Videte ma- » nus meas : palpate, et videte, quia spiritus ossa et » carnem non habet, sicut me videtis habere[3]. » Ecce adhuc illis turbatis præ gaudio, accipit cibum, non egestate, sed potestate; accipit coram illis : commendat contra impios corporis veritatem, commendat Ecclesiæ unitatem. Quid enim ait? « Nonne hæc sunt quæ locutus » sum vobis, cum adhuc essem vobiscum, quia oporte- » bat impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moysi

[1] Gen. I. — [2] *Forte* ex una unitas. — [3] Luc. XXIV, 38, 39.

» et Prophetis et Psalmis de me? Tunc aperuit illis sen-
» sum, Evangelium loquitur, ut intelligerent scrip-
» turas. Et dixit eis: Quia sic scriptum est, et sic oportebat
» Christum pati, et resurgere a mortuis tertio die[1]. » Ecce caput nostrum; ecce caput, ubi sunt membra? Ecce sponsus, ubi est sponsa? Matrimoniales tabulas lege: sponsum audi. Sponsam quæris? Ab ipso audi: nemo illi tollit suam, nemo supponit alienam: ab ipso audi. Ubi quæris Christum? In fabulis hominum, an in veritate Evangeliorum? Passus est, resurrexit tertio die, ostendit se Discipulis suis. Jam ipsum habemus: illam ubi quærimus? Ab ipso interrogemus: « Oportebat Christum pati,
» et resurgere a mortuis tertio die. » Ecce jam factum est, jam videtur. Dic, o Domine, tu dic, Domine, ne nos erremus: « Et prædicari in nomine ejus pœnitentiam et
» remissionem peccatorum per omnes gentes, incipien-
» tibus ab Jerusalem[2]. » Cœpit ab Jerusalem, et pervenit ad nos. Et ibi est, et hic. Non enim ut ad nos veniret, inde discessit: excrevit, non migravit. Hoc commendavit continuo post resurrectionem suam. Fecit cum illis quadraginta dies: ascensurus in cœlum ipsam rursus Ecclesiam commendavit. Sponsus profecturus sponsam suam amicis suis commendavit: non ut amet aliquem ipsorum; sed ipsum tanquam sponsum, illos tanquam amicos sponsi, neminem eorum tanquam sponsum. Hoc zelant amici sponsi, et non eam admittunt lascivo amore corrumpi. Oderunt quando sic amantur. Attendite zelantem amicum sponsi: cum videret sponsam per amicos sponsi quodam modo fornicari, ait: « Audio in vobis schismata
» esse, et ex parte credo[3]. Nuntiatum est mihi de vobis,
» fratres, ab his qui sunt Chloes, quia contentiones sunt
» in vobis, et unusquisque vestrum dicit: Ego quidem

[1] Luc. XXIV, 44-46. — [2] Ibid. 47. — [3] I Cor. XI, 18.

» sum Pauli, ego vero Apollo, ego autem Cephæ, ego » autem Christi. Divisus est Christus? Numquid Paulus » pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati » estis[1]? » O amicum! Amorem sponsæ alienæ repellit a se. Non vult se amari pro sponsa, ut possit regnare cum sponso. Commendata est ergo Ecclesia : et quando ascendit in cœlum, sic illis dixit, qui quærebant de fine sæculi : « Dic nobis quando ista fient, et quando tempus » adventus tui[2]? » Et ille : « Non est vestrum scire tem» pora, quæ Pater posuit in sua potestate. » Audi quid noveris a magistro, discipule : « Sed accipietis virtutem » Spiritus sancti supervenientem in vos[3]. » Et factum est : quadragesimo die ascendit in cœlum, et ecce hodierno die adveniente Spiritu sancto implentur omnes qui aderant, loquuntur linguis omnium gentium. Item ipsa unitas per linguas omnium gentium commendatur. Commendatur a Domino resurgente, commendatur a Christo ascendente; confirmatur ab Spiritu sancto hodie veniente.

[1] I Cor. I, 11-13. — [2] Matth. XXIV, 3. — [3] Act. I, 7, 8.

SERMO CCLXIX[1].

In die Pentecostes, III.

I. ADVENTUM Spiritus sancti anniversaria festivitate celebramus. Huic solemnis congregatio, solemnis lectio, solemnis sermo debetur. Illa duo persoluta sunt, quia et frequentissimi convenistis, et cum legeretur, audistis. Reddamus et tertium : non desit obsequium linguæ nostræ ei, qui et lingua omnes indoctis donavit, et linguas doctorum in omnibus gentium subjugavit, et diversas linguas gentium ad unitatem fidei congregavit. « Factus est » enim subito de cœlo sonus, quasi ferretur flatus vehe» mens, et visæ sunt illis linguæ divisæ, velut ignis, » qui et insedit super unumquemque eorum, et cœpe» runt linguis loqui, quemadmodum Spiritus dabat eis » pronuntiare[2]. » Flatus enim ille non inflavit, sed vegetavit : ignis ille non cremavit, sed excitavit. Impletum est in eis quod fuerat tanto ante prophetatum : « Non sunt » loquelæ, neque sermones, quorum non audiantur voces » eorum : » ut deinde ad prædicandum Evangelium distributi, quod sequitur, facerent : « In omnem terram » exiit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum[3]. » Quid enim aliud Spiritus sanctus prænuntiabat in linguis omnium gentium, quas donabat eis, qui unam tantum suæ gentis linguam didicerant, (quod indicium præsentiæ suæ tunc esse voluit) nisi omnes gentes Evangelio credi-

[1] Alias 21 ex Sirmondianis. — [2] Act. II, 2-4. — [3] Psal. XVIII, 4, 5.

turas, ut primo unusquisque fidelium, postea vero ipsa unitas Ecclesiæ linguis omnibus loqueretur? Quid ad hæc dicunt, qui Christianæ societati, quæ in omnibus gentibus fructificat et crescit, nolunt incorporari atque conjungi? Numquidnam possunt negare, etiam nunc in Christianos venire Spiritum sanctum? Cur ergo nunc neque apud nos, neque apud illos quisquam loquitur linguis omnium gentium, (quod tunc erat adventus ejus indicium,) nisi quia nunc impletur quod tunc significabatur? Tunc enim et unus fidelis linguis omnibus loquebatur: et nunc unitas fidelium linguis omnibus loquitur. Itaque etiam nunc omnes linguæ nostræ sunt, quoniam membra sumus corporis in quo sunt.

II. Nec immerito recte intelligitur, quamvis ipsos baptismum Christi habere fateamur, hæreticos non accipere vel schismaticos Spiritum sanctum, nisi dum compagini adhæserint unitatis per consortium charitatis. Tunc enim gentium linguæ etiam ipsorum erunt: quia ubi sunt illæ, ibi et ipsi erunt, in eodem scilicet Christi corpore ubique crescente, servantes unitatem spiritus in vinculo pacis [1]. Hoc vinculum quem non alligat, servus est: « Non enim » accepimus, sicut Apostolus ait, spiritum servitutis » iterum in timore; sed accepimus Spiritum adoptionis » filiorum, in quo clamamus: Abba, Pater [2]. » Proinde veraciter sapimus, ideo linguis omnium gentium demonstrasse illo tempore præsentiam suam Spiritum sanctum, ut etiam hoc tempore, quo se non ita demonstrat, non eum intelligatur habere, quamvis sacramento baptismi imbuatur, quisquis ab unitate omnium gentium separatur. Et ne putaretur consequens esse, ut quisquis baptismum Trinitatis habuerit, habeat etiam Spiritum sanctum; propterea etiam in ipsa unitate facta est tanta distinctio,

[1] Ephes. IV, 3. — [2] Rom. VIII, 15.

ut inveniamus quosdam baptizatos Spiritum sanctum postea meruisse, cum ad illos in Samariam venissent Apostoli, quibus absentibus fuerant baptizati [1] : alios autem, quod singulare occurrit exemplum, cum ante baptismum percepisse; sicut loquente Petro, Cornelio et eis qui cum illo erant [2], superna potestate concessum est, cui homo contradicere nihil potest. Super alios mox baptizatos advenit; sicut super illum spadonem, cui Philippus ex propheta Isaïa evangelizaverat Christum [3]. Super alios per manuum impositionem Apostolorum, sicut maxime plurimos. Super alios, nullo manum imponente, sed cunctis orantibus; sicut eo ipso die, quem solemniter hodie celebramus, cum essent in uno conclavi centum-viginti animæ cum Apostolis. Super aliquos, nec aliquo manum imponente, nec aliquo orante, sed verbum Dei cunctis audientibus; sicut super illos, quos paulo ante commemoravi, Cornelium et domesticos ejus. Cur igitur modo sic, modo autem sic, nisi ne aliquid hinc humanæ superbiæ, sed totum divinæ gratiæ potestatique tribuatur? Hæc itaque distinctio inter acceptionem baptismi, et acceptionem Spiritus sancti, satis nos instruit, ne habere hos continuo Spiritum sanctum putemus, quos habere baptismum non negamus. Quanto magis illos, quos non solum nulla [4] charitas Christianæ unitatis armavit? « Charitas enim Dei » diffusa est in cordibus nostris; » non utique per nos ipsos, sed sicut sequitur : « Per Spiritum sanctum, qui » datus est nobis [5]. » Quamobrem sicut tunc indicabant adesse Spiritum sanctum in uno homine linguæ omnium gentium : sic eum nunc charitas indicat unitatis omnium gentium.

III. « Animalis autem homo, Apostoli verba sunt,

[1] Act. VIII, 17. — [2] Id. X, 44. — [3] Id. VIII, 30. — [4] *Deest* hic aliquid. — [5] Rom. V, 5.

» non percipit quæ sunt Spiritus Dei[1]. » Et utique animales increpat, quibus ait : « Unusquisque vestrum di» cit : Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego » vero Cephæ, ego autem Christi. Divisus est Christus? » Numquid Paulus pro vobis crucifixus est? aut in » nomine Pauli baptizati estis[2]? » Sicut enim spiritales unitate gaudent, sic animales dissensionibus student. De his et Judas apostolus apertissime scribens : « Hi sunt, » inquit, qui segregant semetipsos, animales, spiritum » non habentes[3]. » Quid evidentius? quid expressius? Desinant itaque insipientes sibi blandiri, nobisque dicere : Quid accepturi sumus, cum ad vos accesserimus, cum jam nos baptismum Christi habere fateamini? Respondemus eis : Habetis baptismum Christi, venite ut habeatis et Spiritum Christi. Timete quod scriptum est : « Quisquis autem Spiritum Christi non habet, hic non » est ejus[4]. » Induistis Christum forma sacramenti : induite imitatione exempli. « Quoniam Christus pro » nobis passus est, relinquens nobis exemplum, ut se» quamur vestigia ejus[5]. » Nolite esse « Habentes for» mam pietatis, virtutem autem ejus abnegantes[6]. » Quæ autem major est virtus pietatis, quam charitas unitatis? Dicitur in Psalmis : « Omnis consummationis vidi finem : » latum mandatum tuum valde[7]. » Quod mandatum, nisi de quo dictum est : « Mandatum novum do vobis, ut » vos invicem diligatis[8]? » Quare latum, nisi quia « Cha» ritas Dei diffusa est in cordibus nostris[9]? Quare omnis consummationis est finis, nisi quia « Plenitudo legis est » charitas; et omnis lex in hoc sermone recapitulatur, in » eo quod scriptum est : Diliges proximum tuum tanquam

[1] I Cor. II, 14. — [2] Id. I, 12, 13. — [3] Jud. XIX. — [4] Rom. VIII, 9. — [5] I Petr. II, 21. — [6] 2 Tim. III, 5. — [7] Psal. CXVIII, 96. — [8] Joan. XIII, 34. [9] Rom. V, 5.

» te ipsum[1]? » Ita autem proximos tanquam vos ipsos diligistis, ut cum mali aliquid, quod nec visum, nec probatum est in vobis, credi de vobis nolitis, id quod nec vidistis, nec probatum accepistis, de toto terrarum orbe credatis.

IV. Videmini vobis dicere : « Dominus Jesus. » Et forte non intelligentes attenditis ad id quod Apostolus ait : « Nemo dicit : Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto[2]. » Sed hoc quod ait : « dicit, » signate positum est, et proprio quodam modo. « Nemo enim dicit : Dominus Jesus, nisi » in Spiritu sancto : » sed si dicit factis, non solis verbis. Nam possunt dicere : « Dominus Jesus, » etiam de quibus ait : « Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt, facere no» lite[3]. » Omnes hæreses, quas utique etiam vos improbatis, dicunt : « Dominus Jesus. » Nec utique segregaturus est de regno cœlorum eos, quos invenerit in Spiritu sancto, et tamen ait : « Non omnis qui dicit mihi : Do» mine, Domine, intrabit in regnum cœlorum[4]. » Sed, « Nemo dicit : Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto : » nemo plane, sed eo modo quo dictum est, id est, factis. Unde secutus adjunxit : « Sed is qui facit voluntatem Pa» tris mei, qui in cœlis est, ipse intrabit in regnum cœ» lorum. » Dicit enim et de quibusdam idem Apostolus : « Confitentur se nosse Deum, factis autem negant[5]. » Quemadmodum negatur factis, sic dicitur factis. Hoc modo dicendi : « Nemo dicit : Dominus Jesus, nisi in Spiritu » sancto. » Si ergo unitati non accesseritis, segregantes vosmetipsos, animales eritis ; Spiritum non habentes. Si autem ficte accesseritis : « Spiritus sanctus disciplinæ effu» giet fictum[6]. » Tunc ergo vos sanctum Spiritum habere cognoscite, quando mentem vestram per sinceram charita-

[1] Rom. XIII, 9, 10, et Galat. V, 14. — [2] I Cor. XII, 3. — [3] Matth. XXIII, 3. — [4] Id. VII, 21. — [5] Tit. I, 16. — [6] Sap. I, 5.

tem unitati consenseritis hærere. Hæc eis respondeamus dicentibus : Quid accepturi sumus? nosque ipsos, fratres, exemplum illis bonorum operum præbeamus, nec quia stamus superbientes, nec de jacentibus desperantes.

SERMO CCLXX [1].

In die Pentecostes, IV.

I. Quoniam sanctam solemnitatem celebramus diei tam sanctæ, ut hodie venerit ipse Spiritus sanctus, admonet nos tam festiva et grata solemnitas, de ipso dono Dei, et abundantia misericordiæ ejus in nos, id est, de ipso Spiritu sancto aliquid loqui. In schola Domini condiscipulis loquimur. Magistrum enim habemus unum, in quo omnes sumus unum : qui nos, ne forte de magisterio superbire audeamus, admonuit, et ait : « Nolite vocari ab » hominibus Rabbi; unus est enim magister vester Chris» tus [2]. » Sub hoc ergo magistro, cujus cathedra cœlum est, quia erudiendi sumus litteris ejus, advertite pauca quæ dicam, donante ipso qui jubet ut dicam. Qui nostis recolite, qui ignorabatis accipite. Sæpe movet animum pie curiosum, si tamen admittatur humana fragilitas et infirmitas talia perscrutari. Imo admittitur. Non enim quod in Scripturis sanctis tegitur, ideo clausum est ut negetur, et non potius ut pulsanti aperiatur, dicente ipso Domino : « Petite, et accipietis; quærite, et invenietis; » pulsate, et aperietur vobis [3]. » Sæpe ergo movet stu-

[1] Alias 22 ex Sirmondianis. — [2] Matth. XXIII, 8. — [3] Id. VII, 7.

diosorum animum, quare quinquagesimo die post Dominicam passionem et resurrectionem missus fuerit promissus Spiritus sanctus.

II. Ubi primum illud admoneo Charitatem Vestram, ut aliquantum vos considerare non pigeat, quare dictum sit ab ipso Domino : « Non potest ille venire, nisi ego abiero [1]. » Quasi aliquid, ut secundum carnalem sensum loquamur, quasi aliquid in supernis Dominus Christus servaret, et inde descendens hoc quod servabat, sancto Spiritui commendasset, et ideo ad nos venire non posset, nisi ille rediisset qui commendatum reciperet; aut quasi nos utrumque ferre non valeremus, nec utriusque possemus tolerare præsentiam. Quasi vero alter ab altero separetur; aut quando ad nos veniunt, ipsi angustias patiantur, ac non potius nos dilatemur. Quid sibi ergo vult : « Non potest » ille venire, nisi ego abiero? Expedit enim, inquit, vo- » bis ut ego eam. Nam si non iero, Paracletus non veniet » ad vos. » Hoc ergo quid sit, quantum vel capimus, vel æstimamus, vel ipso donante percipimus, vel quæ credimus loquimur, breviter accipiat Charitas Vestra. Videtur mihi, quod Discipuli circa formam humanam Domini Christi fuerant occupati, et tanquam homines in homine humano tenebantur affectu. Volebat autem eos affectum potius habere divinum, atque ita de carnalibus facere spiritales : quod non fit homo nisi dono Spiritus sancti. Hoc ergo ait : Mitto vobis donum, quo efficiamini spiritales : donum scilicet Spiritus sancti. Spiritales autem fieri non poteritis, nisi carnales esse destiteritis. Carnales vero esse desistetis, si forma carnis a vestris oculis auferatur, ut forma Dei vestris cordibus inseratur. Ex hac enim humana forma Dominus, hoc est, forma servi, « Semetipsum exi- » nanivit formam servi accipiens [2] : » ex hac igitur forma

[1] Joan. XVI, 7. — [2] Philip. II, 7.

servi Petri etiam tenebatur affectus, quando eum quem multum amabat, mori timebat. Amabat enim Dominum Jesum Christum, sicut homo hominem; sicut carnalis carnalem, non sicut spiritalis majestatem. Unde hoc probamus? Quia cum interrogasset ipse Dominus Discipulos suos, quis ab hominibus diceretur, et aliorum opiniones recolendo dixissent, quod alii eum dicerent Joannem, alii Eliam, alii Jeremiam, aut unum ex Prophetis; ait illis: « Vos autem quem me esse dicitis? » Et Petrus unus pro cæteris, unus pro omnibus, « Tu es, inquit, Christus » Filius Dei vivi. » Hoc optime, veracissime: merito tale responsum accipere meruit: « Beatus es, Simon Bar-Jona, » quia non tibi revelavit caro et sanguis, sed Pater meus » qui in cœlis est. Et ego dico tibi, » quia tu dixisti mihi; dixisti, audi; dedisti confessionem, recipe benedictionem: ergo, « Et ego dico tibi: Tu es Petrus: » quia ego petra, tu Petrus; neque enim a Petro petra, sed a petra Petrus; quia non a Christiano Christus, sed a Christo Christianus. « Et super hanc petram ædificabo Ecclesiam » meam: » non supra Petrum, quod tu es; sed supra petram, quam confessus es. « Ædificabo autem Ecclesiam » meam: » ædificabo te, qui in hac responsione figuram gestas Ecclesiæ. Hoc et cætera, propter quod dixerat Petrus: « Tu es Christus Filius Dei vivi: » et audierat, ut meministis: « Non tibi revelavit caro et sanguis, » id est, humana mens, humana infirmitas, humana imperitia; « Sed Pater meus qui in cœlis est[1]. » Deinde cœpit Dominus Jesus suam prædicere passionem, et ostendere quanta esset ab impiis perlaturus. Hic Petrus expavit, et timuit ne periret morte Christus Filius Dei vivi. Utique Christus Filius Dei vivi, bonus de bono, Deus de Deo, vivus de vivo, fons vitæ et vera vita, perdere mortem ve-

[1] Matth. xvi, 15-17 et seqq.

nerat, non perire a morte. Tamen ut homo Petrus exterritus, cujus erat, ut dixi, circa Christi carnem humanus affectus : « Propitius, inquit, tibi esto, Domine ; absit, » non fiat istud. » Et Dominus talia verba digna et congrua responsione confutat. Quomodo illi confessioni dignam laudem dedit, sic etiam huic trepidationi dignam correptionem : « Redi, inquit, retro Satanas. » Ubi est illud, « Beatus es, Simon Bar-Jona? » Distingue verba laudantis, et coërcentis : distingue causas confessionis, et trepidationis. Causa confessionis : « Non tibi revelavit » caro et sanguis, sed Pater meus qui in cœlis est. » Causa trepidationis : « Non enim sapis quæ Dei sunt, sed quæ » hominis sunt. » Nollemus ergo ut talibus dicetur : « Expedit enim vobis ut ego vadam? Nisi ego abiero, Paracle» tus non veniet ad vos. » Nisi aspectibus carnalibus vestris humana forma subtrahatur, divinum aliquid capere, sentire, cogitare minime poteritis. Hoc sit satis. Inde oportebat, ut post resurrectionem et ascensionem Domini Jesu Christi, ejus de Spiritu sancto promissio compleretur. Sic enim et ipse Joannes evangelista ex persona sua dixerat, quando Jesus eumdem significans Spiritum sanctum clamaverat, dicens : « Si quis sitit, veniat ad me, et bibat ; » et flumina aquæ vivæ fluent de ventre ejus. » Secutus enim Evangelista ait : « Hoc autem dicebat de Spiritu, » quem accepturi erant ii, qui in eum credituri erant. » Nondum enim erat Spiritus datus, quia Jesus nondum » fuerat glorificatus. » Glorificatus est ergo Dominus noster Jesus Christus resurrectione et ascensione, et misit Spiritum sanctum.

III. Sicut autem didicimus ex libris sanctis, quadraginta dies complevit cum Discipulis suis post resurrectionem, manifestans eis, ne aliquid fictum existimarent,

[1] Joan. VII, 37, et seqq.

resuscitati corporis veritatem, intrans cum eis et exiens, manducans et bibens. Quadragesimo autem die, quem ante hos decem dies celebravimus, in eorum conspectu ascendit in cœlum, promissus ut ibat ita venturus[1], hoc est, in forma humana, qua judicatus est, in illa judicaturus. Voluit alia die quam ascendit mittere Spiritum sanctum; non saltem post biduum, vel triduum, sed post decem dies. Hæc quæstio perscrutari et interrogare nos compulit nonnullas latebras numerorum. Quadraginta dies quater habent decem. Commendatur hoc numero, quantum mihi videtur, sacramentum. Homines enim hominibus loquimur; et recte Scripturarum tractatores dicimur, non nostrarum opinionum affirmatores. Numerus ergo iste quadragenarius, quater habens decem, significat, ut mihi videtur, sæculum hoc, quod nunc agimus et peragimus; agimur et peragimur, cursu temporum, rerum instabilitate, decessione et successione, rapacitate volatica, et quodam fluvio rerum non consistentium. Sæculum hoc ergo significatur hoc numero, propter mundi quadripartita tempora quæ implent annum; quadripartitos etiam cardines ipsius mundi, notos omnibus, et sæpe ab Scriptura sacra commemoratos : « Ab Oriente et Occidente, ab Aquilone et » Meridie[2]. » Per hæc ergo tempora quadripartita et per mundum quadripartitum, prædicatur lex Dei, tanquam denarius numerus. Unde et Decalogus primitus commendatur. In decem enim præceptis lex constituta est: propterea quia videtur in isto denario numero quædam perfectio. Usque ad eum quippe numerum progressus est numerantis, et inde redit ab uno usque ad decem, rursus ad unum. Sic centena, sic millena; sic supra, denariis quibusdam complicantibus, infinite crescit sylva numerorum. Perfecta itaque lex in denario, et lex prædicata per

[1] Act. I, 3. — [2] Luc. XIII, 29.

mundum quadripartitum, quater deni quadraginta fiunt. Docemur autem, in hac conversatione sæculi hujus cum sumus, abstinere nos a cupiditatibus sæcularibus : quod significat jejunium quadragenarium notum omnibus Quadragesimæ nomine. Hoc tibi præcepit lex, hoc prophetia, hoc Evangelium. Ideo quia hoc lex, jejunavit quadraginta diebus Moyses : quia hoc prophetia, jejunavit diebus quadraginta Elias : quia hoc Evangelium, jejunavit quadraginta diebus Dominus Christus. Impletis ergo post quadraginta dies aliis decem diebus, denario numero semel, denario numero simpliciter, non quadrupliciter, venit Spiritus sanctus, ut lex impleatur per gratiam. Lex enim sine gratia littera est occidens. « Si enim data esset lex, » inquit, quæ posset vivificare, omnino ex lege esset jus- » titia. Sed conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut » promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus. » Ideo : « Littera occidit, Spiritus autem vivificat[1]. » Non ut aliud impleas, quam tibi per litteram jubetur : sed sola littera reum facit, gratia et a peccato liberat, et litteram donat impleri. Unde fit per gratiam remissio omnium peccatorum, et fides quæ per dilectionem operatur. Nolite ergo putare damnatam esse litteram, quia dictum est : « Littera occidit. » Hoc est enim, littera reos facit. Datur præceptum, non adjuvaris gratia ; continuo te invenis non solum non operatorem legis, sed etiam reum prævaricationis. « Ubi enim non est lex, nec prævaricatio[2]. » Non ergo reprehensa est lex, cum dictum est : « Littera occidit, » Spiritus autem vivificat, » quasi illam condemnaret, et istum laudaret : « Sed littera occidit, » sola littera sine gratia. Exemplum accipite. Hac locutione dictum est : « Scientia inflat. » Quid est : « Scientia inflat? » Scientia damnata est? Si inflat, melius imperiti remanebimus. Sed

[1] 2 Cor. III, 6, et Florus ibid. — [2] Rom. IV, 15

quoniam adjunxit: « Charitas vero ædificat; » quomodo ubi adjunxit: « Spiritus autem vivificat[1], » dedit intelligi, littera sine spiritu occidit, cum spiritu vivificat, et impleri litteram facit; sic scientia sine charitate inflat, charitas cum scientia ædificat. Ergo missus est Spiritus sanctus, ut lex impleretur, et fieret quod ipse Dominus dixerat: « Non veni legem solvere, sed adimplere[2]. » Hoc donat credentibus, hoc donat fidelibus, hoc donat eis quibus dat Spiritum sanctum. Quanto fit eo quisque capacior, tanto ad operandam legem fit facilior.

IV. Dico enim Dilectioni Vestræ, quod et vos considerare, et facile videre poteritis: Charitas implet legem. Timor pœnarum facit hominem operari, sed adhuc serviliter. Si enim propterea facis bonum, quia times pati malum, aut propterea non facis malum, quia times pati malum; si aliquis tibi promitteret impunitatem, statim comprehenderes iniquitatem. Diceretur tibi: Securus esto, nihil patieris mali, fac, faceres. Timore enim pœnæ revocabaris, non dilectione justitiæ. Nondum enim de te charitas operabatur. Vide ergo quemadmodum charitas operetur. Sic amemus quem timemus, ut eum casto amore timeamus. Nam et uxor casta timet virum. Sed discerne istos timores. Uxor casta timet ne a viro absente deseratur: uxor adultera timet ne a viro superveniente comprehendatur. Charitas ergo implet legem: « Quia perfecta » charitas foras mittit timorem[3]: » timorem scilicet servilem, de peccato venientem. « Nam timor Domini castus » permanet in sæculum sæculi[4]. » Si ergo charitas implet legem, unde est ista charitas? Recolite, advertite, et videte quia donum Spiritus sancti est charitas. « Charitas enim » Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum

[1] I Cor. VIII, 1. — [2] Matth. V, 17. — [3] I Joan. IV, 18. — [4] Psal. XVIII, 10.

» qui datus est nobis[1]. » Merito itaque impletis decem diebus, quo numero legis etiam perfectio commendatur, Dominus Jesus Christus misit Spiritum sanctum : quia gratia donat nobis implere legem, quam non venit solvere, sed adimplere.

V. Spiritus autem sanctus in Scripturis sanctis septenario numero solet commendari, non denario : lex denario, Spiritus sanctus septenario. Quia lex denario, notum est : quia Spiritus sanctus septenario, commemoramus. Primo in ipso libro, in capite libri qui inscribitur Genesis, enumerantur opera Dei. Fit lux, fit cœlum, quod appellatum est firmamentum inter aquam et aquam ; nudatur arida, separatur mare a terra, datur terræ omnium stirpium fœcunda conceptio, fiunt luminaria majus et minus, sol et luna, et cætera sidera ; producunt aquæ fœtus suos, terra suos, fit homo ad imaginem Dei : complet Deus opera sua omnia sexto die : in nullis operibus Dei tot enumeratis atque completis sonuit sanctificatio. Dixit Deus : « Fiat » lux, et facta est lux ; et vidit Deus lucem, quia bona est : » non dixit : Sanctificavit Deus lucem. « Fiat firmamentum, » et factum est ; vidit Deus quia bonum est[2] : » nec dictum est : Quia sanctificatum est firmamentum. Ita et cætera, ne in rebus manifestissimis immoremur, usque ad illa quæ sexta die facta sunt, cum homine creato ad imaginem Dei, enumerantur omnia, nihil sanctificatum dicitur. Ventum est ad septimum diem, ubi nullum opus factum est, sed vacatio Dei insinuatur, et sanctificavit Deus diem septimum. In septenario dierum numero prima sonuit sanctificatio, Scripturarum locis omnibus quæsita, et hic primitus inventa. Ubi quies commemoratur, quies etiam nostra insinuatur. Non enim laboravit Deus, ut quietis indigeret, et quasi post laborem die feriato gratularetur,

[1] Rom. v, 5. — [2] Gen. i, 3.

sanctificavit eum diem, quo vacare permissus est. Carnalis est ista cogitatio. Insinuata est nobis quies post bona omnia opera nostra, sicut insinuata est Dei quies post omnia bona opera sua. « Fecit enim Deus omnia, et ecce » omnia bona valde. Et requievit Deus in die septima ab » omnibus operibus suis quæ fecit [1]. » Requiescere vis et tu? Fac primo opera bona valde. Sic data est Judæis observatio sabbati carnaliter, sicut cætera, significantibus sacramentis. Vacatio enim quædam imperata est : vacatio illa quod significat, tu age. Vacatio enim spiritalis, tranquillitas est cordis : tranquillitas autem cordis provenit de serenitate bonæ conscientiæ. Ergo ille vere observat sabbatum, qui non peccat. Ita enim præcipitur illis, quibus observandum sabbatum præcipitur : « Omne opus servile » non facietis [2]. Omnis qui facit peccatum, servus est pec- » cati [3]. » Septenarius ergo numerus dicatus est Spiritui sancto, sicut denarius legi. Hæc et Isaïas propheta insinuat hoc in loco, ubi dicit : « Implebit eum Spiritus sa- » pientiæ et intellectus, (numera,) consilii et fortitudinis, scientiæ et pietatis, Spiritus timoris Dei [4]. » Veluti descendens ad nos gratia spiritalis, a sapientia incipit, terminat ad timorem. Nos autem ascendentes, ab imo ad summa tendentes, incipere debemus a timore, et terminare ad sapientiam. « Initium enim sapientiæ timor Domini [5]. » Longum est, et supergreditur vires nostras, etiamsi non vestram aviditatem, omnia testimonia commemorare de septenario numero, quod attinet ad Spiritum sanctum. Ista ergo suffecerint.

VI. Illud nunc attendite, quemadmodum, quoniam per gratiam Spiritus sancti lex impletur, et denarius numerus commemorandus, fuit et commendandus, sicut jam osten-

[1] Gen. I, 3. — [2] Levit. XXIII, 7. — [3] Joan. VIII, 34. — [4] Isaï. XI, 2. — [5] Psal. CX, 10.

dimus, et septenarius propter ipsam gratiam Spiritus sancti. Commendabat Christus denario numero, post decem dies mittens Spiritum sanctum, ipsam legem, quam jubebat impleri. Ubi ergo inveniemus hic commendationem numeri septenarii maxime propter ipsum Spiritum sanctum? Habes in Tobiæ libro ipsam festivitatem, id est Pentecosten, constare de septimanis[1]. Quomodo? Septenarium multiplica per ipsum, hoc est, septem per septem, quod in scholis discitur : septies septeni, fiunt quadraginta et novem. Ad hanc septenarii formam, ratione septem per septem : (quoniam ipse Spiritus sanctus colligit nos, et congregat nos : unde et ipsum adventus sui primum signum dedit, ut illi qui eum acciperent, etiam singuli linguis omnibus loquerentur. Congregatur enim unitas corporis Christi ex omnibus linguis, per omnes scilicet gentes toto terrarum orbe diffusas. Et quod unus tunc omnibus linguis loquebatur, ipsam unitatem in linguis omnibus futuram testabatur. Dicit autem Apostolus : « Sufferentes invicem in dilectione, » quod est charitas : « Satis agentes servare unitatem spiritus in vinculo pacis[2]. » Quia ergo Spiritus sanctus ex multis in unum colligit nos : capitur autem per humilitatem, repellitur per superbiam. Aqua est enim, cor humile tanquam locum concavum quærens, ubi consistat : elatione autem superbiæ, tanquam tumore collis, repulsa labitur : unde dictum est : « Deus » superbis resistit, humilibus autem dat gratiam[3]. » Quid est : « Dat gratiam? » Dat Spiritum sanctum. Implet humiles, quia capaces invenit). Ergo quia hæc ita sunt, ad quadraginta-novem, qui efficiuntur de septem per septem, ut fiat Pentecoste, unus additur, et unitas commendatur.

VII. Quia infirmitatem nostram adjuvat apud Domi-

[1] Tob. II, 1, juxta LXX. — [2] Ephes. IV, 2, 3. — [3] Jacob. IV, 6.

num Deum nostrum studium Charitatis Vestræ, aliquid accipite, quantum mihi videtur, tanto dulcius cum expositum fuerit, quanto abstrusius si non exponatur. Ante resurrectionem Dominus jussit Discipulis suis, ut in mare mitterent retia, quando eos elegit. Miserunt, ceperunt piscium multitudinem innumerabilem, ita ut retia rumperentur, et onerata navigia mergerentur. Non autem præcepit in quam partem mitterent retia, sed tantum ait : « Mittite retia[1]. » Si enim præcepisset ut in dexteram partem mitterent, solos bonos significaret capi : si in sinistram, solos malos. Quia vero passim missa sunt, nec in dexteram, nec in sinistram; et bonos et malos. Hæc est Ecclesiæ significatio præsentis temporis, in hoc sæculo. Nam et illi servi missi ad invitatos exierunt; et quoscumque invenerunt bonos et malos adduxerunt, et impletæ sunt nuptiæ recumbentium[2]. Congregantur ergo nunc et boni et mali. Quare autem et schismata fiunt, si non retia disrumpunt? Quare plerumque turbarum carnalium male tumultuantium scandalis urgetur Ecclesia, si non et navigia premunt? Hoc ergo Dominus ante resurrectionem. Post resurrectionem autem invenit piscantes similiter Discipulos suos : jussit idem mitti retia, non utcumque et passim, quia jam post resurrectionem. Post resurrectionem enim jam corpus ejus, quod est Ecclesia, malos non habebit. « Mittite, inquit, retia in dexteram par» tem[3]. » Missa sunt retia, eo jubente in dexteram partem, et capti sunt pisces certi numeri. Nam illi sine numero, illi quibus significabatur Ecclesia, quæ nunc agitur, tanquam ex illa captura : « Annuntiavi et locutus sum, » multiplicati sunt super numerum[4]. » Intelliguntur ergo quidam supernumerarii, quodam modo superflui : colliguntur tamen. Ibi vero in dextera capiuntur pisces, et

[1] Luc. v, 4. — [2] Matth. xxii, 10. — [3] Joan. xxi, 6. — [4] Psal. xxxix, 6.

numerati, et magni. « Qui enim fecerit, inquit, et sic » docuerit, magnus vocabitur in regno cœlorum [1]. » Ergo capti sunt pisces magni numero centum quinquaginta-tres. Quem non moveat, non frustra istum numerum commemorari? Non enim vere nihil significans Dominus, aut hoc ipsum diceret : « Mittite retia; » aut pertineret ad eum ut in partem dexteram mitterentur. Significat etiam iste numerus centum quinquaginta-tres : et pertinuit ad Evangelistam dicere, quasi respexisset primam illam capturam, ubi retia disrupta schismata significaverant; quia in illa Ecclesia vitæ æternæ nulla erunt schismata, quia nulla dissensio; omnes magni, quia charitate pleni : quasi ergo illud quod primo factum est ad significanda schismata respexisset, pertinuit ad eum dicere in ista secunda captura : « Et cum tam magni essent, retia » non sunt disrupta [2]. » Quid itaque dextera pars significaverit, dictum est, quia omnes boni. Quid magnitudo, dictum est : « Quia qui fecerit, et sic docuerit, magnus vo» cabitur in regno cœlorum. » Quid etiam illud quod retia non sunt disrupta, dictum est, quia tunc non sunt schismata. Quid ergo centum quinquaginta-tres? Numerus iste non utique ipse erit sanctorum numerus. Neque enim centum quinquaginta-tres erunt sancti; cum soli illi, qui se cum mulieribus non coinquinaverunt, duodecies duodena millia commemorentur [3]. Sed iste numerus, tanquam arbor, a quodam semine videtur succrescere. Semen autem hujus magni numeri quidam minor numerus est, qui est decem et septem. Decem et septem faciunt centum quinquaginta-tres. Si vero computes ab uno usque ad decem et septem, et addas numeros omnes. Nam si ab uno usque ad decem et septem numeros non addas, quos commemoras totos, non erunt nisi decem et septem. Si

[1] Matth. VI, 19. — [2] Joan. XXI, 11. — [3] Apoc. XIV.

autem ita numeres : unum, duo, tria ; sicut unum et duo et tria faciunt sex, sex quatuor et quinque faciunt quindecim : sic pervenis usque ad decem et septem, portans in digitis centum quinquaginta-tres. Jam ergo recole, quod paulo ante commemoravi et commendavi, et vide quos, et quid significent decem et septem. Decem, lex ; septem, Spiritus sanctus. Unde quid intelligimus? nisi eos futuros in Ecclesia resurrectionis æternæ, ubi schismata non erunt, ubi mors non timebitur, quia post resurrectionem futura est ; eos ergo ibi futuros, et cum Domino victuros in æternum, qui legem impleverint per gratiam Spiritus sancti et Dei donum, cujus festa celebramus.

SERMO CCLXXI[1].

In die Pentecostes, V.

I. Dies nobis, fratres, gratus illuxit, quo sancta Ecclesia fidelium fulget aspectibus, fervet in cordibus. Celebramus quippe istum diem, quo Dominus Jesus Christus post resurrectionem ascensione glorificatus misit Spiritum sanctum. Sic enim scriptum est in Evangelio, cum diceret : « Si quis sitit, veniat ad me, et bibat ; qui credit in me, » flumina fluent de ventre ejus aquæ vivæ : » Evangelista secutus exponit, et ait : « Hoc autem dicebat de Spiritu, » quem accepturi erant hi qui in eum fuerant credituri. » Nondum enim erat Spiritus datus, quia Jesus nondum » fuerat glorificatus[2]. » Restabat ergo ut clarificato Jesu,

[1] Alias de Tempore 187. — [2] Joan. VII, 37-39.

cum resurrexit a mortuis et ascendit ad cœlos, jam daretur Spiritus sanctus, ab eo missus, a quo promissus: sicut et factum est. Quadraginta enim Dominus post resurrectionem diebus cum Discipulis suis conversatus, ascendit in cœlum, et die quinquagesimo, quem hodie celebramus, misit Spiritum sanctum, sicut scriptum est; quia « Factus » est subito sonus de cœlo, quasi ferretur flatus vehemens, » et visæ sunt illis linguæ divisæ sicut ignis, qui insedit » super unumquemque; et cœperunt linguis omnibus lo» qui, quomodo Spiritus dabat eis pronuntiare[1]. » Flatus ille a carnali palea corda mundabat; ignis ille fœnum veteris concupiscentiæ consumebat; linguæ illæ quibus loquebantur a Spiritu sancto impleti per omnium gentium linguas futuram Ecclesiam præsignabant. Sicut enim post diluvium superba impietas hominum turrim contra Dominum ædificavit excelsam[2], quando per linguas diversas dividi meruit genus humanum, ut unaquæque gens lingua propria loqueretur, ne ab aliis intelligeretur : sic humilis fidelium pietas earum linguarum diversitatem Ecclesiæ contulit unitati; ut quod discordia dissipaverat, colligeret charitas, et humani generis tanquam unius corporis membra dispersa ad unum caput Christum compaginata redigerentur, et in sancti corporis unitatem dilectionis igne conflarentur. Ab hoc itaque dono Spiritus sancti prorsus alieni sunt, qui oderunt gratiam pacis, qui societatem non retinent unitatis. Licet enim etiam ipsi hodie solemniter congregentur, licet istas audiant lectiones, quibus Spiritus sanctus est promissus et missus: ad judicium audiunt, non ad præmium. Quid enim eis prodest percipere auribus, quod cordibus respuunt; et ejus diem celebrare, cujus lumen oderunt? Vos autem, fratres mei, membra corporis Christi, germina unitatis, filii pacis, hunc

[1] Act. II, 2. — [2] Gen. XI, 7.

diem agite læti, celebrate securi. Hoc enim in vobis impletur, quod illis diebus quando venit Spiritus sanctus, præsignabatur. Quia sicut tunc qui Spiritum sanctum percipiebat, etiam unus homo linguis omnibus loquebatur : sic et nunc per omnes gentes omnibus linguis ipsa unitas loquitur, in qua constituti Spiritum sanctum habetis, qui a Christi Ecclesia loquente omnibus linguis, nullo schismate dissidetis.

SERMO CCLXXII[1].

In die Pentecostes, postremus.

Ad Infantes ante altare de Sacramento.

I. Hoc quod videtis in altari Dei, etiam transacta nocte vidistis; sed quid esset, quid sibi vellet, quam magnæ rei sacramentum contineret, nondum audistis. Quod ergo videtis, panis est et calix; quod vobis etiam oculi vestri renuntiant : quod autem fides vestra postulat instruenda, panis est corpus Christi, calix sanguis Christi. Breviter quidem hoc dictum est, quod fidei forte sufficiat : sed fides instructionem desiderat. Dicit enim Propheta : « Nisi cre» dideritis, non intelligetis[2]. » Potestis enim modo dicere mihi : Præcepisti ut credamus, expone ut intelligamus. Potest enim in animo cujusquam cogitatio talis suboriri : Dominus noster Jesus Christus, novimus unde acceperit

[1] Alias xvi, ex Vignerianis. — [2] Isaï. vii, 2.

carnem, de virgine Maria. Infans lactatus est, nutritus est, crevit, ad juvenilem ætatem perductus est, (a Judæis persecutionem passus est, ligno suspensus est,) in ligno interfectus est, de ligno depositus est, sepultus est, tertia die resurrexit, quo die voluit, in cœlum ascendit; illuc levavit corpus suum; inde est venturus ut judicet vivos et mortuos, ibi est modo sedens ad dexteram Patris: quomodo est panis corpus ejus? et calix, vel quod habet calix, quomodo est sanguis ejus? Ista, fratres, ideo dicuntur Sacramenta, quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur. Quod videtur, speciem habet corporalem, quod intelligitur, fructum habet spiritalem. Corpus ergo Christi si vis intelligere, Apostolum audi dicentem fidelibus: « Vos autem estis corpus Christi et membra[1]. » Si ergo vos estis corpus Christi et membra, mysterium vestrum in mensa dominica positum est: mysterium vestrum accipitis. Ad id quod estis: Amen respondetis, et respondendo subscribitis. Audis enim: Corpus Christi; et respondes: Amen. Esto membrum corporis Christi, ut verum sit Amen. Quare ergo in pane? Nihil hic de nostro afferamus, ipsum Apostolum identidem audiamus, cui cum de isto Sacramento loqueretur, ait: « Unus panis, unum corpus multi sumus[2]; » intelligite et gaudete; unitas, veritas, pietas, charitas. « Unus panis: » quis est iste unus panis? « Unum corpus multi. » Recolite quia panis non fit de uno grano, sed de multis. Quando exorcizabamini, quasi molebamini. Quando baptizati estis, quasi conspersi estis. Quando Spiritus sancti ignem accepistis, quasi cocti estis. Estote quod videtis, et accipite quod estis. Hoc Apostolus de pane dixit. Jam de calice quid intelligeremus, etiam non dictum, satis ostendit. Sicut enim ut sit species visibilis panis, multa grana in unum consperguntur, tanquam illud fiat,

[1] I Cor. XII, 27. — [2] Id. X, 17.

quod de fidelibus ait Scriptura sancta : « Erat illis anima » una et cor unum in Deum[1] : » sic et de vino. Fratres, recolite unde fit vinum. Grana multa pendent ad botrum, sed liquor granorum in unitate confunditur. Ita et Dominus Christus nos significavit, nos ad se pertinere voluit, mysterium pacis et unitatis nostræ in sua mensa consecravit. Qui accipit mysterium unitatis, et non tenet vinculum pacis, non mysterium accipit pro se, sed testimonium contra se. Conversi ad Dominum, etc.

[1] Act. IV, 32.

S. AUR. AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

SERMONES

AD POPULUM.

CLASSIS III.

SERMONES DE SANCTIS.

SERMO CCLXXIII[1].

In Natali martyrum Fructuosi episcopi, Augurii et Eulogii diaconorum[2].

I. Dominus Jesus Martyres suos non solum instruxit præcepto, sed et firmavit exemplo. Ut enim quod sequerentur haberent passuri, prior ille passus est pro eis : iter

[1] Alias de Diversis 101. — [2] Tarracone in Hispania, tempore Galieni, Æmiliano et Basso Coss. passi sunt, die 21 Januarii, feria quarta. In hunc 21 Januarii diem prædictis Consulibus incidit quarta feria anno Christi 259 Passionis eorum acta, inque ipsis Martyrum responsa quæ hic refert Augustinus, reperies apud Surium et Bollandum. Serm. hunc citat Florus ad 2 Cor. II.

ostendit, et viam fecit. Mors aut animæ est, aut corporis. Sed anima non potest mori, et potest mori : mori non potest, quia sensus ejus nunquam perit; mori autem potest, si Deum perdit. Sicut enim est ipsa anima sui corporis vita; sic Deus est ipsius animæ vita. Quomodo ergo corpus moritur, quando illud dimiserit anima, id est, vita ipsius : sic anima moritur, quando illam dimiserit Deus. Ut autem animam non dimittat Deus, sit semper in fide, ut non timeat mortem pro Deo; et non moritur dimissa a Deo. Restat ergo ut mors quæ timetur, corpori timeatur. Sed etiam inde Dominus Christus securos Martyres suos fecit. Quomodo enim incerti essent de integritate membrorum, qui securitatem acceperant de numero capillorum? « Capilli, inquit, vestri numerati sunt[1]. » Alio autem loco apertius dicit : « Dico enim vobis, quia » capillus capitis vestri non peribit[2]. » Dicit veritas, trepidat infirmitas.

II. Beati sancti, in quorum Memoriis celebramus diem passionis illorum : illi acceperunt pro temporali salute æternam coronam, sine fine immortalitatem : nobis dimiserunt in istis solemnitatibus exhortationem. Quando audimus quomodo passi sunt Martyres, gaudemus et glorificamus in illis Deum : nec dolemus quia mortui sunt. Etenim si mortui pro Christo non essent, numquid usque hodie viverent? Quare non faceret confessio, quod factura fuerat ægritudo? Audistis persequentium interrogationes, audistis confitentium responsiones, cum sanctorum passio legeretur. Inter cætera quale erat illud beati Fructuosi episcopi? Cum ei diceret quidam, et peteret ut eum in mente haberet, et oraret pro illo, respondit : « Me » orare necesse est pro Ecclesia catholica, ab Oriente » usque ad Occidentem diffusa. » Quis enim orat pro sin-

[1] Matth. x, 30, et Luc. xii, 7. — [2] Luc. xxi, 18.

gulis? Sed neminem singulorum præterit, qui orat pro universis. Ab eo nullum membrum prætermittitur, cujus oratio pro toto corpore funditur. Quid ergo vobis videtur admonuisse istum, a quo rogabatur ut oraret pro eo? quid putatis? Sine dubio intelligitis. Commemoramini a nobis. Rogabat ille ut oraret pro illo. « Et ego, inquit, oro pro » Ecclesia catholica, ab Oriente usque ad Occidentem » diffusa. » Tu si vis ut pro te orem, noli recedere ab illa, pro qua oro.

III. Quale est etiam illud sancti Diaconi, qui cum Episcopo suo passus et coronatus est? Ait illi judex : « Numquid et tu Fructuosum colis? » Et ille : « Ego non colo » Fructuosum, sed Deum colo, quem colit et Fructuo- » sus. » Quomodo nos admonuit, ut Martyres honoremus, et cum Martyribus Deum colamus? Neque enim tales esse debemus, quales Paganos dolemus. Et quidem illi mortuos homines colunt. Illi quippe omnes, quorum nomina auditis, quibus templa constructa sunt, homines fuerunt; et in rebus humanis habuerunt plerique eorum et pene omnes regiam potestatem. Auditis Jovem, auditis Herculem, auditis Neptunum, auditis Plutonem, Mercurium, Liberum et cæteros : homines fuerunt. Non ista solum in fabulis poëtarum, sed etiam in historia gentium declarantur. Qui legerunt, noverunt : qui non legerunt, credant eis qui legerunt. Illi ergo homines beneficiis quibusdam temporalibus res humanas sibi conciliaverunt, et ab hominibus vanis et vana sectantibus ita coli cœperunt, ut dii vocarentur, dii haberentur, tanquam diis templa ædificarentur, tanquam diis supplicaretur, tanquam diis aræ construerentur, tanquam diis sacerdotes ordinarentur, tanquam diis victimæ immolarentur.

IV. Templum autem solus Deus verus habere debet, sacrificium soli Deo vero offerri debet. Ista ergo quæ de-

bentur rite et integre uni vero Deo, exhibebant miseri decepti multis falsis diis. Hinc humanam miseriam perversus error obsedit : hinc omnium prostratis mentibus diabolus incubabat. At ubi gratia Salvatoris et misericordia Dei tandem respexit indignos; impletum est quod prophetice prædictum est in Cantico Canticorum: « Exurge, » Aquilo, et veni, Auster ; et perfla hortum meum, et » fluent aromata [1]. » Tanquam dictum est : « Exurge, » Aquilo. » Aquilonia enim pars mûndi frigida est. Sub diabolo tanquam sub Aquilone animæ friguerunt, et charitatis calore perdito gelaverunt. Sed quid ei dicitur ? « Exurge, Aquilo. » Sufficit quod incubuisti, sufficit quod possedisti, sufficit quod super prostratos recubuisti : « Exurge. Veni, Auster, » ventus de parte lucis atque fervoris : « Et perfla hortum meum, et fluent aromata. » Ista paulo ante aromata legebantur.

V. Quæ sunt ista aromata ? De quibus dicit ipsa Dominica sponsa : « Post odorem unguentorum tuorum curre» mus [2]. » Cujus odoris memor Apostolus dicit : « Christi » bonus odor sumus in omni loco, et in his qui salvi » fiunt, et in his qui pereunt. » Magnum sacramentum : « Christi bonus odor sumus in omni loco, et in his qui » salvi fiunt, et in his qui pereunt. Quibusdam quidem » odor vitæ in vitam, quibusdam odor mortis ad mortem. » Et ad hæc intelligenda quis idoneus [3] ? » Quomodo bonus odor alios vegetat, alios necat ? Bonus odor, non malus. Non enim ait : Bonus odor bonos vegetat, et malus odor malos necat. Non ait : Aliis quidem sumus odor bonus ad vitam, aliis odor malus ad mortem. Non hoc ait : sed, « Christi bonus odor sumus in omni loco. » Væ miseris, quos bonus odor occidit. Si ergo bonus odor estis, o Paule, quare iste odor alios occidit, alios vege-

[1] Cant. IV, 16. — [2] Id. I, 3. — [3] 2 Cor. II, 15, 16, et Florus ibid.

tat? Quod alios vegetat, audio, intelligo : quod alios occidit, difficile assequor : maxime quia dixisti : « Et ad » hæc quis idoneus? » Non est mirum quia non sumus idonei. Faciat nos idoneos, cujus odor erat de quo loquimur. Cito enim mihi respondet Apostolus : Intellige, « Christi bonus odor sumus in omni loco, et in his qui » salvi fiunt, et in his qui pereunt. » Nos tamen bonus odor, « Aliis odor vitæ ad vitam, aliis odor mortis ad mor» tem. » Odor iste vegetat diligentes, necat invidentes. Si enim non esset claritudo sanctorum, invidia non surgeret impiorum. Cœpit persecutionem pati odor sanctorum : sed quomodo ampullæ unguentorum quanto magis frangebantur, tanto amplius odor diffundebatur.

VI. Beati, quorum passio recitata est. Beata Agnes sancta, cujus passionis hodiernus est dies. Virgo quæ quod vocabatur, erat. Agnes latine agnam significat, græce castam. Erat quod vocabatur : merito coronabatur. Quid ergo, fratres mei, quid vobis dicam de hominibus illis, quos Pagani pro diis coluerunt, quibus templa, sacerdotia, altaria, sacrificia exhibuerunt? quid vobis dicam, non illos esse comparandos Martyribus nostris? Etiam hoc ipsum injuria est, quia vel dico. Quibuscumque, qualibuscumque infirmis fidelibus, licet adhuc carnalibus et lacte alendis, non cibo, absit ut illi sacrilegi comparentur. Contra unam aniculam fidelem christianam qui valet Juno? Contra unum infirmum et trementem omnibus membris senem Christianum quid valet Hercules? Vicit Cacum, vicit Hercules leonem, vicit Hercules canem Cerberum : vicit Fructuosus totum mundum. Compara virum viro. Agnes puella tredecim annorum, vicit diabolum. Eum puella ista vicit, qui de Hercule multos decepit.

VII. Et tamen, charissimi, nos Martyres nostros, quibus illi nulla ex parte sunt conferendi, pro diis non

habemus, non tanquam deos colimus. Non eis templa, non eis altaria, non sacrificia exhibemus. Non eis sacerdotes offerunt : absit. Deo præstantur. Imo Deo ista offeruntur, a quo nobis cuncta præstantur. Etiam apud Memorias sanctorum Martyrum cum offerimus, nonne Deo offerimus? Habent honorabilem locum Martyres sancti. Advertite : in recitatione ad altare Christi loco meliore recitantur ; non tamen pro Christo adorantur. Quando audistis dici apud Memoriam sancti Theogenis, a me, vel ab aliquo fratre et collega meo, vel aliquo presbytero, offero tibi, sancte Theogenis? aut offero tibi, Petre? aut offero tibi, Paule? Nunquam audistis. Non fit : non licet. Et si dicatur tibi : Numquid tu Petrum colis? responde quod de Fructuoso respondit Eulogius: Ego Petrum non colo, sed Deum colo, quem colit et Petrus. Tunc te amat Petrus. Nam si volueris pro Deo habere Petrum, offendis petram, et vide ne pedem frangas, offendendo in petram.

VIII. Ut noveritis verum esse quod dico : audite, admoneo vos. In Actibus Apostolorum cum magnum miraculum fecisset apostolus Paulus in Lycaonia, cives ejusdem regionis sive provinciæ putaverunt deos descendisse ad homines, et crediderunt esse Barnabam Jovem, Paulum autem Mercurium, quia ipse erat in sermone promptissimus. Hoc credentes attulerunt vittas et victimas ; et voluerunt illis offerre sacrificium. Illi continuo non irriserunt, sed expaverunt ; vestimenta sua continuo consciderunt, et dixerunt eis : « Fratres, quid facitis? Et nos » sicut vos homines sumus passibiles : sed annuntiamus » vobis Deum verum. Convertimini ab his vanis[1]. » Videtis quomodo sancti horruerunt coli se pro diis. Item beatus Joannes evangelista, qui scripsit Apocalypsim, cum illa mira quæ sibi ostendebantur stuperet, expaves-

[1] Act. XIV, 14.

cens quodam loco cecidit ad pedes Angeli, a quo sibi omnia monstrabantur. Et ait illi Angelus, cui nullus homo est comparandus : « Surge, quid facis ? Deum adora. Nam » ego conservus tuus sum, et fratrum tuorum[1]. » Oderunt Martyres lagenas vestras, oderunt Martyres sartagines vestras, oderunt Martyres ebrietates vestras. Sine injuria eorum dico, qui tales non sunt : illi ad se referant, qui talia faciunt : oderunt ista Martyres, non amant talia facientes. Sed multo plus oderunt, si colantur.

IX. Ideo, charissimi, exultate in diebus sanctorum Martyrum : orate, ut sequamini vestigia Martyrum. Non enim homines estis, et illi homines non fuerunt : non enim nati estis, et illi aliunde nati sunt : non enim alterius generis carnem portaverunt, quam vos portatis. Ex Adam omnes sumus, in Christo omnes esse conamur. Ipse Dominus noster, ipsum caput Ecclesiæ, unigenitus Filius Dei, Verbum Patris per quod facta sunt omnia, non alterius generis carnem habuit quam nos. Ideo voluit de virgine hominem suscipere, de una ex genere humano carne nasci. Nam si aliunde faceret sibi corpus, quis crederet quia carnem portabat, quam portamus et nos ? Sed tamen ille carnem in similitudinem carnis peccati, nos carnem peccati. Non enim ex virili semine, aut ex masculi et fœminæ concupiscentia : sed quid ? Nuntio Patris. Et tamen cum sit mirabiliter natus, mortalis nasci dignatus est, et mori pro nobis, et sanguine suo redimere nos, secundum quod homo est. Videte quod dico, fratres : et ipse Christus cum sit Deus, cum sit cum Patre unus Deus, cum sit Verbum Patris, unigenitus æqualis Patri et coæternus ; tamen in quantum homo esse dignatus est, maluit sacerdos dici, quam sibi exigere sacerdotem ; maluit sacrificium esse, quam poscere ; in quantum homo est.

[1] Apoc. XIX, 10.

Nam in quantum Deus est, totum quod Patri debetur, et unigenito Filio debetur. Ideo, charissimi, veneramini Martyres, laudate, amate, prædicate, honorate: Deum Martyrum colite. Conversi ad Dominum, etc.

SERMO CCLXXIV[1].

In Natali Martyris Vincentii, I.

Magnum spectaculum spectavimus oculis fidei, Martyrem sanctum Vincentium ubique vincentem. Vicit in verbis, vicit in pœnis; vicit in confessione, vicit in tribulatione; vicit exustus ignibus, vicit submersus fluctibus: postremo vicit tortus, vicit mortuus. Quando caro ejus, in qua erat trophæum Christi victoris, de navicula mittebatur in mare, tacite dicebat: « Dejicimur, sed non » perimus[2]. » Quis istam patientiam militi suo donavit, nisi qui pro illo prior sanguinem fudit? Cui dicitur in Psalmo: « Quoniam tu es patientia mea, Domine: Do» mine, spes mea a juventute mea[3]. » Magnum certamen magnam comparat gloriam; non humanam, nec temporalem, sed divinam et sempiternam. Fides pugnat; et quando fides pugnat, carnem nullus expugnat. Quia etsi laniatur, etsi laceratur; quando perit qui sanguine Christi redemptus est? Potens homo non potest perdere quod emit auro suo, et Christus perdit quod emit sanguine suo? Sed hoc totum non ad hominis, sed ad Dei gloriam referatur. Ab ipso vere est patientia, vera patientia, sancta

[1] Alias 8 inter editos a Parisiensibus. — [2] 2 Cor. IV, 9. — [3] Psal. LXX, 5.

patientia, religiosa patientia, recta patientia, christiana patientia donum Dei est. Nam et multi latrones patientissime torquentur; et non cedentes et tortorem vincentes, postea æterno igne puniuntur. Causa discernit Martyrem a patientia, imo a duritia sceleratorum. Par est pœna, sed dispar est causa. Martyrum voce cantavimus : (dixerat enim ista Vincentius in orationibus suis :) « Judica me, » Deus, et discerne causam meam a gente non sancta[1]. » Discreta est causa ejus : quia pro veritate, pro justitia, pro Deo, pro Christo, pro fide, pro Ecclesiæ unitate, pro individua charitate certavit. Quis ei donavit istam patientiam? quis? Indicet nobis Psalmus. Ibi enim legitur, ibi cantatur : « Nonne Deo subjecta erit anima mea? Ab illo » enim patientia mea[2]. » Quisquis putat sanctum Vincentium viribus suis ista potuisse, nimis errat. Quisquis enim viribus suis hoc se posse præsumpserit, etsi videtur vincere patientia, vincitur a superbia. Bene vincere, hoc est, universas machinas vincere. Illecebras dum ministrat, vincitur per continentiam : pœnas et tormenta infligit, vincitur per patientiam : errores suggerit, vincitur per sapientiam. Ad extremum, cum omnia hæc victa fuerint, suggerit animæ, Euge, euge, quantum potuisti? quantum certasti? Quis tibi comparatur? Quam bene vicisti? Respondeat illi anima sancta : « Confundantur et revereantur, qui dicunt mihi : Euge, euge[3]. » Quando ergo vincit, nisi cum dicit : « In Domino laudabitur anima mea; » audiant mites, et jucundentur[4]? » Mites enim sciunt quod dico : quia in illis habitat verbum, in illis habitat exemplum. Nam qui non est mitis, nescit quid sapiat quod dictum est : « In Domino laudabitur anima mea. » Omnis enim non mitis, superbus, asper, elatus, in se vult laudari, non in Domino. Qui autem dicit : « In Domino lau-

[1] Psal. XLII, 1. — [2] Id. LXI, 2. — [3] Id. LXIX, 4. — [4] Id. XXXIII, 3.

» dabitur anima mea : » non dicit : Audiant gentes, et jucundentur ; audiant homines, et jucundentur : sed, « Audiant mites, et jucundentur. » Audiant quibus sapit. Mitis enim erat Christus : « Sicut ovis ad immolandum » ductus est[1]. » Propterea mitis, quia sicut ovis ad immolandum ductus est. « Audiant mites et jucundentur. » Quia sapiunt quod dictum est : « Gustate, et videte quam » suavis est Dominus : beatus vir qui sperat in eum[2]. » Longam lectionem audivimus, brevis est dies : longo Sermone etiam nos tenere vestram patientiam non debemus. Novimus quia patienter audistis, et diu stando et audiendo tanquam Martyri compassi estis. Qui audit vos, amet vos, et coronet vos.

SERMO CCLXXV[3].

In Natali Martyris Vincentii, II.

1. Magnum et multum mirandum spectaculum noster animus cepit : nec inanissimam et perniciosissimam, sicut solet in theatris quarumque nugarum, sed plane utilissimam et fructuosissimam voluptatem oculis interioribus hausimus, cum beati Vincentii gloriosa passio legeretur. Erat videre invictam Martyris animam contra insidias antiqui hostis, contra sævitiam impii judicis, contra dolores mortalis carnis, acerrima conflictatione certantem, et in

[1] Isaï. LIII, 7. — [2] Psal. XXXIII, 9. — [3] Alias 9 inter editos a Parisiensibus.

adjutorio Domini cuncta superantem. Ita plane, charissimi, ita prorsus fuit : in Domino laudemus hanc animam, ut audiant mites, et jucundentur [1]. Quas voces audierit, quas reddiderit, quæ tormenta devicerit, decursa lectio declaravit, et nobis tanquam in conspectu quæ gesta sunt posuit. Tanta pœna erat in membris, tanta securitas in verbis, tanquam alius torqueretur, alius loqueretur. Et vere alius: prædixit enim hoc Dominus, et promisit Martyribus suis dicens : « Non vos estis qui loquimini, sed » Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis [2]. » In Domino ergo laudetur hæc anima. « Nam quid est homo, » nisi quod memor est ejus [3]? Aut quæ vires pulveris, nisi illo adjuvante, qui nos fecit ex pulvere? « Ut qui glo» riatur, in Domino glorietur [4]. » Si enim diabolicus et seductor spiritus plerumque implet vel fallaces vates, vel falsos martyres suos, ut tormenta corporis vel ipsi sibi ingerant, vel ingesta contemnant : quid magnum est Domino Deo nostro ad confirmandam prædicationem nominis sui, ipsorum prædicatorum carnem quidem in manus persequentium tradere, mentem vero in arcem libertatis assumere; ut etiam dum illa patitur iniquitatem, hæc asserat veritatem? scilicet ut victores non tolerantia faciat, sed justitia : quoniam Martyres discernit causa, non pœna. Multi enim dolores toleraverunt pertinacia, non constantia; vitio, non virtute; pravo errore, non recta ratione; diabolo possidente, non persequente. In nostro autem vincente Vincentio, ille quidem vincebat, qui possidebat : sed ille possidebat, qui principem hujus mundi miserat foras [5]; ut etiam pugnans extrinsecus superaretur, qui jam fuerat superatus, ne intus dominaretur. Ille quippe qui missus est foras, non cessans tanquam leo ru-

[1] Psal. XXXIII, 3. — [2] Matth. X, 20. — [3] Psal. VIII, 5. — [4] I Cor. I, 31. — [5] Joan. XII, 31.

giens circuit requirendo quem devoret[1]. Sed cum expugnat ille pro nobis, qui eo excluso regnat in nobis.

II. Denique magis diabolus non victo Vincentio, quam Vincentius persequente diabolo torquebatur. Quanto enim erant illa truculentiora et exquisitiora tormenta, tanto magis tortus de torquente triumphabat; et ex illa carne tanquam ex terra suo sanguine irrigata, de qua plus dolebat inimicus, palma crescebat. Sed quia ille latenter sævit, et latenter victus affligitur, manifeste apparebat in præside homine, quid in occulto diabolus pateretur, et ille invisibilis adversarius per sui vasculi, quod impleverat, crepantis rimulas prodebatur. Voces enim hujus hominis, oculi, vultus, et turbulentus totius corporis motus, indicabant quam graviora tormenta sentiret interius, quam erant quæ Martyri infligebat exterius. Si consideremus perturbationem torquentis et tranquillitatem tormenta patientis, videre facillimum est quis erat sub pœnis, quis supra pœnas. Quæ gaudia erunt in virtute regnantium, quando tanta sunt pro veritate morientium? Quid erit cum corporis incorruptione fons vitæ, quando ros ejus inter tormenta tam dulcis est? Et quid faciet impiis æterna flamma, quos ita vastat irati cordis insania? Quid passuri sunt, cum judicabuntur, qui jam cum judicant cruciantur? Judicia futura sanctorum quid habitura sunt potestatis, cum in hac vita tribunal judicis catasta torserit Martyris?

III. Magnum autem Dominus testimonium præbet testibus suis, cum ille qui rexit corda certantium, nec corpora deserit mortuorum, velut de hujus ipsius beati Vincentii corpore præclarissimum miraculum exhibuit; ut id quod inimicus omnino non apparere cupierat, sategerat, fecerat, tam præsenti nutu divino proderetur, et religio-

[1] I Petr. v, 8.

sius humandum venerandumque demonstraretur, ut victricis pietatis et devictæ impietatis præclara in eo memoria perduraret. « Vere pretiosa in conspectu Domini mors » sanctorum ejus[1] : » quando nec terra carnis vita deserente contemnitur; et invisibili anima de domo visibili discedente, habitaculum servi cura Domini custoditur, et in gloriam Domini a conservis fidelibus honoratur. Quid enim agit Deus, mira opera faciendo circa sanctorum corpora defunctorum, nisi testimonium perhibet, sibi non perire quod moritur, et ut hinc intelligatur in quali honore secum habeat animas occisorum, quando caro exanimis tanto effectu Divinitatis ornatur? Sicut enim de membris Ecclesiæ loquens Apostolus, similitudinem adhibuit de membris corporis nostri, quoniam « Quæ inhonesta sunt nostra; his abundantiorem honorem circumponimus[2] : » ita providentia Creatoris cadaveribus Martyrum tam præclara miraculorum testimonia præstando, abundantiorem honorem exsanguibus reliquiis hominum circumponit, et quod vita emigrante tanquam deforme jam remanet, ibi evidentius præsens vitæ dator apparet.

[1] Psal. cxv, 15. — [2] I Cor. xii, 23.

SERMO CCLXXVI[1].

In festo Martyris Vincentii, III.

I. In passione, quæ nobis hodie recitata est, fratres mei, evidenter ostenditur judex ferox, tortor cruentus, Martyr invictus. In cujus corpore pœnis variis exarato, jam tormenta defecerant, et adhuc membra durabant. Tot convicta miraculis persistebat impietas, tot vexata suppliciis non cedebat infirmitas: agnoscatur ergo operata Divinitas. Quando enim corruptibilis pulvis contra tam immania tormenta duraret, nisi in eo Dominus habitaret? In his enim omnibus ille agnoscendus, ille glorificandus, ille laudandus est, qui et in prima vocatione dedit fidem, et in suprema passione virtutem. Vultis nosse quia utrumque donatum est? Audite apostolum Paulum: « Vobis, » inquit, donatum est pro Christo, non solum ut credatis » in eum, verumetiam ut patiamini pro eo[2]. » Acceperat hæc utraque Levita Vincentius, acceperat et habebat. Si enim non accepisset, quid haberet? Habebat in sermone fiduciam, habebat in passione tolerantiam. Nemo ergo de suo corde præsumat, quando profert sermonem; nemo de suis viribus confidat, quando suffert tentationem: quia et ut bona prudenter loquamur, ab illo est nostra sapientia; et ut mala fortiter perferamus, ab illo est nostra patientia. Recolite Dominum Christum suos in Evangelio Discipulos admonentem: recolite Martyrum Regem co-

[1] Alias 12 de Sanctis. — [2] Philip. 1, 29.

hortes suas armis spiritalibus instruentem, bella monstrantem, adjutoria ministrantem, præmia pollicentem : qui cum dixisset Discipulis suis : « In hoc mundo pressu-» ram habebitis; » mox unde territi consolarentur, adjunxit dicens : « Sed confidite, ego vici mundum [1]. » Quid ergo miramur, charissimi, si in illo Vincentius vicit, a quo victus est mundus? « In hoc, inquit, pressuram ha-» bebitis : » ut si premit, non opprimat; si oppugnat, non expugnet.

II. Duplicem mundus aciem producit contra milites Christi. Advertite, fratres. Duplicem, dixi, aciem producit mundus contra milites Christi. Blanditur enim, ut decipiat; terret, ut frangat. Non nos teneat voluptas propria, non nos terreat crudelitas aliena; et victus est mundus. Ad utrosque aditus occurrit Christus, et non vincitur Christianus. Si consideretur in ista passione humana patientia, incipit esse incredibilis; si agnoscatur divina potentia, desinit esse mirabilis. Tanta grassabatur crudelitas in Martyris corpore, et tanta tranquillitas proferebatur in voce, tantaque pœnarum asperitas sæviebat in membris, et tanta securitas sonabat in verbis; ut miro modo putaremus Vincentio patiente, alium non loquentem torqueri. Et vere, fratres, ita erat : prorsus ita erat : alius loquebatur. Promisit enim et hoc testibus suis Christus in Evangelio, quos ad hujusmodi certamina præparabat. Sic enim ait : « Nolite præmeditari quomodo aut quid loquamini. » Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris » vestri qui loquitur in vobis [2]. » Caro ergo patiebatur, et Spiritus loquebatur. Et loquente Spiritu non solum convincebatur impietas, sed etiam confortabatur infirmitas.

III. Clariorem nobis Martyrem tot tormenta faciebant.

[1] Joan. xvi, 33. — [2] Matth. x, 19, 20.

Multiplici enim vulnerum varietate confossus, non deferebat pugnam, sed acrius iterabat. Putares quod eum duraret flamma, non ureret; et tanquam figuli fornax lutum molle suscipiens, duram redderet testam. Poterat Martyr noster dicere Daciano : Jam non urit ignis tuus carnem meam, quia « Exaruit velut testa virtus mea[1]. » Et quoniam veraciter scriptum est : « Vasa figuli probat » fornax, et homines justos tentatio tribulationis[2]; » probatus est atque decoctus illo igne Vincentius : arsit vero et crepuit Dacianus. Si enim non ardebat, unde clamabat? Quid enim erant verba irascentis, nisi fumus ardentis? Ergo Martyri nostro refrigerium in corde habenti, flammas extrinsecus admovebat : sed ipse facibus furoris accensus, tanquam clibanus intus ardebat, et habitatorem suum diabolum concremabat. Per furiosas enim Daciani voces, per truces oculos et minaces vultus et totius corporis motus ille habitator ejus interior monstrabatur; et per hæc signa visibilia, tanquam per sui vasculi, quod impleverat, crepantis rimulas videbatur. Non tantum Martyrem cruciabant tormenta, quantum illum vastabat insania.

IV. Sed jam, fratres, illa omnia transierunt, et ira Daciani, et pœna Vincentii. Nunc autem pœna Daciano, corona vero manet Vincentio. Denique his præmissis futuræ videlicet retributionis finibus, etiam in hoc mundo Martyrum gloriam demonstremus. Quæ hodie regio, quæve provincia ulla, quousque vel romanum imperium, vel christianum nomen extenditur, Natalem non gaudet celebrare Vincentii. Quis autem hodie Daciani vel nomen audisset, nisi Vincentii passionem legisset? Quod vero tanta cura servavit Dominus Martyris corpus, quid aliud demonstravit, nisi se gubernasse viventem, quem non

1 Psal. xxi, 16. — 2 Eccli. xxvii, 6.

reliquit exanimem? Vicit ergo Dacianum vivens Vincentius, vicit et mortuus. Vivens tormenta calcavit, mortuus maria transnatavit. Sed ipse inter undas gubernavit cadaver extinctum, qui inter ungulas animum donavit invictum. Non flexit flamma tortoris cor ejus, non mersit aqua maris corpus ejus. Sed in his et hujusmodi omnibus nihil est aliud, nisi « Pretiosa in conspectu Domini mors sanc-» torum ejus [1]. »

SERMO CCLXXVII [1].

In festo Martyris Vincentii, IV.

In quo disputatur de corpore spiritali post resurrectionem, et utrum ejusmodi corporis oculis videri Deus possit.

Habitus in Basilica Restituta.

I. Oculis fidei certantem expectavimus Martyrem, et amavimus totum invisibiliter pulchrum. Qualis enim decoris habebat spiritum, cujus fuit et cadaver invictum? Dominum confessus est vivus: inimicum superavit et mortuus. Quid putamus, fratres, quod istum honorem providentia et consilium omnipotentis Creatoris cum etiam defuncto corpori detulit, Martyri aliquid præstitit? Quid enim, si non sepeliretur, ignorabat ille unde suscitaretur? Illi et in victoria corona, et in resurrectione servata est vita æterna. Sed de corpore ejus, Ecclesiæ præstita est

[1] Psal. cxv, 15. — [2] Alias de Diversis 102.

consolationis memoria. Sic plerumque Deus de servis suis præstat servis suis quadam dignatione, donans quod magis prosit ei cui datur, quam ei de quo datur. Sic Eliam sanctum Deus per avem pascebat : non autem misericordia Dei et omnipotentia defecerat, ut semper sic pasceret. Mittitur tamen pascendus ad viduam : non quia non erat quomodo Dei servus aleretur, sed ut fidelis vidua benedictionem mereretur [1]. Præstitit ergo sanctorum corpora Ecclesiis suis ad memorias orationum, non ad glorias Martyrum. Illi enim habent integram gloriam suam apud Creatorem suum. Nec ipsi corpori aliquid timent, quoniam non est quod timeant. Magis si parcant corpori, nocent et corpori. Si autem per fidem non parcant corpori, præstant et corpori.

II. Ecce hoc attendite, et fidem vestram interrogate. Sanctus Vincentius si formidine tormentorum negaret Christum, videretur corpori pepercisse : quadam autem conditione mortali, corpore solveretur. Quid ageret in resurrectione, cum in æternum ignem præcipitaretur? Negans Christum, negatur a Christo. « Qui negaverit me, » inquit, coram hominibus, negabo eum coram Patre » meo qui est in cœlis [2]. » Ecce negaret, quiescerent illi tortores, et vulnerato animo sanum esset corpus; imo occiso animo, viveret corpus : quid prodesset in æternum mortuo brevis corporis vita? Veniret dies, quam commemorat Dominus, « Quando omnes qui in monumentis » sunt, audient vocem ejus, et procedent [3] : » sed cum magna differentia. Omnes procedent, sed non omnes ad eamdem rem procedent. Omnes surrecturi, sed non omnes immutandi. « Qui enim bene fecerunt, inquit, in re» surrectionem vitæ; qui autem male, in resurrectionem » judicii. » Cum dicit : « Omnes qui in monumentis sunt, »

[1] I Reg. XVII, 9. — [2] Luc. XII, 9. — [3] Joan. V, 28, 29.

procul dubio manifestat corporum resurrectionem. Judicium autem cum audis, ne tibi tanquam de temporali judicio blandiaris, ponitur judicium pro pœna æterna. Secundum hoc dictum est : « Qui autem non credit, » jam judicatus est[1]. » Hæc ergo differentia separatura est justos ab injustis, fideles ab infidelibus, confessores a negatoribus, amatores vitæ perituræ ab amatoribus vitæ æternæ, separatura est illa discretio. « Et » ibunt justi in vitam æternam, impii vero in ignem æter» num[2]. » Ibi cum corpore torquebuntur, qui corpori pepercerunt. Timendo enim tormenta corporis, corpori pepercerunt; et parcendo corpori, Christum negaverunt; et negando Christum pœnas æternas etiam corpori distulerunt. Si distulerunt, numquid abstulerunt?

III. Ergo prudenter Martyres Christi, non sua corpora contempserunt. Perversa est ista, et mundana philosophia, eorum qui non credunt corporum resurrectionem. Videntur enim sibi quasi magni corporis contemptores, quia ipsa corpora quasi pro carceribus se habere arbitrantur, quo detrusas putant animas, quod alibi ante peccaverunt. Deus autem noster et corpus fecit et spiritum ; et utriusque creator est, et utriusque recreator ; utriusque institutor, utriusque etiam restitutor. Non ergo carnem tanquam inimicam, vel contempserunt, vel persecuti sunt Martyres. « Nemo enim unquam carnem suam odio habuit[3]. » Magis ei consuluerunt, quando eam negligere videbantur : quando in ea fideliter persistentes, temporalia tormenta tolerabant, æternam etiam ipsi carni gloriam comparabant.

IV. Quæ sit autem futura in resurrectione gloria carnis hujus, quis explicet verbis? Nemo adhuc nostrum habendo expertus est. Nunc carnem onerosam portamus;

[1] Joan. III, 18. — [2] Matth. XXV, 46. — [3] Ephes. V, 29.

quia indigam, quia infirmam, quia mortalem, quia corruptibilem. « Corpus enim quod corrumpitur aggravat » animam [1]. » Sed noli hoc in resurrectione metuere. « Oportet ut corruptibile hoc induat incorruptionem, et » mortale hoc induat immortalitatem [2]. » Quod nunc est onus, erit honor : quod nunc sarcina, tunc levamen. Non enim habebit pondus, ut corpus habere te sentias. Videte, charissimi : quando sanum est corpus nostrum, etiam hoc fragile atque mortale, quando suarum partium temperamento moderatum est, quando in eo nihil ejus adversus aliud rixatur, non calor superat et urget algorem, non copia frigoris fervor extinguitur, et dum luctatur affligit; non humorem siccitas sorbet, non inundat humor et premit; sed omnia quibus constat concordi inter se junctura librata sunt, quæ sanitas dicitur. Est autem, ut breviter dicam, sanitas corporis, eorum concordia quibus constat. Hæc ergo sanitas, id est, membrorum humorumque concordia in re corruptibili, in re egena et infirma, in re quæ adhuc esurire et sitire potest, stando lassari, sedendo refici, rursus sedendo lassari, esuriendo deficere, vescendo refici; non succurrere defectionibus præteritis nisi aliis inchoatis : quidquid enim aliud ad refectionem ceperis lassus, initium est alterius lassitudinis; quia in re, quam sumpsisti ut succurreres, si perseveres, et inde fatigaberis : in hoc ergo infirmo et corruptibili corpore, quid est ipsa sanitas qualiscumque ? Neque enim hæc, quæ in carne mortali et incorruptibili dicitur sanitas, ullo modo Angelorum sanitati comparanda est, quorum nobis æqualitas in resurrectione promittitur [3]. Hæc tamen sanitas, ut dixi, qualiscumque quid habet delectationis, quam exoptabile bonum est omnibus? Quantam rem habet pauper, cum hanc solam habet; quantam non

[1] Sap. IX, 15. — [2] I Cor. XV, 53. — [3] Luc. XX, 36.

habet dives, cum hanc solam non habet? Quid se jactat copiosum? Febris lectum non formidat argenteum : non timet pompam divitis, non timet jacula bellatoris.

V. Quid ergo sanitas hæc ipsa, quam recte Martyres contempserunt, quia in ipsa carne aliam speraverunt? Tamen quia illam nondum experti sumus, ex ista quam novimus, illam utcumque conjiciamus. Quid est sanitas? Si dicas mihi : Quid est videre? Quantum ad corpus attinet, respondebo tibi fortasse, formas coloresque sentire. Si dicas mihi : Quid est audire? Respondebo, sonos sentire. Si dicas : Quid est olfacere? Respondebo, odores sentire. Quid est tangere? Dura vel mollia, calida vel frigida, aspera et lenia, gravia vel levia sentire. Quid est sanitas? Nihil sentire. Sed et hæc ipsa in nobis modo aliorum comparatione vilescunt. Acute vides : acutius te forsitan aquila. Acute audis : sunt bestiolæ quæ audiunt acutius. Acute olfacis : canem sagacem non vincis. Acute sapores gustando dijudicas : sunt animalia quæ inexpertas herbas discernunt, et quod est noxium non attingunt. Nam tu quamlibet acute discernas cibum, imprudens irruis in venenum. Acute sentis tangendo : quam multæ aves æstatem futuram præsentiunt, et locà demutant; hyemem imminere præsentiunt, ad loca calidiora demigrant? quod tu cum venerit sentis, antequam veniat illa præsentiunt. Et hoc ipsum quod in sanitate laudavi, nihil sentit lapis, nihil arbor, nihil cadaver.

VI. Nam præses ille Dacianus in corde nihil sentiebat, quando in nihil sentiens cadaver sæviebat? Quid enim jam faciebat nihil sentienti, qui potuit et a sentiente superari? Fecit tamen quidquid potuit, fecit iratus. Sed qui jam nihil in palam patiebatur, in occulto coronabatur. Tenebat enim sententiam Domini sui : qui cum vellet nos securos facere de his qui corpus occidunt : « Nolite, in-

» quit, timere eos qui corpus occidunt, et postea non » habent quid faciant[1]. » Quomodo postea non habent quid faciant, quando insanus ille de Vincentii corpore tanta fecit? Sed Vincentio quid fecit, qui etiam sentienti nihil fecit? Ergo non sic non sentire, ut non sentit lapis, ut non sentit arbor, ut non sentit cadaver; sed vivere in corpore, et nihil ex ejus onere sentire, hoc est sanum esse. Et tamen quantumlibet sit homo in hac vita sanus, sentit etiam sani corporis pondus. Aggravat animam etiam sanum corpus quod corrumpitur[2], id est, corruptibile. Aggravat animam, id est, non obtemperat animæ ad nutum omnis voluntatis. Obtemperat in multis : movet manus ad operandum, pedes ad ambulandum, linguam ad loquendum, oculos ad videndum, ad sentiendas voces intendit auditum : in his omnibus corpus obsequitur. Mutandi loci cupiditas sentit onus, sentit pondus : non tanta facilitate movetur corpus ad perveniendum, quo desiderat. Desiderat aliquis amicum videre in corpore constitutus, in corpore constitutum : illum novit esse in longinquo, multæ mansiones interjacent : animo jam præcessit, corpore quando pervenit, tunc sentit quale onus portet. Non potuit ad celeritatem præsumptam obedire voluntati pondus carnis : non potuit ea celeritate rapi, qua voluit, qua eam portat animus. Tardum et onerosum est.

VII. Putamus-ne habet aliquid ipsum corpus, unde probetur velocitas corporis? Pedes dicemus? Quid tardius? Ipsi sunt qui perveniunt, et desideria vix sequuntur, et molimenta moliendo perveniunt. Sed fac quemquam ita velocem, ut sunt quædam animalia, quibus nec comparanda est velocitas nostra, fac quemquam ita velocem, ut sunt aves : non eo ictu pervenit, quo voluerit. Diu volant aves migrando, et aliquando fessæ insidunt

[1] Matth. x, 28, et Luc. xii, 4. — [2] Sap. ix, 15.

arboribus navium. Ergo si etiam sicut aves volare possemus, præ desiderio perveniendi tardi essemus. Cum vero fuerit corpus spiritale, de quo dictum est : « Seminatur » corpus animale, surget corpus spiritale[1]; » quanta ibi facilitas, quanta celeritas, quanta obedientia volentis? In nullo pondus, in nullo egestas, in nullo lassitudo, in nullo ex alia parte renitentia et reluctatio.

VIII. Quale illud corpus erat, quod Dominus per claustra trajecit? Intendite, obsecro, si possim, adjuvante Domino, qualibuscumque verbis expectationi vestræ aut satisfacere, aut non multum deesse. Nata nobis occasio est de corpore spiritali aliquid disputandi ex passione Martyris, a quo sic vidimus et mirati sumus corpus inter tormenta contemni. Diximus enim quia non parcendo corpori, eidem etiam corpori consulebat : ne forte fugiendo temporales pœnas, et Christum negando, idem ipsum corpus pœnis sempiternis et atrocissimis suppliciis destinaret. Hinc ergo hortari vos cupiens, et me ipsum ad præsentia contemnenda, futura speranda : « Etenim in hoc » habitaculo ingemiscimus gravati, » et tamen mori nolumus, et exui pondere formidamus : « Nolumus enim spoliari, sed supervestiri, ut absorbeatur mortale a vita[2]; » hac ergo occasione de spiritali corpore suscepi aliquid loqui vobis, et primitus commendandam putavi hanc ipsam hujus fragilis et corruptibilis corporis sanitatem, ut ex ipsa magnum aliquid inveniamus. Invenimus in ipsa sanitate nihil sentire. Etenim multa habemus intus in visceribus nostris; quis ea nostrum sciret, nisi in corporibus laniatis videret? Viscera nostra, interiora nostra, quæ dicuntur intestina, unde novimus? Et tunc est bonum, quando illa non sentimus. Quando enim illa non sentimus, tunc sani sumus. Dicis alicui : Observa stomachum. Res-

[1] 1 Cor. xv, 44. — [2] 2 Cor. v, 4.

pondet tibi : Quid est stomachus? Felix ignorantia : nescit ubi habeat, quod semper sanum habet. Si sanum non haberet, sentiret : si sentiret, non bono suo sciret.

IX. Sed quamvis laudata corporis sanitate venimus ad celeritatem motus, et invenimus nos plumbeos quodam modo. Quanta est celeritas cœlestium corporum? Vis nosse quanta sit? Intueris solem, et tibi videtur quasi non moveatur, et tamen movetur. Forte dicis : Movetur, sed tardius. Vis nosse quanta celeritate moveatur? Vis ratione colligere, quod non sentis aspectu? Si recta via ab Oriente usque in Occidentem in hac terra veredis quisque curreret, per quot dies perveniret? qualibet equorum velocitate ferretur, quot mansiones ageret? Spatium itineris ab initio Orientis usque ad finem Occidentis sol, qui tibi videtur stare, uno die conficit, et una nocte ad ortum redit. Nolo dicere, quia obscurum est, et ad persuadendum difficile, vel fortassis incertum, quam sint spatia cœlestia multo quam terrestria latiora. Cum ergo videamus tantam celeritatem cœlestium corporum, quæ nobis videntur cum attenduntur non moveri; cui celeritati comparare possumus corpus angelicum? Affuerunt etiam, et quando voluerunt se conspiciendos tangendosque præbuerunt. Lavit Angelis pedes Abraham[1]. Non solum lavit illa corpora, verumetiam contrectavit. Apparuerunt, ut voluerunt, quando voluerunt, quibus voluerunt. Nihil difficultatis, nihil omnino tarditatis sentiunt. Sed non eos videmus currentes, non eos videmus de loco in locum migrantes, ut nossemus ab oculis hominum discedentes : quando voluerunt, pervenerunt. Non est ergo unde etiam de istis evidentissimum celeritatis hujus præbeamus exemplum. Omittamus incognita, et de inexpertis nihil temere præsumere audeamus.

[1] Gen. XVIII, 4.

X. In hoc ipso corpore, quod gestamus, invenio aliquid, cujus ineffabilem mirer celeritatem. Quid est hoc? Radius oculi nostri, quo tangimus quidquid cernimus. Quod enim vides, oculi tui radio contingis. Si velis videre longius, et interponatur aliquod corpus, irruit radius in corpus objectum, et transire non permittitur ad id quod videre desideras; et dicis impedienti : Exi, obstas mihi. Columnam vis videre, homo in medio stat, impedit aciem tuam. Radius tuus emissus est, sed pervenit usque ad hominem, usque ad columnam pervenire non sinitur : incurrit in aliud aliquid, non permittitur. Ecce qui tibi obstabat, discessit e medio, pervenit acies quo volebat. Modo discute, et si potes, inveni atque responde, utrum acies ista, radius iste oculi tui citius pervenit ad proximum, tardius ad longinquum. Vidisti hominem in proximo constitutum, tanta mora illum vidisti, tanta mora ad eum radium oculi tui tetendisti, tanta mora ad eum oculi tui radio pervenisti, quanta mora pervenis et ad illam columnam quam volebas videre, et quia homo interpositus erat, non poteras : non ad ipsum citius, et ad illam tardius : et ecce ipse in proximo erat, et illa longius. Si ambulare velles, citius ad hominem, quam ad columnam pervenires : quia videre voluisti, tam cito ad hominem, quam ad columnam pervenisti. Nihil est hoc de columna et de homine. Jace adhuc oculos, vides longe parietem : mitte longius, pervenis ad solem. Quantum est inter te et solem? Quis illa intervalla metiatur? Quis ullo acumine cogitationis æstimet quantum a te longe sit sol? Et tamen mox ut oculum aperueris, ecce tu hic es, radius tuus ibi est. Mox ut videre voluisti, videndo pervenisti. Non quæsisti machinas quibus nitereris, non scalas quibus ascenderes, non funes quibus levareris, non pennas quibus volares. Oculum aperuisse, hoc est, pervenisse.

XI. Quid ergo ista celeritas? quanta est? quid sibi vult? Corporis nostri est, de carne nostra emittitur. Radios nos habemus, et non miramur. Videndo utimur, considerando expavescimus. Non invenis aliquid quod huic compares celeritati, quantum attinet ad corporis celeritatem. Merito huic celeritati apostolus Paulus facilitatem resurrectionis comparavit, dicens : « In ictu oculi[1]. » Ictus oculi est, non in palpebris claudendis et aperiendis : nam hoc tardius agitur, quam videtur. Tardius palpebram levas, quam dirigis radium. Citius radius tuus pervenit ad cœlum, quam palpebra levata ad supercilium. Videtis quid sit ictus oculi : videtis quam facilitatem Apostolus resurrectioni corporum dederit. Quam tarde ista creata atque formata sunt? Recolamus moras conceptus, et in ipsis uteris matrum coalescentium semina parvulorum; per temporum numerum membra formata, diebus certis, mensibus multis, quo usque illud quod intus creatum atque formatum est proferatur in lucem. Deinde quanta mora crescit, quanta mora succedit adolescentia pueritiæ, juventus adolescentiæ, senectus juventuti, mors omnibus. Accedit etiam alia mora : videtur integrum recens cadaver, in putredinem solvitur; et ad ipsam resolutionem necessaria sunt tempora, donec in tabem defluat, siccetur in cinere : et ab ipsis primordiis uteri usque ad cinerem extremum sepulcri quanta interjacet mora? quot dies? quæ temporum spatia? Venit ad resurgendum, in ictu oculi reparatur.

XII. Attendite ergo, fratres, et comparate quæ comparanda sunt, rebus quibus comparanda sunt. Celerius movetur ista caro in ambulando, quam formata est, quam nutrita est, quam crevit, quam ad habitum juvenilem pervenit, integramque ætatem et staturam percepit : celerius movetur in ambulando, quam hoc in illa fiat. Porro au-

[1] I Cor. XV, 52.

tem resurrectio fiet in ictu oculi: quanta erit celeritas movendi, si tanta potuit esse resurgendi? Laniata sunt corpora a sævientibus: toto licet mundo dissipentur membra mortuorum, per totam terram cineres dispergantur; de toto tam grandi sinu totum quod sparsum est in ictu oculi reparatur. Miramur radiorum nostrorum, qui funduntur ex oculis, nimiam quamdam, et nisi experiremur, incredibilem celeritatem: mirabilior est in corpore, quod futurum est, spiritali facilitas. In ictu quidem oculi resurget: sed Dominus noster, quod radius oculi nostri non potest, corpus etiam per claustra trajecit. Post resurrectionem in loco uno constitutis Discipulis suis, subito apparuit ostiis clausis[1]. Qua nos videre non possumus, ille potuit et intrare. Nemo dicat: Hoc quidem potuit, sed Domini corpus, numquid continuo etiam meum poterit? Et hinc accipe ab Spiritu, qui de Apostolo loquebatur, plenam securitatem. De ipso quippe Domino dictum est: « Qui transfigurabit corpus humilitatis nostræ conforme » corpori gloriæ suæ[2]. »

XIII. De isto ergo tali corpore, de hujus corporis tanta facilitate, tanta celeritate, tanta sanitate, nihil temere ac præsumenter definire audeat humana fragilitas. Quales erimus, sciemus cum fuerimus. Antequam simus, temerarii non simus, ne illud non simus. Quærit aliquando humana curiositas, et dicit sibi: Putas-ne per illud spiritale corpus videbimus Deum? Cito quidem responderi potest: In loco non videtur Deus, per partes non videtur Deus, spatiis diffusus intervallisque separatus non videtur Deus. Quamvis impleat cœlum et terram, non ideo tamen dimidius est in cœlo, dimidius in terra. Nam aër iste si implet cœlum et terram, pars ejus quæ in cœlo est, non est in terra. Et quidquid aqua implet, implet quidem

[1] Joan. xx, 19. — [2] Philip. III, 21.

spatium quo capitur; sed dimidia est in dimidio spatio, dimidia in alio dimidio, tota in toto. Non est tale aliquid Deus. Hoc omnino noli dubitare, quoniam non est corpus Deus. Per spatia diffundi, locis capi, habere partes dimidias, tertias, quartas, totas, corporum proprium est. Nihil tale Deus: quia ubique totus Deus: non alibi dimidius, et alibi alio dimidio constitutus; sed ubique totus. Implet cœlum et terram: sed totus est in cœlo, totus in terra: « In principio erat Verbum. » Ut etiam de ipso Filio hoc idem audias, quia et Filius cum Patre unus est Deus: non æqualis mole, sed divinitate. « In principio erat Ver- » bum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Ver- » bum: hoc erat in principio apud Deum. Omnia per » ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil. » Et paulo post: « Et lux lucet in tenebris[1]. » Iste Unigenitus totus manens apud Patrem, totus lucet in tenebris, totus in cœlo, totus in terra, totus in virgine, totus in infante; non alternis temporibus tanquam de loco ad locum migrando. Nam et tu totus es in domo tua, et totus in Ecclesia: sed quando in Ecclesia, non in domo tua; quando in domo tua, non in Ecclesia. Non ergo ille sic totus in cœlo, totus in terra, totus in virgine, totus in infante, (ut aliud nihil commemorem,) quasi migrando de cœlo in terram, de terra in virginem, de virgine in infantem, sed ubique simul totus. Non enim quasi aqua refunditur, aut quasi terra molimine separatur, atque transfertur. Quando totus in terra est, cœlum non deserit: sed et cum cœlum implet, a terra non recedit. « Attingit enim a fine usque » ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter[2]. »

XIV. Si ergo substantiam, quæ non videtur in loco, poterunt vel tunc corporales oculi videre, cum fuerit corpus spiritale, si poterunt aliqua vi occulta, aliqua vi inex-

[1] Joan. I, 1-5. — [2] Sap. VIII, 1.

perta et prorsus incognita, nec ulla æstimatione percepta, si poterunt, possint. Oculis enim videmus, non nostris oculis invidemus. Tantum non conemur Deum perducere ad locum, non conemur Deum includere in loco, non conemur Deum per spatia locorum quasi aliqua mole diffundere; non audeamus hoc, non cogitemus. Maneat substantia Divinitatis in sua et propria dignitate. Nos certe, quam[1] possumus, in melius mutemus, non Deum in deterius commutemus. Maxime quia definitum aliquid inde in Scriptura non invenimus, aut nondum invenimus. Nam neque hoc audeo præsumere, non in ea esse quod valeat inveniri. Aut non est, aut latet, aut me latet. Si quid in alterutram partem potuerit ab aliquo inveniri, libenter accipio, et me instructum nisi gratias egero, non homini dicenti, sed ei qui per hominem docet, ingratus ero. Absit autem ut dator gratiæ, me esse permittat ingratum. Hoc tantum dico, quia oculi qui per intervalla locorum vident quod vident, id est, ut spatium sit inter videntem, et illud quod videtur; aliter enim isti oculi non vident : nam si ab eis aliquid multum in longinquo removeris, ideo non vident, quia radii ad longe posita non perveniunt; si autem ad eos aliquid propinquius admoveris, nisi sit intervallum aliquod inter oculos videntis et corpus quod videtur, videri omnino non potest; nam si propius admovendo oculos ipsos, quibus aliquid videtur, contingas, perdito spatio amittitur visio. Hoc ergo dico, quoniam tales oculi, qui nonnisi per intervalla et spatia locorum vident quidquid vident; nec nunc possunt videre Deum, nec tunc poterunt, quia ille non est in loco. Aut ergo aliud erit quod videre possint, et quod in loco videri non potest : aut si manebit in eis non posse videre nisi in loco, non videbunt eum qui non est in loco.

[1] *Forte* cum.

XV. Hoc autem donec de spiritali corpore diligentius requiratur, quod aut intelligatur aut recte credatur, teneamus corpus resurrecturum, teneamus formam corporis nostri hanc futuram, quam vel Christus exhibuit, vel in occulto promisit. Teneamus corpus spiritale futurum, non animale, sicut nunc est. Evidenter enim expressum est, et contradici non potest : « Seminatur corpus animale, resurget corpus spiritale [1]. » Teneamus Patrem et Filium et Spiritum sanctum natura propria, substantia propria, pariter et æqualiter esse invisibilem, quia pariter et æqualiter credimus immortalem, pariter et æqualiter credimus incorruptibilem. Uno autem loco simul hæc posuit Apostolus : « Regi autem sæculo- » rum, immortali, invisibili, incorruptibili, soli Deo, ho- » nor et gloria in sæcula sæculorum. Amen [2]. » Deus solus, Pater et Filius et Spiritus sanctus, immortalis, invisibilis, incorruptibilis : non modo invisibilis, et postea visibilis; quia non modo incorruptibilis, et postea corruptibilis. Sicut immortalis semper, sicut incorruptibilis semper; ita et invisibilis semper. Si mutatur invisibilitas, metuendum est ne mutetur immortalitas. Puto propterea ipse Apostolus invisibilem in medio posuit, inter immortalem et incorruptibilem. De quo ambigi poterat, ne posset everti, ex utroque latere communivit. Teneamus istam indeclinabilem confessionem. Non est simile offendere in creaturam, et offendere in Creatorem. Certe qualitates creaturarum disserendo quæramus, et si in aliquo fallimur, in quod pervenimus in eo ambulemus. Tunc enim si quid aliter sapimus, et hoc nobis Deus revelabit [3]. Unde hesterno die diutius disputavimus : « Beati mundicordes, quoniam ipsi » Deum videbunt [4]. » Nos mundandis cordibus modis omnibus instemus, omni conatu invigilemus; omni prece, quantum possumus, impetremus, ut cor mundemus. Et

[1] I Cor. xv, 44. — [2] I Tim. I, 17. — [3] Philip. III, 15. — [4] Matth. v, 8.

si de his quæ forinsecus sunt cogitamus : « Mundate, ait, » quæ intus sunt, et quæ foris sunt mundata erunt[1]. »

XVI. Fortassis alicui videatur tam clarum esse testimonium de carne, quam de corde : quia scriptum est : « Videbit omnis caro salutare Dei[1]. » Habemus de corde evidentissimum testimonium : « Beati mundicordes, quo» niam ipsi Deum videbunt. » Habemus et de carne : « Videbit omnis caro salutare Dei[2]. » Jam quis dubitaret visionem Dei carni esse promissam, nisi moveret, quid est salutare Dei? Imo quia non movet, non enim dubii sumus : salutare Dei Christus Dominus est. Dominus Itaque noster Jesus Christus si in sola divinitate videretur, nemo dubitaret carnem visuram esse substantiam Dei; quia, « Videbit omnis caro salutare Dei. » Quia vero Dominus noster Jesus Christus, et oculis cordis mundis, perfectis, Deo plenis videri potest quantum attinet ad ejus divinitatem; visus est autem et in corpore, secundum quod scriptum est : « Post hæc in terris visus est, et cum ho» minibus conversatus est[3] : unde scio quomodo dictum sit, « Videbit omnis caro salutare Dei? » Quia videbit Christum, dictum est, nemo dubitet : sed utrum in corpore Dominum Christum, an sicut « Erat in principio » Verbum, et verbum erat apud Deum, et Deus erat Ver» bum, » hinc ambigitur, hoc quæritur. Noli me urgere uno testimonio : cito confiteor : « Videbit omnis caro sa» lutare Dei. » Dicunt hoc esse, Videbit omnis caro Christum Dei. Sed visus est Christus et in carne, non quidem carne mortali, si adhuc illa spiritalis mutatio caro dicenda est; quia et ipse post resurrectionem sic dixit videntibus, et tangentibus : « Palpate, et videte, quia spiritus carnem » et ossa non habet, sicut me videtis habere[4]. » Videbi-

[1] Matth. XXIII, 26. — [2] Luc. III, 6. — [3] Baruch. III, 38. — [4] Luc. XXIV, 39.

tur et sic : non solum visus est, sed et videbitur. Et forte tunc perfectius implebitur quod dictum est : « Omnis » caro. » Modo enim vidit eum caro, sed non omnis caro : tunc vero in judicio venientem cum Angelis suis ad judicandos vivos et mortuos, cum audierint vocem ejus omnes qui sunt in monumentis[1], et processerint alii ad resurrectionem vitæ, alii ad resurrectionem judicii, ipsam formam videbunt, quam pro nobis suscipere dignatus est, non solum justi, sed etiam iniqui, alii ad dexteram, alii ad sinistram : quia et qui occiderunt, « Videbunt in » quem pupugerunt[2]. Videbit ergo omnis caro salutare » Dei. » Corpus per corpus : quia in vero corpore veniet judicaturus. Sed ad dexteram positis, et in regnum cœlorum missis, sic se demonstraturus est, quomodo jam in corpore videbatur : et tamen dicebat : « Qui diligit me, » diligetur a Patre meo, et ego diligam eum, et manifes» tabo me ipsum illi[3]. » Hoc Judæus impius non videbit. « Tolletur enim impius, ne videat claritatem Dei[4]. »

XVII. Simeon justus vidit eum et corde, quia cognovit infantem, et oculis vidit, quia portavit infantem. Utroque modo videns eum, agnoscens Dei Filium, et amplectens de virgine procreatum : « Nunc dimittis, inquit, Domine, » servum tuum in pace, quoniam viderunt oculi mei sa» lutare tuum[5]. » Videte quid dixerit. Tenebatur enim quo usque et oculis videret, quem fide cernebat. Corpus parvulum accepit, corpus amplexus est ; corpus videndo, id est, Dominum in carne cernendo ait : « Viderunt oculi » mei salutare tuum. » Unde scis, ne sic videat omnis caro salutare Dei ? Ne autem desperemus eum in ea forma venturum ad judicium, quam pro nobis accepit, non in qua semper æqualis Patri permansit ; audiamus et hinc vo-

[1] Joan. v, 28. — [2] Id. xix, 37, ex Zach. xii, 10. — [3] Joan. xiv, 21. — [4] Isaï. xxvi, 10, juxta LXX. — [5] Luc. ii, 29.

cem Angelorum. Ante oculos Discipulorum suorum cum ferretur in cœlum, et illi attenderent, cumque corde desideratum aspectu deducerent, audierunt ab Angelis, « Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum? Hic Jesus qui acceptus est a vobis, sic veniet quomodo vidistis eum euntem in cœlum [1]. » Sic ergo, sic veniet quomodo abscessit in cœlum. Visibilis veniet ad judicium; quia visibilis abscessit in cœlum. Nam si visibilis abscessit et invisibilis veniet, quomodo sic veniet? Si autem sic veniet, visibilis ergo veniet; « Et videbit omnis caro salutare » Dei. »

XVIII. Non hoc ideo dixi : (mementote quantum potestis, ut ea discamus, usquequo invenerimus, quæ nondum novimus : quod autem novimus, non opus est ut discamus, sed Domino adjuvante, doceamus :) non ergo hoc ideo dixi, quia carnem visuram negavi, sed quia quærenda sunt testimonia clariora, si forte poterunt inveniri. Nam hoc quod prolatum est; videtis quale sit. Pro nobis enim magis facit, vel pro ipsa veritate, vel pro his qui quasi certo contendunt, carnem non visuram omnino ullo modo Deum, nec in resurrectione mortuorum. Nos hinc non contendimus, sed repetendo acutos commemoramus, tardis inculcamus. Licet multis tædiosi simus, dicimus tamen. Deus non videtur in loco, quia non est corpus; quia ubique totus est, quia non in parte minor, et in parte major est. Hoc firmissime teneamus. Si autem caro illa tantam acceperit mutationem, ut possit per eam videri quod non videtur in loco; omnino ita sit. Sed quærendum est, unde doceatur. Et si nondum docetur, nondum negetur; sed certe vel dubitetur. Ita tamen ut carnem resurrecturam non dubitetur, spiritale corpus futurum ex animali non dubitetur, corruptibile hoc et mortale hoc

[1] Act., I, 11.

induere immortalitatem et incorruptionem non dubitetur : « Ut in quod pervenimus, in eo ambulemus[1]. » Certe si nimis inquirendo in aliquo forte deviamus ; saltem in creatura, non in Creatore deviemus. Conetur unusquisque quantum potuerit, corpus convertere in spiritum, dum tamen in corpus non convertat Deum.

SERMO CCLXXVIII[2].

De vocatione apostoli Pauli, et commendatione Dominicæ orationis.

Pro solemnitate conversionis S. Pauli, I.

I. Hodie lectio de Actibus Apostolorum hæc pronuntiata est, ubi apostolus Paulus ex persecutore Christianorum, annuntiator Christi factus est. Hodie in illis regionibus etiam loca ipsa testantur, quod tunc gestum est; et nunc legitur, et creditur. Utilitas autem rei gestæ hujus hæc est, quam Apostolus ipse commemorat in epistolis suis[3]. » Dicit enim ad hoc sibi veniam datam omnium peccatorum suorum, et illius furoris atque insaniæ qua pertrahebat Christianos ad necem, qui minister erat furoris Judæorum, sive in lapidatione sancti Martyris Stephani, sive in cæteris exhibendis et adducendis ad pœnam ; ut nemo de se desperet, qui fuerit magnis peccatis involutus, et magnis sceleribus irretitus, quasi veniam non sit accepturus, si conversus fuerit ad eum, qui pen-

[1] Philip. III, 16. — [2] Alias de Diversis 34. — [3] Florus ad I Tim. I.

dens in cruce oravit pro persecutoribus dicens : « Pater » ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt[1]. » Factus est ille ex persecutore prædicator et doctor gentium : « Fui » primo, inquit, blasphemus et persecutor et injuriosus : » sed ideo misericordiam consecutus sum, ut in me primo » ostenderet Christus Jesus omnem longanimitatem, ad » informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam » æternam[2]. » Gratia enim Dei salvi efficimur a peccatis nostris, in quibus ægrotamus. Illius, illius medicina est, quæ sanat animam. Nam se ipsa vulnerare potuit, sanare non potuit.

II. Namque et in ipso corpore in potestate habet homo ægrotare, convalescere autem non ita habet in potestate. Si enim excedat modum, et intemperanter vivat, faciatque illa quæ sunt incommoda valetudini, et expugnantia sanitatem, uno die, si vult, cadit in morbos; non autem cum ceciderit, convalescit. Ut enim ægrotet, se ipsum adhibet ad intemperantiam : ut autem convalescat, medicum adhibet ad salutem. Non enim potest, ut diximus, in potestate habere recipiendam sanitatem, quomodo habet in potestate amittendam. Sic etiam secundum animam, ut peccando in mortem caderet homo, ut ex immortali mortalis fieret, ut subderetur diabolo seductori, fuit in ejus libero arbitrio ; quo ad inferiora declinando superiora deseruit, et aurem præbendo serpenti, aurem clausit ad Deum, atque constitutus inter præceptorem et seductorem, magis seductori quam præceptori obtemperare delegit. Unde enim audivit Deum, inde audivit diabolum. Quare ergo non potius meliori credidit ? Ideoque invenit verum esse quod prædixerat Deus, falsum quod promiserat diabolus. Hæc prima origo malorum nostrorum, hæc radix omnium miseriarum, hoc semen mortis ex propria

[1] Luc. XXIII, 34. — [2] I Tim. I, 13 et 16.

et libera voluntate primi hominis; qui sic est factus, ut si obediret Deo, semper beatus et immortalis esset; si negligeret et contemneret præceptum ejus, qui volebat in illo salutem perpetuam custodire, in morbum mortalitatis irrueret. Tunc ergo medicus a sano contemptus est, nunc curat ægrotum. Alia sunt enim præcepta, quæ dat medicina ad tenendam sanitatem; sanis enim dantur, ne ægrotent : alia sunt autem, quæ jam ægroti accipiunt, ut recuperent quod amiserunt. Bonum erat homini, ut obediret medico, cum sanus esset, ne medicus illi opus esset. « Non est enim opus sanis medicus, sed ægrotantibus[1]. » Proprie quippe medicus dicitur, per quem sanitas recuperatur. Nam semper Deus medicus opus est etiam sanis, ut sanitas ipsa teneatur. Bonum ergo illi erat tenere perpetuam sanitatem, in qua conditus erat. Contempsit, abusus est, intemperantia sua decidit in malam valetudinem hujus mortalitatis : audiat vel modo præcipientem medicum, ut possit inde surgere, quo per peccatum ipse decubuit.

III. Sed plane, fratres, quemadmodum in ipsa medicina sanus faciendo quæ imperat sapientia salutis, manet in eo quod habet; si autem cœperit ægrotare, incipit audire præceptum, et incipit facere, si vere curat recipere bonam et integram valetudinem; cum autem cœperit id facere, non continuo jam sanus est; sed diu observando pervenit ad illam sanitatem, quam minus temperando perdiderat : hoc illi autem prodest quod jam incipit observare, ne augeat ægritudinem, et ut non solum deterior non fiat, sed etiam incipiat melius habere, qui paulatim fit sanus : spes est enim perfectæ sanitatis, quando incipit homo minus minusque ægrotare. Sic etiam juste vivere in hac vita, quid est aliud, nisi audire præcepta legis, et

[1] Matth. IX, 12.

facere? Numquid ergo quicumque faciunt præcepta legis, jam sani sunt? Nondum : sed ut sani fiant, faciunt. Non deficiant faciendo : quia paulatim recipitur quod semel amissum est. Si enim cito rediret homo ad pristinam beatitudinem, ludus illi esset peccando cadere in mortem.

IV. Cecidit quisque, verbi gratia, in morbum corporis per intemperantiam, natum est illi aliquid in corpore, quod opus est etiam secari : sine dubio dolores passurus est : sed dolores illi non erunt infructuosi. Si dolores sectionis pati non vult, vermes putredinis patietur. Incipit ergo dicere medicus : Observa illud atque illud, hoc noli tangere, noli isto cibo uti vel potu, inquietus esse ad illam rem noli. Incipit facere, jam observans est præceptorum; sed nondum sanus. Quo ergo valet quod observat? Ne pestis quæ illi accidit augeatur, atque ut etiam minuatur. Quid ergo sequitur? Accedat oportet ab observationem præceptorum etiam medici secantis manus, et dolores salubres infligentis. Si ergo ille positus in ulcere putrido dicat : Quid mihi prodest, quia observo præcepta, si dolores patior sectionis? Respondetur; Sed utroque curaberis, et observantia præceptorum, et tolerantia dolorum. Tantum est enim quod fecisti tibi, non observando cum sanus esses. Acquiesce itaque medico, donec saneris : meritum est enim ulceris tui, quidquid pateris molestiarum.

V. Sic venit ad afflictum et laborantem medicus Christus, qui ait : « Non est opus sanis medicus, sed male » habentibus. Non veni vocare justos, sed peccatores[1]. » Vocat peccatores ad pacem, vocat ægrotantes ad sanitatem. Imperat fidem, imperat continentiam, temperantiam, sobrietatem; refrenat concupiscentiam avaritiæ : dicit quid faciamus, quid observemus. Qui observat hæc, jam potest dici juste vivere secundum præceptum medicinæ :

[1] Matth. IX, 12, 13.

sed nondum recepit illam sanitatem et illam intregram valetudinem, quam Deus promittit per Apostolum, dicens: « Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, et » mortale hoc induere immortalitatem. Tunc fiet sermo » qui scriptus est : Absorpta est mors in victoriam. Ubi » est, mors, contentio tua? Ubi est, mors, aculeus tuus[1]? Tunc plena sanitas erit, et cum Angelis sanctis æqualitas. Sed modo antequam fiat, fratres mei, cum cœperimus observare præcepta, quæ medicus præcipit, quando patimur etiam aliquas tentationes et tribulationes, non putemus nos sine causa observare, quia major dolor videtur sequi præcepta illa quæ observas. Quod enim pateris tribulationes, manus est secantis medici, non sententia judicis punientis. Fit hoc, ut perfecta sit sanitas : patiamur, feramus dolores. Dulce peccatum est : per amaritudines ergo tribulationis perniciosa dulcedo digeratur. Delectabat te, quando fecisti malum : sed incidisti in infirmitatem faciendo. A contrario medicina est, facit tibi ad tempus dolorem, ut recipias perpetuam sanitatem. Utere illa, et noli repellere.

VI. Sane ante omnia illud antidotum non recedat, quod contra omnes putredines, contra omnium peccatorum venena plurimum valet, ut dicas, et verum dicas Domino Deo tuo : « Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos » dimittimus debitoribus nostris[2]. » Hoc enim pactum cum ægrotis medicus conscripsit atque firmavit. Quoniam duo sunt genera peccatorum, unum quo in Deum, alterum quo in hominem peccatur. Unde etiam duo sunt præcepta illa, in quibus tota Lex pendet et Prophetæ : « Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex » tota anima tua, et ex tota mente tua; et diliges proximum tuum tanquam te ipsum[3]. » Et in his continetur

[1] I Cor. xv, 53-55. — [2] Matth. vi, 12. — [3] Id. xxii, 37.

etiam Decalogus præceptorum Legis, ubi tria præcepta pertinent ad dilectionem Dei, septem ad proximi : de quibus satis aliquando tractavimus.

VII. Quomodo ergo duo sunt præcepta, sic et duo genera peccatorum. Aut enim in Deum peccatur, aut in hominem. Peccatur autem in Deum, etiam corrumpendo templum ejus in te : etenim Deus redemit te sanguine Filii sui [1]. Quanquam et antequam redimereris, cujus servus eras, nisi ejus qui condidit omnia? Peculiariter quodam modo te habere voluit redemptum sanguine Filii sui. « Et non estis vestri, inquit Apostolus ; empti enim » estis pretio magno : glorificate et portate Deum in cor- » pore vestro [2]. » Ergo ille, a quo redemptus es, fecit te domum suam. Numquid tu vis everti domum tuam? Sic nec Deus suam, hoc est, te ipsum. Si tibi non parcis propter te ipsum, parce tibi propter Deum, qui te fecit templum suum : « Templum enim Dei sanctum est, inquit, » quod estis vos. Et qui templum Dei corruperit, cor- » rumpet illum Deus [3]. » Quæ peccata homines quando faciunt putant se non peccare, quia nulli homini nocent.

VIII. Hoc itaque volo intimare Sanctitati Vestræ, quantum breve tempus admittit, quid mali faciant, qui se ipsos corrumpunt voracitate, ebrietate, fornicatione ; et reprehendentibus respondent : Feci de ratione mea, de possessione mea : cui quid rapui? cui quid abstuli? contra quem feci? Bene mihi sit volo, ex eo quod Deus mihi dedit. Videtur iste innocens, quod quasi nulli noceat. Sed quomodo est innocens, qui non parcit sibi? Ille enim innocens est, qui nulli nocet, quia dilectionis proximi regula ab ipso est. Hoc enim dixit Deus : « Diliges proximum tuum tan- » quam te ipsum. » Quomodo ergo in te salva est dilectio proximi, quando dilectio tui per intemperantiam vul-

[1] Florus ad I Cor. III. — [2] I Cor. VI, 19, 20. — [3] Id. III, 17.

neratur? Deinde dicit tibi Deus : Cum per ebrietatem corrumpere te vis, non cujuslibet domum evertis, sed domum meam. Ubi habitabo? In istis ruinis? in istis sordibus? Si hospitem reciperes aliquem servum meum, reficeres et mundares domum, quo intraret servus meus : non mundas cor, ubi habitare ego volo?

IX. Unam ergo rem commemoravi, fratres, ut videatis quomodo peccent, qui se ipsos corrumpunt, cum sibi innocentes videntur. Sed quoniam in ipsa fragilitate et mortalitate vitæ hujus difficile est ut homo non excedat modum aliquantum in his rebus, quibus ad necessitatem utitur, adhibendum est illud remedium : « Dimitte nobis » debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nos- » tris : » si dicatur, et vere dicatur. Adulterium facere prohiberis, ne noceas proximo [1]. Quomodo enim non vis accedi ad tuam, sic non debes accedere ad alienam uxorem. Si autem tua intemperantius usus fueris, numquid videris nocere alicui, quia uteris tua? Sed eo ipso concesso immoderatius utendo, corrumpis in te templum Dei. Nemo te accusat extraneus : sed quod responsum dabit conscientia tua Deo dicenti per Apostolum : « Ut sciat unus- » quisque vestrum suum vas possidere in sanctificatione » et honore; non in morbo desideriorum, sicuti gentes, » quæ ignorant Deum [2]? » Quis est autem habens uxorem, qui eo modo utatur uxore, ut non excedat legem liberos procreandi? Ad hoc enim data est : convincunt te tabulæ quæ scribuntur in matrimonio. Pactus es quemadmodum duceres : sonat tibi scriptura pactionis : « Libe- » rorum procreandorum causa. » Non ergo accedas, si potes, nisi liberorum procreandorum causa. Si modum excesseris, contra illas tabulas facies et contra pactum. Nonne manifestum est? Eris mendax, et pacti violator :

[1] Florus ad 1 Thess. IV. — [2] 1 Thess. IV, 4.

et quærit in te Deus integritatem templi sui, et non invenit; non quia tua usus es, sed quia immoderate usus es. Nam et vinum de apotheca tua bibis, et tamen si sic bibis, ut inebrieris, non quia re tua usus es, ideo non peccasti : donum enim Dei convertisti ad corruptionem tuam.

X. Quid ergo, fratres? Certe manifestum est, et renuntiat omnium conscientia, quia difficile est sic uti rebus concessis, ut non aliquantulum excedatur modus. Quando autem excesseris modum, offendis Deum, cujus templum es. « Templum enim Dei sanctum est, quod » estis vos. » Nemo se fallat : « Quisquis templum Dei » corruperit, corrumpet illum Deus [1]. » Dicta sententia est, teneris reus. Quid dicturus es in orationibus tuis, quando rogabis Deum, quem offendis in templo suo, quem pellis de templo suo? Quomodo mundabis rursus in te domum Dei? Quomodo eum reduces ad te? quomodo, nisi dicendo ex vero corde tuo, et verbis et factis : « Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus » debitoribus nostris? » Quis enim te accusabit immoderate utentem tuo cibo, tuo potu, tua conjuge? Nemo accusabit hominum : sed tamen quia Deus arguit, exigens de te integritatem templi sui et incorruptionem habitationis suæ, dedit tibi remedium, tanquam dicens : Si excedendo modum offendis me, et ego tenebo te reum, ubi te nullus hominum accusat; dimitte homini quod in te peccavit, ut dimittam tibi quod peccas in me.

XI. Tenete istud fortiter, fratres : Qui enim et ad hujusmodi antidotum renuntiaverit, nulla illi spes salutis omnino remanebit. Qui mihi dixerit : Non remitto peccata, quæ in me forte homines peccant, non est unde illi promittam salutem. Non enim possum ego promittere,

[1] I Cor. III, 17, 18.

quod non promittit Deus. Ero enim non dispensator verbi Dei, sed dispensator serpentis. Serpens enim promisit bonum peccanti, Deus autem mortem minatus est. Quid enim illi evenit, nisi quod minatus est Deus? Et longe ab eo factum est, quod ille pollicitus est. Vultis ergo, fratres, ut dicam vobis: Etsi peccaveritis, etsi non dimiseritis peccata hominibus, prorsus salvi eritis, cum venerit Christus Jesus, omnibus indulgentiam dabit? Non dico, quia non audio: non dico quod mihi non dicitur. Promittit quidem Deus indulgentiam peccatori, sed præterita omnia dimittens conversis, credentibus, baptizatis. Hoc lego, hoc audeo promittere, hoc promitto, et quod promitto promittitur mihi. Et cum legitur, omnes audimus: condiscipuli enim sumus, unus magister est in ista schola.

XII. Omnia ergo præterita conversis dimittuntur: cæterum hujus vitæ sunt quædam gravia et mortifera, quæ nisi per vehementissimam molestiam humiliationis cordis et contritionis spiritus et tribulationis pœnitentiæ non relaxantur. Hæc dimittuntur per claves Ecclesiæ. Si enim tu te cœperis judicare, si tibi cœperis displicere, Deus veniet, ut misereatur. Si tu te punire volueris, parcet ille. Qui autem agit bene pœnitentiam, suus ipse punitor est. Sit oportet ipse severus in se, ut in eum sit misericors Deus: quomodo dicit David: « Averte faciem tuam » a peccatis meis, et omnes iniquitates meas dele [1]. » Sed quo merito? Ait in ipso Psalmo: « Quoniam iniquitatem » meam ego agnosco, et peccatum meum ante me est » semper [2]. » Si ergo tu agnoscis, ille ignoscit. Sunt autem peccata levia et minuta, quæ devitari omnino non possunt, quæ quidem videntur minora, sed multitudine premunt. Nam et acervus frumenti minutissimis granis

[1] Psal. L, 11. — [2] Ibid. 5.

colligitur, et tamen onerantur inde naves : et si amplius onerentur, demerguntur. Unum fulmen dejicit aliquem, et occidit : sed et si pluvia sit nimia, minutissimis guttis tamen multos interficit. Illud uno ictu perimit, illa ex multitudine extinguit. Magnæ bestiæ uno morsu occidunt hominem : minutæ autem cum fuerint multæ congregatæ, plerumque interimunt, et talem perniciem inferunt, ut pœnis hujusmodi gens superba Pharaonis judicari meruerit. Si ergo, quamvis minuta sint ista peccata, tamen quia tam multa sunt, ut congregata acervum faciant, quo te premant; bonus est Deus, qui etiam ipsa dimittit, sine quibus non potest ista vita duci. Quomodo autem dimittit si non dimittas, quæ in te committuntur?

XIII. Sententia ista sic est in corde hominis, quomodo cadus, unde sentinatur navis in pelago. Non potest enim nisi aquam admittere per rimas compaginis suæ. Paulatim tamen adhibendo tenuem liquorem, facit multam collectionem, ita ut si non exhauriatur, navem opprimat. Sic et in ista vita habemus quasdam mortalitatis fragilitatisque nostræ rimulas, per quas intrat peccatum de fluctibus hujus sæculi. Arripiamus, tanquam sitellam, istam sententiam, ut sentinemus, ne demergamur. Dimittamus debita debitoribus nostris, ut dimittat nobis Deus debita nostra. Per hanc sententiam (si fiat, ut vere dicatur,) exhauris quidquid influxerat. Sed cautus esto : adhuc enim in mari es. Nam cum hoc semel feceris, non sufficit, nisi perveneris trajecto isto mari ad illam patriæ soliditatem et firmitatem, ubi nullis fluctibus quatiaris, nec dimittas quod in te non admittitur, nec tibi dimitti velis quod non admittis.

XIV. Satis me hoc commendasse arbitror Charitati Vestræ, et commendo propter fluctus istos, in quibus periclitamur, remedium salutare teneamus. Et videte etiam

quantum peccet, qui nocere studet innocenti; cum ille jam non sit ferendus, qui non dimittit quod ei quisque nocuerit. Attendant ergo fratres nostri, et videant adversus quos habebant aliquas amaritudines odiorum. Si non illas dimiserunt, vel per istos dies videant quid faciant ista de cordibus eorum. Aut certe si se tutos putant, mittant acetum in vasa, in quibus bonum vinum servare consueverunt. Non mittunt, et cauti sunt, ne testa vitietur: et odium mittunt in cor suum, non timentes ne quid ibi corruptionis operetur? Servate ergo, fratres, ut nulli noceatis, quantum potestis: et si qua vobis immoderatio de usu isto concessarum rerum, vitæ humanæ infirmitate subrepserit, quoniam pertinet ad corruptionem templi Dei, tenete atque versate, ut ea quæ in vos committuntur, cito dimittatis hominibus, ut Pater vester qui in cœlis est, dimittat vobis peccata vestra.

SERMO CCLXXIX [1].

De Paulo apostolo.

Pro solemnitate conversionis ejusdem, II.

I. VERBA Apostoli audivimus, imo per Apostolum verba Christi loquentis in illo, quem de persecutore prædicatorem fecit, percutiens et sanans, occidens et vivificans; occisus agnus a lupis, et faciens agnos de lupis. Prædictum erat in præclara prophetia, cum Jacob sanctus pa-

[1] Alias 24 ex Sirmondianis.

triarcha benediceret filios suos, præsentes tangens, futura prospiciens, prædictum erat quod in Paulo contigit. Erat enim Paulus, sicut ipse testatur, de tribu Benjamin[1]. Cum autem Jacob benedicens filios suos venisset ad Benjamin benedicendum, ait de illo : « Benjamin lupus ra» pax. » Quid ergo? Si lupus rapax, semper rapax? Absit. Sed quid? « Mane rapiet, ad vesperum dividet escas[2]. » Hoc in apostolo Paulo completum est, quia et de illo prædictum erat. Jam, si placet, inspiciamus illum mane rapientem, ad vesperum escas dividentem. « Mane et ves» perum » posita sunt pro eo ac si diceretur : Prius et postea. Sic ergo accipiamus : Prius rapiet, postea dividet escas. Attendite raptorem : « Saulus, inquit, sicut Ac» tus Apostolorum testantur, acceptis litteris a principi» bus sacerdotum, ut ubicumque inveniret viæ Dei sec» tatores, attraheret et adduceret, utique puniendos, » ibat spirans et anhelans cædes[3]. » Hic est ille mane rapiens. Nam et quando lapidatus est Stephanus primus martyr pro nomine Christi, evidentius aderat et Saulus. Et sic aderat lapidantibus, ut non ei sufficeret si tantum suis manibus lapidaret. Ut enim esset in omnium lapidantium manibus, ipse omnium vestimenta servabat, magis sæviens omnes adjuvando, quam suis manibus lapidando. Audivimus : « Mane rapiet; » videamus, « Ad vesperum di» videt escas. » Voce Christi de cœlo prostratus est, et accipiens interdictum sæviendi, cecidit in faciem suam; prius prosternendus, deinde erigendus; prius percutiendus, postea sanandus. Non enim in illo Christus postea viveret, nisi occideretur in eo quod male ante vixisset. Quid ergo prostratus audivit? « Saule, Saule, quid me » persequeris? Durum est tibi adversus stimulum calci» trare[4]. » Et ille, « Quis es, Domine? » Et vox desuper,

[1] Philip. III, 5. — [2] Gen. XLIX, 17. — [3] Act. IX, 1 et seqq. — [4] Ibid. 4, 5.

« Ego sum Jesus Nazarenus, quem tu persequeris. » Membris adhuc in terra positis caput in cœlo clamabat, et non dicebat : Quid persequeris servos meos, sed, « Quid » me persequeris? » Et ille, « Quid me vis facere? » Jam parat se ad obediendum, qui prius sæviebat ad persequendum. Jam informatur ex persecutore prædicator, ex lupo ovis, ex hoste miles. Audivit quid facere debeat. Cæcus sane factus est : ut interiore luce fulgeret cor ejus, exterior ad tempus erepta est; subtracta est persecutori, ut redderetur prædicatori. Et eo tamen tempore, quo cætera non videbat, Jesum videbat. Ita et in ipsa ejus cæcitate mysterium informabatur credentium; quoniam qui credit in Christum, ipsum intueri debet, cætera nec nata computare; ut creatura vilescat, et Creator in corde dulcescat.

II. Videamus ergo. Adductus est ad Ananiam, et Ananias interpretatur ovis. Ecce lupus rapax adducitur ad ovem sequendam, non rapiendam. Sed ne repentinum ovis expavesceret lupum, ipse pastor de cœlo, qui hæc omnia faciebat, nuntiavit ovi lupum venturum, sed non sæviturum. Et tamen tam immanis fama lupum illum præcesserat, ut non posset ovis, audito ejus nomine, non conturbari. Nam cum Dominus Jesus eidem Ananiæ nuntiaret Paulum jam venisse ut crederet, et ad eum Ananiam ire debere, ait Ananias : « Domine, audivi de isto homine, quia multa mala operatus est in sanctos tuos : et » nunc litteras accepit a principibus sacerdotum, ut ubicumque invenerit tui nominis sectatores, pertrahat. » Dominus autem ad illum : « Sine, et ego ei ostendam quæ » illum oporteat pati pro nomine meo[1]. » Mira et magna res geritur. Lupo sævitia interdicitur, lupus ad ovem captivus adducitur. Tanta autem præcesserat fama lupi

[1] Act. IX, 13-16.

raptoris, ut ejus nomine audito, timeret ovis etiam sub manu pastoris. Confortatur, ne jam putet sævientem, ne timeat tumentem. Ab agno pro ovibus mortuo fit ovis secura de lupo.

III. Deinde ille, cui præcedente Dominico cantavimus, « Domine, quis similis tibi? Ne sileas, neque mitescas, » Deus[1] : » qui tamen dicit : » Venite ad me, et discite » a me quoniam mitis sum et humilis corde[2] : » videamus quemadmodum utrumque exhibet, et in se ostendit sua eloquia consonare. Mitis est et humilis corde, quia « Sicut ovis ad occisionem ductus est, et sicut agnus co» ram tondente sine voce, sic non aperuit os suum[3]. » Ligno suspensus pertulit odiorum flammas injustas, sustinuit ministras pessimi cordis linguas : quibus linguis illi percusserunt immaculatum, crucifixerunt justum. De quorum linguis dictum erat : « Filii hominum, dentes » eorum arma et sagittæ, et lingua eorum machæra » acuta[4]. » Et quid fecit lingua? gladius acutus quid fecit? Occidit : Quid occidit? Occidit vitam mors, ut a vita occideretur mors. Quid ergo, quid fecit lingua eorum gladius acutus? Audi quid fecit : vide quid sequitur. « Exal» tare super cœlos, Deus, et super omnem terram gloria » tua[5]. » Ecce quid fecit gladius acutus. Exaltatum super cœlos novimus Dominum, non videndo, sed credendo : super omnem terram gloriam ejus, legendo, credendo, videndo. Vide ergo mitem et humilem corde, ut ad istam gloriam trophæum mortificatæ carnis adduceret. Vide illum mitem. Pendens dicebat : « Pater, ignosce illis, quia » nesciunt quid faciunt[6]. » Et, « Discite a me quia mitis » sum et humilis corde. » Discamus a te, quia mitis es et humilis corde. Ubi magis apparere vel potuit, vel debuit

[1] Psal. LXXXII, 2. — [2] Matth. XI, 28, 29. — [3] Isaï. LIII, 7. — [4] Psal. LVI, 5. — [5] Ibid. 6. — [6] Luc. XXIII, 34.

dignius, quam in ipsa cruce? Cum in ligno membra penderent, cum clavis confixæ manus et pedes essent, cum adhuc illi sævirent linguis, cum se sanguine fuso non satiarent, cum ægrotantes medicum non agnoscerent : « Pa- » ter, inquit, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. » Tanquam diceret : Ego veni ægros curare : quod me non agnoscunt, febris immanitas facit. Mitis ergo et humilis corde dicit : « Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid » faciunt. »

IV. Quid ergo, « Ne sileas, neque mitescas, Deus? » Impleat et hoc. Ecce non siluit : clamavit de cœlo, « Saule, » Saule, quid me persequeris? » Fecit, « Non sileas : » exhibeat, « Et non mitescas. » Primo quia non pepercit errori ejus, quia non pepercit sævitiæ, quia anhelantem cædes voce prostravit, sævienti lumen eripuit, captivum ad Ananiam, quem persequens quærebat, adduxit. Ecce non mitis, ecce sæviens, non in hominem, sed in errorem. Parum est hoc : adhuc non sileat, neque mitescat. Ananiæ timenti et trementi audito illius lupi famosi nomine, « Ego, inquit, ostendam illi[1]. Ego illi ostendam. » Vide minantem, vide adhuc sævientem : « Ego illi ostendam. » Ne sileas, neque mitescas, Deus. » Ostende persecutori, non solum bonitatem, verum etiam severitatem tuam. Ostende, patiatur quod fecit, discat et pati quod faciebat, sentiat et ipse quod aliis inferebat. « Ego, inquit, illi » ostendam quæ illum oporteat pati. » Sed tanquam sæviens dicit, et implet quod dictum est : « Ne sileas, ne- » que mitescas, Deus. » Non inde recedat : « Discite a » me quoniam mitis sum, et humilis corde. Ego illi os- » tendam quæ illum oporteat pati pro nomine meo. » Ostendisti terrorem; subveni, ne patiatur et pereat quem fecisti, quem invenisti. Minax est, non silet, non mitescit,

[1] Act. IX, 16.

minatur. « Ego illi ostendam quæ illum oporteat pati » pro nomine meo. » Ubi terror, ibi salus. Qui faciebat contra nomen, patiatur pro nomine. O sævitia misericors! Vides illum præparare ferrum : secturus est, non peremturus; curaturus, non occisurus. Christus dicebat : « Ego » illi ostendam quæ illum oporteat pati pro nomine meo. » Sed quo fine? Ipsum qui patiebatur audi. « Non sunt condignæ passiones hujus temporis. » Ipse dicit qui patiebatur, et sciebat pro quo nomine patiebatur, et quo fructu patiebatur : « Non sunt condignæ passiones hujus tempo» ris ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis[1]. » Sæviat mundus, fremat mundus, increpet linguis, coruscet armis, quidquid potest faciat : quid feciat ad id quod accepturi sumus? Appendo quod patior, contra id quod spero. Hoc sentio, illud credo. Et tamen plus valet quod credo, quam quod sentio. Quidquid est quod sævit pro nomine Christi, si potest vivi, tolerabile est : si non potest vivi, migrare hinc facit. Non extinguit. sed accelerat. Quid accelerat? Ipsum præmium, ipsam dulcedinem; quæ cum venerit, sine fine erit. Opus cum fine, merces sine fine.

V. Iste ergo, fratres, iste vas electionis, primo Saulus a Saüle. Recordamini enim qui nostis litteras Dei, quis erat Saül[2]. Rex pessimus, persecutor sancti servi Dei David : et ipse, si meministis, de tribu Benjamin. Inde iste Saulus, ducto secum tramite sæviendi, sed in sævitia non permansurus. Postea, si Saulus a Saüle, Paulus unde? Saulus a rege sævo, cum superbus, cum sæviens, cum cædes anhelans : Paulus autem unde? Paulus, quia modicus. Paulus humilitatis nomen est. Paulus, posteaquam adductus est ad Magistrum, qui ait : « Discite a me, quoniam mitis » sum, et humilis corde. » Inde Paulus. Usum latinæ

[1] Rom. VIII, 18, et Florus ibid. — [2] Florus ad Rom. I.

locutionis advertite : quia paulum, modicum dicitur. Paulo post videbo te : paulum hic expecta : id est, Post modicum videbo te, modicum hic expecta. Audi ergo Paulum : « Ego sum, inquit, minimus Apostolorum [1]. Prorsus » ego sum minimus Apostolorum. » Et alio loco : » Ego » sum novissimus Apostolorum [2]. »

VI. Et minimus, et novissimus, tanquam fimbria de vestimento Domini. Quid tam exiguum, quid tam novissimum, quam fimbria? Hac tamen tacta, mulier a fluxu sanguinis sanata est [3]. In modico isto magnus erat, in minimo grandis habitabat; et tanto minus a se magnum excludebat, quanto magis minor erat. Quid miramur magnum habitare in angusto? Magis in minimis habitat. Audi illum dicentem : « Super quem requiescet spiritus meus? » Super humilem et quietum et trementem verba mea [4]. » Ideo altus habitat in humili, ut humilem exaltet. « Excelsus » enim est Dominus, et humilia respicit, excelsa autem a » longe cognoscit [5]. » Humilia te, et propinquabit tibi : extolle te, et recedet a te.

VII. Minimus ergo iste quid dicit? Quod audivimus hodie : « Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit » ad salutem [6]. » Multi credunt corde, et erubescunt confiteri ore. Sciatis, fratres, prope jam neminem esse Paganorum, qui non apud se ipsum miretur, et sentiat impleri prophetias de Christo exaltato super cœlos; quia vident super omnem terram gloriam ejus. Sed cum se invicem timent, sibimet invicem erubescunt, faciunt a se longe salutem : quia « Ore confessio fit ad salutem. » Quid prodest corde credidisse ad justitiam, si os dubitat proferre quod corde conceptum est? Intus fidem Deus videt : sed parum est. Ne confitearis humilem, times superbos; et ei

[1] I Cor. xv, 9. — [2] Id. iv, 9. — [3] Matth. ix, 20 — [4] Isaï lxvi, 2. — [5] Psal. cxxxvii, 6. — [6] Rom. x, 10, et Florus ibid.

præponis superbos, qui pro te displicuit superbis. Humilem times confiteri Filium Dei. Magnum Verbum Dei, virtutem Dei, sapientiam Dei non erubescis confiteri : natum, crucifixum, mortuum erubescis confiteri. Altus, excelsus et æqualis Patri, per quem facta sunt omnia, per quem factus est et tu, factus est quod tu ; factus est propter te homo, propter te natus, propter te mortuus. Ægrote, quomodo sanaberis, qui de medicamento tuo erubescis? Elige tempus. Nunc est tempus : postea contemptus ille veniet admirandus, judicatus ille veniet judicaturus, occisus ille veniet excitaturus, exhonoratus ille veniet honoraturus. Modo, et postea : modo in fide res est, postea in manifestatione erit. Elige hoc tempore quam partem teneas in futuro. De Christi nomine erubescis? Ex eo quod erubescis modo hominibus, habes erubescere, cum venerit in gloria sua redditurus quod promisit bonis, quod minatus est malis. Ubi eris tu? Quid facies? si te attendat ille excelsus, et dicat tibi : Erubuisti de humilitate mea, non eris in claritate mea. Discedat ergo mala verecundia, accedat salubris impudentia, si impudentia dicenda est : sed tamen, fratres, extorsi mihi ut hoc dicerem, nec prorsus timerem.

VIII. Nolo enim erubescamus de Christi nomine. Insultetur nobis quod credimus in crucifixum, in occisum. Plane in occisum ; sed de quo nisi sanguis manaret, chirographum peccatorum nostrorum adhuc maneret. Prorsus in occisum credidi : sed hoc in illo occisum est quod sumpsit de me, non unde fecit me. Prorsus in occisum credo, sed in quem occisum? Qui venit aliquis, et accepit aliquid. Quis venit? « Qui cum in forma Dei esset, non » rapinam arbitratus est esse æqualis Deo. » Ecce quis venit : quid accepit? « Sed semetipsum exinanivit, for» mam servi accipiens, in similitudinem hominum fac-

» tus[1]. » Ille factor factus, ille creator creatus. Sed in quo factus et creatus? In forma servi, accipiendo formam servi, non amittendo formam Dei. In hac ergo forma servi, in eo quod a nobis accepit, et natus est, et passus est, et resurrexit, et ascendit in cœlum. Quatuor res dixi. Natus est, mortuus est, resurrexit, et ascendit in cœlum. Duo prima, duo novissima : duo prima, natus est, mortuus est; duo novissima, resurrexit, ascendit in cœlum. In duobus primis conditionem tuam tibi ostendit: in duobus novissimis mercedis exemplum præbuit. Nasci et mori noveras : plena est his duobus regio mortalium. Quid hic abundat in omni carne, nisi nasci et mori? Hoc homo cum pecore habet : hanc ergo vitam cum pecoribus communem ducimus. Nati sumus, morituri sumus. Istud nondum noveras, resurgere, et in cœlum ascendere. Duo noveras; duo non noveras : suscepit quod noveras, ostendit quod non noveras : patere quod suscepit, spera quod ostendit.

IX. Quid enim, si nolis mori, non es moriturus? Quid times, quod vitare non potes? Times, quod etsi nolis, erit; et non times, quod etsi nolis, non erit. Quid est quod dixi? Omnibus hominibus natis constituit Deus mortem, per quam de isto sæculo emigrent. Exceptus eris a morte, si exceptus fueris a genere humano. Quid facis? Numquid tibi modo dicitur : Elige utrum velis esse homo. Jam homo es, venisti. Quomodo hinc exeas, cogita : natus es, moriturus es. Fuge, cave, repelle, redime : mortem potes differre, non auferre. Veniet, etsi nolis : veniet quando nescis. Quid ergo times, quod etsi nolueris, erit? Time potius, quod si nolueris, non erit. Quid est hoc? Impiis, infidelibus, blasphemis, perjuris, iniquis, et omnibus malis gehennæ ignes ardentis et æternas flammas minatus est

[1] Philip. II, 6, 7, et Florus ibid.

Deus. Primo compara hæc duo, mortem ad momentum, et pœnas in æternum. Times mortem ad momentum, veniet, etsi nolis : time pœnas in æternum, quæ non venient, si nolueris. Multo majus est quod timere debes, et in potestate habes ne veniat tibi; et majus est, et longe majus, incomparabiliter majus quod timere debes, et in potestate habes ne veniat tibi. Etenim si bene vixeris, si male vixeris, moriturus es : non effugies ut non moriaris, seu vivendo bene, seu vivendo male. At vero si elegeris hic bene vivere, in æternas pœnas non mitteris. Quia vero eligere non potes hic, ne moriaris : elige cum vivis, ne in æternum moriaris. Hæc est fides, hoc Christus ostendit moriendo et resurgendo. Moriendo ostendit, quod velis nolis passurus es : resurgendo ostendit, quod si bene vixeris, accepturus es. « Hic corde creditur ad justitiam, ore con» fessio fit ad salutem[1]. » Sed times confiteri, ne insultent tibi homines, non qui non crediderunt; nam et ipsi intus credunt : sed ne insultent tibi qui confiteri erubescunt. Audi quod sequitur. Dicit enim Scriptura : « Omnis qui » crediderit in eum, non confundetur. » Hæc meditare, in his esto : hæc est esca non ventris, sed mentis. Ille qui mane rapiebat, ipsas escas ad vesperum dividebat. Conversi ad Dominum, etc.

[1] Rom. x, 10.

SERMO CCLXXX[1].

In Natali Martyrum Perpetuæ et Felicitatis, I (8).

I. Hodiernus dies anniversaria replicatione nobis in memoriam revocat, et quodam modo repræsentat diem, quo sanctæ famulæ Dei Perpetua et Felicitas coronis martyrii decoratæ, perpetua felicitate floruerunt, tenentes nomen Christi in prælio, et simul invenientes etiam suum nomen in præmio. Exhortationes earum in divinis revelationibus, triumphosque passionum, cum legerentur, audivimus; eaque omnia verborum digesta et illustrata luminibus, aure percepimus, mente spectavimus, religione honoravimus, charitate laudavimus. Debetur tamen etiam a nobis tam devotæ celebritati sermo solemnis, quem si meritis earum imparem profero, impigrum tamen affectum gaudio tantæ festivitatis exhibeo. Quid enim gloriosius his fœminis, quas viri mirantur facilius, quam imitantur? Sed hoc illius potissimum laus est, in quem credentes, et in cujus nomine fideli studio concurrentes, secundum interiorem hominem, nec masculus, nec fœmina inveniuntur, ut etiam in his quæ sunt fœminæ corpore, virtus mentis sexum carnis abscondat, et in membris pigeat cogitare, quod in factis non potuit apparere. Calcatus est ergo draco pede casto et victore vestigio, cum erectæ demonstrarentur scalæ, per quas beata Perpetua iret ad

[1] Alias de Diversis 103.

Deum. Ita caput serpentis antiqui, quod fuit præcipitium fœminæ cadenti, gradus factum est ascendenti.

II. Quid hoc spectaculo suavius? quid hoc certamine fortius? quid hac victoria gloriosius? Tunc cum bestiis sancta objicerentur corpora, toto amphitheatro fremebant gentes, et populi meditabantur inania. Sed qui habitat in cœlis, irridebat eos, et Dominus subsannabat eos[1]. Nunc autem posteri illorum, quorum voces in carnem Martyrum impie sæviebant, merita Martyrum piis vocibus laudant. Neque tunc tanto concursu hominum ad eos occidendos cavea crudelitatis impleta est, quanto nunc ad eos honorandos Ecclesia pietatis impletur. Omni anno spectat cum religione charitas, quod uno die cum sacrilegio commisit impietas. Spectaverunt et illi, sed longe voluntate dissimili. Illi clamando faciebant, quod mordendo bestiæ non implebant. Nos autem et quod fecerunt impii, miseramur, et quod pii passi sunt, veneramur. Illi viderunt oculis carnis, quod cordis immanitati refunderent; nos aspicimus oculis cordis, quod illis ereptum est, ne viderent. Illi mortua lætati sunt corpora Martyrum, nos mentes mortuas dolemus illorum. Illi sine lumine fidei Martyres putaverunt extinctos, nos fidelissimo intuitu cernimus coronatos. Denique illorum insultatio facta est nostra exultatio. Et hæc quidem religiosa et sempiterna : illa vero tunc impia, nunc plane jam nulla.

III. Præmia Martyrum, charissimi, maxima credimus, et rectissime credimus. Sed si certamina diligenter intueamur, nequaquam illa tam magna esse mirabimur. Nam vitæ hujus quamvis laboriosæ ac temporalis, tamen tanta dulcedo est, ut cum homines non possint efficere ne moriantur, tamen multis et magnis conatibus agant ne cito moriantur. Pro morte auferenda nihil fieri potest, et pro

[1] Psal. II, 1-5.

ea differenda fit quidquid potest. Certe omni animæ laborare molestum est : et tamen etiam ab his, a quibus nihil seu boni, seu mali, post hanc vitam speratur, omnibus laboribus agitur, ne labor omnis morte finiatur. Quid illi, qui vel errore post mortem futuras falsas et carnales delicias suspicantur, vel recta fide quietem quamdam ineffabiliter tranquillissimam et beatissimam sperant, nonne etiam ipsi satagunt, et magnis curis agunt ne cito moriantur? Quid sibi enim aliud volunt pro victu necessario tot labores, tanta servitus, sive medicinæ, sive aliorum obsequiorum, quam vel exigunt ægroti, vel exhibetur ægrotis, nisi ne ad terminum mortis cito veniatur? Quanti itaque comparanda est in futura vita nulla mortis illatio, cujus tam pretiosa est in hac vita sola dilatio? Tanta quippe est etiam hujus ærumnosæ vitæ nescio quæ suavitas, tantusque in natura utcumque viventium horror mortis, ut nec illi mori velint, qui per mortem ad vitam transeunt, in qua mori non possint.

IV. Hanc igitur vivendi tantam jucunditatem metumque moriendi charitate sincera, spe certa, fide non ficta Martyres Christi præcipua virtute contemnunt. In his promittentem minantemque mundum post tergum relinquentes, in anteriora se extendunt. Hæc varie sibilantis calcantes caput serpentis ascendunt. Omnium quippe victor est cupiditatum, qui tanquam tyrannum subjugat amorem vitæ hujus, cujus satellites sunt omnes cupiditates. Nec est omnino quo in hac vita vinculo teneatur, quisquis vitæ ipsius amore non tenetur. Timori autem mortis et corporales dolores solent utcumque conferri. Nam aliquando ille, aliquando iste vincit in homine. Mentitur tortus, ne moriatur; mentitur et moriturus, ne torqueatur. Verum dicit, non ferendo tormenta, ne pro se mentiendo torqueatur. Sed superet horum quilibet in

mentibus quibuslibet. Martyres Christi pro nomine et justitia Christi utrumque vicerunt : nec mori, nec dolere timuerunt. Vicit in eis qui vixit in eis; ut qui non sibi, sed illi vixerunt, nec mortui morerentur. Ipse eis exhibebat spiritales delicias, ne sentirent corporales molestias; quantum non defectioni, sed exercitationi sufficeret. Nam ubi erat illa fœmina, quando ad asperrimam vaccam se pugnare non sensit, et quando futurum esset quod jam fuerat, inquisivit? Ubi erat? Quid videns, ista non viderat? Quo fruens, ista non senserat? Quo amore alienata, quo spectaculo avocata, quo poculo inebriata? Et adhuc hærebat nexibus carnis, adhuc moribunda membra gestabat, adhuc corruptibili corpore gravabatur. Quid cum resolutæ his vinculis animæ Martyrum post labores periculosi certaminis, triumphis angelicis exceptæ atque refectæ sunt, ubi non eis dicitur : Implete quod jussi; sed, Accipite quod promisi? Qua nunc jucunditate spiritaliter epulantur? Quam securi in Domino, et quam sublimi honore gloriantur, quis terreno docere possit exemplo?

V. Et hæc quidem vita, quam nunc beati Martyres habent, quamvis jam nullis possit sæculi hujus felicitatibus vel suavitatibus comparari, parva particula promissionis agitur, imo solatium dilationis. Veniet autem retributionis dies, ubi corporibus redditis, totus homo recipiat quod meretur. Ubi et illius divitis membra quæ quondam temporali purpura decorabantur[1], æterno igne torreantur, et caro pauperis ulcerosi mutata inter Angelos fulgeat : quamvis etiam nunc ille guttam ex digito pauperis apud inferos sitiat, et ille in sinu Justi deliciose requiescat. Sicut enim plurimum distat inter lætitias miseriasve somniantium et vigilantium; ita multum interest inter tormenta vel gaudia mortuorum et resurgentium : non quod spiritus

[1] Luc. XVI, 19.

defunctorum sicut dormientium necesse sit falli; sed quod alia est animarum sine ullis corporibus requies, alia cum corporibus cœlestibus claritas et felicitas Angelorum, quibus æquabitur resurgentium multitudo fidelium : in qua gloriosissimi Martyres præcipua sui honoris luce fulgebunt, ipsaque corpora in quibus indigna tormenta perpessi sunt, eis digna in ornamenta vertentur.

VI. Unde solemnitates eorum, sicut facimus, devotissime celebremus, sobria hilaritate, casta congregatione, fideli cogitatione, fidenti prædicatione. Non parva pars imitationis est, meliorum congaudere virtutibus. Illi magni, nos parvi : sed benedixit Dominus pusillos cum magnis[1]. Præcesserunt, præminuerunt. Si eos sequi non valemus actu, sequamur affectu : si non gloria, certe lætitia : si non meritis, votis : si non passione, compassione : si non excellentia, connexione. Non nobis parum videatur quod ejus corporis membra sumus, cujus et illi, quibus æquiparari non possumus. « Quia si unum membrum patitur, compa» tiuntur omnia membra ; ita cum glorificatur unum mem» brum, congaudent omnia membra[2]. » Gloria capiti, unde consulitur et superioribus manibus, et infimis pedibus. Sicut ille unus animam suam pro nobis posuit : ita et imitati sunt Martyres, et animas suas pro fratribus posuerunt; atque ut ista populorum tanquam germinum copiosissima fertilitas surgeret, terram suo sanguine irrigaverunt. Fructus laboris ergo illorum etiam nos sumus. Miramur eos, miserantur nos. Gratulamur eis, precantur pro nobis. Illi corpora sua tanquam vestimenta straverunt, cum pullus Dominum portans in Jerusalem duceretur[3] : nos saltem velut ramos de arboribus cædentes, de Scripturis sanctis hymnos laudesque decerpimus, quas in commune gaudium proferamus. Omnes tamen eidem Domino paremus,

[1] Psal. cxiii, 13. — [2] 1 Cor. xii, 26. — [3] Matth. xxi, 7, et seqq.

eumdem magistrum sequimur, eumdem principem comitamur, eidem capiti subjungimur, ad eamdem Jerusalem tendimus, eamdem sectamur charitatem, eamdemque amplectimur unitatem.

SERMO CCLXXXI[1].

In Natali Martyrum Perpetuæ et Felicitatis, II.

I. Refulget et præeminet inter comites Martyres et meritum et nomen Perpetuæ et Felicitatis, sanctarum Dei famularum. Nam ibi est corona gloriosior, ubi sexus infirmior. Quia profecto virilis animus in fœminas majus aliquid fecit, quando sub tanto pondere fragilitas fœminea non defecit. Bene inhæserant uni viro, cui virgo casta unica exhibetur Ecclesia[2]. Bene, inquam, inhæserant illi viro, a quo virtutem traxerant, qua resisterent diabolo: ut fœminæ prosternerent inimicum, qui per fœminam prostraverat virum. Ille in eis apparuit invictus, qui pro eis factus est infirmus. Ille eas ut meteret, fortitudine implevit, qui eas ut seminaret, semetipsum exinanivit. Ille eas ad hos honores laudesque perduxit, qui pro eis opprobria et crimina audivit. Ille fecit fœminas viriliter et fideliter mori, qui pro eis dignatus est de fœmina misericorditer nasci.

II. Delectat autem piam mentem tale spectaculum contueri, quale sibi beata Perpetua de se ipsa revelatum esse narravit, virum se factam certasse cum diabolo. Illo quippe certamine in virum perfectum etiam ipsa currebat, in mensuram ætatis plenitudinis Christi[3]. Merito ille vetus

[1] Alias de Diversis 104. — [2] 2 Cor. XI, 2. — [3] Ephes. IV, 13.

ac veterator inimicus, ne ullas præteriret insidias, qui per fœminam deceperat virum, quia viriliter secum agentem fœminam sensit, per virum eam superare tentavit. Nec maritum supposuit, ne illa quæ jam superna cogitatione habitabat in cœlis, suspicionem desiderii carnis erubescendo permaneret fortior; sed patrem verbis deceptionis instruxit, ut religiosus animus, qui non molliretur voluptatis instinctu, pietatis impetu frangeretur. Ubi sancta Perpetua tanta patri moderatione respondit, ut nec præceptum violaret, quo debetur honor parentibus, nec dolis cederet, quibus altior[1] agebat inimicus. Qui undique superatus, eumdem patrem ejus virga percuti fecit; ut cujus verba contempserat, saltem verbera condoleret. Ibi vero doluit illa senis parentis injuriam; et cui non præbuit assensum, servavit affectum. Oderat quippe in illo stultitiam, non naturam; et ejus infidelitatem, non originem suam. Majore igitur gloria tam dilectum patrem male suadentem fortiter repulit, quem vapulantem videre sine mœrore non potuit. Proinde et dolor ille nihil retraxit robori fortitudinis, et aliquid addidit laudibus passionis. « Diligentibus enim Deum omnia cooperantur in » bonum[2]. »

III. Felicitas vero etiam in carcere prægnans fuit. In parturiendo fœmineam conditionem fœminea voce testata est. Non aberat Evæ pœna, sed aderat Mariæ gratia. Exigebatur quod mulier debebat : opitulabatur quem virgo pepererat. Denique editus est partus, immaturo mense maturus. Actum est enim divinitus, ut non suo tempore onus uteri poneretur, ne suo tempore honor martyrii differretur. Actum est, inquam, divinitus, ut indebito die fœtus ederetur, dum tamen tanto comitatui debita Felicitas redderetur : ne si defuisset, non solum socia Mar-

[1] *Forte* astutior. — [2] Rom. VIII, 28.

tyribus, verum etiam ipsorum Martyrum præmium defuisse videretur. Hoc enim erat nomen ambarum, quod munus est omnium. Nam cur omnia Martyres perferunt, nisi ut perpetua felicitate glorientur? Hoc ergo illæ vocabantur, ad quod cuncti vocantur. Et ideo cum esset in illo certamine plurimus comitatus, harum duarum nominibus omnium est significata perennitas, omnium signata solemnitas.

SERMO CCLXXXIII[1].

In Natali Martyrum Perpetuæ et Felicitatis, III.

I. Duarum sanctarum Martyrum festum diem hodie celebramus, quæ non solum eminuerunt excellentibus in passione virtutibus, verum etiam pro tanto labore pietatis mercedem suam cæterorumque sociorum propriis vocabulis signaverunt. Perpetua quippe et Felicitas nomina duarum, sed merces est omnium. Neque enim omnes Martyres in certamine passionis atque confessionis ad tempus fortiter laborarent, nisi ut perpetua felicitate gauderent. Divina ergo providentia gubernante istæ non solum Martyres, verum etiam conjunctissimæ comites, sicut factum est, esse debuerunt, ut unum suæ gloriæ diem signarent, communemque solemnitatem celebrandam posteris propagarent. Sicut enim exemplo gloriosissimi certaminis ut imitetur hortantur; ita suis nominibus munus inseparabile nos accepturos esse testantur. Ambæ invicem teneant,

[1] Alias de Diversis 105.

invicem nectant. Alteram sine altera non speramus. Nam nec prodest perpetua, si felicitas non sit; et felicitas deserit, si perpetua non sit. Hæc de vocabulis Martyrum, quibus consecratus est dies, pro tempore pauca suffecerint.

II. Quod autem attinet ad istas quarum sunt ista vocabula, sicut audivimus, cum earum passio legeretur, sicut memoriæ traditum novimus, istæ tantarum virtutum atque meritorum, non solum fœminæ, verum etiam mulieres fuerunt. Quarum altera et mater, ut ad infirmitatem sexus impatientior adderetur affectus, ut in omnibus eas hostis attentans, tanquam non valentes dura et crudelia persecutionis onera sustinere, cessuras sibi continuo, et suas crederet mox futuras. Sed illæ interioris hominis cautissimo et fortissimo robore omnes ejus obtuderunt insidias, impetusque fregerunt.

III. In hoc insignis gloriæ comitatu etiam viri Martyres fuerunt, eodem ipso die etiam viri fortissimi passione vicerunt; nec tamen eumdem diem suis nominibus commendaverunt. Quod non ideo factum est, quia fœminæ viris morum dignitate prælatæ sint : sed quia et muliebris infirmitas inimicum antiquum miraculo majore devicit, et virilis virtus propter perpetuam felicitatem certavit.

SERMO CCLXXXIII[1].

In Natali Martyrum Massilitanorum[2].

I. Fortitudinem sanctorum Martyrum sic in eorum passione miremur, ut gratiam Domini prædicemus. Neque enim et illi in se ipsis laudari voluerunt, sed in illo cui dicitur : « In Domino laudabitur anima mea[3]. » Hoc qui intelligunt, non superbiunt : cum tremore petunt, cum gaudio accipiunt : perseverant, jam non amittunt. Quia enim non superbiunt, mites sunt. Et ideo cum dixisset : « In Domino laudabitur anima mea : » addidit, « Audiant mites, et jucundentur. » Quid caro infirma, quid vermis et putredo esset, nisi quod cantavimus verum esset, « Deo subjicietur anima mea, quoniam ab ipso est patientia mea[4] ? » Etenim ut mala omnia pro fide Martyres tolerarent, virtus eorum patientia nominatur. Duo sunt enim quæ in peccata homines aut illiciunt, aut impellunt voluptas, aut dolor : voluptas illicit, dolor impellit. Contra voluptates, necessaria est continentia ; contra dolores, patientia. Hoc enim modo suggeritur humanæ menti, ut peccet : aliquando dicitur : Fac, et hoc habebis : aliquando autem, Fac, ne hoc patiaris. Voluptatem præcedit promissio, dolorem comminatio. Ut ergo habeant ho-

[1] Alias de Diversis 42. — [2] Hunc Sermonem in antiquo Germanensi Lectionario inter Sermones de S. Vincentio descripserant legendum *in Refectorio*. Massilitanorum martyrum solemnitas incidit in diem 9 Aprilis. — [3] Psal. XXXIII, 3. — [4] Psal. LXI, 6.

mines voluptatem, vel non patiantur dolorem, peccant. Ideo Deus contra ista duo, quorum est unum in blanda promissione, alterum in terribili comminatione, et promittere dignatus est, et terrere; promittere regnum cœlorum, terrere de suppliciis inferorum. Dulcis est voluptas, sed dulcior Deus. Malus est dolor temporalis, sed pejor est ignis æternus. Habes quod ames pro mundi amoribus, imo pro immundis amoribus. Habes quod timeas, pro mundi terroribus.

II. Sed parum est moneri, nisi impetres adjuvari. Præsens ergo Psalmus, quem cantavimus, docuit nos, a Deo utique esse patientiam nostram contra dolores. Unde invenimus ab ipso esse et continentiam nostram, quæ necessaria est contra voluptates? Habes evidentissimum testimonium : « Et cum scirem, inquit, quia nemo potest » esse continens, nisi Deus det; et hoc ipsum erat sa- » pientiæ, scire cujus esset hoc donum[1]. » Ergo si habes aliquid a Deo, et nescis a quo habeas, non eris muneratus, quia remanes ingratus. Si nescis a quo habeas, non agis gratias : non agendo gratias, et quod habes perdis. « Qui enim habet dabitur ei[2]. » Quid est plene habere? Scire unde habeas. « Qui autem non habet, » id est, nescit unde habeat, « Et quod habet auferetur ab eo. » Denique sicut idem ait : « Hoc ipsum erat sapien- » tiæ, scire cujus esset hoc donum. » Sic et apostolus Paulus ait, cum commendaret nobis gratiam Dei in Spiritu sancto : « Nos autem non spiritum hujus mundi ac- » cepimus, sed Spiritum qui ex Deo est. » Et quasi diceretur illi : Unde discernis? secutus adjunxit : « Ut sciamus » quæ a Deo donata sunt nobis[3]. » Ergo Spiritus Dei, Spiritus est charitatis : spiritus hujus mundi, spiritus est

[1] Sap. VIII, 21. — [2] Matth. XIII, 12. — [3] I Cor. II, 12, et Beda et Florus ibid.

elationis. Qui habent spiritum hujus mundi superbi sunt, ingrati sunt Deo. Multi dona ejus habent, sed non colunt eum a quo habent : ideo sunt infelices. Aliquando unus habet dona majora, alter habet minora : verbi gratia, intelligentiam, memoriam. Dona Dei sunt. Invenis aliquando hominem acutissimum , memorem ad incredibilem admirationem : invenis alium parvo intellectu , memoria non tenaci , sed utroque parvo præditum : illum autem superbum , istum humilem : istum de parvis Deo gratias agentem , illum majora sibi tribuentem. Melior est incomparabiliter Deo gratias agens de parvo , quam se extollens de magno. Illum enim qui de parvo gratias agit, magnum Deus admittit ; qui autem de magnis gratias non agit, et quod habet, amittit. « Qui enim habet, dabitur ei : qui autem non ha- » bet, et quod habet, auferetur ab eo[1]. » Quomodo non habet, si habet ? Non habens habet, qui nescit unde habeat. Tollitur enim a Deo res sua , et remanet illi iniquitas sua. « Ergo nemo est continens, nisi Deus det. » Habes munus contra voluptates : quoniam « Hoc ipsum, inquit , erat sa- » pientiæ, scire cujus esset hoc donum : nemo est conti- » nens , nisi Deus det[2]. » Habes munus contra dolores : « Quoniam ab ipso est, inquit , patientia mea. » Ergo « Sperate in eum omne concilium plebis[3]. » In eum sperate, nolite vestris viribus fidere. Illi confitemini mala vestra , ab illo sperate bona vestra. Sine illius adjutorio nihil eritis , quantumcumque superbi fueritis. Ergo ut humiles esse valeatis, « Effundite coram illo corda vestra. » Et ne in vobis male remaneatis , dicite quod sequitur : « Deus adjutor noster est. »

III. Hunc adjutorem, ut vinceret, beatus Martyr habuit, quem miramur , cujus solemnitatem hodie celebramus. Sine illo non vinceret. Et si dolores vinceret, diabolum

[1] Matth. XIII, 12. — [2] Sap. VIII, 21. — [3] Psal. LXI, 6 et 9.

non vinceret. Aliquando enim victi a diabolo, vincunt dolores; non habentes patientiam, sed duritiam. Ille ergo adjutor affuit, ut donaret eì veram fidem, faceret ei bonam causam, et pro bona causa donaret patientiam. Tunc enim est patientia, quando præcedit bona causa. Non enim et ipsam fidem alius quam Deus donat. Breviter utrumque commendavit Apostolus, et causam pro qua patiamur, et patientiam qua mala perferamus, a Deo nobis esse. Exhortans enim Martyres ait : « Quia vobis do- » natum est pro Christo[1]. » Ecce causa bona, quia pro Christo, non pro sacrilegio contra Christum, pro hæresi et schismate contra Christum. Christus enim ait : « Qui me- » cum non colligit, spargit[2]. » Ergo, « Vobis , inquit, » donatum est pro Christo non solum ut credatis in eum, » sed etiam ut patiamini pro eo. » Hæc est vera patientia. Hanc ergo patientiam diligamus, hanc teneamus : et si nondum habemus , petamus ; et recte cantamus, « Deo » subjicietur anima mea, quoniam ab ipso est patientia » mea. »

[1] Philip. I, 29. — [2] Luc. XI, 23.

SERMO CCLXXXIV[1].

In Natali Martyrum Mariani et Jacobi.

I. Hodierno die reddendi nostri debiti, propitio Deo, tempus illuxit. Cum ergo devoti sint debitores, quare tumultuantur exactores? Si omnium mentes quietas habeamus, ad omnes potest pervenire quod reddimus. De passione et gloria sanctorum Martyrum Sermo debetur. Quoniam ergo illi gloriosissime passi sunt, patientiam nobis indicunt. Pertulerunt ergo illi turbas sævientes, nos habeamus populos acquiescentes, quia vidimus credentes. Laudanda est Martyrum constantia, sed ei laudandæ quæ sufficit eloquentia? Quando impleo loquendo, quod vestris cordibus factum est jam credendo? Unde autem tantum donum patientiæ? Unde, nisi unde omne datum optimum? Unde datum optimum, nisi unde donum perfectum? Sic enim et ibi scriptum est : « Patientia autem » opus perfectum habet. Omne, inquit, datum optimum » et omne donum perfectum est descendens a Patre lumi» num, apud quem non est transmutatio, nec momenti » obumbratio[3]. » Ad humanas mentes mutabiles de fonte immutabili descendit patientia, quæ et ipsas faciat immu-

[1] Alias 1 inter editos ex majoris Carthusiæ MSS. — [2] Marianus Lector et Jacobus diaconus in martyrologiis celebrantur 30 Aprilis : in antiquo autem Ecclesiæ Carthaginensis Kalendario die 6 Maii. Martyrium in Valeriani et Galieni persecutione apud Lambesam Numidiæ civitatem simul consummarunt. — [3] Jacob. 1, 14 et 17.

tabiles. Unde homini placere Deo, nisi a Deo? Unde homini bona vita, nisi a fonte vitæ? Unde homini illuminatio, nisi ab æterno lumine? « Quoniam apud te est, » inquit, fons vitæ. Apud te est, » inquit : poteram dicere, a me ; sed si dixero, a me, recedo a te. « Apud te ergo » fons vitæ. In lumine tuo ; » non in nostro : « In lumine » tuo videbimus lumen[1]. » Ergo, « Accedite ad eum et » illuminamini[2]. » Fons est vitæ, accede, bibe, et vive : lumen est, accede, cape, et vide. Si non influat ille, siccus eris.

II. Hinc ergo Martyres nostri, hinc biberunt; hinc ebriati non agnoverunt suos. Quam multos enim Martyres sanctos putamus propinquante passione, blanditiis suorum fuisse tentatos, conantium eos ad hujus vitæ temporalem et vanam et fugitivam dulcedinem revocare? Sed illi qui de fonte, qui est apud Deum, sitientes biberant, et inebriati erant, Christum confitendo ructuabant; suos carnales et vino erroris ebrios male amantes, et suadendo a vita revocantes non attendebant, non agnoscebant. Non ex illis erat Mariani mater, non ex illis male suadentibus, carnaliter blandientibus, amando decipientibus : non erat ex illis sancti Mariani mater. Nomen non inane portabat, non frustra Maria vocabatur : mulier quidem illa, non virgo, non intacta de Spiritu sancto, sed tamen pudica de marito, tale pignus pepererat, quod ad gloriosissimam passionem suis potius exhortationibus deducebat, quam inde suis malis blanditiis revocabat. O sancta et tu Maria, impar quidem merito, sed par voto; felix et tu. Peperit illa Martyrum Principem, peperisti tu Principis Martyrem : peperit illa testium Judicem, peperisti tu Judicis testem. Felix partus, felicior affectus. Quando peperisti, gemuisti ; quando amisisti, exultasti. Quid est hoc, quando peperisti,

[1] Psal. xxxv, 10. — [2] Id. xxxiii, 6.

gemuisti; exultasti, quando amisisti? Non frustra, nisi quia non amisisti. Ubi dolor non erat, fides erat. Carnalem dolorem de corde fides spiritalis excluserat. Videbas te filium non amittere; sed præmittere : totum quod gaudebas, sequi volebas.

III. Miramur ista, laudamus ista, amamus ista. O beati Martyres, unde vobis ista? Scio vobis corda humana : unde vobis ista divina? Ego dico, A Deo : quis est qui dicat, A vobis? Quis est qui vos male laudando invideat vobis? Nescio quis dicit a vobis hæc esse? Respondete illi : « In Domino laudabitur anima mea. » Nescio quis dicit a vobis hæc esse? Respondete illi, si mites estis, respondete : « In Domino laudabitur anima mea. » Respondete et hoc in populo Dei, « Audiant mites, et jucundentur[1]. » Nescio quis dicit a vobis hæc esse? Respondete illi, « Non » potest homo accipere quidquam, nisi datum ei fuerit » desuper[2]. » Nobis enim et vobis ait Dominus Jesus, « Sine me nihil potestis facere[3]. Sine me, inquit, nihil » potestis facere : » et vobis hoc dictum est; agnoscite verba pastoris, cavete adulationem deceptoris : superbia ista, impia, iniqua, ingrata, scio quia displicet vobis. Martyres sancti, passi estis pro Christo, sed vobis profuit quod passi estis, non Christo. Quid vobis deesset, nisi vobis donatum esset? Hæc repellite ab auribus vestris inimici venena serpentis. Lingua illa est quæ dixit : « Eri- » tis sicut dii[4]. » Præcipitavit hominem arbitrium liberum ingratum : arbitrium liberatum dicat nunc Domino : « Pa- » tientia Israël, Domine[5]. » Quid infidelis superbis? laudas Martyrum patientiam, quasi a se ipsis possent esse patientes? Apostolum potius audi gentium doctorem, non infidelium deceptorem. Certe in Martyribus patientiam

[1] Psal. XXXIII, 3. — [2] Joan. III, 27. — [3] Id. XV, 5. — [4] Gen. III, 5. — [5] Jerem. XVII, 13.

pro Christo laudas, et eam ipsis assignas? Audi potius Apostolum Martyres alloquentem, et corda humana sedantem. Audi, inquam, dicentem : « Quia vobis donatum » est pro Christo. » Audi pietatem exhortantem, non adulationem fallentem : « Vobis, inquit, donatum est. » Donatum est, audi : « Vobis donatum est pro Christo, non » solum ut credatis in eum, verum etiam ut patiamini » pro eo[1]. Vobis donatum est : » quid ad hanc sententiam addi potest? « Vobis donatum est : » agnosce donatum, ne perdas usurpatum. « Vobis, inquit, donatum est » pro Christo : » quid pro Christo, nisi pati? Sed non suspiceris, audi sequentia : « Non solum ut credatis in » eum; » quia et hoc donatum est : sed non hoc solum donatum est; « Verum etiam ut patiamini pro eo, » et hoc donatum est. Convertat dorsum Martyr ad infidelem et ingratum adulatorem : convertat faciem ad benignissimum largitorem, et ipsam passionem suam imputet Deo, non tanquam de suo hoc obtulerit Deo; sed potius dicat : « In Domino laudabitur anima mea, audiant mites et jucun- » dentur[2]. » Et cum ei dixeris : Quid est quod « In Domino » laudabitur anima mea? » In te ergo laudatur? Ille contra : « Nonne Deo subdita erit anima mea? Ab ipso enim » patientia mea[3]. » Quare ergo mea? Sinum aperui, et libenter accepi : ab ipso mea. Et ab ipso, et mea; et quia ab ipso, ideo tutius mea. Mea est, sed a me mihi non est. Ut habeam donum meum, agnosco datorem Deum. Nam si non agnosco datorem Deum, tollit Deus bonum suum, et remanet malum meum, per arbitrium meum.

IV. Ait fidelis Scriptura, « Fecit Deus hominem rec- » tum et ipsi exquisierunt cogitationes multas[4]. Fecit » Deus, inquit, hominem rectum, et ipsi : » unde ipsi, nisi per liberum arbitrium? « Et ipsi exquisierunt cogi-

[1] Philip. I, 29. — [2] Psal. XXXIII, 3. — [3] Psal. LXI, 6. — [4] Eccli. VII, 30.

» tationes multas. » Rectum dixerat factum, et tamen non ait : Et ipsi exquisierunt cogitationes pravas, quia dixerat rectum; aut cogitationes iniquas; sed dixit, multas. Ab ista multitudine, « Corpus quod corrumpitur, » aggravat animam, et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem[1]. » Liberet nos Deus ab ista multitudine cogitationum humanarum, et liberet[2] nos ab uno, ut simus in illo unum ex multitudine. Conflet nos igne charitatis, ut uno corde sequamur unum, ne in multa decidamus ex uno, et in multis dispergamur relicto uno. De hoc enim uno Apostolus loquebatur, cum diceret : « Fratres, ego me ipsum non arbitror apprehendisse : quid? » Unum autem : Quid unum? « Ea quæ retro sunt oblitus, » in ea quæ ante sunt extentus, sequor. » Unum sequor; unum, inquit, sequor : sed non me arbitror apprehendisse; quia deprimit corpus, quod corrumpitur, sensum multa cogitantem. Ecce quo ibant Martyres, quando fervebant, multum strepitum non curabant, quia unum amabant. Desiderium videte Martyrum : « Unam, inquit, » petii a Domino. Unam petii : » vale, inquit, facio multitudini sæculari. « Unam petii : » unam utique beatitudinem, unam felicitatem, unam veram, non multas falsas. « Unam, inquit, petii a Domino, hanc requiram. » Quæ est ista una? « Ut inhabitem in domo Domini omnes dies » vitæ meæ. » Ut quid hoc? « Ut comtempler delecta- » tiones Domini[3]. » Martyres sancti quando illam delectationem cogitabant, tunc illis mala omnia et acerba atque aspera vilescebant. Erat delectatio contra delectationem : erat delectatio contra dolorem. Delectatio illa contra utrumque pugnabat, et contra sævientem mundum, et contra blandientem. Respondebat mundo : Quid blandiris? Dulcius est quod amo, quam id quod polliceris.

[1] Sap. IX, 15. — [2] *Forte* levet nos ad unum. — [3] Psal. XXVI, 5.

Audio dicentem mihi Deum, imo Scripturam sanctam : « Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam » abscondisti timentibus te[1] ? » Ecce iterum bona multitudo, quia non dissentiens, sed in uno.

V. Non ergo mirum est, fratres mei : scitis quo loco Martyres recitentur ? Non pro illis orat Ecclesia. Nam merito pro aliis defunctis dormientibus orat Ecclesia : pro Martyribus non orat, sed eorum potius orationibus se commendat. Certaverunt enim adversus peccatum usque ad sanguinem. Impleverunt quod scriptum est : « Certa » pro veritate usque ad mortem[2]. » Promissa mundi contempserunt : sed parum est ; parum est enim lethum contemnere, parum est aspera tolerare : ubi usque ad sanguinem certamen, ibi gloriosissima et plena victoria. Nam prima Domino nostro Principi Martyrum tentamenta sunt blandimenta proposita : « Dic lapidibus istis ut panes » fiant. Tibi dabo omnia regna ista. Videamus si suscipiunt te Angeli ; quia scriptum est : Ne forte offendas » ad lapidem pedem tuum[3]. » Ista læta mundi sunt : in pane, concupiscentia carnis ; in promissione regnorum, ambitio sæculi ; in curiositate tentationis, concupiscentia oculorum : hæc omnia de sæculo sunt ; sed blandiuntur, non sæviunt. Attendite Martyrum Ducem exemplorum certamina proponentem, et certantes misericorditer adjuvantem. Quare se permisit tentari, nisi ut doceret resistere tentatori ? Promittit mundus carnalem voluptatem : responde illi. Delectabilior est Deus. Promittit mundus honores et sublimitates sæculares, responde illi : Altius est omnibus regnum Dei. Promittit mundus superfluas vel damnabiles curiositates, responde illi : Sola non errat veritas Dei. Cum ista triplici tentatione Dominus fuisset tentatus, quia in omnibus illecebris mundi hujus tria

[1] Psal. XXXI, 20. — [2] Eccli. IV, 33. — [3] Matth. IV, 3-6.

sunt, aut voluptas, aut curiositas, aut superbia : quid ait Evangelista? « Postquam perfecit diabolus omnem ten» tationem : » omnem, sed ad illecebras pertinentem. Restabat alia tentatio in asperis et duris, in sævis, in atrocibus atque immitibus restabat alia tentatio. Hoc sciens Evangelista, quid peractum esset, quid restaret, ait : « Postquam complevit diabolus omnem tentationem, re» cessit ab eo ad tempus[1]. » Dicessit ab eo, id est, insidians serpens, venturus est rugiens leo ; sed vincet eum, qui conculcabit leonem et draconem[2]. Revertetur : introibit in Judam, faciet Magistri traditorem. Adducet Judæos, non jam adulantes, sed sævientes : vasa sua possidens clamabit linguis omnium : « Crucifige, cruci» fige. » Ibi Christum victorem quid miramur? Deus omnipotens erat.

VI. Propter nos pati voluit Christus. Ait apostolus Petrus : « Pro vobis passus est, relinquens vobis exemplum, » ut sequamini vestigia ejus[3]. » Pati te docuit, et patiendo te docuit. Parum erat verbum, nisi adderetur exemplum. Et quomodo docuit, fratres? Pendebat in cruce, Judæi sæviebant : in asperis clavis pendebat, sed lenitatem non amittebat. Illi sæviebant, illi circumlatrabant, illi pendenti insultabant; quasi uno summo medico in medio constituto, phrenetici circumquaque sæviebat. Pendebat ille, et sanabat. Pater, inquit, ignosce illis, quia nesciunt quid » faciunt[4]. » Petebat, et tamen pendebat : non descendebat, quia de sanguine suo medicamentum phreneticis faciebat. Denique quia verba petentis Domini, ejusdemque misericordiam exaudientis, quia Patrem petiit, et cum Patre exaudivit; quia illa verba non potuerunt inaniter fundi, post resurrectionem suam sanavit, quos pendens insanissimos toleravit. Ascendit in cœlum, misit

[1] Luc. IV, 13. — [2] Psal. XC, 13, — [3] I Petr. II, 21. — [4] Luc. XIII, 35.

Spiritum sanctum ; nec se illis ostendit post resurrectionem, sed solis fidelibus Discipulis suis, ne quasi insultare se occidentibus voluisse videretur. Plus enim erat, amicos docere humilitatem, quam inimicis exprobrare veritatem. Resurrexit : plus fecit quam illi exigebant, non credendo, sed insultando et dicendo : « Si Filius Dei est, descendat » de cruce[1]. » Et qui de ligno descendere noluit, de sepulcro surrexit. Ascendit in cœlum, misit inde Spiritum sanctum : implevit Discipulos, correxit timentes, fecit fidentes. Petri trepidatio in fortitudinem prædicatoris repente conversa est. Unde hoc homini ? Quære Petrum præsumentem, invenis Petrum negantem : quære Deum adjuvantem, Petrum invenis prædicantem. Ad horam trepidavit infirmitas, ut præsumptio vinceretur, non ut pietas deleretur. Implet ille Spiritu suo, et facit prædicatorem fortissimum, cui præsumenti prædixerat : « Ter me » negabis[2]. » Præsumpserat enim ille de viribus suis, non de Dei dono, sed de libero arbitrio. Dixerat enim : « Tecum ero usque ad mortem. » Dixerat in abundantia sua : « Non movebor in æternum[3]. » Sed qui in voluntate sua præstiterat decori ejus virtutem, avertit faciem suam, et factus est conturbatus. « Avertit, inquit, Dominus, faciem suam : » ostendit Petro Petrum ; sed postea respexit, et Petrum firmavit in petra. Imitemur ergo, fratres mei, quantum possumus, in Domino passionis exemplum. Implere poterimus, si ab illo poscamus adjumentum, non præveniendo, sicut Petrus præsumens; sed sequendo et orando, sicut Petrus proficiens. Quando enim Petrus ter negavit, quid Evangelista dicit, attendite : « Et respexit eum Dominus, et recordatus est Petrus[1]. » Quid est, respexit eum ? » Non enim Dominus in facie corporali

[1] Matth. XXVII, 40. — [2] Id. XXVI, 34. — [3] Psal. XXIX, 7, etc. — [4] Luc. XXII, 61.

eum tanquam commemorando respexit. Non sic est : Evangelium legite. Dominus in interioribus domus judicabatur, Petrus in atrio tentabatur. Ergo « Respexit eum » Dominus, » non corpore, sed majestate; non oculorum carnis intuitu, sed misericordia altissima. Ille quia averterat faciem suam, respexit eum, et factus est liberatus. Ergo præsumptor periisset, nisi Redemptor respexisset. Et ecce lacrymis suis ablutus, correptus et ereptus prædicat Petrus. Prædicat qui negaverat : credunt qui erraverant. Valet in phreneticis medicina illa sanguinis Domini. Bibunt credentes quod fuderunt sævientes. Sed multum est ad me, inquit, imitari Dominum. Ex gratia Domini imitare conservum, imitare Stephanum, imitare Marianum et Jacobum. Homines erant; conservi erant; sicut tu nati, sed ab illo qui non sic natus est, coronati.

SERMO CCLXXXV[1].

In die Natali Martyrum Casti et Æmilii[2].

I. SANCTORUM Martyrum non magna solum, sed etiam pia virtus, (Ipsa est enim utilis virtus, imo ipsa est vera et sola dicenda virtus, quæ non militat typho, sed Deo.) admonet nos Charitati Vestræ loqui, eamque admonere, ita solemnia Martyrum celebrare, ut vestigia Martyrum sequendo delectet imitari. Non enim et ipsi quod fortes

[1] Alias 4 inter editos ex majoris Carthusiæ MSS. — [2] Martyrum vero istorum natalitia in Martyrologiis et in Carthaginensi Kalendario consignata sunt XI Kalendas Junii.

extiterunt, de suo habuerunt. Non usque ad illos fons ille manavit. Qui dedit ipsis potens est dare et nobis : quoniam unum pretium datum est pro omnibus nobis.

II. Illud ergo præcipue commonendi estis, quod assidue commoneri, et semper cogitare debetis, quod Martyrem Dei non facit pœna, sed causa. Justitia enim nostra, non cruciatibus, delectatur Deus : nec quæritur in omnipotentis veracisque judicio, quid quisque patiatur, sed quare patiatur. Ut enim cruce Dominica nos signemus, non fecit hoc Domini pœna, sed causa. Nam si pœna hoc fecisset, hoc et latronum similis pœna valuisset. Unus locus erat trium crucifixorum, in medio Dominus, qui « Inter iniquos deputatus est [1]. » Duos latrones hinc atque inde posuerunt : sed causam similem non habuerunt. Lateribus pendentis adjungebantur, sed longe separabantur. Illos facinora sua, illum crucifixerunt nostra. Verumtamen etiam in uno ipsorum satis apparuit, quantum valeret, non cruciatus pendentis, sed pietas confitentis. Acquisivit latro in dolore, quod Petrus perdiderat in timore : scelus admisit, crucem ascendit : causam mutavit, paradisum comparavit. Meruit omnino causam mutare, qui non contempsit in Christo similitudinem pœnæ. Judæi contempserunt miracula facientem, ille credidit in pendentem. Consortem crucis Dominum agnovit, et regno cœlorum credendo vim fecit. Tunc in Christum latro credidit, quando fides apostolica trepidavit. Merito audire meruit : « Hodie » mecum eris in paradiso [2]. » Hoc quidem sibi ipse non promiserat : magnæ quidem se misericordiæ commendabat, sed et sua merita cogitabat. « Domine, inquit, » memento mei, dum veneris in regnum tuum. » Quousque veniret Dominus in regnum suum, in pœnis se futurum sperabat, et saltem in ejus adventu miserordiam

[1] Isaï. LIII, 22. — [2] Luc. XXIII, 43.

in se fieri flagitabat. Proinde se latro, sua merita cogitans, differebat : sed Dominus latroni, quod desperaverat, offerebat; tanquam diceret : Tu petis ut meminerim tui, dum venero in regnum meum, « Amen, amen dico tibi : » Hodie mecum eris in paradiso. » Agnosce cui te commendas; quem credis venturum, antequam veniam, ubique sum. Ideo quamvis in inferna descensurus, habeo te hodie in paradiso; non alteri commendatum, sed mecum. Ad homines enim mortales et ad ipsos mortuos descendit humilitas mea, de paradiso autem nunquam discedit divinitas mea. Ita factæ sunt tres cruces, tres causæ. Unus latronum Christo insultabat, alter sua mala confessus Christi se misericordiæ commendabat. Crux Christi in medio non fuit supplicium, sed tribunal : de cruce quippe insultantem damnavit, credentem liberavit. Timete, insultantes; gaudete, credentes : hoc faciet in claritate, quod fecit in humilitate.

III. Munera divina de profundo Dei judicio veniunt : mirari ea possumus, investigare non possumus : « Quis » enim cognovit sensum Domini? Et quam inscrutabilia » sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus [1] ! » Sequens per omnia vestigia Christi Petrus conturbatur, et negat : respicitur, et plorat, fletus tergit, quod timor infecerat. Non fuit illa Petri desertio, sed eruditio. Amare quippe Dominum interrogatus in corde suo præsumpserat se pro eo etiam moriturum. Viribus suis hoc tribuerat : nisi paulisper a regente desereretur, non sibi demonstraretur. Ausus est dicere : « Animam meam pro te ponam. » Animam suam pro Christo præsumptor se positurum esse jactabat, pro quo nondum posuerat Liberator. Denique cum timore turbatur, sicut Dominus prædixerat, ter negat eum, pro quo se promiserat moriturum. Sicut scriptum

[1] Rom. XI, 33, 34.

est : « Respexit illum Dominus. » At ille, « Amare flevit[1]. » Amara erat recordatio negationis, ut dulcis esset gratia redemptionis. Nisi desertus, non negaret; nisi respectus, non fleret. Odit Deus præsumptores de viribus suis, et tu morem istum in eis, quos diligit, tanquam medicus secat. Secando quidem infert dolorem : sed firmat postea sanitatem. Itaque resurgens Dominus commendat Petro oves suas illi negatori; sed negatori, quia præsumptori; postea pastori, quia amatori. Nam quare ter interrogat amantem, nisi ut compungat ter negantem? Proinde perfecit postea Petrus gratia Dei, quod primo non potuit fiducia sui. Nam posteaquam illi oves, non Petri, sed suas commendavit, ut non pasceret sibi, sed Domino, annuntiavit ei passionem futuram, quam primo perdiderat; quoniam præpropere festinabat. « Cum senior, in» quit, factus fueris, alter te cinget, et feret quo tu non » vis. Hoc autem dixit, significans qua morte glorifica» turus erat Dominum[2]. » Factum est, pervenit Petrus ad passionem, qui lacrymis diluerat negationem. Quod ei promiserat Salvator, non potuit auferre tentator.

IV. Tale aliquid factum esse arbitror etiam in his martyribus sanctis Casto et Æmilio, quorum diem hodie celebramus. Fortasse et ipsi de suis viribus antea præsumpserunt, et ideo defecerunt. Ostendit eis qui essent ipsi, qui ipse. Repressit præsumentes, et vocavit credentes; adjuvit pugnantes, coronavit vincentes. Denique jam de illis gaudebat inimicus in prima congressione, quando cesserunt doloribus, in suis eos partibus computabat; jam exultabat, jam suos habebat; sed quantum eis concessum est, Domino miserante; alii Martyres diabolum vicerunt tentantem; isti etiam triumphantem. Itaque, fratres mei, meminerimus quorum celebritatem hodie celebramus; nec

[1] Luc. XXII, 61. — [2] Joan. XXI, 18, 19.

velimus imitari quod victi sunt, sed potius quod vicerunt. Ideo magnorum casus non latuerunt, ut timeant qui de se præsumpserunt. Ubique nobis humilitas magistri boni diligentissime commendatur. Quandoquidem et salus nostra in Christo, humilitas Christi est. Nulla enim nostra salus esset, nisi Christus humilis pro nobis fieri dignatus esset. Meminerimus de nobis ipsis non esse præfidendum. Deo commendemus quod habemus; ab illo imploremus quod minus habemus.

V. Martyrum perfecta justitia est, quoniam in ipsa passione perfecti sunt. Ideo pro illis in Ecclesia non oratur. Pro aliis fidelibus defunctis oratur, pro Martyribus non oratur; tam enim perfecti exierunt, ut non sint suscepti nostri, sed advocati [1]. Neque hoc in se, sed in illo cui capiti perfecta membra cohæserunt. Ille est enim vere advocatus unus, qui interpellat pro nobis, sedens ad dexteram Patris [2]; sed advocatus unus, sicut et pastor unus. Nam « Oportet, inquit, me et eas oves adducere, » quæ non sunt de hoc ovili [3]. » Ut Christus pastor, Petrus non pastor? Imo et Petrus pastor, et cæteri tales sine ulla dubitatione pastores. Nam si non pastor, quomodo ei dicitur : « Pasce oves meas [4]? Sed tamen verus pastor, qui pascit oves suas. Petro enim dictum est, non, Pasce oves tuas, sed « meas. » Petrus ergo non in se, sed in corpore pastoris est pastor. Nam si oves suas pasceret, continuo fierent hœdi, quos pasceret.

VI. Contra hoc enim quod Petro dicitur : « Pasce oves » meas; » dicitur in Canticis canticorum : « Nisi cognoveris temetipsam, o pulchra inter mulieres [5]. » Cui dicitur, utique agnoscimus, et in illa nos etiam audimus. Ecclesia quippe hoc audit a Christo, sponsa audit a sponso:

[1] I Joan. II, 1. — [2] Rom. VIII, 34. — [3] Joan. X, 16. — [4] Id. XXI, 17. — [5] Cant. I, 7.

« Nisi cognoveris temetipsam, o pulchra inter mulieres, » exi tu. » Quam mala vox : « Exi. A nobis, inquit, » exierunt, sed non erant ex nobis[1]. » Huic tristi voci, quod est : « Exi, » contraria est in bono illa vox gratulabilis : « Intra in gaudium Domini tui[2]. » Ergo, « Nisi » cognoveris temetipsam, o pulchra inter mulieres, » o catholica pulchra inter hæreses : « Nisi cognoveris temet- » ipsam, o pulchra inter mulieres, exi tu : » non enim ego te ejicio, sed « Exi tu. A nobis enim exierunt. Qui » segregant semetipsos, animales, spiritum non haben- » tes[3]. » Non enim dictum est : Ejecti sunt; sed, « Exie- » runt. » Hoc et in primis peccantibus justitia divina servavit. Tanquam enim jam pronos proprio pondere, dimisit eos de paradiso, non exclusit[4]. « Nisi ergo cogno- » veris temetipsam, o pulchra inter mulieres, exi tu : » non ego te ejicio, « Exi tu. » Ego te in corpore meo volo sanari, tu putredinem tuam appetis amputari. Hoc illis dictum est, qui prævidebantur exituri, ut possint se agnoscere et cavere mansuri. Quare enim et illi exierunt, nisi quia se non agnoverunt? Si enim agnoscerent, ibi viderent non suum, sed Dei esse quod darent. Ego do : meum est quod do; et ideo sanctum est, quia ego do. Non te agnovisti, merito existi. Noluisti enim audire dicentem : « Nisi cognoveris temetipsam, o pulchra inter mulieres. » Pulchra enim aliquando eras, quando sponsi tui membris inhærebas. Noluisti ergo audire et appendere quid sit « Nisi cognoveris temetipsam : » quia utique fœdam te invenit, quia de fœda pulchram fecit, quia de nigra dealbavit. « Quid enim habes quod non accepisti[5]? » Non ergo advertis quemadmodum dictum sit : « Nisi cogno- » veris temetipsam, exi tu. » Et putasti te pascere debere

[1] I Joan. II, 19. — [2] Matth. XXV, 21. — [3] Judæ. XIX. — [4] Gen. III, 23. — [5] I Cor. IV, 7.

oves tuas, non quomodo dictum est Petro : « Pasce oves » meas. » Sed vide quid tibi adjunxerit, qui tibi ista prædixit: « Exi tu in vestigiis gregum ; » non gregis, sed « gregum. » Nam ibi pascuntur oves Christi, ubi est unus grex et unus pastor. « Exi ergo tu in vestigiis gregum, » divisibilis, divisa, conscissa : « Exi tu in vestigiis gregum : et pasce » hœdos tuos ; » non sicut Petrus : « Oves meas ; » sed, « Hœdos tuos : in tabernaculis pastorum, » non in tabernaculo pastoris. Petrus intrat charitate, tu exis animositate : quia Petrus cognovit semetipsum, ideo se flevit de se præsumentem, et invenire meruit adjuvantem : ideo « Exi tu. » Ille « Oves meas, « tu « Hœdos tuos. » Ille in tabernaculo pastoris, tu « In tabernaculis pastorum. » Quid ergo jactas pœnam tuam malam, quæ non habes causam bonam?

VII. Martyres itaque intus honoremus in tabernaculo pastoris, in membris pastoris, habentes gratiam, non audaciam ; pietatem, non temeritatem ; constantiam, non pertinaciam, collectionem, non divisionem. Proinde si vultis Martyres veros imitari, causam vobis eligite, ut dicatis Domino : « Judica me, Domine, et discerne cau» sam meam a gente non sancta [1]. » Discerne, non pœnam meam ; nam habet hanc et gens non sancta ; sed causam meam, quam non habet nisi gens sancta. Causam ergo vobis eligite, causam bonam et justam tenete, et in adjutorio Domini nullam pœnam timete. Conversi ad Dominum, etc.

[1] Psal. XLII, I.

SERMO CCLXXXVI[1].

In Natali Martyrum Protasii et Gervasii[2].

I. MARTYRES, nomen est græcum, sed jam isto nomine consuetudo utitur pro latino : latine autem Testes dicuntur. Sunt ergo Martyres veri, sunt falsi : quia sunt testes veri, sunt falsi. Sed ait Scriptura : « Testis falsus non erit » impunitus[3]. » Si testis falsus non erit sine pœna, nec testis verus sine corona. Et facile quidem fuit, Domino Jesu Christo et veritati, quia Deus est, testimonium perhibere; sed usque ad mortem, magnum opus fuit. Fuerunt quidam, quos Evangelium notat, principes Judæorum, qui crediderunt in Dominum Jesum; sed propter Judæos, inquit, non audebant publice confiteri. Et continuo nota addita est capiti; secutus enim ait Evangelista : « Amaverunt enim hominum gloriam magis quam Dei[4]. » Fuerunt ergo qui erubescerent coram hominibus confiteri Christum : fuerunt vero alii jam meliores qui non erubescerent coram hominibus confiteri Christum, sed non eum possent confiteri usque ad mortem. Dona enim Dei sunt hæc : et aliquando gradatim in anima nutriuntur. Attendite prius, et istos tres testes comparate inter se; unum qui credit in Christum, et vix timide susurrat Christum : alium qui credit in Christum, et publice confitetur

[1] Alias de Diversis 39. — [2] De his Mediolanensibus Martyribus in Carthaginensi Kalendario et in Martyrologiis die 19 Junii. — [3] Prov. XIX, 5 et 9. — [4] Joan. XII, 43.

Christum; tertium qui credit in Christum, et paratus est in sua confessione mori pro Christo. Prior ille tam infirmus est, ut pudor eum vincat, non timor : secundus jam habet firmam frontem, sed nondum usque ad sanguinem : tertius totum[1], ut nihil sit amplius quod restet. Implet enim quod scriptum est : « Certa pro veritate usque ad » mortem[2]. »

II. De Petro quid dicimus? Prædicavit Christum, missus est, evangelizavit adhuc ante Domini passionem. Novimus enim missos Apostolos, ut Evangelium prædicarent : missus est, et prædicavit. Quantum vicerat illos Judæos, qui timebant publice confiteri? Sed tamen adhuc non erat similis Protasio et Gervasio. Jam Apostolus erat, primus erat, Domino cohærebat. Dictum illi erat : « Tu es Petrus : » sed nondum erat Protasius aut Gervasius, nondum erat Stephanus, nondum erat Nemesianus[4] puer; nondum hoc erat Petrus : nondum erat quod mulieres quædam, quod puellæ, quod Crispina, quod Agnes; nondum erat Petrus, quod istarum muliebris infirmitas. Laudo Petrum; sed prius erubesco pro Petro. Quam prompta anima ! sed nesciens se metiri. Nam utique si prompta non esset, non diceret Salvatori : Moriar pro te. « Et si oportuerit me mori » tecum, non te negabo[5]. » Sed medicus qui noverat venam cordis inspicere, prænuntiavit accessionis periculum. « Tu, inquit, pro me animam tuam ponis? » Agnosce ordinem. Ego prior pono. « Tu pro me animam tuam

[1] *Subaudi* habet, vel implet. — [2] Eccli. IX, 33. — [3] Matth. XVI, 18. — [4] In recentioribus MSS. *Messanus*. At in antiquissimo Germanensi, ut in editis libris, *Nemesianus*. Martyrem hunc non habet Romanum Martyrologium. In Kalendario Carthaginensi notatur *X Kal. Jan. Sancti Nemesiani* celebritas, istius forte pueri memoriæ dedicata, quem videlicet hic laudat Augustinus quasi Martyrem vulgo notissimum. Alius est Nemesianus ex Africa episcopus in Martyrologiis celebratus IV Idus Septembris. — [5] Matth. XXVI, 35.

» ponis? Amen dico tibi, prius quam gallus cantet, ter » me negabis[1]. » Prænuntiavit medicus, quod nesciebat ægrotus. Invenit se ergo ægrotus falsum præsumpsisse, quando interrogatus est : « Tu de illis es[2]? » Quæ interrogavit ancilla, febris fuit. Ecce febris accessit, ecce hæret : quid dicam? Ecce periclitatur, ecce moritur Petrus. Quid est enim aliud mori, quam vitam negare? Negavit Christum, negavit vitam, mortuus est. Sed ille qui resuscitat mortuos, « Respexit eum Dominus, et flevit amare[3]. » Negando periit, flendo resurrexit. Et mortuus est prior pro illo Dominus, sicut oportebat : et mortuus est postea pro Domino Petrus, sicut ordo ipse postulabat : et secuti sunt Martyres. Strata est via prius spinosa, et pedibus Apostolorum contrita, facta lenior secuturis.

III. Quasi semine sanguinis impleta est Martyribus terra, et de illo semine seges surrexit Ecclesiæ. Plus asseruerunt Christum mortui, quam vivi. Hodie asserunt, hodie prædicant : tacet lingua, sonant facta. Tenebantur, ligabantur, includebantur, producebantur, torquebantur, urebantur, lapidabantur, percutiebantur, bestiis subrigebantur. In omnibus suis mortibus quasi viles irridebantur : sed « Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum » ejus[2]. » Tunc in conspectu Domini tantum pretiosa, modo et in conspectu nostro. Tunc enim quando opprobrium erat esse Christianum, vilis erat mors sanctorum in conspectu hominum : detestabantur, execrationi habebantur : pro maledicto objiciebatur : Sic moriaris, sic crucifigaris, sic incendaris. Modo ista maledicta quis fidelis non optat?

IV. Celebramus ergo hodierno die, fratres, memoriam in hoc loco positam sanctorum Protasii et Gervasii, Me-

[1] Joan. XIII, 38. — [2] Matth. XXVI, 69. — [3] Luc. XXII, 61. — [4] Psal. CXV, 15.

diolanensium Martyrum. Non eum diem quo hic posita est, sed eum diem hodie celebramus, quando inventa est pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus per Ambrosium episcopum, hominem Dei : cujus tunc tantæ gloriæ Martyrum etiam ego testis fui[1]. Ibi eram, facta miracula novi, attestante Deo pretiosis mortibus sanctorum suorum : ut per illa miracula jam non solum in conspectu Domini, sed etiam in conspectu hominum esset mors illa pretiosa. Cæcus notissimus universæ civitati illuminatus est, cucurrit, adduci se fecit, sine duce reversus est. Nondum audivimus quod obierit : forte adhuc vivit. In ipsa eorum basilica, ubi sunt eorum corpora, totam vitam suam serviturum se esse devovit. Nos illum gavisi sumus videntem, reliquimus servientem.

V. Non cessat Deus attestari : et novit quomodo ipsa miracula sua debeat commendare. Novit agere, ut magnificentur : novit agere, ne vilescant. Non omnibus donat per Martyres sanitatem ; sed omnibus promittit imitatoribus Martyrum immortalitatem. Quod non omnibus dat, non quærat cui non dat ; nec murmuret adversus eum quia non dat, ut det quod in fine promisit. Nam et qui modo sanantur, post paululum aliquando moriuntur : qui in fine resurgunt, cum Christo vivent. Præcessit caput, expectat membra secutura : implebitur totum corpus, Christus et Ecclesia. Ibi nos computet scriptos : et in hac vita quod expedit det. Novit enim ille quid expediat filiis suis. « Si ergo vos, inquit, cum sitis mali, nostis » bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester » qui in cœlis est, dabit bona petentibus se[2] ? » Quæ bona ? numquid temporalia ? Dat et ipsa ; sed et infidelibus dat. Dat et ipsa ; sed et impiis dat, sed et blasphe-

[1] Vide August. Confess. lib. IX, cap. 7, et de Civit. Dei lib. XXII, cap. 8. — [2] Matth. VII, 11.

matoribus suis dat. Bona quæramus, quæ non nobis sint cum malis communia. Novit ille Pater dare ista bona filiis suis. Modo petit ab illo filius suus sanitatem corporis : et non dat, adhuc flagellat. Sed numquid pater, quando flagellat, non præstat? Profert flagellum, sed cogita quale præparet patrimonium. « Flagellat, inquit, omnem filium » quem recipit. Quem enim diligit Dominus, corripit [1].» Ideo ista dico, fratres mei, ne contristemini quando petitis, et non accipitis, et arbitremini quod ante oculos vos non habeat Deus, si ad tempus non exaudiat voluntatem vestram. Non enim semper ægrum exaudit medicus ad voluntatem, quamvis ejus sine dubio procuret atque appetat sanitatem. Non dat quod petit : sed quod non petit, hoc procurat. Petit frigidam, non dat. Crudelis factus est, qui venit sanare? Artis est, non crudelitatis. Non dat ad horam quod delectat : ut sanus possit omnia, nondum sano negantur aliqua.

VI. Considerate promissiones Dei. Istis ipsis Martyribus quid, putatis quia omne quod postulaverunt dedit? Non. Multi se optaverunt dimitti, et cum aliquo miraculo dimitti, quomodo dimissi sunt tres pueri de camino. Qualis vox regis Nabuchodonosor? « Quoniam, inquit, speraverunt in eum, et verbum regis immaturaverunt [2].» Quale testimonium perhibet, qui conabatur occidere? Incendi illos voluit, qui postea per illos credidit. Si illi in igne morerentur, occulte coronarentur, huic non prodesset. Ideo ad tempus servati sunt, ut crederet infidelis, ut laudaret Deum, qui damnaverat illos. Ipse fuit Deus trium puerorum, qui fuit Deus Machabæorum. Illos de igne liberavit, illos in igne mori fecit. Mutatus est? Plus illos quam illos diligebat? Major corona data est Machabæis [3]. Certe illi evaserunt ignes, sed ad pericula istius sæculi

[1] Hebr. XII, 6. — [2] Dan. III, 95. — [3] 2 Mach. VII.

servati sunt : illi in ignibus omnia pericula finierunt. Non ulterius restabat ulla tentatio, sed sola coronatio. Ergo plus acceperunt Machabæi. Excutite fidem vestram, oculos cordis proferte, nolite humanos : habetis enim alios intus, quos vobis Dominus fecit, qui vobis oculos cordis aperuit, quando fidem dedit. Ipsos oculos interrogate : qui plus acceperunt, Machabæi, an tres pueri? Fidem interrogo. Homines sæculi hujus amatores si interrogem : Ego inter tres pueros volebam esse, dicit mihi anima infirma. Erubesce matri Machabæorum, quæ voluit filios suos ante se mori, quia sciebat non mori.

VII. Ego aliquando memoror de libellis miraculorum Martyrum, quæ in conspectu vestro leguntur. Ante dies lectus est quidam libellus, ubi cuidam ægrotæ, quæ doloribus acerrimis torquebatur, cum dixisset : Ferre non possum; ait illi ipse Martyr qui sanare venerat. Quid si martyrium duceres? Multi ergo ducunt martyrium in lecto : prorsus multi. Est quædam persecutio Satanæ, occultior et astutior quam tunc fuit. Jacet fidelis in lecto, torquetur doloribus, orat, non exauditur : imo exauditur, sed probatur, sed exercetur, sed ut recipiatur filius, flagellatur. Ergo cum torquetur doloribus, venit linguæ tentatio, accedit ad lectum aut muliercula aliqua, aut vir, si vir dicendus est; et dicit ægroto : Fac illam ligaturam, et sanus eris : adhibeatur illa præcantatio, et sanus eris. Ille et ille, et ille, interroga, sani inde facti sunt. Non cedit, non obtemperat, non cor inclinat; certat tamen. Vires non habet, et diabolum vincit. Fit martyr in lecto, coronante illo qui pro illo pependit in ligno.

SERMO CCLXXXVII[1].

In Natali S. Joannis Baptistæ, qui est VIII Kalendas Julii.

I. Prolixa narratio, sed compensatur labor auditoris dulcedine veritatis. Illustrem nativitatem beatissimi Joannis præconis et præcursoris Christi, cum sanctum Evangelium legeretur, audivimus. Hinc attendat Charitas Vestra, quam magni hominis nativitas facta sit. Natalis dies carnis nulli Prophetarum, nulli Patriarcharum, nemini Apostolorum celebravit Ecclesia : solos duos Natales celebrat, hujus et Christi. Tempora ipsa quibus nati sunt ambo, magnum mysterium præfigurant. Joannes magnus erat homo, sed homo. Tam magnus autem erat homo, ut quidquid plus illo esset, Deus esset. « Qui post me venit, » major me est[2]. » Dixit hoc Joannes : « Ipse major me » est. » Si major te est, quid est quod ipsum majorem te, audivimus dicentem : « In natis mulierum nemo ex- » surrexit major Joanne Baptista[3] ? » Si nemo hominum est te major, quid est ille qui te major est? Quis sit, vis audire? « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud » Deum, et Deus erat Verbum[4]. »

II. Et quomodo Verbum Dei Deus, per quod facta sunt omnia, quod natum est sine initio temporis, per quod facta sunt tempora, diem natalem invenit in tem-

[1] Alias de Diversis 40. — [2] Matth. II, 11. — [3] Id. XI, 11. — [4] Joan. I, I.

pore? Quomodo, inquam, Verbum per quod facta sunt tempora, diem natalem invenit in tempore? Quæris quomodo? Audi ipsum Evangelium : « Verbum caro factum » est, et habitavit in nobis. » Natalis Christi natalis est carnis, non Verbi : sed ideo natalis est Verbi, quia « Verbum caro factum est. » Natum est Verbum, sed in carne natum est, non in se. In se autem est quidem a Patre, sed diem natalem non habet in tempore.

III. Natus est Joannes, natus est et Christus: annuntiatus Joannes ab Angelo, annuntiatus Christus ab Angelo. Utrumque magnum miraculum. Servum præcursorem parit sterilis de sene viro, Dominum possessorem parit virgo sine viro. Magnus homo Joannes : sed plus quam homo Christus; quia et homo et Deus. Magnus homo; sed humiliandus erat homo, ut exaltaretur Deus. Denique quia humiliandus erat homo, audi ipsum hominem : « Non » sum dignus corrigiam calceamenti ejus solvere[1]. » Si se dignum diceret, quantum se humiliaret? Nec hoc se dixit dignum. Omnino prostravit se, et prostravit se sub petra. Lucerna enim erat[1], et vento superbiæ timebat extingui.

IV. Denique quia humiliandus erat omnis homo Christo, ac per hoc et Joannes; et quod exaltandus erat Deus homo Christus, demonstravit et dies natalis, et genera passionum. Natus est Joannes hodie: ab hodierno minuuntur dies. Natus est Christus octavo Kalendas Januarias : ab illo die crescunt dies. Joannes in passione capite est deminutus, Christus in ligno est exaltatus. Quam bene nuntiatus est virgini Mariæ, quam vere, quam sancte, « Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? » Credebat, sed modum quærebat. Et quid audivit? « Spi» ritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi, » ipse Spiritus sanctus, id est, « Virtus Altissimi obumbra-

[1] Joan. I, 27. — [2] Id. v, 35.

» bit tibi. Et propterea hoc quod nascetur ex te sanctum, » vocabitur Filius Dei [1]. Virtus Altissimi obumbrabit » tibi. » Erit in te conceptus, libido non erit. Concupiscentiæ non erit æstus, ubi umbram facit Spiritus sanctus. Sed quia corpori nostro sunt æstus, sufficiant hæc Charitati Vestræ : bene cogitata plura erunt.

SERMO CCLXXXVIII [2].

In Natali Joannis Baptistæ, II.

De voce et verbo.

1. Diei hodiernæ festivitas anniversario reditu memoriam renovat, natum esse Domini præcursorem ante mirabilem mirabiliter; cujus nativitatem considerare nos et laudare maxime hodie convenit. Ad hoc enim et dies anniversarius huic miraculo dedicatus est, ut beneficia Dei et excelsi magnalia non deleat oblivio de cordibus nostris. Joannes ergo præco Domini missus ante illum, sed factus per illum. « Omnia enim per ipsum facta sunt, et sine » ipso factum est nihil [3]. » Missus homo ante hominem Deum, agnoscens Dominum suum, annuntians Creatorem suum; jam in terra præsentem mente discernens, digito ostendens. Ipsius enim verba sunt ostendentis Dominum et testimonium perhibentis : « Ecce Agnus Dei, ecce qui » tollit peccatum mundi [4]. » Merito ergo sterilis peperit

[1] Luc. I, 34, 35. — [2] Alias 23 ex Sirmondianis. — [3] Joan. I, 3. — [4] Ibid. 29.

præconem, virgo judicem. In matre Joannis sterilitas accepit fœcunditatem: in Matre Christi fœcunditas non corrupit integritatem. Si vestra patientia, et quietum studium, et attentum silentium præbeat mihi copiam, adjuvante Domino, dicere quod donat ut dicam, erit procul dubio fructus attentionis vestræ, et operæ pretium studii nostri, ut aliquid quod ad magnum sacramentum pertineat, insinuem auribus et cordibus vestris.

II. Fuerunt Prophetæ ante Joannem, et multi, et magni, et sancti, digni Deo, Deo pleni, Salvatoris prænuntiatores, veritatis attestatores. Verumtamen de nullo eorum dici potuit, quod dictum est de Joanne: « In natis » mulierum nemo exurrexit major Joanne Baptista[1]. » Quid ergo sibi vult ista magnitudo præmissa ante magnum? Ad testimonium magnæ humilitatis. Tamen enim magnus erat, ut Christus posset putari. Posset Joannes abuti errore hominum, et non laborare persuadere se esse Christum, quia hoc jam illi, qui eum audiebant et videbant, illo non dicente putaverant. Non erat ei opus seminare errorem, sed confirmare. At ille sponsi amicus humilis, sponso zelans, non se pro sponso adulterum supponens, perhibet testimonium amico suo, et eum qui vere sponsus erat, sponsæ commendat: ut ametur in illo, odit se amari pro illo. « Qui habet, inquit, sponsam, » sponsus est. » Et quasi diceres: Quid tu? « Amicus au» tem, inquit, sponsi stat, et audit eum, et gaudio gau» det propter vocem sponsi[2]. Stat, et audit: » discipulus audit magistrum; quia audit, stat; quia si non audit, cadit. Hinc magnitudo Joannis maxime commendatur; quia cum posset putari Christus, maluit Christo testimonium perhibere, illum commendare; se humiliare, quam pro ipso accipi, et a se decipi. Merito dictus est amplius quam

[1] Matth. XI, 11. — [2] Joan. III, 29.

Propheta. De Prophetis enim, qui fuerunt ante adventum Domini, Dominus ipse ita loquitur : « Multi Prophetæ et » justi voluerunt videre quæ vos videtis, et non vide- » runt[1]. » Etenim illi qui implebantur Spiritu Dei, ut annuntiarent Christum venturum, concupiscebant, si fieri posset, in terra videre præsentem. Unde Simeon ille differebatur exire de sæculo, ut videret natum, per quem conditum est sæculum[2]. Et ille quidem infantem vidit Verbum Dei in carne : sed nondum docebat, nondum magistri personam professus erat, qui jam apud Patrem Angelis magister erat. Simeon ergo vidit, sed infantem : Joannes autem jam prædicantem, jam discipulos eligentem. Ubi? Ad flumen Jordanis. Inde enim cœpit magisterium Christi. Ibi baptismus Christi commendatus est futurus : quia susceptus est baptismus præveniens, et viam parans, et dicens : « Parate viam Domino, rectas facite semitas ejus[3]. » Baptizari enim voluit Dominus a servo, ut viderent quid accipiunt qui baptizantur a Domino. Inde ergo cœpit, unde merito prophetia præcesserat : « Dominabitur a mari » usque ad mare, et a flumine usque ad terminos orbis » terræ[4]. » Ad ipsum flumen, unde cœpit dominari Christus, vidit Joannes Christum, cognovit, testimonium perhibuit. Magno se humiliavit, ut a magno exaltaretur humilis. Et se amicum sponsi dixit : et qualem amicum? fortassis æqualem? Absit : longe infra. Quantum longe? « Non sum dignus, ait, corrigiam calceamenti ejus sol- » vere[5]. » Hic Propheta, imo amplius quam Propheta, prænuntiari meruit per Prophetam. De illo namque dixit Isaïas, quod hodie nobis lectum est : « Vox clamantis in » deserto, parate viam Domini, rectas facite semitas ejus. » Omnis vallis implebitur, et omnis mons et collis humi-

[1] Matth. XIII, 17. — [2] Luc. II, 25. — [3] Matth. III, 3. — [4] Psal. LXXI, 8. — [5] Marc. I, 7.

» habitur; et erunt tortuosa in directum, et aspera in » vias planas : et videbit omnis caro salutare Dei. Excla» ma : quid exclamabo? Omnis caro fœnum, et omnis » claritas ejus ut flos fœni. Fœnum aruit, flos decidit : » Verbum autem Domini manet in æternum[1].» Attendat Charitas Vestra. Joannes interrogatus quis esset, utrum Christus esset, utrum Elias, utrum Propheta : « Non sum » inquit, Christus, nec Elias, nec Propheta. » Et illi : « Quis ergo es? Ego sum vox clamantis in deserto[2].» Vocem se dixit. Habes Joannem vocem. Quid habes Christum, nisi Verbum? Vox præmittitur, ut Verbum postea intelligatur. Et quale Verbum? Audi illud tibi clare ostendentem : « In principio, inquit, erat Verbum, et Verbum » erat apud Deum, et Deus erat Verbum : hoc erat in » principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, et » sine ipso factum est nihil[3]. » Si omnia, et Joannes. Quid miramur, si Verbum fecit sibi vocem? Vide, vide utrumque ad flumen, et vocem et Verbum, Vox Joannes, Verbum Christus.

III. Quæramus quid intersit inter vocem et verbum : attenti quæramus; non parva res est, nec parvam intentionem desiderat. Dabit Dominus, ut nec ego in explicando fatiger, nec vos in audiendo. Ecce duo quædam, vox et verbum. Quid est vox? quid est verbum? Quid? Audite quod in vos ipsis approbetis, et vobis ipsis a vobismetipsis interrogati respondeatis. Verbum si non habeat rationem significantem, verbum non dicitur. Vox autem, etsi tantummodo sonet, et irrationabiliter perstrepat, tanquam sonus clamantis, non loquentis, vox dici potest, verbum dici non potest. Nescio quis ingemuit, vox est : ejulavit, vox est. Informis quidam sonus est, gestans vel inferens strepitum auribus sine aliqua ratione intellectus

[1] Isaï. XL, 3-8. — [2] Joan. I, 20-23. — [3] Ibid. I, 1-3.

Verbum autem, nisi aliquid significet, nisi aliud ad aures ferat, aliud menti inferat, verbum non dicitur. Sicut ergo dicebam, si clames, vox est: si dicas: Homo, verbum est; si dicas, pecus, si Deus, si mundus, vel aliquid aliud. Has enim omnes voces significantes dixi, non inanes, non sonantes et nihil docentes. Si ergo jam distinxistis inter vocem et verbum, audite quod miremini in his duobus, Joanne et Christo. Verbum valet plurimum et sine voce: vox inanis est sine verbo. Reddamus rationem, et quod proposuimus, si possumus, explicemus. Ecce voluisti aliquid dicere: hoc ipsum quod vis dicere, jam corde conceptum est; tenetur memoria, paratur voluntate, vivit intellectu. Et hoc ipsum quod vis dicere, non est alicujus linguæ. Res ipsa, quam vis dicere, quæ corde concepta est, non est alicujus linguæ, nec græcæ, nec latinæ, nec punicæ, nec hebrææ, nec cujusquam gentis. Res est tantum corde concepta, parata procedere. Ergo, ut dixi, res est quædam, sententia quædam, ratio corde concepta; parata procedere, ut insinuetur audienti. Sic igitur quomodo nota est ei, in cujus corde est, verbum est, jam notum dicturo, nondum audituro. Ecce ergo verbum jam formatum, jam integrum, manet in corde: quærit procedere, ut dicatur audienti. Attendit ille, qui concepit verbum quod dicat, et notum habet verbum sibi in corde suo, attendit cui dicturus est: Loquar in nomine Christi auribus eruditis in Ecclesia: et audeo etiam aliquid jam quod sit subtilius, insinuare non rudibus. Intendat ergo Charitas Vestra. Videte verbum corde conceptum, quærit procedere, ut dicatur: attendit cui dicatur. Invenit Græcum, græcam vocem quærit, qua procedat ad Græcum. Invenit Latinum, latinam vocem quærit, qua procedat ad Latinum. Invenit Punicum, punicam vocem quærit, qua proceda ad Punicum. Remove

diversitatem auditorum, et verbum illud, quod corde conceptum est, nec græcum est, nec latinum, nec punicum, nec cujusquam linguæ. Talem vocem quærit procedendi, qualis assistit auditor. Modo, fratres, ut aliquid propositum sit quod intelligatis, concepi corde ut dicam : Deus. Hoc quod concepi corde, magnum aliquid est. Non enim duæ syllabæ sunt Deus; non enim vox ista brevis est Deus. Deum volo dicere, intendo cui dicam. Latinus est? Deum dico. Græcus est? Θεὸν dico. Latino dico Deum, Græco dico Θεὸν. Inter Deum et Θεὸν distat sonus : litteræ aliæ sunt hic, aliæ sunt ibi : in corde autem meo, in eo quod volo dicere, in eo quod cogito, nulla est diversitas litterarum, nullus sonus varius syllabarum : hoc est quod est. Ut enuntiaretur Latino, alia vox adhibita est; ut Græco, alia. Si Punico enuntiare vellem, aliam adhiberem; si Hebræo, aliam; si Ægyptio, aliam; si Indo, aliam. Quam multas voces faceret personarum mutatione verbum cordis, sine ulla sui mutatione vel varietate. Pergit ad Latinum voce latina, ad Græcum græca, ad Hebræum hebræa. Ad audientem pervenit, nec a loquente discedit. Numquid enim quod dicendo in alio facio, ego amitto? Sonus ille adhibitus medius in te aliquid propagavit, a me non emigravit. Deum jam ego cogitabam. Tu nondum audieras vocem meam; hac audita, cœpisti et tu habere quod cogitabam : sed ego non perdidi quod habebam. Ergo in me, tanquam in cardine cordis mei, tanquam in secretario mentis meæ, præcessit verbum vocem meam. Nondum sonuit vox in ore meo, et inest jam verbum cordi meo. Ut autem exeat ad te quod corde concepi, ministerium vocis inquirit.

IV. Si possim, adjuvante intentione vestra et orationibus, dicere quod volo, puto quia gaudebit qui intelliget : qui autem non intelliget, ignoscat homini laboranti, Deo

supplicet miseranti. Etenim et quod loquor inde est. Inde unde loquor, inest cordi quod dicam : sed vocum ministeria laborant ad aures vestras. Quid ergo, fratres? quid ergo? Certe intendistis, certe jam intelligitis, quia verbum erat in corde meo, antequam sibi adhiberet vocem, in qua procederet ad aures vestras. Puto quia intelligant omnes homines : quia quod mihi accidit, hoc omni loquenti. Ecce jam scio quod volo dicere, corde teneo, ministerium vocis inquiro : antequam sonet vox in ore meo, jam tenetur verbum in corde meo. Præcessit ergo verbum vocem meam, et in me prius est verbum, posterior vox : ad te autem, ut intelligas, prior venit vox auri tuæ, ut verbum insinuetur menti tuæ. Nosse enim non posses quod in me fuerat ante vocem, nisi in te fuerit post vocem. Ergo si vox Joannes, verbum Christus : ante Joannem Christus, sed apud Deum; post Joannem Christus, sed apud nos. Magnum sacramentum, fratres. Intendite, accipite magnitudinem rei etiam atque etiam. Delectat enim me intellectus vester, et audaciorem facit ad vos, adjuvante illo quem prædico tantillus tantum, homo qualiscumque Verbum Deum. Ipso ergo adjuvante, audacior fio ad vos, et præmissa ista informatione distinctionis vocis et verbi, quæ consequantur insinuo. Personam gerebat Joannes vocis in sacramento : nam non ipse solus vox erat. Omnis enim homo annuntiator verbi, vox verbi est. Quod enim est sonus oris nostri ad verbum, quod in corde gestamus; hoc omnis anima pia prædicatrix ad illud Verbum, de quo dictum est : « In principio erat Verbum, et » Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum, hoc » erat in principio apud Deum [1]. » Quanta verba, imo quantas voces facit verbum corde conceptum! Quantos prædicatores fecit Verbum apud Patrem manens! Misit

[1] Joan. I, I.

Patriarchas, misit Prophetas, misit tot et tantos prænuntiatores suos. Verbum manens voces misit, et post multas præmissas voces, unum ipsum Verbum venit tanquam in vehiculo suo, in voce sua, in carne sua. Collige ergo tanquam in unum omnes voces, quæ præcesserunt Verbum, et eas omnes constitue in persona Joannis. Harum omnium sacramentum ille gestabat, harum omnium persona sacrata et mystica ille unus erat. Ideo proprie dictus est vox, tanquam omnium vocum signaculum atque mysterium.

V. Ergo attendite jam quo pertineat : « Illum oportet » crescere, me autem minui. » Attendite, si possim eloqui ; si, non dicam, insinuare sed saltem cogitare sufficiam, quo modo, qua ratione, qua intentione, qua causa, secundum distinctionem quam locutus sum vocis et verbi, dixerit ipsa vox, ipse Joannes : « Illum oportet crescere, me autem minui[1]. » O magnum et mirabile sacramentum : Attendite personam vocis, in qua persona erant sacramenta omnium vocum, dicentem de persona Verbi : « Illum oportet crescere, me autem minui. » Quare? Attendite. Apostolus dicit : « Ex parte scimus, et ex parte » prophetamus ; cum autem venerit quod perfectum est, » quod ex parte est evacuabitur[2]. » Quid est perfectum ? « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, » et Deus erat Verbum. » Hoc est perfectum. Quid est perfectum, dicat et apostolus Paulus : « Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse æqualis » Deo[3]. » Hunc æqualem Deo Patri, hoc Verbum Dei apud Deum, per quod facta sunt omnia, videbimus sicuti est, sed in fine. Nam nunc, quod evangelista Joannes dicit : « Dilectissimi, filii Dei sumus, et nondum apparuit

[1] Joan. III, 30. — [2] I Cor. XIII, 9, et Florus ibidem. — [3] Philip. II, 6.

» quid erimus. Dilectissimi, scimus, quia cum apparue-
» rit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti
» est[1]. » Hæc visio nobis promittitur, ad hanc visionem erudimur, ad hanc visionem corda mundamus. « Beati
» enim, inquit, mundo corde, quoniam ipsi Deum vide-
» bunt[2]. » Ostendit carnem suam, ostendit servis, sed formam servi; tanquam propriam vocem suam, inter multas voces, quas præmisit, ipsam etiam carnem suam ostendit. Pater quærebatur, quasi jam ipse sicuti est videretur : qui æqualis Patri Filius, in forma servi servis loquebatur. « Domine, ait illi Philippus, ostende nobis
» Patrem, et sufficit nobis[3]. » Omnis intentionis suæ finem quærebat, hoc est, profectus sui terminum, quo cum pervenisset, nihil amplius jam requireret. « Ostende,
» inquit, nobis Patrem, et sufficit nobis. » Bene, Philippe, bene, optime intelligis quod tibi sufficit Pater. Quod est « sufficit? » Nihil ultra quæres : implebit te, satiabit te, perficiet te. Sed vide ne forte sufficiat tibi et iste quem audis. Solus sufficit, an cum Patre? Sed quomodo solus, quando nunquam discedit a Patre? Ergo respondeat Philippo volenti videre : « Tanto tempore vo-
» biscum sum, et non cognovistis me? Philippe, qui vidit
» me, vidit et Patrem[4]. » Quid est, « Philippe, qui vidit
» me, vidit et Patrem, » nisi, Tu me non vidisti, ideo quæris Patrem? « Philippe, qui me vidit, vidit et Pa-
» trem. » Tu autem vides me, et non vides me. Non vides enim me qui feci te; sed vides quod factus sum propter te. « Qui me, inquit, vidit, vidit et Patrem. » Unde, nisi quia « In forma Dei non rapinam arbitratus
» est esse æqualis Deo? » Quid ergo Philippus videbat?
« Quod semetipsum exinanivit formam servi accipiens,

[1] I Joan. III, 2. — [2] Matth. V, 8. — [3] Joan. XIV, 8. — [4] Ibid. 9.

» in similitudinem hominum factus, et habitu inventus » ut homo[1]. » Hoc videbat Philippus, formam servi, liber futurus ad formam Dei. Ergo omnium vocum persona Joannes, Verbi persona Christus. Omnes voces necesse est minuantur, quando ad Christum videndum proficimus. Quanto enim proficis ad videndam sapientiam, tanto minus tibi vox est necessaria. Vox in Prophetis, vox in Apostolis, vox in Psalmis, vox in Evangelio. Veniat illud, « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud » Deum, et Deus erat Verbum[2]. » Cum eum viderimus sicuti est, numquid ibi recitabitur Evangelium? Numquid prophetias audituri sumus? Nnmquid epistolas Apostolorum lecturi sumus? Quare? Quia deficiunt voces, crescente verbo : quia « Illum oportet crescere, me autem » minui[3]. » Et Verbum quidem per se ipsum nec crescit, nec deficit in se. In nobis autem crescere dicitur, cum proficiendo in illum crescimus : sicut crescit in oculis lux, cum acie convalescente videtur amplius, quæ acie languente minus utique videbatur. Et minor erat oculis ægris, major est oculis sanis : cum ipsa per se ipsam nec ante imminuta sit, nec postmodum creverit. Minuitur ergo ministerium vocis, cum fit mentis profectus ad Verbum. Ita oportet Christum crescere, Joannem autem minui. Hoc eorum indicant passiones. Nam Joannes minutus est, cæsus capite; Christus exaltatus est, crevit tanquam[4] in cruce. Hoc eorum indicant natales dies. Nam a Natali Joannis incipiunt dierum detrimenta; a Christi autem, renovantur augmenta.

[1] Philip. II, 6, 7. — [2] Joan. I, 1. — [3] Id. III, 30. — [4] *Forte* extentus.

SERMO CCLXXXIX[1].

In Natali Joannis Baptistæ, III.

I. Causa hodiernæ celebris congregationis nostræ, Natale est Joannis Baptistæ, cujus mirabilem conceptum et partum, cum Evangelium legeretur, audivimus. Magnum mysterium, fratres mei: mater Joannis et sterilis erat et anus, pater senex: prorsus in utroque desperata posteritas. Sed quia Deo impossibile nihil est, promissus est filius non credenti. Vox ablata est patri, cui defuit fides: jam enim fuerat scriptum: « Credidi, propter quod locutus » sum[2].» Non credidit, et non locutus est. Interea etiam virgo concepit, et hoc sublime miraculum longeque præstantius. Concipit sterilis præconem, virgo judicem. Joannes de masculo et fœmina, Christus de sola fœmina. Comparandus est forte Joannes Christo? Absit. Non tamen frustra tantus tantum præcessit. Si enim, potestatem conatui meo ipso d gnante atque donante Domino Deo nostro, potuero explicare quod sentio, nec mea vilitas deseretur, nec expectatio vestra fraudabitur. Si autem minus potuero explicare quod sentio, supplebit in cordibus vestris Dominus Deus noster, quod mihi forte pro infirmitate mea subtraxerit. Hoc ideo prælocutus sum, quoniam quid velim dicere, ego scio, vos nescitis; et quæ sit difficultas in exponendo ego jam sentio. Com-

[1] Alias 3 ex Vignerianis. — [2] Psal. cxv, 10.

mendandum autem erat vobis, ut in ipsa intentione vestra possitis orare pro nobis.

II. Hominem concepit Elisabeth, hominem Maria: Elisabeth mater Joannis, Maria mater Christi: sed Elisabeth solum hominem, Maria Deum et hominem. Mira res est, quomodo potuerit concipere creatura Creatorem. Quid est ergo intelligendum, fratres mei, nisi quia ipse sibi fecit carnem de sola matre, qui fecit primum hominem sine patre et matre? Primus ille noster casus fuit, quando fœmina per quam mortui sumus, in corde concepit venena serpentis. Persuasit enim serpens peccatum, et admissus est male suadens. Si primus noster casus fuit, cum fœmina concepit corde venena serpentis; non mirandum quod salus nostra facta est, cum fœmina concepit in utero carnem omnipotentis. Uterque ceciderat sexus, uterque fuerat reparandus. Per mulierem in interitum missi eramus, per mulierem nobis reddita est salus?

III. Quid sibi ergo vult Joannes? Unde interpositus? unde præmissus? Dicam si potuero. Dominus noster Jesus Christus de Joanne dixit: « In natis mulierum nemo » exurrexit major Joanne Baptista [1]. » Si comparetur hominibus Joannes, omnes superat ille homo, non eum vincit nisi Deus homo. Joannes præmissus est ante Dominum. Tanta in illo excellentia erat, tanta gratia, ut ipse putatus sit Christus. Christum enim expectabant Judæi; quia et in ipsis Prophetis, quos et ipsi legerunt, prænuntiatus est Christus. Expectabant absentem, occiderunt præsentem: cum putant non esse ipsum, defecerunt ipsi, et mansit ipse. Non tamen omnes defecerunt, et de Judæis multi crediderunt. Ergo quia Christus expectabatur; videte gloriam Joannis: cum enim in illo adverteretur tanta gratia, cum baptizaret in pœnitentia, et pararet

[1] Matth. XI, 11.

viam Domino velut præmissus metator, miserunt ad illum Judæi, et dixerunt : « Quis es tu? Numquid tu Elias, aut » Propheta? aut tu es Christus? Non sum, inquit, Chris» tus, nec Elias, nec Propheta. Et tu, inquiunt, quis » es? Ego sum, inquit, vox clamantis in eremo [1]. » Joannes respondit Judæis quærentibus quis esset, et jam putare incipientibus quod ipse esset Christus : « Ego vox » clamantis in eremo. » Audistis, si intenti fuistis, lectionem propheticam, quæ primo recitata est. Ibi scriptum est : « Vox clamantis in eremo, parate viam Domino, » rectas facite semitas ejus. Omnis vallis implebitur, et » omnis mons et collis humiliabitur, et erunt tortuosa » in directa, et aspera in vias planas, et videbit omnis » caro salutare Dei [2]. » Deinde dixit Dominus per Prophetam : « Exclama, et dixi : Quid exclamabo? » Et Dominus ibi apud Prophetam : « Omnis caro fœnum, et omnis » claritas carnis ut flos fœni; fœnum aruit, et flos de» cidit, Verbum autem Domini manet in æternum [3]. » Joannes dixit: « Ego vox clamantis in eremo, parate viam » Domino : » hoc est dicere : De me prædictum est a Propheta, quod ego futurus eram clamans in eremo. Ad Joannem ergo pertinet dicere : « Omnis caro fœnum, et » omnis claritas carnis ut flos fœni; fœnum aruit, et flos » decidit, Verbum autem Domini manet in æternum. » Verbum concipitur in utero virginis; clamat in eremo vox Verbum. Vox si verbum non sit, strepitus est aurium forte, nam nec hoc forte dici posset. Omne verbum vox, non omnis vox verbum. Si homo ore patente clamet quantum potest, vox est, verbum non est. Quæ est autem vox quæ dicitur verbum? Ubi intelligitur aliquid, vox significans verbum est. Sed ecce necdum sonat, dicere volo aliquid, jam verbum est in corde meo. Verbum est in

[1] Joan. I, 21-23. — [2] Isaï. XL, 3-5. — [3] Ibid. 6-8.

corde, et nondum vox in ore. Potest ergo esse verbum sine voce, et potest esse vox sine verbo. Adde vocem verbo, procedit in notitiam verbum. Quid ergo Christus ad Mariam? Verbum occultum. Præmissa est vox ut præcederet Verbum. Quid est Joannes? « Vox clamantis in » eremo. » Quid est Christus? « In principio erat Ver» bum. » Quid tu vox? Quid tu homo? « Omnis caro fœ» num, et omnis claritas hominis ut flos fœni; fœnum » aruit, et flos decidit; Verbum autem Domini manet » in æternum. » Tene te ad Verbum; pro te enim suscepit fœnum Verbum. Incarnatum Verbum Christus, sed « Omnis caro fœnum, et omnis honor carnis ut flos fœ» ni: » contemnamus præsentia, speremus futura. « Om» nis vallis implebitur, » omnis humilitas exaltabitur: « Et omnis mons, et collis humiliabitur, » omnis superbia dejicietur. Depone montes, imple valles, et facta est campi æqualitas. Da mihi divites et honoratos de flore fœni; ipsi audiant: « Deus superbis resistit, humilibus » autem dat gratiam[1]. » Da mihi pauperes desperatos, conscios infirmitatis suæ; non desperent, credant in eum qui venit propter omnes. Illi erigantur, illi premantur. Venturus ille campum inveniat, non lapidem ubi pedem offendat. Ideo enim dicebat ipse Joannes: « Parate viam » Domino; » non mihi, sed Domino; a quo missus sum, non quod ego sum.

IV. Sed dicunt Judæi: « Numquid tu es Christus? » Iste si non esset vallis implenda, sed mons humiliandus, invenerat occasionem decipiendi. Illi enim audire ab eo volebant quod crederent. Tantum enim mirabantur ejus gratiam, ut quod diceret, sine dubio crederent. Ecce invenerat occasionem decipiendi generis humani: si diceret: Ego sum Christus, crederent illi. Si jactaret se per

[1] Jacob. IV, 6.

nomen alienum, perderet meritum proprium. Si jactaret se quasi Christus, nonne ipse sibi responderet : Quid te extollis? « Omnis caro fœnum, et claritas ejus ut flos » fœni ; fœnum aruit, flos decidit. » Intellige quid manet in æternum : « Verbum autem Domini manet in æter- » num. » Agnovit se : merito Dominus lucernam eum dixit, Dominus de Joanne hoc ait : « Ille erat lucerna ar- » dens et lucens, et vos voluistis exultare ad horam in » lumine ejus[1]. » Joannes autem evangelista quid de illo dicit? « Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Joan- » nes ; hic venit in testimonium, ut testimonium perhi- » beret de lumine ; non erat ille lumen. » Quis? Joannes Baptista. Quis hoc dicit? Joannes evangelista : « Non erat » ille lumen, sed ut testimonium perhiberet de lumine[2]. » Tu dicis : « Non erat ille lumen : » de quo dicit ipsum lumen : « Ille erat lucerna ardens et lucens. » Sed novi, inquit, quale lumen dicam ; novi in cujus luminis comparatione non est lucerna lumen. Audi quid sequitur : « Erat lumen verum, quod illuminat omnem hominem » venientem in hunc mundum. » Joannes non omnem illuminat hominem, Christus omnem hominem. Et Joannes agnovit se lucernam, ne vento superbiæ extingueretur. Lucerna et accendi, et extingui potest. Verbum Dei extingui non potest, lucerna semper potest.

V. Missus est ergo summus homo, qui perhiberet testimonium ei, qui plus esset quam homo. Quando enim ille, quo nemo major exurrexit in natis mulierum, dicit : « Non sum ego Christus, » et humiliat se Christo, aliquid plus homine intelligendus est. Nam si quæris summum hominem Joannem, plus homine Christus est : sic intellige præcursorem, ut quæras judicem ; sic audi præconem, ut timeas judicem. Missus est, prædixit ventu-

[1] Joan. v, 35. — [2] Id. I, 6-8.

rum. Et quale testimonium Joannes perhibet Christo? Quale audi : « Cujus non sum dignus corrigiam calceamenti solvere[1]. » Intellexisti homo quid ageres? « Omnis qui se humiliat, exaltabitur[2]. » Quid igitur de Christo? « Non omnes de plenitudine ejus accepimus[3]. » Quid est, « Nos omnes? » Ergo Patriarchæ, et Prophetæ et Apostoli sancti, vel ante incarnationem præmissi vel ab incarnato missi, « Omnes nos de plenitudine ejus accepimus. » Nos vasa sumus, ille fons est. Ergo si intelleximus mysterium, fratres mei, Joannes homo est, Christus Deus est : humilietur homo, et exaltetur Deus. Ut humilietur homo, eo die natus est Joannes, quo dies incipiunt decrescere. Ut exaltetur Deus, eo die natus est Christus, quo dies incipiunt crescere. Magnum sacramentum. Ideo celebramus Natalem Joannis, sicut Christi, quoniam ipsa nativitas plena est mysterio. Quo mysterio? Altitudinis nostræ. In homine minuamur, in Deo crescamus. In nobis humiliemur, ut in illo exaltemur. Impletum est passionibus amborum hujus tantæ rei sacramentum. Ut minueretur homo, caput perdidit Joannes : ut exaltaretur Deus, Christus ligno suspensus est. Ad hoc missus est Joannes, ut eum imitemur, et ad Verbum nos teneamus. Quantumcumque se jactet humana superbia de quavis excellentia sanctitatis, quis erit quod Joannes? Quisquis es qui te magnum putas, non eris quod Joannes. Nondum natus erat, et jam nasciturum Dominum exultans in utero prænuntiabat. Quid excellentius ista sanctitate? Imitare : audi quid dicat de Christo : « Nos de plenitudine ejus accepimus. » Lucerna in nocte fontem tibi ostendit, inde et ipse bibit : « Nos enim, inquit, de plenitudine ejus omnes accepimus. Nos omnes : » ille

[1] Joan. I, 27. — [2] Luc. XIV, 11. — [3] Joan. I, 16.

fons, nos vasa : ille dies, nos lucernæ. Magna infirmitas hominum : per lucernam quæritur dies.

VI. Sed et Apostoli, fratres mei, lucernæ sunt diei. Nolite putare quia Joannes solus est lucerna, et Apostoli non sunt. Ait illis Dominus : « Vos estis lux mundi [1]. » Et ne putarent quia talis lux erant, qualis dictus est lux, de quo dictum est : « Erat lumen verum, quod illuminat » omnem hominem venientem in hunc mundum : » continuo docuit illos veram ipsam lucem. Cum dixisset : « Vos estis lux mundi, » adjunxit, et ait : « Nemo ac- » cendit lucernam, et ponit eam sub modio. » Quod vos dixi lucem, lucernam vos dixi : nolite exultare in superbia vestra, ne flammula extinguatur. Non vos pono sub modio : sed ut luceatis, in candelabro eritis. Quod est candelabrum lucernæ? Audite candelabrum : estote lucernæ, et habebitis candelabrum. Crux Christi est magnum candelabrum. Qui vult lucere, non erubescat de ligneo candelabro. Audi, ut intelligas quia candelabrum crux Christi est. « Nemo accendit lucernam, et ponit » eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat » omnibus qui in domo sunt. Sic luceat lumen vestrum » coram hominibus, ut videant bona facta vestra, et » glorificent [2] : » non sicut tu quæris glorificari, quæris extingui : « Glorificent Patrem vestrum qui est in cœlis. » Per bona opera vestra glorificent Patrem vestrum. Ut lucernæ esse possitis, accendere vos non potuistis, ponere vos supra candelabrum non potuistis : ille glorificetur, qui vobis hoc præstitit. Audi ergo Paulum apostolum, audi lucernam in candelabro exultantem. « Mihi » autem, ait, (clamant qui noverunt quid sequitur :) » Mihi autem : » quid tibi autem? « Absit gloriari nisi in

[1] Matth. v, 14. — [2] Ibid. 15, 16.

» cruce Domini nostri Jesu Christi. » In candelabro glorior : si se candelabrum subtrahat, cado. « Absit gloriari » nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi » mundus crucifixus est, et ego mundo[1]. » Laudastis, et favistis. Crucifigatur vobis mundus, crucifigimini mundo. Quid est hoc? Felicitatem non quæratis de mundo : abstinete vos a felicitate mundi. Blanditur mundus, caveatur corruptor : minatur mundus, non timeatur oppugnator. Si bona mundi non te corruperint, si mala mundi non te corruperint, crucifixus est tibi mundus, crucifixus es mundo. Gloriare in candelabro : serva lucerna in candelabro semper humilitatem, ut teneas splendorem : observa, ne superbia extinguaris. Conserva quod factus es, ut de factore glorieris. Quid enim eras, homo? Omnis homo, attende quid natus es; etsi nobilis natus es, nudus natus es. Quid est nobilitas? Nativitas pauperis et divitis æqualis est nuditas. An forte quia nobilis natus es, quantumvis vivis? Quando nescisti, intrasti : quando non vis, exis. Postremo sepulcra inspiciantur, et ossa divitum agnoscantur.

[1] Galat. VI, 14.

SERMO CCXC[1].

In Natali Joannis Baptistæ, IV.

I. Sanctus Joannes, non Evangelista, sed Baptista, missus est ante faciem Christi præparare vias ejus. Testimonium Christi de Joanne est : « In natis mulierum non » surrexit major Joanne Baptista[2]. » Testimonium Joannis de Christo est : « Qui venit post me, major me est, » cujus non sum dignus corrigiam calceamenti solvere[3]. » Utrumque testimonium consideremus, quod perhibuit Dominus servo, et quod perhibuit servus Domino. Quod est testimonium Domini de servo? « In natis mulierum » non surrexit major Joanne Baptista. » Quod est testimonium servi de Domino? « Qui venit post me, major me » est. » Si ergo in natis mulierum non surrexit major Joanne Baptista, qui major illo est, quid est? Joannes magnus homo, sed homo : Christus Joanne major, quia Deus et homo. Ambo mirabiliter nati, præco et judex, lucerna et dies, vox et Verbum, servus et Dominus. De sterili servus, de virgine Dominus. Ipse Dominus fecit sibi servum in utero sterili, de sene patre, et de anicula matre : et idem ipse Dominus fecit sibi carnem in utero virginis, sine homine patre, qui fecit primum hominem sine patre et matre. « Nemo surrexit in natis mulierum major » Joanne Baptista. » Tam magnus visus est Joannes, ut a nonnullis etiam Christus putaretur. Nec in superbia sua

[1] Alias 44 inter Homilias 50. — [2] Matth. xi, 11. — [3] Joan. i, 27.

alienum est secutus errorem, nec ausus est dicere : Sum quod putatis ; sed, quod bonum erat ei, se agnovit, ut ad pedes Domini, et ad corrigiam calceamenti servus humiliaretur, ne vento superbiæ lucerna extingueretur.

II. Denique quia in magno sacramento natus est Joannes, ipsius solius justi natalem diem celebrat Ecclesia. Et Natalis Domini celebratur, sed tanquam Domini. Date mihi alium servum præter Joannem inter Patriarchas, inter Prophetas, inter Apostolos, cujus natalem diem celebret Ecclesia Christi. Passionum diem servis plurimis celebramus : nativitatis diem nemini, nisi Joanni. Audistis quando Evangelium legebatur, qui ordo fuerit amborum nascentium, præcursoris et Dominatoris, et quod paulo ante dixi, præconis et judicis, vocis et Verbi. Angelus Gabriel nuntiat Joannem, idem ipse Angelus Gabriel nuntiat Dominum Jesum Christum. Præcedit ille, sequitur ille : ille præcedit obsequendo, sequitur ille regendo. Sequitur enim nascendo, antecedit regendo : quia et ipsum Joannem creavit Christus, post quem creatus est Christus, et creator et creatus : creator ante matrem, creator matris, creatus in matre. Et quid dicam, creator ante matrem? « Ante Abraham ego sum [1], » ipse dixit, Evangelium loquitur : audite, vel legite. Sed parum, ante Abraham creator : ante Adam creator, ante cœlum et terram creator, ante omnes Angelos universamque creaturam spiritalem, Thronos, Dominationes, Principatus et Potestates, ante omnia creator. « Quia in principio, » non est factum Verbum, sed « erat Verbum, » et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum : hoc » erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta » sunt [2]. » Si omnia, visibilia et invisibilia, cœlum et terra, et virgo Maria : quia et virgo Maria de terra, et

[1] Joan. VIII, 58. — [2] Id. I, 1-3.

Christus factor terræ factus est de terra, quia « Veritas de » terra orta est[1]. »

III. Breviter ergo commendo Charitati Vestræ magnum sacramentum. Quoniam multi futuri erant, qui putarent Christum non esse nisi hominem, nihil esse amplius quam hominem; ideo magnus homo, quo major in hominibus non fuit, perhibuit ei testimonium Joannes, subditus, inclinatus, humiliatus. In quantum se humilem reddidisset, si solvere corrigiam calceamenti ejus, dignum se esse dixisset? Attendite in magno sacramento corrigiam calceamenti. Quantum humilis extitisset, et si se Joannes dixisset dignum? Quid fecit, dicendo se indignum? Propterea notatus est dies nativitatis ejus, et celebrationi Ecclesiæ commendatus.

IV. Verum interest plurimum, non solum in matribus, quod illa virgo, illa mulier fuerit sterilis; illa de Spiritu sancto pariens Filium Dei Dominum nostrum, illa de viro suo sene pariens præcursorem Domini. Et illud attendite. Non credidit Zacharias. Quomodo non credidit? Quæsivit ab Angelo per quid cognosceret quod promittebat, quoniam ipse erat senex, et uxor ejus processerat in diebus suis. Et dixit illi Angelus : « Ecce eris tacens, et non po» teris loqui usque in diem quo hæc fiant, propter quod » non credidisti verbis meis, quæ implebuntur in tem» pore suo. » Idem ipse Angelus venit ad Mariam, nuntiat Christum nasciturum ex ea in carne, et Maria tale aliquid dicit. Ille enim dixit : « Per quid cognoscam hoc? » Ego enim sum senex, et uxor mea processit in diebus » suis. » Et dicitur ei : « Ecce eris tacens, et non poteris » loqui usque in diem quo hæc implebuntur, propter » quod non credidisti verbis meis[2]. » Et accepit supplicium taciturnitatis, merito infidelitatis. Quid dixerat Pro-

[1] Psal. LXXXIV, 12. — [2] Luc. I, 18-20.

pheta de Joanne? « Vox clamantis in eremo [1]. » Tacet Zacharias generaturus vocem. Quia non credidit, tacuit : merito obmutuit quousque vox nasceretur. Si enim recte dictum est, imo quia valde recte dictum est in sancto Psalmo : « Credidi, propter quod locutus sum [2] : » quia non credebat, merito non loquebatur. Sed rogo, Domine, cum audientibus me pariter pulso, aperi nobis, expone nobis quid sibi velit hæc quæstio. Causas quærit Zacharias ab Angelo, per quid cognosceret quod illi annuntiatum est, quoniam senex erat, et uxor ejus progressa in diebus suis; dicitur ei : « Quoniam non credidisti, eris tacens. » Nuntiatur Christus virgini Mariæ, et ipsa causam quærit, et dicit Angelo : « Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco [3]? Et ille, « Per quid cognoscam hoc? Ego enim sum se- » nex, et uxor mea progressa in diebus suis. » Et illa : « Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? » Illi dicitur : Tacebis, quia non credis : illi autem causa exponitur, silentium non imponitur. « Quomodo fiet istud, » quoniam virum non cognosco [4]? » Et Angelus : « Spi- » ritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi » obumbrabit tibi. » Ecce quomodo fiet quod quæris, ecce quomodo virum non cognoscis et paries, ecce quomodo, quia « Spiritus sanctus superveniet in te, et vir- » tus Altissimi obumbrabit tibi. » Non timeas æstum libidinis, sub tantæ umbraculo sanctitatis. Quare hoc? Si verba attendamus, aut ambo crediderunt, aut ambo dubitaverunt, Zacharias et Maria. Sed nos verba valemus audire : Deus potest et corda interrogare.

V. Intelligimus, charissimi, quoniam Zacharias quando ait : « Per quid cognoscam hoc, ego enim sum senex, et

[1] Isaï. XL, 3. — [2] Psal. CXV, 10. — [3] Luc. I, 34. — [4] Cod. Cass. II, fol. 87 : *Quoniam virum non cognoscam.* Et Angelus professus est Virginis : *Ecce quomodo, etc.*

» uxor mea progressa in diebus suis, » desperando dixit, non inquirendo : Maria vero quando e contra ait : « Quo» modo fiet istud, quoniam virum non cognosco? » inquirendo dixit, non desperando. Dum interrogavit, non de promissione dubitavit. O vere gratia plena! Sic est enim ab Angelo salutata : « Ave, gratia plena. » Quis hanc explicet gratiam? Quis huic gratiæ gratias agendo sufficiat? Fit homo, et per liberum arbitrium perit homo, et invenitur homo factus qui fecit, ne periret quem fecit. In principio Verbum Deus apud Deum, per quod omnia facta sunt, fit caro : « Verbum caro factum est, et habi» tavit in nobis[1]. » Caro fit Verbum, sed caro accedit ad Verbum, non perit in carne Verbum. O gratia! Ut hoc haberemus, quid digni eramus?

VI. Sed videte quid dicat ipsa sancta Maria, plena fide, plena gratia, mater futura, virgo permansura. Quid dicit inter cætera, de quibus singulis loqui, valde multum est? Quid ait? « Esurientes implevit bonis, et divites di» misit inanes[2]. » Qui sunt esurientes? Humiles, indigentes. Qui sunt divites? Superbi et inflati. Non vos longe mitto : ostendo vobis modo in uno templo divitem de illis qui dimittuntur inanes, et pauperem de illis qui implentur bonis. « Ascenderunt duo in templum orare, unus » Pharisæus, et alter Publicanus. Pharisæus dicebat. » Quid dicebat? Attende divitem indigesta ructantem, crapulam exhalantem, sed superbiæ, non justitiæ : « Deus, » inquit, gratias tibi ago, quia non sum sicut cæteri ho» mines, raptores, injusti, adulteri, sicut Publicanus » iste. Jejuno bis in sabbato, decimas do omnium quæ » possideo. » Rogare veneras, an te laudare? Totum te habere dixisti : nihil tanquam egens petisti. Quomodo ergo orare venisti? « Gratias tibi ago, Domine. » Non di-

[1] Joan. I, 14. — [2] Luc. I 53.

cit : Domine, da mihi gratiam. « Quia non sum sicut cæ-
» teri homines, raptores, injusti, adulteri. » Ergo tu solus justus? « Quia non sum sicut Publicanus iste. » Insultas, non exultas. « Jejuno bis in sabbato, decimas do » omnium quæ possideo. » O divitem exinaniendum! Veni, veni pauper, esuriens, Publicane : imo ibi sta, ubi stas. « Publicanus enim de longinquo stabat. » Sed Dominus humili appropinquabat. « Ne oculos in cœlum aude-» bat levare. » Quo oculos non levabat, ibi cor habebat. « Sed percutiebat pectus suum dicens : Domine, propi-» tius esto mihi peccatori[1]. » O esurientem bonis implendum?

VII. Audisti, Domine, controversiam, prome sententiam. Audite sententiam inter partes prolatam. Non appellat victus, quia non est ad quem. Non enim appellat a Filio ad Patrem. « Deus enim Pater non judicat quemquam : sed » omne judicium dedit Filio[2]. » Dicat ergo sententiam inter partes Veritas. « Amen, inquit, dico vobis, quia » descendit hic justificatus de templo, magis quam ille » Pharisæus. » Quare hoc rogo te? qua justitia? Vis audire? « Quoniam omnis qui se exaltat, humiliabitur, et qui » se humiliat, exaltabitur[3]. » A quo iste exaltabitur et qui se exaltat humiliabitur. « Quia esurientes implevit bo-» nis, et divites dimisit inanes. » Vade nunc, et ventila divitias tuas : jacta te, et dic : Dives sum. Quam dives? Si volo, justus sum; si nolo, justus non sum. In potestate habeo justum esse, et justum non esse. Non audis in Psalmo : « Qui confidunt in virtute sua[4]? » Ergo Deus tibi carnem, Deus tibi sensum, Deus tibi animam, Deus tibi mentem, Deus tibi intelligentiam dedit : tu das tibi ipsi justitiam? Quid est caro? quid sunt sensus? quid

[1] Luc. XVIII, 10-13. — [2] Joan. V, 22. — [3] Luc. XVIII, 14. — [4] Psal. XLVIII, 7.

est anima? quid est mens? quid est intelligentia sine justitia? Nonne omnia ista, si justitia careant, ad pœnam valebunt? Ergo tam dives es, ut cum Deus tibi dederit inferiora, des tibi potiora? Male dives, exinaniende dives: si tamen habes quod te habere dixisti: « Quid habes quod » non accepisti[1]? » Nec saltem a superbo et divite illo Pharisæo, de his quæ te habere dixisti, gratias Domino agere didicisti.

SERMO CCXCI[2].

In Natali Joannis Baptistæ, V.

I. Quem diem celebramus hodiernum vobis dici non opus est, quia omnes, cum Evangelium legeretur, audistis. Hodie accepimus sanctum Joannem Domini præcursorem, sterilis filium nuntiantem virginis filium, sed tamen servum nuntiantem Dominum. Quia enim venturus erat per virginem Deus homo, præcessit eum de sterili mirabilis homo: ut cum se indignum dicit, cujus calceamenti corrigiam solvat mirabilis homo, agnoscatur Deus homo. Mirare Joannem, quantum potes: Christo proficit quod miraris. Proficit, inquam, Christo, non quia tu » præstas aliquid Christo, sed ut tu proficias in Christo. Mirare ergo Joannem, quantum potes. Audisti quod mireris. Annuntiatur per Angelum patri sacerdoti: vocem aufert Angelus patri non credenti, remanet mutus, in filii nativitate expectans linguam. Concepit sterilis, concepit

[1] 1 Cor. iv, 7. — [2] Alias 4 ex Vignerianis.

et anus : gemina infœcunditas, et sterilitas et ætas. Dicitur ab Angelo qualis futurus sit : impletur in eo quod dicitur; et quod maxime mirandum est, impletur Spiritu sancto adhuc ex utero matris suæ. Deinde veniente Maria sancta, exultat in utero; et quem non poterat vocibus, salutat motibus. Nascitur, dat patri vocem; pater loquens dat filio nomen : mirantur omnes tantam gratiam. Quid enim aliud quam gratia? Ubi enim Joannes iste promeruit Deum? Ubi promeruit Deum, antequam esset qui promereretur? O gratia gratis data!

II. Mirantur omnes, obstupescunt, et motu cordis sui dicunt, ut scriberetur nobis quod legeretur : « Quid putas » erit puer iste? Nam manus Domini cum illo[1]. Quid putas erit puer iste? Excedit metas humanæ naturæ. Novimus pueros : sed, « Quid putas erit puer iste? » Quare dicis : « Quid putas erit puer iste? Manus enim Domini » cum illo. » Quia manus Domini cum illo est, jam scimus; sed quid erit nescimus. Utique valde magnus erit, qui tam magnus cœpit. Quid erit, qui tantillus tantus est? quid erit? Hebescit humana infirmitas, omnium considerantium corda contremiscunt : « Quid putas erit puer » iste? » Magnus erit : sed quid erit qui major illo erit? Valde iste magnus erit : sed quid erit qui isto magno major erit? Si ille qui modo cœpit esse, tam magnus erit, quid erit qui erat? Sed quid dixi, qui erat? Ante Joannem et Zacharias erat, multo magis ante Joannem et Abraham et Isaac et Jacob erant. Ante Joannem certe cœlum et terra erant. Quid erit qui in principio erat? « In prin» cipio » enim, quod est ante Joannem, et ante omnem hominem, « Fecit Deus cœlum et terram[2]. » Sed per quid fecit quæris? In principio non fecit Deus Verbum, sed erat Verbum : « In principio erat Verbum, et Ver-

[1] Luc. I, 66. — [2] Gen. I, 1.

» bum erat, » non qualemcumque, sed « Deus erat Ver-
» bum. Omnia per ipsum facta sunt[1]. » Et novissimo tempore factus est qui erat, ne periret quod fecerat. « Quid putas erit puer iste? Manus enim Domini cum illo » est. » Si puer tam magnus erit, quia est cum illo manus Domini; quid ipsa manus Domini? Christus enim manus Domini, Filius Dei manus Dei, Verbum Dei manus Dei. Quæ est enim manus Dei, nisi per quam facta sunt omnia? « Quid putas erit puer iste? Manus enim Domini cum illo. » O humana infirmitas, quid factura es in judice, quæ sic hæsitas in præcone? Sed etiam hic quid dixi? Redeo ad considerationem consuetudinis humanæ. Et quid dixi? Præconem dixi, judicem dixi : et præco homo, et judex homo. Quod apparebat dixi, quod latebat quis dixerit? « Verbum caro factum est[2] : » non tamen Verbum in carnem versum est. Verbum caro factum est, accipiendo quod non erat; non amittendo quod erat. Ecce admirati sumus præconis ejus nativitatem, quam hodie celebramus, sed propter quem facta est videamus.

III. Venit Angelus Gabriel ad Zachariam, non ad Elisabeth uxorem ejus, matrem Joannis : venit, inquam, Angelus Gabriel ad Zachariam, non ad Elisabeth, quare? Quia Joannes per Zachariam futurus erat in Elisabeth. Ergo Angelus annuntians venturum Joannem nascendo, non venit ad exceptorium ventris; sed ad fontem seminis. Nuntiavit amborum futurum filium, sed patri nuntiavit. Venturus enim erat Joannes de connubio masculi et fœminæ. Ecce iterum ipse Gabriel venit ad Mariam, non ad Joseph : unde erat caro illa cœptura, unde erat initium habitura, ad ipsam Angelus venit. Patri autem sacerdoti Zachariæ quomodo Angelus futurum filium prænuntiavit? « Noli, inquit, timere, Zacharia, exaudita

[1] Joan. I, 1. — [2] Ibid. 14.

» est oratio tua [1]. » Quid enim, fratres mei, sacerdos ille ideo intraverat in Sancta sanctorum, ut filios precaretur a Domino? Absit. Dicit aliquis, unde hoc probas? Non enim indicavit Zacharias quid rogaverit. Unum est quod breviter dico : Si petisset filium, crederet annuntiatum. Angelus dicit quod ei filius nasceretur, ille non credit : certe hoc rogaverat? Quis rogat sine spe? Aut quis non credit in spe? Si non speras, quare petis? si speras, quare non credis? Quid ergo? « Exaudita est, inquit, oratio tua : » nam ecce concipiet Elisabeth, et pariet tibi filium. » Quare? « Quia exaudita est oratio tua. » Si diceret Zacharias : Quare? hoc rogavi? Utique Angelus nec falleretur, nec falleret, quando dicebat : Exaudita est oratio tua : » nam ecce paritura est uxor tua. » Sed quare hoc dictum est? Quia ille pro populo sacrificabat : sacerdos pro populo sacrificabat, populus Christum expectabat; Joannes Christum annuntiabat.

IV. Angelus vero idem ipse ad Mariam virginem : « Ave, » inquit, gratia plena, Dominus tecum : » jam tecum est qui erit in te. « Benedicta tu inter mulieres [2]. » Proprietate hebraïcæ linguæ omnes fœminas mulieres dici solere Scriptura sancta testatur : ne forte mirentur aut scandalizentur, qui non solent Scripturas audire. Dominus quodam Scripturarum loco aperte dicit : « Segregate mu- » lieres, quæ non cognoverunt virum [3]. » Ipsam denique recolite originem nostram : quando facta est Eva de latere viri, quid dicit Scriptura? « Detraxit ei costam, et » ædificavit eam in mulierem [4]. » Jam mulier vocatur, de viro quidem sumpta, sed nondum viro conjuncta. Jam ergo cum auditis ab Angelo : « Benedicta tu inter mulie- » res : » sic accipite, ac si more nostro diceretur : Benedicta tu inter fœminas.

[1] Luc. I, 13. — [2] Ibid. 28 — [3] Num. XXI, 17, juxta LXX. — [4] Gen. II, 22.

V. Promittitur Zachariæ filius, promittitur et sanctæ Mariæ filius, et dicit etiam ipsa pene ipsa verba, quæ dixerat Zacharias. Quid enim dixerat Zacharias? « Unde » mihi hoc? Ego enim sum senex, et uxor mea sterilis, » et progressa in diebus suis [1]. » Quid et Maria sancta? « Quomodo fiet istud [2]? » Similis vox, dissimile cor. Vocem similem aure audiamus, cor autem dissimile Angelo pronuntiante noscamus. Peccavit David, et a Propheta correptus dixit : « Peccavi : » continuo ei dictum est : « Dimissum est tibi peccatum [3]. » Peccavit Saül, et a Propheta correptus dixit : « Peccavi [4] : » nec ei dimissum est peccatum, sed mansit ira Dei super eum. Quid est hoc, nisi quod similis vox, dissimile cor? Homo enim est vocis auditor, Deus cordis inspector. In illis ergo verbis Zachariæ non fuisse fidem, sed dubitationem et desperationem Angelus vidit, Angelus indicavit, vocem tollendo, infidelitatem damnando. Sancta vero Maria. « Quomodo fiet » istud, quia virum non cognosco? » Agnoscite propositum Virginis. Quando diceret, concubitura cum viro, « Quomodo fiet istud? » Si enim fieret, quomodo de omnibus infantibus fieri solet, non diceret : Quomodo fiet? Sed illa propositi sui memor, et sancti voti conscia, quia noverat quid voverat, dicendo : « Quomodo fiet istud, » quoniam virum non cognosco? » quoniam non noverat hoc fieri, ut filii nascerentur nisi conjugatis et concumbentibus cum viris suis, quod ipsa proposuerat ignorare ; dicendo : « Quomodo fiet istud? » modum quæsivit, non de Dei omnipotentia dubitavit. « Quomodo fiet istud? » Quis modus est, quo fiet istud? Annuntias mihi filium, habes meum paratum animum, dic mihi modum. Potuit enim virgo sancta metuere, aut certe ignorare consilium Dei, quomodo eam vellet habere filium, quasi improbasset

[1] Luc. I, 18. — [2] Ibid. 34. — [3] 2 Reg. XII, 13. — [4] 1 Reg. XV, 30.

virginis votum. Quid enim si diceret : Nube, conjungere viro? Non diceret Deus, accepit enim votum virginis, quomodo Deus[1]. Et hoc ab illa accepit quod ipse donavit : Dic mihi ergo, nuntie Dei, « Quomodo fiet istud? » Vide Angelum scientem illam quærentem, non diffidentem. Quia ergo vidit eam quærentem, non diffidentem, non se negavit instruentem. Audi quomodo : erit virginitas tua, tu tantum crede veritatem, serva virginitatem, accipe integritatem. Quoniam integra est fides tua, intacta erit et integritas tua. Denique audi quomodo fiet istud : « Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi » obumbrabit tibi. » Tale umbraculum nescit libidinis æstum. « Propterea, quia Spiritus sanctus superveniet in » te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi; » quia fide concipis, quia credendo, in utero, non concumbendo habebis : « Propterea quod nascetur de te sanctum, vocabitur » Filius Dei. »

VI. Quid es, quæ postea paritura es? Unde meruisti? unde hoc accepisti? unde fiet in te qui fecit te? Unde, inquam, tibi hoc tantum bonum? Virgo es, sancta es, votum vovisti; sed multum quod meruisti, imovero multum quod accepisti. Nam unde hoc meruisti? Fit in te qui fecit te, fit in te per quem facta es : imovero per quem factum est cœlum et terra, per quem facta sunt omnia, fit in te Verbum Dei caro, accipiendo carnem, non amittendo Divinitatem. Et Verbum jungitur carni; et Verbum copulatur carni; et hujus tanti conjugii thalamus, uterus tuus; et hujus, inquam, tanti conjugii, id est, Verbi et carnis thalamus uterus tuus : unde « Ipse » sponsus procedit de thalamo suo[2]. » Invenit te virginem conceptus, dimittit virginem natus. Dat fœcunditatem, non tollit integritatem. Unde tibi hoc? Proterve virginem

[1] *Forte* quod vovit Deo. — [2] Psal. XVIII, 6.

videor interrogare, et quasi importune aures verecundas ista mea voce pulsare. Sed video virginem verecundantem, et tamen respondentem, meque admonentem. Quæris a me unde mihi hoc? Verecundor tibi respondere bonum meum, Angeli audi ipsius salutationem, et in me agnosce tuam salutem. Crede cui credidi. Unde mihi hoc quæris? Angelus respondeat. Dic mihi, Angele, unde Mariæ hoc? Jam dixi, cum salutavi: « Ave, gratia plena [1]? »

SERMO CCXCII [2].

De Natali Joannis Baptistæ, VI.

In quo disputatur contra Donatistas.

1. Diei hodiernæ solemnitas, solemnem desiderat tanta expectatione Sermonem. Ergo, adjuvante Domino, ministrabimus vobis quod dederit, recolentes et animo tenentes nostræ officium servitutis, ut loquamur, non tanquam magistri, sed tanquam ministri; non discipulis, sed condiscipulis; quia nec servis, sed conservis. Magister autem unus est nobis, cujus schola in terra est, et cathedra in cœlo: cujus præcursor Joannes est natus, cujus nativitatis dies hodiernus traditur, hodie celebratur. Hoc majorum traditione suscepimus, hoc ad posteros imitanda devotione transmittimus. Joannis ergo non Evangelistæ, sed Baptistæ Natalem hodie celebramus. Qua prima re posita, occurrit quæstio non prætereunda, quare Natalem, quo est ortus ex utero Joannes, potius celebre-

[1] Luc. I, 28. — [2] Alias 23 de Sanctis.

mus, quam cujuslibet Apostoli vel Martyris vel Prophetæ vel Patriarchæ? Si interrogemur, quid respondebimus? Quantum mihi videtur, quantum mearum virium mediocritati occurrit, hæc causa est: Discipuli Domini nati, et per ætatis accessum ad annos capaciores perducti, in discipulatum assumpti sunt; illorum postea fides Domino adhæsit, sed nullius illorum nativitas Domino militavit. Recordemur et Prophetas, recolamus Patriarchas, nati sunt homines, ætatis accessu repleti Spiritu sancto prophetaverunt Christum: nati sunt, ut postea prophetarent. Joannis autem ipsa nativitas Dominum Christum prophetavit, quem conceptum ex utero salutavit.

II. Ista, ut potuimus, soluta quæstione, alteram aggrediamur, pro viribus quas dederit Dominus. Occurrit enim alia quæstio aliquanto, ut mihi videtur, obstrusior, et ad perscrutandum laboriosior, in qua me multum adjuvabit vestra intentio, et pro mea exiguitate ad Dominum deprecatio. Joannes iste tanta excellens gratia, ut quemadmodum dictum est, Dominum etiam ex utero salutaret, nondum loquendo, sed exultando; cujus gratia in Deum jam tunc erat aperta [1], quando ejus caro in carne erat inclusa: hic ergo Joannes non invenitur inter Discipulos Domini, sed invenitur potius discipulos habuisse cum Domino. Quid est hoc? Quis est iste homo? Homo tantus, quis homo tantus? quantus tantus homo? Tamen non sequebatur inter Discipulos Dominum, et sequebantur eum discipuli: absit ut dicam, contra Dominum; sed tamen quasi extra Dominum. Discipulos habebat Christus, discipulos habebat Joannes: docebat Christus, docebat Joannes. Quid jam dicam? Baptizabat Joannes, baptizabat Christus. Plus hic de baptismo dico, a Joanne baptizatus

[1] Cod. Cass. III, fol. 72: Cujus gratia in Deum jam tunc erat apertus Propheta, quando, etc.

est Christus. Ubi sunt qui de ministerio baptismi arrogantia tumidæ animositatis inflantur? Ubi sunt voces carentes humilitate, elatæ superbia, Ego baptizo, ego baptizo? Quid dixisses, si Christum baptizare meruisses? Magna jam, quantum advertit Sanctitas Vestra, apparere et eminere causa cœpit, qua fuerat et Christus a Patre mittendus, et Joannes a Christo præmittendus. Prior missus est Joannes, sed sicut ab obsequentibus anteceditur judex. Posterior homo creatus est Christus, sed Joannem creavit Deus Christus. Erat igitur Joannes homo perfectus quidem, et cujus tanta gratia commendata est, ut ipse de illo Dominus diceret : « In natis mulierum nemo exur» rexit major Joanne Baptista[1]. » Iste ergo tam magnus agnoscit Dominum in parvo magnum : agnoscit homo eum qui venerat homo Deus. Si enim in natis mulierum, hoc est, in hominibus, nemo exurrexit major Joanne Baptista; quisquis Joanne plus est, non tantum homo, sed et Deus est. Debuit ergo tantus iste, et Discipulos proprios habere, et cum discipulis suis magistrum omnium Christum cognoscere. Quod enim est majus testimonium veritatis, quam se humiliando eum agnoscere, cui æmulando poterat invidere? Putari Christus potuit, et noluit : existimari Christus potuit, et noluit. Dixerunt homines, cum fallerentur in eo: Num forte hic est Christus? Respondit ille quod non erat, ut maneret quod erat. Inde quippe Adam lapsus perdidit quod erat, quia id quod non erat usurpavit. Recolebat hoc homo iste magnus, sed ut parvo Christo minimus : noverat hoc, recolebat hoc, et tenebat; quia recipere quod ille perdiderat cogitabat. Homo ergo iste, ut dixi, magnus Joannes, cui Dominus testimonium tale perhibuit, quem sic Veritas commendavit ut diceret : « In natis mulierum non » exurrexit major Joanne Baptista; » potuit credi Chris-

[1] Matth. XI, 11.

tus[1], imo jam ab eis qui ejus magnitudinis gratia fallebantur, credebatur Christus : et in illo errore morerentur, nisi ab illo confitente corrigerentur. Respondit ergo ita putantibus, et ait : « Non sum ego Christus[2]. » Tanquam diceret : Certe in honorem meum ita fallimini ; et certe mihi hoc putando magnam additis laudem : sed ego me debeo agnóscere, ut vobis errantibus ille possit ignoscere. Si enim quod non erat fallaciter putaretur, ab illo qui erat veraciter amputaretur.

III. Præmissus est ergo Joannes, ut Dominum humilem baptizaret. Baptizari enim Dominus propter humilitatem voluit, non propter iniquitatem. Dominus Christus quare est baptizatus[3]? Dominus Christus Dei Filius unigenitus, quare est baptizatus? Inveni quare est natus, et ibi invenies quare sit baptizatus. Ibi quippe invenies humilitatis viam, quam pede superbo non carpis : quam nisi humili pede calcaveris, ad celsitudinem, quo perducit, pervenire non poteris. Baptizatus est propter te, qui descendit propter te. Vide quantus factus sit tantillus : « Qui cum in » forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse æqua- » lis Deo[4]. » Non enim erat rapina, sed erat natura æqualitas Filii cum Patre. Joannes si se Christum putari vellet, illi rapina esset. « Non ergo rapinam arbitratus est esse » æqualis Deo. » Erat enim, et sine rapina erat, coæternus ab æterno natus erat. « Tamen semetipsum exina- » nivit formam servi accipiens, » hoc est, formam hominis accipiens. « Qui cum in forma Dei esset, » non formam Dei accepisset : « Ergo cum in forma Dei esset, semetip-

[1] Cod. Cass. III, fol. 72 : Potuit putari Christus, potuit credi Christus. — [2] Joan. I, 20. — [3] Cod. Cass. III. fol. 72 a tergo : Dices mihi : Dominus Jesus quare est baptizatus? Dominus Christus natus ex virgine venit, quare? et ibi invenis quare baptizatus. Ibi quippe, etc. — [4] Philip. II, 6, et Florus ibidem.

» sum exinanivit, formam servi accipiens. » Sic accepit quod non erat, ut non perderet quod erat. Manens Deus, hominem assumpsit. Formam servi accepit, et factus est Deus homo, a quo Deo factus est homo. Vide ergo, quæ majestas, quæ potestas, quæ sublimitas, quæ cum Patre æqualitas venit propter nos ad indumentum formæ servilis : et intellige illam a magistro tanto humilitatis viam ; quoniam plus est quod voluit homo fieri, quam quod voluit ab homine baptizari.

IV. Baptizat ergo, inquam, Joannes Christum, servus Dominum, vox Verbum. Mementote enim : « Ego sum » vox clamantis in eremo[1] : » et mementote, quia « Verbum caro factum est, et habitavit in nobis[2]. » Baptizat ergo, inquam, Joannes Christum, servus Dominum, vox Verbum, creatura Creatorem, lucerna Solem ; sed Solem, qui fecit hunc solem ; Solem de quo dictum est : « Ortus » est mihi Sol justitiæ, et sanitas in pennis ejus[3]. » De quo impii sero pœnitentes in fine in judicio Dei dicturi sunt : « Quid nobis profuit superbia, aut quid divitiarum » jactantia contulit nobis ? Transierunt illa omnia, tanquam umbra[4] : » et cum umbris qui secuti sunt umbras. « Ergo, inquiunt, erravimus a via veritatis, et justitiæ lumen non luxit nobis, et Sol non est ortus nobis[5]. » Illis non est ortus Christus, a quibus non est agnitus Christus. Sol ille justitiæ, sine nube, sine nocte, ipse non oritur malis, non oritur impiis, non oritur infidelibus. Nam solem istum de cœlo corporeum quotidie facit oriri super bonos et malos[6]. Baptizavit ergo, ut dixi, creatura Creatorem, lucerna solem : et non se extulit baptizator, sed subdidit baptizando. Nam venienti ad se dixit : « Tu venis ad me baptizai ? Ego a te debeo baptizari[7]. » Magna confessio,

[1] Joan. I, 23. — [2] Ibid. 14. — [3] Malach. IV, 2. — [4] Sap. V, 8, 9. — [5] Ibid. 6. — [6] Matth. V, 45. — [7] Id. III, 14.

et secura lucernæ in humilitate professio. Illa si contra solem extolleretur, vento superbiæ cito extingueretur. Hoc est ergo quod Dominus prævidit, quod baptismo suo Dominus docuit. Baptizari voluit tantus a tantillo; ut breve explicem, salvator a salvando. Nam meminerat Joannes alicujus fortassis, quamvis tantus esset, ægritudinis suæ. Nam unde, « Ego a te debeo baptizari ? » Certe Domini baptismus salus : quia « Domini est salus[1]. Nam vana salus » hominum[2]. » Unde ergo, « Ego a te debeo baptizari, » si non opus habebat curari ? Mira autem in ipsa Domini humilitate medicina : ille baptizabat, et ille sanabat. Si enim Christus « Salvator omnium hominum, maxime fi» delium[3]. » Apostolica et vera sententia est, quia Christus salvator omnium hominum : nemo dicat : Non opus habeo salvatore. Qui hoc dicit, se medico non humiliat, sed in morbo suo perit. Si salvator omnium hominum, ergo et Joannis : neque enim Joannes non homo. Magnus quidem homo, sed tamen homo. Ille Salvator omnium hominum : agnoscit itaque ille Salvatorem suum. Neque enim Joannis non erat salvator Christus[5]. Non hoc dicit ipse, qui humiliter confitetur, dicens : « Ego a te debeo » baptizari. » Et Dominus, « Sine modo, impleatur om» nis justitia. » Quid est, « omnis justitia ? » Humilitate commendavit justitiam : justitiam nobis maxime humilitate Magister cœlestis et verus Dominus commendavit. Quod enim baptizabatur, ad humilitatem pertinebat : et ideo quod ad humilitatem pertinebat facturus, dixit : « Impleatur omnis justitia. »

[1] Psal. III, 9. — Cod. Cass. II, fol. 193 : Qui a Domino est est salus, id est, a Domino datur salus.— [2] Psal. LIII, 13.— [3] I Tim. IV, 10. — [4] Cod. Cass. II, fol. 193 : Neque enim Joannes non erat salvandus. Salvator ergo Christus ; nam hoc dicit ipse, qui humiliter, etc.

V. Prævidit multos inflaturos se de ministerio baptismi, et dicturos : Ego baptizo. Et, Qualis sum ego qui baptizo, talem facio quem baptizo. Unde hoc probas? Probo, inquit. Quibus testimoniis? Evangelicis, inquit. Audiamus nescio quem novum Evangelistam contra antiquum Baptistam. Quibus ergo testimoniis Evangelicis probas, quod qualis es, talem facis eum quem baptizas? Quoniam scriptum est, inquit, « Arbor bona bonos fructus facit. » Scriptum recito, Evangelium fero : « Arbor bona bo» nos fructus facit, arbor mala malos fructus facit[1]. » Agnosco Evangelium : sed tu te, quantum arbitror, non agnoscis. Et ut te patienter aliquantum feram, expone quod loqueris, non me intellexisse interim deputa. Dic mihi quo pertineant hæc testimonia, quid adjuvent ad solvendam hujusmodi de baptismate quæstionem. Arbor, inquit bona, bonus baptizator est. Arbor, inquit, bona, sicut illi dicunt : arbor bona, inquit, bonus baptizator est; fructus ejus bonus, qui ab illo baptizatur : tunc enim erit fructus bonus, si ille fuerit arbor bona. Quid dicis de Christo et Joanne? Evigila, expergiscere, perstringit oculos tuos splendor perspicuæ veritatis; vide quid præmissum est ante nos; lege Evangelium : Joannes baptizavit Christum. Dicturus es, Joannes arbor, fructus Christus? Creaturam vocabis arborem, et fructum Creatorem? Ideo voluit Dominus Christus a Joanne baptizari, non ut per baptismum iniquitate careret, sed ut iniquitati os clauderet. Ecce qui baptizat, inferior est; qui baptizatur, dicturus sum, melior[2]? Hoc forte ad me multum est intelligi. Ad homines redi, ambos vide homines. Ananias Paulum

[1] Matth. VII, 17. — [2] Cod Cass. III, fol. 73 : Si nec qui baptizat inferior est, nec qui baptizatur melior, dicturus sum quia creator quam creatura sit melior. Hoc forte, etc.

baptizavit. Anania Paulus melior fuit. Nunquam fructus arbore melior fuit. Arbor enim profert fructum, non profertur a fructu.

VI. Tu quid tibi assumas, non vides? Ipse Dominus ait : « Multi venient in nomine meo dicentes : Ego sum » Christus[1]. » Multi errantes et seducentes venerunt in nomine Christi, nullum audivimus dicentem : Ego sum Christus. Innumerabiles hæretici venerunt omnes in nomine Christi, id est, in nomine Christi palliati venerunt, parietem luteum splendido nomine dealbantes venerunt, et neminem audivimus dicentem : Ego sum Christus. Quid ergo? Dominus nescivit quid prædixit? An potius nos ad intelligendum secreta ipsa ad apertionem secreti de somno excitavit, ut perscrutemur et pulsemus, ut nobis aperiatur quod tectum est, et aperto tecto ad Dominum submittamur, ut sicut ille paralyticus, a Domino sanari mereamur[2]? Prorsus invenimus istos dicentes : Ego sum Christus; non his verbis, sed quod pejus est, factis. Non audacia verborum istorum. Quis enim eos audit? Quis ad aures vel ad cor, tam insipientes deceptus admittit? Si dicat ei qui eum baptizaturus est : Ego sum Christus : avertit faciem suam ab illo, relinquit hominis arrogantiam manifestam, quærit Dei gratiam. Non ergo ita ille : Ego sum Christus. Sed quoniam alio modo : Ego sum Christus, videte quemadmodum. Christus sanat, Christus mundat, Christus justificat : homo non justificat. Quid est justificare? Justum facere. Quomodo mortificare, mortuum facere; vivificare, vivum facere : sic et justificare, justum facere. Ecce de transverso baptizator quidam, non per januam intrans, sed per maceriam descendens; non pastor et custos, sed fur et latro, de transverso ait : Ego baptizo. Si sicut minister, audeo : noli addere; « Quidquid

[1] Matth. xxiv, 5. — [2] Marc. ii, 4.

» amplius est a malo est[1]. » Et tamen addit, non dubitat. Quid addit? Ego justifico, ego justum facio. Hoc est enim, Ego sum arbor bona, ex me nascatur qui vult esse fructus bonus. Paululum, si sapienter admittis, audi; pauca verba sunt, et nisi fallor, lucida sunt. Tu ergo justificas, tu justum facis? Ergo, inquit[2], credat in te quem justificas. Dic, aude dicere : Crede in me; qui non dubitas dicere : Justificaris a me. Turbatur, fluctuat, excusat. Quid enim opus est, inquit, ut dicam illi : Crede in me? Crede in Christum, dico. Hæsitasti, dubitasti : aliquantum ad nos dignatus es descendere. Confessus es aliquid, unde saneris. Dixisti aliquid rectum, unde prava tua cætera corrigantur. Audi jam non me, sed te. Certe enim non audes dicere : Crede in me. Absit, inquit. Et tamen audes dicere : Justifico te. Audi, et disce, quia unde non audes dicere : Crede in me, inde debes non audere dicere : Justifico te. Apostolus loquitur, cui cedes, cui velis nolis, subderis. Non enim Apostolo tanquam homini, sed ei de quo dicit Apostolus : « An vultis » experimentum accipere ejus, qui in me loquitur Christus[3]? » Audi ergo non Apostolum, sed Christum per Apostolum. Quid dicit Apostolus? « Credenti in eum qui » justificat impium, deputatur fides ejus ad justitiam[4]. » Intendite, obsecro, videte quam planum est, quam apertum est : « Credenti in eum qui justificat impium, deputatur fides ejus ad justitiam. » Quisquis crediderit in eum qui justificat impium, qui de impio facit pium : quisquis ergo crediderit in eum qui justificat impium, qui justum facit eum qui impius erat, deputatur fides ejus ad justitiam. Modo sic, si audes, Justifico te. Vide quomodo tibi respondi ex Apostolo : Si justificas me, credam in te; quia « Credenti in eum qui justificat impium,

[1] Matth. v, 37. — [2] *Forte* inquam. — [3] 2 Cor. XIII, 3. — [4] Rom. IV, 5

» deputatur fides ejus ad justitiam. » Justificas me? credam in te. Si enim tu me justificas, ego ero credens in eum qui justificat me, id est, qui justificat impium : securus credo, quia deputatur fides mea ad justitiam. Si ergo non audes dicere : Justifico te; imo si non audes dicere : Crede in me : cave jam ne dicas : Justifico te. Perdite, inveni te; ne perdas et me et te.

VII. Nam illud quod proposuisti de arbore et de fructu, propono tibi aliquid de exemplis, ut discas intelligere quod dictum est : « Abor bona bonos fructus facit, et » arbor mala malos fructus facit. » Ego enim sic intelligo, quomodo et ipse Dominus exponit. Quid est : « Arbor » bona bonos fructus facit? Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona, et malus homo de malo » thesauro cordis sui profert mala[1]. » Homines arbores posuit, thesauros actus posuit. Qualis homo est, tales actus habet. Si bonus homo est, bonos actus habet; si malus homo est, malos actus habet : non potest bonus homo malos actus habere, nec malus homo bonos actus habere. Quid evidentius? quid liquidius? quid apertius? Modo autem te arborem facis bonam qui baptizas, et fructum facis eum quem baptizas; ut qualis es tu, talis sit ille. Absit ab illo, et vide quam perverse intelligis. Est apud vos aliquis, aut fuit aliquando adulter vel occultus. Sed quod nescio, inquit, non me contaminat. Non inde ago; alia quæstio est : de baptismo volo aliquid dicere; hoc enim suscepimus. Occultus adulter est : ergo fictus est; non adulter fictus, sed adulter verus, fictus castus. Istum ergo adulterum hominem fictum, magisque fictum, quia latet; nam si apertus sit adulter, jam fictus non est : istum ergo adulterum fugiet profecto Spiritus sanctus. Evidens quippe est prolata

[1] Matth. VII, 17, et XII, 35.

sententia : « Sanctus enim Spiritus disciplinæ effugiet » fictum[1]. » Cum ergo fit iste adulter occultus, utique baptizat. Ecce video hominem baptizatum ab adultero occulto : natus est fructus, ubi est arbor bona? Baptizatus est, innocens est, facta est in illo remissio peccatorum; ergo justificatus est impius, natus est fructus bonus : quæro de qua arbore? Dic, responde mihi; arbor illa occultus adulter est, mala arbor est; si hujus arboris iste fructus, malus fructus est. Sententia Domini est : « Arbor » mala malos fructus facit. » Respondebis, ut istum fructum bonum esse commendes, non eum de illa arbore natum. Non enim quia nescis tu illam arborem malam, ideo non est mala : tanto est pejor, quanto magis ignoratur. Tanto enim magis ignoratur, quando perdita astutia occultat factum suum. Nam si apertus adulter esset, vel confessione sanabilis esset. Pessima arbor, et tamen ecce fructus bonus. Unde natus? an forte non natus? Natus, inquis. Quæro unde : quid dicturus es? Unde natus est iste? Non est quid dicat, nisi de Deo : nescio utrum aliud dicturus est, quam ex Deo. Si hoc de omnibus diceret : et non se, cum sit arbor mala, fingendo ostenderet bonam, faceretque pejorem, de omnibus diceret quod ex Deo nascuntur; habet Evangelii evidentem sententiam : « Dedit eis potestatem filios Dei fieri, qui non ex carne, » non ex sanguine, non ex voluntate viri, neque ex vo- » luntate carnis, sed ex Deo nati sunt[2]. » Ergo redi ad istum : ex Deo natus est? Ex Deo. Quare iste ex Deo? Quia fructus bonus de arbore mala nasci non potuit. Castus baptizator arbor bona est, non est fictus; vere castus baptizavit, fructus bonus de arbore bona. Ecce et iste[3] fructus bonus, de qua arbore natus est? Dic de mala, si audes. Non audeo, inquit. Ergo et ipse de bona? De bona.

[1] Sap. 1, 5. — [2] Joan. 1, 12, 13. — [3] Scilicet quem adulter baptizavit.

De qua bona? Ex Deo. Ille quid? Ex homine casto. Paululum intende : intelligamus quod dicimus. Iste ab homine casto baptizatus, ex arbore bona, id est, ex homine bono, natus est fructus bonus. Ille ab adultero occulto baptizatus, ex arbore mala natus est fructus, quid? Bonus. Non potest fieri. Si bonus est fructus : ergo arborem muta. Fructum istum bonum confiteris, illum hominem malum, quia occultus adulter est : arborem muta huic fructui. Mutavi, inquis : ideo dixi, Ex Deo. Jam compara istos duos natos : illum baptizavit castus manifestus, hunc baptizavit adulter occultus : ille ex homine, iste ex Deo natus est. Felicius ergo natus est ex adultero occulto, quam ille ex casto manifesto.

VIII. Melius ergo Joannem audis, o hæretice; melius audis præcursorem recursor; melius audis humilem, o superbe; melius audis lucernam ardentem, o lucerna extincta. Audi Joannem, cum veniretur ad eum : « Ego » quidem baptizo vos in aqua. » Et tu, si te agnoscas, minister es aquæ. « Ego, inquit, baptizo vos in aqua; qui » veniet autem, major me est. » Quantum major te est? « Cujus non sum dignus corrigiam calceamenti solvere. » Quantum se humiliaret, si se dignum diceret? Ne hoc quidem dixit dignum se esse, corrigiam calceamenti solvere. « Ipse est qui baptizat in Spiritu sancto[1]. » Quid te pro Christo subponis? « Ipse baptizat in Spiritu sancto. » Ergo ipse justificat. Tu quid dicis? Ego baptizo in Spiritu sancto, ego justifico. Certe non dicis : Ego sum Christus? Certe non es de illis, de quibus dictum est : « Multi ve» nient in nomine meo dicentes : Ego sum Christus? » Captus es : atque utinam vel captus inveniaris, qui non captus perieras. Bonum est ad escam magni regis capi retibus veritatis. Noli ergo jam dicere : Ego justifico, ego

[1] Luc. III, 16, et Jean. I, 33.

sanctifico, ne convincaris dicere : Ego sum Christus. Dic potius quod amicus sponsi, non qui te velis jactare pro sponso : « Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, » sed qui incrementum dat Deus [1]. » Audi etiam et ipsum, de quo agimus, amicum sponsi. Çerte cum Christo quasi Discipulos habebat, et Christi Discipulus non erat : audi illum confitentem se Christi Discipulum. Vide illum inter Christi Discipulos, et tanto certiorem, quanto humiliorem; tanto humiliorem, quanto majorem. Vide illum facientem quod scriptum est : « Quanto magnus es, tanto » humilia te in omnibus; et coram Deo invenies gratiam [2]. » Jam dixit : « Non sum dignus corrigiam calceamenti sol» vere [3] : » sed non in hoc se Discipulum demonstravit [4]. « Qui de cœlo, inquit venit, super omnes est : nos au» tem omnes de plenitudine ejus accepimus [5]. » Ergo et ipse inter Discipulos erat, qui cum Christo Discipulos colligebat. Audi apertius fatentem se Discipulum : « Qui » habet sponsam, sponsus est; amicus autem sponsi stat, » et audit eum [6]. » Et ideo stat, quia audit eum. « Stat » et audit; » quia si non audiat, cadit. Merito ille : « Au» ditui meo dabis, inquit, exultationem et lætitiam. » Quid est, « Auditui meo? » Audire illum, non audiri velle pro illo. Et ut noverimus quia in eo quod audit eum, humilitatem commendat : cum dixisset : « Auditui meo » dabis exultationem et lætitiam; » continuo subjunxit, « Et exultabunt ossa humiliata [7]. » Stat ergo et audit eum. « Exultabunt ossa humiliata, » quia franguntur elata. Nullus ergo sibi servus potestatem Domini assumat. Gaudeat se esse in familia, et si est præpositus, proferat

[1] I Cor. III, 7. — [2] Eccli. III, 20. — [3] Joan. I, 27. — [4] Cod. Cass. III, fol. 74 : Et ubi Discipulum demonstravit? Qui, etc. — [5] Joan. III, 31. — [6] Ibid. 29. — Cod. Cass. II, fol. 193 : Ergo discipulus est qui stat, et audit magistrum. Et ideo, etc. Idem habet Cod. Cass. III, fol. 74. — [7] Psal. L, 10.

in tempore conservis cibaria; sed unde et ipse vivat, non ut de ipso illi vivant. Nam quid est proferre in tempore cibaria[1], nisi proferre Christum, laudare Christum, commendare Christum, prædicare Christum? hoc est, proferre in tempore cibaria. Nam ut esset ipse Christus cibaria, jumentorum suorum, natus in præsepi positus est.

SERMO CCXCIII[2].

In Natali Joannis Baptistæ, VII.

1. Sancti Joannis, cujus nativitatem, cum Evangelium legeretur, mirantes audivimus, solemnitatem hodie celebramus. Quanta est gloria judicis, si tanta est præconis? Qualis est venturus via, si talis est qui præparat viam? Nativitatem Joannis quodam modo consecratam observat Ecclesia: nec invenitur ullus in Patribus, cujus nativitatem solemniter celebremus: celebramus Joannis, celebramus et Christi: hoc vacare non potest, et si forte a nobis pro tantæ rei dignitate minus explicatur, fructuosius tamen et altius cogitatur. Nascitur Joannes de anicula sterili, nascitur Christus de juvencula virgine. Joannem parit sterilitas, Christum integritas. In nativitate Joannis ætas congrua non erat parentalis, in nativitate Christi complexus non extitit maritalis. Ille Angelo prædicante nuntiatur, iste Angelo nuntiante concipitur. Non creditur Joannes nasciturus, et fit pater mutus: creditur Christus, et fide concipitur. Fit prius adventus fidei in cor virginis, et sequitur fœcunditas in utero matris. Et tamen

[1] Matth. xxiv, 45. — [2] Alias 5 ex Vignerianis.

prope eadem verba sunt Zachariæ dicentis, cum Angelus Joannem nuntiaret : « Per quid cognoscam hoc? Ego enim » sum senex, et uxor mea jam processit in diebus suis : » et Mariæ sanctæ Angelo nuntiante partum ejus futurum, « Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco ? » Pene eadem verba. Illi dicitur : « Ecce eris tacens, nec » potens loqui quousque fiant hæc, propter quod non cre- » didisti verbis meis, quæ adimplebuntur tempore suo[1]. » Illi autem, « Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus » Altissimi obumbrabit tibi ; propterea quod nascetur ex » te sanctum, vocabitur Filius Dei. » Ille corripitur, illa instruitur. Illi dicitur : Quia non credidisti : illi dicitur : Accipe quod quæsisti. Propemodum eadem verba sunt « : Per » quid cognoscam hoc ? et, « Quomodo fiet istud ? » Sed eum qui verba audiebat, et cor videbat, non latebat. In utriusque verbis cogitatio latebat ; sed homines, non Angelum latebat : imo non latebat eum, qui loquebatur per Angelum. Postremo nascitur Joannes, dum jam lux minuitur, et nox incipit crescere : nascitur Christus, dum nox accipit detrimentum, et dies augmentum. Et tanquam hoc signum nativitatis amborum Joannes ipse respiciens, dicit : « Illum oportet crescere, me autem minui[2]. Proposuimus inquirenda, et discutienda prædiximus : sed hoc prælocutus sum, et si omnibus tanti mysterii sinibus perscrutandis non sufficimus, vel facultate, vel tempore ; melius vos docebit qui loquitur in vobis, etiam absentibus nobis, quem pie cogitatis, quem corde suscepistis, cujus templa facti estis.

II. Videtur ergo Joannes interjectus quidam limes Testamentorum duorum, Veteris et Novi. Nam eum esse, ut dixi, quodam modo limitem Dominus ipse testatur dicens : « Lex et Prophetæ usque ad Joannem Baptistam[3]. » Sus-

[1] Luc. I, 18-20. — [2] Joan. III, 30. — [3] Luc. XVI, 16.

tinet ergo personam vetustatis, et præconium novitatis. Propter personam vetustatis, de senibus nascitur : propter personam novitatis, in visceribus matris Propheta declaratur. Nondum enim natus ad sanctæ Mariæ adventum, exultavit in utero matris. Jam ibi designatus erat, designatus antequam natus : cujus præcursor esset ostenditur, antequam ab eo videretur. Divina sunt hæc, et mensuram humanæ fragilitatis excedunt. Postremo nascitur, accipit nomen, lingua solvitur patris. Refer quod factum est ad significantem imaginem rerum : tantum quod factum est ne non factum putes, quoniam quid significaret forsitan dices. Hoc quod factum est, refer ad significationem rerum, et vide magnum mysterium. Zacharias tacet, et amittit vocem, donec Joannes nasceretur præcursor Domini, et aperiret vocem. Quid est silentium Zachariæ, nisi prophetia latens, et ante prædicationem Christi quodam modo occulta et clausa ? Aperitur illius adventu, clara fit venturo eo qui prophetabatur. Hoc est apertio vocis Zachariæ in nativitate Joannis, quod est discissio veli in cruce Christi. Joannes si se ipsum nuntiaret, Zachariæ os non aperiret. Solvitur lingua, quia nascitur vox : nam Joanni jam prænuntianti Dominum dictum est : « Tu » quis es? » Et respondit : « Ego sum vox clamantis in » eremo[1]. »

III. Vox Joannes, Dominus autem « In principio erat » Verbum[2]. » Joannes vox ad tempus, Christus Verbum in principio æternum. Tolle Verbum, quid est vox? Ubi nullus est intellectus, inanis est strepitus. Vox sine verbo aurem pulsat, cor non ædificat. Verumtamen in ipso corde nostro ædificando advertamus ordinem rerum. Si cogito quid dicam, jam verbum est in corde meo : sed loqui ad te volens, quæro quemadmodum sit etiam in corde tuo,

[1] Joan. IV, 23. — [2] Id. I, 1.

quod jam est in meo. Hoc quærens quomodo ad te perveniat, et in corde tuo insideat verbum quod jam est in corde meo, assumo vocem, et assumpta voce loquor tibi : sonus vocis ducit ad te intellectum verbi : et cum ad te duxit sonus vocis intellectum verbi, sonus quidem ipse pertransit; verbum autem quod ad te sonus perduxit, jam est in corde tuo, nec recessit a meo. Sonus ergo, transacto verbo ad te, nonne tibi videtur dicere sonus ipse : « Illum » oportet crescere, me autem minui[1] ? » Sonus vocis strepuit in ministerium, et abiit, quasi dicens : « Hoc gau- » dium meum completum est[2]. » Verbum teneamus, verbum medullitus conceptum non amittamus. Vis videre vocem transeuntem, et Verbi Divinitatem manentem? Baptismus Joannis modo ubi est? Ministravit, et abiit. Christi nunc baptismus frequentatur. Omnes in Christum credimus, salutem in Christo speramus : hoc sonuit vox. Nam quia discernere difficile est a voce verbum, et ipse Joannes putatus est Christus. Vox verbum putata est : sed agnovit se vox, ne offenderet verbum. « Non sum, inquit, » Christus, nec Elias, nec Propheta. » Responsum est : « Tu ergo quis es? Ego sum, inquit, vox clamantis in » eremo. Parate viam Domino. Vox clamantis in eremo[3], » vox rumpentis silentium. « Parate viam Domino, » tanquam diceret : Ego ideo sono, ut illum in cor introducam : sed quo introducam non dignatur venire, nisi viam præparetis. Quid est : « Viam parate, » nisi congrue supplicate? Quid est : « Viam parate, » nisi humiliter cogitate? Ab ipso accipite humilitatis exemplum. Putatur Christus, dicit se non esse quod putatur, nec ad suum falsum errorem assumit alienum. Si diceret : Ego sum Christus; quam facillime crederetur, qui antequam diceret, credebatur? Non dixit : agnovit se, distinxit se, humiliavit se.

[1] Joan. III, 30. — [2] Ibid. 29. — [3] Id. I, 20, etc.

Vidit ubi haberet salutem : lucernam se intellexit, et ne extingueretur vento superbiæ timuit.

IV. Hæc enim dispositio placuit Deo, ut tantæ gratiæ homo testimonium perhiberet Christo, qui posset putari Christus. Denique « In natis mulierum, sicut dixit ipse » Christus, nemo exurrexit major Joanne Baptista[1]. » Si hoc homine nullus erat major homo, qui major est illo, plus est quam homo. Magnum testimonium Christi de se ipso, sed lippientibus et infirmis oculis parum de se testificatur dies. Infirmi oculi diem expavescunt, lucernam ferunt. Ideo præmisit lucernam dies venturus. Sed in corda fidelium lucernam præmisit, ad confundenda corda infidelium. « Paravi, inquit, lucernam Christo meo[2] : » Deus Pater in prophetia loquens : « Paravi lucernam » Christo meo : » Joannem Salvatori præconem, judici præcursorem venturo, futuro amicum sponso. « Paravi, » inquit, lucernam Christo meo. » Quare parasti? « Inimicos ejus induam confusione : super ipsum autem » florebit sanctificatio mea[3]. » Quomodo per hanc lucernam inimici ejus induti sunt confusione? Evangelium perscrutemur. Calumniantes Judæi Domino dixerunt : « In qua potestate ista facis? Si tu es Christus, dic nobis » palam. » Causam quærebant, non fidem; unde insidiarentur, non unde liberarentur. Denique qui corda eorum vidit, attendite quid respondit confusurus eos de lucerna. « Interrogo, inquit, etiam vos unum sermonem. Dicite » mihi : Baptisma Joannis unde est? De cœlo, an ex ho» minibus[4]? » Illi continuo repercussi, et quamvis tenuiter radiante die, ad palpandum compulsi, quoniam claritatem illam speculari non poterant, ad sui cordis tenebras confugerunt, et ibi secum turbari cœperunt, of-

[1] Matth. XI, 11. — [2] Psal. CXXXI, 17. — [3] Ibid. 18. — [4] Matth. XXI, 23-25.

fendentes et ruentes. « Si dixerimus, » inquiunt, (hoc apud se ipsos, ubi cogitabant, sed quo ille cernebat): « Si dixerimus, inquiunt : De cœlo est, dicet nobis : » Quare ergo non credidistis ei? » Ipse enim testimonium perhibuerat Christo Domino. « Si autem dixerimus : Ab » hominibus, lapidant nos populi : » quia propheta magnus Joannes habebatur. Et dixerunt : « Nescimus. » Nescitis : in tenebris estis, lumen amittitis. Quanto enim melius, si forte tenebræ in corde humano versantur, lumen admittere, non amittere. Ubi dixerunt: « Nescimus: » ait Dominus : « Nec ego dico vobis in qua potestate ista » facio. » Scio enim quo corde dixeritis : « Nescimus, » non volentes doceri, sed timentes confiteri.

V. Hæc divina dispensatio (quantum homo perscrutari potest, melior melius, inferior inferius), hæc divina dispensatio magnum nobis insinuat sacramentum. Venturus enim erat Christus in carne, non quicumque, non Angelus, non legatus; sed « Ipse veniens salvos faciet eos[1]. » Non erat quicumque venturus : et tamen quomodo erat venturus? In carne mortali nasciturus, infans parvulus futurus, in præsepi ponendus, cunis involvendus, lacte nutriendus, per ætates augendus, postremo etiam morte perimendus. Hæc ergo omnia humilitatis indicia et nimiæ humilitatis est forma. Cujus hæc humilitas? Excelsi. Quam excelsi? Noli quærere in terra, transcende et sidera. Cum ad cœlestes exercitus Angelorum veneris, audies ab eis : Transi et nos. Cum veneris ad Sedes, Dominationes, Principatus, Potestates, audies : Transi et nos, et nos facti sumus : « Omnia per ipsum facta sunt[2]. » Universam transcende creaturam, quidquid conditum est, quidquid institutum, mutabile, sive corporeum, sive incorporeum; cuncta transcende. Videndo nondum potes,

[1] Isaï. XXXV, 4. — [2] Joan. I, 3.

credendo transcende : perveni ad Creatorem, et interim fide antecedente te, quæ perducit te, perveni ad Creatorem. Ibi vide : « In principio erat Verbum [1]. » Non enim aliquando factum est : sed in principio erat. Non quomodo creatura, de qua dicitur : « In principio fecit Deus » cœlum et terram [2]. » Hoc quod in principio erat, non est quando non erat. Hoc ergo quod « In principio erat, » et verbum erat apud Deum, et ipsum Verbum Deus » erat : et omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso fac- » tum est nihil : » et « In quo est vita quod factum est, » venit ad nos. Ad quos? ad dignos? Absit; sed ad indignos. Etenim « Christus pro impiis mortuus est [3], » et indignis, sed dignus. Nos enim indigni quorum misereretur, sed dignus ille qui misereretur, cui diceretur : « Propter mi- » sericordiam tuam, Domine, libera nos. » Non propter præcedentia nostra merita, sed « Propter misericordiam » tuam, Domine, libera nos; et propitius esto peccatis » nostris propter nomen tuum [4], » non propter meritum nostrum. Nam non propter meritum peccatorum, sed « Propter nomen tuum. » Nam meritum peccatorum, non utique præmium, sed supplicium. Ergo « Propter » nomen tuum. » Ecce ad quos venit, ecce quantus venit. Ad nos ille quomodo venit? « Verbum plane caro » factum est, ut inhabitaret in nobis [5]. » Si enim in sua Divinitate tantummodo veniret, quis eum ferret? quis eum caperet? quis susciperet? Sed suscepit quod nos eramus, ne remaneremus quod eramus : sed quod nos eramus natura, non culpa. Quia enim ad homines homo, non tamen quia ad peccatores peccator. De duobus istis, natura humana et culpa humana, unum suscepit, aliud sanavit. Nam si ipse susciperet nostram iniquitatem, et

[1] Joan. I, I. — [2] Gen. I, I. — [3] Rom. V, 6. — [4] Psal. LXXVIII, 9. — [5] Joan. I, 14.

ipse quæreret Salvatorem. Suscepit tamen ferendam et sanandam, non autem habendam : et homo apparuit inter homines, latens Deus.

VI. Quis ergo testimonium huic perhibeat diei latenti in quadam nube carnis? Da lucernam, testetur diem; sed hanc lucernam auge, ut quisquis plus illa fuerit, dies sit : « In natis mulierum non exurrexit major Joanne Baptista[1]. » O ineffabilis dispensatio! Ego, fratres, cum hæc cogito, multum miror quod dicit Joannes de Christo, teste Evangelio : « Non sum dignus, inquit, corrigiam » calceamenti ejus solvere[2]. » Quid humilius dici potest? Quid excelsius Christo? quid humilius crucifixo? « Qui » habet sponsam, sponsus est; amicus autem sponsi stat, » et audit eum, et gaudio gaudet propter vocem sponsi[3], » non propter suam. « Nos, inquit, de plenitudine ejus » omnes accepimus[4]. » Quanta dicit de Christo, quam præclara! quam excelsa, quam digna! Si tamen de illo aliquid ab aliquo digne dicitur. Et tamen non ambulat inter Discipulos Domini, non eum secutus est, ut Petrus, ut Andreas, ut Joannes, et cæteri. Sed Discipulos sibi ipse etiam congregavit, et constituto hic licet Domino cum Discipulis suis, habebat Discipulos et Joannes. Dicebantur Discipuli Joannis. Dicebatur ipsi Domino : « Quare » Joannis discipuli jejunant, discipuli autem tui non jejunant[5]? » Hoc erat procul dubio necessarium præcursori fideli, ab eo Christum prædicari qui posset æmulus credi. Habebat discipulos Joannes, habebat et Christus, quasi extra docebat, sed testis inhærebat. Ideo « In natis » mulierum nemo exurrexit major Joanne Baptista. » Fuerunt Prophetæ, habuerunt discipulos, sed non præsente Christo. Fuerunt postea magni Apostoli, sed quia

[1] Matth. XI, 11. — [2] Joan. I, 27. — [3] Id. III, 29. — [4] Id. I, 16. — [5] Marc. II, 18.

Discipuli Christi, non quia discipulos potuerunt habere cum Christo. Habet ille discipulos, congregat, baptizat: quid putamus, foris, an intus? Imo vero reipsa intus, ut tanquam homo a Deo liberaretur; specie quasi foris, ut testis crederetur. Intende hoc ipsum : perhibebant Domino testimonium, verbi gratia, Petrus, Andreas, Joannes et cæteri; cum diceretur eis: Laudatis quem sequimini, prædicatis cui adhæretis. Veniat lucerna confundens inimicos, colligat Discipulos. Habet Christus, habet et Joannes. Baptizat Christus, baptizat et Joannes; et venitur ad Joannem, et dicitur ei : « Ille, cui testimonium » perhibuisti, ecce baptizat, et omnes veniunt ad eum [1] : » ut quasi æmulus invidiæ de Christo aliquid mali loqueretur. Sed ibi lucerna ardet tutius, ibi splendet clarius, ibi vegetatur, quanto distinctius, tanto securius. « Jam, in» quit, dixi vobis, quia ego non sum Christus. Qui habet » sponsam, sponsus est : qui de cœlo venit, super omnes » est [2]. » Tunc illi credentes Christum admirabantur, tunc vero inimici confundebantur, quando quodam modo compellebatur prædicare, qui credi poterat invidere. Cogitur enim Dominum servus agnoscere, cogitur creatura Creatori testimonium perhibere : nec cogitur, sed libenter facit. Amicus est enim, non invidus : nec sibi, sed sponso zelat.

VII. Faciunt hoc amici sponsi; et est quædam in nuptiis humanis solemnitas, ut exceptis aliis amicis, etiam paranymphus adhibeatur, amicus interior, conscius secreti cubicularis. Sed hic interest, et plane multum interest. Quod in nuptiis humanis homo homini paranymphus est, hoc est Joannes Christo, et idem Deus Christus sponsus, mediator Dei et hominum; sed in quantum homo. Nam in quantum Deus non mediator, sed æqualis Patri,

[1] Joan. III, 26. — [2] Ibid. 29-31.

hoc idem quod Pater, cum Patre unus Deus. Quando esset ista sublimitas mediatrix, a qua multum longe disjuncti jacebamus? Ut medius sit, aliquid assumat quod non erat; sed ut perveniamus, maneat quod erat. Ecce enim Deus super nos, ecce nos infra illum, et multa interjacent spatia, maxime peccati intervallum longe nos distinguit atque abjicit. In hac tanta distantia cum veniendum esset ad Deum, qua venturi eramus? Ipse Deus, Deus manet : accedit homo Deo, et fit una persona, ut sit non semi-deus, quasi parte Dei Deus, et parte hominis homo; sed totus Deus et totus homo : Deus liberator, homo mediator; ut per illum ad illum, non per alium, nec non ad illum; sed per id quod in illo non sumus, ad illum per quem facti sumus. Ideo Apostolus quamvis Christum noverit Deum; nam ipse de illo dixit, cum de Judæorum præcedentibus meritis loqueretur : « Quorum » patres, et ex quibus Christus secundum carnem, qui » est super omnia Deus benedictus in sæcula [1] : » cum ergo sciret illum Deum, et super omnia Deum; ac per hoc utique super omnia, quia per illum facta sunt omnia; ventum est ut commendaret mediatorem, et non dixit Deum; non enim per hoc mediator est, quod Deus est; sed per hoc mediator, quia factus est homo. Ipsa est liberatio nostra. « Unus enim Deus. » Quia utique Catholici auditis, instructi auditis, vigilanter auditis: « Unus Deus : » numquid solus Pater? numquid solus Filius? numquid solus Spiritus sanctus? Sed utique Pater, et Filius, et Spiritus sanctus unus Deus. Ergo, « Unus Deus, unus et » mediator Dei et hominum homo Christus Jesus [2]. » Si diceret : Unus Deus, unus et mediator Dei et hominum Christus Jesus, tanquam minor Deus intelligeretur. Etenim ab illa Trinitatis Deitate quasi separaretur, si unus

[1] Rom. IX, 5. — [2] I Tim. II, 5, et Beda ibid.

Deus, unus et mediator Dei et hominum Jesus Christus, quasi non ille Deus qui unus diceretur. Sed quia in unitate Dei, ibi Pater, et Filius, et Spiritus sanctus : unitatem teneat divinitas, medietatem suscipiat humanitas.

VIII. Hac medietate reconciliatur Deo omnis generis humani massa ab illo per Adam alienata. « Per Adam enim » peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, » et ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes pec- » caverunt[1]. » Quis hinc erueretur? quis ab hac massa iræ ad misericordiam distingueretur? « Quis enim te dis- » cernit? Quid autem habes quod non accepisti[2]? » Non ergo nos discernunt merita, sed gratia. Nam si merita, debitum est : si debitum est, gratis non est : si gratis non est, gratia non est. Hoc ipse Apostolus dixit : « Si autem » gratia, jam non ex operibus; alioquin gratia jam non » est gratia[3]. » Per unum salvamur, majores, minores, senes, juvenes, parvuli, infantes, per unum salvamur. « Unus enim Deus, unus et mediator Dei et hominum » homo Christus Jesus. Per unum hominem mors, et per » unum resurrectio mortuorum. Sicut in Adam omnes » moriuntur, sic et in Christo omnes vivificabuntur[4]. »

IX. Hic aliquis occurrit, et dicit mihi : Quomodo « Om- » nes? » Qui ergo in gehennam mittendi sunt, qui cum diabolo damnabuntur, qui æternis ignibus torquebuntur? Quomodo « Omnes et omnes? » Quia nemo ad mortem nisi per Adam, nemo ad vitam nisi per Christum. Si esset alius per quem veniremus ad mortem, non omnes in Adam morerentur. Si esset alius per quem veniremus ad vitam, non omnes in Christo vivificarentur.

X. Quid ergo, ait aliquis, et infans indiget liberatore? Plane indiget : testis est mater fideliter currens cum par-

[1] Rom. v, 12. — [2] I Cor. iv, 7. — [3] Rom. xi, 6. — [4] I Tim. ii, 5, et I Cor. xv, 21, 22.

vulo baptizando ad ecclesiam. Testis est ipsa mater Ecclesia suscipiens parvulum abluendum, et aut liberatum dimittendum, aut pietate nutriendum. Quis audeat dicere testimonium contra tantam matrem? Postremo et in ipso parvulo miseriæ ipsius testis est fletus. Quantum potest, testatur natura infirma, parum intelligens; non incipit a risu, incipit a fletu. Agnosce miserum, porrige auxilium. Omnes misericordiæ visceribus induantur. Quanto minus pro se ipsi possunt, tanto misericordius pro parvulis nos loquamur. Auxilium rerum suarum tuendarum Ecclesia solet præbere pupillis: omnes loquamur pro parvulis, ab omnibus eis præbeatur auxilium, ne perdant cœleste patrimonium[1]. Et propter illos Dominus illorum parvulus factus est. Quomodo ad ejus liberationem non pertinuerunt, qui pro illo primi occidi meruerunt?

XI. Postremo de ipso Domino Salvatore, cum ejus nativitas proxima prænuntiaretur, dictum est: « Vocabunt » nomen ejus Jesum : ipse enim salvum faciet populum » suum a peccatis eorum[2]. » Jesum tenemus, interpretationem nominis hujus habemus. Quare Jesus, quod latine Salvator dicitur[3], quare Jesus? « Ipse enim salvum faciet » populum suum. » Sed salvum fecit populum suum in manu potenti Moyses, et in adjutorio Excelsi a persecutione et dominatione Ægyptiorum : fecit salvum populum suum et Jesus Nave a persecutoribus bellisque gentium : fecerunt salvum populum Judices, eum ab Allophylis liberantes; fecerunt et Reges, a dominatu circumquaque oblatrantium gentium liberantes. Non sic salvat Jesus; sed « A peccatis eorum. Vocabunt nomen » ejus Jesum. » Quare? « Ipse enim salvum faciet populum suum. » Unde? « A peccatis eorum. » Nunc de

[1] Vide Serm. CLXXVI, n. 2. — [2] Matth. I, 21. — [3] Vide Serm. CLXXIV, cap. 6 et seqq.

parvulo interrogo, affertur ad ecclesiam faciendus Christianus, baptizandus, puto quia ideo ut sit in populo Jesu. Cujus Jesu? Qui « Salvum facit populum suum a peccatis » eorum. » Si non habet quod in illo salvetur, auferatur hinc. Quare non dicimus matribus : Auferte hinc istos parvulos? Jesus namque Salvator est : si non habent isti quod in illis salvetur, auferte hinc eos. « Non est opus » sanis medicus, sed male habentibus[1]. » Audebit mihi quisquam in hoc parvuli discrimine dicere : Mihi est Jesus, huic non est Jesus. Ergo tibi est Jesus, huic non est Jesus? non venit ad Jesum? non pro illo respondetur ut credat in Jesum? alterum baptismum instituimus parvulis, in quo non fit remissio peccatorum? Plane si iste parvulus pro se loqui posset, vocem contradicentis refelleret, et clamaret : Da mihi vitam Christi : in Adam mortuus sum, da mihi vitam Christi : « In cujus conspectu mundus non » est, nec infans, cujus est unius diei vita super terram[2]. » Istis gratiam non negaret, nec qui de suo daret. Fiat misericordia cum miseris. Ut quid eorum innocentia ultra modum laudatur? Inveniant Salvatorem, nondum sentiant adulatorem. Nos plane in tanto infantium periculo nec disputare debemus, ne eorum salutem vel disputando differre videamur. Afferatur, abluatur, liberetur, vivificetur. « Sicut in Adam omnes moriuntur, sic in Christo » omnes vivificabuntur. » Non invenit qua veniret in hujus sæculi vitam, nisi per Adam : non inveniet qua evadat futuri sæculi pœnam, nisi per Christum. Quid claudis unicam januam? « Unus enim Deus, unus et me» diator Dei et hominum homo Christus Jesus. » Audi, clamat tibi : « Non est enim opus sanis medicus, sed male » habentibus. Quare istum sanum dicis, nisi quia medico contradicis?

[1] Matth. VI, 12. — [2] Job. XIV, 4, juxta LXX.

XII. Ita-ne, inquit, et Joannes, de quo loquebaris, cum peccato natus est? Invenisti plane præter peccatum natum, quem invenis præter Adam natum. Non avellis hanc sententiam de manibus fidelium : « Per unum ho- » minem mors, et per unum resurrectio mortuorum. Si- » cut in Adam omnes moriuntur, sic et in Christo omnes » vivificabuntur. Per unum hominem peccatum intravit » in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes » homines pertransiit [1]. » Si verba mea hæc essent, posset a me hæc sententia dici expressius? posset evidentius? posset plenius? « Ita in omnes homines pertransiit, in quo » omnes peccaverunt. » Jam tu excipe Joannem : si separaveris ab hominibus, si separaveris ab illo tramite humanæ propaginis, si separaveris a complexu masculi et fœminæ, etiam ab ista sententia separabis. Nam ille qui voluit ab ea esse separatus, per virginem est venire dignatus. Ut quid me cogis discutere merita Joannis? In utero Dominum salutavit; sed puto quia eum salutavit, a quo salutem desideravit. Non quærit tuam perniciosissimam defensionem. Venienti Domino ad baptismum suum, conscius communis infirmitatis ait : « Ego a te » debeo baptizari [2]. » Veniebat enim Dominus ad commendandam etiam in baptismo humilitatem, ad ipsius sacramenti consecrationem. Quia sic suscepit baptismum juvenis, quemadmodum infans circumcisionem. Suscepit commendanda medicamenta, non vulnera. Ille autem quare diceret : Ego a te debeo baptizari, » mundus ab omni penitus noxa, si non in eo erat quod sanaretur, si non in eo erat quod mundaretur? Ille se dicit debitorem, et tu eum purgas, ne debita relaxentur. « Ego a te, in- » quit, debeo baptizari : » opus est mihi, necessarium est mihi. Et hoc illi ibi præstitum est. Quando enim Do-

[1] Rom. v, 12, etc. — [2] Matth. III, 14.

minus in aquam, non ille præter aquam. Quid pluribus? Cesset deinceps, si fieri potest, contrarius disputator; quia et præconem suum liberavit ipse Salvator.

SERMO CCXCIV[1].

Habitus in basilica Majorum, in Natali Martyris Guddentis, V. Kalendas Julii.

De baptismo parvulorum, contra Pelagianos.

1. In Natali sancti Joannis inter cætera quæ dicenda videbantur, ad baptismum parvulorum noster sermo deductus est : et quia jam prolixus erat, et de illo terminando cogitabatur, non tanta dicta sunt de tanta quæstione, quanta in tanto periculo a sollicitis dici debuerunt. Sollicitos autem nos facit, non ipsa sententia jam olim in Ecclesia catholica summa auctoritate fundata, sed disputationes quorumdam quæ modo crebrescere, et multorum animos evertere moliuntur. Hodie ergo, adjuvante Domino, placuit nobis hinc loqui. Diem quidem solemnem Martyris celebramus; sed major causa est omnium fidelium, quam tantummodo Martyrum. Non enim omnes fideles iam Martyres, sed illi ideo Martyres, quia fideles. Videamus ergo quid ab eis proponatur, quid eos movet : quoniam et de ipsis non tam refellendis quam sanandis cogitare debemus.

[1] Alias 14 de verbis Apostoli.

II. Concedunt parvulos baptizari oportere. Non ergo quæstio est inter nos et ipsos, utrum parvuli baptizandi sint; sed de causa quæritur, quare baptizandi sint. Hoc ergo quod concedunt, sine ulla cum ipsis dubitatione teneamus. Baptizandos esse parvulos, nemo dubitat. Nemo dubitet, quando nec illi hinc dubitant, qui ex parte aliqua contradicunt. Sed nos dicimus, eos aliter salutem et vitam æternam non habituros, nisi baptizentur in Christo : illi autem dicunt non propter salutem, non propter vitam æternam, sed propter regnum cœlorum. Quid sit hoc, dum exponimus ut possumus, parumper attendite[1]. Parvulus, inquiunt, etsi non baptizetur, merito innocentiæ, eo quod nullum habeat omnino, nec proprium, nec originale peccatum, nec ex se, nec de Adam tractum, necesse est, aiunt, ut habeat salutem et vitam æternam, etiamsi non baptizetur; sed propterea baptizandus est, ut intret etiam in regnum Dei, hoc est, in regnum cœlorum. Si discutiendum est hoc, discutiendum est utique propter illos, non propter nos. Fratres enim nostri sunt, permoti sunt profunditate quæstionis; sed regi debuerunt gubernaculo auctoritatis. Cum enim dicunt, non esse baptizandos salutis et vitæ æternæ percipiendæ causa, sed tantummodo regni cœlorum et regni Dei; baptizandos quidem fatentur, sed non propter vitam æternam, sed propter regnum cœlorum. Quid de vita æterna? Habebunt, inquiunt. Quare habebunt? Quia nullum peccatum habent, et ad damnationem pertinere non possunt. Ergo est vita æterna extra regnum cœlorum?

III. Primus hic error aversandus ab auribus, extirpandus a mentibus. Hoc novum in Ecclesia, prius inauditum est, esse vitam æternam præter regnum cœlorum, esse

[1] Cod. Cass. VII, fol. 280 : Quid dicant, dico parvulus, inquiunt, merito innocentiæ suæ, etc.

salutem æternam præter regnum Dei. Primo vide, frater, ne forte hinc consentire nobis debeas, quisquis ad regnum Dei non pertinet, eum ad damnationem sine dubio pertinere. Venturus Dominus, et judicaturus de vivis et mortuis, sicut Evangelium loquitur, duas partes facturus est, dextram, et sinistram. Sinistris dicturus : « Ite in ignem » æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus. » Dextris dicturus : « Venite, benedicti Patris mei, percipite » regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi [1]. » Hac regnum nominat, hac cum diabolo damnationem. Nullus relictus est medius locus, ubi ponere queas infantes. De vivis et mortuis judicabitur : alii erunt ad dextram, alii ad sinistram : non novi aliud. Qui inducis medium, recede de medio : non te offendat qui dextram quærit. Et te ipsum admoneo : recede de medio, sed noli in sinistram. Si ergo dextra erit et sinistra, et nullum medium locum in Evangelio novimus : ecce in dextra regnum cœlorum est : « Percipite, inquit, regnum. » Qui ibi non est, in sinistra est. Quid erit in sinistra? « Ite in » ignem æternum. » In dextra ad regnum, utique æternum; in sinistra in ignem æternum. Qui non in dextra, procul dubio in sinistra : ergo qui non in regno, procul dubio in igne æterno. Certe habere potest vitam æternam, qui non baptizatur? Non erit in dextra, id est, non erit in regno. Vitam æternam computas ignem sempiternum? Et de ipsa vita æterna audi expressius, quia nihil aliud est regnum quam vita æterna. Prius regnum nominavit, sed in dextris; ignem æternum in sinistris. Extrema autem sententia, ut doceret quid sit regnum, et quid sit ignis æternus. « Tunc, inquit, abibunt isti in ambustio» nem æternam, justi autem in vitam æternam[2]. » Ecce exposuit tibi quid sit regnum, et quid sit ignis æternus;

[1] Matth. xxv, 33-40. — [2] Ibid. 46.

ut quando confiteris parvulum non futurum in regno, fatearis futurum in igne æterno. Regnum enim cœlorum est vita æterna.

IV. Nec aliud etiam apostolus Paulus, cum terreret homines, non parvulos, non baptizatos, sed scelestos, facinorosos, contaminatos, perditos; non eos terruit quod erunt in igne sempiterno, quo sine dubio ibunt, si non corrigantur; sed tantum terruit, quia in regno non erunt, ut cum viderint se perdere spem regni, non viderent esse consequentem nisi pœnam ignis æterni. « Nolite, inquit, » errare; neque fornicatores, neque idolis servientes, » neque adulteri, neque molles, neque masculorum » concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, » neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt[1]. » Non dixit : Illi et illi, tales et tales igni æterno torquebuntur; sed : « Regnum Dei non possidebunt. » Subtracta dextra, non remansit nisi sinistra. Unde autem evadunt ab igne sempiterno? Non ob aliud, nisi quia erunt in regno. Sequitur : « Et hæc quidem fuistis. » Et unde jam non sunt? « Sed abluti estis, sed sanctificati » estis, sed justificati estis in nomine Domini nostri Jesu » Christi, et in Spiritu Dei nostri. In nomine Domini » nostri Jesu Christi[2]. Non enim est aliud nomen sub » cœlo, in quo oportet salvos fieri nos[3], » nos omnes, pusillos cum magnis. Si autem salvos fieri oportet nos in hoc nomine, sine hoc nomine procul dubio nec salus erit, quæ sine Christo promittitur parvulis. Pace eorum dicam, qui cuiquam salutem promittit sine Christo, nescio utrum ipse salutem habere possit in Christo.

V. Deinde quærimus ab eis : Quid si aliquis dicat, parvulos merito innocentiæ suæ, sicut dicitis, atque immunitatis ab omni delicto, non solum habituros salutem et

[1] 2 Cor. VI, 6-10. — [2] Ibid. 11. — [3] Act. IV, 12.

vitam æternam, sed et regnum Dei; unde apud vos definitum certumque est, sine baptismo regnum Dei non habituros parvulos; ut divideretis eis pro arbitrio vestro, non adjutores parvulorum, sed oppressores miserorum; ut divideretis eis pro arbitrio vestro, et daretis eis salutem et vitam æternam præter regnum cœlorum? Alius benevolentior vobis et misericordior, et ut putatis justior, totum eis dabit, et vitam æternam et regnum cœlorum. Istum quomodo superabitis? Quoniam vos aliquando contra evidentissimam auctoritatem ratiocinatio humana delectat; proferte ipsam regulam rationis vestræ, et asserite, quantis viribus valueritis, unde vincatur iste, qui parvulis propter merita innocentiæ, propter nullam, sicut dicitis, culpam, hoc est, originale peccatum, dare voluerit etiam non baptizatis, non solum vitam æternam, verum etiam regnum cœlorum: istum vincite. Ego sine præjudicio partes hujus parumper suspicio, et dicam quod ipse non sentio; sed admoneo vos, ut acriorem adversarium videatis.

VI. Ecce existit nescio quis, et dicit: Parvulus non habens ullum omnino peccatum, nec quod sua vita contraxit, nec quod de vita primi parentis traxit, habebit et vitam æternam et regnum cœlorum. Respondete, vincite hominem resistentem vobis, qui aliter dividitis. Vos enim dicitis: Vitam quidem habebit iste non baptizatus æternam, sed non habebit regnum cœlorum. Ille contra: Imo et vitam et regnum cœlorum. Quare enim patrimonium regni cœlorum abripis innocenti? A quo regnum cœlorum non acquiritur, profecto magno bono fraudatur. Quæ est ista justitia? Dic quare? Quid offendit parvulus non baptizatus, nullam habens culpam, nec suam, nec de parente tractam? Quid offendit, dic mihi, ut non intret in regnum cœlorum, ut separetur a sorte sanctorum, ut sit exul a societate Angelorum? Videris

enim tibi misericors, quia non ei aufers vitam; damnas tamen quem separas a regno cœlorum. Damnas[1]: non eum percutis, sed in exilium mittis. Nam et qui exulant, vivunt, si sani sunt : in doloribus corporis non sunt, non torquentur, non carceris tenebris affliguntur : hæc illis sola pœna est, non esse in patria. Si amatur patria, magna pœna; si autem non amatur patria, pejor est cordis pœna. Parvum malum est in hominis corde, qui societatem non quærit sanctorum, qui non desiderat regnum cœlorum? Si non desiderat, pœna est de perversitate; si autem desiderat, pœna est de fraudata charitate. Sed si, quod vis, parva sit pœna, et ipsa parva magna est, si nulla culpa est. Hic defende justitiam Dei. Quare vel parva pœna infligitur innocenti, in quo nullum invenitur omnino peccatum? Dic contra istum adversarium, qui parvulis non baptizatis, misericordia et justitia majore quam tu, dare vult, non solum vitam æternam, verumetiam regnum cœlorum : responde si potes, sed rationem affer : hac enim te gloriari delectat.

VII. Ego istam quæstionem profundam sentio, et ad ejus fundum rimandum vires meas idoneas non agnosco. Libet me et hic exclamare quod Paulus : « O altitudo » divitiarum? » Parvulus non baptizatus pergit in damnationem (Apostoli enim verba sunt : « Ex uno in condem- » nationem[2]) : non satis invenio dignam causam, quia non invenio, non quia non est. Ubi ergo non invenio in profundo profundum[3], attendere debeo humanam infirmitatem, non damnare divinam auctoritatem. Ego prorsus exclamo, nec me pudet : « O altitudo divitiarum sapientiæ » et scientiæ Dei! quam inscrutabilia sunt judicia ejus, » et investigabiles viæ ejus! Quis enim cognovit sensum

[1] Cod. Cass. VII, fol. 280 : Damnas eum, quem dissocias a societate Sanctorum. Jam non eum percutis, etc. — [2] Rom. V, 16. — [3] *Forte* fundum.

» Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? aut quis prior » dedit illi, et retribuetur ei? Quoniam ex ipso, et per » ipsum, et in ipso sunt omnia : ipsi gloria in sæcula » sæculorum [1]. » Ego infirmitatem meam his verbis munio, et hac cautela circumseptus, adversus sagittas ratiocinationum tuarum muratus assisto. Sed tu bellator, hoc est, fortis ratiocinator, huic responde, qui tibi dicit : Prorsus innocens parvulus, et immunis ab omni peccato, et proprio et originali, non solum vitam æternam habebit, sed etiam regnum cœlorum. Hoc est justum. Qui nihil mali habet, quare aliquid boni non habet? Sed scio, inquis [2], Unde scis? Quia Dominus dixit. Tandem venisti. Non ergo quia tu ratiocinaris, sed quia Dominus dixit. Laudo plane hoc, sanum est : sicut homo non invenisti rationem, fugis ad auctoritatem. Approbo, prorsus approbo. Bene facis : non invenis quid respondeas, ad auctoritatem fuge : non ibi te persequor, non inde expello; imo fugientem recipio et amplector.

VIII. Profer ergo auctoritatem, stemus in ea simul contra communem inimicum. Quia enim parvulus non baptizatus non intrat in regnum cœlorum, et tu dicis et ego. Illi igitur communi adversario, qui dicit non baptizatum parvulum intraturum in regnum cœlorum, resistamus ambo, et adversus ejus insidiosissima jacula scutum fidei proferamus. Cedant paulisper conjecturæ rationis humanæ, assumantur arma divina. « Assumite, inquit » Apostolus, armaturam Dei [3]. » Ecce simul dicamus huic homini, Christianus es? Christianus, inquit. Audi Evangelium, qui vis non baptizatos parvulos mittere in regnum cœlorum, audi Evangelium : « Nisi quis renatus fuerit » ex aqua et Spiritu sancto, non intrabit in regnum

[1] Rom. XI, 33-36. — [2] Cod. Cass. VII, fol. 280 : Quid scis? non iturum parvulum in regnum cœlorum. Unde scis? — [3] Ephes. VI, 13.

» Dei[1]. » Domini sententia est : huic non resistit, nisi non Christianus. Repulsus est ille, remanet mihi tecum certamen : et forte unde vicisti bono illius, inde bono vinceris tuo. Nam quem vicisti, si durus non est, docuisti. Noli ergo esse durus et tu : simul teneamus interim sententiam istam : « Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spi- » ritu, non intrabit in regnum Dei. » Ideo, inquis, parvulo non baptizato polliceri regnum Dei non possum contra apertam Domini sententiam. Ecce quare dico : Regnum Dei non habebunt. Ecce quare dico : Ideo baptizandi sunt, ut habeant regnum Dei. Ideo dicis? Ideo, inquit. Vide tamen, propter illa quæ supra diximus, ne forte non invenias vitam æternam præter regnum Dei. Multum enim aperta sunt dicta de duabus illis partibus, dextra et sinistra, ubi nullum in medio dedit locum vitæ sine regno. Parum te hoc corrigit? parum admonet? Ipsam mecum lectionem, unde hanc sententiam protulisti, paululum adverte.

IX. Dixisti enim, te ideo regnum cœlorum non baptizatis parvulis nolle promittere, quia sententia Domini aperta est : « Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu, » non intrabit in regnum cœlorum[2]. » Non ibi advertisti, cum quæreret Nicodemus, quomodo ista fierent, id est, quomodo renasceretur homo, quomodo denuo nasceretur, quoniam non potest utique iterum introire in uterum matris, et denuo nasci; quid audierit a Domino, quid audierit a magistro bono, quid audierit error a veritate? Inter cætera enim ostendens quemadmodum fiat, etiam similitudinem posuit. Sed prius ait : « Nemo ascendit in » cœlum, nisi qui de cœlo descendit, Filius hominis qui » est in cœlo[3]. » In terra erat, et in cœlo se esse dicebat; et quod est majus, in cœlo filium hominis : ut unam de-

[1] Joan. III, 5. — [2] Iibd. 5. — [3] Ibid. 15.

monstraret in utraque natura personam, et in eo quod Dei Filius erat æqualis Patri, Verbum Dei in principio Deus apud Deum, et in eo quod Filius hominis erat, assumens animam humanam, et indutus hominem, exiens ad homines : quia in hoc utroque non duo Christi sunt, nec duo Filii Dei, sed una persona, unus Christus Dei Filius, idemque unus Christus, non alius, hominis Filius ; sed Dei Filius secundum divinitatem, hominis Filius secundum carnem. Quis autem nostrum, qui parum advertimus, aut parum sapimus, non potius ita vellet distinguere, Filius Dei in cœlo, et Filius hominis in terra? Sed ne sic divideremus, et ita dividendo duas personas induceremus : « Non ascendit in cœlum, inquit, nisi qui de cœlo des» cendit, Filius hominis. » Filius ergo hominis descendit de cœlo. Nonne Filius hominis in terra factus est? nonne Filius hominis per Mariam factus est? Sed, o homo, noli, inquit, separare, quem volo copulare. Parum est, quia Filius hominis descendit (Christus enim descendit, idemque Filius hominis qui Filius Dei est) : sedet in cœlo, qui ambulat in terra. In cœlo erat, quia ubique est Christus, idemque Christus est et Filius Dei et Filius hominis. Propter unitatem personæ in terra Filius Dei, propter eamdem unitatem personæ esse probavimus in cœlo Filium hominis, ex his verbis Domini : « Filius » hominis, inquit, qui est in cœlo [1]. » Propter unitatem personæ, nonne in terra constituto atque conspicuo Petrus dicit : « Tu es Christus Filius Dei vivi? »

X. Ergo discat Nicodemus quomodo fiat illud, quod ei minus intelligenti, incredibile et quasi impossibile videbatur : « Nemo ascendit in cœlum, nisi qui de cœlo descen» dit. » Omnes autem qui renascuntur, utique ascendunt in cœlum : cæterorum nemo prorsus. Et omnes qui re-

[1] Matth. xvi, 17.

nascuntur, per gratiam Dei ascendunt in cœlum : « Et » nemo ascendit in cœlum, nisi qui de cœlo descendit, » Filius hominis qui est in cœlo. » Unde hoc? Quia omnes qui renascuntur, membra ipsius fiunt ; et solus Christus de Maria natus unus est Christus, et cum corpore suo caput unus est Christus. Hoc ergo dicere voluit[1] : « Nemo » ascendit, nisi qui descendit. » Non ergo ascendit, nisi Christus. Si vis ascendere, esto in corpore Christi : si vis ascendere, esto membrum Christi. « Sicut enim in uno » corpore multa membra habemus, omnia autem membra » corporis, cum sint multa, unum est corpus ; sic et » Christus[2] : » quia caput et corpus Christus. Et quomodo fit hoc, adhuc quæramus. Latet quæstio, exaltatur illa profunditas.

XI. Christus peccatum non habet, nec originale traxit, nec suum addidit : extra voluptatem carnalis libidinis venit, non ibi fuit complexus maritalis : de virginis corpore non assumpsit vulnus, sed medicamentum, non assumpsit quod sanaret, sed unde sanaret : quantum ad peccatum pertinet, dico. Solus ergo ille sine peccato : quomodo erunt membra ejus, quorum nullus est sine peccato? Quomodo? Audi similitudinem quæ sequitur : « Et » sicut Moyses exaltavit serpentem in eremo, sic oportet » exaltari Filium hominis ; ut omnis qui credit in eum, » non pereat, sed habeat vitam æternam[3]. » Unde tibi non videbatur peccatores homines posse fieri membra Christi, id est, illius qui nullum omnino haberet peccatum? Serpentis morsu movebaris : ideo crucifigitur Christus, ideo fundit sanguinem Christus in remissionem peccatorum ; quia propter peccatum, id est, serpentis

[1] Cod. Cass. VII, fol. 280 : Nemo ascendit, nisi qui ejus membrorum factus fuerit. Nemo enim ascendit, etc. — [2] Rom. XII, 4. — [3] Joan. III, 14, 15.

venenum : « Sicut exaltavit Moyses serpentem in eremo, » unde sanarentur qui in illo deserto a serpentibus mordebantur, et illum exaltatum attendere jubebantur, et quisquis attenderet, sanabatur : « Sic oportet exaltari Filium » hominis, ut omnis qui credit in eum, » id est, qui attendit exaltatum, qui non erubescit crucifixum, qui in cruce Christi gloriatur : « Non pereat, sed habeat vitam æternam. Non pereat, » unde? Credendo in eum. Unde non pereat? Attendendo exaltatum : alioquin perisset. Hoc est enim : « Omnis qui credit in eum, non pereat, » sed habeat vitam æternam. »

XII. Profers parvulum mihi, et jubes ut attendat exaltatum, quem negas habere serpentis venenum. Imo si faves ei, si movet te innocentia in vita propria, noli negare tractum aliquem reatum de vita prima, non sua, sed parentis sui primi. Noli negare; confitere venenum, ut poscas medicamentum : aliter non sanatur. Aut ut quid ei dicis ut credat? Hoc enim respondetur a portante parvulum. Ad verba aliena sanatur, quia ad factum alienum vulneratur. Credit in Jesum Christum? Fit interrogatio : respondetur : Credit. Pro non loquente, pro silente, pro flente, et flendo, quodam modo ut subveniatur orante, respondetur, et valet. An etiam hoc serpens ille persuadere conatur, quia non valet? Absit a cordibus qualiumcumque Christianorum. Ergo respondetur, et valet. Conspiratione quadam communicat spiritus; credit in altero, quia peccavit in altero. An vero invenit vitam præsentis sæculi, quem parturivit infirmitas; et non invenit vitam futuri sæculi, quem parturivit charitas?

XIII. Ergo sicut Moyses exaltavit serpentem in eremo, ut omnis a serpente percussus intueretur exaltatum, et sanaretur : sic oportuit exaltari Filium hominis, ut omnis a serpente venenatus intueatur exaltatum, et sanetur.

Adam primus accepit morsum serpentis cum veneno. Ergo natus in carne peccati, fit salvus in Christo per similitudinem carnis peccati. « Misit enim Deus Filium » suum, non in carne peccati; sed sicut sequitur qui scripsit : « In similitudine carnis peccati; quia non de complexu maritali, sed de utero virginali. « Misit in si» militudine carnis peccati : » ut quid hoc? « Ut de pec» cato damnaret peccatum in carne[1] : » de peccato peccatum, de serpente serpentem. Quis enim dubitet nomine serpentis appellari peccatum? Ergo de peccato peccatum, de serpente serpentem; sed de similitudine, quia in Christo nullum peccatum, sed sola similitudo carnis peccati. Ideo exaltatus serpens, sed æreus; exaltata est similitudo carnis peccati, ut sanaretur origo peccati. Quia » Misit Deus Filium suum in similitudine carnis peccati. » Non in similitudine carnis; nam vera caro est; sed « In » similitudine carnis peccati; » quia mortalis caro sine ullo omnino peccato. « Ut de peccato, propter similitudinem, » damnaret peccatum in carne, propter veram iniqui» tatem. » Vera iniquitas in Christo non fuit; sed mortalitas in illo fuit. Peccatum non suscepit, sed pœnam peccati suscepit. Suscipiendo sine culpa pœnam, et pœnam sanavit et culpam. Ecce quomodo fiunt ista. Quod admiratus Nicodemus dixerat : « Quomodo possunt ista » fieri[2]? » Sic enim sanamur, non quia meremur. Ecce quomodo fiunt ista. Modo ubi mihi parvulos ponis? Jam dicis, nullo veneno sauciati sunt. Aufer eos a conspectu exaltati serpentis. Si autem non aufers, sanandos dicis, venenatos confiteris.

XIV. Deinde ipse Dominus in eodem sermone ad Nicodemum non audistis quid dixerit, cum eadem lectio hodie legeretur? « Qui credit in eum, non judicatur; qui au-

[1] Rom. VIII, 3. — [2] Joan. III, 9.

» tem non crediderit, jam judicatus est. » Et hic quæris medium homo de medio, et disputas, et attenderis, nec attendis : « Qui credit in eum, non judicatur; qui autem » non crediderit, jam judicatus est [1]. » Quid est autem : » Jam judicatus est? » Damnatus est. Nam judicium pro damnatione plerumque poni nostis : Scripturæ testes sunt; maxime illo uno testimonio apertissimo, cui nemo est qui contradicat. De resurrectione cum ageret Dominus : « Qui » bene fecerunt, inquit, in resurrectionem vitæ, qui » male egerunt, in resurrectionem judicii [2] : » utique judicium pro damnatione posuit. Et tu aliter audes disserere aut credere? « Qui non credit, jam judicatus est. » Alio loco : « Qui credit in Filium, habet vitam æternam [3] : » quam tu parvulis promittebas non baptizatis. « Qui credit » in Filium, habet vitam æternam. » Sed habet, inquit, et qui non credit parvulus, quamvis non habeat regnum Dei. Sed vide quod sequitur : « Qui autem incredulus est » Filio, non habet vitam; sed ira Dei manet super eum. » Ubi ponis parvulos baptizatos? Profecto in numero credentium. Nam ideo et consuetudine Ecclesiæ antiqua, canonica, fundatissima, parvuli baptizati fideles vocantur. Et sic de his quærimus : Iste infans Christianus est? Respondetur : Christianus. Catechumenus, an fidelis? Fidelis; utique a fide, fides a credendo. Inter credentes igitur baptizatos parvulos numerabis : nec judicare ullo modo aliter audebis, si non vis esse apertus hæreticus. Ergo ideo habent vitam æternam : quia « Qui credit in Filium, habet » vitam æternam. » Noli eis sine ista fide, et sine isto sacramento hujus fidei, promittere vitam æternam. « Qui » autem incredulus est Filio, » et qui non credit in Filium, « Non habet vitam, sed ira Dei manet super eum. » Non dixit, Veniet super eum; sed, « Manet super eum. » Res-

[1] Joan. III, 18. — [2] Id. V, 29. — [3] Id. III, 36.

pexit originem, cum ait : « Ira Dei manet super eum. » Quam respiciens et Apostolus dixit : « Fuimus et nos ali- » quando natura filii iræ[1]. » Non accusamus naturam. Naturæ auctor Deus est. A Deo bona est instituta natura; sed per malam voluntatem a serpente vitiata est. Ideo quod fuit in Adam culpæ, non naturæ, nobis propagatis factum est jam naturæ. Ab hoc vitio naturæ, cum quo nascitur homo, non liberat nisi qui natus est sine vitio. Ab hac carne peccati non liberat nisi ille qui natus est sine peccato per similitudinem carnis peccati. Ab hoc veneno serpentis, non liberat nisi exaltatio serpentis. Quid ad hæc dicis? Satis-ne hoc est?

XV. Unum aliquid acutissimum, quod ab eis profertur, paululum attendite. Cum cœperint urgeri verbis Apostoli dicentis : « Per unum hominem peccatum intravit in » mundum, et per peccatum mors; et ita in omnes ho- » mines pertransiit, in quo omnes peccaverunt[2] : » quæ verba nescio quis non intelligat; in quibus verbis nescio utrum quisquam expositorem requirat : conantur respondere, et dicere, ideo dictum hoc ab Apostolo, quia primus peccavit Adam, et qui postea peccaverunt, illum imitando peccaverunt. Hoc quid est aliud, quam conari tenebras aperto lumini offundere? « Peccatum per unum » hominem intravit, et per peccatum mors; et ita in » omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt. » Propter imitationem dicis, quia primus peccavit Adam. Respondeo prorsus : Non primus peccavit Adam. Si primum peccatorem requiris, diabolum vide. Sed humani generis massam volens ostendere Apostolus de origine venenatam, ideo eum posuit unde nati sumus, non eum quem imitati sumus. Dicitur quidem et pater tuus, quem fueris imitatus : « Filii mei, inquit, quos iterum parturio[3]. » Qui

[1] Ephes. II, 3. — [2] Rom. V, 12. — [3] Galat. IV, 19.

itidem dicit : « Imitatores mei estote[1]. » Et propter ipsam imitationem dicitur impiis : « Vos a patre diabolo estis[2]. » Nam constat in catholica fide, quod diabolus nec generavit nostram naturam, nec condidit : sola in illo seductio est præcedentis, imitatio consequentis. Denique quomodo dictum est de Adam : « In quo omnes peccaverunt ; » legatur mihi alicubi : Omnes in diabolo peccaverunt. Aliud est illo præcedente et seducente peccare, aliud in illo peccare. Quia secundum propaginem carnis in illo eramus omnes, antequam nati essemus, tanquam in parente, tanquam in radice ibi eramus : sic venenata est ista arbor, ubi eramus. Nam quia ad diabolum, hoc est, principem peccati, et vere primum peccatorem, non pertinet origo, sed imitatio, cum de illo Scriptura loqueretur : « Invidia, » inquit, diaboli mors intravit in orbem terrarum : imi- » tantur autem eum, qui sunt ex patre ipsius[3]. » Imitando eum fiunt ex parte ipsius. Numquid dictum est : In illo peccaverunt? Cum vero de Adam diceretur, propter originem, propter posteritatem, propter propaginem viscerum : « In quo omnes, inquit, peccaverunt. » Nam si propterea primus constitutus est Adam, quia primus peccavit, tanquam in exemplo sit, non in origine ; ut quid tam in longinquo, post tam prolixa tempora oontra Adam quæritur Christus? Si omnes peccatores ad Adam propterea pertinent, quia primus peccator ; omnes justi debuerunt ad Abel pertinere, quia primus justus. Quare Christus quæritur? Expergiscere, frater. Quare Christus quæritur, nisi quia in Adam damnata est generatio, in Christo quæritur regeneratio?

XVI. Proinde nemo nos fallat : Scriptura evidens est, auctoritas fundatissima est, fides catholicissima est. Omnis generatus, damnatus : nemo liberatus, nisi regeneratus.

[1] I Cor. IV, 16. — [2] Joan. VIII, 44. — [3] Sap. II, 24, 25.

Unde et alteri versutiæ illorum jam vos instructi respondete, charissimi. Quando dicunt, et parvulos turbant : Si de peccatore peccatores nati sunt, quare non de baptizato jam fideli, cui remissa sunt universa peccata, justi nascuntur ? Cito respondete : Ideo de baptizato non justus nascitur, quia non eum generat unde regeneratus est, sed unde generatus est. De Christo dictum est : « Mortificatus » carne, vivificatus spiritu[1] : » sic de homine dici potest : Tabefactus carne, justificatus spiritu. « Quod nascitur de » carne, caro est[2]. » Quæris ut de justo justus nascatur, cum videas justum esse nisi regeneratum omnino non posse. Nec attendis Domini sententiam, quam tu ipse in ore habes : « Si quis non renatus fuerit ex aqua et Spi» ritu[3]. » Puto quia non hoc factum est in concubitu. Miraris quare peccator nascatur de semine justi : non te delectat mirari quare oleaster nascatur de semine olivæ? Accipe aliam similitudinem. Justum baptizatum, pone granum purgatum : non attendis, quia de grano purgato frumentum cum palea nascitur, sine qua seminatur. Deinde cum sit in propagine natorum generatio carnalis, in propagine renatorum generatio spiritalis, vis ut de baptizato baptizatus nascatur, cum videas de circumciso non nasci circumcisum ? Carnalis est certe ista generatio, et carnalis est circumcisio, et tamen de circumciso non nascitur circumcisus : sic ergo de baptizato non potest nasci baptizatus ; quia nemo renatus, antequam natus.

XVII. Aliud eorum quasi acutissimum ; sed quid acutum non obtunditur scuto veritatis ? Aliud dicunt, videte quale. Si Adam, inquiunt, nocet his, qui non peccaverunt ; ergo et Christus prodesse debet etiam his, qui non crediderunt. Videtis certe quam hoc acutum sit contra veritatem : audite quantum adjuvet veritatem. Qui enim

[1] I Petr. III, 18. — [2] Joan. III, 6. — [3] Ibid. 5.

hoc dicit, nihil aliud dicit, nisi Christum nihil prodesse non credentibus. Hoc est verum. Quis non acceptet. Quis non consentiat, quia Christus non credentibus non prodest, credentibus prodest? Sed dic mihi, obsecro te : Parvulis baptizatis Christus aliquid an nihil prodest? Necesse est ut dicat prodesse : premitur mole matris Ecclesiæ. Forte quidem vellent hoc dicere; nam ratiocinationes eorum ad hoc videntur compellere; sed auctoritate reprimuntur Ecclesiæ, ne non dicam sputis hominum obruantur; sed ipsorum infantium lacrymis tanquam fluvio pertrahantur. Si enim dixerint nihil prodesse Christum baptizatis infantibus, nihil aliud dicunt, quam superfluo baptizantur infantes. Ut autem non superfluo baptizentur, quia hoc dicere non audent, prodesse Christum baptizatis infantibus confitentur. Si prodest baptizatis, quæro quibus prosit, credentibus, an non credentibus? Eligant quod volunt. Si dixerint, non credentibus : ubi est ergo quod calumniabaris, quia Christus non credentibus prodesse non potest? Ecce tu confiteris prodesse infantibus, non tamen credentibus. Ad quodlibet prodest : non putas ad vitam æternam, non putas ad salutem æternam : ad ipsum regnum cœlorum percipiendum utique prodest Christus parvulis baptizatis. Prodest ergo non credentibus? Sed absit, ut ego dicam non credentes infantes. Jam superius disputavi, credit in altero, qui peccavit in altero : dicitur : Credit; et valet, et inter fideles baptizatos computatur. Hoc habet auctoritas matris Ecclesiæ, hoc fundatus veritatis obtinet canon : contra hoc robur, contra hunc inexpugnabilem murum quisquis arietat, ipse confringitur. Ergo prodest Christus aliquid infantibus baptizatis; et sicut ego dico, et sicut mecum tota Ecclesia dicit, credentibus prodest, fidelibus prodest : tu quod vis elige. Volo quidem ut quod verius est, eligas; ut nobiscum dicas quia cre-

dentibus prodest. Sed si dixeris: Non credentibus prodest, contra te dixisti. Si dixeris : Credentibus prodest, mecum dixisti. Elige, utrum contra te dicas quod falsum est, an mecum dicas quod verum est. Tu enim paulo ante dicebas; Christum non credentibus nihil prodesse, volens efficere quia sic et Adam non peccantibus nihil nocuit, quomodo Christus non credentibus nihil prodest. Ecce jam fateris infantibus non credentibus baptizatis aliquid prodesse Christum. Sed si credentibus dicis, bene dicis, mecum dicis, credunt et infantes. Unde credunt? quomodo credunt? Fide parentum. Si fide parentum purgantur, peccato parentum polluti sunt. Corpus mortis in primis parentibus generavit eos peccatores : spiritus vitæ in posterioribus parentibus regeneravit eos fideles. Tu das fidem non respondenti, et ego peccatum nihil agenti.

XVIII. Sancti, inquit, de sanctis nasci debuerunt : quia dixit Apostolus : « Alioquin filii vestri immundi essent; nunc autem sancti sunt[1]. » Et quomodo hoc accipis? Quomodo intelligis, de fidelibus natum ita sanctum, ut baptizari non debeat? Quomodo libet, accipias istam sanctitatem. Multi enim modi sunt sanctitatis, et multi modi sunt sanctificationis. Non enim omne quod sanctificatur, ad regnum cœlorum mittitur. De esca nostra dixit Apostolus : « Sanctificatur per verbum Dei et orationem[2]. » Numquid quia esca nostra sanctificatur, non scimus quo mittatur? Disce ergo esse aliquem modum, et quasi umbraculum quoddam sanctificationis, quod non sufficiat ad perceptionem salutis. Distat, et quid distet, Deo notum est. Tamen cum filio fidelium curratur ad baptismum; non sic errent parentes, ut putent eum jam fidelem natum. Natum enim possunt dicere, non renatum. Nam ut noveris quomodo intelligas sanctificatos filios fidelium,

[1] I Cor. VII, 14. — [2] I Tim. IV, 5.

ut modo non quæram, quia longum est, modum sanctificationis hujus; ibi et maritum habes infidelem, ibi habes et uxorem fidelem. « Sanctificatur, inquit, vir infidelis in » uxore, sanctificatur mulier infidelis in fratre. » Numquid quia est ibi forte modus aliquis sanctificationis, ut vir infidelis sanctificetur in uxore fideli; ideo jam securitatem debet accipere, quod in regnum cœlorum intraturus est, et non baptizandus, non regenerandus, non Christi sanguine redimendus? Quomodo ergo sanctificatur vir infidelis in uxore, et tamen perit, nisi baptizetur : sic filii fidelium, et si ad quemdam modum sanctificati, pereunt tamen, si non fuerint baptizati.

XIX. Rogo vos, ut paululum acquiescatis. Lego tantum. Sanctus Cyprianus est, quem in manus sumpsi, antiquus episcopus Sedis hujus : quid senserit de baptismo parvulorum, imo quid semper Ecclesiam sensisse monstraverit paululum accipite. Parum est enim quia isti disserunt, et disputant nescio quas impias novitates; et nos conantur arguere, quod aliquid novum dicamus. Ad hoc ergo lego sanctum Cyprianum, ut videatis quomodo sit intellectus canonicus, et catholicus sensus in his verbis, quæ paulo ante tractavi. Interrogatus est, utrum infans baptizari debeat ante octavum diem : quia vetere Lege non licebat circumcidi infantem, nisi octavo die. Quæstio inde erat nata, de die baptizandi : nam de origine peccati nulla erat quæstio; et ideo ex ea re, unde nulla erat quæstio, soluta est exorta quæstio. Sanctus Cyprianus dixit inter cætera, quæ superius dixit[1] : « Propter quod neminem putamus a gratia consequenda impediendum esse a lege quæ jam statuta est, nec spiritalem circumcisionem impediri carnali circumcisione debere, sed omnem omnino admittendum esse ad gratiam Christi : quando et Pe-

[1] In Epist. L ad Fidum.

trus in Actibus Apostolorum loquatur et dicat : « Deus » mihi dixit neminem hominem communem dicendum et » immundum[1]. » Cæterum si homines impedire aliquid ad consecutionem gratiæ possit, magis adultos et provectos et majores natu possint impedire peccata graviora. Porro autem si etiam gravissimis delictoribus et in Dominum multum ante peccantibus, cum postea crediderint, remissa peccatorum datur, et a baptismo atque gratia nemo prohibetur, quanto magis prohiberi non debet infans, qui recens natus nihil peccavit, nisi quod secundum Adam carnaliter natus contagium mortis antiquæ prima nativitate contraxit? qui ad remissam peccatoruu accipiendam hoc ipso facilius accedit, quod illi dimittuntur, non propria, sed aliena peccata ? » Videte quemadmodum de hac re nihil dubitans, solvit illam unde dubitabatur. Hoc de fundamento Ecclesiæ sumpsit, ad confirmandum lapidem nutantem.

XX. Impetremus ergo, si possumus, a fratribus nostris, ne nos insuper appellent hæreticos, quod eos talia disputantes nos appellare possimus forsitan si velimus, nec tamen appellamus. Sustineat eos mater piis visceribus sanandos, portet docendos, ne plangat mortuos. Nimium est quo progrediuntur; multum est, vix ferendum est, magnæ patientiæ adhuc ferri. Non abutantur hac patientia Ecclesiæ, corrigantur, bonum est. Ut amici exhortamur, non ut inimici litigamus. Detrahunt nobis, ferimus : canoni non detrahant, veritati non detrahant; Ecclesiæ sanctæ pro remissione peccati originalis parvulorum quotidie laboranti non contradicant. Fundata ista res est. Ferendus est disputator errans in aliis quæstionibus non diligenter digestis, nondum plena Ecclesiæ auctoritate firmatis; ibi ferendus est error : non tantum progredi debet, ut

[1] Act. x, 15.

etiam fundamentum ipsum Ecclesiæ quatere moliatur. Non expedit, adhuc forte nostra non est reprehendenda patientia : sed debemus timere ne culpetur etiam negligentia. Sufficiat Charitati Vestræ, habete ad illos qui nostis illos, habete cum illis amice, fraterne, placide, amanter, dolenter : quidquid potest faciat pietas; quia postea diligenda non erit impietas. Conversi ad Dominum, etc.

SERMO CCXCV[1].

In natali Apostolorum Petri et Pauli, I.

I. Istum nobis diem beatissimorum Apostolorum Petri et Pauli passio consecravit. Non de obscuris aliquibus Martyribus loquimur, « In omnem terram exiit sonus eo- » rum, et in fines orbis terræ verba eorum[2]. » Isti Martyres viderunt quod prædicaverunt, secuti æquitatem, confitendo veritatem, moriendo pro veritate. Beatus Petrus, primus Apostolorum, vehemens Christi amator, qui meruit audire : « Et ego dico tibi : Quia tu es Petrus. » Dixerat enim ipse : Tu es Christus Filius Dei vivi. » Christus illi : Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super » hanc petram ædificabo Ecclesiam meam[3]. » Super hanc petram ædificabo fidem, quam confiteris. Super hoc quod dixisti : « Tu es Christus Filius Dei vivi, » ædificabo Ecclesiam meam. Tu enim es Petrus : A petra Petrus, non a Petro petra. Sic a petra Petrus, quomodo a Christo Christianus. Vis nosse de qua petra Petrus dica-

[1] Alias de Diversis 108. — [2] Psal. xviii, 5. — [3] Matth. xvi, 18.

tur? Paulum audi : « Nolo enim vos ignorare, fratres : Apostolus Christi dicit : « Nolo vos ignorare, fratres, quia » patres nostri omnes sub nube fuerunt, et omnes per » mare transierunt et omnes in Moyse baptizati sunt in » nube et in mari, et omnes eumdem cibum spiritalem » manducaverunt, et omnes eumdem potum spiritalem » biberunt. Bibebant enim de spiritali sequente eos petra : » petra autem erat Christus [1]. » Ecce unde Petrus.

II. Dominus Jesus Discipulos suos ante passionem suam, sicut nostis, elegit, quos Apostolos appellavit. Inter hos pene ubique solus Petrus, totius Ecclesiæ meruit gestare personam. Propter ipsam personam, quam totius Ecclesiæ solus gestabat, audire meruit : « Tibi dabo claves regni » cœlorum. » Has enim claves non homo unus, sed unitas accepit Ecclesiæ. Hinc ergo Petri excellentia prædicatur, quia ipsius universitatis et unitatis Ecclesiæ figuram gessit, quando ei dictum est : « Tibi trado, » quod omnibus traditum est. Nam ut noveritis Ecclesiam accepisse claves regni cœlorum, audite in alio loco quid Dominus dicat omnibus Apostolis suis : « Accipite Spiritum » sanctum. Et continuo : Si cui dimiseritis peccata, di» mittentur ei; si cujus tenueritis, tenebuntur. » Hoc ad claves pertinet, de quibus dictum est : « Quæ solveritis » in terra, soluta erunt et in cœlo ; et quæ ligaveritis in » terra, ligata erunt et in cœlo [2]. » Sed hoc Petro dixit. Ut scias quia Petrus universæ Ecclesiæ personam tunc gerebat, audi quid ipsi dicatur, quid omnibus fidelibus sanctis : « Si peccaverit in te frater tuus, corripe illum » inter te et ipsum solum. Si non te audierit, adhibe » tecum unum aut duos; scriptum est enim : In ore duo» rum aut trium testium, stabit omne verbum. Si nec » ipsos audierit, refer ad Ecclesiam : si nec ipsam audie-

[1] I Cor. x, 1-4. — [2] Joan. xx, 22, 23.

» rit, sit tibi tanquam ethnicus et pubicanus. Amen dico vobis, quia quæ ligaveritis in terra, ligata erunt » et in cœlo; et quæcumque solveritis in terra, soluta » erunt et in cœlo[1]. » Columba ligat, columba solvit; ædificium supra petram ligat et solvit. Timeant ligati, timeant soluti. Qui soluti sunt, timeant ne ligentur; qui ligati sunt, orent ut solvantur : « Criniculis peccato» rum suorum unusquisque constringitur[2] : » et præter hanc Ecclesiam nihil solvitur. Quatriduano mortuo dicitur : « Lazare, prodi foras[3]. » Et prodiit de monumento institis ligatus manibus et pedibus. Excitat Dominus, ut mortuus de monumento prodeat, si cor tangit, ut peccati confessio foras exeat. Sed parum adhuc ligatus est. Dominus ergo, postquam exiit Lazarus de monumento ad Discipulos suos, quibus dixerat : « Quæcumque solveritis » in terra, soluta erunt et in cœlo : Solvite, inquit, eum » et sinite abire. » Per se excitavit, per Discipulos solvit.

III. Proinde Ecclesiæ fortitudo in Petro maxime commendata est; quia euntem ad passionem secutus est Dominum : et infirmitas quædam notata; quoniam interrogatus ab ancilla, negavit Dominum. Ecce ille amator subito negator. Invenit se, qui præsumpserat de se. Dixerat enim, sicut nostis : « Domine, tecum ero usque ad » mortem : et si opus fuerit ut moriar, animam meam » pro te ponam[4]. » Et Dominus ad præsumptorem : « Ani» mam tuam pro me pones? Amen dico tibi, antequam » gallus cantet, ter me negabis[5]. » Factum est quod prædixerat medicus : fieri non potuit quod præsumpsit ægrotus. Sed quid? Continuo respexit eum Dominus. Sic scriptum est, sic loquitur Evangelium : « Respexit eum » Dominus, et exiit foras, et flevit amare[6]. » Exiit foras :

[1] Matth. XVIII, 15-18. — [2] Prov. V, 22. — [3] Joan. XI, 43. — [4] Matth. XVI, 35. — [5] Joan. XIII, 38. — [6] Luc. XXII, 61, 62.

hoc est confiteri. « Flevit amare, » qui noverat amare. Dulcedo secuta in amore, cujus amaritudo præcesserat in dolore.

IV. Merito etiam post resurrectionem Dominus ipsi Petro oves suas commendavit pascendas. Non enim inter Discipulos solus meruit pascere Dominicas oves : sed quando Christus ad unum loquitur, unitas commendatur, et Petro primitus, quia in Apostolis Petrus est primus. « Simon Joannis, inquit Dominus, amas me? » Respondit ille : « Amo. » Et iterum interrogatus, iterum respondit. Et tertio interrogatus, et tanquam illi non credatur contristatur. Sed quomodo ei non credebat, qui cor ejus videbat? Denique post illam tristitiam sic respondit : « Domine, tu scis omnia, tu scis quia amo te [1]. » Non enim quia scis, hoc solum, nescis. Noli tristis esse Apostole, responde semel, responde iterum, responde tertio. Ter vincat in amore confessio, quia ter victa est in timore præsumptio. Solvendum est ter quod ligaveras ter. Solve per amorem, quod ligaveras per timorem. Et tamen Dominus semel, et iterum, et tertio oves suas commendavit Petro.

V. Attendite, fratres mei : « Pasce, inquit, oviculas » meas, pasce agnos meos. Pasce oves meas : » numquid dixit, tuas? Pasce, bone serve, oves Dominicas, habentes Dominicum characterem. « Numquid enim Paulus pro » vobis crucifixus est? aut in nomine Petri et Pauli bap» tizati estis [2]? » Ergo pasce oves ejus, ablutas baptismo ejus, signatas nomine ejus, redemptas sanguine ejus. « Pasce, inquit, oves meas. » Nam hæretici servi mali et fugitivi, quod non emerunt dividentes sibi, et de furtis peculia tanquam propria facientes, suas oves sibi videntur pascere. Nam quid est aliud, rogo vos : Nisi te ego bap-

[1] Joan. XXI, 15. — [2] I Cor. I, 13.

tizavero, immundus eris : Nisi baptismum meum habueris, ablutus non eris? Ita-ne non audistis : « Maledictus » omnis qui spem suam ponit in homine[1]? » Proinde, charissimi, quos baptizavit Petrus, oves Christi sunt; et quos baptizavit Judas, oves Christi sunt. Nam videte quid dicat sponsus dilectæ suæ in Cantico canticorum, quando ei dixit sponsa : « Annuntia mihi, quem dilexit anima mea, » ubi pascis, ubi cubas in meridie : ne forte fiam sicut » operta, super greges sodalium tuorum[2]. Annuntia, inquit, » mihi, ubi pascis, ubi cubas in meridie, » in splendore veritatis, in fervore charitatis. Quare times, o dilecta? quid times? « Ne forte fiam, inquit, sicut operta, » id est, sicut obscura, sicut non Ecclesia, quia Ecclesia non est operta : « Non enim potest civitas abscondi super montem cons» tituta[3]. Et errando incurram, » non in gregem tuum, sed, « In greges sodalium tuorum. » Etenim hæretici sodales dicuntur. « A nobis exierunt[4] : » ad unam nobiscum mensam, antequam exirent, accesserunt. Ergo quid ei respondetur? « Nisi cognoveris temetipsam : » sponsus dicit, interroganti respondet : « Nisi cognoveris temetip» sam, o pulchra inter mulieres : » O verax inter hæreses; « Nisi cognoveris temetipsam : » quia de te prædicta sunt tanta : « In semine tuo benedicentur omnes gentes[5] : » Deus deorum Dominus locutus est, et vocavit terram[6], » a solis ortu usque ad occasum : Postula a me, et dabo » tibi gentes hæreditatem tuam, et possessionem tuam » terminos terræ[7] : In omnem terram exiit sonus eorum, » et in fines orbis terræ verba eorum[8] : » de te testimonia ista prædicta sunt. » Nisi ergo cognoveris temetipsam, exi » tu. » Ego enim te non ejicio, ut dicant de te qui re-

[1] Jerem. XVII, 5. — [2] Cant. I, 6. — [3] Matth. V, 14. — [4] I Joan. II, 19. — [5] Gen. XXII, 8. — [6] Psal. XLIX, 1. — [7] Id. II, 8. — [8] Id. XVIII, 5.

manserint : « Ex nobis exierunt[1]. Exi tu in vestigiis gre- » gum : » non gregis, de quo dictum est : « Erit unus grex » et unus Pastor[1]. Exi tu in vestigiis gregum, et pasce » hœdos tuos : » non sicut Petrus, « oves meas[2]. » Pro his commendatis sibi ovibus Petrus meruit martyrio coronari, quod hodierna solemnitate per orbem meruit celebrari

VI. Veniat et de Saulo Paulus, de lupo agnus; prius inimicus, postea Apostolus; prius persecutor, postea prædicator. Veniat, accipiat litteras a principibus sacerdotum, ut ubicumque invenerit Christianos, vinctos adducat ad pœnas. Accipiat, accipiat, proficiscatur, pergat, anhelet cædem, sitiat sanguinem : « Qui habitat in cœlis, irridebit » eum[3]. » Ibat enim, sicut scriptum est, spirans cædem; et propinquabat Damascum. Tunc Dominus de cœlo : « Saule, » Saule, quid me persequeris? » Ego sum hic, ego sum ibi : hic caput, ibi corpus. Non ergo miremur, fratres, ad corpus Christi pertinemus. « Saule, Saule, quid me » persequeris? Durum est tibi adversus stimulum calci- » trare[4]. » Te lædis : nam Ecclesia mea persecutionibus crescit. At ille pavens et tremens : « Domine, qui es tu? » Et ille, « Ego sum Jesus Nazarenus, quem tu perseque- » ris. » Continuo mutatus expectat imperium : ponit invidentiam, præparat obedientiam. Dicitur ei quid faciat. Et antequam Paulus baptizetur, loquitur Dominus Ananiæ : « Vade ad illum vicum, ad illum hominem nomine » Saulum, baptiza illum; quia vas electionis mihi est. » Vas aliquid portare debet, vas inane esse non debet. Vas implendum est : unde, nisi gratia? Ananias autem respondit Domino nostro Jesu Christo : « Domine, andivi quia » homo iste multa mala fecit sanctis tuis. Et nunc litteras

1 I Joan. II, 19. — 2 Joan. X, 16. — 3 Psal. II, 4. — 4 Act. IX, 4.

» portat a principibus sacerdotum, ut ubicumque inve» nerit viæ hujus viros, vinctos adducat. » Et Dominus ad illum, « Ego illi ostendam quæ illum oporteat pati » pro nomine meo. » Trepidabat Ananias, audito nomine Sauli : trepidabat famam lupi infirma ovis, etiam sub manu pastoris.

VII. Ecce ostendit illi Dominus quæ illum oporteret pati pro nomine ejus. Post exercuit illum in labore. Ipse in vinculis, ipse in plagis, ipse in carceribus, ipse in naufragiis. Ipse illi procuravit passionem : ipse perduxit ad istum diem. Unus dies passionis duobus Apostolis. Sed et illi duo unum erant : quanquam diversis diebus paterentur, unum erant. Præcessit Petrus, secutus est Paulus. Primo Saulus, postea Paulus : quia primo superbus, postea humilis. Saulus a Saüle sancti David persecutore. Dejectus est persecutor, erectus est prædicator. Mutavit nomen superbi ad humilitatem. Paulus enim modicus est. Verba videte Charitatis Vestræ : nonne quotidie dicimus, Post paululum videbo te, paulo post faciam hoc, aut illud? Ergo quid est Paulus? Ipsum interroga. « Ego sum, » inquit, minimus Apostolorum [1]. »

VIII. Celebramus diem festum, Apostolorum nobis sanguine consecratum. Amemus fidem, vitam, labores, passiones, confessiones, prædicationes. Proficimus enim amando; non ista propter carnalem lætitiam celebrando. Martyres enim a nobis quid quærunt. Minus habent, si adhuc laudes hominum quærunt. Si adhuc laudes hominum quærunt, nondum vicerunt. Si autem vicerunt, a nobis propter se nihil quærunt; sed propter nos ipsos quærunt. Dirigatur ergo via nostra in conspectu Domini. Arcta erat, spinosa erat, dura erat : talibus tamque multis

[1] 1 Cor. xv 9.

transeuntibus lenis facta est. Transiit ipse prior Dominus, transierunt Apostoli intrepidi, postea Martyres; pueri, mulieres, puellæ. Sed quis in eis? Ille qui dixit : « Sine » me nihil potestis facere [1]. »

[1] Joan. xv, 5.

FINIS TOMI CENTESIMI VIGESIMI-SEPTIMI.

ANNOTATIONES.

ANNOTATIO (1) pag. 35.

Hoc loco Lovanienses addiderant : *In hac enim die ad salvanda omnia, oritur lux mundo, defunctis resurrectio, vita mortalibus. Ac propterea hodie utraque Salvatoris et salutis nostræ nativitas celebranda est. Nascitur ergo salus hominum Christus, quem Prophetæ testantur. Nascitur ex Virgine, sicut Isaïas declarat, dicens :* Ecce Virgo in utero accipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel, quod interpretatur, Nobiscum Deus. *Probat ergo veritatem salutis, ordo nativitatis. Concipit Virgo, virilis ignara consortii, impletur uterus nullo libatus amplexu : sed quod Spiritu sancto castus venter excipit, pura membra servaverunt. Videte miraculum matris Dominicæ. Virgo concipit, Virgo parturit, Virgo post partum permansit. Gloriosa virginitas, et præclara fœcunditas. Virtus mundi nascitur; et nullus gemitus parturientis sentitur. Vacuatur uterus, infans excipitur; nec tamen virginitas violatur. Dignum enim erat, ut Deo nascente, meritum cresceret castitatis; nec per ejus adventum violarentur integra, qui venerat sanare corrupta; nec per eum pudicitia corporalis læderetur, per quem donatur castitas spiritalis. Natus ergo puer, ponitur in præsepe. Et hæc sunt Dei prima cunabula; nec regnator cœli has*

dedignatur angustias, cui habitaculum virgineus venter idoneus fuit. Pleraque hæc verba, quibus hic nostri MSS. et antiquiores editi carent, reperies in Sermone Appendicis cxxi. Sed verius sunt Ambrosiani cujusdam Sermonis de Natali Domini, teste Cassiano in lib. de Incarnatione vii.

Annotatio (2) pag. 108.

Sic inscribitur apud Lov. At in Victorino MS. notatur, *Dominica in ramis palmarum.* In Regio, *Feria secunda* : post ipsam videlicet Dominicam palmarum; quandoquidem isti Dominicæ assignatur Sermo qui hunc in eodem codice antecedit. Testatur quidem Isidorus in lib. i de offic. Eccl. cap. 27. Symbolum competentibus tradi die Dominica palmarum : sed non erat Ecclesiarum omnium una et constans ubique consuetudo. Nam ex Ordinis Romani præscripto Symbolum feria quarta hebdomadæ quartæ simul cum Oratione Dominica tradebatur, reddendum sabbato sancto Paschæ : eumdemque ritum describit Amalarius Fortunatus lib. i de Offic. c. 8. In Africa vero, ætate Augustini, Symboli seorsim traditio fiebat die ante Pascha serius ocyus quinto decimo, dieque ab hinc octavo redditio : post redditionem Symboli mox subsequebatur traditio Dominicæ Orationis, reddendæ post octo dies. Mos iste liquido explicatur exordio Sermonum lviii et lix. Redditionem alteram Symboli faciendam die sabbati in vigiliis Paschæ commemorat Augustinus in eodem Sermone lviii, n. 1 et 13, ibique diserte significat Orationis redditionem non incidere in eumdem diem sabbati Paschalis : hanc tamen ipse in Sermone ccxxvii, die Paschæ habito, indicat jam factam,

his verbis : *Ecce ubi est peracta sanctificatio*, *dicimus Orationem Dominicam*, *quam accepistis et reddidistis.*

Annotatio (3) pag. 114.

In editis : *Quia Filius Dei unicus Dominus non crucifixus*, *Filius Dei unicus Dominus non sepultus*, mendosissime. Sic enim id quod mox affirmat et ex Apostolo probat, Filium Dei crucifixum negare videbatur : quo videlicet argumento permotus Emmanuel Sa rejiciendum hunc Sermonem existimavit. Errata corriguntur ex altero inferius loco, ubi sine vitio in iisdem editis eadem sententia bis terque repetitur.

Annotatio (4) pag. 120.

Hinc habitus Sermo intelligitur anno 391, quo cœpit Augustinus creatus Hipponensis presbyter altari ministrare; primus forte quem ille dixit post eum secessum, de quo sibi usque ad Pascha permittendo egit apud Valerium in Epistola xxi. Confer exordium Sermonis ccxvi.

Annotatio (5) pag. 121.

Verba sunt sermonem suum scribentis, cui religio erat Symbolum ipsum scripto tradere : *Quod Symbolum*, ait, *nostis quia scribi non solet*, qua de re supra in Sermone ccxii, n. 2. Cæterum quod Sermonem quem dixisset Augustinus, aliquando etiam dictum conscriberet, testatur ipse in lib. xv de Trinitate cap. 27. Suspicari etiam licet, aliquid hic ab ipso additum, cum alte-

rum de fide et Symbolo Sermonem, cui Sermo iste in Remigiano MS. proxime conjungitur, in Retract. lib. I, cap. 17 recognosceret. Eodem forsitan tempore addidit infra n. 8 exemplum, quo de servis Dei observat sæpissime dici: *Tot annos ille in illo vel illo monasterio sedit.* Id enim exempli anno 391, quo hunc Sermonem habitum putamus, proferre vix poterat. Si tamen aliunde satis constat monasticæ vitæ genus ipso primum auctore sic invectum in Africam, ut non aliqua illic ante extarent monasteria.

Annotatio (6) pag. 341.

Additur hic, *in terra*, auctoritate Vaticani MS. Cæterum de illo regno et sabbatismo sanctorum in terra post resurrectionem, quem mille annos duraturum putabant, mutata sententia sic demum loquitur Augustinus in lib. XX de Civitate Dei, cap. VII: *Quæ opinio esset utcumque tolerabilis, si aliquæ deliciæ spiritales in illo sabbato affuturæ sanctis per Domini præsentiam crederentur: nam etiam nos hoc opinati fuimus aliquando.* Consule ejusdem operis lib. XXII, cap. 30.

Annotatio (7) pag. 347.

Dies quindecim, ut mox dicet: hoc est septeni ante Pascha, totidem post Pascha, quibus diebus lites omnes et contentiones partium cessabant, ex lege Theodosii, quæ est Leg. XI Cod. Theod. de Feriis: *Sacros quoque Paschæ dies, qui septeno vel præcedunt numero, vel sequuntur, in eadem* feriarum *observatione numeramus.*

Annotatio (8) pag. 480.

De his Martyribus Tertullianus in libro de Anima c. lv, et Martyrologia Nonis Martii. Locum et tempus quo passæ sunt, inquirit Henricus Valesius, præfatione ad earum Acta Parisiis impressa. Eas porro Carthagine, ubi corpora ipsarum sepulta Victor, in lib. i de pers. Vand. scripsit, contendit martyrium consummasse : et quidem non apud Tuburbum Mauritaniæ, uti in multis martyrologiis ferebatur, passas fuisse probat; sed de Tuburbo majore, quæ erat Proconsularis provinciæ civitas, dicere prætermisit. Annum deinde earumdem passioni, non Severi tertium, sed undecimum, qui fuit Christi 203 melius assignari demonstrat.

INDEX

TOMI CENTESIMI VIGESIMI-SEPTIMI.

SERMONES AD POPULUM.

CLASSIS II.

Sermones de Tempore.

CLASSIS III.

Sermones de Sanctis.

EXPLICIT INDEX.